

שבוע פרשת ויחי

(12 – 18 december 10)

ה' – י"א טבת ה'תשע"א

ספרי' – אוצר החסידים – ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
שלישי

היכל
תשיעי

דבר מלכות

מאמרי דא"ח, שיחות ואגרות קודש

מאת

כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל שליט"א

שניאורסאהן

מליובאוויטש

•

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

סניף אה"ק כפר חב"ד

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות חמשים ושתיים לבריאה

ה' תהא שנת נפלאות בכל

צדי"ק שנה להולדת כ"ק אדמו"ר שליט"א

הוספה: כמפורט במפתח כללי עמוד ד'

זמנה משהאיר היום עד שקיעת החמה - אך חשוב להניחן מיד בבוקר

היום, על לבבך. וּשְׁנַנְתָּם לְבָבְךָ וּדְבַרְתָּ בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ וּבְלִכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשֹׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ. וּקְשַׁרְתָּם לְאוֹת עַל יָדְךָ, וְהָיוּ לְטֹטְפֹת בֵּין עֵינֶיךָ. וּכְתַבְתָּם עַל מְזוֹזֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ. וְהָיָה אִם שָׁמַעַתְּ תִּשְׁמָעוּ אֵל מְצוֹתַי, אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוֶּה אֲתָם הַיּוֹם, לֹאֲהַבְתָּ אֶת יְיָ אֱלֹהֶיכֶם וּלְעַבְדּוֹ, כְּכָל לְבַבְכֶם וּבְכָל נַפְשְׁכֶם. וְנָתַתִּי מִטָּר אֲרָצְכֶם בַּעֲתוֹ יוֹרֵה וּמִלְקוֹשׁ, וְאִסַּפְתִּי דִּגְגָךְ וְתִירְשְׁךָ וַיִּצְהַרְךָ. וְנָתַתִּי עֵשֶׂב בְּשֹׁדְךָ לְבַהֲמֹתֶיךָ, וְאָכְלָתָ וּשְׂבַעְתָּ. הַשְׁמִירוּ לָכֵם פֶּן יִפְתָּה לְבַבְכֶם, וְסַרְתֶּם וּעֲבַדְתֶּם אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶם לָהֶם. וְחָרָה אַף יְיָ בָּכֶם וְעָצַר אֶת הַשָּׁמַיִם וְלֹא יִהְיֶה מִטָּר וְהָאֲדָמָה לֹא תִתֵּן אֶת יְבוּלָהּ, וְאֲבַדְתֶּם מִהָרָה מֵעַל הָאָרֶץ הַטּוֹבָה אֲשֶׁר יְיָ נָתַן לָכֶם. וְשָׁמַתֶּם אֶת דְּבָרֵי אֱלֹהִים עַל לְבַבְכֶם וְעַל נַפְשְׁכֶם, וּקְשַׁרְתֶּם אֹתָם לְאוֹת עַל יְדֵיכֶם וְהָיוּ לְטֹטְפֹת בֵּין עֵינֵיכֶם. וּלְמַדְתֶּם אֹתָם אֶת גְּבוּרַתְכֶם לְדַבֵּר בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ וּבְלִכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשֹׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ. וּכְתַבְתָּם עַל מְזוֹזֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ. לְמַעַן יִרְבוּ יְמֵיכֶם וְיָמֵי בְנֵיכֶם עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְיָ לְאַבְרָהָם לֵאמֹר, לָתֵת לָהֶם, בְּיָמֵי הַשָּׁמַיִם עַל הָאָרֶץ.

וַיֹּאמֶר יְיָ אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר. דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמְרָתָם אֲלֵהֶם וַעֲשׂוּ לָהֶם צִיצִית עַל פְּנֵי בְגָדֵיהֶם לְדֹרֹתָם, וְנָתַנוּ עַל צִיצֵת הַכֶּנֶף, פְּתִיל תְּכֵלֶת. וְהָיָה לָכֶם לְצִיצִית, וּרְאִיתֶם אֹתוֹ, וּזְכַרְתֶּם אֶת כָּל מְצוֹת יְיָ, וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם, וְלֹא תִתּוּ אַחֲרֵי לְבַבְכֶם וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר אֲתֶם זֹנִים אַחֲרֵיהֶם. לְמַעַן תִּזְכְּרוּ וַעֲשִׂיתֶם אֶת כָּל מְצוֹתַי, וְהָיִיתֶם קְדוֹשִׁים לֵאלֹהֵיכֶם. אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם, אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֲתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְהוֹיֹת לָכֶם לֵאלֹהִים, אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם (אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם) אָמֵן.

נכון לומר קודם התפילה:

הָרִינִי מִקְבֵּל עָלֵי מְצוֹת עֲשֵׂה שָׁל וְאַהֲבַת לְרַעַךְ פְּמוֹךְ מְצוּה לְהַתְפַּלֵּל בְּתַפִּילִין אֶת כָּל תַּפִּילַת שְׁחֲרִית כּוֹלֵל שִׁיעוּר תַּהֲלִים כְּפִי שִׁמְחָתְךָ לִימֵי הַחוּדֶשׁ.
יְהִי רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ, יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְאַלְהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שְׂיִבְנֶה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ, וְתֵן חֶלְקֵנוּ בְּתוֹרָתְךָ.
אֵךְ צְדִיקִים יוֹדוּ לְשִׁמְךָ יֹשְׁבוּ יִשְׂרָאֵל אֶת פָּנֶיךָ.

טוב להרגיל עצמו לומר . . . נוסח זה מודר וכו' ועל ידי זה יזכור את ה' הניצב עליו:

מוֹדָה אֲנִי לְפָנֶיךָ, מֶלֶךְ חַי וְקַיִם שֶׁהַחַיּוּת בִּי נִשְׁמָתִי בְּחַמְלָה. רַבָּה אֲמוּנָתְךָ.

מצוה לומר את כל ברכות השחר

ברכת התורה

צריך לזכור בה מאד ואסור לדבר ולהוציא דברי תורה מפיו עד שיברך. **בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר בָּחַר בְּנוּ מִכָּל הָעַמִּים וְנָתַן לָנוּ אֶת תּוֹרָתוֹ. בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ, נוֹתֵן הַתּוֹרָה:**

וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: דַּבֵּר אֶל־אַהֲרֹן וְאֶל־בָּנָיו לֵאמֹר פֶּה תִּבְרְכוּ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אָמֹר לָהֶם: וַיְבָרֶכְךָ יְהוָה וַיִּשְׁמְרֶךָ: יָאֵר יְהוָה | פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיַּחַגְדֶּךָ: יִשְׂאֵל יְהוָה | פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיִּשֶׁם לְךָ שָׁלוֹם: וְשָׁמוּ אֶת־שְׁמִי עַל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֲנִי אֲבָרְכֶם:

ברכות הנחת תפילין

הברכה הראשונה, (באמירתה מכוונים הן על התפילין של יד והן על התפילין של ראש) נאמרת לפני הידוק הרצועה על שריר הקיבורת של היד השמאלית (איטר, הכותב ביד שמאל מניח את התפילין על יד ימין) באופן שהתפילין נוטות לעבר הגוף.

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהִנִּיחַ תְּפִלִּין:

הברכה השנייה נאמרת (רק אם דיבר בין הנחת תפילין של־יד לשל־ראש) לפני הידוק הרצועה על הראש

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל מְצוֹת תְּפִלִּין:

קריאת שמע

שְׁמַע יִשְׂרָאֵל, יְיָ אֱלֹהֵינוּ, יְיָ אֶחָד:
בלחש: בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד:
וְאַהֲבַת אֶת יְיָ אֱלֹהֶיךָ, כְּכָל לְבָבְךָ וּכְכָל נַפְשְׁךָ וּכְכָל מְאֹדְךָ. וְהָיוּ תְּהִדְבָּרִים הָאֵלֶּה, אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוְךָ

כדאי שלכל ילד, בן או בת - גם קטני קטנים - וגם המבוגרים יהיה סידור (תפילה) פרטי משלו - לומר תפילה להשם, חומש - חמשה חומשי תורה (או ספר אחר של תורה) משלו ללמוד בו כל יום תורה, וכן להבדיל קופת־צדקה משלו - שלחוכה נותן צדקה (לבר משבת ויום טוב), מכספו הפרטי (שניתן לו מהוריו או שקיבל כפרס ... שבהן יכול היה לקנות חיי נפשו, ולהשתמש בו לצרכיו האישיים, ושיכתבו על זה "להשם הארץ ומלואה" (או בראשיתיות "לה'") בצירוף שמם - ודברים אלו יהיו ברשותו ואחריותו ויניחם בחדרו, במקום בולט - את הקופה יש לקבוע בחדר על ידי מסמר וכדומה, ועל ידי זה החדר כולו ייהפך ל"חדר ובית של צדקה".

תהלים

קט

חברו דוד כבדחו מפני שאלו ובאותו פעם היה לו חרבה שונאים שהיו מדברים רק רע עליו והיו מראין אליו כאלו היו אוהביו לכך היה מקללם במר נפשו:

א לַמְנַצֵּחַ לְדָוִד מְזֻמָּר אֱלֹהֵי תְהִלָּתִי אֶל־תַּחֲרֹשׁ: ב כִּי כִּי רָשָׁע וּפִי־מִרְמָה עָלַי פָּתַחוּ וּדְבָרוּ אֹתִי לְשׁוֹן שָׁקֶר: ג וּדְבָרִי שִׁנְאָה סָבְבוּנִי וַיִּלְחַמוּנִי חֲנָם: ד תַּחַת־אֲהַבְתִּי יִשְׁמְנוּנִי וְאֲנִי תִפְלָה: ה וַיִּשְׁימוּ עָלַי רָעָה תַּחַת טוֹבָה וְשִׁנְאָה תַּחַת אֲהַבְתִּי: ו הִפְקֵד עָלַי רָשָׁע וְשָׁטָן יַעֲמֹד עַל־יָמִינִי: ז בְּהִשְׁפָּטוֹ יֵצֵא רָשָׁע וְתִפְלָתוֹ תִּהְיֶה לַחֲטָאָה: ח יִהְיוּ־יָמָיו מַעֲטִים פְּקֻדָּתוֹ יָקָח אַחֵר: ט יִהְיוּ־בָנָיו יְתוּמִים וְאִשְׁתּוֹ אֶלְמָנָה: י וְגֹעַ יָנוּעוּ בָנָיו וְשֹׁאֲלוּ וְדָרְשׁוּ מִחֲרֻבוֹתֵיהֶם: יא יִנְקֹשׁ גִּזְעָה לְכָל־אֲשֶׁר־לוֹ וַיִּבְזוּ זָרִים יִגְיעוּ: יב אֶל־יְהִי־לֹ מִשְׁךְ חֶסֶד וְאֶל־יְהִי חוּנָן לִיתוּמָיו: יג יְהִי־אַחֲרִיתוֹ לְהַכְרִית בְּדֹר אַחֵר יִמַּח שְׁמֹם: יד יִזְכָּר: טו עֲנֵן אֲבָתִּי אֶל־יְהוָה וְחֲטָאת אִמּוֹ אֶל־תִּמְחָח: טז יִהְיוּ נִגְדֵי־יְהוָה תִּמְדִּי וַיִּכְרַת מֵאֲרֶץ זָכָרָם: טז יַעַן אֲשֶׁר: טז לֹא זָכַר עֲשׂוֹת חֶסֶד וַיִּרְדֹּף אִישׁ־עֵנִי וְאֶבְיוֹן וּנְכָאָה לִכְבֹּ לְמוֹתָת: יז וַיֹּאחֲזֵב קָלְלָה וּתְבוֹאָהּ וְלֹא־חִפֶּץ בְּבִרְכָּהּ וּתְרַחֵק מִמֶּנּוּ: יח וַיִּלְבֹּשׁ קָלְלָה בְמִדּוֹ וּתְבֹא כַּמִּים בְּקִרְבּוֹ וְכִשְׁמֹן בַּעֲצֻמוֹתָיו: יט תִּהְיֶה־לוֹ כְּבִגְד יַעֲטָה וְלִמְזוֹחַ תִּמְדִּי יַחְגֹּרֶה: כ זֹאת: כא פָּעִלְתָּ שְׁטִנִּי מֵאֵת יְהוָה וְהַדְּבָרִים רָעַעַל־נַפְשִׁי: כא וְאַתָּה: כא יְהוָה אֲדֹנִי עֲשֵׂה־אֹתִי לְמַעַן שִׁמְךָ בִּי־טוֹב חֶסֶדְךָ הַצִּילָנִי: כב כִּי־עָנִי וְאֶבְיוֹן אָנֹכִי וְלִפִּי חָלָל בְּקִרְבִּי: כג כִּצְל־כְּנֻסוֹתַי נִהְלַכְתִּי נִנְעַרְתִּי פֶּאֶרְכָּה: כד בְּרַפִּי כָּשְׁלוֹ מִצּוֹם וְכִשְׁרִי כָחַשׁ מִשְׁמֵן: כה וְאֲנִי: כה הֵייתִי חֲרָפָה לָהֶם יִרְאוּנִי יִנְעִוּן רֹאשָׁם: כו עֲזָרְנִי יְהוָה אֱלֹהֵי הוֹשִׁיעֵנִי כַחֲסִדְךָ: כז וַיִּדְעוּ כִּי־יִדְּךָ זֹאת אַתָּה יְהוָה עֲשִׂיתָה: כח יִקְלֹל־הַפֹּה וְאַתָּה תִּבְרַךְ קָמוּ: כט וַיִּכְשׁוּ וַעֲבָדְךָ יִשְׁמַח: כט וַיִּלְבְּשׁוּ שׂוֹטְנֵי כְלָמָה וַיַּעֲטוּ כַּמְעִיל בְּשֵׁתָם: ל אֹדְהָ יְהוָה מֵאֵד בְּפִי וּבְתוֹדָה רַבִּים אֶהְלֹלָנוּ: לא כִּי־יַעֲמֹד לִימִין אֶבְיוֹן לְהוֹשִׁיעַ מִשְׁפָּטִי נִפְשׁוּ:

קי

בו יסופר היאך ששאלו לאליעזר עבד אברהם ויספר היאך הרג אברהם מלכים גדולים וחילולתם, עיין בפנים ותמצא שכל המזמור חולק על אברהם כשביל שהביר את בוראו בילדותו לכך זכת לשם:

א לְדָוִד מְזֻמָּר נָאִם יְהוָה: ב לְאֹדְנִי שָׁב לִימִינִי עַד־אֲשִׁית אֵיבֹיךָ תַּדָּם לְרַגְלֶיךָ: ג מִמָּה עֲזָרְךָ יִשְׁלַח יְהוָה מִצִּיּוֹן רֹדֶה בְּקִרְבֹּ אֵיבֹיךָ: ד עֲמֹךְ נִדְבַת בְּיָם חִילְךָ בְּהַדְרֵי־קֹדֶשׁ מִרְחֹם מִשְׁחָר לָךְ טַל יִלְדְּתֶךָ: ה גִּשְׁפַּע יְהוָה: ו לֹא יִנָּחֵם אֶתְּהִי־כֵהֵן לְעוֹלָם עַל־דְּבָרֵתִי מִלְּפִי־צֶדֶק: ז אֲדֹנִי עַל־יָמִינֶךָ מִחֶץ בְּיוֹם־אִפּוֹ מְלָכִים: ח יָדִין בְּגוֹיִם מְלָא גִּזְיוֹת מִחֶץ רֹאשׁ עַל־אֶרֶץ רַבָּה: ט זִמְנַחַל בְּדֶרֶךְ יִשְׁתָּה עַל־פֶּן יָרִים רֹאשׁ:

מפתח כללי

מתורת רבותינו נשיאי חב"ד:	א) סדר הנחת תפילין.....ב
יט) שולחן ערוך הלכות שבת	ב) מזמורי תהלים ק"ט ק"י.....ג
קמו) אדמו"ר הזקן.....	ג) מאמר ד"ה ויחי יעקב בארץ מצרים (עם ביאור בדרך אפשר) ש"פ ויחי, י"א טבת ה'תשכ"ז.....ה
כ) שולחן ערוך הלכות ברכת המזון	ד) שיחת יום ה', פרשת ויחי
קמו) אדמו"ר הזקן.....	עשרה בטבת, ה'תשמ"ה.....יב
כא) לקוטי תורה – ד"ה כי תצא	ה) לקוטי שיחות פרשת ויחי (בלה"ק) כרך טו.....כה
קמו) אדמו"ר הזקן.....	ו) לקוטים מתורת לוי יצחק לכ"ק הרה"ג הרה"ח המקובל ר' לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל.....לא
כב) שערי אורה	ז) ילקוט גאולה ומשיח על פרשת ויחי.....לב
קנ) אדמו"ר האמצעי.....	ח) שיעור יומי חומש לשבוע פרשת ויחי.....לד
כג) דרך מצותיך – ספר המצוות	ט) שיעורי תהלים לשבוע פרשת ויחי.....סא
קנא) אדמו"ר ה"צמח צדק".....	י) שיעורים בספר התניא (מוגה) לשבוע פרשת ויחי.....סב
כד) תורת שמואל תרל"ב	יא) לוח "היום יום" לשבוע פרשת ויחי.....עג
קנג) אדמו"ר מוהר"ש.....	יב) הלכה יומית לעיון ברמב"ם.....עו
כה) קונטרס החלצו	שיעורי רמב"ם – מהדורת וגשל:
קנד) אדמו"ר מוהרש"ב.....	יג) – ג' פרקים ליום לשבוע פרשת ויחי.....עט
כו) ספר המאמרים ה'תש"א	יד) – פרק אחד ליום לשבוע פרשת ויחי.....קה
קנה) אדמו"ר מוהרי"צ.....	טו) – ספר המצוות לשבוע פרשת ויחי.....קיא
כז) לקוטי דיבורים	טז) נביאים וכתובים
קנו) אדמו"ר מוהרי"צ.....	שמואל-א פרק כא, תהלים פרק ח-ט.....קיג
כח) ספר הזכרונות	יז) עין יעקב מסכת שבת.....קטו
קנח) אדמו"ר מוהרי"צ.....	יח) מסכת זבחים עם ביאורים
כט) אגרות קודש	מדף לב עד דף לח.....קטז
קס) אדמו"ר מוהרי"צ.....	
ל) חומש לקריאת התורה פרשת ויחי	
קסא) ע"פ חומש "תורה תמימה".....	
לא) לוח זמנים לשבוע פרשת ויחי.....קסו	
לב) סדר הדלקת נרות לשבת קודש.....קסז	

1 וַיְחִי יַעֲקֹב בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם שְׁבַע עֶשְׂרֵה שָׁנָה וַיְהִי יָמָיו יַעֲקֹב
2 שְׁנֵי חֲיָיו שְׁבַע שָׁנִים וְאַרְבָּעִים וּמֵאֵת שָׁנָה¹. וְצָרִיף לְהִבִּין,
3 א. לְשֵׁם מָה הַצָּרִף הַכְּתוּב לְפָרֵשׁ מִסְפֵּר הַשָּׁנִים שְׁחֵי יַעֲקֹב
4 בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם, וְהֵלֵא כָּבֵד נֶאֱמַר לִפְנֵי-זֶה שִׁבְעָמָדוֹ לִפְנֵי

5 פֶּרְעָה הָיָה יַעֲקֹב בֶּן
6 שְׁלוּשִׁים וּמֵאֵת שָׁנָה²,
7 וְכִינּוֹן שָׁפֵל שָׁנוֹת חֲיָיו הָיוּ
8 קִמְיָז, הָרִי מַעֲצָמוֹ מוֹכֵן
9 שְׁחֵי בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם י"ז
10 שָׁנָה³? ב. וְגַם צָרִיף
11 לְהִבִּין כְּלָלוֹת הָעֲנִין¹
12 שֶׁהַכְּתוּב מְבַדִּיל אֶת
13 הַשָּׁנִים שְׁחֵי יַעֲקֹב בְּאֶרֶץ
14 מִצְרַיִם מִפֶּל שְׁאָר שָׁנוֹת
15 חֲיָיו⁴, שֶׁמִּזֶּה מוֹכֵן
16 שְׁשָׁנִים אֱלוֹ הָיוּ מִבְּחֵר
17 שָׁנוֹת חֲיָיו⁵, דִּלְכָּאוּרָה,
18 אִיף יִתְכַּן שִׁיעֶקֶב אֲבִינוּ,
19 בְּחִיר הָאֲבוֹת⁶ [=מובחר
20 שבאבות], וַיְהִי מִבְּחֵר
21 שָׁנוֹת חֲיָיו י"ז שָׁנָה שֶׁגָּר
22 בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם, עֲרוֹת
23 הָאָרֶץ⁷ (כְּפִי שִׁשְׁאָל
24 ה'צִמַּח צֶדֶק' אֶת זִקְנֹו
25 אֲדָמוֹ"ר הַזֶּקֶן⁸ - כַּמְסוּר
26 ב"לוח היום יום...": בהיות
27 ה'צִמַּח צֶדֶק' ילד ולמד את
28 הַפֶּסוּק "ויחי יעקב בארץ מצרים
29 שבע עשרה שנה" תרגם לו מורו
30 - על פי פירוש בעל הטורים -
31 יעקב אבינו חי את י"ז שנותיו
32 הטובות ביותר במצרים. כשבא
33 הביתה מה"חדר" שאל את זקנו,
34 אדמו"ר הזקן: היתכן שיעקב
35 אבינו, בחיר האבות, יהיו מבחר
36 שנות חייו י"ז שנה שגר בארץ
37 מצרים, ערות הארץ?). ד. גַּם

בס"ד. שבת פרשת ויחי, י"א טבת,

ה'תשכ"ז

(הנחה בלתי מוגה)

וַיְחִי יַעֲקֹב בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם שְׁבַע עֶשְׂרֵה שָׁנָה וַיְהִי יָמָיו
יַעֲקֹב שְׁנֵי חֲיָיו שְׁבַע שָׁנִים וְאַרְבָּעִים וּמֵאֵת שָׁנָה¹.
וְצָרִיף לְהִבִּין, לְשֵׁם מָה הַצָּרִף הַכְּתוּב לְפָרֵשׁ מִסְפֵּר
הַשָּׁנִים שְׁחֵי יַעֲקֹב בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם, וְהֵלֵא כָּבֵד נֶאֱמַר
לִפְנֵי-זֶה שִׁבְעָמָדוֹ לִפְנֵי פֶּרְעָה הָיָה יַעֲקֹב בֶּן שְׁלוּשִׁים
וּמֵאֵת שָׁנָה², וְכִינּוֹן שָׁפֵל שָׁנוֹת חֲיָיו הָיוּ קִמְיָז, הָרִי
מַעֲצָמוֹ מוֹכֵן שְׁחֵי בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם י"ז שָׁנָה³. וְגַם צָרִיף
לְהִבִּין כְּלָלוֹת הָעֲנִין שֶׁהַכְּתוּב מְבַדִּיל אֶת הַשָּׁנִים שְׁחֵי
יַעֲקֹב בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם מִפֶּל שְׁאָר שָׁנוֹת חֲיָיו⁴, שֶׁמִּזֶּה מוֹכֵן
שְׁשָׁנִים אֱלוֹ הָיוּ מִבְּחֵר שָׁנוֹת חֲיָיו⁵, דִּלְכָּאוּרָה, אִיף יִתְכַּן
שִׁיעֶקֶב אֲבִינוּ, בְּחִיר הָאֲבוֹת⁶, יְהִי מִבְּחֵר שָׁנוֹת חֲיָיו י"ז
שָׁנָה שֶׁגָּר בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם, עֲרוֹת הָאָרֶץ⁷ (כְּפִי שִׁשְׁאָל
ה'צִמַּח צֶדֶק' אֶת זִקְנֹו אֲדָמוֹ"ר הַזֶּקֶן⁸). גַּם צָרִיף לְהִבִּין⁴
מָה שֶׁנֶּאֱמַר בְּמִנְיַן שָׁנוֹת חֲיָי יַעֲקֹב שְׁבַע שָׁנִים וְאַרְבָּעִים
וּמֵאֵת שָׁנָה, לְמָה הַבְּדִיל מִסְפֵּר הַמוֹעֵט דִּשְׁבַּע שָׁנִים
מִמִּסְפֵּר הַמֶּרְבָּה דְּאַרְבָּעִים וּמֵאֵת שָׁנָה, וְלֹא אֲמַר שְׁבַע
וְאַרְבָּעִים וּמֵאֵת שָׁנָה, וְגַם לְמָה הִקְדִּים אֶת הַמִּסְפֵּר
הַמוֹעֵט לַמִּסְפֵּר הַמֶּרְבָּה, דִּלְכָּא כְּמוֹ בְּמִסְפֵּר שְׁנֵי חֲיָי
אַבְרָהָם, מֵאֵת שָׁנָה וְשִׁבְעִים שָׁנָה וְחֲמִשׁ שָׁנִים⁹, וְכֵן
בְּיִצְחָק, מֵאֵת שָׁנָה וְשִׁמּוֹנִים שָׁנָה¹⁰, שֶׁמִּקְדִּים אֶת
הַמִּסְפֵּר הַמֶּרְבָּה לַמִּסְפֵּר הַמוֹעֵט¹¹.

(ב) וְהָעֲנִין הוּא, דְּהִנֵּה, יַעֲקֹב הוּא יו"ד עָקֵב¹², הַיּו"ד
קָאִי עַל הַנִּשְׁמָה כְּפִי שֶׁהִיא לְמַעְלָה,

38 צָרִיף לְהִבִּין⁴ מָה שֶׁנֶּאֱמַר בְּמִנְיַן שָׁנוֹת חֲיָי יַעֲקֹב שְׁבַע שָׁנִים
39 וְאַרְבָּעִים וּמֵאֵת שָׁנָה, לְמָה הַבְּדִיל מִסְפֵּר הַמוֹעֵט דִּשְׁבַּע שָׁנִים
40 מִמִּסְפֵּר הַמֶּרְבָּה דְּאַרְבָּעִים וּמֵאֵת שָׁנָה, וְלֹא אֲמַר שְׁבַע שָׁנִים וְאַרְבָּעִים
41 וּמֵאֵת שָׁנָה, וְגַם לְמָה הִקְדִּים אֶת
42 הַמִּסְפֵּר הַמוֹעֵט לַמִּסְפֵּר
43 הַמֶּרְבָּה, דִּלְכָּא כְּמוֹ
44 בְּמִסְפֵּר שְׁנֵי חֲיָי אַבְרָהָם,
45 מֵאֵת שָׁנָה וְשִׁבְעִים שָׁנָה
46 וְחֲמִשׁ שָׁנִים⁹, וְכֵן
47 בְּיִצְחָק, מֵאֵת שָׁנָה
48 וְשִׁמּוֹנִים שָׁנָה¹⁰,
49 שֶׁמִּקְדִּים אֶת הַמִּסְפֵּר
50 הַמֶּרְבָּה לַמִּסְפֵּר
51 הַמוֹעֵט¹¹?
52 בהמשך המאמר יתבאר ענין
53 "ויחי יעקב", מבחר שנותיו, על-
54 פי עניניו הפנימי של "יעקב"
55 שהוא מורה על ירידת הנשמה
56 ממקורה בעולם האצילות הנקרא
57 "יו"ד" עד לעולם הזה התחתון
58 הנקרא "עקב".
59 ארבעת העולמות: אצילות,
60 בריאה, יצירה ועשי. נרמזו בד'
61 אותיות שם הוי' (מלשון מהוה).
62 יו"ד - עולם האצילות. ה"א -
63 עולם הבריאה. ו"א - עולם
64 היצירה. ה"א - עולם העשי.
65 ובכוחות הנפש (וכן בספירות
66 שבכל עולם): יו"ד - חכמה.
67 ה"א - בינה. ו"א - ששת
68 המידות (חסד, גבורה, תפארת,
69 נצח, הוד ויסוד). ה"א - מלכות.
70 (ב) וְהָעֲנִין הוּא, דְּהִנֵּה,
71 יַעֲקֹב הוּא מורכב מאותיות
72 יו"ד עָקֵב¹² שלכך נקרא
73 "יעקב" על שם "וידו אוחות
74 בעקב עשו", הַיּו"ד קָאִי

(1) ריש פרשתנו. (2) ויגש מז, ט. (3) ראה גם אוה"ח כאן. (4) ראה גם רד"ה ויחי יעקב תרכ"ח (סה"מ תרכ"ח ע' נ). (5) ע"פ פי' בעה"ט. (6) שעה"פ תולדות כז, כה. וראה ג"כ ב"ר פע"א. א. זח"א קיט, ב. קמז, ב. (7) מקץ מב, ט. שם, יב. וראה קה"ר פ"א, ד. (8) אגרות-קודש אדמו"ר מוהרי"צ ח"ה ע' שעג (נעתק ב"היום יום" יח טבת). וראה לקו"ש ח"י ע' 160 ואילך. (9) חיי שרה כה, ז. (10) וישלח לה, כח. (11) ראה גם אוה"ח כאן - הובא באוה"ת ריש פרשתנו (שנב, ב). רד"ה ויחי יעקב תרנ"ב (סה"מ תרנ"ב ע' יג). (12) פרדס שער כג (שער ערכי הכינויים) בערכו. עץ חיים שער ג (שער סדר האצילות) פ"ב. תו"א ויצא כא, א. וישב כז, ב. כט, א.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 [=מוסב] על הנשמה כפי שהיא למעלה, בבחינת טהורה
 2 היא¹³ כמו שאומרים בתפילה: אלוקי, נשמה שנתת בי טהורה היא. הנשמה
 3 כמו שהיא בשורשה הראשון נמצאת במצב של 'טהורה', דהינו בעולם
 4 האצילות¹⁴, שענינו בספירות הוא ספירת החכמה (עשר
 5 הספירות הן כנגד ארבע
 6 העולמות: חכמה - אצילות. 1
 7 בינה - בריאה. מידות - יצירה. 2
 8 מלכות - עשי', אות יו"ד 3
 9 של שם הוי'. ועקב, 4
 10 שהוא סוף הרגל, מורה 5
 11 על ירידת הנשמה עד 6
 12 למדרגה היותר תחתונה, 7
 13 בחינת עקב, והינו, 8
 14 שתחלה היא ירידת 9
 15 הנשמה בעולם האצילות 10
 16 גופא [=עצמו] מספירת 11
 17 החכמה לספירת 12
 18 המלכות, ספירה התחתונה 13
 19 שנקראת עקב¹⁵, ואחר 14
 20 כך היא הירידה 15
 21 לעולמות בריאה-יצירה- 16
 22 עשיה, שזהו ענין המשך 17
 23 תפילת "אלוקי נשמה שנתת בי 18
 24 טהורה היא" (המתארת סדר 19
 25 ירידת הנשמה): אתה בראתה 20
 26 יצרתה ונפחתה, שהם 21
 27 כנגד ג' האותיות הו"ה 22
 28 דשם הוי', שעל-ידו הוא 23
 29 ענין ההתהוות, כידוע 24
 30 שכללות ענין ההתהוות 25
 31 וכללות ענין 26
 32 ההשתלשלות העולמות הן 27
 33 בדוגמת שלשלת, שכל טבעת 28
 34 אחוזה בטבעת עליונה ממנה, 29
 35 וכך כל עולם יורד ונמשך 30
 36 מהעולם שמעליו. הנה כללות 31
 37 התהוות עולמות אלו הוא על- 32
 38 ידי ד' אותיות שם הוי', 33
 39 שענינם הוא צמצום 34
 40 והתפשטות המשכה 35
 41 והתפשטות¹⁶, וגם ירידה זו היא על-ידי ספירת המלכות 36
 42 שבכל עולם - ענינה של ספירת המלכות שבכל עולם לגלות ולהמשיך

בבחינת טהורה היא¹³, דהינו בעולם האצילות¹⁴,
 שענינו בספירות הוא ספירת החכמה, אות יו"ד של שם
 הוי'. ועקב, שהוא סוף הרגל, מורה על ירידת הנשמה
 עד למדרגה היותר תחתונה, בחינת עקב, והינו,
 שתחלה היא ירידת הנשמה בעולם האצילות גופא
 מספירת החכמה לספירת המלכות, שנקראת עקב¹⁵,
 ואחר כך היא הירידה לעולמות בריאה-יצירה-עשיה,
 שזהו ענין בראתה יצרתה ונפחתה, שהם כנגד ג'
 האותיות הו"ה דשם הוי', שעל-ידו הוא ענין ההתהוות,
 כידוע שכללות ענין ההתהוות וכללות ענין
 ההשתלשלות הוא על-ידי ד' אותיות שם הוי', שענינם
 הוא צמצום והתפשטות המשכה והתפשטות¹⁶, וגם
 ירידה זו היא על-ידי ספירת המלכות שבכל עולם,
 שזהו בחינת עקב, ועד לירידה בבחינת עקב ממש,
 דהינו בעולם הזה הגשמי שאין תחתון למטה הימנו.
 ועל-זה נאמר ויחי יעקב, היינו, שירידת הנשמה
 מבחינת יו"ד לבחינת עקב (יעקב) היא בכדי שעל-ידי-
 זה יהיה ענין ויחי, היינו, שדוקא על-ידי ירידתה למטה
 באה הנשמה למדרגת ויחי. וצריך להבין, איך אפשר
 שעל-ידי ירידתה למטה יהיה אצל הנשמה ענין ויחי
 (על-דרך קשית הצמח צדק' הנ"ל), דלכאורה, הרי
 אדרבה, שדוקא למעלה הוא אמתית ענין החיות, כמו
 שכתוב¹⁷ חי הוי' גו' אשר עמדת לפניו, דקאי על
 הנשמה בהיותה למעלה, קדם ירידתה למטה.

(ג) ויובן בהקדים¹⁸ הבאור במאמר המשנה¹⁹ יפה שעה
 אחת בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה
 מפל חיי העולם הבא, והינו, שאף-על-פי שנגאמר
 (בהמשך משנה זו גופא) יפה שעה אחת של קורת רוח
 בעולם הבא מפל חיי העולם הזה, מפל-מקום, יפה
 שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה (לא
 רוח בעולם הבא מפל חיי העולם הזה, מפל-מקום, יפה
 שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה (לא רק

הספירות חוצה, שזהו בחינת עקב, ועד לירידה בבחינת עקב
 ממש, דהינו בעולם הזה הגשמי שאין תחתון למטה הימנו.
 ועל-זה נאמר ויחי יעקב, היינו, שירידת הנשמה מבחינת
 יו"ד - חכמה שבעולם האצילות לבחינת עקב - עולם הזה הגשמי
 (יעקב) היא בכדי שעל-
 ידי-זה יהיה ענין ויחי,
 היינו, שדוקא על-ידי
 ירידתה למטה באה
 הנשמה למדרגת ויחי.
 וצריך להבין, איך אפשר
 שעל-ידי ירידתה למטה
 יהיה אצל הנשמה ענין
 ויחי (על-דרך קשית
 הצמח צדק' הנ"ל),
 דלכאורה, הרי אדרבה,
 שדוקא למעלה הוא
 אמתית ענין החיות, כמו
 שכתוב¹⁷ שאמר אליהו
 הנביא: חי הוי' גו' [=לשון
 שבועה] אשר עמדת לפניו
 (קודם יירדתי לעולם), דקאי
 על הנשמה בהיותה
 למעלה, קדם ירידתה
 למטה, ומדוע דווקא על ירידת
 הנשמה לעולם הזה, עקב, נאמר
 "ויחי יעקב"? לסיכום, יעקב,
 מורה על ירידת הנשמה משרשה
 ומקורה - י', עולם האצילות. עד
 לעולם הזה - עקב. על-ידי
 ירידתה למטה מגיעה הנשמה
 למדרגת "ויחי".
 (ג) ויובן בהקדים¹⁸
 הבאור במאמר
 המשנה¹⁹ יפה שעה
 אחת בתשובה ומעשים
 טובים בעולם הזה מפל
 חיי העולם הבא, והינו,
 שאף-על-פי שנגאמר
 (בהמשך משנה זו גופא)
 יפה שעה אחת של קורת
 רוח בעולם הבא מפל חיי
 העולם הזה, מפל-מקום, יפה
 שעה אחת בתשובה ומעשים
 טובים בעולם הזה (לא רק

(13) ברכת "אלקי נשמה". (14) ראה לקו"ת פ' ראה כז, א. ובכ"מ. (15) פרדס שם. (16) ראה לקו"ת בשלח א, א. ובכ"מ. (17) מלכים-א, יז, א. וראה סה"מ ה'ש"ת ע' 13. ובכ"מ. (18) בהבא לקמן - ראה ד"ה ויחי יעקב תרכ"ח. (19) אבות פ"ד מ"ז.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

מִכָּל חַיֵּי הָעוֹלָם הַזֶּה, וְלֹא רַק מִשְׁעָה אַחַת שֶׁל קוֹרַת רוּחַ
 בְּעוֹלָם הַבָּא, אֲלֵא גַם) מִכָּל חַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא. וְצָרִיךְ
 לְהִבִּין²⁰, הֲלֹא יָדוּעַ שִׁפְלָלוּת הָעֲבוּדָה דְּתוֹרָה וּמִצְוֹת
 (תְּשׁוּבָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים) הוּא כְּדֵי לַעֲשׂוֹת לְבוּשִׁים לְנִשְׁמָה
 שְׁעַל-יְדֵי-זֶה תוּכַל לְהִנּוֹת
 מִזִּי הַשְּׂכִינָה בְּגֶן-עֵדֶן, 1
 כְּמוֹ שִׁיתְבָּאֵר לַהֲלֹן, הַתּוֹרָה 2
 וּמִצְוֹת שִׁמְקִימִים בְּעוֹלָם-הַזֶּה 3
 נוֹתֵנִים לְנִשְׁמָה 'כְּלִים' שְׁתוּכֵל 9
 לִיהִנּוֹת מִזִּי הַשְּׂכִינָה בְּגֶן-עֵדֶן, 10
 כְּדֹאִיתָא [=כְּמוֹבָא] בְּזֵהר²¹ 11
 בְּפִירוּשׁ הַכְּתוּב 12
 וְאַבְרָהָם זָקֵן בָּא בְּיָמִים, 13
 שְׂאִינוּ מוּבֵן כִּפֹּל הַלְשׁוֹן 'זָקֵן' 14
 וְבֵא בְּיָמִים' [וְכֵן בְּדוֹד 15
 כְּתִיב²³ וְהַמֶּלֶךְ דָּוִד זָקֵן 16
 בָּא בְּיָמִים, שְׁבַה־מִשָּׁה 17
 לָזֶה נֶאֱמַר²⁴ וַיִּקְרָבוּ יָמָיו 18
 דָּוִד לְמוֹת, כְּמוֹ שְׁכָתוֹב 19
 בַּהֲפִטָּה (שֶׁל פֶּרֶשֶׁת וִיחִי), 20
 עַל-דֶּרֶךְ מַה שְּׂנֵאֲמָר 21
 בְּפִירוּשׁ²⁵ וַיִּקְרָבוּ יָמָיו 22
 יִשְׂרָאֵל לְמוֹת], מְבֹאֵר 23
 בְּזוּהַר שֶׁאֲבָרְהָם בָּא בְּאִינוֹן 24
 יוֹמִין עַל־אֵין כּו', [=בְּאוֹתָם] 25
 'יָמִים' עַל־יָנִים], שְׁהֵם 26
 הַלְבוּשִׁים דְּתוֹרָה וּמִצְוֹת, 27
 שְׁלֹא הָיָה לְבוּשָׁא 28
 דְּחִסְרָא כּו' [=לֹא הָיָה 29
 לְאֲבָרְהָם לְבוּשִׁים חֲסִידִים אוֹ 30
 פְּגוּמִים]. וְכִמּוֹ שְׁכָתוֹב רַבְּנֵי 31
 הַזָּקֵן בְּתִנְיָא בְּאַגְרָת 32
 הַקֶּדֶשׁ²⁶ שְׁעִנְיָן הַכְּרִחַ 33
 וְצָרִיךְ לְבוּשִׁים אֱלֹו מְבֹאֵר 34
 בְּזֵהר²⁷, כִּי אִי אֶפְשָׁר 35
 לְשׁוֹם נִבְרָא לְהַשִּׁיג שׁוֹם 36
 הַשְּׂגָה בְּבוֹרָא - כִּיֹּן 37
 שֶׁהִנְבְּרָא הוּא בַּעַל-גְּבוּל אֵין 38
 בְּכוּחוֹ לְהַשִּׁיג שׁוֹם הַשְּׂגָה בְּכוּרָא 39
 שֶׁהוּא 'אֵין סוּף' וּבְלִי גְבוּל, וְגַם 40
 אַחֲרֵי אֲשֶׁר הָאִיר ה' 41
 מְאוּרֹו 'תִּבְרָךְ כּו' וְצִמְצִם 42
 אֲוֵרוֹ הַגְּדוֹל עַל-מִנַּת שִׁיּוּכְלוֹ 43
 הַנְּבִרָאִים לִיהִנּוֹת מְאוּרֹו בְּגֶן-עֵדֶן 44
 לֹא יִכְלֶה הַנֶּפֶשׁ אוֹ הָרוּחַ 45
 לְמִסְבֵּל הָאוֹר כִּי טוֹב כּו' 46

- אֵין בְּכוּחַ הַנִּשְׁמָה לְשַׂאת אֶת הָאוֹר הַגְּדוֹל הַזֶּה, אִם לֹא שְׂמִיכְתָּה אוֹר 47
 זֶה עֲצָמוֹ תִּשְׁתַּלְשֵׁל וְתִמְשָׁךְ מִמֶּנּוּ אִיזוֹ הָאָרֶה כּו', עַד שִׁיבְרָא 48
 מִמֶּנָּה לְבוּשׁ אֶחָד נִבְרָא מֵעֵין מַהוּת אוֹר זֶה, שְׁדַרְכּוֹ תוּכַל 49
 לְהִנּוֹת מִזִּי אוֹר זֶה, כְּמִשְׁלַל הָרוּאָה בְּשִׁמְשׁ דֶּרֶךְ עֲשִׂשִׁית זָכָה 50
 וּמְאִירָה כּו' כֵּן הַתּוֹרָה 51
 וּמִצְוֹת שֶׁלִּפְנֵינוּ הֵם 'לְבוּשִׁים', 52
 מֵעֵין הָאוֹר שֶׁמִּתְגַּלֶּה בְּגֶן עֵדֶן, 53
 שֶׁלְבוּשִׁים אֱלֹו מִשְׁמָשִׁים כְּמִסַּךְ 54
 הַמִּגֵּן עַל הָעֵינַיִם שֶׁדַּרְכּוֹ יוּכַל 55
 לַחֲזוֹת בְּאוֹר הַשֶּׁמֶשׁ. וְלִכֵּן, עַל 56
 יְדֵי שֶׁהִנְשִׁמָּה מִקִּימַת מִצְוֹת 57
 בְּעוֹלָם-הַזֶּה בְּכוּחָהּ לִיהִנּוֹת מִזִּי 58
 הַשְּׂכִינָה בְּגֶן עֵדֶן. וְלִפִּי זֶה 59
 נִמְצָא שֶׁכָּל עֲנָן הַתּוֹרָה 60
 וּמִצְוֹת אֵינוֹ עֲנָן עֶקְרִי 61
 אֲלֵא רַק כְּמוֹ דְּבַר טָפֵל, 62
 שֶׁתְּכַלִּיתוֹ שְׁעַל-יְדֵי-זֶה 63
 תִּקְבֵּל הַנִּשְׁמָה אֶת הַגְּלוּי 64
 דְּעוֹלָם הַבָּא. וְעַל-פִּי-זֶה 65
 אֵינוֹ מוּבֵן אֵיךְ אֶפְשָׁר 66
 לִזְמַר יָפָה שְׁעָה אַחַת 67
 בְּתִשְׁבּוּכָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים 68
 בְּעוֹלָם הַזֶּה מִכָּל חַיֵּי 69
 הָעוֹלָם הַבָּא, הֲלֹא כָּל 70
 עֲנָן הַתְּשׁוּבָה וּמַעֲשִׂים 71
 טוֹבִים הוּא טָפֵל וּמַהוּוּ, 72
 לְכַאוּרָה, רַק הַכְּנָה לְהַגְלוּי 73
 דְּעוֹלָם הַבָּא? 74
 אֵךְ הָעֲנָן הוּא, דְּבִאֲמַת 75
 הִנֵּה עֶקֶר קְבוּל הַשָּׂכֶר 76
 אֵינוֹ בְּגֶן-עֵדֶן, כִּי אִם 77
 לְעֵתִיד לְבָא בְּעוֹלָם 78
 הַתְּחִיָּה - בְּזִמְנֵי תַחֲיִית הַמֵּתִים, 79
 לְנִשְׁמוֹת בְּגוֹפִים דּוֹקָא, 80
 וְהִינוּ, שֶׁהַגְּלוּי דְּגֶן-עֵדֶן 81
 הוּא רַק זִיו תוֹרָתָם 82
 וְעַבְדֵּתָם, דְּהִינוּ זִיו 83
 וְהָאָרֶה בְּלִבָּד, וְלֹא עֲצָם 84
 הַמִּצְוָה, וְאֵלֹו עֶקֶר שָׂכֶר 85
 הַמִּצְוָה, שְׁזָהוּ עֲנָן שָׂכֶר 86

(20) ראה גם תו"א חיי שרה טז, א. (21) ראה זח"א רכד, א. וראה שם קכט, א. (22) חיי שרה כד, א.

(23) מלכים-א, א. (24) שם ב, א. (25) מז, כט. (26) סכ"ט. (27) ח"ב רי, ב. רכט, ב.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 מִצְוָה מִצְוָה²⁸, שִׁשְׁכַר הַמִּצְוָה הִיא הַמִּצְוָה עֲצֻמָּה²⁹, דְּהִינּוּ
2 עֲצָם הָאֹר שֶׁנִּמְשָׁף עַל-יְדֵי הַמִּצְוָה, יִתְגַּלֶּה לְעֵתִיד לְבֹא
3 בְּעוֹלָם-הַזֶּה דִּוְקָא, וְהִינּוּ, שִׁבְעוֹלָם הַבָּא - גֵּן עֵדֶן - נִהְיִים מִזִּיו
4 הַשְׁכִּינָה³⁰, זִיו וְהָאֶרֶץ בְּלִבָּד, לְפִי שְׁגָם עוֹלָם הַבָּא נִקְרָא

בְּשֵׁם עוֹלָם, מִלְשׁוֹן

6 הָעֵלָם³¹, וְאֵלּוּ גִלּוּי 1
7 הָעֲצָמוֹת הוּא בְּעוֹלָם הַזֶּה 2
8 דִּוְקָא³² כַּמְבֹאֵר בְּחִסְדֵּיחוֹת, 3
9 דְּוִוָקָא עוֹלָם הוּא הַגִּשְׁמִי שֶׁאֵין בּוֹ
10 כָּל גִּילּוּי אֹר, וְאֵין נִגְשָׁה
11 בְּנִבְרָאִים שֶׁנִּבְרְאוּ מִמֶּנּוּ יִתְבַּר, 5
12 הוּא הַמָּקוֹם בּוֹ מִתְגַּלֶּה כּוֹחַ
13 ה'עֲצָמוֹת' שֶׁמִּצְאֵתוֹ מִעֲצָמוֹת, 7
14 וְכֹחַ ה'עֲצָמוֹת' נִמְצָא בְּמִצְוֹת. 8
15 וְיִתְגַּלֶּה בְּזִמְנֵי תַחֲיִית הַמֵּתִים. 9
16 [אֲמָנָם, בְּכִדִּי שֶׁלְעֵתִיד 10
17 לְבֹא תֻכַּל הַנִּשְׁמָה לְקַבֵּל 11
18 אֶת עֲצָם הָאֹר שֶׁנִּמְשָׁף 12
19 עַל-יְדֵי הַמִּצְוָה, צְרִיכָה 13
20 לְקַבֵּל תַּחֲלָה אֶת הַהָאֶרֶץ 14
21 וְהִזִּיו שֶׁמִּתְגַּלֶּה בְּגֵן-עֵדֶן. 15
22 אֶךְ לְהִיחִינָה בְּכַחֲנִינָה 16
23 נִבְרָא שֶׁהִנֵּשְׁמָה הִיא בְּכַחֲנִינָה 17
24 'נִבְרָא' וְכַמ"ש "אֵתָה בְּרֵאתָה 18
25 וְכַמ"ס, "כִּנְל", לֹא תֻכַּל לְקַבֵּל 19
26 גִּלּוּי הָאֹר שֶׁבְּגֵן-עֵדֶן כִּי 20
27 אִם עַל-יְדֵי לְבוּשִׁי 21
28 הַמִּצְוֹת, וּמִפְּלִמָּקוֹם, 22
29 הַמִּצְוֹת עֲצָמָם הֵם 23
30 גְּבוּהִים יוֹתֵר מִהִזִּיו 24
31 הַנִּמְשָׁף עַל-יְדֵים בְּגֵן- 25
32 עֵדֶן, כִּי עֲקָרָם הוּא 26
33 בְּשִׁבְלִי גִלּוּי עֲצָם הָאֹר 27
34 לְעֵתִיד לְבֹא]. לְסִיכּוּם, קִיּוֹם 28
35 הַמִּצְוֹת מִהוּוֹה הַכֵּנָה לְקַבֵּל 29
36 הַגִּילּוּי בְּגֵן-עֵדֶן. אֶךְ בְּמִצְוֹת 30
37 עֲצָמָם מְלוּבֵשׁ הָאֹר שִׁתְּגַלֶּה 31
38 לְעֵתִיד לְבֹא, שֶׁהוּא לְמַעַל 32
39 מִהוּוֹי הַמֵּאִיר בְּגֵן-עֵדֶן.

40 (ד) וְעַל-פִּי-זֶה יוֹכֵן הָעֵנִין דְּוִיחִי יַעֲקֹב, שֶׁאֲמַתִּית עֵנִין
41 דְּוִיחִי יַעֲקֹב, שֶׁאֲמַתִּית
42 עֵנִין הַחִיִּים הוּא בְּיַעֲקֹב, 32
43 יו"ד עֲקֹב, שֶׁהוּא עֵנִין
44 יְרִידַת הַנִּשְׁמָה לְמַטָּה כְּדִי
45 לְעַסֵּק בְּתוֹרָה וּמִצְוֹת
46 (תְּשׁוּבָה) וּמַעֲשִׂים

מִצְוָה²⁸, שִׁשְׁכַר הַמִּצְוָה הִיא הַמִּצְוָה עֲצֻמָּה²⁹, דְּהִינּוּ
עֲצָם הָאֹר שֶׁנִּמְשָׁף עַל-יְדֵי הַמִּצְוָה, יִתְגַּלֶּה לְעֵתִיד לְבֹא
בְּעוֹלָם-הַזֶּה דִּוְקָא, וְהִינּוּ, שִׁבְעוֹלָם הַבָּא נִהְיִים מִזִּיו
הַשְׁכִּינָה³⁰, זִיו וְהָאֶרֶץ בְּלִבָּד, לְפִי שְׁגָם עוֹלָם הַבָּא נִקְרָא
בְּשֵׁם עוֹלָם, מִלְשׁוֹן הָעֵלָם³¹, וְאֵלּוּ גִלּוּי הָעֲצָמוֹת הוּא
בְּעוֹלָם הַזֶּה דִּוְקָא³². [אֲמָנָם, בְּכִדִּי שֶׁלְעֵתִיד לְבֹא תֻכַּל
הַנִּשְׁמָה לְקַבֵּל אֶת עֲצָם הָאֹר שֶׁנִּמְשָׁף עַל-יְדֵי הַמִּצְוָה,
צְרִיכָה לְקַבֵּל תַּחֲלָה אֶת הַהָאֶרֶץ וְהִזִּיו שֶׁמִּתְגַּלֶּה בְּגֵן-
עֵדֶן. אֶךְ לְהִיחִינָה בְּכַחֲנִינָה נִבְרָא, לֹא תֻכַּל לְקַבֵּל גִּלּוּי
הָאֹר שֶׁבְּגֵן-עֵדֶן כִּי אִם עַל-יְדֵי לְבוּשִׁי הַמִּצְוֹת, וּמִפְּלִ-
מָקוֹם, הַמִּצְוֹת עֲצָמָם הֵם גְּבוּהִים יוֹתֵר מִהִזִּיו הַנִּמְשָׁף
עַל-יְדֵים בְּגֵן-עֵדֶן, כִּי עֲקָרָם הוּא בְּשִׁבְלִי גִלּוּי עֲצָם הָאֹר
לְעֵתִיד לְבֹא].

(ד) וְעַל-פִּי-זֶה יוֹכֵן הָעֵנִין דְּוִיחִי יַעֲקֹב, שֶׁאֲמַתִּית עֵנִין
הַחִיִּים הוּא בְּיַעֲקֹב, יו"ד עֲקֹב, שֶׁהוּא
עֵנִין יְרִידַת הַנִּשְׁמָה לְמַטָּה כְּדִי לְעַסֵּק בְּתוֹרָה וּמִצְוֹת
(תְּשׁוּבָה) וּמַעֲשִׂים טוֹבִים), כִּינּוּ שֶׁעַל-יְדֵי-זֶה נִמְשָׁף עֲקָר
הַשְׁכָּר שֶׁהוּא עֵנִין גִּלּוּי הָעֲצָמוֹת. וְזֶהוּ גַם מִה שֶׁכָּתוּב
וִיחִי יַעֲקֹב בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם שִׁבְעַת עֶשְׂרֵה שָׁנָה, שֶׁמִּפְּרָשׁ אֶת
מִסְפַּר הַשָּׁנִים שְׁחִי בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם, וְאֵינוּ כּוֹלָל אוֹתָם עִם
שָׁאֵר שָׁנוֹת חַיָּיו, אֲלֹא מַחֲלֵק אוֹתָם בְּפָנֵי עֲצָמָם, דְּכִינּוּ
שֶׁאֲמַתִּית עֵנִין הַחִיִּים הוּא דִּוְקָא עַל-יְדֵי הַיְרִידָה לְעוֹלָם
הַזֶּה, הִנֵּה בְּעוֹלָם הַזֶּה גּוֹפָא הָרִי זֶה בְּמִצְרַיִם דִּוְקָא, הַחֲל
מִהִמִּצְרַיִם וּגְבוּלִים דְּסֹדֵר הַשְׁתַּלְשְׁלוֹת, שֶׁהוּא בְּכַחֲנִינָה
מִצְרַיִם (מִלְשׁוֹן מִיִּצְרַיִם וּגְבוּלִים) דְּקִדְשָׁה, וְעַד לְמִצְרַיִם
כְּפִשׁוּטוֹ, מִצְרַיִם דְּלַעֲמַת-זֶה, וְהִינּוּ, שֶׁדִּוְקָא עַל-יְדֵי בְּרֹר
הַמַּטָּה שֶׁאֵין לְמַטָּה הִימָנוּ, נִעֲשֶׂה אֲמַתִּית הָעֵנִין דְּוִיחִי
יַעֲקֹב, וּבִאֲפֹן דְּשִׁבְעַת עֶשְׂרֵה שָׁנָה, בְּגִימַטְרִיָּא טוֹב. וּבְזֶה
יִוָּכֵן גַּם הַטַּעַם שֶׁבְּמִסְפַּר כָּלָלוֹת שְׁנֵי חַיֵּי יַעֲקֹב מִכְּדִיל
וּמִקְדִּים אֶת הַמִּסְפַּר הַמּוֹעֵט, כִּי, עֵנִין הַמּוֹעֵט מוֹרָה עַל
הַיְרִידָה לְפַעַל אֶת בְּרֹר הַמַּטָּה דִּוְקָא, שֶׁזֶּהוּ הָעֲקָר,
וְעַל-יְדֵי-זֶה דִּוְקָא נִעֲשֶׂה אֲמַתִּית הָעֵנִין דְּוִיחִי יַעֲקֹב.

(28 אבות פ"ד מ"ב. 29 תניא פ"ט. 30) ראה ברכות יז, א. 31) לקו"ת
שלח לז, ד. ובכ"מ. 32) ראה גם תניא ספ"ד. לקו"ת דברים א, ב.

טוֹבִים), כִּינּוּ שֶׁעַל-יְדֵי-זֶה נִמְשָׁף עֲקָר הַשְׁכָּר שֶׁהוּא עֵנִין גִּלּוּי
הָעֲצָמוֹת (אוֹלָם בּוֹמֵן-זֶהוּ הוּא בְּהַעֲלָם וְיִתְגַּלֶּה רַק לְעֵתִיד-לְבֹא). וְזֶהוּ גַם
מִה שֶׁכָּתוּב וִיחִי יַעֲקֹב בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם שִׁבְעַת עֶשְׂרֵה שָׁנָה,
שֶׁמִּפְּרָשׁ אֶת מִסְפַּר הַשָּׁנִים שְׁחִי בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם, וְאֵינוּ כּוֹלָל
אוֹתָם עִם שָׁאֵר שָׁנוֹת חַיָּיו, אֲלֹא מַחֲלֵק אוֹתָם בְּפָנֵי עֲצָמָם, דְּכִינּוּ
שֶׁאֲמַתִּית עֵנִין הַחִיִּים הוּא דִּוְקָא עַל-יְדֵי הַיְרִידָה לְעוֹלָם הַזֶּה, הִנֵּה
בְּעוֹלָם הַזֶּה גּוֹפָא הָרִי זֶה בְּמִצְרַיִם דִּוְקָא, הַחֲל
מִהִמִּצְרַיִם וּגְבוּלִים דְּסֹדֵר הַשְׁתַּלְשְׁלוֹת, שֶׁהוּא בְּכַחֲנִינָה
מִצְרַיִם (מִלְשׁוֹן מִיִּצְרַיִם וּגְבוּלִים) דְּקִדְשָׁה, וְעַד לְמִצְרַיִם
כְּפִשׁוּטוֹ, מִצְרַיִם דְּלַעֲמַת-זֶה, וְהִינּוּ, שֶׁדִּוְקָא עַל-יְדֵי בְּרֹר
הַמַּטָּה שֶׁאֵין לְמַטָּה הִימָנוּ, נִעֲשֶׂה אֲמַתִּית הָעֵנִין דְּוִיחִי
יַעֲקֹב, וּבִאֲפֹן דְּשִׁבְעַת עֶשְׂרֵה שָׁנָה, בְּגִימַטְרִיָּא טוֹב. וּבְזֶה
יִוָּכֵן גַּם הַטַּעַם שֶׁבְּמִסְפַּר כָּלָלוֹת שְׁנֵי חַיֵּי יַעֲקֹב מִכְּדִיל
וּמִקְדִּים אֶת הַמִּסְפַּר הַמּוֹעֵט, כִּי, עֵנִין הַמּוֹעֵט מוֹרָה עַל
הַיְרִידָה לְפַעַל אֶת בְּרֹר הַמַּטָּה דִּוְקָא, שֶׁזֶּהוּ הָעֲקָר,
וְעַל-יְדֵי-זֶה דִּוְקָא נִעֲשֶׂה אֲמַתִּית הָעֵנִין דְּוִיחִי יַעֲקֹב.
הַחִיֹּת הָאֲמִיתִית שֶׁל יַעֲקֹב, 87
נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל. "בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם" - 88
דְּוִוָקָא לְמַטָּה, עַל יְדֵי קִיּוֹם 89
הַמִּצְוֹת, נִעֲשִׂית חִיּוֹת בְּאוֹפֵן 90
הַטּוֹב בִּיחֹר: "שִׁבְעַת עֶשְׂרֵה שָׁנָה" 91
- בְּגִימַטְרִיָּא טוֹב. 92

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 (ה) וְזֶהוּ גַם מֵה שִׁפְתוֹב וְיֵהי יָמִי יַעֲקֹב שְׁנֵי חַיִּיו שְׁבַע שָׁנִים
2 וְאַרְבָּעִים וּמֵאֵת שָׁנָה, שִׁבְמִסְפָּר זֶה מְרַמֵּז פְּלִלוֹת עֲנִין
3 הָעֲבוּדָה [עבודת הנשמה - יו"ד, בירידתה למטה - עקב]. וְהָעֲנִין בְּזָה,
4 דְּהִנֵּה, שְׁבַע שָׁנִים מוֹרָה עַל הָעֲבוּדָה בְּשִׁבַע הַמְדוּת שִׁצְרִיף
5 לְבָרָם וּלְשִׁנּוֹתָם - לַגְלוֹת

6 הטוב הטמון במידות, ולבער את
7 הרע, שְׁזָהוּ עֲנִין (שְׁבַע)
8 שָׁנִים, 'שנה' מְלִשּׁוֹן שְׁנוֹי,
9 הֵינִיו לְשִׁנּוֹתָם וּלְהַפְכָם
10 לְקִדְשָׁה, כְּמוֹ בְּמִידַת הַחֹסֶד,
11 שֶׁהִיא תְּשׁוּקָה לְדַבְרִים גִּשְׁמִיִּים,
12 בִּירוֹר הַמִּידָה הִיא בֹּזֵה
13 שִׁמְשֵׁמֶשׁ בְּכוֹחַ הַתְּשׁוּקָה
14 שֶׁבִּנְפֶּשׁ לֹאֲהַבֵּת ה'. וְזֶהוּ
15 שֶׁהִפְתּוֹב מוֹנֶה וּמִקְדִּים
16 שְׁבַע שָׁנִים בְּפָנֵי עֲצָמָם,
17 לְפִי שֶׁהִתְחַלַּת וְעָקֵר
18 הָעֲבוּדָה (עֲבוּדָה
19 הַבִּינּוּנִים, כְּמִבְאָר
20 בְּתַנְיָא³³ שֶׁהִיא מֵדַת פֶּל
21 אָדָם, כְּשׁוֹנָה מֵעֲבוּדַת הַצְדִּיקִים
22 ש"אין כל אדם זוכה לזה")
23 הוּא עֲנִין בִּירוֹר וְזִכּוּף
24 הַמְדוּת, וְכְּמִבְאָר בְּמִקּוֹם
25 אַחֵר³⁴ שֶׁעִיקַר הָעֲבוּדָה
26 בְּזִמְנָה הִיא הֵיא בְּעֲנִין
27 הַמְדוּת, שְׁזָהוּ עֲנִין הַפְּנִימִי
28 שֶׁל כִּיבוּשׁ שְׁבַע עֲמָמִין
29 [=כִּיבוּשׁ שְׁבַע אוֹמוֹת בְּזִמְנָה
30 הַכְּנִיסָה לָאָרֶץ יִשְׂרָאֵל], מֵה־
31 שְׁאִין-פֶּן הָעֲבוּדָה דְּבִירוֹר
32 הַמוֹחִין הִיא עֲבוּדָה
33 קִשָּׁה, שְׁלֹא כֹל מוֹחָא
34 סָבִיל דָּא [=אין כל אחד
35 מְסוּגֵל לְעִבּוּדָה זו], וְעִיקַר
36 הָעֲנִין דְּבִירוֹר הַמוֹחִין
37 יֵהִי לְעֵתִיד לְבָא, שְׁאִי
38 יֵהִי גַם כִּיבוּשׁ ג'
39 הַעֲמָמִין דְּקִנֵּי קִנְיָה
40 וְקִדְמוֹנִי, שְׁאִי אֶפְשָׁר
41 לְבָרָם בְּזִמְנָה הַזֶּה. וְעַל-

(ה) וְזֶהוּ גַם מֵה שִׁפְתוֹב וְיֵהי יָמִי יַעֲקֹב שְׁנֵי חַיִּיו שְׁבַע
שָׁנִים וְאַרְבָּעִים וּמֵאֵת שָׁנָה, שִׁבְמִסְפָּר זֶה
מְרַמֵּז פְּלִלוֹת עֲנִין הָעֲבוּדָה. וְהָעֲנִין בְּזָה, דְּהִנֵּה, שְׁבַע
שָׁנִים מוֹרָה עַל הָעֲבוּדָה בְּשִׁבַע הַמְדוּת שִׁצְרִיף לְבָרָם
וּלְשִׁנּוֹתָם, שְׁזָהוּ עֲנִין (שְׁבַע) שָׁנִים, מְלִשּׁוֹן שְׁנוֹי, הֵינִיו
לְשִׁנּוֹתָם וּלְהַפְכָם לְקִדְשָׁה. וְזֶהוּ שֶׁהִפְתּוֹב מוֹנֶה וּמִקְדִּים
שְׁבַע שָׁנִים בְּפָנֵי עֲצָמָם, לְפִי שֶׁהִתְחַלַּת וְעָקֵר הָעֲבוּדָה
(עֲבוּדָה הַבִּינּוּנִים, כְּמִבְאָר בְּתַנְיָא³³ שֶׁהִיא מֵדַת פֶּל
אָדָם) הוּא עֲנִין בִּירוֹר וְזִכּוּף הַמְדוּת, וְכְּמִבְאָר בְּמִקּוֹם
אַחֵר³⁴ שֶׁעִיקַר הָעֲבוּדָה בְּזִמְנָה הִיא הֵיא בְּעֲנִין הַמְדוּת,
שְׁזָהוּ עֲנִין כִּיבוּשׁ שְׁבַע עֲמָמִין, מֵה־שְׁאִין-פֶּן הָעֲבוּדָה
דְּבִירוֹר הַמוֹחִין הִיא עֲבוּדָה קִשָּׁה, שְׁלֹא כֹל מוֹחָא סָבִיל
דָּא, וְעִיקַר הָעֲנִין דְּבִירוֹר הַמוֹחִין יֵהִי לְעֵתִיד לְבָא, שְׁאִי
יֵהִי גַם כִּיבוּשׁ ג' הַעֲמָמִין דְּקִנֵּי קִנְיָה וְקִדְמוֹנִי, שְׁאִי
אֶפְשָׁר לְבָרָם בְּזִמְנָה הַזֶּה. וְעַל-יְדֵי הָעֲבוּדָה בְּבִירוֹר שְׁבַע
הַמְדוּת, שְׁבַע שָׁנִים, בָּאִים לְאַרְבָּעִים וּמֵאֵת שָׁנָה,
דְּמִסְפָּר ק"מ הוּא ב' פְּעָמִים שְׁבָעִים, הֵינִיו, שְׁנוֹסָף עַל
הַמִּסְפָּר דְּשְׁבַע שָׁנִים יִשְׁנוּ גַם הַמִּסְפָּר דְּשְׁבָעִים, שְׁמוֹרָה
עַל שְׁבַע הַמְדוּת כְּפִי שֶׁהֵם כְּלוּלִים מֵעֶשֶׂר, שֶׁהוּא עֲנִין
הַמְשָׁכַת הַמוֹחִין בְּמְדוּת, וּבְזָה גּוֹפָא ב' פְּעָמִים שְׁבָעִים,
שְׁעוּלָה ק"מ.

וְהָעֲנִין בְּזָה, כְּפִי שִׁבְמִבְאָר כְּבוֹד קְדוּשַׁת אֲדָמוֹר
מֵהַר"ש (שֶׁהִשְׁנָה הִיא שְׁנַת הַמָּאָה לְשִׁנַּת
נְשִׂאוֹתָהּ הִרְאִישׁוֹנָה) בְּדְבוּר הַמִּתְחִיל וְיָחִי יַעֲקֹב דְּשִׁנַּת
תַּרְכִּי"ח³⁵, בְּהִקְדָּם הַקּוֹשֵׁא הִידוּעָה³⁶ בְּנוֹגֵעַ לְדוֹד
שִׁשְׁנוֹת חַיִּיו הָיוּ בְּמִסְפָּר שְׁבָעִים שָׁנָה, שִׁמְצִינוּ³⁷ שְׁאָדָם
הִרְאִישׁוֹן נִתֵּן לוֹ שְׁבָעִים שָׁנָה (וְלֹכֵן חֲסָרוּ שְׁבָעִים שָׁנָה
מִשְׁנוֹתָיו שֶׁל אָדָם הִרְאִישׁוֹן שְׁרָאוֹי הָיָה לְחַיּוֹת אֶלֶף
שָׁנִים, שְׁנֶאֱמַר³⁸ כִּי בְּיוֹם אֶכְלָךְ מִמֶּנּוּ מוֹת תָּמוּת, וְיוֹמוֹ
שֶׁל הַקְּבָ"ה אֶלֶף שָׁנִים, שְׁנֶאֱמַר³⁹ כִּי אֶלֶף שָׁנִים בְּעִינֶיךָ
לְבָרָם בְּזִמְנָה הַזֶּה. וְעַל-

42 יְדֵי הָעֲבוּדָה בְּבִירוֹר שְׁבַע הַמְדוּת, שְׁבַע שָׁנִים, בָּאִים
43 לְאַרְבָּעִים וּמֵאֵת שָׁנָה, דְּמִסְפָּר ק"מ הוּא ב' פְּעָמִים שְׁבָעִים,
44 הֵינִיו, שְׁנוֹסָף עַל הַמִּסְפָּר דְּשְׁבַע שָׁנִים יִשְׁנוּ גַם הַמִּסְפָּר
45 דְּשְׁבָעִים, שְׁמוֹרָה עַל שְׁבַע הַמְדוּת כְּפִי שֶׁהֵם כְּלוּלִים מֵעֶשֶׂר
46 - כֹּל מִידָה כְּלוּלָה מֵעֶשֶׂר
47 סְפִירוֹת, שֶׁהוּא עֲנִין
48 הַמְשָׁכַת הַמוֹחִין בְּמְדוּת
49 שֶׁהִמְדוּת מִתְנַהֲגִים עַל-פִּי
50 הוֹרָאת הַמוֹח, וְאִינִים פּוֹעֲלִים
51 בְּאוֹפֵן טְבָעִי, לְמַשֵּׁל: אִינוּ עוֹשֶׂה
52 צְדָקָה רַק מִפְּנֵי טְבָעוֹ הַטּוֹב אֵלָּא
53 מִצַּד הוֹרָאת הַמוֹח, וּבְזָה
54 גּוֹפָא ב' פְּעָמִים שְׁבָעִים,
55 שְׁעוּלָה ק"מ.
56 וְהָעֲנִין בְּזָה, כְּפִי שִׁבְמִבְאָר
57 כְּבוֹד קְדוּשַׁת אֲדָמוֹר
58 מֵהַר"ש (שֶׁהִשְׁנָה
59 [=תשכ"ז. שְׁנַת אֲמִירוֹת הַמֶּלֶךְ]
60 הִיא שְׁנַת הַמָּאָה לְשִׁנַּת
61 נְשִׂאוֹתָהּ הִרְאִישׁוֹנָה)
62 בְּמִאֲמוֹר דְּבוּר הַמִּתְחִיל
63 וְיָחִי יַעֲקֹב דְּשִׁנַּת
64 תַּרְכִּי"ח³⁵, בְּהִקְדָּם
65 הַקּוֹשֵׁא הִידוּעָה³⁶ בְּנוֹגֵעַ
66 לְדוֹד שִׁשְׁנוֹת חַיִּיו הָיוּ
67 בְּמִסְפָּר שְׁבָעִים שָׁנָה,
68 שִׁמְצִינוּ³⁷ בְּמִדְרָשׁ: כֹּאשֶׁר
69 הִרְאִה הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא לְאָדָם
70 הִרְאִישׁוֹן דוֹר דוֹר וּמִנְהִיגֵיו, רָאָה
71 אֶת דוֹד שֶׁהִיא בְּרַ נְפִלִי [=נָפֵל.
72 לֹא נִקְצְבוּ לוֹ שְׁנוֹת חַיִּים]
73 שְׁאָדָם הִרְאִישׁוֹן נִתֵּן לוֹ
74 שְׁבָעִים שָׁנָה (וְלֹכֵן חֲסָרוּ
75 שְׁבָעִים שָׁנָה מִשְׁנוֹתָיו
76 שֶׁל אָדָם הִרְאִישׁוֹן שְׁרָאוֹי
77 הָיָה לְחַיּוֹת אֶלֶף שָׁנִים,
78 שְׁנֶאֱמַר³⁸ כִּי בְּיוֹם אֶכְלָךְ
79 מִמֶּנּוּ (מֵעַץ הָרֵעַת) מוֹת
80 תָּמוּת, וְיוֹמוֹ שֶׁל הַקְּבָ"ה
81 אֶלֶף שָׁנִים, שְׁנֶאֱמַר³⁹ כִּי
82 אֶלֶף שָׁנִים בְּעִינֶיךָ בְּיוֹם

(33) רפ"ד. (34) מאמרי אדה"ז תקס"ח ח"ב ע' תת ואילך. ע' א'מט ואילך. מאמרי אדמו"ר האמצעי דברים ח"א ע' ד ואילך. ועוד.

(35) סה"מ תרכ"ח ע' נו. (36) ראה סה"מ צ' להצ"צ מצות מינוי מלך פ"ב. וראה גם ד"ה להבין כו' דאדם קדמאה שאל ע' שני

תרכ"ח (סה"מ תרכ"ח ע' סב). (37) במדב"ר פי"ד, יב. יל"ש בראשית רמז מא. ועוד. (38) בראשית ב, יז. (39) תהלים צ, ד.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 אֶתְמוֹל גו', וּכְמוֹ כֵּן מִצִּינּוֹ 40 שֶׁהָאֲבוֹת נָתְנוּ לוֹ שְׁבָעִים שָׁנָה
 2 (אֲבָרְהָם נָתַן לוֹ ה' שָׁנִים, שֶׁנֶּחֱסְרוּ מִשְׁנֹתָיו שֶׁהָיוּ צָרִיכִים
 3 לְהִיּוֹת ק"פ, יַעֲקֹב נָתַן לוֹ כ"ח שָׁנִים שֶׁנֶּחֱסְרוּ מִשְׁנֹתָיו
 4 שֶׁהָיוּ צָרִיכִים לְהִיּוֹת קע"ה כְּשֶׁנִּי חֲזִי אֲבָרְהָם, וְיוֹסֵף נָתַן לוֹ
 5 ל"ז שָׁנִים שֶׁנֶּחֱסְרוּ
 6 מִשְׁנֹתָיו שֶׁהָיוּ צָרִיכִים
 7 לְהִיּוֹת קמ"ז כְּשֶׁנִּי חֲזִי
 8 יַעֲקֹב, וְלִכְאוּרָה, כִּיּוֹן
 9 שְׁחִי רַק שְׁבָעִים שָׁנָה,
 10 לְמָה הִצְרֹךְ ב' פְּעָמִים
 11 שְׁבָעִים שָׁנָה, הֵן שְׁבָעִים
 12 שָׁנָה שֶׁל אָדָם הָרִאשׁוֹן
 13 וְהֵן שְׁבָעִים שָׁנָה שֶׁל
 14 הָאֲבוֹת? אֵךְ הֶעֱנִין הוּא,
 15 ב' פְּעָמִים שְׁבָעִים שָׁנָה מוֹרִים עַל
 16 שְׁתֵּי דַרְגּוֹת שֶׁל 'שְׁבָעִים'
 17 שֶׁנִּמְשְׁכוּ בִּנְשֻׁמָּתוֹ. וְהֵן שְׁתֵּי
 18 אֹפְנֵי הַכְּרָה בַּגְּדִלּוֹת ה'.
 19 שְׁבָעִים שָׁנָה הוּא עֲנִין
 20 הַמִּשְׁכַּת הַמוֹחִין בְּמַדּוֹת
 21 כַּנ"ל, וּב' פְּעָמִים
 22 שְׁבָעִים הֵם ב' הַדְּרָגוֹת
 23 שֶׁבְּהַמִּשְׁכַּת הַמוֹחִין
 24 בְּמַדּוֹת, וְהוּא עֲנִין דַּעַת
 25 עֲלִיּוֹן וְדַעַת-תַּחְתּוֹן דַּעַת
 26 עֲלִיּוֹן - גִּילּוֹי עֲצֻמּוֹתוֹ יִתְבָּרֵךְ
 27 שֶׁהוּא קָדוֹשׁ וּמוֹבְדֵל מִכָּל
 28 הָעוֹלָמוֹת וְכוּלָם לִגְבִּיּוֹ כֹאֵין
 29 וְאִפְסֵי מִמֶּשֶׁ. דַּעַת תַּחְתּוֹן -
 30 הַתְּבוֹנָנוֹת בְּעוֹלָמוֹת וְנִבְרָאִים
 31 שֶׁגַּם בָּהֶם נִמְצָא כַח הַבוֹרָא, כְּמוֹ
 32 שֶׁנֶּאֱמָר: "שָׂאוּ מִרוֹם עֵינֵיכֶם
 33 וּרְאוּ מִי בְּרָא אֱלֹהִים", שֶׁהֵם ב'
 34 אֹפְנֵי רֵאשִׁית הָעֵין (עֵין
 35 מִסְפָּרוֹ שְׁבָעִים), עֵין
 36 שֶׁלְמַעְלָה וְעֵין שֶׁלְמַטָּה.
 37 וְזֶהוּ הַחֲלוּק שְׁפִיץ ע'
 38 שָׁנָה דָּאָדָם הָרִאשׁוֹן לַע'
 39 שָׁנָה דְּהָאֲבוֹת, שְׁע' שָׁנָה
 40 דָּאָדָם הָרִאשׁוֹן הוּא עֲנִין דַּעַת-תַּחְתּוֹן, עֵין שֶׁלְמַטָּה כִּיּוֹן
 41 שְׁבָעִים שָׁנָה אֵלּוֹ נָתַן לוֹ אָדָם הָרִאשׁוֹן, בִּמְצָבוֹ כְּפִי שֶׁהָיָה לֵאחֲרֵי חֹטָא עֵץ

ב' פְּעָמִים ע' שָׁנָה, - דַּעַת עֲלִיּוֹן וְדַעַת תַּחְתּוֹן. אֵלּא שֶׁאֲצֵל דוֹד הָאִירָה בְּעִיקָר
 דַּרְגַּת 'דַּעַת תַּחְתּוֹן', וְאֵילּוֹי יַעֲקֹב חֵי בְּפוֹעֵל ק"מ שָׁנָה.

42 הַדַּעַת, וְע' שָׁנָה דְּהָאֲבוֹת אֲשֶׁר הִתְחִילוּ בִּמְעֻשֵׁיהֶם הַטּוֹבִים לְהִתֵּן חֹטָא
 43 עַץ הַדַּעַת, הָאִירָה בָּהֶם הָרָא" וְהַסְתַּכְלוֹת בְּעֲצֻמּוֹתוֹ יִתְבָּרֵךְ, הוּא עֲנִין
 44 דַּעַת-עֲלִיּוֹן, עֵין שֶׁלְמַעְלָה. וְזֶהוּ שְׁגָם אָדָם הָרִאשׁוֹן וְגַם
 45 הָאֲבוֹת נָתְנוּ לְדוֹד ע' שָׁנָה, שְׁעַל-יְדֵי-זֶה הָיְתָה אֲצִלּוֹ לֹא רַק
 46 הַמִּשְׁכַּת דַּעַת-תַּחְתּוֹן
 47 אֲלֹא גַם הַמִּשְׁכַּת דַּעַת-
 48 עֲלִיּוֹן. וּמִכָּל-מָקוֹם הָיָה
 49 שְׁנוֹת חֲזִי שְׁבָעִים שָׁנָה
 50 בְּלִבָּד, כִּי, עָקָר עֲנִינוֹ שֶׁל
 51 דוֹד, סְפִירַת הַמַּלְכוּת,
 52 הוּא עֲנִין דַּעַת-תַּחְתּוֹן,
 53 וְזֶה שְׁנִמְשָׁךְ אֲצִלּוֹ דַּעַת
 54 עֲלִיּוֹן (ע' שָׁנָה דְּהָאֲבוֹת)
 55 הָרִי זֶה רַק דַּעַת-עֲלִיּוֹן
 56 כְּפִי שְׁנִמְשָׁךְ וּמִתְלַבֵּשׁ
 57 בְּדַעַת-תַּחְתּוֹן, אֲבָל לֹא
 58 דַּעַת-עֲלִיּוֹן כְּפִי שֶׁהוּא
 59 מְצֻד עֲצָמוֹ שֶׁהָיָה, גַּם מִי
 60 שֶׁאֵינוֹ שִׁיךְ לְהַשְׁגָּה בְּדַעַת עֲלִיּוֹן
 61 צָרִיךְ לְהִתְבּוֹנֵן מִדִּי פֶּעַם בְּאוֹפֵן
 62 הַבִּיטוּל שֶׁל דַּעַת עֲלִיּוֹן לְמַדּוֹת
 63 שֶׁאֵינוֹ שִׁיךְ לְעִבּוּדָה זֹו
 64 לְאִמִּיתָתָהּ] עַל-מִנַּת שְׁעִבּוּדָתָהּ
 65 בְּדַעַת-תַּחְתּוֹן תִּהְיֶה כְּרֹאִי (רֹאה)
 66 קוֹנֵטֵרס עַץ-הַחַיִּים לְאִדְמוֹר
 67 הַרש"ב נ"ע ע' 31 וְאִלֵּךְ).
 68 אֲמָנָם שְׁנוֹת חֲזִי יַעֲקֹב
 69 הָיוּ קמ"ז שָׁנָה, כִּי,
 70 לְאַחֲרֵי הָעִבּוּדָה בְּכֹרֶר ז'
 71 הַמַּדּוֹת הָיְתָה אֲצִלּוֹ
 72 הַמִּשְׁכַּת הַמוֹחִין בְּמַדּוֹת
 73 (ע' שָׁנָה) בְּאִפֵּן שְׁנִמְשָׁךְ
 74 גַּם דַּעַת-עֲלִיּוֹן כְּפִי
 75 שֶׁהוּא מְצֻד עֲצָמוֹ, וְלִכֵּן
 76 חֵי עוֹד ק"מ שָׁנָה, ב'
 77 פְּעָמִים ע' שָׁנָה, דְּהִינּוּ,
 78 הֵן דַּעַת-תַּחְתּוֹן וְהֵן דַּעַת-
 79 עֲלִיּוֹן. לְסִיכּוֹם, אֲצֵל דוֹד
 80 הַמֶּלֶךְ וְכֵן אֲצֵל יַעֲקֹב אֲבִינוֹ הָיָה

ב' פְּעָמִים ע' שָׁנָה, - דַּעַת עֲלִיּוֹן וְדַעַת תַּחְתּוֹן. אֵלּא שֶׁאֲצֵל דוֹד הָאִירָה בְּעִיקָר
 דַּרְגַּת 'דַּעַת תַּחְתּוֹן', וְאֵילּוֹי יַעֲקֹב חֵי בְּפוֹעֵל ק"מ שָׁנָה.

ביאור בדרך אפשר

הָרֹאִיָּה דְעִין הָעֲלִיּוֹן, 9
בְּאֶפֶן דִּישָׁר יַחְזוּ פְּנִימוֹ⁴² 10
[=האור יתגלה למטה באופן 11
ישר כפי שהוא למעלה ללא 12
שינויים], שְׁפָל הָעֲנִינִים 13
לְמַטָּה יִהְיוּ כְּמוֹ לְמַעְלָה, 14
כְּפִי שְׂיִהְיֶה בְּקֶרֶב מְמָשׁ, 15
עַל-יְדֵי מְשִׁיחַ צְדָקָנוּ. 16

1 וְעֲנִין זֶה יִתְגַּלֶּה לְעֵתִיד
2 לְבֹא, בְּתַחֲתֵי הַמַּתִּים,
3 שְׁאֵז יִהְיֶה עֶקֶר הָעֲנִין
4 דְּקִבּוּל הַשָּׂכָר (פִּנ"ל),
5 שְׁזָהוּ מֵה שְׁכָתוֹב⁴¹ כִּי
6 עִין בְּעִין יִרְאוּ, ב' פְּעָמִים עִין, שְׂהֲרֹאִיָּה
7 דְעִין הַתַּחְתּוֹן תִּהְיֶה כְּמוֹ הָרֹאִיָּה דְעִין הָעֲלִיּוֹן, בְּאֶפֶן
8 דִּישָׁר יַחְזוּ פְּנִימוֹ⁴², שְׁפָל הָעֲנִינִים לְמַטָּה יִהְיוּ כְּמוֹ
לְמַעְלָה, כְּפִי שְׂיִהְיֶה בְּקֶרֶב מְמָשׁ, עַל-יְדֵי מְשִׁיחַ צְדָקָנוּ.

(41) ישע'י נב, ח. (42) תהלים יא, ז. וראה לקו"ת פ' ראה כג, ד.

אגרות קודש

ב"ה, ז' טבת, תשי"ז
ברוקלין.
שלום וברכה!

במענה על מכתבו מכ"ט כסלו, בו כתב שמתבונן במצבו עושה חשבון בנפשו ורואה חסרונות והגרעון בהנוגע ללימודו והנהגתו ועוד.

והנה ידוע אשר אחד מתכסיסי היצר הרע הוא להטיל על האדם הישראלי רגש של שפלות מבהילה האומרת קשה ביותר שתצליח בתורה ומצותי והראי' מה שקרה ביום פלוני ומה שהי' בלילה פלוני וכשרואה שהטענה שלו מתקבלת מתחיל לדבר על לב האדם שכיון שבלאו הכי אינך מצליח, למה לך חיו להשתדל בזה.

וכיון שהנ"ל הוא מתכסיסי היצה"ר מובן שאין לשמוע לדבריו כלל וכלל ולהסביר לעצמו, שאמת עד עתה לא הצליח ככל הדרוש וככל הרצוי, אבל הרי בורא עולם ומנהיגו הבטיח לכאור"א מבני ישראל אשר בל ידח ממנו נדח ולכן עלי ללכת בדרך העולה בית א-ל על ידי הוספה בלימוד התורה וקיום מצותי ואפילו אם לפעמים נכשל בהנני בדרכי זו, הרי זה צריך להוסיף בי אומץ ושקידה וכחות נוספים במלחמה נגד היצר, כיון שבטח הרי בורא העולם משגיח עלי בהשגחה פרטית והבטיח לכל אחד אשר כשאדם מקדש עצמו מעט למטה מקדשין אותו הרבה מלמעלה, ויבקש את מי מידידיו מצעירי אגודת חב"ד שיבארו לו ענין הנ"ל בארוכה יותר ע"פ המבואר בתורת החסידות ומהם בספר התניא בכ"מ. והעיקר אשר ימשך ללמוד בהתמדה ושקידה ואז יצליחו השי"ת אשר סו"ס ניצח מלחמת היצר גם כן.

בודאי שומר התקנה לאמר בכל יום אחר תפלת הבוקר השיעור תהלים חדשי - כפי שנחלק תהלים לימי החדש.

בברכה לבשו"ט,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
מזכיר

בס"ד. שיחת יום ה' פרשת ויחי, עשרה בטבת – יהפך לשמחה – ה'תשמ"ה – לאחר תפלת מנחה –

ב. ענין התענית הוא⁹ - כלשון הנביא¹⁰: "צום ויום
רצון לה'", כפי שמביא אדמו"ר הזקן באגרת
התשובה¹¹.
ומבאר שם בפרטיות יותר - ש"סוד התענית הוא
סגולה נפלאה להתגלות רצון העליון ברוך-הוא, כמו
הקרבן שנאמר בו ריח ניחוח לה'", כלומר, תוכן ענין
התענית הוא - גילוי רצון העליון, שענין זה נפעל
על-ידי-זה שישראל ממלאים ומשלימים את רצונו
יתברך - "נחת רוח לפני שאמרתי ונעשה רצוני"¹²
(שזהו הפירוש ד"ריח ניחוח לה').
ונמצא, שביום התענית ("יום רצון לה'") מודגש
בגילוי כללות ענינו ועבודתו של יהודי, כדלקמן.
ג. ביאור הענין:
סיום ושלמות הכוונה דבריאת העולם היא - "אשר
ברא אלקים לעשות"¹³, שפירושו - "לתקן"¹⁴ היינו,
שתפקידו של יהודי לפעול תיקון ושלמות במציאות
הבריאה, ובלשון הגמרא¹⁵: "נעשה שותף להקב"ה
במעשה בראשית".
ולכאורה אינו מובן: הרי ביום הששי למעשה
בראשית (שהתחלתו¹⁶ ביום חמישי לאחר חצות -
הזמן שבו נמצאים עתה) היתה כבר הבריאה
בשלמותה, כמו שכתוב¹⁷ "וירא אלקים את כל אשר
עשה והנה טוב מאד", לא רק "טוב" סתם, אלא "טוב
מאד", ואם-כן, מה שייך להוסיף תיקון ושלמות
(כביכול) על תכלית השלימות?
והמענה על זה - כמבואר בדרושי חסידות¹⁸
בארוכה בביאור טעמי בריאת העולם, שאחד הטעמים
הוא - "בכדי שיתגלו שלימות כוחותיו ופעולותיו כו"

א. דובר כמה פעמים¹ אודות המנהג דאמירת
"דברי-כבושין" ביום התענית.
והענין בזה:
אודות כללות ענין התענית - כותב הרמב"ם בריש
הלכות תעניות: "דבר זה מדרכי התשובה הוא".
והכוונה בזה - הן בנוגע לעצמו, והן בנוגע לזולת
(לעורר את הזולת לעבודת התשובה) - בהתאם לציווי
"ואהבת² לרעך כמוך"³.
ובפרט על-פי הוראת חכמינו ז"ל⁴ - שהובאה גם
בתור פסק-דין בשולחן-ערוך⁵ - "אל תפרוש מן
הציבור", כלומר, שעבודתו של יהודי צריכה להיות
קשורה עם הציבור כולו, ומטעם זה, רובם ככולם של
התפילות נאמרות בלשון רבים, כדי שגם תפלת היחיד
תהיה קשורה עם הציבור כולו, ומזה מובן גם בנוגע
לעבודת התשובה, שהתשובה של היחיד צריכה להיות
תשובה דרבים - שממנו יראו וכן יעשו רבים.
וענין זה נפעל על-ידי מעשה בפועל, וכן על-ידי
הדיבור בדברים היוצאים מן הלב⁶, ובמיוחד - "דברי-
כבושין", שעל-ידם מעוררים את השומעים לענין
התשובה.
ויש להוסיף, שבלשון "דברי-כבושין" גופא מרומז
ענין התשובה - כי הלשון "כבושין" הוא על-דרך
לשון הכתוב⁷ "יכבוש עוונותינו", שענינו - תיקון
העוונות, עד לתיקון בתכלית השלימות⁸, שזהו תוכן
עבודת התשובה.

(1) ראה לקו"ש ח"כ ע' 352. וש"נ.

(2) משא"כ "הוכח תוכיח" (וכיו"ב) שמקיימה כשמוכיחו להשיב הגזילה,
אף שלא הוכיחו לעשות תשובה, שהרי י"א (מנחת חינוך מצוה שס"ד) שמ"ע
דתשובה ה"ז שבאם רוצה צ"ל בדיבור - אבל אין כן דעת אדה"ז (אגה"ת
בתחלתה). וראה בארוכה - חידושים וביאורים בש"ס סי"ח. ועוד ועיקר -
במ"ע שבפנים מודגש ענין דאהבת ישראל, היפך סיבת החורבן (כולל - יו"ד
טבת).

(3) קדושים יט, יח.

(4) אבות פ"ב מ"ד. וראה תענית יא, א.

(5) או"ח הל' תענית סו"ס תקעד.

(6) ראה ס' הישר לר"ת שי"ג. הובא בשל"ה סט, א.

(7) מיכה ז, יט.

(8) ראה פסיקתא דר"כ פסיקתא וא"ו (לדעת ב"ה) ד"כובש" הוא מלשון
"מכבשים עוונותיהם" . . כשלג ילבינו". וראה לקו"ש ח"ו ע' 391 ואילך.

(9) בהבא לקמן - ראה גם לקו"ש חכ"ג ע' 301-2.

(10) ישע"י נח, ה.

(11) ספ"ב.

(12) תו"כ ופרש"י ויקרא א, ט. ספרי שלח טו, ז (וראה פרש"י שלח שם,

ג). ספרי ופרש"י פינחס כח, ח.

(13) בראשית ב, ג.

(14) ב"ר פי"א, ו ובפרש"י.

(15) שבת י, א. קיט, רע"ב. וראה לקו"ש ח"י ע' 74 הע' 27. וש"נ.

(16) בנוגע לכמה ענינים, כמו בשו"ט וכיו"ב א"א תחנון במנחה

שלפניהם (טושו"ע ואדה"ז או"ח ר"ס רסז).

(17) בראשית א, לא.

(18) המשך תרס"ו ס"ע ד ואילך. סה"מ תש"ב ע' 32 ואילך. וראה לקו"ש

ח"כ ע' 283 ואילך. וש"נ.

34 ויתירה מזו: "בכל מאדך" - בלי גבול²⁸, תכלית
35 העילוי בעבודה הרוחנית (בדוגמת "חלק אלקה
36 ממעל").

37 וביחד עם זה, ישנו הפירוש ב"בכל מאדך" - בכל
38 ממונך²⁹, היינו, שלוקח דבר שהוא תכלית הגשמיות
39 (בדוגמת "ממש", חוש המישוש), ועושה ממנו ענין
40 של מצוה - צוותא וחבור³⁰ עם הקב"ה.

41 ובזה מתבטאת כללות עבודתו של יהודי, כמבואר
42 בתניא³¹ גודל הפלאת מעלת הצדקה ש"שקולה כנגד
43 כל המצוות"³² - "מפני שהיא עיקר המצוות מעשיות
44 ועולה על כולנה, שכולן הן רק להעלות נפש החיונית
45 לה' . . ואין לך מצוה שנפש החיונית מתלבשת בה כל
46 כך כבמצות הצדקה . . שאדם נותן מיגיע כפיו . . כל
47 נפשו החיונית עולה לה' . . במעות אלו היה יכול
48 לקנות חיי נפשו החיונית, הרי נותן חיי נפשו לה'".

49 כלומר: עבודתו של יהודי היא - שהכוחות הנעלים
50 ביותר יפעלו בדברים הכי תחתונים, כמודגש בשני
51 הפירושים ד"בכל מאדך", העבודה באופן של בלי-
52 גבול מחד גיסא, ו"בכל ממונך" לאידך גיסא. ודוקא
53 על-ידי-זה ממלאים ומשלימים את רצון העליון -
54 "נחת רוח לפני שאמרתי ונעשה רצוני".

55 ד. וענין זה מודגש בגלוי ביום התענית - "יום רצון
56 לה'":

57 "תענית" כפשוטה ענינה - עינוי, וכידוע שאחד
58 הפירושים בתיבה "תענית" הוא - מלשון עינוי,
59 כלומר, עינוי הגוף הגשמי, על-ידי העדר האכילה
60 ושתייה וכיוצא בזה.

61 ולכאורה אינו מובן: מכיון שהתענית "מדרכי
62 התשובה", ו"עיקר התשובה בלב³³", וכמפורש בקרא³⁴
63 "קרעו לבבכם ואל בגדיכם", היינו, עבודה ורוחנית -
64 אם-כן, מה נוגע (כל כך) עינוי הגוף הגשמי!?

65 ומהביאורים - על-פי האמור לעיל - שכללות ענין
66 העבודה צריך לחדור בגשמיות עולם הזה, תחתון
67 שאין למטה ממנו, ובענינו - גוף הגשמי.

1 (כלשון ה'עץ חיים' בתחלתו¹⁹). כלומר: הקב"ה בודאי
2 שלם בתכלית השלימות ואינו חסר כלום חס-ושלום,
3 אבל אף-על-פי-כן, עלה ברצונו שכוחותיו ופעולותיו
4 יבואו בפועל ובגלוי בעולם דלמטה, עד לעולם הזה
5 התחתון שאין תחתון למטה ממנו²⁰.

6 וכוונה זו נשלמת על-ידי עבודת האדם - שעל-ידו
7 נפעל גילוי אלקות במציאות הבראה כולה, עד
8 לדברים הכי תחתונים:

9 מציאותו של יהודי היא - כלשון הכתוב²¹: "חלק
10 אלקה ממעל", וכפי שמוסיף אדמו"ר הזקן בספר תניא
11 קדישא²² - ובכך מגלה את פירוש הכתוב "חלק אלקה
12 ממעל" - "ממש", וכפי שמבאר כ"ק מורי וחמי
13 אדמו"ר²³ ש"ממש" הוא גם מלשון מישוש (פירוש
14 השני ד"ממש"), כלומר, שהענין ד"חלק אלקה ממעל"
15 צריך לחדור בגלוי באופן ד"ממש", עד שיוכלו למשש
16 זאת על-ידי חוש המישוש שבידים!

17 דהנה, ידוע מה שכתב הרמב"ם²⁴ בנוגע לחוש
18 המישוש, שלא מצינו בכל התורה לשון "מישוש"
19 בנוגע להקב"ה, אף שבנוגע לשאר החושים, ראה
20 ושמיעה וריח, "דיברה תורה כלשון בני אדם"²⁵ - לפי
21 שחוש המישוש הוא תחתון ופחות-הערך כל כך עד
22 ש"אי אפשר לציירו בחק השם יתעלה" אפילו לא בשם
23 המושאל בלבד.

24 ולמרות (ואדרבה - בגלל) גודל הירידה שבחוש
25 המישוש, מדגישים שמציאותו של יהודי היא: "חלק
26 אלקה ממעל ממש", היינו, שעל-ידי התלבשות הנשמה
27 בגוף הגשמי הנתפס בחוש המישוש - מתבטא אמיתית
28 הענין ד"חלק אלקה ממעל ממש" (כפשוטו).

29 וכשם שהדברים אמורים בנוגע למציאותו של
30 יהודי - כן הוא גם בנוגע לעבודתו:

31 עבודתו של יהודי צריכה להיות בתכלית השלימות,
32 בכל כחו ובכל יכולתו, ובלשון הש"ס²⁶: "כדבעי ליה
33 למיעבד", ובפשטות - "בכל לבבך ובכל נפשך"²⁷,

(19) וכ"ה בשער ההקדמות הקדמה ג'.

(20) תניא רפ"ו.

(21) איוב לא, ב.

(22) רפ"ב.

(23) ראה "היום יום" - כ"ג מנ"א. אגרות קודש אדמו"ר מוהרי"צ ח"ד

ע' תד. תז. ליקוט פי' וכו' לתניא רפ"ב.

(24) מו"נ ח"א רפמ"ז.

(25) ברכות לא, ב. וש"נ. וראה גם רמב"ם הל' יסוה"ת פ"א ה"ט.

(26) כתובות סז, רע"א.

(27) ואתחנן ו, ה.

(28) תו"א מקץ לט, ג. לקו"ת שלח מב, ג. ובכ"מ.

(29) ברכות נד, א - במשנה. הובא בפרש"י עה"פ שם. ואדרבה - בפ"י

ראשון.

(30) לקו"ת בחוקתי מה, ג, ובכ"מ.

(31) פל"ז.

(32) ב"ב ט, א. ירושלמי פאה פ"א ה"א.

(33) תניא פכ"ט (לו, ב). לקו"ת דרושים לר"ה נח, סע"ד, ס, סע"ד. וראה

רמב"ם הל' תשובה פ"ב ה"ב.

(34) יואל ב, יג.

1 ובוזה דוקא הוא עיקר העילוי - כמודגש בלשון
 2 חכמינו ז"ל³⁵ על הפסוק³⁶ "ותלקח אסתר אל המלך
 3 אחשורוש . . בחודש העשירי הוא חודש טבת" - "ירח
 4 שהגוף נהנה³⁷ מן הגוף"³⁸;
 5 "אחשורוש" ו"אסתר" קאי (גם) על הקב"ה וכנסת
 6 ישראל: "אחשורוש" - קאי על הקב"ה, שאחרית
 7 וראשית שלו³⁹, ו"אסתר המלכה" - קאי על ספירת
 8 המלכות, כנסת ישראל⁴⁰, שבה כלולים כל נשמות
 9 ישראל עד סוף כל הדורות.
 10 וזהו הפירוש ד"גוף נהנה מן הגוף" - שהגוף
 11 דלמעלה, "גופא דמלכא", אדם העליון שעל הכסא,
 12 נהנה (כביכול) מן הגוף של האדם דלמטה.
 13 והדיוק הוא, כאמור, "נהנה מן הגוף", היינו,
 14 שההנאה דאדם העליון - נחת רוח לפני כו" - היא
 15 מהעבודה הקשורה עם הגוף הגשמי, וכיוצא בזה בנוגע
 16 לכל עניני העבודה - מעשה גשמי דוקא, "המעשה הוא
 17 העיקר"⁴¹.
 18 והדגשה זו - שהעיקר הוא הגוף הגשמי - מצינו
 19 בענין ה"תענית":
 20 יש מצוות התלויות במוח או בלב, ואינם קשורים
 21 (כל כך) עם גשמיות. ואפילו המצוות התלויות בשאר
 22 אברי האדם - הרי לא תמיד קיימת הדגשה מיוחדת
 23 על הגשמיות שבדבר.
 24 אמנם, ענין ה"תענית" - כל ענינו כעיניו הוא בנוגע
 25 לגוף הגשמי, עניני אכילה ושתיה שהגוף נהנה מהם,
 26 ויתירה מזו: ענינים המוכרחים לחיות וקיום הגוף (לא
 27 רק ענין של תענוג בלבד), כמו שכתוב⁴² "לחם לבב
 28 אנוש יסעד", ולא עוד אלא ש"לא על הלחם לבדו יחיה
 29 האדם"⁴³, כפירוש האריז"ל⁴⁴ שנשמחו של האדם זקוקה
 30 ל"מוצא פי ה'" שבלחם הגשמי. ואף שמדובר אודות

(35) מגילה יג, א. הובא בפרש"י אסתר ב, טז.
 (36) אסתר שם.
 (37) ראה לקו"ש חט"ו ע' 382 הערה 5.
 (38) בהבא לקמן - ראה לקו"ש שם ואילך.
 (39) מרז"ל - הובא במאורי אור ע' א אות קפב. וראה בהנסמן בלקו"ש
 חכ"א ע' 201 הע' 46 בסופה.
 (40) תר"א מג"א צג, סע"ד. וראה ס' הליקוטים (דא"ח - ח - צ"צ) ערך אסתר.
 וש"נ.
 (41) אבות פ"א מ"ז.
 (42) תהלים קד, טו.
 (43) עקב ח, ג.
 (44) ל"ת לאהרז"ל עה"פ. וראה כש"ט ס' קצד. תר"א בשלח סה, ד. יתרו
 עד, א. לקו"ת צו יג, סע"ב ואילך. מסעי צו, א. ועוד.
 (45) ראה כף החיים או"ח סתקס"ו סקט"ו. וש"נ. וראה הפטורת יוה"כ פ':
 הלוא פרום לרעב גו' (ישע' נח, ז).

31 "מוצא פי ה'" שבלחם, הרי כדי לקבל את החיות
 32 מ"מוצא פי ה'" שבלחם - בהכרח לאכול את הלחם
 33 הגשמי כפשוטו.
 34 וכן הוא גם בנוגע לפעולה בעניני העולם, שהרי
 35 אחד הענינים השייכים במיוחד לעבודה דיום התענית
 36 הוא - (ההוספה ב)מצות הצדקה⁴⁵, שבה מתבטא
 37 כללות ענין העבודה דבירור העולם, כנ"ל.
 38 ונמצא, שכללות עבודתו של יהודי לפעול בענינים
 39 גשמיים דוקא - מודגשת בגלוי ביום התענית.
 40 ה. ויש להוסיף בזה - בעומק יותר:
 41 עבודתו של יהודי היא, כאמור, לגלות את ה"טוב
 42 (ויתירה מזו: "טוב) מאד" שבמציאות הבריאה.
 43 וענין זה מודגש ביותר ביום התענית - שמגלים את
 44 ה"טוב מאד" בדבר שהטוב שבו בהעלם כך כך, עד
 45 שבגלוי הוא היפך הטוב:
 46 ביום התענית אי אפשר ליהנות מעניני אכילה
 47 ושתיה, כלומר שה"טוב", ועל-אחת-כמה-וכמה
 48 ה"טוב מאד" שבעניני אכילה ושתיה הוא בהעלם, ולא
 49 עוד אלא שבגלוי ישנו ענין של צער ועינוי - היפך
 50 הטוב.
 51 ובוזה מתבטא העילוי המיוחד שביום התענית -
 52 שעל-ידי עבודתו של יהודי מגלים את ה"טוב מאד"
 53 שבענין התענית (צער ועינוי) גופא, הן למעלה - שיום
 54 התענית נעשה "יום רצון לה'", עד לפנימיות הרצון -
 55 חפץ ותענוג⁴⁶, נחת רוח לפני, "צום אבחרהו"⁴⁷,
 56 ועל-ידי-זה - "פועל ישועות בקרב הארץ"⁴⁸,
 57 והן בנוגע לאדם דלמטה - כפי שמצינו בהלכות
 58 שבת [והרי נמצאים אנו בג' הימים שלפני השבת,
 59 "קמי שבתא"⁴⁹] בנוגע לתענית חלום בשבת,
 60 ש"התענית הזה תענוג הוא לו"⁵⁰, וההסברה בזה -
 61 מכיון שהרצון מהפך את התענית לעונג⁵¹, כלומר,
 62 שמגלה את ה"טוב", עד ל"טוב מאד" שבתענית - ענין
 63 התענוג, תכלית שלימות הטוב.
 64 ועד שמתגלה ענין התענוג בכל העולם כולו -
 65 שהרי על-ידי-זה שיהודי ממשיך ומגלה את האל"ף⁵²,

(46) ראה לקו"ת שה"ש כח, רע"ד. וש"נ.

(47) ישע' שם, ה.

(48) תהלים ע"ד, יב. וראה אגה"ק סוס"ג.

(49) פסחים קו, סע"א.

(50) שו"ע אדה"ז או"ח סרפ"ח ס"ג.

(51) המשך תרס"ו ע' ע. סה"מ תש"ו ע' 79. ועוד.

(52) להעיר שאות אל"ף הוא ספירת הכתר (רצון ותענוג), שקודם ולמעלה
 מאות ב"ת, ספירת החכמה, התחלת וכללות כל הכחות פנימיים (מאורי אור

מקום צריך להתענות תענית לתעניתו, כי החלום
תלוי⁶³ בהרהורי לבו⁶⁴). (ג) ביום הכיפורים - הרי זה
רצונו בשלימות.
ומטעם זה - כן הוא גם בעשרה בטבת שנאמר בו
"בעצם היום הזה", כמו ביום הכיפורים.
ונמצא, שבעשרה בטבת ישנה חומרא יתירה שלא
מצינו בשאר הצומות (ד' הצומות) - שהוא בדוגמת
יום הכיפורים!

ובזה גופא - "עצם היום הזה", "עיצומו של יום"⁶⁵:
יום הכיפורים הוא "אחת בשנה"⁶⁶, ועל-פי פירוש
ה'תוספות'⁶⁷ ש"אחת" קאי על "הנפש שנקראת
יחידה", היינו, בחינת יחידה (שבנפש)⁶⁸.
והנה, ביום זה ("אחת בשנה") ישנם כמה ענינים -
שהרי מהלשון "עיצומו של יום" גופא, מוכח, שישנם
כמה ענינים ביום זה, ונוסף לכך, ישנו ענינו העיקרי
של היום, העצם והתוקף של היום (וככל שאר
הפירושים שבתוכו "עיצומו").
ומזה מובן גודל העילוי דעשרה בטבת - שלא זו
בלבד שיש לו קשר ושייכות ליום הכיפורים בכללותו,
אלא עוד זאת, ששייכותו ליום הכיפורים היא בכך
שנאמר בו "בעצם היום הזה", היינו, שהוא על-דרך
ובדוגמת "עצם היום הזה" דיום הכיפורים, "עיצומו
של יום"!
ועל-פי-זה יש להוסיף בדרך אפשר, שגם הצד
השוה דכל התעניות - הקשר עם הגוף הגשמי, והפיכת
העיני לתענוג - מודגש ביותר בעשרה בטבת: (א)
המעלה דעיני הגוף הגשמי - כמבואר בכמה
מקומות⁶⁹ שעניני הגוף דיום הכיפורים מגיע למעלה
מהתשובה, (ב) הפיכת הצום דעשרה בטבת לתענוג
("יום רצון לה"⁷⁰), ועל-ידי-זה נעשה רצון האדם כן
(כפסק-דין הרמב"ם) - באופן שהרצון הוא בשלימות,
כמו ביום הכיפורים (כנ"ל), וכמבואר בכמה מקומות⁷¹
שיום כיפור הוא תענוג עצמי הבלתי מורגש.

"אלופו של עולם", במציאות העולם, אזי מהפך את
ענין הגלות - "גולה" - ל"גאולה"⁵³, גאולת ישראל
וגאולת השכינה⁵⁴, ובמילא מתהפך גם כללות ענין
התענית, צום ועינוי (הקשור ובא בסיבת הגלות), לענין
של טוב ותענוג כפשוטו - כמו שכתב הרמב"ם בסיום
וחותם הלכות תעניות: "כל הצומות האלו עתידים
ליבטל לימות המשיח", ויתירה מזו⁵⁵: "ולא עוד אלא
שהם עתידים להיות ימים טובים וימי ששון ושמחה".

* * *

ו. האמור לעיל הוא צד השוה בכל התעניות, ונוסף
לזה, ישנו ענין מיוחד בכל תענית - כשם ש"כל יומא
ויומא עביד עבדתיה"⁵⁶.
ביאור ענינו המיוחד של עשרה בטבת:
המאורע שאירע בעשרה בטבת, שבגללו נקבע
הצום, הוא - כלשון הכתוב⁵⁷: "סמך מלך בבל אל
ירושלים", כלומר, התחלת המצור על ירושלים.
והנה, בפסוק זה מצינו ענין מיוחד שלא מצינו
בשאר תעניות, והוא - הלשון "בעצם היום הזה"
(וכפלו והדגישו): "כתב לך את שם היום את עצם
היום הזה סמך מלך בבל אל ירושלים בעצם היום
הזה". וידועים דברי האבודרהם⁵⁸ שהוכחו גם ב'בית
יוסף'⁵⁹: "ואפילו היה (עשרה בטבת) חל בשבת לא
היו יכולין לדחותו ליום אחר, מפני שנאמר בו בעצם
היום הזה, כמו ביום הכיפורים"⁶⁰.
והביאור בזה - דלכאורה, איך יתכן שהתענית
דעשרה בטבת ידחה עונג שבת (ובפרט ש"שבת
שקולה כנגד כל המצוות שבתורה"⁶¹)? והתירוץ -
כאמור - שהרצון מהפך את התענית לעונג, אלא שבזה
כמה אופנים: (א) תענית סתם בשבת - הרי זה רצון
אסור (היפך רצונו האמיתי דהאדם⁶²). (ב) תענית חלום
- התירה תורה, כנ"ל מפסק-דין השולחן-ערוך (ומכל-

ערך א' וב' בתחלתם. פרס שער האותיות (שכ"ז רפ"ד ורפ"ה). וראה ס'
הליקוטין (דא"ח - צ"צ) ערך אותיות, פרטי האותיות ב"ט. ט. ו.ש"ג).
(53) לקו"ת בהעלותך לה, ג. אוה"ב בא ע' רעג. נ"ך ע' תקי. המשך מים
רבים תרל"ו פקל"ד.

(54) ראה מגילת כט, א. הובא בפרש"י עה"ת נצבים ל, ג.

(55) ראה בארוכה לקו"ש חט"ו ע' 413 ואילך.

(56) זח"א רה, סע"א. זח"ג צד, רע"ב. וראה גם זח"א רסד, ב.

(57) יחזקאל כד, ב.

(58) הל' תעניות.

(59) אר"ח סתק"ג.

(60) ראה גם לקו"ש שם ס"ע 420 ואילך.

(61) ירושלמי נדרים ס"ג. וראה לקו"ת תזריע כא, סע"א ואילך.

(62) כפ"ד הרמב"ם (הל' גירושין ס"ב). ובמילא גם הפיכת העינוי לעונג

אינו (בשלימות).

(63) ברכות נה, סע"ב.

(64) אבל ראה שו"ע אדה"ז שם סוס"ז.

(65) רמב"ם הל' תשובה פ"א ה"ג. וראה לקו"ש חלק כט - יוהכ"פ
(תשמ"ה) הע' 7.

(66) ס"פ תצוה. אחרי טז, לד.

(67) ד"ה עד אחת - מנחות יח, א.

(68) ומזה אחת בשנה - יחידה בזמן, "קץ (שלימות) מחילה וסליחה"
(רמב"ם הל' תשובה פ"ב ה"ז), ולכן נתחייב בחמש תפלות (לקו"ת ס"פ פנחס.

וראה לקו"ש ח"ד ע' 1154).

(69) המשך תער"ב ח"א פס"ב.

(70) להעיר שפסוק זה הוא מהפסוקים יוהכ"פ.

(71) המשך תרס"ו ע' תקמ"ה. וראה גם לקו"ת שה"ש יד, ב.

דבקיעת חומת העיר, ועל-אחת-כמה-וכמה - חורבן
בית המקדש וכו'.

זהו הביאור הפשוט של גודל החומר דעשרה בטבת
- כפי שמבין גם פשוט שבפשוטים עד כמה נוגע
התחלת הענין, שאז נקל עדיין למנוע את הדבר
הבלתי-רצוי מעיקרו, ולאידך, אם לא מונעים את
ההתחלה - הרי בהתחלה זו כלול כבר כל השתלשלות
המאורעות שיבואו בדרך הטבע (אם לא ינצלו את
הזמן שניתן מלמעלה כדי לשוב בתשובה), מצד הענין
ד"מצוה גוררת מצוה"⁷⁵ ועל-דרך-זה בהפכו כו'.

ומזה מובן גם בנוגע לביטול כללות ענין הצום
והפיכתו ליום-טוב - שמכיון שעשרה בטבת הוא
ההתחלה והסיבה דכל הצומות, הרי כאשר מהפכים
אותו ליום-טוב, מתהפכים בדרך ממילא כל שאר
הצומות ל"ימים טובים וימי ששון ושמחה".

ח. ויש להוסיף עוד ענין בנוגע למעלת עשרה
בטבת:

ישנו כלל "העשירי יהיה קודש"⁷⁶, ובעשרה בטבת
מודגש הדבר ביותר - להיותו ביום העשירי דחודש
העשירי (כלשון הכתוב⁷⁷: "צום העשירי"), כלומר,
עשירי שבעשירי, הן מצד מהלך הלבנה - חודש, והן
מצד מהלך השמש - יום [בחודש].

וגם בענין זה מודגש הקשר ליום הכיפורים - שהרי
אף הוא "בעשור לחודש"⁷⁸, "העשירי יהיה קודש".

אמנם, שלימות זו דעשרה בטבת היא בהעלם,
וצריכים לגלותה מן ההעלם אל הגילוי, על-ידי עבודת
התשובה (שהרי התענית "מדרכי התשובה הוא"),
המגלה את ענינו האמיתי של יום זה - "יום רצון לה'",
עד ליום-טוב בפועל ובגלוי, בגאולה האמיתית
והשלימה שיהפכו ימים אלה ל"ימים טובים וימי
ששון ושמחה", כנ"ל.

ועל-פי האמור לעיל אודות הקשר דעשרה בטבת
עם יום הכיפורים, שבשניהם נאמר "בעצם היום הזה"
- נמצא, שגם הענין דעבודת התשובה (התוכן דכל
התעניות) מודגש ביותר בעשרה בטבת, על-דרך
ובדוגמת התשובה דיום הכיפורים הקשורה עם
"עיצומו של יום" - "עיצומו של יום מכפר".

ז. אמנם, עדיין צריך להבין:

הן אמת שבנוגע לעשרה בטבת נאמר בכתוב
"בעצם היום הזה", כמו ביום הכיפורים, ומזה למדים
שאילו היה חל בשבת לא היו יכולים לדחותו כו'. אבל
עדיין דרוש ביאור - מהי הסיבה ליחודו של עשרה
בטבת משאר הצומות, שיהיה דומה ליום הכיפורים,
אשר כתוצאה מזה הודגש הדבר בכתוב בהוספת
התיבות "בעצם היום הזה" !?

וכמדובר כמה פעמים שהסבר הדבר צריך להיות
מובן בפשטות, גם לאנשים פשוטים - כשם שחומרת
צום זה (שאילו היה חל בשבת לא היו יכולים לדחותו)
מובנת ושייכת גם לאנשים פשוטים בתכלית.

בודאי ישנם הסברים על דרך הסוד הדרוש והרמוז,
אבל ביחד עם זה, בהכרח שישנו גם הסבר על דרך
הפשט, הסבר שיתקבל בשכלו של פשוט שבפשוטים,
מבלי להמתין עד שיהיה למדן, רמזן ודרשן, מקובל
ובעל תורת הסוד !

והביאור בזה - בפשטות⁷²:

המאורעות דד' הצומות⁷³ באו בהמשך זה לזה,
היינו, שכל מאורע בא אחרי הקדמת המאורעות
שלפניו: המאורע ד"ז בתמוז, "הובקעה העיר", בא
לאחרי הקדמת המצור על העיר שהתחיל בעשרה
בטבת. המאורע דתשעה באב, חורבן בית המקדש, בא
לאחרי הקדמת המאורעות דמצור ובקיעת חומת העיר.
ולאחרי מאורעות אלו ובהמשך להם - בא המאורע
דצום גדליה⁷⁴.

ובפשטות: לאחרי ש"נתמלאה הסאה" - היה
המאורע ד"סמך מלך בבל אל ירושלים", מתוך תקוה
שבראותם זאת יחזרו בתשובה. וכאשר לא ניצלו את
הזמן ולא עשו תשובה - בא המאורע דהובקעה העיר.
וכאשר גם מאורע זה לא עזר שיתעוררו לשוב
בתשובה - בא המאורע דחורבן בית המקדש, ולאחרי-
זה - המאורע דהריגת גדליה.

ונמצא, שהמאורע דעשרה בטבת, "סמך מלך בבל
אל ירושלים", המצור על ירושלים - מהווה התחלת
וסיבת כל השתלשלות המאורעות דשאר הצומות, שהרי
אילולי המצור על ירושלים, לא היה שייך המאורע

(75) אבות פ"ד מ"ב.

(76) בחוקותי כז, לב. וראה בכורות נח, ב: מכל מקום.

(77) זכרי' ח, יט.

(78) אמור כג, כז. פנחס כט, ז.

(72) ראה גם לקו"ש חט"ו שם. ח"כ ע' 354.

(73) שהם דוקא המפורשים וכתובים בתושב"כ (זכרי' ח, יט. וראה רמב"ם
הל' תעניות פ"ה ה"ד) כמו יוה"כ"פ.

(74) ראה לקו"ש חכ"ג ע' 303 הע' 30.

חלק הפרשה השייך במיוחד ליום זה - מחמישי עד ששי.³⁹
 וכידוע פתגם אדמו"ר הזקן⁸³ שיש "לחיות" עם הזמן, וכפי שנתפרש פתגם זה - ובהדגשה מיוחדת על-ידי כ"ק מורי וחמי אדמו"ר נשיא דורנו - שהכוונה להוראות שלמדים מפרשת השבוע, הן מכללות הפרשה, ובמיוחד - משיעור חומש היום, כדלקמן.⁴⁰
 וכאמור, גם הוראות אלו צריכות להיות מובנות ליהודי פשוט שבפשוטים - בלימודו על דרך "פשוטו של מקרא", עוד לפני שמגיע לדרגות שלמעלה מזה, עד ל"ינה של תורה", כדלקמן.⁴¹
 י. ההוראה מכללות פרשת השבוע - פרשת "ויחי"⁸⁴:
 התחלת הפרשה היא - "ויחי יעקב בארץ מצרים שבע עשרה שנה". וידוע פירוש 'בעל הטורים' בזה: "ויחי יעקב בארץ מצרים י"ז שנה - שהראשונים לא היו חיים כו"⁸⁵.
 וענין זה מבואר בארוכה ובפרטיות (בסגנון המובן גם לקטנים) - כידוע סיפור כ"ק מורי וחמי אדמו"ר⁸⁶ אודות שאלתו של אדמו"ר ה'צמח צדק'⁸⁷ לאדמו"ר הזקן בקשר לפירושו של 'בעל הטורים': היתכן שיעקב אבינו, בחיר האבות⁸⁸, יהיו מבחר שנות חייו י"ז שנה שגר בארץ מצרים, ערות הארץ⁸⁹?! ויענהו אדמו"ר הזקן: כתיב⁹⁰ "ואת יהודה שלח לפניו אל יוסף להורות לפניו גושנה", ואיתא במדרש⁹¹ - הובא בפירוש רש"י - אמר רבי נחמיה להתקין לו בית תלמוד שתהא שם תורה ושיהיו השבטים הוגים בתורה. "להורות לפניו גושנה" פירושו - שכאשר לומדים תורה מתקרבים להשם יתברך, ואז - יכולים להיות גם במצרים במעמד ומצב ד"ויחי".
 זוהי איפוא ההוראה הנלמדת מכללות פרשת "ויחי" בנוגע לכללות עבודתו של יהודי בעולם - שעל-ידי לימוד התורה ביכלתו ובכוחו לגלות את ה"טוב" ו"טוב מאד" בכל מקום ומקום שבוע, ועד

1 דהנה, בנוגע ליום הכיפורים כותב הרמב"ם⁷⁹:
 2 "אף-על-פי שהתשובה והצעקה יפה לעולם, בעשרה הימים שבין ראש השנה ליום כיפור היא יפה ביותר
 3 ומתקבלת היא מיד", וממשיך דבמיוחד הוא ביום הכיפורים - שהוא "זמן תשובה לכל". והוא קץ מחילה וסליחה לישראל".
 4

7 ועל-פי האמור לעיל, נמצא, שגם בעשרה בטבת
 8 ("בעצם היום הזה") ישנו תכלית העילוי דעבודת התשובה - בדוגמת התשובה דיום הכיפורים (מצד
 9 "עיצומו של יום").
 10

11 ונמצא, שגם בענין התשובה, הצד השווה שבכל התעניות - יש הפלאה מיוחדת למעלתו של עשרה בטבת.
 12
 13

* * *

14
 15 ט. נוסף על האמור לעיל אודות ענינו המיוחד של עשרה בטבת - ענין השווה בעשרה בטבת מדי שנה בשנה, ישנה הוראה נוספת מהקביעות דעשרה בטבת בשנה זו, אשר להיותה קביעות שונה מזו שבשנה שעברה ובשנה הבאה (בנוגע ליום בשבוע וחלק הפרשה דיום זה), הרי "כל יומא ויומא עביד עבידתיה", כך שישנה הוראה מיוחדת מקביעות שנה זו.
 16
 17
 18
 19
 20
 21
 22

23 ובמכל-שכן וקל-וחומר: אפילו בנוגע לעניני העולם ידועה תורת הבעל-שם-טוב⁸⁰ (שמכיון שכל דבר הוא בהשגחה פרטית, בהכרח לומר) שיש בהם הוראה ולימוד בעבודת האדם לקונו, ועל-אחת-כמה- וכמה כאשר מדובר אודות קביעות השנה, דבר הנקבע על-פי הוראת התורה, הרי בודאי שיש בזה הוראה ולימוד בעבודת האדם לקונו העיקרית,
 24
 25
 26
 27
 28
 29

30 ובמיוחד - בנוגע לכללות העבודה, "אני נבראתי לשמש את קוני"⁸¹, להיות "שותף להקב"ה במעשה בראשית", על-ידי-זה שמגלה את ה"טוב", עד ל"טוב מאד", שבכל דבר בעולם, ועושה זאת באופן ד"אדם לעמל יולד"⁸², "בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך", כנ"ל בארוכה.
 31
 32
 33
 34
 35

36 ובכן: הקביעות דעשרה בטבת קשורה עם פרשת השבוע, ובוה - ב' ענינים: (א) כללות הפרשה - פרשת "ויחי", השייכת לכלל (ולכל אחד מ)ימי השבוע, (ב)
 37
 38

(83) "היום יום" - ב' חשוון. סה"ש תש"ב ס"ע 29 ואילך.

(84) שכל חלק ופסוק ממנה - הוא "חלק ופסוק דפ' ויחי".

(85) ראה גם זח"א רטז, ב.

(86) "היום יום" - ח"י טבת, אגרות קודש אדמו"ר מוהר"צ ח"ה ע' שעג. וראה לקו"ש ח"י ע' 160 ואילך.

(87) בקטנותו, כשלמד בחדר דלימוד חומש לתשב"ר.

(88) שער הפסוקים תולדות כו, כה. וראה ב"ר פע"ו, א. זח"א קיט, ב. שם קמו, ב.

(89) מקץ מב, ט. שם, יב. וראה קה"ר פ"א, ד (בסופו).

(90) ויגש מו, כח.

(91) תנחומא באבער ויל"ש עה"פ. וראה לקו"ש שם הערה 10.

(79) הל' תשובה פ"ב ה"רז.

(80) "היום יום" - ט' אייר. כש"ט הוספות סק"ד-קכט. וש"נ.

(81) משנה וברייטא סוף מס' קידושין.

(82) איוב ה, ז. וראה סנהדרין צט, ב.

37 כולם בכל הברכות, ובנדון דידן - שהברכה דשבט גד
38 ("גד גדוד יגודנו והוא יגוד עקב") שייכת (לא רק
39 לשבט גד, אלא) גם לכל שאר השבטים, לכל אחד
40 ואחד מבני ישראל.

41 וההוראה היא - כאמור - שכל אחד ואחד מישראל
42 צריך לעשות את כל התלוי בו להעמיד גדודים שיעסקו
43 בעבודה דכיבוש הארץ, כפתגם הידוע¹⁰⁰: "מֶאֶךְ דָּךְ
44 (עשה כאן) ארץ ישראל", כלומר, לגלות אלקות
45 (בדוגמת הענין ד"עניי ה' אלקיך בה") בכל מקום
46 ומקום בעולם, עד במקום (שבגלוי הוא במעמד ומצב)
47 הכי תחתון - בדוגמת "ארץ כנען" (או "ארץ מצרים").

48 יב. וסיום שיעור חומש היומי הוא - "ולקדקד נזיר
49 אחיו"¹⁰¹, שנאמר על יוסף.

50 ומפרש בתרגום יונתן בן עוזיאל ותרגום ירושלמי:
51 "נזיר אחיו" - "זהיר ביקרא דאחיו". כלומר: "נזיר"
52 הוא (גם) מלשון נזר ועטרה¹⁰², ולכן, מפרש התרגום
53 שענין זה קשור עם "יקרא דאחיו".

54 והענין בזה:

55 מפסוק זה למדים הוראה נפלאה בנוגע להנהגה
56 דאהבת ישראל - שלמרות שאחיו התנהגו עמו באופן
57 בלתי-רצוי, עד שמכרוהו כו', מכל-מקום, לא זו בלבד
58 שלא השיב להם כגמולם, ולא זו בלבד שהשתדל
59 אפילו שלא לפגוע בכבודם, אלא יתירה מזו - "זהיר
60 ביקרא דאחיו", שהיה זהיר בכבודם!

61 ויש להוסיף, ש"זהיר" הוא גם מענין ד"זהיר
62 טפי"¹⁰³, וגם מלשון זוהר ואור (על-דרך מה שכתוב¹⁰⁴
63 "והמשכילים יזהירו כזוהר הרקיע")¹⁰⁵, כלומר, הנהגתו
64 של יוסף שהיה "זהיר ביקרא דאחיו" היתה באופן
65 שבענין זה היה "זהיר טפי", עד כדי כך שהנהגה זו
66 (עבודתו באהבת ישראל) היתה ה"שער" לכל שאר
67 עניני העבודה¹⁰⁶, וגם: עבודתו באהבת ישראל היתה
68 באופן של זוהר ואור - בכך התבטאה ה"ליכטיקייט"
69 שלו, ועל-ידי-זה נעשו גם כל שאר עניני העבודה
70 באופן של זוהר ואור.

1 כדי כך, שאפילו בארץ מצרים, "ערות הארץ",
2 מקולקלת שבארצות האומות⁹² - גם שם יכול להיות
3 "ויחי יעקב", מבחר שנותיו של יעקב אבינו, בחיר
4 שבאבות!

5 יא. ההוראה משיעור חומש היומי - מחמישי עד
6 ששי - ובאופן ד"נעוץ תחילתן בסופן וסופן
7 בתחילתן"⁹³, כדלקמן.

8 התחלת השיעור דחמישי היא - "גד גדוד יגודנו
9 והוא יגוד עקב"⁹⁴. ומפרש רש"י: "כולם לשון גדוד
10 הם. . . גד גדוד יגודנו, גדודים יגודו הימנו שיעברו
11 הירדן עם אחיהם למלחמה כל חלוץ עד שנכבשה
12 הארץ, והוא יגוד עקב - כל גדודיו ישובו על עקבם
13 לנחלתם בעבר הירדן, ולא יפקד מהם איש".

14 והענין בזה:

15 כללות העבודה דכיבוש הארץ תוכנה - "נעמען"
16 (לקחת את) "ארץ כנען", שאף היא מקולקלת
17 שבארצות האומות כמו ארץ מצרים⁹², ולגלות את
18 מציאותה ומהותה האמיתית - "ארץ אשר גו' תמיד
19 עיני ה' אלקיך בה מרשית השנה ועד אחרית שנה"⁹⁵.

20 וענין זה נעשה על-ידי "כל חלוץ" שעברו לפני בני
21 ישראל, ובמיוחד - שבט גד⁹⁶, שהעמיד "גדודים"
22 ("גדודים יגודו הימנו") לשון רבים, היינו (שצירף
23 "גד" ופעל) שיצטרפו ביחד כמה וכמה מבני ישראל -
24 על-ידי-זה שפעל שגם אצלם יתגלו כל הענינים שיש
25 בהם ככח ובהעלם, ובפשטות - שעבודתם תהיה
26 בתכלית השלימות, "בכל לבבך ובכל נפשך ובכל
27 מאדך", ובאופן שתחדור למטה מטה בגשמיות העולם
28 [כאמור לעיל (סעיף ג) בפירוש "בכל מאדך" - "בכל
29 ממונך"], תוכן העבודה דכיבוש הארץ (והארציות⁹⁷).

30 ועבודה זו נעשתה בשלימותה ובמילואה, כך
31 שלאחרי סיום העבודה שבו לנחלתם, ובאופן שלא
32 נפקד מהם איש!

33 והנה, "התורה היא נצחית"⁹⁸, היינו, שבענין זה
34 ישנה הוראה נצחית לכל אחד ואחד מישראל - לא רק
35 לאלו השייכים לשבט גד, כמפורש בפירוש רש"י על
36 הפסוק⁹⁹ "איש אשר כברכתו ברוך אותם", ש"כללן

100 אגרות קודש אדמו"ר מוהריי"צ ח"א ע' תפה. לקו"ש ח"ב ע' 621.

וראה לקו"ש ח"ה ע' 404 בשוה"ג להע' 48.

101 שם, כו.

102 ראה גם ספורנו עה"פ.

103 שבת קיח, סע"ב. וראה אגה"ק סוס"ז.

104 דניאל יב, ג.

105 צוואת הריב"ש בתחלתה. סה"מ תש"ח ע' 240. סה"ש ה'ש"ת ע'

22. לקו"ש ח"ד ע' 1193. ח"ז ס"ע 151.

106 סה"מ וסה"ש שם.

92 תו"כ ופרש"י אחרי יח, ג.

93 ספר יצירה פ"א מ"ז.

94 מט, יט.

95 עקב יא, יב.

96 ראה ברכה לג, כ ובפרש"י.

97 ראה אגה"ק רס"ט.

98 תניא רפי"ז. וראה רמב"ם הל' יסוה"ת רפ"ט. ובכ"מ.

99 פרשתנו שם, כח.

107 "ועמך כולם צדיקים" 115 נמצאים במצב של אחדות - 35
 על-אחת-כמה-וכמה ש"יוצאים במלחמה ונוצחים!" 36
 ובפרט ב"עת רצון" דיום התענית - שכולם מתענים 37
 יחדיו, מתפללים יחדיו, ולומדים תורה יחדיו - החל 38
 מקריאת התורה וההפטרה דיום התענית, ונותנים 39
 לצדקה יחדיו (לאחרי סיום הדברים, כרגיל בכגון דא), 40
 היינו, שיטת תכלית השלימות ד"ועמך כולם צדיקים" 41
 בכל ג' הקוין שעליהם העולם עומד 116, כולל "עולם 42
 קטן זה האדם" 117 - הרי בודאי ש"יוצאים במלחמה 43
 ונוצחים!" 44

ובפשטות - שנעשה הענין ד"גד גדוד יגודנו והוא 45
 יגוד עקב", שיוצאים למלחמה דכיבוש הארץ, וחוזרים 46
 כולם יחדיו, באופן שלא יפקד ממנו איש, לאחר 47
 שפעלו את כיבוש העולם כולו, על-ידי-זה שמראים 48
 באופן גלוי לעין כל, אשר לא זו בלבד שלא מתביישים 49
 ביהדות חס-ושלום, אלא אדרבה - הולכים עם "גאון 50
 יעקב" 118, כדי למלאות את שליחותו של הקב"ה 51
 "לעשות - לתקן", לגלות את ה"טוב מאד" שבכל 52
 הבריא כולה, על כל חלקיה, בכל הארצות דשבעים 53
 אומות, כולל - המקולקלים שביניהם, שגם שם יהיה 54
 גילוי אלקות, היינו, שיהיה ניכר בכל הבריא כולה 55
 ש"כל מה שברא הקב"ה בעולמו לא בראו אלא 56
 לכבודו" 119. 57

זוהי איפוא הנקודה המשותפת והצד השווה שבכל 58
 הענינים האמורים לעיל - כללות עבודתו של יהודי, 59
 המודגשת ביום התענית, ובפרט בעשרה בטבת, 60
 ובמיוחד - בקביעות שנה זו, לאור ההוראות דשיעור 61
 חומש היומי - לגלות את ענין הטוב וקדושה שבכל 62
 דבר שבעולם, שעל-ידי-זה משלימים את כוונת 63
 הבריא כולה - לעשות לו יתברך דירה בתחתונים. 64

65 * * *

יד. ויש לקשר כל הנ"ל (בדרך-אפשר) גם עם 66
 שיעור היומי ברמב"ם - אשר גם ענין זה הוא באופן 67
 ד"כל יומא ויומא עביד עבדתיה", ועל-אחת-כמה- 68
 וכמה - ענין בתורה, ובפרט שלימוד שיעורים אלו 69
 נתפשט ונתקבל על-ידי עשירות, מאות, אלפים, עד 70
 לרובה מישראל, 71

1 וההוראה מזה, כאמור, עד כמה צריכים להשתדל
 2 בענין דאהבת ישראל אפילו כלפי יהודי שהתנהג עמו
 3 באופן בלתי-רצוי (בדוגמת הנהגת אחיו של יוסף).
 4 ובלשון אדמו"ר הזקן בתניא 107: "שלא לשלם לו
 5 כפעלו חס-ושלום, אלא אדרבה, לגמול לחייבים
 6 טובות, כמו שכתוב בזהר 108 ללמוד מיוסף עם אחיו".

7 יג. וענין זה קשור גם עם התחלת שיעור היומי -
 8 "גד גדוד יגודנו גו", כאמור, "נעוץ תחילתן בסופן
 9 וסופן בתחילתן":

10 כדי לפעול את הענין ד"גדוד יגודנו", להעמיד
 11 "גדודים" ("גדודים יגודו הימנו") לשון רבים, שיצאו
 12 למלחמה ד"כיבוש הארץ", כנ"ל - דרושה ההקדמה
 13 דאהבת ישראל, ועד להיות "זהיר ביקרא דאחיו", שכן,
 14 על-ידי הגישה מתוך אהבת ישראל אמיתית, מצליחים
 15 להעמיד גדודים רבים - ועד לשלימות העם, "בנערינו
 16 ובזקנינו גו" בבנינו ובבנותינו" 109 - שיעסקו בכל עניני
 17 העבודה דתורה ומצוות, ועד לשלימות התורה, כולל
 18 ובמיוחד - "כיבוש הארץ, שלימות הארץ".

19 ובפרטיות יותר:

20 מצב של אהבת ישראל ואחדות ישראל 110 - מוסיף
 21 בשלימות העבודה דלימוד התורה וקיום המצוות:
 22 בלימוד התורה - שהרי "דיבוק חברים" ו"פולול
 23 התלמידים" הם מהדברים שהתורה נקנית בהם 111,
 24 היינו, שעל-ידי-זה נוסף עליוי ושלמות בהבנת
 25 התורה, מה-שאינ-כן כאשר הלימוד הוא באופן ד"בד
 26 בבד", אזי "ונואלו" 112. ובקיום המצוות - שהרי אין
 27 דומה קיום המצוה על-ידי יחיד (ככל שתגדל מעלתו)
 28 לגבי קיום המצוה ברבים, ועל-אחת-כמה-וכמה -
 29 בציבור 113.

30 וכמו כן מוסיף הדבר בנצחון המלחמה דכיבוש
 31 הארץ הנ"ל - שהרי הדברים קל-וחומר: ומה אלו
 32 שעברו על הציווי הראשון דעשרת הדברות, רחמנא
 33 ליצלן, ואף-על-פי-כן "היו יוצאים במלחמה ונוצחים",
 34 מפני מעלת האחדות שהיתה בהם 114, הרי כאשר

(107) ספי"ב.

(108) ח"א רא, א.

(109) בא י, ט.

(110) נוסף לכך שעי"ז מבטלים סיבת החורבן והגלות (כנ"ל בהערה 2),
 ובמילא, מהפכים את התענית ל"ימים טובים וימי ששון ושמחה", כמודגש
 בסיום הכתוב (והביאו הרמב"ם בסוף הל' תעניות): "האמת והשלום אהבו".

(111) אבות פ"ו מ"ו.

(112) ירמ"י נ, לו. ברכות סג, ב. תענית ז, א. וש"נ.

(113) ראה אגה"ק סכ"ג. קונטרס החלצו. ועוד.

(114) יל"ש מ"א רמז ריג. וראה גם ב"ר פל"ח, ו. במדב"ר פ"א, ז.

(115) ישע"י ס, כא. סנהדרין רפ"א.

(116) אבות פ"א מ"ב. וראה שם מ"ח.

(117) תנחומא פקודי ג. ו"חג לג, ב. תקנ"ז תס"ט (ק, ב). מו"נ ח"א פ"ב.

וראה אבות דר"נ ספ"א.

(118) ל' הכתוב - תהלים מז, ה.

(119) אבות ספ"ו.

1 וידוע שהלשון "רבעה" (מלבד הפירוש - עשרת
2 אלפים) כולל את ענין הריבוי עד אין-סוף, "עד כי
3 חדל לספור"¹²⁰, "שאינ מספר למעלה הימנו בלשון
4 הקודש, כי מה שהוא יותר מרבעה אין לו שם
5 בפני-עצמו בתורה כו"¹²¹ (כידוע בספרי הדקדוק,
6 וכמבואר גם בספרי מוסר, חסידות וקבלה¹²²).
7 שיעור היומי ברמב"ם הוא - ג' פרקים ראשונים
8 דהלכות גזילה ואבידה.
9 ובענין זה יש להתעכב על נקודה שאינה קשורה
10 (בגלוי על-כל-פנים) עם הענין דאמירת "דברי-
11 כבושין" - ענין בנגלה דתורה, שמצינו שינוי בשולחן-
12 ערוך אדמו"ר הזקן לגבי הרמב"ם וההלכים בעקבותיו
13 - ה'בית יוסף בשולחן-ערוך, כדלקמן.
14 ומזה באים גם לביאור בענין ד"דברי-כבושין" -
15 בקשר ובשייכות לכל האמור לעיל, כדלקמן.
16 טו. סדר ההלכות ברמב"ם הוא - שתחילה באות
17 הלכות גניבה (שסיימו בשיעור דאתמול) ולאחריהן
18 באות הלכות גזילה (ביחד עם הלכות אבידה, אשר
19 צירוף זה כשלעצמו דורש ביאור והסבר, וכדלקמן).
20 ובהתאם לכך - כן הוא גם בשולחן-ערוך (דה'בית
21 יוסף): הלכות גניבה תחילה, ולאחריהן הלכות גזילה.
22 אמנם בשולחן-ערוך של אדמו"ר הזקן - הסדר הוא
23 להיפך: הכותרת היא - "הלכות גזילה וגניבה", וכן
24 בפרטי ההלכות: "אסור לגזול או לגנוב", גזילה תחילה
25 ואחר-כך גניבה.
26 ויש לומר הביאור בזה:

27 ספרו של הרמב"ם קראו בשם "משנה תורה" - כמו
28 שכתב הרמב"ם בהקדמתו "לפיכך קראתי חיבור זה
29 בשם משנה תורה, לפי שאדם קורא בתורה שבכתב
30 תחלה ואחר כך קורא בזה". ולכן, בסידור ההלכות
31 נמשך הרמב"ם לסדר הכתובים בתורה שבכתב: לכל
32 לראש דיני גניבה - בפרשת משפטים¹²³, ולאחרי כן
33 דיני גזילה - בפרשת ויקרא¹²⁴ (ולאחרי כן דיני אבידה
34 - בפרשת תצא¹²⁵).

35 אבל בשולחן-ערוך של אדמו"ר הזקן, שענינו
36 (בחלק "חושן משפט") "הלכות הצריכות

מלוקטות"¹²⁶ - הסדר הוא גזילה ואחר-כך גניבה,
מכיון שבפועל ממש קודם התיקון דגזילה לתיקון
דגניבה:

גזילה - נעשית בגלוי, ואפילו בפני רבים. ומכיון
שהדבר ידוע וגלוי לכל - נקל יותר לתקן זאת מיד,
ואין כל צורך להמתין לתוצאות חקירה ודרישה בבית
דין וכיוצא בזה.

מה-שאינ-כן גניבה - נעשית בסתר, ובמילא,
צריכים לדעת אם הגנב מודה מעצמו, או שיש צורך
בחקירה ודרישה והגדת עדות בבית דין וכיוצא בזה,
תהליך שלוקח משך זמן.

ונוסף על זה - על-דרך שמצינו בנוגע לענין
התשובה, ש"ספק עבירה צריכה יותר תשובה מעבירה
ודאית, כי על עבירה ודאית אדם מתחרט בכל לבו,
אבל ספק עבירה - הוא מתכרך בלבבו לומר שמא לא
עשיתי עבירה, ואינו מתחרט עליה חרטה גמורה, והרי
נשאר עונש העבירה עליו. ולכן היה צריך קרבן אשם,
הבא על הספק, להיות יותר ביוקר מקרבן חטאת הבא
על הודאי"¹²⁷ - "חטאת בת דנקא ואשם בת שתיים"¹²⁸,
שתי סלעים, מ"ח דנקאות!

טז. ביאור הענין בעבודת האדם - בקשר ל"דברי-
כבושין" דלעיל:
ובהקדים - ביאור הקשר והשייכות ד(הלכות)גזילה
עם אבידה, שחיברם הרמב"ם, אף שלכאורה אין קשר
ושייכות ביניהם¹²⁹:

"גזילה" קאי על כללות ענין החטאים¹³⁰, שהרי
על-ידי החטא עובר האדם מרשות הקדושה לרשות
דלעומת-זה (כידוע¹³¹ הפירוש ד"עבירה" - שעובר
ממקום למקום, מרשות הקדושה לרשות דלעומת-זה),
וזהו תוכן ענין הגזילה - שגוזלים (בפני הבעלים -
הקב"ה) מרשות הקדושה לרשות דלעומת-זה.

וסיבת הדבר היא - ענין של "אבידה":
אמרו חכמינו ז"ל¹³² "אין אדם עובר עבירה

(126) נוסח השער דהוצאות הראשונות.

(127) שו"ע אדה"ז או"ח סתר"ג.

(128) זבחים מח, א.

(129) ובפרט - ש(הל') אבידה שייך ל(הל') גניבה ולא ל(הל') גזילה, שהרי
ברשות (ויותר מזה: ע"פ הציווי) באה לידו.

(130) ראה לקו"ת האינוני עח, ב: "החטא נקרא גזל אביו ואמו". וראה
גם ביאורה"ז להצ"ח פ"א ע' תקעג. המשך חייב אדם לברך תרל"ח פ"ז.

(131) ד"ה יהודה אתה תרפ"ח פ"ב (סה"מ תרפ"ח ס"ע מו ואילך). סה"מ

קונטרסים ח"א סא, סע"א. שם עה, א. סה"מ ה'ש"ת ס"ע נח. שם ע' 72.

(132) סוטה ג, רע"א. וראה תניא פכ"ד.

(120) מקץ מא, מט.

(121) לקו"ת ר"פ ברכה. סה"מ ה'ש"ת ע' נה. ובכ"מ.

(122) ראה ס' השרשים לר' יונה בן ג'נאח ולהרד"ק בערכו.

(123) כא, לו ואילך.

(124) ה, כא ואילך.

(125) כב, א ואילך.

ובלשון חכמינו ז"ל¹⁴⁶: "בראתי יצר-הרע בראתי
לו תורה¹⁴⁷ תבלין", שענינם של ה"תבלין" - שלוקחים
דבר שאינו ראוי למאכל אדם, ועושים ממנו (לא רק
מאכל אדם סתם, אלא) "מטעמים", "מעדנים להשיב
הנפש"¹⁴⁸.

וכן הוא בנוגע לכללות עבודתו של יהודי בעולם:
כשם שבנוגע לארץ ישראל אמרו חכמינו ז"ל¹⁴⁹:
"כשברא העולם חלק הארצות כו' ובחר בארץ ישראל
כו' ובחר לחלקו ישראל כו' יבואו ישראל שבאו
לחלקי וינחלו את הארץ שבאה לחלקי", היינו, שארץ
ישראל נועדה מלכתחילה בשביל בני ישראל - כן הוא
בנוגע למציאות הבריאה כולה, שנבראה "בשביל
ישראל שנקראו ראשית, ובשביל התורה שנקראת
ראשית"¹⁵⁰, כלומר, בשביל ישראל שמתנהגים על-פי
התורה, לימוד התורה, ובאופן שהלימוד מביא לידי
מעשה¹⁵¹, החל מעבודת התפילה, ומצות הצדקה.

ונמצא, שכאשר ישנו ענין בעולם שבגלוי אינו
ברשות הקדושה - הרי זה מפני שהניצוץ האלקי שבו
הוא בבחינת אבידה, ויתירה מזו - גזילה, ברשות
דלעומת-זה. דהנה, בכל דבר שבעולם ישנו ניצוץ
אלקי, "מוצא פי ה'", שנמצא בדבר הגשמי, ולא עוד
אלא שמהווה מחיה ומקיים דבר גשמי זה בכל רגע
ורגע מאין ואפס המוחלט (כתורת הבעל-שם-טוב
שנתבארה בשער היחוד והאמונה¹⁵²), ואם כן, זה
שנמצא בגלוי ברשות דלעומת-זה - הרי זה ענין של
גזילה.

וזוהי עבודתו של יהודי - להשיב את הגזילה,
היינו, להשיב את כל עניני העולם למקורם ושרשם,
שיהיה ניכר בהם בגלוי שהם שייכים לרשות הקדושה.
ובסגנון האמור - לגלות את ה"טוב מאד" שבכל עניני
העולם.

יז. ומזה באים לביאור פרטי הדינים בהלכות גזילה
(שיעור היומי ברמב"ם) - בעבודת האדם:
התחלת הלכות גזילה היא: "כל הגזול . . . עובר
בלא תעשה, שנאמר לא תגזול", ומוסיף בהלכה ב':

(146) קידושין לב, ב. וראה ב"ב טז, א.

(147) ראה לקו"ת פינחס והאזינו שם, ששמירת הניצוץ האלקי (בחי' מ"ה)

שלא יאבד כו', נעשה ע"י לימוד התורה.

(148) ראה תניא פכ"ז.

(149) תנחומא ראה ח. וראה מכילתא בתחלתה (עה"פ בא יב, א). בשלח

טו, יז.

(150) פרש"י ר"פ בראשית - מב"ר פ"א, ד. ויק"ר פל"ו, ד. ובכ"מ.

(151) ראה קידושין מ, ב. וש"נ.

(152) בתחלתו.

1 אלא-אם-כן נכנס בו רוח שטות", שהרי לולי זאת - לא
2 יתכן שיהודי יעבור על רצונו יתברך¹³³.

3 והסיבה לכך ש"נכנסה בו רוח שטות" למרות
4 היותו "עם חכם ונבון"¹³⁴, היא - כמאמר רבותינו ז"ל¹³⁵
5 איזהו שוטה - המאבד¹³⁶ כל מה שנותנים לו:

6 לכל יהודי יש בחינת מ"ה שנותנים לו - נפש
7 האלקית, "חלק אלקה ממעל ממש", "חלק משם הוי'
8 ברוך-הוא"¹³⁷, בגימטריא מ"ה (שם הוי' במילוי
9 אל"פין)¹³⁸, שנותנים לו - באופן ד"כל הנותן בעין יפה
10 נותן"¹³⁹.

11 אמנם, יכול להיות מצב "שמאבד מ"ה שנותנים
12 לו", היינו, שניצוץ אלקות שבו, בחינת מ"ה, הוא
13 בבחינת אבידה¹⁴⁰, וכתוצאה מזה - מגיע למצב של
14 גזילה¹⁴¹, שיונקים ממנו החיצונים כו'.

15 ולכן, כדי להשיב את הגזילה, להשיבה מרשות
16 דלעומת-זה למקומה האמיתי ברשות הקדושה - עליו
17 לחפש ולמצוא את ה"אבידה", שזהו כללות ענין
18 התשובה, כמו שכתוב¹⁴² "ובקשתם משם",
19 "שתבקש"¹⁴³ ותחפש, ואין חיפוש אלא אחר אבידה,
20 דהיינו דבר שהוא אבודה אצלו . . . בחינת ניצוץ אלקות
21 כו"¹⁴⁴, ולהשיב את הגזילה.

22 ולאחרי שמשיב את הגזילה - הרי לא זו בלבד
23 שחוזר כפי שהיה מקודם, לפני שאיבד מ"ה שנותנים
24 לו, אלא עוד זאת, שבחינת מ"ה נעשה המושל ושולט
25 היחידי ב"עיר קטנה זה הגוף"¹⁴⁵, מכיון שהצד
26 דלעומת-זה סוף-סוף נתהפך לטוב, אתהפכא חשוכא
27 לנהורא.

(133) וכמאמר"ל "ונפש כי תחטא - תוהא" (זח"ג טז, א. וראה שם יג,
רע"ב).

(134) ואתחנן ד, ו.

(135) חגיגה ד, רע"א.

(136) גם אם הוא שוגג, שלכן גם שוגג צריך כפרה (רש"י שבועות ב,
סע"א), כי בא מהתגברות נפה"ב (אגה"ק סוסכ"ח) שלו.

(137) אגה"ת פ"ד.

(138) תקו"ז תכ"ז (עא, רע"ב).

(139) ראה ב"ב נג, א. וש"נ.

(140) לקו"ת פינחס עו, רע"א. וראה לקו"ת האזינו שם, א: "הניצוץ אלקות
צריך שמירה שלא יאבד ואחר ימצאנה".

(141) ראה ביאור"ז והמשך חייב אדם לברך שם (מע"ח שער האונאה
פ"ה): "גזילה גימט' מ"ה".

(142) ואתחנן שם, כט.

(143) לקו"ת ראה לב, ב - הובא בלקו"ת האזינו שם, ב.

(144) משם דוקא, הידיעה שהוא "שם" (שגול וכו') מביאתו ל"בקשתם",
ובלשון הלקו"ת (ראה שם, סע"ב ואילך): "משם דייקא . . . במקום שנאבדה .
שיפשפש במעשיו כו' . . . וזהו ובקשתם משם . . . מקום ומשכן הקליפות נקרא
שם, כלומר עמוק מאד למטה . . . (וע"י התשובה) הוציא אותנו מבחי' שם
לדבקה בו ית"י".

(145) נדרים לב, רע"ב.

1 "ואסור לגזול כל שהוא דין תורה", וכפי שמבאר
2 אדמו"ר הזקן בשולחן-ערוך שלו: "אף-על-פי שפחות
3 משה פרוטה אינו נקרא ממון. . הרי חצי שיעור אסור
4 מן התורה לכתחילה" - שבזה מודגש גודל החומר
5 דגזילה, אפילו בנוגע לדבר הכי קטן, פחות משה
6 פרוטה, וענינו בעבודה¹⁵³ - שכל פרט ופרט שבעולם,
7 אפילו דבר הכי קטן, יש בו ניצוץ אלקי, ולכן, צריכים
8 לשמרו שלא יאבד ויפול לרשות דלעומת-זה חס-
9 ושלום.

10 וממשיך הרמב"ם באותה הלכה - "אין לוקין על
11 לאו זה, שהרי הכתוב נתקן לעשה, שנאמר¹⁵⁴ והשיב
12 את הגזילה אשר גזל, זו מצות עשה":

13 גם כאשר אירע (מסיבה שונה ומשונה) ענין של
14 גזילה, שדבר מסויים נגזל מרשות הקדושה לרשות
15 דלעומת-זה - אין לאדם ליפול ברוחו חס-ושלום,
16 בידעו שביכולתו ובכחו להשיב את הגזילה.

17 ולא עוד אלא שעל-ידי-זה יקיים "מצות עשה"
18 שלא היה יכול לקיימה לולי ענין הגזילה!

19 אמנם, לכתחילה אסור לו לאדם שיביא את עצמו
20 למצב שיצטרך לקיים את המצוה ד"והשיב את
21 הגזילה", היינו, שאין לו לגזול אפילו לא בשביל
22 ש"יזכה" לקיים את "מצות עשה" ד"והשיב את
23 הגזילה", וכמו שכתב אדמו"ר הזקן בשולחן-ערוך
24 שלו¹⁵⁵: "ואפילו הגונב על-דעת להחזיר אותו החפץ
25 עצמו. . הרי זה עובר בלא-תעשה".

26 אלא שאם בכל זאת אירע דבר בלתי-רצוי, ועבר
27 חס-ושלום על איסור של גזילה - עליו לדעת שיש
28 תיקון לדבר, להשיב את הגזילה¹⁵⁶, ולא עוד אלא
29 שעל-ידי-זה בא לעילוי גדול יותר - אתהפכא חשוכא
30 לנהורא¹⁵⁷.

31 יח. על-פי-זה מובן הקשר דשיעור היומי ברמב"ם
32 עם שיעור חומש היומי, וכללות ענין התענית:

33 תוכן ונקודת האמור לעיל אודות ענין התענית הוא
34 - שבה מודגשת כללות עבודת האדם לגלות את

ה"טוב מאד" שבכל עניני הבריאה, הן בנוגע לפעולה
עם הגוף הגשמי דוקא, תחתון שאין למטה ממנו, והן
בנוגע לגילוי ה"טוב מאד" אפילו בדבר בלתי-רצוי,
הפיכת ענין של עינוי ותענית ל"יום רצון לה'", עד
לתכלית השלימות שבזה - הפיכת כללות ענין הגלות
לגאולה, שאז (יתבטלו כל הצומות, ולא עוד אלא
ש)יהיו ימים טובים יומי ששון ושמחה.

וזהו גם תוכן שיעור חומש היומי - העבודה
דכיבוש הארץ, על-ידי המלחמה ד"גד גדוד יגודנו",

החל מבירור הגוף ונפש הבהמית, על-ידי עבודת
התפילה, "בחרבי ובקשתי"¹⁵⁸ - ענין של מלחמה,
היינו, המלחמה הפנימית דנפש האלקית עם נפש
הבהמית, תחילה באופן דאתכפיא, עד לשלימות
העבודה - באופן דאתהפכא,

וכמו כן בנוגע לפעולה בעולם, כיבוש הארץ -
לגלות את האלקות שבכל דבר שבעולם, ואפילו בדבר
שנמצא ברשות דלעומת-זה, שהרי באמת שייך הוא
לרשות הקדושה, אלא שצריכים לפעול שענין זה יהיה
בגלוי, על-דרך ובדוגמת ארץ ישראל, "ארץ אשר עיני
ה' אלקיך בה".

וענין זה נפעל, כאמור, על-ידי המלחמה ד"גד גדוד
יגודנו", ובאופן שבפועל ממש - לא זקוקים למלחמה,
אלא פועלים זאת בדרכי נועם ובדרכי שלום, שכן,
כאשר יוצאים "ביד רמה"¹⁵⁹, "בריש גלי"¹⁶⁰, ומראים
באופן גלוי לעין כל את הקשר עם הקב"ה, תורתו
ומצוותיו - אזי "כובשים" את כל עניני העולם בדרכי
נועם ובדרכי שלום, ללא כל התנגדות מצדם של
אומות העולם, כמו שכתוב¹⁶¹ "וראו כל עמי הארץ כי
שם ה' נקרא עליך ויראו ממך"¹⁶².

ועל-פי-זה מובן הקשר עם שיעור היומי ברמב"ם
בהלכות גזילה ואבידה, שתוכנם (בעבודה הרוחנית) -
שבכל דבר יש ניצוץ אלקי, ועד כדי כך, שאפילו דבר
שבגלוי הוא ברשות דלעומת-זה (מצב של גזילה), יש
להשיבו לרשות הקדושה, על-ידי-זה שמגלים את
מציאותו האמיתית - "טוב מאד".

יט. ענין נוסף בשיעור היומי ברמב"ם - שיש לו
שייכות מיוחדת לעשרה בטבת. ובהקדים:

(153) וראה גם תניא פכ"ד: "אפילו עבירה קלה כו".

(154) ויקרא ה, כג.

(155) ס"ג.

(156) ולא עוד אלא שהקב"ה עוזרו (סוכה נב, רע"ב. קידושין ל, ב. וראה
תניא רפ"ג), ולא עוד אלא שודאי הדבר כי אל ידח ממנו נדח (ע"פ ש"א יד,
יד. וראה הל' ת"ת לאדה"ז פ"ד סוס"ג. תניא ספ"ט), ובלשון ההלכה: הכתוב
נתקן (להגזילה - לוהשיב).

(157) ראה לקו"ת האזינו שם, ב: "ע"י התשובה אתהפכא חשוכא לנהורא
וודונות נעשו כוכיות, לכן, מבחי' גזל אביו ואמו נעשה בחי' כנשר כו' על
גזליו ירחף כו'".

(158) פרשתנו מח, כב. וראה ת"א ופרש"י עה"פ. לקו"ת ר"פ תצא. ובכ"מ.

(159) בשלח יד, ח.

(160) ת"א עה"פ. וראה פרש"י שם: בגבורה גבוהה ומפורסמת.

(161) תבוא כח, י.

(162) ולהעיר שדרו"ל "אלו תפילין" (שבראש) (ברכות ח, סע"א. ושנ"ג).

דמיוחד בזה גד ד"טרף זרוע אף קרקד" (ברכה לג, כ) - ראה הל' קטנות
להרא"ש הל' תפילין סט"ו (הובא ונתבאר בלקו"ת ח"ט ע' 11).

38 ויש לקשר גם ענין זה עם שיעור היומי ברמב"ם:
 39 בשיעור היומי¹⁶⁹ כותב הרמב"ם: "אסור לגזול כל
 40 שהוא דין תורה, אפילו עובד כוכבים ומזלות¹⁷⁰ אסור
 41 לגזלו", ובשולחן-ערוך אדמו"ר הזקן: "אסור לגזול .
 42 כל שהוא דין תורה בין מישאל בין מנכרי בין גדול
 43 בין קטן".

44 כלומר: ביחד עם האיסור דגזילה בנוגע ליהודי -
 45 מזהירים ומדגישים שאיסור זה הוא (וגם: לא "גם",
 46 אלא) "בין מישאל בין מנכרי".

47 ואולי יש לומר שבנוגע ל"כל שהוא", פחות משהו
 48 פרוטה, יש חומרא יתירה בנוגע לגוי - שאינו מוחל
 49 (אפילו) על פחות משהו פרוטה¹⁷¹.

50 * * *

51 כ. ויהי-רצון אשר בעמדנו ב"יום רצון" דעשרה
 52 בטבת, שיש בו העילוי ד"בעצם היום הזה", על-דרך
 53 ובדוגמת העילוי דיום הכיפורים (כנ"ל בארוכה) -
 54 ינצלו יום סגולה זה באופן המתאים, כדי למלא
 55 ולהשלים את כל עניני העבודה הקשורים עם יום
 56 התענית.

57 ובפרט כאשר נמצאים בעשרה בטבת - כאשר
 58 חומת ירושלים היא עדיין בשלימותה (שהרי בעשרה
 59 בטבת היה רק מצור על ירושלים), ולכן, נקל יותר
 60 לבטל את הענין הבלתי-רצוי כיון שהוא עוד בתחילתו,
 61 ובמילא - לא יבואו המאורעות שלאחרי-זה (כנ"ל)
 62 סעיף ז).

63 ובכללות - לפעול את הפיכת הצומות לימים-
 64 טובים וימי ששון ושמחה, בגאולה האמיתית
 65 והשלימה על-ידי משיח צדקנו, אשר, כדברי כ"ק מורי
 66 וחמי אדמו"ר נשיא דורנו¹⁷², לא נותר לנו אלא
 67 "לצחצח את הכפתורים" של "בגדי-השרד" כדי
 68 שנהיה מוכנים לצאת לקבל פני משיח צדקנו.

69 וגם כאשר נמצאים ברגעים האחרונים דזמן הגלות,
 70 בארץ מצרים, אשר "כל המלכיות (גליות) נקראו על
 71 שם מצרים"¹⁷³ -

1 בכלל עבודתו של יהודי - הפעולה על אומות
 2 העולם, היינו, לא רק שלא ימנעו בעדו לכבוש את
 3 העולם כולו, על-ידי-זה ש"ויראו ממך", אלא עוד
 4 זאת, להכין אותם למעמד ומצב דלעתיד לבוא, כפסק-
 5 דין הרמב"ם בסוף הלכות מלכים ומלחמותיהם¹⁶³
 6 [ובכמה מדפוס הרמב"ם¹⁶⁴ נקראים ב' פרקים
 7 אחרונים דהלכות אלו: "הלכות מלכים ומלחמות ומלך
 8 המשיח"]:" ויתקן את העולם כולו לעבוד את ה'
 9 ביחד, שנאמר¹⁶⁵ כי אז אהפוך אל עמים שפה ברורה
 10 לקרוא כולם בשם ה' ולעבדו שכם אחד"¹⁶⁶.

11 וענין זה נפעל על-ידי ההכנה דמעשינו ועבודתינו
 12 - כפסק-דין הרמב"ם¹⁶⁷: "וכן צוה משה רבינו מפי
 13 הגבורה לכופ את כל באי העולם לקבל מצוות שנצטוו
 14 בני נח", וכמדובר כמה פעמים שהפירוש ד"לכופ"
 15 הוא (גם) כפיה בדברים בדרכי נועם ודרכי שלום,
 16 וראיה לדבר - שהרמב"ם כתב לשון זה ("לכופ")
 17 בזמנו, כאשר לא היה מצב ד"יד ישראל תקיפה", שהרי
 18 היו תחת שלטון של מצרים או ספרד וכיוצא בזה, ואם
 19 כן, בודאי שנכלל בזה (גם) כפיה בדברים בדרכי נועם
 20 ודרכי שלום.

21 וענין זה שייך במיוחד בנוגע לעשרה בטבת -
 22 שענינו "סמך מלך בבל אל ירושלים":

23 דובר כמה פעמים¹⁶⁸ שהלשון "סמך מלך בבל אל
 24 ירושלים" הוא (גם) מלשון "סומך נופלים", שתוכנו -
 25 עזר וסיוע, היינו, שבשורש הדברים יש בזה ענין טוב
 26 כו', כפי שנתבאר בארוכה.

27 ויש להוסיף שכן הוא גם בעניננו, בנוגע לפעולתם
 28 של ישראל על אומות העולם לקיים מצוות בני נח -
 29 שהרי כאשר ישנו מצב ד"סמך מלך בבל אל ירושלים"
 30 כפשוטו, היינו, שנמצא קרוב לירושלים, אזי נקל יותר
 31 לפעול עליו בכל הקשור לקיום מצוות בני נח, מכיון
 32 שאין צורך ללכת למקום רחוק עד שיבואו אליו, אלא
 33 הוא בא סמוך לירושלים. ועל-ידי-זה נפעל הענין
 34 ד"סמך" מלשון עזר וסיוע - שהרי בבואו קרוב
 35 לירושלים מסייע לבני ישראל לקיים את הציווי שלהם,
 36 כולל הציווי שנצטוו מפי הגבורה לכופ את כל באי
 37 העולם לקבל מצוות שנצטוו בני נח.

(163) ספי"א.

(164) וינציאה רפד. שי.

(165) צפני' ג, ט.

(166) להעיר מהשייכות ליום התענית - ממ"ש בהפטרת יום התענית:
 "ובני הנכר הנלוים על ה' לשרתו גו' להיות לו לעבדים גו'" (ישעי' נו, ו), "כי
 ביתי בית תפלה יקרא לכל העמים" (שם, ז).

(167) שם ספ"ח.

(168) לקו"ש ח"כ ע' 518 ואילך.

(169) פ"א ה"ב.

(170) שינוי מיראת הצענזור. וראה ילקוט שינויי נוסחאות להל' גניבה פ"א
 ה"א - ברמב"ם הוצאת פרנקל. וראה לקמן (בפנים) משו"ע אדה"ז.

(171) ראה סנהדרין נט, סע"א ובפרש"י.

(172) שיחת שמח"ת תרפ"ט (שיחות קודש אדמו"ר מוהרי"צ תר"פ-ת"ש

(כפ"ח תשמ"א) ע' 95.

(173) ב"ר פט"ז, ה.

1 הרי מכיון שיש ליהודי "חלק אלקה ממעל ממש",
 2 וגם "שכינתא בגלותא"¹⁷⁴, ונוסף לזה ישנו הענין
 3 ד"להורות לפנינו גושנה" - לימוד התורה, אשר על-
 4 ידי-זה נפעל ענין הקירוב - "גושנה", מלשון גישה
 5 ("ויגש"¹⁷⁵), הן הקירוב דישאל והקב"ה, והן הקירוב
 6 דכל בני ישראל - באופן ד"אחד באחד יגשו"¹⁷⁶,
 7 - ובפרט כאשר ענין האחדות הוא בגלוי על-ידי ג'
 8 העמודים דתורה תפילה וצדקה - תפילת מנחה
 9 בציבור, קריאת התורה וההפטורה, וכן ענין הצדקה -
 10 על-ידי חלוקת שטרות של דולר, ברכים ובציבור, על
 11 מנת לתת צדקה, בהוספה מדיליה -
 12 אזי בכוחם וביכלתם לפעול שגם בארץ מצרים
 13 יהיה מעמד ומצב ד"ויחי יעקב בארץ מצרים", חיים
 14 אמיתיים, על-פי "תורת חיים" הקשורה עם "אלקים
 15 חיים", כפי שנמשכים ב"ארץ החיים" הרוחנית - בכל
 16 מקום מושבם של בני ישראל,
 17 ועד שזוכים לבוא ל"ארץ החיים" הגשמית,
 18 ובפשטות - ש"בנערנו ובזקנינו ג' בבנינו ובבנותינו",
 19 שלימות העם, ביחד עם שלימות התורה ומצוותיה,
 20 באים לארצנו הקדושה,
 21 ובאופן דשלימות הארץ, לכל לראש - כיבוש ארץ
 22 שבע אומות, אשר בדרכי נועם ובדרכי שלום מחזירים
 23 הם את כל חלקי ארץ ישראל שלא נכבשו עדיין,
 24 - על-ידי-זה (ופשיטא) שבני ישראל מחזיקים
 25 בתוקף את כל השטחים שהקב"ה כבר נתן להם, ונתן
 26 להם מתוך נסים גלויים, עד כדי כך, שאפילו עמי הארץ
 27 אמרו ש"הפליא ה' והגדיל לעשות בארץ" -

28 ונוסף לזה - "כי ירחיב ה' אלקיך את גבולך"¹⁷⁷,
 29 ארץ קניי קניזי וקדמוני¹⁷⁸.
 30 וכל ענינים אלו - בשעתא חדא וברגעא חדא, כך
 31 שם"עשרה בטבת" והתענית שבו, "פאסט מען זיך אפ
 32 מיט" (גומרין התענית והעיני ואוכלים) ענין הגאולה,
 33 גאולה כפשוטה, למטה מעשרה טפחים, על-ידי משיח
 34 צדקנו, יבוא ויגאלנו ויוליכנו קוממיות לארצנו, באופן
 35 ד"אחישנה"¹⁷⁹, "ארו עם ענני שמיא"¹⁸⁰, מכיון
 36 שנמצאים במצב ד"זכו"¹⁸¹,
 37 במהרה בימינו ממש.
 38 כא. עתה יגשו ה"טנקיסטים" לקבל שטרות של
 39 דולר, כדי לחלק שטר של דולר לכל אחד ואחת
 40 מהנמצאים כאן, על מנת לתת לצדקה.
 41 ויהי-רצון שיתקבלו כל הדברים שנאמרו לעיל,
 42 ובפרט - שהדברים שנאמרו הן העתקה בעל-פה
 43 מהמבואר בספרים, כך שכל אחד ואחד יכול לעיין
 44 בפנים.
 45 וכאמור, שברגעי הגלות האחרונים ילכו "מחיל אל
 46 חיל"¹⁸² בכל עניני טוב וקדושה, וכל זה ימהר עוד
 47 יותר את ההליכה באופן ד"קוממיות"¹⁸³ לארצנו
 48 הקדושה, על-ידי משיח צדקנו, במהרה בימינו ממש.
 49 [כ"ק אדמו"ר שליט"א נתן שטרות של דולר
 50 ל"טנקיסטים" שיחיו, כדי לחלקם בין הנאספים שיחיו
 51 - על-מנת לתת לצדקה].

177 ראה יב, כ.

178 ספרי עה"פ. פרש"י שופטים יט, ח. רמב"ם הל' רוצח ושמירת נפש

פ"ח ה"ד.

179 ישע"י ס, כב.

180 דניאל ז, יג.

181 סנהדרין צח, א.

182 ל' הכתוב - תהלים פד, ח. וראה ברכות בסופה. שו"ע אדה"ז או"ח

רסקנ"ה.

183 בקומה זקופה (פרש"י בחוקותי כו, ט. ובתיב"ע שם).

174 זח"ג ד, ב. סו, סע"א. ע"ה, סע"א. ועוד.

175 ראה זח"א ריא, סע"א: גשנה תקרובא חדא לאקרבא כחדא בקרבנא

חדא ויחודא חדא.

176 איוב מא, ח. - שזה באופן (כהמשך הכתוב) "ורוח לא יבוא ביניהם".

לקוטי שיחות פרשת ויחי כרך טו

מתורגם ללשון הקודש

27 אך עדיין אין זה חלק: אמנם, השנים האחרונות היו
28 "בטובה" והם היטיבו כל-כך ליעקב עד אשר הם השכיחו
29 ממנו את היסורים של כל השנים הקודמות, אך כיצד
30 אפשר להוסיף סיכום כללי שהוא ידוע, רק כדי להדגיש
31 ש"כולן שוין", ויותר מכך "כולן שוין לטובה"⁷, כאשר מאה
32 ושלושים השנים הראשונות היו "מעט ורעים" (היפך
33 הטוב) ושבע-עשרה האחרונות היו "ויחי" - שיא החיים
34 והטוב?

ב.

השאלה על דברי המדרש "סתם... כל צרות"

35 הדברים יובנו על-ידי ביאור דברי המדרש⁸ ופירוש
36 רש"י בתחילת פרשתנו. נאמר במדרש: למה פרשה זו
37 סתומה מכל הפרשיות של תורה, אלא כיון שנפטר אבינו
38 יעקב התחילה שעבוד מצרים על ישראל, דבר-אחר למה
39 היא סתומה מפני שבקש יעקב אבינו לגלות את הקץ
40 ונסתם ממנו, דבר-אחר למה היא סתומה מפני שסתם ממנו
41 כל צרות שבעולם.

42 בפשטות כוונת השאלה "למה פרשה זו סתומה" היא
43 לכך שאין רווח לפני המילים "ויחי יעקב"⁹, למרות
44 שמתחילה פרשה חדשה, ומובן שצריך להיות כאן, כמו
45 בכל התחלות הפרשות שבתורה¹⁰, הפסק לפני תחילת
46 הפרשה "ויחי יעקב".

47 אך לפי האמור לעיל צריך להבין:

48 ה"סתימה" לפני המילים "ויחי יעקב" היתה צריכה
49 לרמוז ראשית על סתימה לטובה שגרם "ויחי יעקב", דהיינו
50 ש"סתם ממנו כל צרות שבעולם"? והקושי מתחזק יותר:
51 גם לפני "סתימה" זו, בסוף פרשת ויגש, מסופר על מצבם
52 הטוב של בני ישראל בארץ גושן - "ויפרו וירבו מאד",

א.

"ויחי" - שנות חייו האחרונות השכיחו ליעקב את
הצרות

1 "ויחי יעקב בארץ מצרים שבע עשרה שנה ויהי ימי
2 יעקב..." - על-כך שואלים¹: מדוע כותבת התורה את
3 מספר השנים שחי יעקב במצרים? הרי בפרשה הקודמת²
4 נאמר שבהגיעו למצרים היו "ימי שני מגורי שלושים ומאת
5 שנה", וכאן בפסוק נאמר "ויהי ימי יעקב שני חייו שבע
6 שנים וארבעים ומאת שנה", ומכך מובן שהוא חי במצרים
7 שבע עשרה שנה, לשם מה יש צורך לציין זאת במיוחד?
8 מצד שני, אם רצתה התורה לציין את מספר שנות חייו
9 במצרים, מסיבה כלשהי, הרי מיותר לציין את הסכום
10 הכללי של שנות חייו, כי הדברים מוזכרים בהמשך לנאמר
11 שהוא הגיע למצרים בן מאה ושלושים שנה, והחשבון
12 מובן מעצמו.
13 עונים על-כך מפרשים³, שהתורה מפרידה את שנות
14 חייו של יעקב במצרים, ומציינת עליהן "ויחי", כי השנים
15 שעד אז לא נחשבו שנות חיים, כי "רעים היו ימי שני חייו",
16 מלאים בעמל ואנחה⁴: בתחילה בריחתו מעשו, שהותו
17 אצל לבן - "ביום אכלני חורב וקרח בלילה ותדד שנתי
18 מעיני"⁵ - וכן הלאה, עד מכירת יוסף. ורק בהגיעו למצרים
19 הוא לא סבל מצרות. להיפך, היו לו חיי שלום ומנוחה,
20 הוא התגורר במיטב הארץ, ראה את כל בניו שלמים, ואת
21 יוסף כמשנה למלך - רק אז אפשר לומר "ויחי יעקב".
22 עם זאת מציינת התורה את כלל חייו ביחד - קמ"ז
23 שנים - כדי לרמוז ששבע-עשרה השנים האחרונות הטובות
24 - שנות "ויחי"⁶ - השכיחו את הצער ועגמת-הנפש של כל
25 השנים הקודמות, עד אשר כולן נראו כשנים טובות: "כולן
26 שוין לטובה".

(1) ראה אלשיך ואוה"ח כאן.

(2) ויגש מז, ט.

(3) וראה גם תנא דבי אליהו רבה (פ"ה). פס"ז. מדרש שכל טוב. מדרש הגדול. לקו"ת להאריז"ל. בעה"ט (ד"ה האחרון). כלי יקר (וללשון השלישי) - ריש פרשתנו.

(4) ויגש שם וברמב"ן. וראה רש"י וישלח לב, ה. וישב לו, ב.

(5) ויצא לא, מ. ולהעיר משו"ע אדה"ז הל' נזקין גוף קו"א סק"ב.

(6) כ"ה באלשיך. ובתדבא"ר: מיכאן אמרו כל שהשיגתו שנה אחת טובה סמוך לזקנתו סימן יפה לו. יעקב אבינו חי בטובה שבע עשרה שנה שהי' במצרים והעלה עליו הקב"ה כאלו כל ימיו היו בטובה שנא' ויחי יעקב גר. ובפס"ז (ועד"ז במדרש שכל טוב (ס"פ ויגש) ובאוה"ח): היינו דאמרי אינשי סופך טוב כולך טוב אשריהן לצדיקים שהקב"ה מייסרן ביסורין בתחילתן ובסוף מרחם עליהם.. ועז"נ נאמר טוב אחרית דבר מראשיתו.

(7) משא"כ בשנה מתאים "כולן שוין לטובה" (רש"י ר"פ חיי שרה) לפי שבת ק' כבת כ' לחטא ובת כ' כבת ד' ליופי (פרש"י שם מב"ר שם). ובב"ר: כשם שהן תמימים כך שנותם תמימים. וראה במפרשי המדרש ופרש"י. ובגו"א שם דכל כלל וכלל הוא אחד שאינו מחולק.

(8) ב"ר ותנחומא (באבער) ריש הפרשה.

(9) רא"ם וגו"א בפרש"י, ופי' מהרז"ו במדרש.

(10) שגם בן חמש למקרא יודע זה, כמו שיועד ע"ד גו"ן הפוכה בס"פ נח, נקוד שבכמה תיבות וכו'. היינו שכן היו כתובים הספרי לימוד שלהם (משא"כ - תגין. וי"ל שלכן לא נמצא בפרש"י עה"ת מענין התגין) - ולכאורה, באם כן הוא, כדאי להחזיר עטרה ליושנה ולהדפיס כן בחומשים שלנו (ע"ד שעושים בסמנויות שבפ' בהעלותך. ואם מפני שלא להכנס למחלוקת - הרי גם בהעלותך - מחלוקת ישנה באופן הסמנויות - ראה אור תורה (להר"מ די לונגאני) בהעלותך י, לה. מנחת שי שם).

לכאורה, להציב בסדר הפוך¹²: לפי הסיבה השניה קשורה
 ה"סתימה" לחיי יעקב (למרות שיעקב רצה לגלות את הקץ
 בסמוך לפטירתו¹³, אך בכל זאת היה זה בחייו), ואילו
 הסיבה הראשונה מדברת על התקופה שלאחר פטירת יעקב
 (ובמיוחד, שגם הענין השלישי שבסיבה זו חמור יותר מן
 הסיבה השניה)¹⁴.

ג.

ה"סתימה" - לגבי פרשת ויחי בכלל

הדברים יובנו בהתאם לתשובת המפרשים¹⁵ על הקושי
 שעל שתי הסיבות: אם הטעם ל"סתימת" הפרשה הוא
 "לפי שכיון שנפטר יעקב אבינו נסתמו..." או "שבקש
 יעקב לגלות את הקץ לבניו ונסתם..." - היתה ה"סתימה"
 צריכה להיות מאוחר יותר, בפסוקים המספרים על סתימת
 הקץ או על פטירת יעקב? והתשובה לכך היא, ש"סתימה"
 באמצע פרשה אינה ניכרת לעומת תחילת פרשה¹⁶.
 כאשר ה"סתימה" היא בתחילת פרשה - כאשר
 מתחיל¹⁷ ענין חדש¹⁸ - צריכה להיות הפסקה גדולה יותר

וכאשר מיד לאחר מכן, ללא הפסקה, כתוב "ויחי יעקב
 בארץ מצרים..." סביר מאד לומר, שב"סתימה" זו
 מדגישה התורה ש"ויחי יעקב..." בא בהמשך ישיר לתוכנה
 הטוב של סוף הפרשה הקודמת¹¹ - ומדוע, אפוא, מובאת
 במדרש הסיבה ש"סתם ממנו כל צרות שבעולם" כאחרונה
 מבין הסיבות, בעוד אשר הסיבות הראשונות והחשובות
 הם ענינים שהפוכים מ"ויפרו..." ויחי יעקב בארץ מצרים?"

יותר מכך קשה פירוש רש"י על התורה: דרכו של
 רש"י היא לפרש את פשוטו של מקרא, ולכאורה, הוא היה
 צריך לקבל כסיבה העיקרית ל"סתימה" שלפני "ויחי
 יעקב", סיבה המבטאת ענין טוב הקשור ל"ויפרו..." ולחיי
 יעקב, ולא ענין ההפוך מטוב שנגרם עקב פטירתו - ההפך
 מ"ויחי יעקב" -

ואם כך, לא מובן: (א) דוקא את הסיבה השלישית
 שבמדרש "סתם ממנו כל צרות..." הקרובה ביותר
 לפשוטו של מקרא, אין רש"י מביא. (ב) גם את שתי
 הסיבות האחרות שבמדרש, שאותן מביא רש"י, צריך היה,

(11) וכ"ה בזהר פרשתנו רטז, ב (דעת ר"ש). ובאלישיך כאן. ובחזקוני: ד"א
 סתומה היא על שהענין מחובר למעלה שהתחיל למנות שנותיו של יעקב
 ועדיין לא השלים החשבון עד עכשיו (וכ"ה בטור הארוך). ובכלי יקר ביאר
 דכל לא' פירושים שבסתימת הפרשה למדין מזה שויחי יעקב נסמן להפ'
 שלפניו.

(12) אף שכ"ה במדרש, הרי המובא בפרש"י הוא פשט"מ. ובפרט שכאן
 אינו מקדים כו' רבותינו דרשו. ולהעיר שבכמה דפוסים (וכ"ה בדפוס ראשון
 ושני, וברש"י כת"י) אי' בסיום פי' רש"י עצמו "בכ"ר", וכן הובא ברא"ם
 וגו"א. אבל בכמה דפוסים מוכח שהיא הוספת המעתיקים (המדפיסים).

(13) כדלקמן מט, א. ובפרש"י.

(14) בפרש"י עוד שינויים במבמדרש: משמיט בהקושיא "מכל הפרשיות של
 תורה" שאי' במדרש. מוסיף: (א) נסתמו עיניהם ולבם של ישראל*, (ב) מצרת
 השעבוד, (ג) (לגלות את הקץ) לבניו.

והנה ההוספות מובנות - נוסף על העיקר - שרש"י צריך לפרש ככל
 הדרוש לבן ה' למקרא:

(א) "נסתמו עיניהם כו'" כי עפ"י מודגשת השייכות לסתימת הפרשה.
 (ב) "מצרת השעבוד", דהרי גם בהיותם בארץ פלשתיים ונענעו היו בשעבוד
 אבימלך וכו' ובאופן דגר כו' (ראה פרש"י וישלח לו, ז). וביותר יוקשה
 מפרש"י הקודם דמפורש שנשתעבדו רד"ו שנה (מקץ מב, ב). ולכן מוכרח
 רש"י להוסיף "מצרת". וראה ג"כ פרש"י וארא ו, טז ומפרשי רש"י כאן
 (רא"ם גו"א. דברי דוד. משכיל לדוד. ועוד).

(ג) "לבניו" - כמפורש בקרא: ויקרא יעקב אל בניו.. ואגידה לכם.
 אמנם מה שמשמיט "מכל הפרשיות של תורה" צ"ע, דהרי זהו היסוד
 להקושיא, ואין לומר דרש"י ס"ל דגם פ' ויצא היא סתומה לגמרי (כהדיעה
 שהובא בקרית ספר (להמאירי) ר"פ ויצא. הגמ"י פ"ח מהל' ס"ת (סק"ג).
 מנחת ש ר"פ ויצא) דא"כ הו"ל לומר זה ולבאר טעם הסתימה גם בר"פ ויצא
 (וכמ"ש הגמ"י שם).

ו"ל בפשטות: (א) בפי' ויחי - עדיין אין הכרח שידע ע"ד כל הפרשיות
 שבתורה, כיון שלמד רק חומש אחד. (ב) אין הכרח להודיע עד"ז, כיון
 שבפשטות מובן שבין סדרה לסדרה צ"ל הפסק יותר - מאשר בין חיבה
 לחיבה. ועל אחר קשה למה פרשה זו סתומה.

(15) ראה רא"ם, גו"א, דבק טוב, ועוד.

(16) ברא"ם כ' זה בנוגע לטעם הב' - שביקש לגלות את הקץ "ושם א"א
 לסתום (היינו בלי שום ריווח כלל) דלא מינכרא מילתא כמו בתחלת הפ'".
 אבל בדבק טוב ובש"ח הקשו גם לפי' הא' דהו"ל לסתום בפ' שבה נכתבה
 מיתתו של יעקב (וכ"כ בפי' מהר"ו במדרש דלטעם הא' הי' יותר נכון לעשות
 הסתימה אצל ויגוע).

(17) ואף שרק חלוקת הפרשיות (דפתוחות וסתומות) היא למשה מסיני
 (ראה ברכות יב, ב: כל פרשה דפסקה משה כו'. וראה תו"כ ופרש"י ר"פ ויקרא
 ומה היו ההפסקות משמשות כו'). משא"כ חלוקת הסדרות. והרי יש מסיימים
 התורה לשלש - שלש וחצי שנה (מגילה כט, ב. רמב"ם הל' תפלה רפ"ג.
 חילוף מנהגים בין בני א"י ובני בבל אות מ"ח), הרי חלוקת הסדרות ע"פ מה
 שמסיימים קריאת התורה בכל שנה י"ל דקיימת היא גם להמסיימים בג"ש,
 אלא שהם מחלקים כל סדרה לג' וכו'. ועפ"י יתוון שלכ"ע יש ג"ן סדרים
 דאורייתא (אף שכאו"א חלוקה לג', לד' קרואים וכו'). ובכל אופן פשוט שזה
 שחלקוהו לסדרות - אפילו את"ל שאינו מדאורייתא כחלוקת פתוחות וסתומות
 - ה"ז מפני שהם ענינים נפרדים. וראה רא"ם כאן "מפני שעורא ע"ה לא תיקן
 תחלת הפרשה הזאת מן ויחי יעקב כו'" (וראה גו"א). ולהעיר דבקרית ספר
 להמאירי (מאמר ה' ח"א) כ' שאף בזמן הנביאים היו משלימים כל התורה
 בכל שנה. ובאו"ז הל' שבת סמ"ה "כי מימות משה רבינו נתקן לקרות התורה
 בפרשיות" ולהשלימה בכל שנה". וראה זהר בכ"מ (מהנ"ע וירא קד, ב. ח"ב
 רו, ב. תקו"ז תי"ג (כט, רע"ב). ובהנסמן בנצוצי זהר בכהנ"ל) הדיוק דג"ן
 סדרים דאורייתא*.

(18) אמנם עפ"י (וע"פ הערה שלפני) צ"ע, דהרי ב"ר היא אגדת א"י

(* ונד"ז הוא בזהר שם דעת ר' יעקב "אסתמו עיניהן דישאל". אבל לא קאמר שוהו מצרת השעבוד כ"א "בשעתא דמית יעקב" (דמשמע כבנצו"א: שנסתמו מישראל מעיינות
 החכמה שהי' מגלה יעקב). אבל בדברי ר' יהודה שם דסתימת הפ' "דכדין נחתי גלגולא ואשתעבידו בהון".
 (* וראה תנחומא תשא וכן משה למד תורה לישראל. ונתן להם סדרי תורה ופרשיות שקוראים בהם בכל שבת.

22 שה"סתימה" של הפרשה המדברת על פטירת יעקב תרמוז
23 לכך "שסתם ממנו כל צרות": הן בגלל הזמן - "שסתם
24 ממנו" היה מיד עם הגיע יעקב למצרים, שבע-עשרה שנה
25 לפני פטירתו, והן בגלל המשמעות - הענין "שסתם ממנו
26 כל צרות שבעולם", שהוא שיא החיים, נוגד לענין של
27 פטירת יעקב. לכן משמיט רש"י לחלוטין את הטעם
28 השלישי²⁰. מאותה סיבה מובן, שאין שום קושי על-כך
29 שרש"י מציב את הטעם "שבקש לגלות" כטעם שני, כי
30 בקשר לפטירת יעקב, קרוב יותר לפשוטו של מקרא הטעם
31 "שנפטר..." שבו הפטירה עצמה היא הסיבה ל"סתימה",
32 שלא כמו בטעם "ביקש לגלות..."²¹.

ה.

מדוע התחלת הפרשה ושמה הוא "ויחי"

33 אך עדיין לא מובן, בפנימיות הענינים: מדוע, אכן,
34 מתחילה הפרשה ב"ויחי יעקב", כאשר כל הפרשה מספרת
35 אודות פטירת יעקב ובאירועים הקשורים לכך? אמנם,
36 הסיכום של שנות חיי יעקב קשור לפטירתו, כאמור, אך
37 בכך מובן רק הקשר של המחצית השניה של הפסוק -
38 "ויחי ימי יעקב...", אך כיצד קשור לפטירת יעקב חלקו
39 הראשון של הפסוק "ויחי יעקב בארץ מצרים שבע עשרה
40 שנה", שבו מסופר על שנותיו הטובות ביותר של יעקב?
41 לפי זה היתה החלוקה בין הפרשות צריכה להיות כך:
42 המילים "ויחי יעקב בארץ מצרים שבע עשרה שנה" היו
43 צריכות לסיים את פרשת ויגש שבה מסופר "ותחי רוח

1 מהרגיל, וכאשר אין כלל רווח - הפרשה סתומה -
2 והענינים כתובים בשתי פרשות נפרדות, סביר לומר,
3 שה"סתימה" אינה מצביעה רק על סתימת הפסוקים או
4 המילים שבהם היא נמצאת, אלא על התוכן הכללי של
5 הפרשה, ולכן היא נרמזת כהקדמה לתוכן הפרשה, כדלהלן.
6 וכיון שבפרשת "ויחי" מסופר בעיקר על מאורעות
7 שאינן בקשר לחיי יעקב בארץ מצרים אשר עליהם מסופר
8 בפרשת ויגש (שיעקב ובניו ישבו במיטב הארץ "ויפרו
9 וירבו מאד"), אלא על מאורעות הקשורים לפטירתו, ועל
10 פטירתו ממש, מ"ויקברו ימי ישראל למות" בתחילת
11 הפרשה, ובהמשך אודות ברכות יעקב אבינו ליוסף ובניו
12 ובהמשך על הברכות לבניו - ענינים הסמוכים לפטירתו.

13 ובמיוחד כאשר מיד בתחילת הפרשה¹⁹, בפסוק
14 הראשון, מובא הסיכום הכללי של כל שני חיי יעקב,
15 מובן מכך, שב"פרשה סתומה" מתכוונת התורה לרמוז
16 לתוכן הכללי של הפרשה - פטירת יעקב.

ד.

ההסבר לפירוש רש"י

17 בכך מתורצות שתי הקושיות דלעיל על פירוש רש"י
18 (לגבי השמטת הטעם השלישי, ולגבי הסדר שבין שני
19 הטעמים המובאים):
20 ה"סתימה" קשורה לפטירת יעקב ולאירועים הקשורים
21 אל הפטירה, ולכן אין מקום, לפי פשוטו של מקרא,

(19) עד"ז כ' ברא"ם: כיון שמנה כאן כל שנותיו זהו מקום מיתתו. אבל
א"ז מספיק (בפרש"י ע"פ. משא"כ במדרש - ראה בהערה הבאה) דלפ"ז
הו"ל להקדים תירוצי ה' כיון שכאן סו"ס מדובר עוד בחייו, וצ"ל ככפנים
דכאן היא התחלת כל הסדרה. וראה לקמן בפנים.

(20) משא"כ במדרש הוא, כשמו, ע"פ דרש - מתאים גם "שסתם ממנו
כל צרות כו'" (כתירוצי ג' ע"פ) שבה מסיבת ויחי יעקב בארמ"צ. ככפנים
ס"ב.

(21) ומה שטעם הא' לבד אינו מספיק - י"ל: כיון שסו"ס הסתימה היא
אצל תיבת "ויחי יעקב" ורוב פסוקי הסדרה (מספר 1) מדובר בזמן חיי יעקב,
מסתבר שהסתימה (אף שהיא לפני פטירתו, אבל) היא בענין השייך גם לחייו.
ולכן פ' "שבקש לגלות את הקץ כו'", שהי' בחייו עדיין. אבל א' מכיון
שענינה ותוכנה של הסדרה היא פטירה, ככפנים, ב' לטעם ה' - הפ' ד"ויקרא
יעקב אל בניו" (בו מבואר דבקש יעקב כו') ה' צ"ל עכ"פ פ' סתומה (הפסק
ט' אותיות) ולא פ' פתוחה לגמרי, ולכן טעם העיקרי הוא תי' הא'. וראה
מפרשים שבהערה 16.

(פרש"י ויגש מז, ב), ולבני מערבא דמסקי לאורייתא לג' שנים, הרי חלוקה
מפורטת יותר להם בתורה ולא ג"ן סדרים שלפנינו, ולפ"ז לכאור' אינו מוכרח
לומר ד"פרשה זו סתומה" הכוונה לכל הסדרה דויחי - אבל גם ע"פ מסתבר
לומר כן, כיון שהמדובר בהתחלתה: וקברתני בקבורתם ויאמר אנכי אעשה
כדברך סימוני בסיום הסדרה לאחר מיתת יעקב. ויתירה מזו: גם לפי החלוקה
לסדרים כפי שהוא במסורה - קנדה (ראה פתיחתא לאסת"ר ג) מג סדרים
לבראשית כו' (נסמן בסוף כמה חומשים), או קסד "סדרי הראשונים" שמונה
בקריית ספר להמאירי שלדעת כמה זוהי החלוקה דבני א"י* (ראה רד"ל במבוא
לפסיקתא דר"כ הערה ב. אכן ספיר ח"ב ע' רכח ואילך), אין ויחי גם ראש
סדר** אלא בא באמצע הסדר "ואת יהודה שלח" שבפ' ויגש (ראה קריית ספר
סוף פ' ויגש וריש פרשתנו ועד"ז פ' הרשב"ם גם לפי החלוקה שלנו, דהתחלת
פ' זו היא מוישב ישראל בארץ מצרים שבפ' ויגש), ולדעת כמה מסודר מדרש
רבה ע"פ ראשי הסדרים שבא"י (ראה בהנסמן בתו"ש שבשו"ג)***, עכצ"ל
דהמדרש רבה כאן - קאי להשיטה דויחי היא התחלת פרשה כמפורש בלשונו.
ולפרש"י - בכלל אינו נוגע כהנ"ל ובהערה שלפני' - שהרי בן חמש
למקרא בזמן רש"י ואילך יודע רק מסיום התורה בכל שנה. ופשוט.

(* או לבני א"י דגומרים לג' שנים ומחצה - חילוף מנהגים בין בני א"י ובני בבל אות מח (וראה שם אות מז - במהדורת לוי) ואז י"א שיש קנה סדרים, כבמס' סופרים פס"ז
ה': קנה פרשיות שנכתוב בתורה. הלכך קבעו קנה סדרים בתורה בכל שבת כו'. ראה נחלת יעקב שם. וראה בכת"ל (ע"ד הסדרים דבני א"י) - בהמובא בהמקרא והמסורה
להר"ר מרגליות פ"א. תר"ש ח"ט ע' שח ואילך.

(**) אבל בפ' ר"ח (מגילה שם) שבני מערבא פוסקין כל פרשה ג' פרשיות.

(***) אבל להעיר שכמה הוכיחו שהדרשה "למה פרשה זו סתומה כו'" אינה מב"ר אלא נותסף מהתנחומא לב"ר ובכמה כ"י אינו (ראה באבער לתנחומא ריש הפרשה. מנח"י
אלב"ק) ר"פ צת ומבוא לב"ר פ"ט).

1 יעקב אביהם²², "וישב ישראל... ויפרו וירבו מאד"
2 והמילים "ויהי ימי יעקב..." היו צריכות להתחיל את
3 פרשת "ויחי".

4 בנוסף לכך צריך להבין: כאמור פעמים מספר²³, יש
5 קשר בין שם הפרשה לבין תוכן הפרשה כולה. כיצד,
6 אפוא, נקראת הפרשה "ויחי", בעוד אשר תוכנה היא
7 פטירת יעקב - ההיפך מ"ויחי"²⁴?

1.

חיי היהודי - דבקות בה'

8 ההסבר לכך הוא: חיים אמיתיים הם קיום נצחי ללא
9 שינויים²⁵. ולכן קיימת המציאות האמיתית של חיים רק
10 אצל הקדוש-ברוך-הוא - מקור החיים. כנאמר²⁶ "והוי'
11 אלקים אמת הוא אלקים חיים", ו"אמת" היא דבר שאינו
12 פוסק או משתנה. אבל אם יש בו הפסק נקרא הדבר "כזב"
13 (לכן נקראים נהרות שמתייבשים אחת לשבע שנים בשם
14 "נהרות המכזבין" והם פסולים לקידוש מי חטאת, כי אין
15 אלה "מים חיים"²⁷).

16 לכן אומרים חז"ל²⁸ ש"חותמו של הקב"ה אמת", כי
17 "אמת" מורכבת משלוש אותיות: אל"ף - האות הראשונה
18 בא"ב, מ"ם - האות האמצעית, תי"ו - האות האחרונה. זה
19 מצביע על העדר שינויים. כנאמר²⁹ אני ראשון ואני אחרון
20 ומבלעדי אין אלקים.

21 וזוהי כוונת הפסוק: "וה' אלקים אמת", כיון שמהותו
22 היא "אמת", שאינו נפסק או משתנה ח"ו לעולם, לכן
23 "הוא אלקים חיים", מציאות אמיתית של חיים.

24 לעומת זאת הנבראים אינם מציאות אמיתית - הם הרי
25 התהוו ויכולים להיפסק - לכן אין אצלם חיים אמיתיים
26 מצד עצמם, אלא אם הנברא קשור לאלקות. מסיבה זו
27 נקראים היהודים "חיים"³⁰, מפני דביקותם באלקות,
28 כנאמר³¹ "ואתם הדבקים בה' אלקיכם חיים כולכם היום",
29 שגם הם חיים וקיימים לעד³².

30 אך כדי שה"חיים" האמיתיים - הדביקות באלקות -
31 של היהודים יהיו ניכרים בעולם הזה הגשמי המסתיר את
32 האלקות, הוא צריך לעבור נסיונות והפרעות בדביקותו
33 ובכל זאת להישאר שלם ובלתי פגום בקיום התורה
34 והמצוות - אז תתגלה בבירור החיות האמיתית, כי דביקותו
35 באלקות אינה יכולה להשתנות.

2.

רק במצרים ניכר ש"ויחי יעקב"

36 לפי זה מובן הקשר של "ויחי יעקב" לכלל הפרשה,
37 שעיקרה פטירת יעקב, וגם הסיבה לשם הפרשה - "ויחי":
38 בכל השנים הקודמות לא ראו בוודאות שאלה הם חיים
39 אמיתיים, "ויחי", של "ואתם הדבקים בה' אלקיכם
40 חיים..."³³, ובמיוחד בדביקות שבהתאם לדרגת "האבות הן

(31) ואתחנן (ד, ד), הובא באדר"נ שם.

(32) דאף שישנו ענין הנצחיות גם בנבראים שצבא השמים קיימים באיש
וצבא הארץ קיימים במין שהוא מצד כח הא"ס הפועל שהם עצמם יהיו קיימים
באופן נצחי, ועד שזה שלע"ל יופסדו הוא רק מצד רצון הבורא (ראה בארוכה
ס' החקירה להצ"צ בתחילתו. שם ע' קא ואילך. ד"ה תקעו תש"ו. ועוד), הרי
כח הא"ס שבנבראים "הוא מחוץ לה שאינו מתייחד עמהם" (ד"ה צהר תעשה
תרע"ג), וראה מו"נ ח"ב הקדמה יב, ומצד עצמם הם נפסדים. ועד שגם עכשיו
הם הווים ונפסדים בעצם מהותם, אלא שאינו ניכר והם נראים חזקים,
וכשיעלה רצון הבורא, אז תוכר ההפסדות שה' בהם כל משך קיומם (ד"ה
אתה הוא הוי' לבדך תש"א בתחילתו) - ראה בכ"ז לקו"ש [המתורגם] ח"ה
ע' 99 הערה 19, 21.

ועפ"ז יובן מה שבד"ה וביום שמחתכם ופתח אל' שם הובא לענין
שהאור הוא קיים בקיום עצמי להיותו דבוק בהמאור, זה שע"י הוא התהוות
יש מאין, ויש בו כח העצמות דמציאותו מעצמותו, ובפתח אל' שם הובא זה
גם בנוגע לנשי" "מה הקב"ה בורא עולמות אף אביכם כו" - כי נוסף ע"ז
שאמיתית ענין הקיום והנצחיות הוא דוקא מצד הענין דמציאותו מעצמותו,
כמבואר שם, וראה ד"ה תקעו שם. משא"כ בנבראים שהוא רק מצד כח הא"ס,
הרי ההוכחה שזהו מצד דביקותם ונעשה ענינם הפנימי שהם עצמם קיימים
בקיום נצחי הוא דוקא כאשר גם הם פועלים ומהווים ואינו מספיק זה שנראה
בהם בעצמם ענין הנצחיות. ואכ"מ.

(33) ראה דהר פרשתנו (רטז, א): ויחי יעקב... ועמך כולם צדיקים.. מ"ט
בגין דמתרבין בגופא דמלכא דכ' ואתם הדבקים גר' חיים (הובא באוה"ת
פרשתנו ע' שנד).

(22) מה, כז.

(23) ראה לקו"ש [המתורגם] ח"ה ע' 58 ואילך.

(24) ויתירה מזו אינו מובן בפ' חיי שרה, שתיכף בהתחלת הסדרה מדובר
ע"ד מיתת שרה וכל המשך הסדרה מדובר בענינים אחרים. ונתבאר בארוכה
לעיל שיחה א' לפ' חיי שרה. ועוד.

(25) בכל הבא לקמן ראה ד"ה וביום שמחתכם תרנ"ו. הגהות לד"ה פתח
אל' תרנ"ח. קנ"ו ומעין מ"ב פ"ב. ד"ה ראשית גוים תר"פ. ד"ה כל המרחם
תש"ט פ"א (ושם הובא זה לענין דיעקב דוקא מדתו מדת האמת). ועוד.

(26) ירמ' י, י.

(27) פרה פ"ח, מ"ט.

הטעם שכשנפסקין "לשנים רבות יותר משבע" אינם מים "מכזבים"
(רמב"ם ה' פרה פ"ו ה"ב. וראה תו"ט במשנה שם) - י"ל:

מכיון שכל מציאות העולם הוא "כזב" (שהרי קיומו רק שית אלפי שנים),
בהכרח לומר שכונת הכתוב ב"מים חיים" היא ל"חיים" שבערך הבריאה
גופא. ומכיון שכל שמיטה היא תקופה בפ"ע (ראה מפרשי התורה ר"פ בהר
בטעם דאפקעתא דמלכא היא אחת לד' שנים), לכן ההפסק "לשנים רבות יותר
משבע" אינו נקרא "כזב" בערך הקיום שבהבריאה. [ועד"ז י"ל להפירוש
(רע"ב, ר"ש ורא"ש במשנה שם) שכשנפסקין אחת ביובל או מיקרו מים חיים,
שהרי יובל הוא "לעולם" (וכדרז"ל ע"ה"פ ועבדו לעולם - משפטים כא, ו.
קידושין טו, סע"א. פרש"י ע"ה"פ)].

(28) ירושלמי סנהדרין פ"א ה"א. דב"ר פ"א י. שהש"ר פ"א ט, א.

(29) ישע"י מד, ו.

(30) אבות דר"נ ספ"ל ד: עשרה נקראים חיים הקב"ה תורה וישראל כו'.

(בדומה למושג זה אצל הקדוש-ברוך-הוא, מקור החיים, 32
שאליו מחוברים ישראל²⁵), לפיכך ניכרים החיים 33
האמיתיים של יעקב דוקא כאשר רואים את נצחיותם, 34
לאחר שהנשמה יוצאת מן הגוף. כלומר, החיות אינה 35
נשארת נצחית רק בחיי הנשמה, אלא גם למטה בעולם 36
הזה⁴⁵ נשארת חיות אמיתית של יעקב - אצל בניו, שהם 37
חיים בחיים האמיתיים של יעקב אבינו. 38

לפי זה מוטעמת יותר הסיבה לשם הפרשה "ויחי": 39
בכך לא מודגש רק שלאחר פטירת יעקב עדיין אפשרי 40
לומר "ויחי יעקב", אלא יותר מכך: דוקא אז, לאחר 41
פטירתו, ניכרים האמת והנצחיות של "ויחי יעקב". 42

ט.

קיום תורה ומצוות בזמן "שסתם... צרות" אינו מראה על חיות

כבר נאמר קודם, שרש"י משמיט את הטעם השלישי 43
שבמדרש - "שסתם ממנו כל צרות שבעולם", ומביא רק 44
את שני הטעמים - "שנפטר יעקב..." ו"שבקש לגלות את 45
הקץ לבניו ונסתם ממנו" - הקשורים לפטירת יעקב, מפני 46
ש"סתימת" הפרשה אינה קשורה למילים "ויחי יעקב" 47
אלא לכל התוכן של תחילת הפרשה - פטירת יעקב, 48
והכרוך בכך. 49

לפי האמור לעיל מתאים הדבר בפנימיות הענין, גם 50
לכך שדוקא הפרשה על פטירת יעקב נקראת "ויחי", כי 51
דוקא על-ידי שני פירושים אלו ניכר שהחיים האמיתיים 52
נמשכו גם אצל בניו, שחייהם האמיתיים בגלות היו קיום 53
תורה ומצוות - דביקות באלקות. 54

קיום תורה ומצוות על-ידי ישראל בזמן שאין שעבוד 55
וגלות איננו חידוש גדול, ויותר מכך, גם כאשר יהודים 56
מקיימים תורה ומצוות בהיותם בגלות, אך מצב הגלות 57
הוא כזה שחשים ומשיגים ויודעים על ה"קץ" והגאולה, 58
ההשתחררות מהגלות - גם אז לא ניכרת השלימות של 59
"ויחי". רק כאשר השעבוד והצרות גדולים כל-כך, עד 60
אשר בשכל אנוש לא רואים מוצא - "נסתם הקץ" - ובכל 61
זאת מאמינים באמונה שלימה שהגאולה תבוא, ואף 62

1 הן המרכבה³⁴ - כי הכלל "אל תאמין בעצמך עד יום
2 מותך"³⁵ נאמר גם בקשר לצדיקים³⁶, ובמיוחד שיעקב
3 אבינו חשש בפירוש "שמא יגרם החטא"³⁷.

4 ולכן דרגת דביקותו בה' במשך כל השנים בארץ
5 ישראל, ובעברו צרות ויסורים רבים כל כך, עדיין לא היו
6 הוכחה מספקת לאמיתות ה"ויחי" שלו. ואפילו לא ראייתו
7 שבניו ובני בניו הם צדיקים, כי הם נמצאים בארץ ישראל,
8 ואי-אפשר לדעת מה עלול להיות מצבם בארץ חמרית -

9 אבל כאשר הגיע יעקב לתקופה שבסמוך לפטירתו,
10 ובמיוחד כאשר בינתיים הוא הגיע למצרים, והוכיח שגם
11 בהימצאו בערות הארץ הוא מקיים את התורה והמצוות
12 בשלימות נעלה ביותר עד לרגע האחרון בחייו, ובמיוחד
13 כשרואים שם ש"מטתו שלימה", שכל בניו שלימים
14 בצדקתו, ואף יוסף "עומד בצדקו"³⁸, על-אף ש"מלך הוא"
15 ו"נשבה בין הגויים" עד אשר גם מנשה ואפרים שנולדו
16 במצרים - ערות הארץ - ראויים לברכה נעלית כל-כך,
17 שבהם יתברכו יהודים בכל הדורות: "שימך אלקים
18 כאפרים וכמנשה"³⁹,

19 דווקא אז התגלתה חיותו האמיתית של יעקב⁴⁰, שגם
20 כל שנותיו הקודמות היו שנים של "ויחי יעקב" למרות
21 שבחיצוניות הן היו רוויות יסורים ועגמת נפש. לכן מהוות
22 שבע-עשרה השנים האחרונות במצרים הוכחה ברורה לכך
23 ש"כולן שוין לטובה".

ח.

החיות האמיתית - על-ידי בנים

24 בכך מובן מדוע נקראת הפרשה "ויחי", למרות שאין
25 מדובר בה רק על מאורעות יעקב בסמוך לפטירתו, אלא
26 אף על פטירתו ועל התקופה שלאחריה:

27 נאמר בגמרא⁴¹ ש"יעקב אבינו לא מת, מה זרעו בחיים
28 אף הוא בחיים", ולפיכך אין כתוב אצלו הביטוי מיתה⁴²,
29 ומשמעות הדברים היא⁴³: החיים האמיתיים של יעקב הם
30 כאשר "זרעו בחיים" -

31 כלומר, כיון שחיים אמיתיים הם חיי נצח וקיום לעד⁴⁴

(34) ב"ר פמ"ז, ו. פפ"ב, ו.

(35) אבות פ"ב מ"ד. ברכות כט, א.

(36) ראה ברכות שם. זח"ג רפה, א.

(37) ברכות ד, א. פרש"י וישלח לב, יא.

(38) ראה זהר פרשתנו שם סע"א ואילך.

(39) מח, כ ובפרש"י.

(40) להעיר שעד"ז הוא בשרה - ראה זח"א קכב, ב (הובא באוה"ת שם):

"שרה זכתה לחיין עלאין וכו'" דהיינו ע"י שידרה למצרים ו"נחתה וסלקת ולא אתרבקת ב".

(41) תענית ה, ב. זהר פרשתנו רלה, רע"ב. רמח, ב. ובכ"מ.

(42) זהר שם רמח, ב. פרש"י פרשתנו מט, לג. תוס' תענית שם ד"ה יעקב.

(43) ראה רשב"א לתענית שם. ועוד.

(44) שזה מורה שהם חיים אמיתיים כנ"ל בפנים. והרי יעקב מדתו הוא

מדת האמת כמ"ש תתן אמת ליעקב. וזה שייך ליעקב לא מת - ראה רשב"א

שם, ובארוכה תורת לו"צ ע' ו' ואילך (לקוטי לו"צ לזהר ח"א ע' קל. ח"ב

ע' יא) ותורת לו"צ שם (ס"ע ד') "אמת ליעקב" הוא תיבות "יעקב לא מת".

(45) להעיר מפרש"י תענית שם ד"ה וכי בכדי (חדא"ג שם), דלא מת גם

בגוף. וראה לקו"ש (המתורגם) ח"ד ע' 240 ואילך. חכ"ו ע' 7.

16 אילו נתגלה הקץ, היתה חסרה עוצמת הגלות, וממילא
17 היתה נפגמת שלימות הגאולה.
18 לפי זה אפשר להסביר את דברי רש"י "שביקש לגלות
19 את הקץ לבניו ונסתם ממנו", שהרי, לכאורה, רוצה רש"י
20 להסביר מדוע "פרשה זו" "סתומה", ודי היה אילו אמר
21 "שנסתם ממנו הקץ", לשם מה הוא מספר ש"ביקש לגלות
22 את הקץ"?
23 אלא בכך רמזו, שאדרבה, דוקא על-ידי "נסתם ממנו"
24 התמלאה בקשתו "לגלות את הקץ לבניו". סתימת הקץ
25 אינה לצורך העלמה ח"ו, אלא כדי שבאמצעותה יבוא
26 מאוחר יותר גילוי הקץ, כדלעיל.
27 זוהי המשמעות של "ביקש לגלות את הקץ לבניו
28 ונסתם ממנו": כאשר רצה יעקב להמשיך ולגלות לבניו את
29 הגאולה, היתה סתימת הקץ, כדי שתהיה להם הכנה,
30 שבאמצעותה יוכלו בניו לקבל בשלימות את מה שיעקב
31 ביקש לגלות - את הגילויים של הגאולה העתידה⁴⁹.

(משיחת ש"פ ויחי תשכ"ה)

1 "אחכה"⁴⁶ לו בכל יום שיבוא", וגם אז לומדים תורה
2 ומקיימים מצוות - אז מתגלה שהחיות האמיתית של
3 ישראל היא קיום תורה ומצוות⁴⁷.
4 וכך מובן שחיי יעקב האמיתיים - "ויחי יעקב",
5 כדלעיל, "הוא בחיים" על-ידי ש"זרעו בחיים".
6 בכך מובן טוב יותר, שרש"י מביא רק את שני הטעמים
7 הראשונים, ולא את הטעם "שסתם ממנו כל צרות
8 שבעולם", כי קיום תורה ומצוות בזמן "שסתם... כל צרות"
9 אינו מוכיח על חיות ללא שינוי. "ויחי" האמיתי מתגלה
10 בעבודה מתוך צרת השעבוד ובתקופה של סתימת הקץ.
11 ואז - כאשר "ויחי" של תורה ומצוות מתבצע בזמן
12 גלות ושעבוד, מתגלה התכלית הפנימית של הגלות,
13 שדווקא באמצעותה מגיעים לגילויים של הגאולה
14 בשלימות.

י.

הטעם לסתימת הקץ

15 בכך מובן הטעם הפנימי לכך שנסתם ממנו הקץ⁴⁸.

תמיד בעצמות א"ס. ושם פ"א: ובכך זה עמדו ישראל נאמנים להוי' בגלות מצרים.
48 להעיר מכלי יקר כאן.
49 ראה רבינו בחיי (וטור הארוך) כי כל עניני יעקב ומקרייו הם רמז לגלותינו הג'.

46 (ע"ד הפי' במאן דמחכין במילי דחוכמתא (זח"א קל, ב. ד"ה ואברהם זקן, תרס"ו).
47 (ע"ד הידוע (ד"ה אני ישנה תש"ט. וראה לקו"ש חט"ז ע' 36 ואילך)
דווקא בזמן הגלות מאיר בחי' יחידה שבנפש (שבו מתלבש ניצוץ קטן בורא (ע"ח שמ"ב פ"א)) שעלי' אומרים חבוקה ודבוקה כך.. יחידה לייחדך שדבוקה

אגרות קודש

ב"ה, ו' טבת, תשי"ז

ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו המהיר מב' טבת אשר ז"ע נתקבל, בו כותב אודות שתי הצעות, נסיעתו לארצוה"ב, וחיפוש ענין של פרנסה בהמדינה בה נמצא עתה,

ומובן שהסברא השני' קודמת ומכמה טעמים, והעיקר אשר החסרון ע"ע הוא כנראה חוסר המרץ של והעדר ההתעסקות בהסתדרות כדבעי... ולכן לדעתי מההכרח הכי גדול שיראה פעילות הדרושה בענייני בכלל ובענין של פרנסה והסתדרות ביחוד ויעשה זה אליבא דנפשי' ולא רק לצאת ידי חובתו ולהשביע רצון הדורשים זה ממנו, ויה"ר אשר מרז"ל הידוע יגעת ומצאת יקוים בשתי הנקודות שיתייגע בהאמור (והרי הנהגת עולמנו הוא בזיעת אפך תאכל לחם, ורק לע"ל מלאכתו נעשית ע"י אחרים), ויקוים גם סוף המאמר, ומצאת.

מבהיל שאינו מזכיר אף מילה בהנוגע לימי יו"ד וי"ט כסלו וחנוכה, והרי בודאי היתה איזה התועדות וכו'.

בברכה,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
מזכיר

לו ישמעאל יחיה לפניך¹⁰.

ישמעאל — הוא חסד דקליפה, ויש בו שם אל, הרומז על חסד, כמו שכתוב¹¹ חסד אל כל היום. לכן השתדל עליו אברהם, חסד. והוא על דרך שכל זיניה אזיל לזיניה¹². וכמו שיצחק, גבורה, אהב את עשו¹³, גבורה דקליפה. ולא מצינו שאברהם השתדל על יצחק ושכירך אותו. וכתוב¹⁴ ויהי אחרי מות אברהם ויברך אלקים את יצחק בנו, שהקב"ה ברכו, ולא אברהם. (הערות לזהר ב עמ' תעג)

לו ישמעאל יחיה לפניך.

מבחינת גבורה יכולה להיות יניקה גדולה ללעומת זה, כמו שכתוב¹⁵ מצפון תפתח הרעה, וכמו שמיצחק, גבורה, יצא עשו, גבורה דקליפה, פסולת גבורה דקדושה, סוספיתא דדהבא¹⁶. מה שאין כן מחסד אין כל כך יניקה ללעומת זה. וכמו שמאברהם, חסד, יצא ישמעאל, שאינו קליפה קשה כמו עשו. ואברהם הרי אמר לו ישמעאל יחיה לפניך, שנראה טוב בעיניו. ובאמת, ישמעאל עשה תשובה בחיי אברהם¹⁷, מה שאין כן עשו. לכן מצינו שלגבי זהב, גבורה, כתיב¹⁸ ויהי זהב התנופה, שצריך להניפו כדי שלא תהיה יניקה ממנו, מה שאין כן בכסף, חסד, לא כתיב תנופה¹⁹. (הערות לזהר ב עמ' שצח)

אברהם אבינו

ואברכה מברכך¹.

הקב"ה אמר לאברהם שיברך גם את מי שעתיד לברך אותו, ואברכה מברכך. ואילו יצחק אמר ליעקב ומברכך ברוך², היינו שיתברך רק מי שכבר ברך את יעקב בפועל. טעם הדבר הוא, כי הקב"ה, שחפץ חסד הוא³, ודיבר לאברהם, חסד, מברך גם את מי שעתיד לברך, מאחר שבדעתו לברך. אך יצחק הוא גבורה, ומדת הדין נותנת שדוקא מי שכבר ברך מתברך מהקב"ה, לא מי שעתיד לברך. (הערות לזהר ב עמ' שעב)

ויעבור אברם בארץ עד מקום שכם⁴.

אברהם — הוא חסד, כמו שכתוב⁵ חסד לאברהם. והוא בא לשכ"ם דוקא, שמספרו חמש פעמים חס"ד. (תורת לוי יצחק עמ' קצג)

אם מחוט ועד שרוך נעל⁶.

אברהם שייך לבחינת נעל, כמו שכתוב⁷ מה יפו פעמיך בנעלים בת נדיב, ואמר רז"ל⁸ בתו של אברהם אבינו שנקרא נדיב. ופסח, החג הראשון, הוא כנגד אברהם, האב הראשון, ובפסח כתיב⁹ ונעליכם ברגליכם. לכן מאס אברהם בנעל מלך סדום, אלא רצה שיהיו נעלים דקדושה.

(ליקוטים ואגרות עמ' שפז)

(10) לך לך יז, יח.

(11) תהלים נב, ג.

(12) זח"א קלז, ב.

(13) תולדות כה, כח.

(14) חיי שרה כה, יא.

(15) ירמיה א, יד.

(16) זהר שם.

(17) בבא בתרא טז, א. רש"י חיי שרה כט, ט.

(18) פקודי לח, כד.

(19) ראה זח"ב רכד, ב.

(1) לך לך יב, א.

(2) תולדות כז, כט.

(3) מיכה ז, יח.

(4) לך לך שם, ו.

(5) מיכה ז, כ.

(6) לך לך יד, כג.

(7) שיר השירים ז, ב. סוכה מט, ב.

(8) סוכה שם.

(9) יחזקאל כד, כג.

מוח, ד – ויאמר אלי הנני מפרך והרביתך
ונתתיך לקהל עמים ונתתי את הארץ הזאת
לזרעך אחרך אחזת עולם

א. לזרעך אחרך, בעולם הזה. אחוזת עולם, אלו ימות
המשיח.

מדרש שוחר טוב – מובא בתו"ש

מוט, א – ויקרא יעקב אל בניו ויאמר האספו
ואגידה לכם את אשר יקרא אתכם באחרית
הימים

ב. בשעה שבקש יעקב לגלות הקץ לבניו, אמר להם
האספו ואראה אם אתם [ראויים] שאגלה לכם את הקץ, מיד
עיין בשמותם ולא מצא בהם אותיות קץ, אמר ודאי לא אגלה
להם את הקץ, אמרו לו אבינו בדוק אם הדבר תלוי בחטא,
בדק ג"כ בשמותם ולא מצא בהם אותיות חטא, אמר כיון שאין
בהם שום חטא אבדוק עוד בשמותם, בדק עוד ולא מצא
ם פ הרי שלשה אותיות כפולות שעולות אֶלְפִים, אמר אגלה
להם את הקץ, כענין זה אמר להם העולם הוא אלפים תורה
אלפים ימות המשיח (סנהדרין זז).

מכתיבת רבינו אפרים ז"ל – מבעלי התוס'

ג. נודע כי כל הסתר קץ האחרון הוא יען כי הגלות ההוא
הי' לסיבת שנאת חנם (יומא ט:) וגם לכן נעלם הקץ ההוא
וללבי גליתי כי יום נקם בלבי כמו שגם אתם עוברים על לא
תשנא אחיך בלבבך, וזה נרמז בר"ת "יקרא" אתכם "באחרית
הימים ר"ת איב"ה היא שנאת חנם אשר לסיבתה הי' גלות
האחרון שעליו נאמר (דניאל ח, יב) ותשלך אמת ארצה יען
כי איש ברעהו יתלול, ואמנם לא ידברו מרוב השנאת חנם
ולכן נרמזו אותיות אמ"ת בס"ת "יקרא" אתכם "באחרית"
ולא נרמזו בר"ת בסוד ותשלך אמת ארצה.

וביאור התרופה למכה זו אשר היא התחברותם באהבה
רבה וז"ש הקבצו, והטעם שתשמעו לקולי ותקבצו הוא
כי הרי כולכם בני יעקב בני איש א' ולמה תהי' איבה ושנאה
ביניכם אחר שכולכם בני איש א', והנה אם דברי אלה נאמרים
מדעתי אינו כ"כ הכרח לשתשמעו האמנם כל הדברים
האלה הם נבואה מפי השכינה השורה עלינו עתה וראוי
שתשמעו ותקבלו, וז"ש ושמועו אל ישראל אביכם ישראל
סבא.

עץ הדעת טוב

ד. הנה רש"י פירש שביקש לגלות הקץ ונסתם ממנו.
וי"ל הטעם דהנה אמרו חז"ל (סנהדרין צח.) על פסוק אני ה'
בעתה אחישנה זכו אחישנה לא זכו בעתה. והנה מדת יעקב
הוא אמת ואם הי' מגלה הקץ הי' מוכרח להיות כן כי תתן
אמת ליעקב, והקב"ה רצה שאם יזכו ישראל יהי' הקץ קודם
הזמן כי זכו אחישנה, ע"כ נסתם ממנו הקץ, לכן מרומז בס"ת
יקר"א אתכם באחרית, אמת, לרמז שעי"ז נסתם ממנו
הקץ כנ"ל.

צמח צדיק

מוט, כז – בנימין זאב יטרף בבקר יאכל עד
ולערב יחלק שלל

ו. בנימין זאב יטרף וכמו שרז"ל דרשוהו בשאול דאיתי
מבנימין, וזהו זאב יטרף שחטף המלכות בחטיפה כי לא
הי' ראוי לזה. וזהו הטעם בבקר יאכל עד דדוקא בבקר הוא
שיזכה ואחר זה תחזור המלכות ליהודה.

פני דוד

נ, כא – ועתה אל תיראו אנכי אכלכל אתכם
ואת טפכם וינחם אותם וידבר על לבם

ז. ועתה אל תיראו אנכי אכלכל אתכם ואת טפכם. צ"ל
לשון ועתה, ונ"ל הנה באמת בעו"ה כבר סבלנו צרות רבות
בשביל מכירת יוסף כמבואר באגדות, אלא שיוסף אמר להם
התחת אלקים אנכי לענוש על המחשבה ואתם חשבתם
עלי רעה אלקים חשבה לטובה ולא עשיתם לי מאומה ואין
לי מקום להעניש אתכם כל ימי חיי בשביל המחשבה, אבל
ראה כי לעתיד יקבלו עונש מאת ה' על ככה דור אשר יקומו
אחריהם, ולכן עתה כל זמן שאני ואתם חיים אל תיראו אנכי
אכלכל אתכם אבל לעתיד ה' יגבה דילי מזרעכם אחריכם
כן"ל.

ובזה יש להבין מה דאיתא במדרש אם יוסף שדיבר על
לבם דברים רכים כך נחמם, כשיבוא הקב"ה ויאמר (ישעי' מ,
ב) דברו על לב ירושלים על אחת כמה וכמה, ועפ"י הנ"ל יובן
כי מה שיוסף נחם את אחיו לא הי' נחמה רק כי שלום יהי'
ביניהם ואין זו נחמה שלמה רק כמו אך שלום יהי' בימי, אבל
לעתיד שכבר סבלנו יסורים ועול הגלות וקבלו עונש מאת ה'
כפלים ככל חטאתי ולא יוסף להגלות עוד תהי' נחמה כפולה
על עתה ועל העתיד, והיינו דכתיב נחמו נחמו שיהי' נחמה
להוה וגם על לעתיד, ואמרו דברו על לב ירושלים כי מלאה
צבאה כי נרצה עונה כי לקחה וכו' וכבר סבלה כל הראוי ואין
לצפות עוד על הרעה רק על הטוב, וזהו כוונת המדרש אם
יוסף שלא נחמם רק לשעה נחמו וקבלו תנחומים כשיבוא
הקב"ה לעתיד לנחם אותנו שכבר יצאנו ידי חובותינו כי נרצה
עונה קו"ח שתהי' הנחמה בשלימות ותהי' עולמית בב"א.

כתב 1910

נ, כד – ויאמר יוסף אל אחיו אנכי מות
ואלקים פקד יפקד אתכם והעלה אתכם מן
הארץ הזאת אל הארץ אשר נשבע לאברהם
ליצחק וליעקב

ח. פקד יפקד. בישרן בשתי פקודות, פקד בימי משה,
יפקד בימי מלך המשיח.

מדרש הגדול

ב"ה, ה' טבת, תשי"ז

ברוקלין.

שלום וברכה!

סו"ס נתקבל מכתבו - מב' דחנוכה, ואף שגם בו לא נמצא ביאור לשתיקתו כל הזמן. ויה"ר שעכ"פ תהי' זה התחלה טובה להודיע בשו"ט בעניינים הכלליים ובעניינים הפרטים.

כבקשתו אזכיר את כל אלה שכותב אודותם על הציון הק' של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ ז"ע.

כנראה מהעדר הידיעות - לא ניצלו אנ"ש כלל וכלל ימי הסגולה שעברו - בערך איזה שהוא להאפשריות דימי סגולה אלו בכלל, וביחוד בשנה זו אשר על ידי המאורעות היתה תזוזה נוספת בכמה מבנ"י להתעוררות להקב"ה ואפילו לתורתו ומצותיו. וכמו שכתבתי איזה פעמים, איני יודע מה אוכל עוד לעשות בזה, כיון שכנראה מתעקשים בזה בתוקף הכי גדול לבלי לפעול מה להפצת המעיונות, ומצמצמים א"ע ומורידים א"ע לבחינת צומח ר"ל, שאינו יכול לזוז מהטפחים האחדים במ מתפשטים השרשים שלו.

וגדול החשך שאין מרגישים מצבם - בעת הלימוד ע"ד שישנם ד' סוגים בעולם, דומם ולמעלה ממנו צומח, ותכלית הצומח שיתעלה בחי, שמעלה נוספת בו שהולך ממקום מעמדו למקום חדש וגם שם ממלא תפקידו, וגם זה אינו מספיק וצריך הוא לעלות לדרגה של מדבר, וגם זה אינו מספיק כי צ"ל מהלך, ז. א. לא להסתפק בעלי מדרגה לדרגה בגבול אלא דוקא מהלך בלי גבול. ואינם מרגישים המצב במ נמצאים, שמושקעים לא רק ראשם ורובם אלא כולם ממש בעניינים הכי קטנטנים של הגוף ונפש הבהמית (שכלשון רבנו הזקן הגופים מחולקים הם ואין לו שייכות לגוף השני).

וכשמבקשים שאפשר יסיח דעת, לשעה קלה עכ"פ, מענייני הגוף שלו ויתענין בהארת הסביבה וחלקו שבעולם שלו, אף שאין מתן שכר הנראה לעיני בשר חומרי על אתר, אין מתקבלים הדברים כלל וכלל. וכשאין כל מוצא להשתמט מזה פועלים בעצמם (וכנראה שלמס"נ תחשב) להתאסף איזה אנשים יחד כל אחד מציע סברתו שתהי' היפך סברת האחרים ואח"כ מכריז כל אחד - שאינו יכול לקבל עליו אחריות, ושלאידך גיסא אין על מי לסמוך, כי כל אחד מלא חסרונות ואי אפשר שיפעול, ומה לי ולכל הענין הזה ואני את נפשי הצלתי, שהרי באתי להאסיפה שמעתי גם דברי השני והשלישי, אף שאין מגיעים הם לקרסולי, ומה עוד חובתי ואעשנה. והרי גם פרוש יקרא, ובר מעלה הוא, וכלשון רז"ל, סוטה כב, ב.

מובן שאין דברי הנ"ל מכוונים דוקא לאחד מאנ"ש, וישנם יחידי סגולה יוצאים מן הכלל, אבל לדאבוני הכי גדול נער יכתבם. והאומנם על זה עמלו רבותינו נשיאינו הק' השקיעו נפשם וכחותיהם הפנימים והעצמים בכדי שיבוא הזמן דהנה זה עומד אחר כתלנו ותהי' עזובה מבהילה האמורה?

ברכה

מ. שניאורסאהן

♦ יום ראשון ה' טבת ♦

כח ויחי יעקב בארץ מצרים שבע עשרי
שנים והיו יומי יעקב שני חייו מאה
וארבעין ושבע שנים:

מז (כח) ויחי יעקב בארץ מצרים שבע עשרה שנה ויחי
ימי יעקב שני חייו שבע שנים וארבעים ומאת שנה:

כח"י ויחי יעקב. למה פרשה זו סתומה? לפי שפיון שפוטט יעקב אבינו, נסתמו עיניהם ולבם של ישראל מצרית
השעבוד, שהתחילו לשעבדם. דבר אחר: שבקש לגלות את הקץ לבניו ונסתם ממנו (כב"ר).

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות טו עמ' 423)

למה פרשה זו סתומה (רש"י מז, כח) במדרש מובא פרוש נוסף: "שסתם ממנו כל צרות שבעולם" (היינו, שמעת ביאתו למצרים
לא סבל עוד צרות וסורים). אבל רש"י מאן בפרוש זה, שכן הדעת נותנת ש'פרשה סתומה' רומזת לדבר הקשור לתוכן הכללי
של הפרשה, שהוא - פטירתו של יעקב והמאורעות הקשורים בה. ואלו פרוש זה קשור לפסוקים הראשונים של הפרשה
בלבד. אור החיים

אור החיים על התורה – מהדורת בלום, אברמוביץ

יהודה אל ישראל אביו, (שם ח') ויאמר אלהים
ישראל אביהם, (שם י"א) וצריכין להדרש כי
דבר אליהם דרך שורה לצד ההכרח שראה
שלא חשו לצערם ונשתמר עליהם ורמו כי
לא ימחל להם לצד שהוא אביהם, גם שיעקבו
דבריו. ומעת התבשרו ביוסף ויחיי רוח יעקב
(מ"ה כ"ז) ונחה עליו רוח ה' ותקף אמו
הכתוב ויאמר ישראל, (שם כ"ח) ויסע ישראל,
ויאמר אלהים לישראל, (מ"ו) עד שנתבשר
בגלות וקבל עליו השכר חזר לקרא יעקב
זולת בעת אשר נגלה אליו יוסף לרב השמחה
הגדולה כנה ה' אותו בשם ישראל דכתיב
(שם כ"ט) ויעל לקראת ישראל אביו, ויאמר
ישראל אמונתה הפעם, (שם ל') ומשם ואילך
לא נקרא עוד שם ישראל כל ימי חייו בארץ
מצרים עד יום שהגיע עת לכתו לעולמו. ומה
שאמר (מ"ז) וישב ישראל בארץ מצרים? כגון
אל כללות בניו שיתחסו אליהם שם ישראל
כשיהיו בדרך ישר, וגדול כח הבנים מכל
אביהם כי הבנים כל אשר יטיבו וירפם יקרא
להם שם ישראל להיותם רבים מה שאין בן
יעקב ודקדק בקריאת שמו לרמוז בקריאתו
זמן מצבו, ולא נקרא בשם ישראל כל זמן
היותו בארץ מצרים עד עת שקרבו ימיו למות
אז נקרא שמו ישראל לצד תוסף רוחם, והוא
סוד הגדלת נפש אדם בעת מיתתו, (זהר ח"א
רי"ח:) לזה אמר ויקרבו ימי ישראל, וישתחו
ישראל, וכלך לדרך זה להשפיל בכל מקום
אשר יקרא לו שם הוא שמו לשכה אשר
תשפיל שמה. ועין בדברי הזהר (שם ר"א):
ותמצא סעד לדרבנינו. וכל זה הוא דרך פשוט,
ויש דברים בגו כפי רוחניות הדברים והמשפיל
בין:

ויחי יעקב בארץ מצרים וגו'. צריך לדעת
למה הוצרך לומר מה שחזרה בארץ
מצרים. ועוד קשה לא הנה צריך לומר אלא
ויחי ימי יעקב וגו' קמ"ז וגו' ואני יודע לפי

באמצעות הכנת יום המקדש. וכן תלך לבטח
להשפיל טעם בכל מקום אשר בשם יעקב
יתבנה הוא לסבה אשר יאמר שם דבר מבחינת
העצב והגיון, ואשרם לך קצת מהמקומות
להאיר לך וזה יצא ראשונה. תחלת דבר טוב
ה' בפי' וישלח אמו אליו שמו יעקב פרוש
אז יהיה שמו יעקב לצד שהיה אז באבלות
אמו במאמרם ז"ל (בר"פ פ"ב) שאמרו כי
אומרו ויבךך אתו יבן על ברפת אבליים ולצד
זה יקרא שמו יעקב, ולזה תמצא שבכל אותו
פרשה קרא ה' שמו יעקב וגם בזמן מיתת
רחל נקרא שמו יעקב דכתיב (ל"ה כ') ויצב
יעקב מצבה על קבורתה, ואחר ששלמו ימי
העצב קרא ה' שמו ישראל דכתיב (שם כ"א)
ויסע ישראל, בשכן ישראל, והגם שאמר שם
ויחיו בני יעקב, יש לך לדעת כי כשיהיו
הבנים במדרגה פחותה לצד מעשיהם הגם
שהאב יתבנה בשם ישראל הם יתפנו בשם
יעקב, ובמה שלפנינו לצד מעשה שהיה
שעשה ראובן קרא להם שם בני יעקב ומה
שאמר עוד שם (כ"ז) ויבא יעקב אל יצחק
אביו לצד שהיה לפני יצחק אביו לא נהג
בו הכתוב השורה והגדלה הנקמת בשם
ישראל, וכן תמצא שאמרו במדרש תהלים
לקוט סי' תתע"ה וז"ל אלו היה אברהם קים
היאך היה יצחק מנהיג שורה וכן כל האבות
והצדיקים וכו' עד כאן. הנך רואה כי תסתלק
השורה לפני אביו ולטעם זה קרא שמו יעקב,
וכן מה שקרא לו שם יעקב בפרשת וישב
יודיע הכתוב כי כל זמן שהיה יעקב אז בארץ
בנען היה בגיון ואנחה ובמדרגה שם יעקב
זולתו בזמנים מעטים אשר רשם הכתוב בהם
שם ישראל באמרו (ל"ז ג') וישראל אהב
וגו' אז היה שמם והובן בלי עצב לקרות לו
שם ישראל. ותמצא כי משמכר יוסף לא
נקרא שמו ישראל זולת שלשה פעמים (מ"ג
ו') ויאמר ישראל למה הרעתם וגו', ויאמר

כח) ויחי יעקב. טעם קריאת שמו יעקב
אחר אשר אמר אליו ה' (ל"ה י') לא
יקרא וגו' לא יעקב יאמר עוד שמו, כבר
כתבתי בפרשת וישלח בפרוש פסוק לא יקרא
וגו', כי לצד שם נפשו העבועה בו אשר
שמה יעקב פידוע מדבריהם (ברכות ד':)
שפרשו בפסוק (תהלים מ"ו) אשר שם שמות
בארץ, ולצד שעודנה באבו לזה לא יעקר
שמה וב' שמות יקרא לו:
אלא שיש לנו לחקר זאת במה יחבר ה'
לזמנים יקרא לו יעקב ולזמנים ישראל,
הן אמת כי בעדת ישראל מצינו שישתנה
להם השם כפי מעשיהם, כשעושים רצונו
של מקום בשם ישראל וכן אהם ולהפך
יקרא שם יעקב וכן הוא רמז בדבריהם,
(זהר בלק ר"י:) וטעם זה לא יצדק ביעקב
כי ישר פועל בתמידות:

אכן להיות שצנע המשפיל אשר נתעצם יעקב
להשיגו שבאמצעותו בשם ישראל יתבנה
הוא בחינת קדושה עליונה ותמצא כי המין
המאשר ההוא ימאס לבחינת הדאגה והעצבון
והשפלות כי ממקום השמחה והמנוחה
הגדולה באה, והנה לאות בין צניף יום שבת
למנוחה אשר צנה ה' את בני ישראל והוא
לטעם נשמה תרה ולצד שממקום עליון באה,
יצו ה' להרחיק הגיון והפעם ולקרא לשבת
עגן, והן הדברים עצמם נאמרים ביעקב
בהשגות שם עליון השם יגיד כי צנה ה' אתו
את הנשמה העליונה בעלת שם זה של ישראל,
ומשפנה בו הוא כל זמן שאין שם עצבון
וענף הגודי קצת לשמחה ולשלמות הקדושה
והטהרה, ובהעדר בן ויגפש יצאה ממנו
ביציאת נשמה יתרה של יום שבת ובאותו
זמן לא יקרא לו ישראל, כי בעלת השם
הלקה לה ואינה אז ויקרא שמו יעקב, ותשוב
עוד הנשמה התיא באמצעות הכנת והצנע
המובן בהשבת נשמה יתרה בכל שבת ושבת

כט ויקרבו ימי ישראל למקמת וקרא לברה ליוסף ואמר לה אם כען אשפחית רחמין בעיניך שני כען ידך תחות ירכי ותעבד עמי טיבו וקשוט לא כען תקברני במצרים:

(כט) ויקרבו ימי ישראל למוות ויקרא לבנו ליוסף ויאמר לו אם-נא מצאתי חן בעיניך שים-נא ידך תחת ירכי ועשית עמדי חסד ואמת אל-נא תקברני במצרים:

כס"ו ויקרבו ימי ישראל למוות • (כ"ד) כל מי שנאמר בו: 'קריבה למוות', לא הגיע לימי אבותיו. (דחק חי ק"פ ונעקב קמ"ז). בדרך נאמר: 'קריבה', אביו חי 'ת' ('ס"א פ') שנים והוא חי ע'. • ויקרא לבנו ליוסף • למי שהיה יכלת בידו לעשות. שים-נא ידך • והשבע. חסד ואמת • חסד שעושין עם המתים הוא חסד של אמת, שאינו מצפה לתשלום גמול. אל-נא תקברני במצרים • סופה להיות עפרה כנים (ומרחשין תחת גופי), ושאין מתי חוצה לארץ חיים, אלא בצער גלגול מחלות, ושלאל יעשוני מצרים עבודת אלילים (כ"ד). • אור החיים

אור החיים על התורה – מהדורת בלוס, אברמוביץ

אלהים בבחינת יוסף כי הוא המשביר והוא שפן והחיה עם רב כמאמר (ג' כ') להחית עם רב, ובחינה זו תשלל היותה בעלת חוב לזולתה בבחינת ההשפעה לה, ולצד שיעקב זן ופרנס את יוסף י"ז שנה דכתיב (ל"ז ב') בן י"ז וגו' לזה שלם הבחינה הלו והשפיע הוא ליעקב במדת תשלומי כפל כמה מדות מרבות י"ז שנה והוא שרמו ויחי יעקב בארץ מצרים שבע עשרה שנה, שבה שלמו ימים שפרנס הוא (את) יוסף המפרנס לכל הארץ ובה ויחי ימי יעקב וגו', וזולת זה אפשר שהיו שלמים ימיו קדם לכן אלא לשלם יוסף טובת חסד שקבל ממנו ולזה טובים השנים מהאחר כי כל אחד הטיב מספר טוב שנים ונכון לשלם זה לזה. ותמצא שאמר ז"ל (זה וישב קכ"ב) כי יוסף הוא בבחינת וא"ו מלוי וא"ו פידוע ליודעי נסתרות לה' אלהינו:

(כט) ויקרבו ימי וגו'. כבר כתבתי בסמוך מנן ידע, ורמב"ן כתב שידע מהרש"ת אפסות לחותיו. ואין דבריו ז"ל נראים כי כמה ימים יחיה אדם אחר שיתחיל להחליש: עוד יש לומר כי הרגיש מהדברים אשר נאצרו לאדם קדם מותו על דרך אומנם ז"ל בספר הזהר (ח"א ר"י): כי שלשים יום קדם מותו מצבירין ממנו הצלם ומעשה הובא שם שראה רשב"י ר' יצחק שעבר צלמו ממנו, והגם כי ידיעה זו מושללת מבני אדם, הצדיקים מרגישים ויודעים כל דבר ויחני. עוד תבאר הענין בדרדוק עוד אומר ויקרבו ימי וכי בנים שפך לומר לשון קריבה:

אכן בנות הפתוח הוא על פי מה שכתב איש אלהים קדוש ה"ה הר"י לרנא זצוק"ל ומצאתי כי תדרשנו בספר קהלת יעקב ז"ל ואמנם ידעת מהתחלקות הנשמות לכמה ניצוצות ובכל גלגול וגלגול באים קצת מהם וכפי מספר הניצוצות של הצלם כך מספר ימי חייו והימים שעושה בהם המצות נהגן ניצוץ אחד של הצלם ההוא והוא כנגד היים ההוא, והיום שאין עושה בו מצוה נשא פגום ניצוץ ההוא של הצלם ההוא כנגד היים ההוא וכן על זה הדרך וכי ע"כ. ומה מאד

כאומר (ל"ז ג') אהב את יוסף מקל וגו', ויש בזה גם בן סוד עתיק, והיה לך לאות כי כל זמן שלא היה יוסף וישם שק על מתניו, ולקשצו מנן הנמים שהיה בחברת רחל גם שנים שהיה יוסף עמו תמצא מ"א שנים, כי עשרים שנה עשה בבית לכן צא מהם שבע עד שנשא רחל נשאר י"ג ובהם נכלעו משני יוסף שש שנים כי כשנולד התחיל יעקב לעבד בצאנו של לכן דכתיב (ל"א מ"א) ושש שנים בצאנו ויכשמוכרוהו היה בן י"ז שנה צא מהם ו' נשאר י"א וי"ג הרי כ"ד, וי"ז במצרים הרי מ"א, ושש שנים שהיה יעקב בפעוטות שהם ימים שחלב שמח וריקם מגוון הרי מ"ז, והוא אומר ויחי ימי יעקב שני חייו שהיו לו חיים שבע שנים וארבעים, ולזה בחר להקדים פרט המעט להודיע זה:

וטעם אומר ויחי לדרך זה, כבן להודיע כי לא השלים יעקב אבינו כל ימי חייו התורצים, והוא מאמר ז"ל (ב"ר פ' ע"ד) כי לצד שאמר לא יחיה והכרית חיי רחל נחסרו לו ימיו ממנן שני יצחק שהיו ק"פ, ל"ג שנה ממנן יחיה, לזה נמנה התורה צער חסרון שני הצדיק כתבת ויחי:

ונשאר לתת טעם הפתוח למה זמנה חשבון שני יעקב קדם שהגיע זמנו לפטר כי הנך רואה כי אחר שמנה הפתוח ויחי ימי יעקב אמר מעשה השבעת יוסף ואחר כך אמר ויחי אחר הדברים האלה ויאמר ליוסף וגו' ומן הנראי לא היה להזכיר סכום ימיו עד יום מותו, ואולי כי נתפנן להודיע דבר שממנו הרגיש יעקב שקרבו ימיו למוות שמצד זה קרא לבנו ליוסף וגו', ואמר ויחי ימי יעקב שני חייו וגו' פרוש לצד מה שקדם אליו מידיעת חיי יצחק שהיו ק"פ שנה גם שהרגיש הצדיק בשגגתו אשר שגג בקללת לא יחיה וידע בעניו כי הבאות נביאים היו ורוח הקדש לובשתם ולזה כשעשה חשבון שני אביו והוציא מהם ל"ג חש לביאת יומו שקרב ויקרא לבנו וגו':

ובדרך רמז יתבאר הפתוח למה שהודיע

החשבון כי שבע עשרה שנה היה בארץ מצרים למה שקדם בהודעה בפרשת ויש דכתיב (ט') שני מגורי שלשים ומאת שנה. עוד למה הוצרך לומר שני חייו ולא הספיק לומר ויחי ימי יעקב. ואולי כי לצד שכל ימי יעקב לא נח ולא שקט כי משנולד נולד שטנו ועדיו לא שקעה שמשו עמד לכן ואלה מוסרי לרע לו, ואחריו הוקם על צערה של דינה, ועוד לו ויבוא רגז אבדת יוסף, והוא שאמר הפתוח ויחי יעקב בארץ מצרים י"ז שנה אלו היו חייו ולא קדם, וסמך לזה אומר ויחי ימי יעקב שני חייו לרמוז שהן הנה היו ימיו שהיה לו בהם חיות, והוא אומר ויחי ימי יעקב פרוש אותם י"ז שנה שני חייו פי' שהיה לו בהם חיים. ונמשכת ימי יעקב עם מה שלמשה ממנה ימי יעקב וגו' שבע וגו': עוד ירצה על דרך אומנם ז"ל (תדאר פ"ה) כל מי שפסו ימיו בטובה כאלו כל ימיו בטובה, והוא טעם (איוב ח') והיה ראשיתך וגו' ואחריתך ישיגה מאד גם אומר (קהלת ז') טוב אחרית דבר וגו', והוא אומר ויחי יעקב חיים של שלמה בארץ מצרים בזה היה בעניו שהיו ימי יעקב שני חייו פי' שנים של חיים כל ימיו שהם שבע שנים וגו'. וטעם אומר ויחי לשון צער כבן לומר שהגם שהיו ימיו בצער אף על פי כן חזרו בעניו להיות כלם של חיים:

ויש לנו לחקר זאת למה שנה הפתוח סדר מספר שנותיו של יעקב מספר הלקוח במספר שני הצדיקים שמקדים מספר גדול למספר קטן, באברהם כתיב (כ"ה ז') מאת שנה ושבעים שנה וגו', ביצחק כתיב (ל"ה כ"ח) מאת שנה ושמנים שנה, בשרה כתיב (כ"ג א') מאה שנה ועשרים וגו'. ואולי כי הקדים מנן המעט שהוא האחרון שבו היה בשלמה וחסים טובים:

עוד כבן הפתוח באפן אחר כי ימים שהיה יעקב לבו נכון ומאזניו שלמים בכל חייו הם ימים שבע וארבעים שנה, והטעם הוא כאמרם ז"ל כי את רחל אהב והיא בת יוגו אשר בחר יעקב בה ובקניה אשר תוליד

(ו) וְשִׁכְבְּתִי עִם-אֲבֹתִי וְנִשְׁאֲתִנִּי מִמַּצְרַיִם וּקְבַרְתִּנִּי בְּקִבְרֹתָם וַיֹּאמֶר אֲנִי אֶעֱבֹד בְּקִבְרֹתָם וַיֹּאמֶר אֲנִי אֶעֱבֹד:

כ"ז וְשִׁכְבְּתִי עִם-אֲבֹתִי • וי"ו זו מחבר למעלה לתחלת המקרא: "שים נא ירך פחת ירכי" והשבע לי, ואני סופי לשכב עם אבותי ואתה תשאני ממצרים. ואין לומר: "ושכבתי עם אבתי", השכיבני עם אבותי במערה, שהרי כתיב

אור החיים על התורה – מהדורת בלום, אברמוביץ

מיתת הנקן לגר וכשם שהגר הולך ומתמעט גם הנקן כבר הלכו להם חלקי הנפש וחלק האחרון שנשאר בו ביציאתו יהיה נדמה לו כאדם הולך שלא ירגיש ביציאת החלק ממנו והבן:

גם בזה הרוחנו פרוש מה שאמר הכתוב (תהלים ק"ד) חסדך רוחם יגועו שאין פונת הכתוב ידועה, גם לא אמר חסדך ברוחם, וכפי ההקדמה יאיר אור הכתוב כאור השמש שיחפז לומר כי כשיגיע קץ האדם פקדת נפשו יתוספו בו כל חלקי הנפש שנדו והלכו מדי לילה ולילה, והוא אומר חסדך רוחם פרוש הרוח עצמה שקלה, וכבר אמרנו שהגם שהולכת אינה נעקרת בהחלט אלא הרי היא כיציאת הנשמה בלילה בעת שנה שמאיר אורה בגוף למשה והיא למעלה וזה לך האות בהעיר אדם את הולך ירגיש חלק המתעורר וירגיש גם חלק אשר עלה והבן:

גם הרוחנו דעת כי אותם חלקי הנשמה נקראים ימים:

ובזה האיר משמעות הכתוב שבאנו עליו שאמר ויקברו ימי ישראל למות פרוש חלקי הנשמה שעלו ממנו דבר יום ביומו הן עתה קרבו במאמר הכתוב חסדך רוחם והוא אומר למות, והרגיש יעקב אבינו בתוספת המרבה כי באו ימי השלום ויקרא לבנו ליוסף וגו':

ויקרא לבנו ליוסף וגו'. טעם שלא קרא אלא ליוסף, יש טעם פשוט בדבר לפי שיש בידו יכלת. אלא צריך לדעת טעם אומר לבנו ולא הספיק לומר ליוסף ואין לנו יוסף אחר לטעות. גם הוסיף תבת למ"ד ליוסף ולא הספיק לומר לבנו יוסף. נראה כי בא הכתוב לתת טעם לקריאה אף יקרא הדייט למלך ויהלל מצניו שפכוד המלכות עדיף מכבוד רבו, שנסתפקו במסכת קדושין (לג): בבבא גמרא וזהו רבו, ואמר שם הש"ס כשיצא לפשט ממת ר' יהושע בן לוי שאמר אני איני בראי לעמד בפני בני אלא משום כבוד ב' נשיאה, וכבר הארכת בסוגיא זו כי ה' הטובה עלי בחבור ב' (ראשון לציון) שחברתי על י"ד בסמן ר"מ ס"ו יעש"ד, ועל כל פנים מדברי התלמוד מוכח בפרוש כי גדול חייב כבוד ב' נשיאה על אביו ואפילו לא היה בנו עצמו נשיא אלא חתונה דבי נשיאה, ואם בן אף יעשה יעקב הדבר לשלח לקרא

הן הנה הדברים הנאמרים בקול ישראל אלהי עולם ברך הוא אשר חלק אבנים טובות הן הנשמות הנקראים אבנים יקרות, והוא סוד אומר (מ"ט כ"ד) משם רוצה אבן ישראל שבאמצעות הפלים וההכנה אשר הכין בגיניו היא התורה ומצותיו יתברך להאיר אותם ולעשותם בתקון אשר אות צעות, על דרך אומרם ז"ל (זהר ח"א פ"ב) כי באמצעות התעצמות האדם בעצות טוב ורחוק הרע על פי התורה יעשה לנשמתו מעלה עליונה ויאיר אורה מאור תורה ויכין לה פסא והוא בחנת המשפחות אשר כתבנו במשל, גם יקנה לה כתר מלכות. ולראשונים התחיל ה' להרבות להם המלאכה ונתן להם נשמות גדולות שבכל אחת יש בה חלקים רבים, והגביל לכל חלק מלאכתו יום א', והוא סוד (שמות ט"ז ד') דבר יום ביומו כי הענף יקרא יום ונתן להם ימים רבים כנגד חלקים אשר בנפשותם, לאדם נתן יותר משלש מאות אלה חלקים שהם מספר ימיו תתק"ל וכשעור זה הן חסר הן יתר לדורות ההמה, וכשקלקלו ופרץ ה' בהם פרץ ואת בנייהם הקים תחתם נח ובניו משם והקאה הקל ה' מתת רב הטרח ההוא כדי שתהיה הפקידה קרובה ויתמחללו האנשים מצת הפקידה, וכשנראה כי לא יכלו לעמוד היה מחסר והולך להקל, והן היום בעונותינו ימי שנותינו בהם ע' שנה שהם בקרוב חמשה ועשרים אלה יום ורבים מבני עמנו לא עמדו בעבודה קלה כזו:

גם בזה הרוחנו מה שאנו רואים כי בשניקין האדם תתמעט הבנתו ואפילו איש חכם לא יוכל לצאת ולבוא במלחמתה של תורה ויתמצטו הרגשותיו הגם שאמר ז"ל (סוף קנים) זקני תורה דעתם מתנשבת עליהם, דקדקו לומר מתנשבת לשלל דעתם של זקני עם הארץ שמתטרפת ולעולם כח השכלי והתבונה יאפס. ולפי ההקדמה האיר ה' עין בדבר זה כי לצד שנסתלקו כל חלקי הנפש אין כח במעט הנשאר לעשות כשעור הכל גם לא תעמד הגוף ויכבד קצתו על קצתו לצד מעוט המניק והנן שהיא הנפש והשוב בדעת קטן:

גם בהקדמה זו הרוחנו פונת מאמר רז"ל (כ"ר פ' ס"ב) שאמר מה בין מיתת זקנים למיתת נערים מיתת זקנים וכו' יפה לגר יפה לפתילה וכו' עד כאן, המשיילו

האירה הקדמה זו עיני משכיל בכמה פרטי התקירות. האחד האירה עינינו בסוד השנה כי היא לעלות ניצוץ שפגד היום ההוא והוא סוד אומרם כי השנה אחד מס' מהמיתה (ברכות נ"ז:) ואין יציאת הניצוץ בהחלט מכות מהשמה אלא שגפד מהכל ועודנו נסרף ונסרף בנפש, וזה מסר אל שכל ניצוץ שזכה ביומו הנה הוא רחוק מההפסד הגם שירשיע אדם אחריו וניצוץ אשר יעלה פגום הנה הוא יכול לתקן על ידי תשובה ישוב הניצוץ ויתקן גם זה מחסדי המתחסד הוא אלהינו יתעלה שמו, גם האיר למול עינינו תשובת תרעמת גם בני אדם גם בני איש מה זאת עשה לנו אלקים מה נשתנו דורותינו מדורות ראשונים אשר שבעו חיים תשע מאות שנה ושלשים לאדם וכן בבניו ובני בניו שמונה מאות ושבע מאות, ואנחנו המפליא בחיים לא יגיע למאה שנה, ועל פי ההקדמה הלן נחה דעת כל אדם, והמשל בזה למלך שחלק אבנים טובות הבאים מהמחצב לאמנים לתקנם בתכלית היפי וההכנה ולעשות להם משפחות וזה כדרך סגלות המלכים וגור אמר כי האיש הנרי והמשתדל לעשות התקון בכל ההשתדלות ובכל התקון והיפי כאשר צוה המלך והיו לו האבנים הטובות לו לחלקו ונתחלו להשתמשע ולהתנאות בהם ונתן האבנים במספר הרבה מאד לכל איש ואיש לא נתן שלש מאות אלה ואלא שלש מאות וחמשים אלה הן חסר הן יתר וקבע להם הזמן אשר יספיק למלאכה יום אחד לכל אבן ואבן ובמלאת הימים ישלח המלך לקחת האבנים הטובות. ויהי כי שלמו ימי המלאכה פקד המלך אמניו העושים במלאכת האבנים והנה יחד אוספו והמציאו לפני המלך פקדונו ולא די שלא עשו בהם מלאכת התקון והיפי אלא עוד להם קלקלו אותם ולכלכו אותם והחזירו בשהם מקלקלים וכעס המלך על הדבר והצית אש בכל העבדים ההמה ואת בנייהם הקים תחתם ויראם את אשר פרץ באבותם פרץ עז"ה ויצום ויאזרם לכל עשות כמעשה אבות, וימלך לבלתי הרבות להם המלאכה והקל מעליהם הדבר ויתן להם שלשים אלה עד ארבעים אלה וזה היה לבחירת ההטבה לעבדיו אולי יוכלו הכין גם לצד אמצעות היות פקודת המלך קרובה יתנו לב:

שיעור יומי ליום ראשון ה' טבת ושנים מקרא ואחד תרגום – מז – פרשת ויחי
 אחריו: "ונשאתני ממצרים וקברתני בקברתם". ועוד, מצינו בכל מקום לשון 'שכיבה עם אבותיו', היא הגויצה ולא
 הקבורה, כמו: (מלכים א ב) "וישכב דוד עם אבותיו", ואחר כך: "ויקבר בעיר דוד". **אור החיים**

אור החיים על התורה – מהדורת בלום, אברמוביץ

עוד יתבאר הכתוב על זה הדרך ועשית וגו' פרוש מה שפבר עשית עמדי יהיה של אמת פרוש חסד הגמול, כי מה שנותן לו שכם הוא למה שעתיד לעשות לטוב בקבורתו לא לתגמול העובר, וכנה ידע גם כן תבת ועשית בתוספת וא"ו גם לשון עבר, תוספת וא"ו שיוסיף להטיב עמו במה שישכב החסד שפבר עשה שהוא של אמת ולא יקבל הטובה ממנו בעדו וכנה תהיה הטובה בהא משלמת מהמשפיע והוא נשבע על דעת חברו בשביל טובה שעשה לו שאין לו תורה (ר"ן גדרים ס"ח) ונתחכם יעקב לכל יתיר יוסף השבועה אחר מותו, והגם שלא מצינו שהזכיר יעקב הטובה של שכם אחר אז, הכתוב גלה במקום אחר שהזכירה לו כבר דהתיב נתיב לך וכן הסתם מקום זכרונה הוא כשאמר לו השבועה לי לחזק השבועה לכל יתיר נתן לו שכם אחר, וזולת זה במה יסמך דעתו של יעקב בשבועה זו בין שיכול להחזיר אחר כך וכמו שהארכנו בפרט זה בפרשת תולדות (כ"ו כ"ו) בשבועה יצחק לאבימלך. ומה שאמר ז"ל (סוטה ל"ה): שאמר יוסף לפרעה אם אני מתירי שבועת אבי אמי גם כן שבועתך אין סתירה מזה, או לצד שלדבריו של פרעה השיבו, או גם שבועתו לפרעה היתה בשביל טובה שעשה לו שאין טובה כמותה גדולה וכבוד ועלש:

אל נא תקברני וגו'. פרוש אל נא לשון זמן שאפלו לפי שעה לא יקברוהו על סמך שישתדל אחר כך להעלותו אלא תכף ומיד יעלה, והוא אומר בסמוך ושכבתי וגו' ונשאתני וגו'. וטעם הקדמת אל נא תקברני במצרים לאומרו ושכבתי פרשתי בפסוק ועשית עמדי וגו' לא מהדברים שישכתי הכתוב. ולשאר הדברים יתבאר לפי מה שקדם לנו (זהר וישב כפ"ב) כי יעקב ויוסף היו בחינת נפש אחת והוא סוד וא"ו מלאה שיש לה ב' וי"ן ולא יתפרדו, ואשר על כן חש יעקב שאמר שאסוף לא יתפרד יוסף להפחד ממנו גם כמותו, ומה גם לדבריהם ז"ל (תענית ה'): שאמרו יעקב אבינו לא מת והוא בחיים, לזה שלל דבר זה מדעתו והודיעו כי כשישכב פרוש כשיפטר הנה הוא נפדר בהקדמת ממנו ויסמך עם אבותיו ולזה ונשאתני וגו' וקברתני וגו':

ל ויאמר אנכי אעשה וגו'. צריך לדעת למה הוצרך לומר לו כן והיה לו לעשות המעשה בפעל וזאת היא תשובתו, וכמו שמצינו גם כן לאליעזר עבד אברהם כשאמר לו אברהם (כ"ד ב') שים נא ירך וגו' תשובה היתה וישם העבד את ידו וגו':

שים נא. ותפרש לשון זמן ולשון בקשה, לשון בקשה, מלבד מה שאמר לשון בקשה בסמוך על המעשה חזר לומר בקשה פעם ב' כי מלבד שישקים על החסד ויאמר לו לעשות כן עוד מפיו להשבע לו על החסד לקימו, ותתפרש לשון עתה שנתבונן לשלל ממנו תשובת עוד היום שבו יעשה דבר זה כי לא היה זמן הנותן כמו שתמצא שאמר אחר זה ויהי אחר הדברים האלה וגו' הא למדת שלא היה אז בפרק הנסיעה, לזה אמר אליו שים עתה מבלי טענת עד עת בא דבר מלך שלטון. גם חש יעקב למסירת מודעה על הדבר ויחדים שבועה לבטל שבועה זו וישבע לו שבועה שאין בה סמיכות דעת, ומה גם לדבריהם ז"ל שאמרו (תנחומא) שאמר לו יעקב אם לא ישבע לו הרי הוא מת מדאגנה, ורמזה באומרו ושכבתי עם וגו'. אם כן יוסף לצד הקדמת הדברים ישבע אחר שיקדים שבועה לשבועתו, לזה אמר אליו שים נא פרוש עתה תכף ומיד ויבטל שבועה זו: ועשית עמדי חסד ואמת. אמר ועשית בתוספת וא"ו, לצד שקדם בקשת מעשה השבועה אמר ועשית בתוספת ו'. ואמרו חסד ואמת, רז"ל אמרו (ב"ר פ' צ"ו) כי חסד העשוי עם המתים קרוי חסד של אמת. וקשה לי הלא מצינו לו ליעקב ששלם לו חסד זה שנאמר (מ"ח כ"ב) ואני נתתי לך שכם אחד וגו' ופרש רש"י אתה טורח בשביל קבורתי ואני נתתי וגו', גם מאומרו נתתי לשון עבר יגיד כי הודיעו הדבר בשעת מעשה כשקבל עליו הטרד, והגם שלא נאמר כן, יעקב מיהא היה בדעתו להטיבו שכר טרחו ולא היה לו לומר ואמת:

ואולי כי נתפנו כי יוסף יעשה הדבר בדרך זה: או אפשר כי בדרך המעשה לא יפר הפירעון שתנתן לו שכם אחד:

או לצד שבקש ממנו ב' דברים האחת שלא יקברנו במצרים וישתדל בהוצאתו מעיר גליליים, והב' שיעלה הוא ויקברהו בארץ כנען, ואמר חסד של אמת על בחינת העליה מארץ מצרים, והוא שאמר סמוך לאומרו חסד ואמת אל נא תקברני במצרים והנה מתראי לו להקדים השכיבה ואחר כך הקבורה וכאן הקדים להזכיר הקבורה קדם אומרו ושכבתי, אלא הרי זה מראה באצבע כי על פניו זה היא ההשקפה ודבר זה אין לו פירעון לא עתה ולא אחר זמן. ומה שנתן לו שכם אחד הוא על הטרד שיעלה עמו מארץ מצרים לארץ כנען ויקברהו שם:

למלך לבוא אצלו, לזה אמר הכתוב ב' טעמים בדבר, האחד היותו בנו, והב' היותו יוסף, ובא' מהנה לא יספיק לקרותו, אם לא היה בנו הגם שיהיה צדיק וחסיד וחובב אותו אין סח בעקב לעשות בדבר הזה משום כבוד מלך, ואם היה בנו ולא היה צדיק גם כן לא היה קורא אותו, אלא לצד היותו בנו והוא אומר לבנו גם להיותו יוסף הידוע בצדקות הידוע בהפלטת אהבת האב לו והוא לאביו לטעם זה הוא ששלח לקרא לו שידע שיקחל על כבודו, והגם שאמרו ז"ל (קדושין ל"ב): מלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול, ודקא מלך ישראל שנתשח ומלך על ישראל אכל מלך כנה במציאות זה יכול למחל על כבודו לעשות רצון אביו, גם במציאות שאין אביו יכול הלוך אליו:

אם נא מצאתי חן. אומרו נא תתפרש לשון בקשה ולשון עתה, לשון בקשה לשלל המציאות חן שאינה לצד מה שקדם אליו מהחייב ממנו. ולשון עתה נתפנו לרמוז לו כי כבר ידע יעקב כי מצא חן בעיני יוסף וזה לך הנותן (מ"ו י"ב) ויכלכל יוסף את אביו וגו' ומעתה אם היה אומר אליו יעקב אם מצאתי חן זה יגיד כי לא הפך אצלו דבר זה שמצא חן בעיניו, לזה אמר עתה פרוש מה שיקבש ממנו מציאות חן הוא על מה שעשה:

או ירצה לצד שהגיע הערב שמשו הרי זה פלה צרך החסד הנגיל עד עתה מיסוף אליו לזה אמר אליו אם עתה צדין ורצה להתמיד בהנהגת מציאות חן שים וגו':

עוד בדרך רמז נתפנו לרמוז לו להיות שכל החסד שעשה עמו עד עתה היה דן בו ב' צדין, האחד שעשה לצד שמצא יעקב חן בעיניו לא לתכלית סבה וזה יהיה מצד האהבה הנכונה ומתיחסת למציאות חן, והב' כי עשה לצד החייב שהוא מחיב לזון אביו בדרך כל הארץ ותקפה הוא לו להטיל אביו ואחיו על הזולת ולראותם חסרי לחם ומזון, לזה אמר אליו כי הדבר שהוא בספק מה היתה כונתו יתברר הספק במה ששואל ממנו עתה אם עתה יעשה לו חסד וירצונו נודע הדבר למפרע כי מה שעשה עמו מהטובות הוא לצד שמצא חן בעיניו באהבה ורצון הלב כי דבר ששואל ממנו הפעם הזאת אינו דבר שישטרף לעשותו וזולת אם אהבתו כנונה ושלמה ויחפץ להטיבו וזה הוא גלוי על העבר כי מצאתי חן בעיניך ואם לאו יתברר הדבר כי טעם החסד העובר הוא לצד הב' שכתבנו וכנה ידע אומרו מצאתי לשון עבר:

(לא) וַיֹּאמֶר הַשֹּׁבֵעַ לִי וַיִּשָּׁבַע לוֹ וַיִּשְׁתַּחֲוֶה יִשְׂרָאֵל עַל־רֹאשׁ הַמָּטָה:
לא וַיֹּאמֶר קִנִּים לִי וְקִנִּים לָהּ וְסָגִיד יִשְׂרָאֵל
עַל רִישׁ עֲרֶסָא:

כז"י וַיִּשְׁתַּחֲוֶה יִשְׂרָאֵל • תַּעֲלֵא בְּעֵידָנִיה סָגִיד לִיה • עַל־רֹאשׁ הַמָּטָה • הַפֶּךְ עֲצָמוֹ לְצַד הַשְּׂכִינָה, מִכָּאן אָמְרוּ שֶׁהַשְּׂכִינָה לְמַעַל מִרְאשֹׁתֶיהָ שֶׁל חוּלָה (שבת • נדרים ז.) • דָּבָר אַחֵר: "עַל רֹאשׁ הַמָּטָה", עַל שֶׁהִתְהַמּוּתָהּ מִשְׁתַּחֲוִיָּה שְׂלֵמָה וְלֹא הָיָה בָּהּ רָשָׁע, שֶׁהָיָה יוֹסֵף מֶלֶךְ הָיָה, וְעוֹד, שֶׁשֹּׁבֵעַ לְבִין הַגּוֹיִם וְהָיָה הוּא עוֹמֵד בְּצַדִּיקוֹ. **אור החיים**

מח (א) וַיְהִי אַחֲרֵי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַיֹּאמֶר לְיוֹסֵף הִנֵּה אֲבִיךָ חָלָה וַיִּקָּח אֶת־שְׁנֵי בָנָיו עִמּוֹ אֶת־מְנַשֶּׁה וְאֶת־אֶפְרַיִם:
א וַיְהִי בְּמָוֶת פְּתֻמָּיָא הָאֲלִין וַיֹּאמֶר לְיוֹסֵף
הָא אֲבֹהַּ שְׂכִיב מִרְעָ וּדְבַר יֵת תְּרִין בְּנוֹהֵי
עִמָּה יֵת מְנַשֶּׁה וְיֵת אֶפְרַיִם:

כז"י וַיֹּאמֶר לְיוֹסֵף • אֶחָד מִן הַמַּגִּידִים, וְהָיָה זֶה מִקְרָא קָצֵר. וַיֵּשׁ אֲמָרִים: אֶפְרַיִם הָיָה רָגִיל לִפְנֵי יַעֲקֹב בְּתַלְמוּד, וְכִשְׁחָלָה יַעֲקֹב בְּאֶרֶץ גִּשְׁשׁ, הָלַךְ אֶפְרַיִם אֲצֹל אֲבִיו לְמַצְרַיִם לְהַגִּיד לוֹ. וַיִּקָּח אֶת־שְׁנֵי בָנָיו עִמּוֹ • כְּדֵי שֶׁיִּבְרַכֶּם יַעֲקֹב לִפְנֵי מוֹתוֹ. **אור החיים**

(ב) וַיִּנָּד לְיַעֲקֹב וַיֹּאמֶר הִנֵּה בְנִךְ יוֹסֵף בָּא אֵלַיךְ וַיִּתְחַוֶּךְ יִשְׂרָאֵל וַיָּשָׁב עַל־הַמָּטָה:
ב בְּחַיֵּי לְיַעֲקֹב וַיֹּאמֶר הָא בְּרַךְ יוֹסֵף אֶתָּא
לְחַד וְאֶתְחַוֶּךְ יִשְׂרָאֵל וַיִּתֵּיב עַל עֲרֶסָא:

כז"י וַיִּנָּד • הַמַּגִּיד לְיַעֲקֹב, וְלֹא פָּרַשׁ מִי, וְהִרְבֵּה מִקְרָאוֹת קָצְרֵי לְשׁוֹן. וַיִּתְחַוֶּךְ יִשְׂרָאֵל • אָמַר: 'אֵף עַל פִּי שֶׁהוּא בְּנִי, מֶלֶךְ הוּא, אֶחָד לֹו כְּבוֹד', מִכָּאן שֶׁחֻלְקִים כְּבוֹד לְמַלְכוּת, וְכֵן מִשָּׁה חֵלֶק כְּבוֹד לְמַלְכוּת: "וַיִּרְדּוּ כָל עַבְדֵּיךְ אֵלַי" (שמות יא), וְכֵן אֵלֵיהֶם: "וַיִּשְׁנֶם מִתְּנִיּוֹ וְגו'" (מלכים א יח).

(ג) וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל־יוֹסֵף אֵל שְׁדֵי נְרָאֵה־אֵלֶי בְּלוֹז בְּאֶרֶץ בְּנֵעַן וַיְבָרֶךְ אֹתִי:
ג וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב לְיוֹסֵף אֵל שְׁדֵי אֲתַגְלִי לִי
בְּלוֹז בְּאֶרֶץ דְּכַנְעַן וַיְבָרֶךְ יֵתִי:

(ד) וַיֹּאמֶר אֵלֶי הִנְנִי מַפְרֵךְ וְהִרְבִּיתִּיךָ וְנִתְתִּיךָ לְקָהָל עַמִּים וְנִתְתִּי אֶת־הָאָרֶץ הַזֹּאת לְזִרְעֶךָ אַחֲרַיִךְ אַחֲזַת עוֹלָם:
ד וַיֹּאמֶר לִי הָא אֲנִי מִפִּישׁ לָךְ וְאֶסְגָּנָךְ
וְאֶתְגָּנָךְ לְכַנְשֶׁת שְׂבָטִין וְאֶתָּן יֵת אֶרֶץ הַדָּא
לְבְנֵיךָ בְּתֵרָךְ אַחֲסַנְתָּ עַלְמִם:

כז"י וְנִתְתִּיךָ לְקָהָל עַמִּים • בְּשִׁרְנֵי שְׁעִתִּידִים לְצַאת מִמֶּנִּי עוֹד קָהָל וְעַמִּים, וְאֵף עַל פִּי שֶׁאָמַר לִי: "גוֹי וְקָהָל גּוֹיִם", אָמַר לִי עַל בְּנֵימִין, "קָהָל גּוֹיִם", הָיָה שְׁנַיִם לְבַד מִבְּנֵימִין, וְשׁוֹב לֹא נוֹלַד לִי בֶן. לְמַדְנִי, שְׁעִתִּיד אֶחָד מִשְׂבָּטֵי לִיחְלָק, וְעַתָּה, אוֹתָהּ מִתְּנָה אֲנִי נוֹתֵן לָךְ. **אור החיים**

אור החיים על התורה – מהדורת בלוס, אברמוביץ

שִׁנְיָע אוֹתָם בְּכַרְפַּת אֲבִיהֶם, וְהוּא אוֹמְרוֹ אֵת שְׁנֵי בָנָיו עִמּוֹ זֶה מֵה שֶׁנוֹגֵעַ לְחֵלֶק שִׁיחָה נֹגֵעַ לָהֶם בְּכַרְתּוֹ, גַּם אֵת מְנַשֶּׁה שִׁיבְרָךְ בְּפָנֵי עֲצָמוֹ, וְאֵת אֶפְרַיִם וְגו':

או יִרְצָה כִּי רִאוּיִים הֵם לְכַרְכָּה מִב' צְדִינִין לְצַד שֶׁהֵם בָּנָיו וְלְצַד שֶׁכָּל אֶחָד מֵהֶם רָאוּי לְכַרְכָּה מִצַּד עֲצָמוֹ, וְלִזְוֶה אָמַר בָּנָיו עִמּוֹ גַּם לְצַד הַיִּחוּת מְנַשֶּׁה וְאֶפְרַיִם צְדִיקִים. וְאָמַר עִמּוֹ לְהַפְסִיק שְׁלֵל תִּבִּין שֶׁמִּפְרֵשׁ מִי הֵם הַבָּנִים, וְאָמַר אֵת וְאֵת לומר שֶׁכָּל א' חֲשׁוֹב בְּפָנֵי עֲצָמוֹ:

(ד) הִנְנִי מַפְרֵךְ וְגו'. כָּפַל לומר מִפְרֵךְ וְהִרְבִּיתִּיךָ כִּנְגֵד ב' בָּנִים שִׁיחָיו לֹו עוֹד כְּמוֹ שֶׁפָּרַשׁ הַדְּבָרִים יַעֲקֹב בְּאֹמְרוֹ וְעַתָּה. וְאֹמְרוֹ וְנִתְתִּיךָ לְקָהָל עַמִּים פָּרוּשׁ שִׁיחָיו ב' הַבָּנִים כָּל אֶחָד מִלְּבַד מֵה

דְּעִתִּי, אוֹ לְטַעַם הַכְּמוּס עַמִּי, וְהַפְנָה חִוּשׁ לְזוּלַת שִׁיחָה מוֹנֵעַ אוֹתוֹ, וְכִמוֹ שֶׁכֵּן הָיָה שֶׁאָמַר לוֹ פָּרַעַה שִׁמְתִּיר שְׂבוּעָתוֹ כְּאֹמְרָם ז"ל, (סוֹטָה ל"ד:) וְלִזְוֶה תִּכְךָ נִשְׁבַּע לוֹ:

או יֹאמֶר הַשֹּׁבֵעַ לִי לְדְעִתִּי כְּדֵי שְׁלֵל יִבְטַל הַשְּׂבוּעָה בְּלָבוֹ וְעַקֵּר הַשְּׂבוּעָה בְּלָב, וְעַשָּׂה יַעֲקֹב כֵּן לְכַשְׁחוֹן לְכָל צְדִיק הַסֶּפֶק שִׁיחָיו בְּדָבָר:

(א) שְׁנֵי בָנָיו עִמּוֹ אֵת וְגו'. טַעַם שְׁלֵל הַסֶּפֶק בְּאֹמְרוֹ שְׁנֵי בָנָיו וְאֵנִי יוֹדֵעַ כִּי הֵם מְנַשֶּׁה וְאֶפְרַיִם, אוֹ לומר מְנַשֶּׁה וְאֶפְרַיִם וְאֵנִי יוֹדֵעַ כִּי הֵם בָּנֵי הַרְשׁוּמִים בְּפָרַשַׁת מִקֵּץ, גַּם הַסֶּפֶק בֵּין הַזְכָּרָת הַבָּנִים וְהוֹדָעַת שְׁמֵם בְּתַבַּת עִמּוֹ, גַּם אוֹמְרוֹ אֵת ב' פְּעָמִים. אוֹלִי כִּי יוֹדֵעַ הַתַּכּוּחַ טַעַם יוֹסֵף בְּלִקְחִיתָם שִׁיחָה לְקַחַת כָּל אֶחָד בְּרַכְתּוֹ בְּפָנֵי עֲצָמוֹ מִלְּבַד מֵה

אֶכֶן הַפְנָה הִיא שֶׁאָמַר לוֹ תְּשׁוּבָה שְׁאִינוֹ צָרִיךְ לְשָׁבַע לוֹ וְהִנֵּה הוּא מוֹכֵן לְעֲשׂוֹת כְּדָבָרִיו: אוֹ יִרְצָה שֶׁכִּפִּי הַדִּין הוּא מוֹחִיב לְעֲשׂוֹת כְּדָבָרִיו אוֹ לְצַד שֶׁהוּא בָּנוֹ וְהוּא אוֹמְרוֹ אֲנִי אֶעֱשֶׂה, אוֹ לְצַד שֶׁהוּא מְצַנֵּה מִחַמַּת מִיתָה (חו"מ סימן רנ"ב) וְהוּא אוֹמְרוֹ בְּדָבָרֶךָ וַאֲיִנו צָרִיךְ שְׂבוּעָה, וּבְנוֹ הוֹדִיעַ יוֹסֵף ע"ה צְדָקָתוֹ כִּי חֲפֵץ חֶסֶד הוּא לְעֲשׂוֹת דְּבַר מְצַנֵּה מִרְצוֹנוֹ הַפְּשׁוּט:

(לא) וַיֹּאמֶר הַשֹּׁבֵעַ לִי. הַצָּר לומר לוֹ פַּעַם ב' הַשֹּׁבֵעַ וְלֹא הַסֶּפֶק בְּמֵה שֶׁעָנָהוּ לְעֲשׂוֹת כְּדָבָרִיו, לִפִּי מֵה שֶׁפָּרַשְׁנוּ בְּפִסּוּק אֲנִי אֶעֱשֶׂה וְגו' • כִּבּוֹד עַל נִכּוֹן כִּי מְשִׁיבוֹ לְמֵה שֶׁאָמַר שְׁאִינוֹ צָרִיךְ שְׂבוּעָה כִּי מְצַדִּיק הוּא דְּבָרִיו אֵלָּא לְעֲשׂוֹת רְצוֹנוֹ הוּא מְבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ לְשָׁבַע, וְהוּא אוֹמְרוֹ הַשֹּׁבֵעַ לִי פָּרוּשׁ לְהַפְסִי

היכען תרין בְּנֵי דְאִתְלִידוּ לָךְ בְּאַרְעָא
דְּמִצְרַיִם עַד מִיִּיתִי לְוֹתָךְ לְמִצְרַיִם דִּילִי אֲנוּן
אֶפְרַיִם וּמְנַשֶּׁה בְּרֵאשִׁי וְשִׁמְעוֹן יְהוֹן קְדָמִי:

(ה) וְעַתָּה שְׁנֵי בְנֵי הַנוֹלָדִים לָךְ בְּאַרְץ מִצְרַיִם עַד-בְּאֵי
אֵלֶיךָ מִצְרַיִמָּה לִי-הֵם אֶפְרַיִם וּמְנַשֶּׁה בְּרֵאשִׁי וְשִׁמְעוֹן
יְהוֹן-לִי:

כ"ט – הַנוֹלָדִים לָךְ וְגו' עַד-בְּאֵי אֵלֶיךָ. לַפְנֵי בּוֹאֵי אֵלֶיךָ, כְּלוּמַר שְׁנוּלְדוּ מִשְׁפָּרְשֶׁת מִמֶּנִּי עַד שְׁבֹאתִי אֶצְלָךְ.
לִי-הֵם. בְּחֻשְׁבוֹן שְׂאָר בְּנֵי הֵם, לְטַל חֵלֶק בְּאַרְץ אִישׁ כְּגִדּוֹ. **אור החיים**

(ו) וּמוֹלֶדְתְּךָ אֲשֶׁר-הוֹלֶדְתָּ אַחֲרֵיהֶם לָךְ יְהוֹן עַל שֵׁם
אֲחֵיהֶם יִקְרָאוּ בְּנֵי-לֶחֶם:

כ"ט – וּמוֹלֶדְתְּךָ וְגו'. אִם תּוֹלִיד עוֹד לֹא יְהִי בְּמִנְּן בְּנֵי, אֲלֵא בְּתוֹךְ שְׁבָטֵי אֶפְרַיִם וּמְנַשֶּׁה יְהִי נִכְלָלִים, וְלֹא יִהְיֶה
לָהֶם שֵׁם בְּשְׁבָטִים לַעֲנֵן הַנִּחֲלָה, וְאֵף עַל פִּי שְׁנִחְלָקָה הָאָרֶץ לְמִנְּן גְּלִילוֹתָם, כְּדַכְתִּיב: "לָרֶב תִּרְבּוּ נִחְלָתוֹ", וְכַל
אִישׁ וְאִישׁ נָטַל בְּשָׁנָה חוּץ מִן הַבְּכוֹרוֹת, מִכָּל מְקוֹם לֹא נִקְרָאוּ שְׁבָטִים אֲלֵא אֵלּוּ (לְהַטִּיל גּוֹרֵל הָאָרֶץ לְמִנְּן שְׁמוֹת הַשְּׁבָטִים,
וְנָשִׂא לְכָל שְׁבָט וְשְׁבָט, וְדָגִילִם לְזֶה וְלָזֶה). **אור החיים**

(ז) וְאֲנִי בְּבֹאִי מִפְּדוֹן מִתָּה עָלִי רַחֵל בְּאֶרֶץ כְּנָעַן בְּדֶרֶךְ
בְּעוֹד כְּבֶרֶת-אֶרֶץ לְבָא אֶפְרַתָּה וְאַקְבֶּרָה שָׁם בְּדֶרֶךְ
אֶפְרַת הוּא בֵּית לָחֶם:

כ"ט – וְאֲנִי בְּבֹאִי מִפְּדוֹן וְגו'. וְאֵף עַל פִּי שְׂאֵנִי מִטְרִיחַ עָלֶיךָ לְהוֹלִיכֵנִי לְהַקְבֵּר בְּאַרְץ כְּנָעַן וְלֹא כִּף עֲשִׂיתִי לְאִמָּךְ,
שְׁהָרִי מִתָּה סְמוּךְ לְבֵית לָחֶם. כְּבֶרֶת-אֶרֶץ. מִדֶּת אֶרֶץ, וְהֵם אֲלֵפִים אֹמָה, כְּמִדַּת תְּחוּם שְׁבֵת, כְּדִבְרֵי רַבִּי מִשֶּׁה
הַדְרָשָׁן. וְלֹא תֹאמַר שֶׁעָכְבוּ עָלַי גִּשְׁמִים מִלְּהוֹלִיכָה וּלְקַבְרָה בְּחֻבְרוֹן. עַת הִגִּיד הָיָה, שֶׁהָאָרֶץ חִלּוּלָה וּמִנְקֻבָּת
כְּכִבְרָה. וְאַקְבֶּרָה שָׁם. וְלֹא הוֹלַכְתִּיהָ אֶפְלוּ לְבֵית לָחֶם לְהַכְנִיסָהּ לְאֶרֶץ, וְיִדְעִיתִי שִׁישׁ בְּלִבִּי עָלַי, אֲכַל דַּע לָךְ
שֶׁעַל פִּי הַדְּבוּר קִבְּרַתִּיהָ שָׁם, שֶׁתִּהְיֶה לְעִזְרָה לְבִנְיָה כְּשִׁיגְלָה אוֹתָם נְבוּזַרְאֲדָן, וְהִיוּ עוֹבְרִים דֶּרֶךְ שָׁם, יֵצֵאת רַחֵל
עַל קִבְרָה וּבּוֹכָה וּמִבְקָשֶׁת עֲלֵיהֶם רַחֲמִים, שְׁנֹאמַר: (יִרְמִיָּה ל"א) "קוֹל בְּרָמָה נִשְׁמָע וְגו'", וְהַקְדּוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מְשִׁיבָה:
"יֵשׁ שָׂכָר לְפַעֲלָתְךָ נָאִם ה' וְגו' וְשָׁבוּ בָנִים לְגִבּוֹלָם". וְאוֹנִקְלוֹס תִּרְגָּם: 'כְּרֹוב אֶרְעָא', כְּדִי שֶׁעוֹר חֲרִישֶׁת יוֹם (סְפָרִים
אַחֲרִים: אֶרֶץ), וְאוֹמַר אֲנִי, שֶׁהִיָּה לָהֶם קָצֵב שֶׁהִיוּ קוֹרִין אוֹתוֹ כְּדִי מַחְרָשָׁה אַחַת, קוֹרִיאַד "א בְּלַע"ז, כְּדֹאמְרִינֵן: 'כְּרִיב
וְתִנִּי' כְּכֹמָה דְּמַסִּיק תַּעֲלָא מִבֵּי כְּרִבָּא'. **אור החיים**

אור החיים על התורה – מהדורת בלום, אברמוביץ

הַקְדָּמָה זוֹ תִּתְּשָׁבוּ כָּל הַדְּקִדּוּקִים, כִּי יוֹסֵף
הוּא בְּחִינַת יַעֲקֹב וּבְמִדְרַגַּת אֵב לְשִׁבְטִים יִקְרָא
כְּרִשּׁוֹם גַּם בֶּן בְּאוּמְרוֹ בְּנֵי יַעֲקֹב וְיוֹסֵף, וְכַפִּי
זֶה כְּשֹׁאמַר ה' לְיַעֲקֹב שֶׁיֵּצֵאוּ מִמֶּנּוּ עוֹד בָּנִים
זֶה יַעֲקֹב זֶה יוֹסֵף וְלָזֶה לֹא הִלְבִּישׁ הַנְּבוּאָה
בְּשֹׁאֵר בְּנֵי, וְלָזֶה דִּקְדָּק לִזְמַר ב' בְּנֵי וְגו'
לִי הֵם פְּרוּשׁ בְּמִדְרַגַּת בְּנֵי יַעֲקֹב לֹא בְּמִדְרַגַּת
בְּנֵי בְנֵי וְלָזֶה הוֹסִיף לְבָאֵר וְאָמַר כְּרֵאשִׁי
וְשִׁמְעוֹן, וּמַעֲתָה הָרִי יוֹסֵף בְּמִדְרַגַּת אֵב לְיַעֲקֹב
וְאֵין הָאֵב נִמְנָה עִם הַבָּנִים כְּגִדּוֹר אֶחָד כְּמוֹ
שֶׁאֵין יַעֲקֹב נִמְנָה עִם הַשְּׁבָטִים:

(ז) וְאֲנִי בְּבֹאִי מִפְּדוֹן וְגו'. כְּתוּב זֶה אֵין לֹ
קָשֶׁר עִם מֹה שֶׁלְּמַעַל מִמֶּנּוּ, גַּם אֵין יָדוּעַ
כְּנֶט הַדְּרָעָה זֹ. וְמֹה שֶׁפָּרְשׁוּ ז"ל (רש"י, לְקַח
טוֹב) כִּי כְּנֶטָתוֹ הִיא אֵף עַל פִּי שֶׁהִטְרַחְתִּיךָ
לְהוֹלִיכֵנִי לְקַבֵּר בְּאַרְץ כְּנָעַן וְלֹא כִּף עֲשִׂיתִי
וְכוֹי עַד כָּאֵן. לְפִי דְּבִרְיָהֶם לֹא כָּאֵן הוּא מְקוֹם
הַדְּבָרִים אֲלֵא לְמַעַל (מ"ו ל') כְּשֹׁאמַר לֹ
וְנִשְׁאֲתִנִּי מִמִּצְרַיִם וּקְבַרְתִּנִּי וְגו', סְמוּךְ לָזֶה

בְּנֵי שְׂאָר בְּנֵי יוֹתֵר הִנֵּה לוֹ לְתוֹלוֹת וְלוֹמַר
שֶׁהֵם פָּרִץ וְנֹרֵחַ שֶׁהֵם בְּיוֹתֵר מְעֻלִּים כְּפִי
הָאָמָה שֶׁהֵם שִׁלְשֶׁלֶת הַמְּלוּכָה. וְאוֹלֵי כִּי בְּנֵי
יְהוּדָה נִרְמְזוּ בְּמָה שֹׁאמַר לוֹ עוֹד שֵׁם ה'
וּמְלָכִים מִחֻלָּצִיךָ יֵצֵאוּ. אֲלֵא מִי יֹאמַר שֶׁכְּנֶט
ה' בְּאוּמְרוֹ וּמְלָכִים מִחֻלָּצִיךָ וְגו' הִיא זֹאת.
וְעוֹד אַחֲרֵת דְּלָמָּה הֵם גּוֹי וְקַהֵל גּוֹיִם הֵם
הֵם הַמְּלָכִים. וְעוֹד מִי יֹאמַר שֶׁאֵין הַדְּבָרִים
נִשְׁאֲמִים עַל בְּנֵי שְׂאָר הָאֲחִים:

אָכֵן בְּמָה שֶׁנִּשְׁפָּלַל עַל דְּבַר הַבּוֹרָא שֹׁאמַר
אֵלָיו בְּנִבְרָאָה גּוֹי וְקַהֵל גּוֹיִם יְהִיָּה מִמֶּנּוּ
וּמְלָכִים מִחֻלָּצִיךָ יֵצֵאוּ פֶּשֶׁט הַדְּבָרִים יִגִּיד
שֶׁעַל יַעֲקֹב הוּא אוֹמַר שֶׁמִּמֶּנּוּ יֵצֵאוּ לֹא מִבְּנָיו:
אֲלֵא יֵשׁ לְדַעַת מִאֲמָרָם ז"ל (זֶהר "ח" א ק"פ)
כִּי יוֹסֵף הוּא בְּחִינַת נֶפֶשׁ יַעֲקֹב. וְהוּא
שְׂרָמֹה הַכְּתוּב בְּאוּמְרוֹ (ל"ז ב') אֲלֵה תּוֹלֶדֶת
יַעֲקֹב יוֹסֵף. וְהוּא אוֹמַר (תְּהִלִּים ע"ז) בְּנֵי
יַעֲקֹב וְיוֹסֵף, וְנִרְמְזוּ חֲכָמֵי אָמָה כִּי הוּא בְּחִינַת
מְלוּי הַנֶּאֱמָר "וְשִׁמְעוֹן מִלּוֹי שֶׁהִמְלוּי כְּאוֹת עֲצָמוֹ. וְעַל פִּי

(ה) וְעַתָּה שְׁנֵי בְנֵי וְגו'. פְּרוּשׁ עַתָּה שְׁרֵאִיתִי
שֶׁלֹּא הִיוּ לִי בָנִים עוֹד מִצֵּד אוֹתָהּ כְּרִבָּה,
אֲנִי יוֹדַע לְמַפְרַע כִּי ב' בְּנֵי הַנוֹלָדִים לָךְ וְגו'
לִי הֵם שֹׁאמַר לִי ה' מִפָּרֶךְ וְהִרְבִּיתְךָ וְהוּא
שֹׁאמַר לוֹ ה' בְּבֵית אֵל (ל"ה י"א) פָּרָה וְרִבָּה,
כְּרֵאשִׁי וְשִׁמְעוֹן יְהִיוּ לִי, וְעַתָּה מִ"ש בְּסְמוּךְ:
(ו) וּמוֹלֶדְתְּךָ אֲשֶׁר וְגו'. פְּרוּשׁ שֶׁלֹּא יִמְנָה
יוֹסֵף בְּמִקּוֹם ג' שְׁבָטִים אֲלֵא בְּמִקּוֹם ב'.
וְכַפִּי זֶה לֹא יִקְרָא עוֹד שְׁבָט יוֹסֵף בְּמִנְּן
הַשְּׁבָטִים וְזוֹלַת שְׁבָט אֶפְרַיִם וְשְׁבָט מְנַשֶּׁה,
וְכִמּוֹ בֶּן מְצִינֹה שֶׁכֵּן הוּא:

וְיֵשׁ לָנוּ לְחַקֵּר זֹאת לְמָה הוֹצִיא יַעֲקֹב אֶת
יוֹסֵף מִמִּנְּן הַשְּׁבָטִים כְּמוֹ שֶׁמְצִינֹה שֶׁלֹּא
נִמְנָה בְּכָלֵל הַשְּׁבָטִים כִּי אִם אֶפְרַיִם וּמְנַשֶּׁה
וְלְמָה לֹא יִמְנָה הוּא גַם בֶּן יְהוֹיָדָה י"ד שְׁבָטִים
עִם לוֹי כִּי ה' אָמַר אֵלָיו שִׁיְהִי מִמֶּנּוּ ב'
שְׁבָטִים נּוֹסְפִים לֹא שִׁיְעָקֵר שֵׁם יוֹסֵף. גַּם
צָרִיךְ לְדַעַת מִי אָמַר לְיַעֲקֹב כִּי ב' הַגּוֹיִם
שֹׁאמַר לוֹ ה' שִׁיְהִי מִמֶּנּוּ הֵם בְּנֵי יוֹסֵף וְלֹא

(ח) וַיֵּרָא יִשְׂרָאֵל אֶת־בְּנֵי יוֹסֵף וַיֹּאמֶר מִי־אַלֶּהָ: (ח) וַיַּחְזֵא יִשְׂרָאֵל יֵת בְּנֵי יוֹסֵף וַיֹּאמֶר מִן אֵלֶיךָ:

כ"ז"א וַיֵּרָא יִשְׂרָאֵל אֶת־בְּנֵי יוֹסֵף • בִּקֵּשׁ לְבָרְכָם, וְנִסְתַּלֶּקָה שְׂכִינָה מִמֶּנּוּ, לְפִי שֶׁתִּיד שְׂכִינָה יִרְבְּעָם וְאֶחָאָב לְצִאת מֵאֶפְרַיִם, וַיִּהְיֶה וּבְנָיו מִמֶּנּוּשָׁה. וַיֹּאמֶר מִי־אַלֶּהָ • מֵהֵיכָן יֵצְאוּ אֵלָיו שְׁאִינָן רְאוּיִין לְבָרְכָה? • אור החיים

(ט) וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל־אָבִיו בְּנֵי הֵם אֲשֶׁר־נָתַן־לִי אֱלֹהִים בָּזָה וַיֹּאמֶר קָחֶם־נָא אִלַי וּבָרְכָם:

כ"ז"ב בָּזָה • הִרְאָה לוֹ שְׁטַר אַרוּסִין וְשִׁטְר כְּתֻבָּה, וּבִקֵּשׁ יוֹסֵף רְחֻמִּים עַל הַדְּבָר, וְנָתַח עָלָיו רוּחַ הַקֹּדֶשׁ. וַיֹּאמֶר קָחֶם־נָא אִלַי וּבָרְכָם • זֶהוּ שֶׁאָמַר הַכְּתוּב (הושע יא): "וְאֶנְכִי תַרְגְּלִיתִי לְאֶפְרַיִם, קָחֶם עַל זִרְעוֹתַי", אֲנִכִּי תַרְגְּלִיתִי רוּחִי בְּיַעֲקֹב בְּשִׁבְלֵי אֶפְרַיִם, עַד שֶׁלְקָחֶם עַל זִרְעוֹתָיו. אור החיים

♦ יום שני ו' טבת ♦

(י) וַעֲיֵנִי יִשְׂרָאֵל כְּבָדוֹ מִזֶּקֶן לֹא יוּכַל לְרֹאוֹת וַיִּגַּשׁ אֹתָם אֲלֵיו וַיִּשָּׁק לָהֶם וַיַּחֲבֹק לָהֶם: אור החיים

(יא) וַיֹּאמֶר יִשְׂרָאֵל אֶל־יוֹסֵף רְאֵה פָנֶיךָ לֹא פָלַלְתִּי וְהִנֵּה הִרְאָה אֹתִי אֱלֹהִים גַּם אֶת־זִרְעֶךָ:

כ"ז"ג לֹא פָלַלְתִּי • לֹא מְלֹאנִי לְבִי לַחֲשֹׁב מִחֲשָׁבָה שֶׁאֶרְאֶה פָנֶיךָ עוֹד. פָּלַלְתִּי • לִשׁוֹן מִחֲשָׁבָה, כְּמוֹ: (ישעיה טז) "הִבֵּיאִי עֲצָה, עֲשֵׂי פְלִילָה".

(יב) וַיִּוָּצֵא יוֹסֵף אֹתָם מֵעַם בְּרַכְּיוֹ וַיִּשְׁתַּחֲוּ לְאִפְּיוֹ אֲרָצָה:

כ"ז"ד וַיִּוָּצֵא יוֹסֵף אֹתָם • לְאַחַר שְׁנֵשְׁקָם הוֹצִיאָם יוֹסֵף מֵעַם בְּרַכְּיוֹ, כְּדִי לִישָׁבָם זֶה לְיָמִין וְזֶה לְשִׁמְאֵל, לְסִמּוֹן יָדָיו עֲלֵיהֶם וּלְבָרְכָם. וַיִּשְׁתַּחֲוּ לְאִפְּיוֹ • כְּשֶׁחֲזַר לְאַחֲרָיו מִלִּפְנֵי אָבִיו.

אור החיים על התורה – מהדורת בלום, אברמוביץ

הוא הנותן, באומרו (ל"ה) הילדים אשר חנו אלהים וגו':

ואומרו בזה כפי הפשט כי אפלו בימי גלותו בארץ נזכרה חנוה' גס רמז למאמר ז"ל (סוטה ל"ו): כי עתיד היה יוסף להוליד י"ב שבטים ועל ידי מעשה אשת פוטיפר נרבו מבין צפוני ידיו טפות ולא נשארו אלא ב', והוא שרמז באומרו בזה זה בגימטריא י"ב במקום י"ב נתן לו אלהים ב' ודקדק לומר אלהים שיוזרה על המשפט: (י) ויעני ישראל וגו'. צריך לדעת למה כתב הודעה זו במקום זה, ומה קשר ושיכות לדבר זה עם הסמוך לו וישק להם ויחבק להם. עוד צריך לדעת אומרו להם שהיה לו לומר וישק אותם. ואולי שישני דקדוקים אלו כל אחת מתרצת חכמה כי לצד שפבר עניו מזקן היה מחבק שלא במקום החבוק ומנשק שלא במקום הנשוק ולזה אמר להם ולא אמר אותם וקבן:

היו יושבים לפניו ללמד תורה ואיך שואל עליהם, ור"ל אמרו (תנחומא) כי ראה בהם ראה שכלית שעתיד לצאת מהם רשעים, וזה דרך דרש, וצריך לפרש הכתוב כפי פשוטו. והוא כי גלה לנו הכתוב שיעקב כבדו עניו מזקן שלא היה יכול לראות ולהפיר, ולצד זה הגם שראה ב' בני אדם עומדים לפניו לבד יוסף שעמו היה מדבר והפירו לצד שהודיעוהו שאמרו לו (ב') הנה בנך יוסף כאמור למעלה והבנים לא הפירם לזה שאל שאל עליהם מי אלה:

עוד אפשר שנתפון יעקב לעורר אהבת האב על הבן קדם שיברכם כדי שתהיה הברכה בתגברת האהבה והנחמה, ולזה שאל מי אלה כדי שישמע מפי בנו החביב אצלו לומר בני הם ויהמו מעיו להם, והוא סוד (ירמיה ל"א) מדי דברי בו וגו' רחם ארחמנו וגו':

(ט) אשר נתן לי וגו'. צריך הצדיקים כשזוכרים הטוב אשר הגיעם חולקים כבוד לה' כי

היה לו לומר ואני בבאי וגו'. עוד מה כננתו באומרו תבת עלי:

אכן לפי מה שפרשתי כי מודיעו שהבנים המבטח בהם שיצאו ממנו הם אלו נתפון באומרו ואני בבאי וגו' כי הוא סבה שלא יצאו ממנו ממש לצד שהוא גרם שתמות רחל, והוא אומרו מתה עלי פרוש על סבתי כאמרם ז"ל, (ויק"ר פ' ל"ז) ששקה נדרו או לצד הקללה שקלל באומרו עם אשר תמצא את אליהו לא יתה ואלו היתה קמת רחל היו יוצאים ממנו ועכשו יצאו מיוסף שהוא בחינת יעקב גם בחינת רחל:

עוד אפשר שנתפון יעקב לרצות את יוסף על אשר סבב מיתת אמו קדם זמנה ואמר כי טעם אשר החשיב ב' בניו כראובן ושמעון לצד כי מתה עליו רחל וקרב מיתתה, וטעם מה שהאריך לומר עוד בעוד כבדת ארץ וגו' נתפון לומר מה שדרשו ז"ל שנתפון לומר אף על פי שלא כן עשה לאמו וכי: (ח) וירא ישראל וגו'. קשה והלא י"ז שנה

יג וידבר יוסף ית תרניהון ית אפרים בימינה
מסמאלא דישראל וית מנשה בסמאלא
מימינא דישראל וקריב לותה:

כז"י א את אפרים בימינו משמאל ישראל • הפא לקראת חברו, ימינו כנגד שמאל ישראל • וכן שיהא הפכור,
מימן לברכה.

יד ואשית ישראל ית ימינה ושוי על רישא
דאפרים והוא זעירא וית סמאלא על רישא
דמנשה אחימינא ידוהי ארי מנשה
בוכרא:

(יד) וישלח ישראל את ימינו וישת על ראש אפרים והוא
הצעיר ואת שמאלו על ראש מנשה שכל את ידיו כי
מנשה הפכור:

כז"י א שכל את ידיו • פתרגומו: 'אחכימנון', בהשכל וחכמה, השכל את ידיו לכה ומדעת, כי יודע היה כי מנשה
הפכור, ואף על פי כן לא שת ימינו עליו. אור החיים

טו וברך ית יוסף ואמר יי די פלח אבהתי
קדמוהי אברהם ויצחק יי דזן יתי מדאיתני
עד יומא הדין:

(טו) ויברך את יוסף ויאמר האלהים אשר התהלכו אבותי
לפניו אברהם ויצחק האלהים הרעה אתי מעודי
עד היום הזה: אור החיים

טז מלאכא די פרק יתי מפל בישא יברך ית
עולמא ויתקרי בהון שמי ושום אבהתי
אברהם ויצחק וכנוני זמא יסגון בגו בני
אנשא על ארעא:

(טז) המלאך הגאל אתי מפל יע יברך את הנערים ויקרא
בהם שמי ושם אבותי אברהם ויצחק וידנו לרב בקרב
הארץ:

כז"י א המלאך הגאל אתי • מלאך הרגיל להשתלח אלי בצרתי, כענין שגאמר: "ויאמר אלי מלאך האלהים בחלום:
יעקב וגו' אנכי האל בית אל". יברך את הנערים • מנשה ואפרים. וידגו • פדגים הללו שפרים ורבים, ואין
עין הרע שולטת בהם.

~ נקודות משיחות קודש ~ (תורת מנחם לח עמ' 152)

וידגו לרב בקרב הארץ (מח, טז) ארץ – היינו 'עלמא דאתגליא'. ים – היינו 'עלמא דאתפסיא'. ומבאר בחסידות, שהברכה היא
שגם ב'עלמא דאתגליא' יתגלו אותם אורות המאירים ב'עלמא דאתפסיא'. והוא ענין המשכת 'חונדא עלאה' ב'חונדא
תתאה'. אור החיים

אור החיים על התורה – מהדורת בלום, אברמוביץ

יצו ה' את ידידי אלו יקרא שם מלאך כי קול
ה' חוצב להבות אש. והוא פונתו באומרו
המלאך וגו' פרוש שיהיה ממרא דה' בסעדם
ויברך אותם:

ויקרא בהם שמי וגו'. פרוש שיהיו בהדרגת
שלשה אבות וכשם שאין אדם בעולם
יכול לנתק או לקלקל באחד מג' אבות ואין
צריך לומר בכלל יחד כמו כן הם:

עוד ירצה לשון קר וגדלה פרוש שגייע
באמצעותם קר לשם אבות, והוא על
דרך אומרו (משלי כ"ג) גיל גיל אבי צדיק
וכן הוא אומר (שם י"ז) צטרת זקנים בני
בנים, וזה יהיה באמצעות הכנתם הגונה
והנכס השלש עד שגייע קר לאבות אבותם:
עוד ירמוז כי יהיה להם חבוב הנזכרת שם
לפני ה' בחבוב הנזכרת שם אברהם יצחק
ויצחק, וכמו כן תמצא שאמר הנביא (ירמיה
ל"א) הן זקיר לי אפרים וגו' כי מדי דברי

אליו בפרטות. והנכון בעיני כי בתבת ויברך
רשם הכתוב כי ברך ליוסף שיהיה תמיד
מברך:

עוד יתבאר על פי דבריהם שאמרו (כ"ר פ'
ל"ט) שמתפתח בהכרות היה ביד אברהם
ומסרו ליצחק ויצחק מסרו ליצחק (שם פ'
ס"א) ויצחק מסרו ליוסף, והוא אומרו ויברך
וגו' פרוש מסר בידו מפתח ההכרות:

ויאמר האלהים וגו'. התחיל לעורר האהבה
של הקדמונים כסדר תפלת י"ח
שמתפללין שמתחילין בזכרון האבות ואמר
האלהים אשר וגו' אברהם ויצחק והזכיר
גם זכותו בהצנע ואמר האלהים הרעה אתי
וכאן רמז זכותו על זה הדרך כי הוא יצחק
היה מתהלך לרצונו יתברך כשה לפני רועה
הרועה אותה, ואחר שסדר זכות אבות
התחיל להתפלל המלאך וגו':

טז המלאך הגאל וגו'. פרוש מאמר ה' אשר

(יד) שכל את ידיו כי וגו'. אמר תבת
כי והוא טעם להפך, יש שפרשו על
זה הדרך כי מנשה הפכור ואף על פי כן
וגו' והנכון בעיני הוא לפי מה שקדם
הכתוב להודיע כי עיני ישראל
פכור מזמן לא יוכל הפך מי הוא הפכור ומי
הוא הצעיר, לזה כשנצח לברך דן בדיעתו כי
המסדר יסדרם בדרך מוסרי לעשות הפכור
לימינו של המברך וזנה ידע מקום כל אחד
מהם וצפה מה שיעלה על מחשבתו עשות,
וזה הוא שיעור הכתוב שכל את ידיו וא"ת
מנין ידע והפיר מקומו של כל אחד לזה אמר
כי מנשה הפכור וזנה ידע כי אותו יהיה
לימין ולזה שכל ידיו:

טו ויברך את יוסף. לא ראינו ברכה ליוסף
באין. וימק"ן פ' כי ברכת הבנים היא
ברכת יוסף וכו'. ואין הדעת נוחה בזה כי
למה לא יתברך יוסף עצמו בברכים הנוגעים

♦ יום שלישי ז' טבת ♦

יִוְחָזָא יוֹסֵף אָרִי שׁוֹי אֲבוּהִי יָד יְמִינָה עַל
רִישָׁא דְאַפְרִים וּבְאַיִשׁ בְּעִינֵיהִי וְסַעַד יָדָא
דְּאַבוּהִי לְאַעֲדָאָה יְתָה מַעַל רִישָׁא דְאַפְרִים
לְאַנְחוּתָה עַל רִישָׁא דְמַנְשָׁה:

(ח) וַיֵּרָא יוֹסֵף בְּיִשְׁשָׁכָר אָבִיו וַיֹּאמֶר יוֹסֵף
וַיִּתֶּמֶךְ יוֹסֵף אֶת־אָבִיו וַיִּתֶּמֶךְ יוֹסֵף אֶת־אָבִיו
אֶפְרַיִם עַל־רֹאשׁ מְנַשֶּׁה:

יט"ו וַיִּתֶּמֶךְ יוֹסֵף אֶת־אָבִיו הָרִימָה מַעַל רֹאשׁ בְּנוֹ וַתִּמְכָּה בְּיָדוֹ.

יח וַיֹּאמֶר יוֹסֵף לְאַבוּהִי לֹא בֶן אֲבָא אָרִי דִּין
בּוֹכְרָא שׁוֹ יְמִינִךְ עַל רִישָׁה:

(יח) וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל־אָבִיו לֹא־בֶן אָבִי כִּי־זֶה הַבְּכֹר שֵׁם
יְמִינִךְ עַל־רֹאשׁוֹ: אור החיים

יט וְסָרִיב אֲבוּהִי וַיֹּאמֶר יְדַעְנָא בְרִי יְדַעְנָא אֶף
הוּא יְהִי לְעַמָּא וְאַף הוּא יִסְגִי וּבְרָם אֲחוּהִי
זַעֲרִיא יִסְגִי מִנָּה וּבְנוּהִי יְהוֹן שְׁלִיטָן
בְּעַמְּמָא:

(יט) וַיִּמָּאֵן אָבִיו וַיֹּאמֶר יְדַעְתִּי בְנִי יְדַעְתִּי גַם־הוּא
יְהִי־לְעָם וְגַם־הוּא יִגְדֹּל וְאוֹלָם אָחִיו הַקָּטָן יִגְדֹּל מִמֶּנּוּ
וְזָרְעוֹ יְהִי מְלֹא־הַגּוֹיִם:

כ"ט יְדַעְתִּי בְנִי יְדַעְתִּי שֶׁהוּא הַבְּכֹר. גַּם־הוּא יְהִי־לְעָם וְגו'. שְׁעָתִיד גִּדְעוֹן לְצֹאת מִמֶּנּוּ, שֶׁהַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ
הוּא עוֹשֶׂה גַם עַל יָדוֹ. וְאוֹלָם אָחִיו הַקָּטָן יִגְדֹּל מִמֶּנּוּ. שְׁעָתִיד יְהוֹשֻׁעַ לְצֹאת מִמֶּנּוּ, שֶׁיִּנְחִיל אֶת הָאָרֶץ וְיִלְמֹד
תּוֹרָה לְיִשְׂרָאֵל. וְזָרְעוֹ יְהִי מְלֹא־הַגּוֹיִם. כָּל הָעוֹלָם יִתְמַלֵּא בְצֵאת שְׁמֵעוֹ וּשְׁמוֹ, כְּשִׁיעָמִיד חֲמָה בְּגִבְעוֹן וְיִרְחַם
בְּעַמֶּק אֵילָן.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות י' עמ' 38)

וְאוֹלָם אָחִיו הַקָּטָן יִגְדֹּל מִמֶּנּוּ וְזָרְעוֹ יְהִי מְלֹא הַגּוֹיִם (מח, יט) יֵשׁ לְשָׁאֵל: מִדּוּעַ לֹא בָרַךְ יַעֲקֹב אֶת מְנַשֶּׁה, הַבְּכֹר, בְּבִרְכָּה זֹאת
עֲצָמָה – שֶׁיִּגְדֹּל מֵאָחִיו הַקָּטָן. וְהַעֲנִין, דִּהְיָה 'בְּרִכָּה' פְּרוּשָׁה 'הַמְשָׁכָה' (כמו "הַמְבָרִיךְ אֶת הַגֶּפֶן בְּאַרְצָה"), הֵינִי שֶׁעֲנִינָה לְהַמְשִׁיךְ
דָּבָר מִמֶּקוֹרוֹ, וְלֹא לְחַדֵּשׁ דָּבָר שְׂאִינוֹ קִיָּם בְּמִקְוֵה. לָכֵן לֹא הָיָה יָכוֹל יַעֲקֹב לִפְעַל בְּבִרְכָּתוֹ שֶׁמְנַשֶּׁה יִגְדֹּל מֵאָפְרַיִם, מִכֵּיּוֹן שֶׁלֹּא כָּף
הוּא הַמַּצֵּב בְּמִקְוֵה. אור החיים

אור החיים על התורה – מהדורת בלום, אברמוביץ

זֶה הַבְּכֹר וְלֹא כִּמוֹ שְׂאֵנִי חוֹשֵׁב שְׁדוּרִים
בְּהַפֵּךְ יְדַעְתִּי בְנִי וְנִמְזוּ בְּאוֹמְרוֹ בְּנִי פְרוּשׁ וּמֵן
הַסֵּתֵם לֹא תַחֲשִׁיב יְמִינִךְ לִפְנֵי יְמִינִי וְלֹא
תִסְדֶּרֶם אֲלֵא הַבְּכֹר לִימִינִי וְלֹא לִימִינִךְ, וְכַנֵּג
מָה שֶׁהוֹרַנְתִּי לְעִשּׂוֹת מִשְׁפָּט הַבְּכֹרֶה בְּאוֹמְרִיךְ
שֵׁם יְמִינִךְ עַל רֹאשׁוֹ יְדַעְתִּי גַם זֶה וּבְכֻלָּל
יְדִיעָה זֹאת נִכְנָסָה גַם יְדִיעַת הַמְסוּבָה מִדָּבָר זֶה
בְּעִשּׂוֹת בֶּן לְיוֹסֵף, וְאָמַר גַּם הוּא יִגְדֹּל פְּרוּשׁ
לֹא תַחֲשִׁיב שֶׁהוּא בְּמִדְּוָה שְׁפִלָּה אֲלֵא יִגְדֹּל
וְיִהְיֶה לְעָם, וְאוֹלָם גו' פְּרוּשׁ לֹא לְצַד בְּרִכְתִּי
אֲלֵא לְצַד מָה שֶׁצָּא מִמֶּנּוּ וְזָרְעוֹ יְהִי מְלֹא
הַגּוֹיִם, לָזֶה הֵגַם שְׁבֻמָּן זֶה זֶה הַבְּכֹר, לְעִתִּיד
יְהִי הַקָּטָן יוֹתֵר גָּדוֹל בְּאוֹמְרָם ז"ל (תַּנְחוּמָא)
שֶׁזֶה צָא מִמֶּנּוּ גִדְעוֹן וְזֶה צָא מִמֶּנּוּ יְהוֹשֻׁעַ
וּמֵן הַסֵּתֵם שְׁלִשְׁלָת זֹאת הִיְתָה בְּשֶׁרֶשׁ נְשׁוּמָת
הַשֶּׁבֶט מְבִלִּי בְּרִכְתִּי יַעֲקֹב וְאָשֶׁר עַל בֶּן אָנִי
מְקַדִּימוֹ לְבְכֹר:

אוֹ יִרְצָה עַל זֶה הַדֶּרֶךְ יְדַעְתִּי כָּל טַעֲנוּתֵיהִי,
וּמָה שֶׁרָמַזְתָּ כִּי זֶה גֵרָם, לֹא זֶה גֵרָם אֲלֵא
בְנֵי פְרוּשׁ בְּנֵי הוּא שְׁגָרָם לְכָל הָעוֹבֵד
בְּחֻלּוּמוֹתֶיהֶם וּדְבָרֶיהֶם. וְאוֹמְרוֹ יְדַעְתִּי פַעַם ב'
נִמְשַׁכְתָּ עִם לְמִשָּׁה מִמֶּנָּה גַם הוּא וְגו' וְאוֹלָם

כִּי זֶה הַבְּכֹר וְחֻזֵּר עוֹד לֹמַר שֵׁם יְמִינִךְ גו':
הֵנָּה נִסְתַּפֵּק יוֹסֵף בְּאֶחָד מִב' דְּרָכִים, הָא'
הוּא שֶׁחֲשִׁב יַעֲקֹב כִּי הַבְּנִים הֵיוּ לְקוֹחִים
בְּיַד יוֹסֵף בְּשַׁעַת בְּרִכָּה וְזִדְעָה הַדָּבָר כִּי יָקַח
בְּיָמָיו הַבְּכֹר וּבִשְׂמָלוֹ הִצְעִיר וּכְפִי זֶה יְהִי
לִפְנֵי יַעֲקֹב הַבְּכֹר לְשְׂמָלוֹ וְהִצְעִיר לִימִינוֹ,
וְאָשֶׁר עַל בֶּן שְׁפֵל אֶת דָּדִיו כִּי מְנַשֶּׁה הַבְּכֹר
וְאוֹתוֹ יִשִּׁים אָבִיו בְּיַד יְמִינוֹ, וְדָרַךְ ב' שְׁבִכְנָנָת
הַמִּכְבֹּשׁ שְׁפֵל אֶת דָּדִיו לְשׁוֹם יְמִינוֹ עַל רֹאשׁ
הִצְעִיר, לָזֶה אָמַר לוֹ בְּתַחֲלָה אִם בְּנָתוֹ הִיא
לְחֻשְׁבוֹ כִּי לְקַחֵם אֲבִיהֶם בְּיָדוֹ הַבְּכֹר לִימִינוֹ
שֵׁל יוֹסֵף אָמַר לֹא בֶן אָבִי כִּמוֹ שֶׁאַתָּה חוֹשֵׁב
כִּי זֶה הַבְּכֹר, וְאִם אַתָּה יוֹדֵעַ כִּי סְדוּרִים
הַבְּכֹר לִימִינִךְ וְגו' אֲלֵא שֶׁאַתָּה מוֹנֵעַ יְמִינִךְ
מִהַבְּכֹר לָזֶה אָמַר שֵׁם יְמִינִךְ עַל רֹאשׁוֹ פְרוּשׁ
לְמָה תִּמְנַע הַטּוֹבָה מִבְּעִלְיָה, וְכַבֵּר יְדַעְתָּ מָה
שֶׁגָּרַם דָּבָר זֶה:

יט וַיִּמָּאֵן אָבִיו וַיֹּאמֶר יְדַעְתִּי גו'. אוֹמְרוֹ
וַיִּמָּאֵן, לְצַד שֶׁהִי רּוֹצֶה לְסַמֵּךְ יָד אָבִיו
לְהִסִּיר אוֹתָהּ, וְכַפֵּל לֹמַר יְדַעְתִּי בְנִי יְדַעְתִּי,
נִתְפַּן לְהַשִּׁיב לִב' דְּבָרִים שֶׁאָמַר כִּמוֹ
שֶׁפְּרָשְׁנוּ, כִּנָּגַד מָה שֶׁאַמְרָתָּ לֹא בֶן אָבִי כִּי

בוֹ וְגו', הָרִי כִּי שְׁמוֹ שֵׁל אֲפְרַיִם נִתְנַקֵּר בְּעִינֵי
ה' וּמִזְכִּירוֹ בְּחֻשָּׁק וְחִבָּה וְתָרָה:
וַיִּדְגּוּ לְרֹב וְגו'. הַכּוֹנֵה עַל הַדֶּרֶךְ מָה שֶׁפְּרָשְׁתִּי
בִּפ' בְּרֹאשִׁית בִּפְסוּק (א' כ"ב) וַיִּבְרָךְ
אֹתָם וְגו' הָאִמּוֹר בְּדָגִים כִּי הִצִּיב ה' לְבָרְכָם
לְצַד שְׂמֻקּוֹם דִּירְתָם הוּא נִגְדִי בְּפָנֶיהֶם הָאֲחֵרִין
לְבַחֲנֵית הַלָּדָה לָזֶה הִגְדִּיל בָּהֶם כַּח הַמּוֹלִיד
לְהוֹלִיד אָפִי בְּמִים, וְכָאֵן אָמַר יַעֲקֹב שֶׁיִּדְגּוּ
בְּדָגִים בְּרַבּוּי הַלָּדָה וְיִהְיֶה לָהֶם גְּדוֹר זֶה
בְּאַרְץ, וּכְפִי זֶה תִּהְיֶה בְּרִכְתָּם גְּדוֹלָה מִבְּרִכַּת
הַדָּגִים לְהִיּוֹתָם בְּמִים וְהַבֵּן. וְדַקְדַּק לֹמַר
בְּקָרֶב רְמֵז שִׁיְהִי נִחְבָּאִים בְּפָנִים עַל הַדֶּרֶךְ
מָה שֶׁאָמַר לָהֶם יְהוֹשֻׁעַ (סוּטָה ל"ו:) בְּזִמְנָן
שְׁנַתְקִימָה בְּרִכַּת יַעֲקֹב בָּהֶם לְכוּ תַחֲבִיאוּ
עַצְמְכֶם בְּעֵרִים, כִּי יְהוֹשֻׁעַ פְּרַשׁ הַתּוֹבָה
כְּפִרְשׁוֹנוֹ. וַיֵּשׁ דְּרָשָׁה בָּזָה (בְּרִכּוֹת נ"ה):
שֶׁהַמְשִׁילִם לְדָגִים שְׂאִין עוֹן הָרַע שׁוֹלֵטָת
בָּהֶם, וּכְפִי זֶה אוֹמְרוֹ בְּקָרֶב הָאָרֶץ פְּרוּשׁ
הֵגַם שִׁיְהִי בְּקָרֶב הָאָרֶץ, וּבָזָה הֵם בְּגִדְרָה
עֲלִיּוֹן מִהַדָּגִים:

יח וַיֹּאמֶר יוֹסֵף וְגו' לֹא בֶן אָבִי טַעַם
שֶׁהָאָרֶץ כָּל אֵלֶּה הַדְּבָרִים לֹא בֶן אָבִי

כ וּבְרִכְנוֹן בְּיוֹמָא הוּא לְמִימַר בְּךָ יִבְרַךְ
יִשְׂרָאֵל לְמִימַר יִשְׁוִינְךָ וְיִבְרַכְךָ וְיִבְרַכְךָ וְיִבְרַכְךָ
וְיִשְׁוִי יְת אֶפְרַיִם קֹדֶם מְנַשֶּׁה:

(ב) וַיְבָרְכֶם בַּיּוֹם הַהוּא לֵאמֹר בְּךָ יִבְרַךְ יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר
יִשְׁמַךְ אֱלֹהִים בְּאַפְרַיִם וּבְמְנַשֶּׁה וַיֵּשֶׁם אֶת־אֶפְרַיִם לְפָנֵי
מְנַשֶּׁה:

כז"י בְּךָ יִבְרַךְ יִשְׂרָאֵל • הָבָא לְבְרַךְ אֶת בְּנָיו, יְבָרְכֶם בְּבִרְכָתְסָם וַיֹּאמֶר אִישׁ לְבָנוֹ: "וַיִּשְׁמַךְ אֱלֹהִים בְּאַפְרַיִם וּבְמְנַשֶּׁה".
וַיֵּשֶׁם אֶת־אֶפְרַיִם • בְּבִרְכָתוֹ, לְפָנֵי מְנַשֶּׁה, לְהַקְדִּימוֹ בְּדִגְלִים וּבְחֻנְכַּת הַנְּשִׂאִים. אור החיים

כא וַיֹּאמֶר יִשְׂרָאֵל לְיוֹסֵף הֲאֵאֻנָּא מְאִית וַיְהִי
מִימְרָא דְּזִי בְּסַעֲדָכוֹן וְזִמְבִּי תִכּוֹן לְאַרְעָא
דְּאַבְהֵתְכוֹן:

(כא) וַיֹּאמֶר יִשְׂרָאֵל אֶל־יוֹסֵף הִנֵּה אֲנִי מֵת וְהִיהָ אֱלֹהִים
עִמָּכֶם וְהֵשִׁיב אֶתְכֶם אֶל־אֶרֶץ אֲבֹתֵיכֶם: אור החיים

כב וַאֲנָא יְהִיבִית לָךְ חוּלָק חַד יִתִּיר עַל אַחִיךָ
דִּי נְסִיבִית מִיָּדָא דְּאַמְרָאָה בְּצִלּוֹתֵי
וּבְכַעוּתֵי:

(כב) וְאֲנִי נֹתְתִי לָךְ שְׂכָם אֶחָד עַל־אֲחִיךָ אֲשֶׁר לְקַחְתִּי
מִיַּד הָאֲמֹרִי בְּחֶרֶבִי וּבְקִשְׁתִּי:

כז"י וַאֲנִי נֹתְתִי לָךְ • לְפִי שְׂאֵתָה טוֹרֵחַ לְהַתְעַסֵּק בְּקִבּוּרֵי, וְגַם אֲנִי נֹתְתִי לָךְ נַחֲלָה שְׂתַקְבֵּר בָּהּ, וְאִי זֶה? זֶה שְׂכָם, שְׂנָאָמַר: (יהושע כד) "וְאֵת עֲצָמוֹת יוֹסֵף אֲשֶׁר הֶעֱלוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם קָבְרוּ בְּשֶׁכֶם". שְׂכָם אֶחָד עַל־אֲחִיךָ • שְׂכָם מִמֶּשׁ, הִיא תְּהִיָּה לָךְ חֵלֶק אֶחָד יְתֵרָה עַל אַחִיךָ. בְּחֶרֶבִי וּבְקִשְׁתִּי • כְּשֶׁהֲרֹגוּ שְׂמֵעוֹן וְלֹוִי אֶת אֲנָשֵׁי שְׂכָם, נִתְכַּנְסוּ כָּל סְבִיבוֹתֵיהֶם לְהִזְדוּג לָהֶם, וְחָגַר יַעֲקֹב כָּלִי מִלְחָמָה בְּנִגְדָן. דָּבָר אַחֵר: "שְׂכָם אֶחָד", הִיא הַבְּכוּרָה, שִׁישְׁלוּ בְּנָיו שְׁנֵי חֲלָקִים, וְשְׂכָם, לְשׁוֹן חֵלֶק הוּא, כְּתִרְגוּמוֹ, וְהִרְבָּה יֵשׁ לוֹ דּוּמִים בְּמִקְרָא: (תהלים כא) "כִּי תִשְׁתַּמְּחוּ שְׂכָם", תִּשְׁתִּי שׁוֹנָאִי לְפָנֵי לְחָלָקִים. (שם ס) "אֲחֻלְקָה שְׂכָם", (יהושע ו) "דִּרְךָ יִרְצָחוּ־שְׂכָמָה", אִישׁ חֵלֶקוֹ, (צפניה ג) "לְעִבְדוֹ שְׂכָם אֶחָד". אֲשֶׁר לְקַחְתִּי מִיַּד הָאֲמֹרִי • מִיָּד עָשׂוּ, שְׁעָשָׂה מַעֲשֵׂה אֲמֹרִי. דָּבָר אַחֵר: שְׁהִיָּה צַד אָבִיו בְּאֲמֹרֵי פִּיו. בְּחֶרֶבִי וּבְקִשְׁתִּי • הִיא חֲכָמְתִּי וְתַפְלָתִי (ועין בְּרָא"ם שְׂכָמָה דְּאִי אֶפְשָׁר לְפָרֵשׁ עַל חֲרָם שֶׁל שְׂמֵעוֹן וְלֹוִי, דְּהָא לֹא עָשׂוּ מִדְּעָתוֹ, שְׁחָרִי כַּעַם עֲלֵיהֶם עַל זֶה. וְלַעֲנִיּוֹת דַּעֲתִי, בְּלֹאוֹ הָכִי אִי אֶפְשָׁר לְפָרֵשׁ עֲלֵיהֶם, דְּמָה נִתְּנִית טַעַם יְהִיָּה עַל שְׁנֵתָנוּ לְיוֹסֵף מִפְּנֵי שְׁלָחוֹהוּ שְׂמֵעוֹן וְלֹוִי בְּחֶרֶבִי וּבְקִשְׁתִּי, וְהִלָּא אֲדִרְבָּא, מָנָה הַטַּעַם רַאוי שְׁיִנְתָן לְשִׁמְעוֹן דַּעֲתִי, וְלֹוִי, וְלֹא לְיוֹסֵף, וְדוּק) •

• יום רביעי ח' טבת •

א וַיִּקְרָא יַעֲקֹב לְבִנּוֹהֵי וַיֹּאמֶר אֶתְכֶנְשׁוּ וְאֶחָדִי
לְכוֹן יְת דִּי יַעֲרַע תִּכּוֹן בְּסוּף יוֹמָא:

מט (א) וַיִּקְרָא יַעֲקֹב אֶל־בְּנָיו וַיֹּאמֶר הֶאֱסַפּוּ וְאֶגִּידָה לָכֶם
אֵת אֲשֶׁר־יִקְרָא אֶתְכֶם בְּאַחֲרִית הַיָּמִים:

כז"י וַאֲגִידָה לָכֶם • בְּקֵשׁ לְגִלּוֹת אֶת הַקֵּץ, וְנִסְתַּלְקָה מִמֶּנּוּ שְׂכִינָה, וְהִתְחִיל לֹוֶמַר דְּבָרִים אַחֲרִים.

ב אֶתְכֶנְשׁוּ וַיִּשְׁמְעוּ וַיִּשְׁמְעוּ בְּנֵי יַעֲקֹב וַיִּבְרְכוּ אוֹלְפָן
מִן יִשְׂרָאֵל אֲבוֹכּוֹן:

(ב) הִקְבְּצוּ וְשִׁמְעוּ בְּנֵי יַעֲקֹב וְשִׁמְעוּ אֶל־יִשְׂרָאֵל אֲבִיכֶם:

ג רַאויבִּין בּוֹכְרִי אֶת חִילִי וְרִישׁ תְּקִפִּי לָךְ הָהָה
חֲזִי לְמִסַּב תְּלַתָּא חוּלָקִין בְּכִירוּתָא בְּהִנְתָּא
וּמִלְכוּתָא:

(ג) רַאויבִּין בְּכָרִי אֶתָּה כְּחִי וְרִאשִׁית אוֹנִי יְתֵר שְׂאֵת וְיֵתֵר
עוֹ:

כז"י וְרִאשִׁית אוֹנִי • הִיא טַפָּה רִאשׁוֹנָה שְׁלוֹ, שְׁלֹא רָאָה קָרִי מִיָּמָיו (כ"ד). אוֹנִי • כְּחִי, כְּמוֹ: (יהושע יב) "מִצְאֵתִי אוֹן

אור החיים על התורה – מהדורת בלום, אברמוביץ

לְשׁוֹב שְׁבוּתָם בְּאֵין סַפֵּק בְּדָבָר, וְדָקְדַק לֹוֶמַר
אַרְצֵן אֲבוֹתֵיכֶם כִּי הָאֶרֶץ לְאִבּוֹת נִתְּנָה וְהֵם
זָכוּ בָּהּ לֹא לְיוֹצְאֵי מִצְרַיִם וּמַעֲתָה יֵשׁ בְּיָדִי
לְתֵת לָךְ שְׂכָם אֶחָד וְגו' כִּי בְּזֶה תִּפְדֶּק
הַנְּתִינָה מִמֶּנּוּ אֵלָיו, וְהוּא אוֹמְרוֹ וְאֲנִי נֹתְתִי
לָךְ וְגו'. וְגַם לְדָבָר רַ"ל (בְּרִאשִׁית ו' כ"ב) "וְיָשָׁב פ' צ"ג)
כִּי שְׂכָם זֶה כְּמִשְׁמָעָה שְׂכָאוּ בְּנֵי יַעֲקֹב
עַל חֲלָלִיָּה, אִפְּ עַל פִּי כֵן זִילַת זְכוּת אֲבוֹת
בְּאַרְצָן לֹא יִזְכָּה בָּהּ יַעֲקֹב וְלֹא בְּנָיו:

מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יִשְׁנָה מִטְבַּע יַעֲקֹב אֲבִינוּ
וַיֹּאמֶר לְבָנוֹ וַיִּשְׁמַךְ אֱלֹהִים כְּמִנְשָׁה וּבְאַפְרַיִם
וְהִיָּה מִאֲמָר זֶה לֹאֹת כִּי אֶפְרַיִם קֹדֶם מְנַשֶּׁה
לְכָל דָּבָר:
(כא) וַיֹּאמֶר יִשְׂרָאֵל וְגו' וְהִיָּה אֱלֹהִים וְגו'.
כְּנִתָּא אוֹמְרוֹ אֲנִי מֵת וְגו' פְּרוּשׁ שְׁלֹא
יִחְשְׁבוּ כִּי בְּמֹות יַעֲקֹב תִּסְתַּלֵּק הַשְּׂכִינָה
מִבְּנֵיהֶם אֵלָּא אֶפְלוּ מִוֹת יְהִיָּה אֱלֹהִים עִמָּהֶם.
וְאוֹמְרוֹ וְהֵשִׁיב וְגו' הוֹדִיעֵנו שְׁהִיָּה נִפְקָדִים

וְגו' פְּרוּשׁ שְׂדֵעַ בְּנִבּוּאָה שְׁהִקְטָן יִגְדֵל מִהַגְדֹּל
וְאִינוּ יָכוֹל לַעֲשׂוֹת חֶפֶץ מִתְחַזֵּן אֲשֶׁר דְּמָה
בְּיָדוֹ הַגְדֹּל בְּרוּךְ הוּא:
(כ) וַיְבָרְכֶם בַּיּוֹם הַהוּא לֵאמֹר וְגו'. פְּרוּשׁ
בְּרוּךְ אוֹתָם כָּל כֶּף בְּרִכוֹת עַד גְּדֵר שְׁאֵין
בְּרִכָּה לְמַעְלָה מִמֶּנָּה עַד שֶׁהִכַּל אוֹמְרִים בְּךָ
רַאוי לְבְרַךְ יִשְׂרָאֵל. וְאוֹמְרוֹ וַיֵּשֶׁם אֶת אֶפְרַיִם
וְגו' פְּרוּשׁ בְּאַמְצָעוֹת דְּבִירוֹ זֶה קָבַע מְקוֹם
לְמַעְלָה לְצַעִיר קֹדֶם לְמְנַשֶּׁה כִּי מִי הוּא זֶה

לי", (ישעיה מ) "מרב אונים", "ולאין אונים". יתר שאת • ראוי היית להיות יתר על אחיד בכהנה, לשון נשיאות בפנים. ויתר עז • במלכות, כמו: (שמואל א ב) "ויתן עז למלכו", ומי גרם לך להפסיד כל אלה? • אור החיים

אור החיים על התורה – מהדורת בלום, אברמוביץ

אחים הגדולים, ובס' הוהר פ' וישלח דף קע"ו פתב טעם הדבר וז"ל בשעתא דעאל לגבה דלאה כל ההוא לילאי רעותיה ולביה הנה ברחל דחשיב דרחל אייה וכו' אהר עבדא לאתריה וכו' בכוריה אהרדף ליוסף וכו' ע"כ. הנה טעם זה מספיק לנטילת בכורה מראובן ותעמד ביוסף כי הוא כפי האמת שצלה במחשבה ראשונה בביאה ראשונה כשהטיל ורעו יעקב חשב באמו. אלא קשה למה הצורך הפתוב לומר ובחללו יצויעי אביו וגו' הלא אפלו אם לא היה ראובן מחלל יצויעי אביו הבכורה ליוסף נוגעת בנפשו: וללשון הענין דבר ידוע הוא כי כל רוחניות שבעולם מתחלק לג' בחינות, אחד קדשה, ואחד חול, ואחד חלק רע, וכל אחת מהשלשה תוציא ענפיה ותתאנה לבחינתה. חלק הקדשה יפריש ענפי הטוב והאשר הנצחי ותתאנה למשכלות, חלק החל יתאנה לאכל הערב לפה והנחמד לעין ויבנה פתי אבנים ופער ויבנו מלבושים והכנות נדמים, חלק הרע יתאנה לכל תעוב וינעשה כל אשר שגא ה' ויבחר לגול ולרמות ולשקר ולאכל חלק השטא נבלות וטרפות שקצים וכו' וינעב לנפשו לחבק בשר טמא נדה גויה אשת איש וזכר המרקים מבחינת הקדשה, ומגו' אלה ישנו כל הוה וכל נמצא בין מחלקי הטוב והשורה בין בחלקי הממצע והוא שאנו קוראים חל בין בחלקי הרע והשטמא, וצוה ה' לעם ישאל כי לצד שהם מבחינת הקדשה לכל וטעמו מחלק הרע לא במאכל ולא במשקה ולא בדבור ולא במחשבה ולא בראיה ולא בשמיעה ולא בריח. מאכל לכל יאכל בעלי חיים טמאים וטרפות ונבלות ושקצים וכו' ולא ישתה גין נספ וזין ערלה וכדומה. דבור שלא ידבר שקר וריביות ונבלות הפה ולשון הרע וכדומה. מחשבה לכל יחשב בע"ז ולא בזנות ולא יתגאה בדעתו ולא יחרש און. ראיה לכל יביט בלפי אשה האסורה באומר אל תפנו אל האילים וגו' (זהר קדושים פ"ג): ולא יביט בדברים האסורים לראות. שמיעה שלא ישמע דברים המשקצים ולא קול אשה האסורה וכדומה. ריח שלא יריח ריח דברים האסורים, וינגד כל בחינה ויבחינה יש חלק החל וחלק הקדשה, וגור ה' שיהיה חלק הקדשה מצוה לעשות בן וחלק החל רשות ובעת אשר ידבק האדם בבחינה אחת מהם כמו בן תדבק נפשו בשרש ההוא אם לטוב אם להפסד, ומעתה הגם שתהיה נפש האדם טהורה וזהו וברה באמצעות אשר יבנים לפנימיותו מחלק הרע תהיה הנפש שהיא

וראיתי לרמב"ן (תולדות כ"ו ה') שנתן טעם ליעקב ששואב ב' אחיות כי לא היה בארץ עד כאן, ואין דבריו חזקים בסמוכות כי מי גלה לו סוד זה שלא היה שומר תורה אלא בארץ אחר שאין הפרש בין הארץ לח"ל באותן פרטי המצוות שלא שמרום האבות: והנכון בעיני הוא כי האבות קבלו התורה משם שקבל מנח שקבל מחנוך שקבל מאדם הראשון אשר למדה מפי הגבורה דכתיב אז ראה וגו' ויאמר לאדם, (זהר ח"א קצ"ט). ושקבאמצעותה צוהו לעבר גן עדן וכמו שפרשתי בפסוק (לעיל ב' ט"ו) לעבדה ולשמרה. אף לא נצטוה אלא על ז' מצוות שאם יעבר עליהם יתג אכל שאר התורה קרוב לשקר אם ינעשה ורחוק מן ההפסד אם לא יקם, וכדרך שיש לנו גם אחר נתינת התורה שיש מצוות שאם ינעשה אותם האדם יטל שקר ואם לא אין לו ענש עליהם כמו כן היה מיום ברא אלהים אדם בכל התורה חוץ מד' מצוות, והאבות לצד חביבותם בה' וחשקם באשר עליון קימו הכל באומר (כ"ו ה') עקב אשר שמע וגו', ואמר ז"ל (יומא כ"ח:) קים אברהם אבינו אפלו ערובי תבשילין ואת בניו הקים תחתיו להרויח תועלת המצוות ופסק התורה, אכל במקום שהיו רואים תועלת דבר התועלת להם כמו שתאמר יעקב כשהרגיש בהצלחתו בנשואי שתי האחיות העלים עין מרוח הנמשך מקיום המצוה ההוא ביין שאין לו ענש אם לא יקמנה כל עוד שלא נתנה תורה, ומה גם אם נאמר שהיו עושים על פי הדבור כי האבות נביאים היו וה' אמר להם לעשות בן, ודבר זה דומה למה שכתב רמב"ם בהלכות יסודי התורה (פ"ט) כי נביא שאמר לעבר על אסור מאסורי התורה לפי שעה שומעין לו כאלוהו בהרמל וגו' גם יאמן יעקב ששעה מעשה על פי נבואתו שכול לשאב' אחיות לפי שעה לא שיעקר אסור ב' אחיות, ומה גם בזמן שלא היה להם ענש על הדבר אלא הקרבת התועלת אם יקמו בנפשו, גם יהודה על ידי מלאך הרשה לקחת תמר באומנם ז"ל (ב"ר פ' פ"ד) למה שגמשה מנה מהאצלת נשמות הקדושות, ולפי זה נאמר כי יעקב נראה בעיניו להעניש ראובן על אשר חלל יצויעו ונטל ממנו הבכורה או שכן נאמר לו בנבואה, וכמו שכן אמר הפתוב בדברי הימים (א ה') ראובן בחר ישאל כי הוא הבכור ובחללו יצויעי אביו נתנה בכורתו לבני יוסף. וצוין אין הדבר מספיק כי למה לא נתנה אלא ליוסף ולא ליהודה או לשאר

ג) ראובן בכרי אתה וגו'. יש להעיר מה חדוש מודיע יעקב לראובן כי הוא הבכור: עוד אומר פתי וראשית אוני מה הוא דעתו בזה, וז"ל אמרו (ב"ר פ' צ"ח) כי הודיעו בזה כי הוא טפה ראשונה, וצוין צריך לדעת מה היא פגנת הודעה זו לראובן: עוד למה כפל לומר פתי ולא הספיק לומר ראשית אוני: עוד צריך לדעת פגנת אומר יתר שאת ויתר עז. וז"ל (שם) אמרו שאת זה כהנה עז זה מלכות וכו', וצריך לדעת למה לא אמר חלק פי שנים אחר שיד לפרט פרטי המשג לבן בכור. ואנאלוס הוסיף להזכירה בתרגומו ואמר תלת חלקין וכו': עוד צריך לדעת פגנת אומר פחו כמים אל תוהר. ורש"י ז"ל פרש על אשר פחתה כמים לזה אל תוהר לא יהיה לך היתירות ומה הוא הפחו כי עלית משקבי וגו'. וצוין צריכין אנו למודיע למה לא הספיק לומר אל תוהר כי עלית אחר שהפחיות הוא כנוי לעון היה לו להזכיר העון לכו ומה לי עשאו בחפזון או שלא בחפזון: עוד למה הפסיק בענש באמצע הודעה העון שהיה לו לומר על זה הדרך אל תוהר פחו כמים כי עלית או על זה הדרך פחו כמים כי עלית וגו' אל תוהר: עוד צריך לדעת פגנת אומר עלית משקבי אכיד לשון רבים: עוד מה פגנת אומר או חלקה כי משמע ששעה ב' דברים בזמנים מחלקם ולזה אמר אז וגו' פרוש כי לצד שהחלול היה בזמן נפרד מזמן שצלה יצויעי אביו לזה אמר אז חלקה וצריך לדעת מה היא החלול ששעה זולת עלית משקבי וגו', ואם הפגנה היא שקבאמצעות עליתו חלל וגו' היה לו לומר עלית וגו' חלקה וגו'. והדבר מוכן שאז בעלותו חלל יצויעי ולא היה צריך לומר אז: וקדם לבוא לבאור הפתובים יש לנו לחקר חקירה אחת והיא איך עשה יעקב הפך מה שכתוב בתורה (תצא כ"א ט"ז) לא יוכל לבכר את בן האהובה על פני בן השנואה הבכר והוא בכר יוסף בן רחל האהובה אצלו על פני ראובן בן לאה השנואה. וקדם צריך לתת לב אם האבות היה עליהם חיוב קיום כל התורה כי הלא מצינו שיעקב נשא ב' אחיות ואברהם לא קל עד שהיה זקן וכן פמה פרטים: ומעתה מה מקום לקשיא זו שבכר בן האהובה תהיה זו כערלה של אברהם קדם שנצטוה וכןשיאת ב' אחיות ליעקב.

ד על דאזלתא לקבל אפיך הא כמא ברם
לא אהניתא חולק נחיר לא תסב ארי
סלקתא בית משכבי אבדו בכו אהלתא
לשוויי ברי סלקתא:

(ד) פתחו פתחים אל-תותר ב' עלית משכבי אביך אז חללת
יצועי עליה:

כח"כ פתחו פתחים • הפתחו והבהלה אשר מהרת להראות בעסק, במים
הללו הממהרים למרוצתם, לכו. אל-תותר • אל תרבה לטל כל היתרות הללו שהיו ראויות לה, ומהו הפתח
אשר פתחת? • פי עלית משכבי אביך אז חללת • אותו שם שעלה על יצועי, והיא השכינה, שהיה דרכה להיות

אור החיים על התורה – מהדורת בלום, אברמוביץ

בעדו כי בלהה היתה מפתח אביו ודיק תבת
פילגש שאניה בקדושים וכו' יע"ש, אין דבריו
נראים כי ודאי שבקדושים היו וכמו שפרשתי
שם במקומו וכמו שכתוב בקנטרס הראיות,
ומה שאמר הכותב (לעיל ל"ה כ"ב) פילגש
אולי שהיא סברת ראובן שבה שגג. או רמו
הכתוב טעם בלבולי יצועי אביו שאמר לא
די זלול אמו בפני רחל הגבירה אלא עוד
תלול בפני הפילגש, ויעולם אשת יעקב
היתה והכתוב העלה עליו ששכב עמה. ומעתה
תשפיל לדעת כי דברי הוזהר שאמר שטעם
הבכורה הוא כי המחשבה במקומה עמדה
ביוסף ומה שאמר הכותב בדברי הנמים
ובחללו יצועי אביו וגו' הוא ענין אחד כי
החלול יצא מהאמצעות המחשבה שלא היתה
בלאה אלא ברחל ואם היתה מחשבתו בלאה
לא היתה ראובן מחלל יצועי אביו:

ובזה נבוא לבאר הכתובים פתחו ופרחו, כי
יעקב תחלת דברו הטוב שרצה להסיר
הבכורה מראובן עמד לגס לפניו מה שהקדמנו
פי תולדות הרע בפנים התחלתה תהיה
מהמוליד, לזה חש יעקב שיאמר ראובן בלבו
פי יעקב הוא הסובב למעשה ההוא כפי מה
שהקדמנו כי המוליד יוליד שרשים בנפש
הבן אם לטוב אם לרע, ולצד שחטא ראובן
היה בבחינת השכיבה בא להסיר חשד ממנו
ואמר ראובן בכרי אתה וגו', הנה יש בעוברי
עברה בבחינת הנאון ג' הדרגות, א' שנואפים
יולדים בנים שלא כהגון. ב' מזריעים באסור
ואינו מוליד בן מאותה ההנאה, ג' יש בגדר
זה כמה הדרגות או שבה על אשת איש ולא
לד ממנה ממנו או ששחת בזכר או ששחת
אצרה או בחינות לילה במקרה, ג' שמתחמם
האדם וקשחתו ננצר באמצעות מחשבות רעות
ובדומה, וכל שלש אלה הם מדרגת התעורב
השנאי בעיני הקב"ה, לזה אמר כנגד שלשם
בכרי וכו' וראשית אוני, בכורי אתה שלא
ללתי בן קדם לה שלא בדרך כתבה וקדושים
פי זה גם בן מהבילתי נכון, כחי שלא יצא
ממני זרע קדם לה, ראשית אוני שלא ננצרה
קשתי, הא למדת פי יעקב משלל מבחינה זו
של גאון בהקבלט:

גם רמו באומר כחי וראשית אוני שנוצר
מטפה ראשונה שצא מיעקב ומזה אתה
למד כי לא בעל על הבתולים שאם בן לא

על דברי ה'. אמר לו שוגג היה גם לא בחינת
הרע גמור היה עין הדעת והראיה כי נטוע
בגן אלהים מקום שאין רע, גם אמר וז"ל
(ב"ר פ' כ"א) שאם היה ממתיך עד ערב
שבת קדש היה מקדש על גפן למאן דאמר
(סנהדרין ע') גפן היה, הא למדת שלא היתה
בחינת הרע אלא כדבר חל בערף קדש והוא
סוד:

ואם תאמר איך אברהם ילד ישמעאל ויצחק
עשו, יש לה לדעת כי הם חלקי הרע
שצדק בהם האב תרח אבי אברהם עובר ע"ז
היה ויכניסוהו נפש אברהם יצאה דבורה
מבחינת הרע אלא שגבר עליו חסד אברהם
וכפה בחינת הרע עד שהפרידה ומסרה
בישמעאל, ובעדן היה ניצוצי הרע דבקם עד
שבה יצחק והפרידים ברחימת הקדושה, והוא
אומרים וז"ל (ב"ר פ' ס"ג) פי יעקב יצא נקי
וכר וכו'. ומעתה נשקוף במעשה יעקב כי
בצת הנרצת ראובן היתה מחשבתו לא שלמה
בבחינת הטוב בפרט זה שלא עשה מעשה
במקום המחשבה ובחינה זו אינה במדרגת
הטוב, וכמו שתמצא שחשבו וז"ל (נדרים
כ"ו:) בדומה לזה בני תמורה, והגם פי ישתנה
מעשה יעקב לצד כי מחשבתו וידיעתו שלמה
פרוש כי היה חושב ברחל גם היה בדעתו
ובידיעתו כי היא זאת רחל לא שהיה יודע
שהיא לאה וחשב ברחל שלזה יקרא בני
תמורה, אף על פי בן הדבר הוא כל שהוא
מבחינת לא טהור, וצא ולמד מה שצא מזה
פי יצא ראובן ובלבל יצועי אביו הרי מעשה
פעלתו מעשה הבלתי טהור מה שלא עשה
בן אחד מקל השבטים ואפילו על ידי נסיון
של יוסף. והגם שאמר ונבון (שבת נ"ה:)
כל האומר ראובן חטא אינו אלא טועה, עם
כל זה הכתוב העלה עליו החטא או לצד
שעשאו או לצד שראוי לקרא עליו:

ומה שתמצא שיהודה שכב עם תמר, ב'
תשובות יש בדבר הא' פי לא ידעה
וגם מלאך אנסו באומרים וז"ל (מכות כ"ג):
בפסוק צדקה ממני שצדקה בת קול ואמרה
ממני יצאו הדברים מה שאין בן ראובן
דאדברה התורה העידה כי עשה מעשה בלתי
הגון:

ומה שראיתי להרב המפלא הר"ר רוזאניס
זצוק"ל (פרשת דרכים ד"א) שהליו

מערבת מב' בחינות טוב ורע וזה יסובב
לנפש ההיא טעימת המר להתנער או גוף
ונפש בעולם הזה או נפש לבר לאחר מותו,
והוא סוד הקביסה שאמרו בשלהי שבת
(קנ"ב:) נתנו לכובס. ויש לה לדעת כי כפי
בחינת הרע שנדבקה בנפש מהרע כמו בן
תתאנה נפשו, כמו שתאמר אם נפשו נחלה
משמאת הנאוף תתאנה נפשו לבחינה זו כפי
מה שהקדמנו כי כל בחינה תתאנה לכיוצא
בה וכי ירבה האדם להלעיט נפשו מחלקי
הרע תגדל בה חשק הרע ויבדל ויתרחק
מבחינת הטוב, תחזק כלל זה בדרך פי אין
לה דבר מעשה בעולם ולא נגיד דבר שאין
לו סוד ברוחניות, וכל דבר אסור שהודיע
ה' כי הוא זה אסור כל הנדבק בו הרי הוא
מושך לנפשו חלק רע, וצא ולמד מה שכתב
בספר הישר (שער ט') שחבר ר"ת בהקנת
הנפש לדעת אדם נפשו מה טיבה. ותמצא
ש"ש אדם שאין נפשו משיחתו עשות נאוף
ויש נפש אדם שמשחתו על הדבר ודבר זה
גורם אם הוא דבק בנפשו מבחינת הרע אותה
בחינה אינה יכולה להפוך טבעה הרע לשנא
פיוצא בו, והוא גם בן סוד אומרים וז"ל (ספה
נ"ב:) איבר קטן יש באדם משיביו רעב
מריבו שבע:

גם יש לגלות הבחינה אחת בזה כי יש אדם
פי יולד והיה טבעו להוט אחר עשות רע
ויגדל עשות רשע, ויש אדם טבעו בלי שום
טרח יחדל מבחינת הרע ובקל יחזור לאחור
אם יחפץ. דבר זה מושך מההרפקה בשעת
זריצה אם נפש אדם הזרעת חושבת בחשק
המעשה לצד המעשה כי יערב לו, ואין צריך
לומר אם יתן עינו בכוס אחר או יחשב
מחשבות שלא במינו הטהור וצא ולמד מבני
חזקיה ע"ה (עין יעקב ברכות י'): שצאו ב'
עובדי ע"ז לצד מחשבת המוליד בעממים כי
המחשבה באותו מצב בונה הנגון בנולד, וזה
לה עקר גדול כי המזריעים הם הבונים לנפש
הנולד, ואם תזרע בגנין וטהר קדיש משמא
נחית, ואם תולד בו כל שהוא מחלק הרע
דרך שם תגס בחינת הרע ותכל צחנתו
ובאשו, זה הכלל לא יתאנה לבחינת הרע
אלא מינו וכל שאין בו מין רע כל עקר לא
תתאנה לדבר, ואם לקחך אדם לומר והרי
אדם משלל מחלק הרע הנה ואיך חטא וזכר

עולה על יצועי. פתח. שם דבר הוא, לפיכך טעמו למעלה וכלו נקוד פת"ח, ואלו היה לשון עבר, היה נקוד חציו קמ"ץ וחציו פת"ח וטעמו למטה. יצועי. לשון משקב, על שום שמציעים אותו על ידי לבדין וסדינין, והרבה דומים לו: "אם-זכרתיך על-יצועי", (שם קלב) "אם-אעלה על-ערש יצועי". **אור החיים**

(ה) **שמעון ולוי אחים בלי חכם מכרתיהם:**

ה שמעון ולוי אחין גברין גברין בארע תותביותהון עבדו גבורא:

כ"י שמעון ולוי אחים. בעצה אחת על שכם ועל יוסף: "ויאמרו

איש אל אחיו וגו' ועתה לכו ונהרגהו", מי הם? אם תאמר: ראובן או יהודה, הרי לא הספיקו בהריגתו. אם תאמר: בני השפחות, הרי לא היתה שונאתן שלמה, שנאמר: "והוא נער את-בני בלהה ואת-בני זלפה וגו'", ששכר וזבולון לא היו מדברים בפני אחיהם הגדולים מהם, על פרך, שמעון ולוי הם, שקראם אביהם אחים. **כלי חכם.** אמנות זו של רציחה, חכם הוא בידכם, מברכת עשו היא זו. אמנות שלו היא, ואתם חמסותם אותה הימנו. **מכרתיהם.** לשון כלי זין. סיף בלשון יוני מכ"ר (תנחומא). דבר אחר: "מכרתיהם" (כ"י) בארץ מגורתם נהגו עצמן בכלי חכם, כמו: (יחזקאל טו) "מכרתיך ומלדתיך", וזה תרגום של אונקלוס. **אור החיים**

(ו) **בסדרם אל-תבא נפשי בקהלם אל-תתח רבדי פי באפל הרגו איש וברצנם עקרו-שור:**

ו ברנהון לא הות נפשי באתפנשהון למקה לא נחתית מן יקרי ארי ברנהון קטלו קטול וברעוהון תרעו שור סנאה:

כ"י בסדרם אל-תבא נפשי. (כ"י) זה מעשה זמרי, כשנתקבצו שבטו של שמעון להביא את המדינית לפני משה, ואמרו לו: 'זו אסורה או מתרת? אם תאמר אסורה, בת יתרו מי התירה לך? אל יזכר שמי בדבר, שנאמר: "זמרי בן-סלוא נשיא בית-אב לשמעוני" ולא כתב בן יעקב. בקהלם. כשיקהיל קרח, שהוא משבטו של לוי,

אור החיים על התורה – מהדורת 2005, אברמוביץ

כן בלבד יצועי אביו, ולזה דקדק לומר אז לרמו כי לא על זמן שעלה משכבי אביו הוא אומר שחלל יצועי כי הם ב' זמנים שזמן שעלה משקב הוא זמן שעלה בבטן אמו וזמן שחלל הוא אחרי כן:

(ה) **שמעון ולוי וגו'.** אומרו אחים כי לשנים באותה בטבעם ודעת אחת שנה כדעת אחים ודבר זה לא ישנה בכל אחים, או ירצה לתת טעם למעשיהם אשר עשו במעשה שכם ובמעשה יוסף ואמר שטבעם בתגברת יסוד האש. ותמצא שאמרו ז"ל (יומא כ"ב). שאול באחת ועלתה לו המלוכה ממנו ודוד בכמה ולא עלתה לו, והטעם הוא לצד כי שאול טבעו מזוג ודוד טבעו חם כאמרו (ש"א ט"ז) והוא אדמני, וה' דן את האדם כפי הרפכותו, כי מי שגובר בו יסוד האש עם היות שיתעצם בכל עצם הנדירות בעבודת ה' לא ימלט מהשיגיון, ובחלק מעט מהתעצמותו שיעשה אדם מזוג גרוי עצמו משיגאות. ואמר כי שמעון ולוי אחים לשון חם, ולזה קלל לאפם ועברתם כי קשתה, וידוע הוא כי האף והעברה תגדל מיסוד האש שיתגברה. ואמר כי לצד שהם בתגברת החם לזה כלי חכם מכרתיהם ודמה מעשיהם לכלי חכם, לומר כי לא ירשו עליהם משרש נפש המוליד אלא כלי חכם הם דברים המפירים להם. ופי' מכרתיהם לשון הכרה שלא פועל בה להם מאביהם אלא הגברת האש אבל הם מאמצעות דבר זה עשו מעשים בלתי נכונים כמעשה יוסף:

ותר שהפחיתות שנהג לעשות דבר בלתי הגון לא נהג לעשותו בדבר שיש בו יתרון, כי לענין תשובה לא קדם הוא לעשות תשובה כאומרו ז"ל (ב"ק צ"ב) מי גרם לראובן שיודה יהודה, והגם שאמרו ז"ל (ב"ר פ' פ"ד) וז"ל לא היה אדם שפתח בתשובה עד שקב ראובן וכו' עד כאן, עם כל זה ודאי לא אמר עד שקב יהודה ואמר צדקה ממני באותה שעה קפץ ראובן ואמר אני בבלתי משת אבי, כך הובא במדרש (תנחומא) שקב קבלה בידם. ולדבריהם אלו יש לנו לומר כי לטעם זה נתנה מלכותו של ראובן ליהודה בעד גמר ההודאה אשר גרמו לראובן להודות. והנהגה שנתנה ללוי נראה כי לא זכה בה אלא באמצעות מעשיו אחר כך כאמרו (ברכה ל"ג ח') לאיש חסידך אשר נסיתו במשה וגו' ואז הוא שנתנה ללוי הנהגה, ועל כל פנים מימי יעקב נטלו כל המעלות מראובן כאמרו אל תותר ונתן יעקב ב' מעלות א' ליוסף וא' ליהודה והג' תלויה ועומדת עד שנתנה הקב"ה לראוי לה אשר נסהו וגו':

וכנגד מה שנוגע למעשה בגין שרשו אמר כי עלית וגו' פרוש טעם עשותך בן הוא כי בעת שזרעו ועלה בבטן אמו היה בלבול בעלייתו כי עלה ב' משכבות לאה ורחל הא' במעשה וא' במחשבה, כי במעשה היתה לאה ובמחשבה חשב יעקב כי היא רחל, והוא אומרו משכבי אביך, וזה היה סבה שאז חללת יצועי עלה, כי בחינת הרע תוליד בדמותה כשם שעלה בבבלול כמו

היתה מתעברת מביאה ראשונה אלא הוציא בתולים באצבע כרי שלא תפסד הטפה הא למדת כי גם בשעת מעשה לא הגביר התאנה הגופית ומעשהו היה לתכלית דבר קדשה, ומעשה אין מקום לחשד ביעקב ממעשה ראובן כי הוא הסובב, וזו היא תכלית פנותו ולא לשבח עצמו נהפוך:

ואומרו יתר שאת וגו' פרוש כי נטילת פי שנים רמו הוא באומרו בכרי אתה וסתם בכור נוטל פי שנים אלא הגדלה והנהגה היא מהלכות דרך ארץ ולפעמים תתהפך המעלה למי שראוי לה והגם שיהיה קטן לפני בכור, לזה אמר ויש לך יתרון עוד לטל הנהגה והמלכות:

או ירצה כי לו נאה לטל ביתרון בחינת הנהגה וביתרון בחינת המלכות יותר מכל הבכורות כי כל הבכורות לא ישוו לבחינת בכורתו של ראובן מהשעמים שאמר יעקב: ועד עתה הרי החזיק עצמו במשלה מבחינת הרע והחזיק הבכורה כי לו לראובן נאה ולו יאה, ואחר כך בא לתת טעם לב' דברים, בין למה שנוגע לגדלה שהוסרה ממנו בין למה שנוגע לבחינת מעשה בלתי הגון מבטן מי יצא הקרח ואמר כנגד מה שנוגע לבכורה וגדלותיה אמר:

(ד) **פתח במים וגו'.** פרוש אתה פחות בלבב יצועי ולא כבשתי ירךך אלא שמהרת באיש הפוחז ולא עבכת עצמך לצנח ניצוץ הרע שגשרש בך, לזה לא יח' לך יתרון מכל הג' יתרונות ונעשה פשוט, עוד רמו באומרו אל

את כל העדה על משה ועל אהרן. אל-תחד כבודי. שם אל יתיחד עמכם שמי, שנאמר: "קרח בן-יצהר בן-קהת בן-לוי", ולא נאמר: "בן-יעקב", אבל בדברי ה'מים לשונותיו ב' קרח על הדוכן, נאמר: (דברי הימים א' ו') "בן-קרח, בן-יצהר, בן-קהת בן-לוי בן-ישראל". אל-תחד כבודי. כבוד לשון זכר הוא, ועל קרח אתה צריך לפרש כבוד אל הכבוד ואומר: אתה, כבודי, אל תתיחד עמכם, כמו: (ישעיה ד') "לא-תחד אתם בקבוצה". כי באפם הרגו איש. אלו חמור ואנשי שכם, ואינן חשוכין כלם אלא פאיש אחד. וכן הוא אומר בגדעון: (שופטים ו') "והפית את מדין פאיש אחד", וכן במצרים: "סוס ורוכבו רמה בים", וזה מדרשו. ופשוטו: אנשים הרבה קורא איש, כל אחד לעצמו, 'באפם הרגו' כל 'איש' שפעסו עליו, וכן: (יחזקאל יט') "וילמד לטרף טרף אדם אכל". וברצונם עקרו-שור. רצו לעקר את יוסף שנקרא שור, שנאמר: "ככור שורו הדר לו". עקרו, אשריטו"ר בלע"ז, לשון (יהושע יא) "את סוסיהם תעקר".

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות ה' עמ' 251)

אלו חמור ואנשי שכם (רש"י מט, ו') לא הזכיר גם את שכם בן חמור עצמו, שגם לכל הענין. ונמוקו עמו: פאיש יעקב אומר לשמעון ולוי "עכרתם אותי להבאישי ביושב הארץ" (וישלח לד, ל), לא התפונ להריגת שכם, שהרי "האמות גדרו עצמן מן העריות" (רש"י שם פסוק ז) ושכם היה, אפוא, 'פורץ גדר'. מובן, אם כן, שפאיש אומר "כי באפם הרגו איש" לא התפונ לשכם, שהרי (א) יושבי הארץ לא התרעמו על הריגתו, (ב) לא הרגוהו מצד "אפם". **אור החיים**

(ו) **ארור אפם כי עזו ועברתם כי קשתה אחלקם ביעקב ואפיצם בישראל:** וליט רגזוהו ארי מקיף וחתהו ארי קשתא אפליגוהו ביעקב ואבדרוהו בישראל:

כ"י ארור אפם כי עזו. אפלו בשעת תוכחה לא קלל אלא את אפם, וזהו שאמר בלעם: "מה אקוב לא קבה אל". אחלקם ביעקב. אפרידם זה מזה, שלא יהא לוי במנין השבטים, ויהי הם חלוקים. דבר אחר: אין לך עניים וסופרים ומלמדי תינוקות, אלא משמעון, כדי שיהיו נפוצים, ושכטו של לוי עשאו מחזור על הגרנות לתרומות ולמעשרות, נתן לו תפוצתו דרך כבוד. **אור החיים**

(ח) **יהודה אתה יודוך אחיך ידך בערף איביך ישתחוו לך בני אביך:** ח יהודה את אודיתא ולא בהיתתא בך יודון אחיך ידך תתקף על בעלי דכך ויבדרון סנאף יהון מחזרין קדל גדמך ויהון מקדמין למשאל בשלמך בני אביו:

כ"י יהודה אתה יודוך אחיך. לפי שהזכיר את הראשונים בקנטורים, התחיל יהודה לסוג לאחוריו (שלא יזכירו על מעשה תמר), ויקראו יעקב בדברי רצוי: 'יהודה, לא אתה כמותם'

אור החיים על התורה – מהדורת בלום, אברמוביץ

טעם הדבר שאני אומר אל תבא אל תחד וגו' כי בהנפסם יחד לקחת נפש זמנו, והוא אומר הרגו איש, והגם שמצינו שלא הרגוהו הרי הספימו על הריגתו והטילוהו אל בור קלא נחשים וגו' למות שם בבמה מיני מיתות: **וברצונם וגו'.** פרוש אפלו בעת שנא אפם אחר שהשליכוהו בבור וישבו לאכל לחם ודבר להם יהודה דברי רצוי ונחת רוח אף על פי כן עשו רעה שעקרוהו לשור שהוא יוסף שאמר ז"ל (סוטה נ"ו): 'שבאמצעות ריבית מצרים ומקרה רע של אשת פוטיפר נעקרו מיסוף עשרה שבטים שהיה ראוי לילד י"ב ולא נשארו אלא שנים:

(ז) **ארור אפם כי עזו וגו'.** פרוש לחלק המרבה בהם יותר משעור הרגיל הוא מקלל וישאר בהם חלק הרגיל בכל אדם כדי לקבל שכר לעולם הבא על כפיתו לעבודת ה' שאם לא כן יחלל מהם בבחינתו אשר המשיג לנצח. וראה כי תקון לקרר עזו הריחיה הוא לחלקם וגו' ואמר אחלקם וגו':

עוד צריך לדעת פנות אומרו וברצונם למה הזכיר הרצון בזה:

אכן פשט הכתוב הוא כי כל הכתוב דבר במעשה יוסף ואמר בסוד פרוש מעת שהתחילו לשנאתו והיה הדבר בגינהם בסוד קשיצרימו סוד אל תבוא נפשי פרוש לא הספימה נפש שזרעתי בהם להיות עמיהם בהנפסם יחד, והפגנה בזה כי לא מוכחו בא הרע שהוא כמו שכתבנו למעלה:

עוד ירצה כי לא יענש על הדבר לצד שעשו בניו ככה. או לצד שהוא גרם קנאתם בשנותו את בנו בין הבנים. בקהלים ששנאם עליו להרגו דקתיב (ל"ז כ') לכו ונהרגוהו וגו' אל תחד כבודי לא יקראו על שמי בני יעקב כל עקר באותה שעה:

עוד ירצה אל תחד לשון תורה כאן כמו ליגונות שעברוהו וסליק השכינה מעליו שהוא בחינת הכבוד כאומרו ז"ל (תנחומא וישב) שמעתי שאבד ממנו יוסף לא שרתה עליו שכינה מצד העצב והיגון. ואומרו כי באפם וגו' פרוש

עוד ירצה באומרו כלי חסם וגו', פרוש המקור שמכרו את יוסף חסם מכרוהו על מה שלא נתחייב להם בדין. והגם שכל האחים מכרוהו כשתפסיל תראה שהם היו העקר, מתחלה בבואו אמרו איש אל אחיו וגו' ואמרו ז"ל (ב"ר פ' צ"ט) שהם שמעון ולוי והם שעצצו עליו הריגה והכל היה מהם וכן הוא בדברי רבותינו ז"ל:

(ו) **בסודם וגו'.** צריך לדעת פנות הכתוב ור"ל אמרו (סנהדרין ק"ט). בסודם זה מעשה זמרי, בקהלים זה מעשה קרח, כי באפם וגו' זה חמור ואנשי שכם, וברצונם וגו' זה יוסף וכו' (תרגום ירושלמי) ע"כ. ודבריהם ז"ל דרך דרש וכפי הפשט קשה למה נקדים המאמר ויאחר מעשה שכם ויוסף שהיו ראשונים:

עוד איך יצדק לאמר טבת כי על ענין בפני עצמו שאין לו שכינת עם למעלה ממנו: **עוד למה מניח עון זמרי גם ללוי והוא אדרבא הנותן נקמות:**

(כ"ח). יָדָךְ בַּעֲרֹף אֵיבֶיךָ • בִּימֵי יָדוֹד: (שמואל ב כב) "וְאֹיְבֶיךָ, תַּתֵּה לִי עֶרְףּ". בְּנֵי אֲבִיךָ • עַל שֵׁם שֶׁהָיוּ מְנָשִׁים הַרְבֵּה לֹא אָמַר: 'בְּנֵי אֲמִי', בְּדֶרֶךְ שֶׁאֲמַר יִצְחָק. אור החיים

(ט) גֹּר אַרְיָה יְהוּדָה מִטָּרֶף בְּנֵי עֲלִית בְּרַע רַבֵּן בְּאַרְיָה וּבְלָבִיא מִי יְקִימָנוּ:

כ"ט גֹּר אַרְיָה • עַל דָּוָד נִתְנַבֵּא: בְּתַחֲלָה, 'גֹּר': (שמואל ב ה) "בְּהִיּוֹת

שְׂאוּל מֶלֶךְ עֲלֵינוּ, אֵתָה הִיִּית הַמוֹצִיא וְהַמְבִּיא אֶת יִשְׂרָאֵל", וּלְבַסּוֹף, אַרְיָה, כְּשֶׁהַמְּלִיכוּהוּ עֲלֵיהֶם, וְזֶהוּ שֶׁתִּרְגַּם אוּנְקֵלוֹס: 'שְׁלֹטוֹן יְהִי בְּשֵׁרֵיָא', בְּתַחֲלָתוֹ. מִטָּרֶף • מִמָּה שֶׁחֲשָׁדְתִּיךְ בְּ"טָרֶף טָרֶף יוֹסֵף, חִיָּה רָעָה אֲכַלְתָּהּ", וְזֶהוּ יְהוּדָה שֶׁנִּמְשַׁל לְאַרְיָה. בְּנֵי עֲלִית • סִלַּקְתָּ אֶת עֲצָמְךָ וְאַמְרָת: "מִה־בָּצַע וְגו'", וְכֵן בְּהִרְגַּת תָּמָר, שֶׁהוּדָה: "צִדְקָה מִמֶּנִּי", לְפִיכָךְ. פְּרַע רַבֵּן וְגו' • בִּימֵי שְׁלֹמֹה: (מלכים א ה) "אִישׁ תַּחַת גִּפְנוֹ וְגו'". אור החיים

אור החיים על התורה – מהדורת בלוס, אברמוביץ

הַעֲקֵב וְכֵן הַתְּכַלִּית לַעֲקָבִים כִּי הוּא סוֹף אֵיבָרֵי הָאָדָם, וְלִזֶּה תִּמְצָא כִּי בְּזִמְנֵים הָרַאשׁוֹנִים הָיוּ מִתְּבַרְרִים מִהַקְלָפָה נִפְשׁוֹת גְּדוּלוֹת וְצֹא וְלִמַּד הָאָדָם הַגְּדוֹל כְּעֲנָקִים אֲבִינוּ וְעֲטֹרַת רֹאשׁוֹ הוּא אֲבָרָהם גֵּר צָדִיק רֹאשׁוֹן שֶׁבְּגֵרִים וְשֶׁרָה אֲמִנוּ וְרוֹת הַמוֹאָבִיָּה וּבְדוּרוֹת אַחֲרוֹנִים שֶׁמַּעֲיָה וְאַבְטָלְיוֹן אֲנָקְלוֹס הָגֵר, וְהֵן הַיּוֹם הַגָּם שֶׁמִּתְגַּבְּרִים, לְהִיּוֹת שֶׁסָּפּוּ תִּמּוֹ נִיּוּצֵי הַקְּדוּשָׁה מִתּוֹךְ הַקְּלָפָה וְלֹא נִשְׁאָרוּ כִּי אִם בְּעַקְבוֹת, גַּם כֹּחַ הַמְּבַרֵּר בְּכַחֲנָה עֲצָמָה קִטְנָה וְהוּא סוֹד אוֹמְרָם ז"ל בְּזֶהר (ח"א רנ"ח). דִּנְעֵנוּ רִגְלֵינוּ בְּרִגְלֵינוּ כִּי כָל כַּחֲנָה תִּכְבֵּר בְּחִינָתָהּ, וְעַל פִּי הַקְּדוּמָה זֶה תִּשְׁפִּיל עֲצַת ה' אֲשֶׁר יַעַץ עַל יְהוּדָה וְשִׁלַּח מִלֵּאָף וְהַכְרִיחוּ לְבֹא אֶל הַקְּדוּשָׁה (ב"ר פ' פ"ד) כִּי בְּאֲמָצְעוֹת הָיִית הַדְּבָר בְּלִתי הַגּוֹן עַל פִּי הַתּוֹרָה לִשְׁכַּב אֶת פִּלְתוֹ וּבְאֲמָצְעוֹת הָיִית יְהוּדָה אֲנוֹס עַל פִּי הַדְּבָר וְעַל פִּי הַדְּבָר אֲסוּר מִמֶּנּוּ וְלֹא יָדַע כִּי פִלְתוֹ הִיא וְכֵן הוּא הוֹצִיא מִמְּקוֹר הַטְּמָאָה עֲנָף מִפֶּלֶא שֶׁבְּקִדְשָׁה פָּרָץ וְזָרַח שֶׁהָיוּ שְׂבוּיִים בְּכַחֲנָת הָרַע וְהִנֵּה אָדָם בְּלִיעַל רֹבֵץ עֲלֵיהֶם לְצַד גְּדֹל מַעֲלָתָם, וְצֹא וְלִמַּד כַּמָּה צִדִּיקִים יִצְאָו מִהֶם וְשִׁלְשַׁלְתָּ הַמְּלוּכָה שֶׁל בֵּית דָּוִד. וְזוֹלַת יְהוּדָה שֶׁהוּא בְּחִינַת הַמְּלוּכָה לֹא הִנֵּה אָדָם יָכוֹל לְהוֹצִיאָם מִיָּדוֹ. גַּם זוֹלַת דִּמְיוֹן מַעֲשֵׂה הָרַע כִּי יְבֹא אֶל פִּלְתוֹ אֵין מְצִיאֹת לְהוֹצִיאָם וּבְאֲמָצְעוֹת דִּמְיוֹן הָרַע הָרִי זֶה נִכְנָס לְמִדּוֹר הָרַע וְהוֹצִיא שֶׁלֵּל רַב:

וְהֵן הִנֵּה הַדְּבָרִים שֶׁאֲמַר הַחֲנוּכָה גֹר אַרְיָה יְהוּדָה פְּרוּשׁ מִתְּחִלָּה קִדְּם מַעֲשֵׂה תָמָר הוּא גֹר, וְזֶה הוּא שְׁרָמֵנוּ בְּתַחֲלָת דְּבָרֵינוּ בְּאוֹמְרוֹ אֵתָה יוֹדוּךְ אַחִיךָ מִלְּבַד מִה שֶׁפִּרְשִׁיתִּי בְּמִקְוָמוֹ כִּפִּי זֶה יִתְבָּאָר עוֹד עַל זֶה הַדְּבָר אֵתָה יוֹדוּךְ פְּרוּשׁ לֹא הִנֵּה לָךְ אֵלָּא גְּדֹלַת עֲצָמְךָ שֶׁהָיוּ אַחִיךָ כְּפֹפִים לָךְ אֲבָל לֹא הִנֵּה מִדָּה זֶה נִוְהַגְתָּ לְדוּרוֹת, וְצֹא וְלִמַּד מִה גְּדֹלַת הִנֵּה לְכַנְי לְבַד פָּרָץ וְזָרַח שֶׁכָּאֵם מַמַּעֲשֵׂה הַרְשָׁת אֲשֶׁר פָּרַשׁ אֱלֹהִים. וּלְבַסּוֹף אַרְיָה שֶׁנִּתְגַּבֵּר וְנִתְעַלָּה, וּפְרַשׁ מִנֵּן זָכָה לְעֲלּוֹת

עֲתִידִין לְצֵאתָ, וְכִשְׁחָטָא אָדָם שֶׁלֵּט חֲלָק הָרַע וַיִּשְׁכַּח מִמֶּנּוּ שְׂבִי לְאֵין מִסְפָּר, וְדָרְשׁוּ מִעַל סֵפֶר אֲנָשִׁי אֲמַת מָה עֲצָמוֹ הַשְּׂבוּיִים מִהַקְּדוּשָׁה בְּקִלְפָה, וְהֵן עִם ה' מִשְׁתַּדְּלִים מִיּוֹם הָיוּתָם לְכָרֵךְ וְלְהוֹצִיא בְּלֵעוֹ מִפִּי וְהוֹלִכִים וּמְבַרְרִים וּמוֹצִיאִים מִיָּדוֹ בְּאֲמָצְעוֹת מְקוֹר הַקְּדוּשָׁה אֲשֶׁר נָטַע ה' בְּתוֹכָנוּ הִיא הַתּוֹרָה וְהַמְצוֹת. גַּם לְפַעְמִים בְּאֲמָצְעוֹת דְּבָקוֹת הַנֶּפֶשׁ הַקְּדוּשָׁה בְּנֶפֶשׁ הַטְּמָאָה לְאַנְסָה תּוֹצִיא נֶפֶשׁ חִיָּה לְמִינָהּ, וְהוּא סוֹד (וַיִּשְׁלַח ל"ג) וְתִדְבֹק נֶפֶשׁוֹ בְּדִינָה בֵּית יַעֲקֹב שֶׁשָּׂאֵבָה נֶפֶשׁ דִּינָה הַקְּדוּשָׁה לְנֶפֶשׁ קְדוּשָׁה מִינָה שֶׁהִיָּתָה נְתוּנָה תּוֹךְ שָׂכָם, וְאַמְרוּ ז"ל (קִהְלֵת יַעֲקֹב) כִּי הוּא נֶפֶשׁ ר' חֲנִינָא בֶן תְּרִדְיוֹן. וְהוּא רָמַז רַחֲבִי"ת דִּים. וְלְפַעְמִים תִּצָּא הַנֶּפֶשׁ מִעֲצָמָה לְעוֹלָם לְצַד הַשְּׁרָצָה נִפְשׁוֹת הַקְּלָפָה בְּעוֹלָם תִּצָּא גַם הִיא וּבְצֵאתָ תִּהְיֶה מְבַדֵּלָת מֵאוֹצֵר הַקְּלָפָה טַבְעָה וְתִאָּה לְלִכַּת בְּדֶרֶךְ הַטּוֹב וְהוּא סוֹד נִשְׁמַת הַגֵּרִים הַמִּתְגַּבְּרִים מַעֲצָמָם וְחוֹשְׁקִים לְהַסְתוֹפָה בְּצֵל הַקְּדוּשָׁה, וּבְכִלְל דְּבָר זֶה גַם כֵּן בְּאֲמָצְעוֹת דְּבָר מְגָה בִּיּוֹמֵר יַחֲזֵר הַשִּׁבְעִי שֶׁהוּא אָדָם בְּלִיעַל לְהוֹצִיא נֶפֶשׁ הַקְּדוּשָׁה שֶׁשְׂבוּיָה בְּיָדוֹ בְּמִקְוָם קִלְפָה שֶׁהִיא בְּחִינַת הָעוֹן שֶׁהִנֵּה יוֹמֵר מְגָה, וְזֶה לָךְ הָאֵתָה רוֹת הַמוֹאָבִיָּה יִצְתָה מְזוּנָת אָב וּבִתּוֹ וְנַעֲמָה הַעֲמֻנִית, וְתִכְחִין לְדַעַת כִּי רוֹת שֶׁיִּצְתָה מִמֶּנָּה שֶׁלְשַׁלַּת מְלָכוֹת בֵּית דָּוִד הִנֵּה מִמּוֹאָב שֶׁהִיא בְּעֵלַת עֲבָרָה בְּחִינַת יוֹמֵר וּמַעֲשִׂיָּה מוֹכִיחוֹת עֲלֶיהָ כְּאוֹמְרָם ז"ל (ב"ק ל"ח:) וְנַעֲמָה יִצְתָה מִעֲמוּן שֶׁלֹּא הִנֵּה הָעוֹן מְזוּמָה כְּאֲחֻמָּה. וְיֵשׁ לָךְ לְדַעַת כִּי אִם הִנֵּה עוֹשֶׂה מַעֲשֵׂה לוֹט אָדָם אַחֵר לֹא הִיּוּ יוֹצִאִים מֵאֲמָצְעוֹתוֹ ב' פְּרִדּוֹת הַטּוֹבוֹת אֵלָּא לְצַד לוֹט שֶׁהִנֵּה גְדוֹל בְּכַחֲנָתוֹ כִּי גַם בְּחִינַת הָרַע יֵשׁ בָּהּ הַדְּבָרִים גְּדוּלוֹת זֶה לְמַעֲלָה מִזֶּה כִּפִּי בְּחִינָתָהּ, וְצֹא וְלִמַּד מִהַמְּאֻמּוֹת שֶׁהֵם עֲנִפֵּי הַקְּלָפָה שֶׁשֶׁשׁ בָּהֶם מְלָכִים גְּדוּלִים וּמְלָכִים קִטְנֵי הַדְּבָר וְיִשְׂרָם וְגו'. וְהוּא סוֹד אוֹמְרָם ז"ל (סוֹטָה מ"ט:) בְּעַקְבוֹת מַשִּׁיחָא פְּנֻתָם בְּזֶה כִּי לְצַד שְׂאָנוּ מְבַרְרִים כָּל תְּפִיסַת הַקְּלָפָה מִהַקְּדוּשָׁה כְּשִׁיגִיעַ הַבְּרוּר לְסוֹף דְּבָר שֶׁהוּא

(ח) יְהוּדָה אֵתָה וְגו'. צָרִיךְ לְדַעַת לְמַה הַצָּר לומר אֵתָה בֵּין שְׁעָמוֹ הִנֵּה מְדַבֵּר וּמַה כָּא לְמַעַט. עוֹד לְמַה לֹּא אָמַר יוֹדוּךְ וְגו' וַיִּשְׁתַּחֲוֶי וְגו' בֵּין שֶׁהֵם דְּבָרִים נוֹסְפִים: וְנִרְאָה שֶׁפְּנֻתָה הַחֲנוּכָה הוּא עַל זֶה הַדְּבָר אֵתָה יוֹדוּךְ פְּרוּשׁ אֵין הַשְּׂרָה מִתְּחִלָּת לְעִתִּיד בְּדֶרֶךְ שֶׁאֵר בְּרִכוֹת הָאֲמִוּרִים לְשֹׁאֵר הָאֲחִים שֶׁהֵם לְזִמְנֵים רַחוּקִים לְכַשְׁיִכְנוֹס לְאַרְץ אֵלָּא אֵתָה בְּעֲצָמְךָ יוֹדוּךְ אַחִיךָ, וְכֵן הוּא אוֹמֵר בְּדְבָרֵי הַיָּמִים (א' ה') יְהוּדָה גְּבַר בְּאֲחִיו, וַיִּשְׁכְּבוּ וְזֵמֶן שֶׁיָּדוּךְ בְּעֶרְףְּ אֵיבֶיךָ וְתִתְגַּבֵּר עַל הָאֵוִיבִים אֲזִי וַיִּשְׁתַּחֲוֶי לָךְ וְגו' וַיְמַלִּיכוּךָ עֲלֵיהֶם, וְזֶה הִנֵּה בִּימֵי שְׂאוּל כְּשֶׁעָשָׂה דָּוִד הַנֶּצְחָן הַגְּדוֹל בְּעֶרְףְּ אוֹיְבָיו וְהַמְּלִיכוּהוּ יִשְׂרָאֵל עֲלֵיהֶם:

(ט) גֹּר אַרְיָה וְגו'. וַיִּז"ל (זֶהר ח"א רל"ז:) אֲמַרו מִתְּחִלָּה גֹר וְאַחֵר כֵּן אַרְיָה וְצָרִיךְ לְדַעַת לְמַה הַצָּר לְחַזְקִינוּ זֵמֶן יְהוּדָה גֹּר. עוֹד צָרִיךְ לְדַעַת אוֹמְרוֹ מִטָּרֶף בְּנֵי עֲלִית. וַיִּז"ל אֲמַרו שֶׁעַל אוֹמְרוֹ טָרֶף טָרֶף הוּא אוֹמֵר לוֹ בְּנֵי עֲלִית פְּרוּשׁ סִלַּקְתָּ עֲצָמְךָ, וְלִדְבָרֵיהֶם ז"ל תַּחֲפֹשׁ תַּחַת בְּנֵי לְמַעֲלָה וְלִמְשָׁה עַל זֶה הַדְּבָר מִטָּרֶף בְּנֵי פִי יוֹסֵף עֲלִית, גַּם עַל זֶה הַדְּבָר מִטָּרֶף שֶׁל יוֹסֵף בְּנֵי פְרוּשׁ אֵתָה בְּנֵי עֲלִית, וְאַמֵּר תַּחַת בְּנֵי לְשׁוֹן חֲכָה וְקָרוֹב הַלֵּב. אֵלָּא שֶׁצָּרִיךְ עֲרַב שֶׁיַּעֲקֹב חֲשָׁדוֹ לִיהוּדָה לומר עֵתָה עֲלִי שְׁעָלָה מִהַחֲשָׁד וְהַדַּעַת נִוְהַגְתָּ כִּי מַעוֹלָם לֹא עָלָה עַל דַּעַת יַעֲקֹב שֶׁהָאֲחִים יִשְׁלַחוּ יָד בְּיוֹסֵף לְחַשֵּׁד אַחֵר מִהֶם, אֵלָּא שֶׁדְּבָרֵי וַיִּז"ל הֵם דְּבָרֵי קִבְּלָה:

עוֹד צָרִיךְ לְדַעַת אוֹמְרוֹ כְּרַע רַבֵּן וְגו' מִי יְקִימָנוּ כִּי מִלְּבַד שְׂאֵין מַשְׁמַעוֹת לְפִשְׁטוּת הַדְּבָרִים לְמַה דְּבָר לְשׁוֹן נִסְתָּר וְשִׁנָּה מִסְתָּר שֶׁתַּחֲתִּיל לְדָבָר בּוֹ בְּדֶרֶךְ נִוְכַח כְּאוֹמְרוֹ אֵתָה יוֹדוּךְ וְגו' בְּנֵי עֲלִית:

אֲכֵן יִתְבָּאָרוּ הַחֲנוּכָה עַל פִּי הַקְּדוּמָה אַחַת וְזָכָה וְכָרָה אֲשֶׁר הָאֵרָה עֲיִנָּנוּ בְּדְבָרִים נְחֻמִּים מֵאֹר תּוֹרַתָנוּ, וְהוּא כִּי אָדָם הָרַאשׁוֹן הוּא אֵילָן שְׂבוֹ הִיּוּ תְלִיזִים כָּל הַנְּשֻׁמוֹת שֶׁל הַקְּדוּשָׁה שֶׁיִּצְאָו לְעוֹלָם מִיּוֹם הָיִית עוֹלָם וְאַשֶׁר

י לא יעדי עבד שלטן מדינת יהודה וספרא
מבני בנויה עד עלמא עד דייטי משיחא
דדילה היא מלכותא ולה ישמעון
עממיא:

(י) לא יסור שבט מיהודה ומחלק מבין רגליו עד כייבא
שילה ולו יקחת עמים:

כ"א לא יסור שבט מיהודה • מדוד ואילך, אלו ראשי גליות שבבבל, שרודים את העם בשבט, שממנים על פי המלכות (סנהדרין ה). ומחלק מבין רגליו • תלמידים, אלו נשיאי ארץ ישראל. עד כייבא שילה • מלך המשיח, שהמלוכה שלו, וכן תרגם אונקלוס. ומדרש אגדה: "שילו", שי לו, שגאמר: (תהלים עו) "ויבילו שי למורא". ולו יקחת עמים • אסיפת העמים, שהיו ד עקר היא בנסוד, כמו: "יפעתך", ופעמים שנופלת ממנו, וכמה אותיות משמשות בלשון זה, והם נקראים עקר נופל, כגון נוי"ן של נוגף, ושל נושף, ואל"ף שפ"א אחותי באזניכם" (אירוב יג). ושפ"א אחת-חבר" (יחזקאל כא) (והוא לשון חבר ופרשו: "אימת חרב", והוא לשון וין), (מלכים ב ד) "ואסוף שמן", אף זה, "יקחת עמים", אסיפת עמים, שגאמר: (ישעיה יא) "אליו גוים ידרשו", ודומה לו: (משלי ל) "עין תלעג לאב ותבו ליקחת אם", לקבוץ קמטים שבפניה מפני זגנתה, ובגמרא: "ייתבי ומקוהו אקתתא בשוקי דנהרדעא [דפומבדיתא], במסכת יבמות (דף קי). ויכל היה לומר: קהית עמים.

(יא) אסרי לגפן עירו ולשרקה בני אתנו כבס ביין לבשו
ובדם ענבים סותו:

כ"א אסרי לגפן עירה • נתנבא על ארץ יהודה שתהא מושכת יין כמעין, איש יהודה יאסר לגפן עיר אחד, ויטענו מגפן אחת ומשורק אחד, בן אתון אחד. שרקה • זמורה ארקה, קורייר"א בלע"ז. כבס ביין • כל זה לשון רבוי יין. סותה • לשון מין בגד הוא, ואין לו דמיון במקרא. אסרי • כמו אוסר, דגמטו: (תהלים קיג) "מקימי מעפר דל", (שם קכג) "היושבי בשמים", וכן: "בני אתנו", כענין זה. ואונקלוס תרגם במלך המשיח: גפן, הם ישראל, עירה, זו ירושלים, שרקה, אלו ישראל (ירמיה ב) "ואנכי נטעתיה שורק". בני אתנו • יבנון היכלה, לשון: "שער האיתון" בספר יחזקאל (כ), ועוד תרגמו בפנים אחרים: גפן, אלו צדיקים. בני אתנו, עבדי אורייתא באלפן, על שם: "רוכבי אתונות צחורות". כבס ביין, זה ארגון טב לבושה, שצבועו דומה ליין, וצבעונין הוא לשון סותה, שהאשה לובשת ומסיתה בהן את הזכר ליתן עיניו בה. ואף רבותינו פרשו בגמרא לשון הסתת שכרות במסכת כתובות (דף קיא): 'ועל היין, שמה תאמר אינו מרנה? תלמוד לומר: "סותה"'. אור החיים

אור החיים על התורה – מהדורת בלום, אברמוביץ

לפניהם בחינה אחת הנקראת עיר והכנע לפני הגפן ונגד גאולה הב' בעזרת השם שתהיה בלמינו אמר ולשרקה פרוש בעת אשר ישרק ה' דכתיב (זכריה י') אשקרה להם ואקבצם אז בני אתנו אמר לשון רבים לומר כל בחינת האמות כי ביציאת מצרים לא הכניע ה' לפניהם אלא ראש אמות שהם מצרים ונענן שהם ד' עממין שהם היו ראש ותגברת לכל האמות אבל ע' אמות לא הכנעו ולא נתנו להם, אבל לעתיד לבוא בעז"ה לא יניח מהאמות אמה גדולה או קטנה שלא תתן להם, והוא אומרו בני אתנו פרוש מלבד עירה אלא גם בני אתנו, ואולי נוכל לומר עוד על דרך מה שגאמר בזה (פנחס רל"א): כי בסטרא אחרת הנקבה היא יותר חזקה מהזכר כי הזכר נוטל יותרת שלה ונקרא יותרת הכפר, וכדבר הזה ובחינון הזה הראוני בתלום שהבאתי במלחמה עם הזכר ויהי נקל בעיני להכניעו והפלתי אותו בכחי ולנקבה נתאמצתי בכל כחי כמה פעמים ואחר כמה טרחות יכלתי להשליכה כמה מעלות למטה לארץ אף לא בכעלה הזכר, ולזה אמר

עמים שאליו עמים ידרשו אמר שגאמר במאסר ובתפיסה לפני הגפן שהם ישראל שגמשלו לגפן דכתיב (תהלים פ') גפן ממצרים תסיע גאסר לפניהם עירה פרוש כל האמות הנמשלים לחמור דכתיב (יחזקאל כ"ג) אשר בשר חמורים בשכם, וכן דרשו ז"ל (קדושין ס"ח.) בפסוק עם החמור עם המשולים לחמור. ולשרקה פרוש לפני ענף אחד מהגפן הנקרא שורק גאסר גם בן בני אתנו, ונדבק לומר עיר ואתון לצד שיש בבחינת הקלפה שהיא שרש נפשות האמות בחינת זכר ונקבה ולבחינת זכר יקרא עיר ולבחינת נקבה יקרא אתון. ואמר כנגד הגפן שהוא כללות ישראל אסרי עירה שהוא בחינת הזכר שהוא תקף האמות ונגד ענף אחד מישראל אמר אתנו לומר לצד בחינת הנקבה לא יצטרף לכל ישראל אלא באמצעות ענף אחד די:

או יאמר על זה הדרך שהכתוב מדבר בב' הגאולות המפורסמות, הא' היא של מצרים, והב' היא גאולה העתידה בעזרת השם, כנגד גאולה הא' אמר אסרי לגפן על דרך אומרו גפן ממצרים תסיע שגאמר בזה ה'

מעלה זו ואמר מטרף בני עליה פרוש מאותו טרף אדם ששרף בחינת הרע מאדם הראשון נשמות המפלאות ובאמצעות מעשה תמר הרוחם אותם מזה היתה עליהם וקניית בנים שפלותם מלכות עולמים שזולה זה לא היה בעניני נשמתה גדולה לדורות אלא לך לבדך: ואומרו כרע רבץ וגו' פרוש כי אותו הטרף שממנו היתה עליהם כרע רבץ עליו אותו שגאמר בו (ד' ז') לפתח חטאת רבץ ולא היה לו מציאות להקימו מעליו ולהוציאו ממנו האבן הקרה, ורמו באומרו ארנה ולביא כי בחינה שתקפה בנפש הלא היא בחינת ארי ולזה צריך בחינת ארי שבקדשה שהוא יהודה להקימו ולהוציאה מתחת ידו. ומעתה לא יסור שבט מיהודה לעולם מלכותו מלכות כל עולמים כי קנה יסוד המלוכה עד כי יבא שילה שאליו אנו מקוים יום יום צפינו לישועה:

(יא) אסרי לגפן וגו'. הן רבו מפרשי כתוב זה ולכן דרך דרש דרשו. ואולי שיכנו עוד לומר על ביאת מלך המשיח האמור בסמוך עד כי יבא שילה וגו' ואמר ולו יקחת

(יב) חִכְלִילִי עֵינַיִם מֵיָן וּלְבֶן-שָׁנִים מִחֻלָּב:

יב יִסְמְקוֹן טוֹרוּהִי בְּכַרְמוּהִי יִטּוּפוֹן נַעֲוֹהִי
בְּחֶמֶר יַחֲוֶן בְּקַעְתָּה בְּעִיבוֹר וּבְעֶדְרִי עָנָא:

כס"א חִכְלִילִי • לְשׁוֹן אֲדָם, כְּתַרְגוּמוֹ, וְכֵן: "לְמִי חִכְלִילוֹת

עֵינַיִם", שֶׁפֶן דֶּרֶךְ שׁוֹתֵי יֵין, עֵינֵיהֶם מֵאֲדִימִין. מִחֻלָּב • מֵרַב חֵלֶב, שֶׁיְהִי בְּאַרְצוֹ מֵרַעַה טוֹב לְעֶדְרֵי צֹאן, וְכֵן פִּירוּשׁ הַמִּקְרָא: אֲדָם עֵינַיִם יְהִי מֵרַב יֵין, וּלְבֶן-שָׁנִים יְהִי מֵרַב חֵלֶב. וּלְפִי תַרְגוּמוֹ: עֵינַיִם, לְשׁוֹן הָרִים, שֶׁמֶשֶׁם צוּפִים לְמִרְחֹק. וְעוֹד תַרְגוּמוֹ בְּפָנִים אַחֲרִים: לְשׁוֹן מַעֲנִינֹת וְקִלּוֹת הַיְקָבִים: נַעֲוֹהִי, יְקָבִים שָׁלוֹ, וְלְשׁוֹן אֲרָמִי הוּא בְּמִסְכַּת עֲבוּדָה זָרָה (דף ע"ד): 'נַעֲוָה אֲרַתְחוּ'. יַחֲוֶן בְּקַעְתָּה, תַרְגָּם: "שָׁנִים", לְשׁוֹן: שְׁנֵי הַסְלָעִים. אִוֵּר הַחַיִּים

(יג) זְבוּלָן לְחוּף יַמִּים יִשְׁפֹן וְהוּא לְחוּף אֲנִית וִירְכָתוֹ עַל-צִידוֹ:

יג זְבוּלָן עַל סֵפֶר יִמְמִיָּא יִשְׁרִי וְהוּא יְכַבֵּשׁ
מַחוּזִין בְּסַפִּינָן וְטוֹב יִמָּא יִיכּוֹל וְתַחֲוֹמָה
יְהִי מְטִי עַל צִידוֹן:

כס"ב זְבוּלָן לְחוּף יַמִּים • עַל חוּף יַמִּים תִּהְיֶה אֲרָצוֹ. חוּף • כְּתַרְגוּמוֹ: 'סֵפֶר', מֵרַק"א בְּלַע"ז, (יבמות מ"ח) וְהוּא יִהְיֶה מְצוֹי תְּדִיר עַל חוּף אֲנִיּוֹת, בְּמִקּוֹם הַנָּמֶל שְׁאֲנִיּוֹת מְבִיאֹת שָׁם פְּרָקְמִטָּא, שֶׁהִיא זְבוּלָן עוֹסֵק בְּפִרְקָמִטָּא וּמִמְצִיא מְזוֹן לְשִׁבְטֵי יִשְׂשָׁכָר, (תנחומא) וְהֵם עוֹסְקִים בַּתּוֹרָה. הוּא שְׁאֲמַר מֹשֶׁה: (דברים ל"ג) "שָׁמַח זְבוּלָן בְּצִאתוֹ וַיִּשְׁשָׁכָר בְּאֶהְלִיךְ", זְבוּלָן יוֹצֵא בְּפִרְקָמִטָּא, וַיִּשְׁשָׁכָר עוֹסֵק בַּתּוֹרָה בְּאֶהְלִים. וִירְכָתוֹ עַל-צִידוֹן • סוּף גְּבוּלוֹ יִהְיֶה סוּף לְצִידוֹן. וִירְכָתוֹ • סוּף, כָּמוֹ: "וּלְיִרְכַּתִּי הַמִּשְׁכָּן".

(יד) יִשְׁשָׁכָר חֲמֹר גָּרָם רַבִּץ בֵּין הַמִּשְׁפָּתִים:

יד יִשְׁשָׁכָר עֲתִיר בְּנִקְסִין וְאַחֲסִנְתָּה בֵּין
תַּחֲוִימָא:

כס"ג יִשְׁשָׁכָר חֲמֹר גָּרָם • חֲמֹר בַּעַל עֲצָמוֹת, סוּבֵל עַל תּוֹרָה בְּחֲמֹר
חִזָּק שְׁמִטְעִינִן אוֹתוֹ מִשָּׂא כְּבֹד. רַבִּץ בֵּין הַמִּשְׁפָּתִים • בְּחֲמֹר הַמִּהְלֵךְ בַּיּוֹם וּבַלַּיְלָה, וְאֵין לוֹ לִינָה בַּבֵּית, וּכְשֶׁהוּא רוֹצֵה לְנוֹחַ, רוֹבֵץ בֵּין הַתַּחֲוִמִּין, בַּתַּחֲוִמֵי הָעִירוֹת שֶׁהוּלִיךְ שָׁם פְּרָקְמִטָּא. אִוֵּר הַחַיִּים

אִוֵּר הַחַיִּים עַל הַתּוֹרָה – מַחֲדוּת בְּלוֹם, אֲבִרְוּבִין

(יב) חִכְלִילִי עֵינַיִם וְגו'. כֵּן עַל דֶּרֶךְ אוֹמְרוֹ
(תהלים ס"ח) מוֹצִיא אֲסִירִים בְּפוֹשְׁרוֹת
וְרָשָׁיו ז"ל (במדר"ר פ"ד) כְּכִי וְשִׁירוֹת כְּכִי
לְמַצְרִים וְשִׁירוֹת לְיִשְׂרָאֵל, וְהוּא אוֹמְרוֹ חִכְלִילִי
עֵינַיִם לְשׁוֹן אֲדִמִּימוֹת שֶׁהוּא עֹנֵן הַדִּינִים שֶׁכָּל
הָאֲדִמִּימוֹת יוֹרֵה עַל עֵצִים הַמִּשְׁפֵּט כִּי דָמִים
בְּדָמִים נִגְעוּ. וְאִמְרָא מֵיָן פְּרוּשׁ מִמֶּנּוּ הַדִּין
שֶׁהוּא הַיָּיִן. אוֹ יִרְמֹז סִבַּת הַנִּקְמָה הִיא מֵיָן
פְּרוּשׁ מִצַּד מִה שֶׁחִבְלוּ וּפִשְׁעוּ בְּגֵי תוֹרָה
מִלְּמֹד, לְכִי לְכִי עַל דָּבָר זֶה מְצִי מְצִי עַל
אֲשֶׁר מִנְעוּ בְּגֵי עוֹלָה אוֹתָנוּ מִעֲסֵק בַּתּוֹרָה אֵל
חַי וְעַל זֶה יִקָּם נָקָם בַּהֲתַעֲוִרוֹת תַּגְבֵּרַת
הַדִּינִים. וּבְזֶמֶן עֲצוּמוֹ וּלְבָן שָׁנִים מִחֻלָּב יִרְאֶה
לָנוּ לְבָן שָׁנִים מִחֻלָּב וְאוֹלֵי שְׁנֵי זְמָנֵינוּ בְּאוֹמְרוֹ
וּלְבָן עַל יִשְׂרָאֵל שֶׁקָּרָא ה' בֶּן דִּקְתִּיב (יְנִמְנִה
ל"א) הֵבֵן יִקְרִי לִי. וְאוֹמְרוֹ מִחֻלָּב הִיא בְּחִינַת
הַחֶסֶד וְהַדִּמְיוֹת אֲשֶׁר יַעֲזוּר עֲלֵינוּ אֲבִינוּ הַזֶּמֶן
עֲצוּמוֹ שֶׁהוּא נֹקָם נָקָם, וְהוּא אוֹמְרוֹ (מִיכָה
ז') בִּימֵי צִאתָךְ וְגו' כִּשֶּׁם שֶׁאֵין הִיא כְּכִי
וְשִׁירוֹת כָּמוֹ כֵּן יִהְיֶה בְּמִהְרָה בְּיָמֵינוּ אָמֵן:

(יד) יִשְׁשָׁכָר וְגו'. אוֹמְרוֹ חֲמֹר גָּרָם פְּרוּשׁ
צִיָּאת אִמּוֹ עַל יְדֵי שְׁנַעַר הַחֲמֹר (נִדָּה
ל"ח) זֶה הִיא סִבָּה שֶׁיִּשְׁשָׁכָר רַבִּץ בֵּין
הַמִּשְׁפָּתִים וְאִינוּ מִיִּשְׁבַּת תְּמִיד בְּמִקּוּמוֹ, וְהוּא
טַעַם שֶׁבְּגֵי תוֹרָה שֶׁהֵם עֲנָפִי יִשְׁשָׁכָר יוֹסִיבּוּ
מַעֲזִיר לַעֲזִיר כִּי הַמַּעֲשֶׂה הַבְּלָתִי נִכּוֹן יוֹלִיד
עֲנָפִי וְהִיא לֹא עֲשֵׂתָה דָּבָר שֶׁהוּא לְמִאֲרִית
הַעֵץ חוּץ מִדֶּרֶךְ הַמּוֹסֵר גַּם הַיּוֹצֵא מִמֶּנָּה

וְלֹא רָמַז בְּאוֹמְרוֹ כֶּסֶם וְגו' פְּרוּשׁ כִּי כַחוֹ
שֶׁל הַמֶּלֶךְ הַמַּצְפֶּה שִׁילָה שְׁמוֹ הוּא בְּחִינַת
עֵסֶק הַתּוֹרָה שִׁיטְעִינְקוֹ יִשְׂרָאֵל בְּיָנֶה שֶׁל תּוֹרָה,
וְעֵין מִה שֶׁפִּרְשֵׁתִי בְּפִסְקוֹ (שֶׁהַשֹּׁר פ"ב)
הַבִּיאֵנִי אֵל בֵּית הַיָּיִן, וְאִמְרָא כִּי בְּאֲמָצְעוֹתָהּ
יִהְיֶה לְבוּשׁוֹ שֶׁהוּא כְּפוּי לְמַלְכוּת נִכּוֹן אֵלִיו
לְלָבֹשׁ, וְאוֹמְרוֹ וְכֵן עֲנָבִים וְגו' נִתְּנָן לִזְמַר
כִּי אִם יִגִּיעַ זְמַן הַגְּאוּלָּה וְלֹא יִמָּצֵא יֵינן פְּרוּשׁ
אֵין בְּנוֹ תוֹרָה תִּהְיֶה הַגְּאוּלָּה בְּאֲמָצְעוֹת עַל
וְתִקָּן הַגְּלוּת אֲשֶׁר יִצְרִין הָאֲמֹת לְיִשְׂרָאֵל
בְּאוֹמְרָם ז"ל (סִנְהֶדְרִין צ"ז) כִּי כְּשִׁיגִיעַ קֶץ
הַנִּחְתָּם וְלֹא יִהְיֶה בְּיִשְׂרָאֵל זְכוּת לְגֻלָּם עֲמִיד
לָהֶם מֶלֶךְ קָשָׁה כְּהֵמָּה וְכו', וְהוּא אוֹמְרוֹ וְכֵן
עֲנָבִים כִּי בְּאֲמָצְעוֹת הַיִּסּוּרִין יִנְדָּכּוּ הַנִּפְשׁוֹת
וְיִתְבַּרְרוּ נִיצוּצֵי הַקִּדְשָׁה כְּדֶרֶךְ שִׁיחְבָּרֵי
בְּאֲמָצְעוֹת בְּחִינַת הַתּוֹרָה אֵלָּא שֶׁזֶה מִלֹּאכְתָּה
נָאָה וְזֶה מִלֹּאכְתָּה בְּלִתִּי נָאָה. וְאוֹמְרוֹ עֲנָבִים
כִּי בְּאֲמָצְעוֹת הַיִּסּוּרִין תִּגְמַר הַנִּתְנָה כְּגִמְרָא
בְּשׁוּל פְּרִי הַגֶּפֶן שֶׁהֵם הַעֲנָבִים, וְגַם רָמַז כִּי
לֹא יִשְׁלֹטוּ הָאֲמֹת לְשַׁפֵּף דָּם לְזִמְרָא אֵילָן אוֹ
עֵנָף אוֹ אֲשֶׁכּוֹל אֵלָּא עֲנָבִים פְּרוּשׁ גִּרְגָּרִין.
וְאִמְרָא סוּתָה לְרָמַז מִדְּרָגָה קְטָנָה לְמִשָּׁה
מִהֲבִסּוֹת כִּי הַסּוֹת יִרְצָה לְשׁוֹן כְּפוּי הַהֲבִרְחִי
לְשׁוֹן מִסְנָה, וְהַפְּנָה בָּהּ כִּי הַפֶּרֶשׁ גְּדוֹל יִהְיֶה
בֵּין אִם תִּהְיֶה הַגְּאוּלָּה בְּאֲמָצְעוֹת הַתּוֹרָה
וְהַמִּצְוֹת אִם יִגְלֶה בְּגִלּוֹי מַלְכוּת עֲלִיּוֹן לְתַהֲיֶה
בְּאֲמָצְעוֹת הַנִּקְמָה אֲשֶׁר תִּהְיֶה בְּיִשְׂרָאֵל יִהְיֶה
בְּבִחִינַת עֵנִי וְרוֹכֵב וְגו':

כְּגִדָּה גְּאוּלָּה הַעֲתִידָה וְלִשְׁרָקָה עַתָּה אֲשֶׁר יִשְׂרָק
ה' וַיִּקְבְּצֵם בְּנֵי אֲתָנּוּ אוֹתָם שְׂבָאִים מִכַּחַ
הַנִּקְבָּה גַם אוֹתָם יִאָּסֵר ה' לְפָנֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל.
וְלֹא יִקָּשֶׁה בְּעֵינֶיךָ שֶׁאֵינוּ מַחֲלִיקִים דְּבָרֵי הַכֶּתִּיב
חֶלֶק בִּימֵי מֹשֶׁה וְחֶלֶק בִּימֵי הַמִּשִּׁיחַ, כִּי חֶלֶל
יִדְבַּע דְּבָרֵי הַיָּהִר הַקִּדְשׁ (ח"ב ק"כ). כִּי מֹשֶׁה
הוּא הַגְּאוּלָּה אֲשֶׁר גָּאֵל אֶת אֲבוֹתֵינוּ הוּא יִגְאֵל
אוֹתָנוּ וְיִשְׁכֵּב בֵּינֵם לְגִבּוֹלָם דְּכִתִּיב (קֹהֶלֶת א')

מִה שֶׁהִיא הוּא שִׁיחְיָה ר"ת מֹשֶׁה, וְלֹא יִקָּשֶׁה
בְּעֵינֶיךָ דְּבָרֵי זֶה בְּאוֹמְרָךְ חֶלֶל מֶלֶךְ הַמִּשִּׁיחַ
מִשְׁכָּב יְהוּדָה מִזְרַעוֹ שֶׁל דָּוִד הַמֶּלֶךְ ע"ה וְנִשַּׁ
אוֹמְרִים (סִנְהֶדְרִין צ"ח:) דָּוִד עֲצוּמוֹ מֶלֶךְ
הַמִּשִּׁיחַ דְּכִתִּיב (יְחִזְקִיאֵל ל"ז) וְעַבְדִּי דָּוִד מֶלֶךְ
עֲלֵיהֶם כְּמִשְׁמַעוֹ וְאִם כֵּן הֵיאָף אֲנִי אוֹמְרִים
שֶׁהוּא מֹשֶׁה הַבָּא מִשְׁכָּב לִי:

כֶּסֶם בֵּינֵינוּ וְגו'. יִתְבַּאֵר עַל דֶּרֶךְ אוֹמְרָם ז"ל
(ז"ח פְּרָשַׁת בְּרָאשִׁית) כִּי גְלוּת ד' שְׁבוּ
יִגְלֶה הַגְּאוּלָּה הַעֲצוּמָה צִרִיף שֶׁתִּהְיֶה בְּיַד יִשְׂרָאֵל
מִצְוֹת עֵסֶק הַתּוֹרָה וְזוֹלָת זֶה יִתְעַכֵּב מְבֹאָה,

(טו) וַיֵּרָא מְנוּחָה בִּי טוֹב וְאֶת־הָאָרֶץ בִּי נַעֲמָה וַיֵּט שְׁכֻמוֹ לִסְבֹּל וַיְהִי לְמַס־עֹבֵד:

כ"י וַיֵּרָא מְנוּחָה בִּי טוֹב. רָאָה לְחַלְקוֹ אֶרֶץ מְבֹרָכָה וְטוֹבָה לְהוֹצִיא פְרוּתָה. וַיֵּט שְׁכֻמוֹ לִסְבֹּל. עַל תּוֹרָה. וַיְהִי. לְכָל אַחֲיוֹ יִשְׂרָאֵל. לְמַס עֹבֵד. לְפַסֵּק לָהֶם הַנּוֹאֲוֹת שֶׁל תּוֹרָה וְסִדְרֵי עֲבוּרֵינָה, שְׁנָאֵמַר: (דְּבָרֵי הַיָּמִים א יב) "וּמִבְּנֵי יִשְׂשַׁכָּר יוֹדְעֵי בִּינָה לַעֲשִׂיתִים, לְדַעַת מִה־יַּעֲשֶׂה יִשְׂרָאֵל, רָאשֵׁיָהֶם מֵאֲתִים", מֵאֲתִים רָאשֵׁי סִנְהֶדְרוֹת הָעָמִיד וְכָל אַחֲיָהֶם עַל פִּיהֶם. וַיֵּט שְׁכֻמוֹ. הַשְׁפִּיל שְׁכֻמוֹ, כְּמוֹ "וַיֵּט שְׁמִים", "הִטּוֹ אֲזָנָהֶם". וְאוֹנֵקְלוֹס תִּרְגָּם בְּפָנִים אַחֲרִים: "וַיֵּט שְׁכֻמוֹ לִסְבֹּל", מִלְחָמוֹת וְלִכְבֻּשׁ מַחֲזוּזוֹת, שֶׁהֵם יוֹשְׁבִים עַל הַסֵּפֶר וַיְהִיָּה הָאוֹיֵב כְּבוּשׁ תַּחְתּוֹתָיו לְמַס עֹבֵד.

(טז) דִּן יִדִּין עִמּוֹ בְּאַחַד שְׁבֻטֵי יִשְׂרָאֵל:

כ"י דִּן יִדִּין עִמּוֹ. יִנָּקֵם נִקְמַת עִמּוֹ מִפְּלִשְׁתִּים, כְּמוֹ: "כִּי יִדִּין ה' עִמּוֹ". בְּאַחַד שְׁבֻטֵי יִשְׂרָאֵל. כָּל יִשְׂרָאֵל יִהְיֶה בְּאַחַד עִמּוֹ וְאֵת כָּלֵם יִדִּין, וְעַל שֶׁמִּשּׁוֹן נָבֵא נְבוּאָה זֹאת. וְעוֹד יֵשׁ לְפָרֶשׁ: "בְּאַחַד שְׁבֻטֵי יִשְׂרָאֵל", כְּמִיָּחָד שְׁבֻטִים, הוּא דָּוִד שָׁבַא מִיְּהוּדָה. אֹר הַחַיִּים

(יז) יִהְיֶה־דָן נָחֵשׁ עַל־דֶּרֶךְ שְׁפִיפֶן עַל־יָאֵרֶחַ הַנֶּשֶׁף עֲקָבִי סוּם וַיִּפֹּל רַכְבּוֹ אַחֲוֹר:

כ"י שְׁפִיפֶן. הוּא נָחֵשׁ, וְאוֹמֵר אֲנִי שְׁקָרוּי כֵּן עַל שֵׁם שֶׁהוּא נוֹשֵׁף, כְּמוֹ: (בְּרַאשִׁית א) "וְאֵתָה תִּשּׁוּפֶנּוּ עֲקָב". הַנֶּשֶׁף עֲקָבִי-סוּם. כֵּן דֶּרֶכּוֹ שֶׁל נָחֵשׁ, וְדָמָהּ לְנָחֵשׁ "הַנּוֹשֵׁף עֲקָבִי סוּם". וַיִּפֹּל רַכְבּוֹ אַחֲוֹר. שֶׁלֹּא נָגַע בּוֹ, וְדָגְמָתוֹ מִצִּינּוֹ בְּשִׁמְשׁוֹן: (שׁוֹפְטִים טז) "וַיִּלְפַּת וְגוֹ' אֵת שִׁנֵּי עַמּוּדֵי הַתּוֹךְ וְגוֹ' וְשָׁעַל הַגָּג מִתּוֹ". וְאוֹנֵקְלוֹס תִּרְגָּם: 'כְּחִיּוֹ חוֹרְמָן', שֵׁם מִין נָחֵשׁ שֶׁאֵין רְפוּאָה לְנִשְׁכָּתוֹ, וְהוּא צִפְעוֹנִי, וְקָרוּי חוֹרְמָן עַל שֵׁם שֶׁעוֹשֶׂה הַכָּל חֶרֶם. 'וּכְפִתְנָא', כְּמוֹ פֶתֶן, 'כְּמוֹן', יָאֵרֵב.

(יח) לִישׁוּעָתָךְ קוֹיָתִי יְהוָה:

כ"י לִישׁוּעָתָךְ קוֹיָתִי ה'. נִתְנַבֵּא שֶׁיִּנְקְרוּ פְּלִשְׁתִּים אֵת עֵינָיו, וְסוֹפּוֹ לֹאמַר: (שם) "וְכִרְנִי נָא וְחַזְקִנִּי נָא אֶף הַפַּעַם".

אור החיים על התורה - מהדורת בלום, אברמוביץ

פרוש שפנה עצמו לעבד ה' וְעָשָׂה עֲצֻמוֹ כְּמֵס הַנֶּתֶן בֶּן נָתַן עֲצֻמוֹ לִהְיוֹת עֹבֵד עֲבוּדֵת הַקֹּדֶשׁ הָעֲרֵבָה וְהַנְּעִימָה:

עוֹד יִרְמֹז בְּאוֹמְרוֹ וַיְהִי לְמַס עֹבֵד שֶׁכָּל הַנִּבְרָאִים יַעֲלוּ לוֹ מִס לְפָנֶיךָ וַיַּעֲבֹדֶהוּ לְכֵן תּוֹרָה וְכֵן שְׁמִינִי לִישְׁכָּר עֲצֻמוֹ שֶׁהָיָה זָבוּלָן עֹבֵד אוֹתוֹ וְכֵן בְּכָל דּוֹר וְדוֹר:

(טז) דִּן יִדִּין וְגוֹ'. אוֹלֵי כִי לְצַד שְׁאֵמֶר שִׁמְשׁוֹן (שׁוֹפְטִים ט"ז) תַּמַּת נִפְשֵׁי עַם פְּלִשְׁתִּים לָזֶה אָמַר יַעֲקֹב כִּי יִשְׁנֶה בְּגֵד עִם שׁוֹפְטֵי יִשְׂרָאֵל הַמִּיָּחֲדִים לְמַעַלָּה בְּאֵין הַפֶּרֶשׁ וְלֹא יִגְרַע מִצִּדִּיק עֵינָיו וְהוּא אוֹמְרוֹ בְּאַחַד שְׁבֻטֵי יִשְׂרָאֵל פְּרוּשׁ בְּאַחַד הַמִּיָּחָד שֶׁבְּכָל שְׁבֻט וְשְׁבֻט מִיִּשְׂרָאֵל כִּי כָּל הַשְּׁבֻטִים הֵיךְ שׁוֹפְטִים לִישְׂרָאֵל:

תְּקִיָּאָנוּ כִּי תִמָּאס מִהַכְּנִיסוֹ לְתוֹךְ פִּיךָ, גַּם בְּדָבָר אֲשֶׁר יִחַשֵׁק בּוֹ הָאָדָם לְמִרְאִית הָעֵין וְיִתְאַזַּר לְבָרִיָּה נְעִימָה, כְּאֲשֶׁר יִחַקֵּר בְּטִיב הַתְּקִיָּה יִרְאֶה שְׁאוֹתוֹ יִפִּי וְנַעֲמִימוֹת אֵינּוּ אֵלָּא מִרְאֶה הַיּוֹלֵי כִּי הַתְּבוּנָה הָאָדָם בְּכֶשֶׁר וּבְעוֹר אֲשֶׁר מִהֶם בְּנוֹי כָּל יִפִּי וְתֹאֵר בְּאָדָם יִרְאֶה וַיִּשְׁפִּיל בְּהַתְּבוּנָה בְּהֶם כִּי אֵין בְּהֶם נַעֲמִימוֹת וְיִתְמָאס בְּכֶשֶׁר אָדָם מְנַשֵּׁת אֵלָיו וְאֵין הַכָּל אֵלָּא דְמִיּוֹן, אֲכָל הַטּוֹב הָאֵמֶתִי וְהַנְּעִימוֹת הַצּוֹדֵק הוּא שֶׁל עוֹלָם הָעֲלִיּוֹן, וְלָזֶה אָמַר וַיֵּרָא מְנוּחָה בִּי טוֹב פְּרוּשׁ הָעוֹלָם שֶׁנִּקְרָא מְנוּחָה שֶׁהִיא טוֹבָה לְשַׁלֵּל הַטּוֹב הַנֶּדְמָה בְּעוֹלָם הַזֶּה בְּנֹכַח וְאֵת הָאָרֶץ כִּי נַעֲמָה כְּפִי הָאֵמֶת, וַיֵּט שְׁכֻמוֹ לִסְבֹּל צַעַר הָעוֹלָם הַזֶּה וַיְהִי לְמַס פְּרוּשׁ שֶׁיְהִיָּה הוּא עֲצֻמוֹ מִס עֹבֵד

מִמָּצָאנוּ בְּדֶרֶךְ זֶה, וְאֵף עַל פִּי כֵן תְּפַצִּים בְּעֻמְלָה שֶׁל תּוֹרָה בְּנַעֲם. וַיֵּרָא מְנוּחָה בִּי טוֹב פְּרוּשׁ מְנוּחָה הָעֲלִיּוֹנָה, כִּי טוֹב פְּרוּשׁ בְּהִבִּט וּבְהַתְּבוּנָה הָאָדָם כְּכָל הַנָּאוֹת הָעוֹלָם הַזֶּה הַנֶּרְגָּשׁוֹת כְּמוֹ שֶׁתֹּאמַר תִּאֲוֹת הַמֶּלֶךְ הַמְּשֻׁתָּה אֵין הָעֲרֵבוּת שֶׁל אוֹתוֹ דָּבָר צוֹדֵק מִצַּד עֲצֻמוֹ אֵלָּא מִצַּד הַגּוֹף אֲשֶׁר הוּא כְּלִי רִיקִים שֶׁעוֹמֵד לְמַלְאוֹת שֶׁכֵּן הַטְּבִיעַ בּוֹ הַיּוֹצֵר שֶׁלֹּא יוּכַל לְהַתְּעַכֵּב רִיקִים כָּלֵל, וְלָזֶה כְּאֲשֶׁר יִהְיֶה הָאָדָם שֶׁבַע לֹא מְלֻכָּד שֶׁלֹּא יִקַּח עֲרֵבוּת לְמַאֲכָל הַהוּא אֲשֶׁר נִכְסְפָה וְגַם כִּלְתָּה נִפְשׁוֹ אֵלָיו בְּאוֹתָהּ שֶׁעָשָׂה עֲצֻמָּה קֹדֶם שֶׁמֶלֶא כְּרִסוֹ אֵלָּא שְׁמוּאֵל בּוֹ כְּמוֹאֵס בְּרַע, וְזֶה שְׁאֵמֶר הַתְּנוּכָה (מְשִׁלִּי כ"ג) פֶּתַח אֲכִלְתָּ תְּקִיָּאָה פְּרוּשׁ הַפֶּת שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה אִם אֲכִלְתָּ אוֹתוֹ אַחֵר כֵּן

♦ יום חמישי ט' טבת ♦

(יט) גֵּד גְּדוּד יְגוּדָנוּ וְהוּא יֶגֶד עֶקֶב:

יט מדבית גד משרית מזינין פד יעברון ית
יךנא קדם אחיהון לקרבא ויבנסין סגיאין
יתובון לארעהון:

כ"י גֵּד גְּדוּד יְגוּדָנוּ • כָּלֶם לְשׁוֹן גְּדוּד הֵם, וְכָךְ חִבְרוּ מִנְחָם. וְאֵם
תֹּאמַר: אֵין גְּדוּד בְּלֹא ב' דְּלִיתִין, יֵשׁ לֹוֹמֵר 'גְּדוּד', שֶׁם דְּכָר, צָרִיךְ
שְׁנֵי דְּלִיתִין, שְׁכֵן דְּרָךְ תְּכָה בֵּת שְׁתֵּי אוֹתִיּוֹת לְהַכְפִּיל בְּסוּפָהּ, וְאֵין יְסוּדָה אֱלָא שְׁתֵּי אוֹתִיּוֹת. וְכֵן אָמַר: (משלי כו)
"כַּצֵּפֶר לְנוֹד", מְגֻזֶּרֶת: (איוב ז) "וְשִׁבְעֵתִי גְדוּדִים". (שופטים ה) "שֶׁם נָפַל שְׂדוּד", מְגֻזֶּרֶת: "יֵשׁוּד צִהְרִים". אֶף יְגוּד,
יְגוּדָנוּ וְגְדוּד, מְגֻזֶּה אַחַת הֵם. וְכִשְׁהוּא מְדַבֵּר בְּלִשׁוֹן יַעֲקֹב אֵינוֹ כְּפֹל כְּמוֹ: יְגוּד, יְנוּד, יְרוּם, יֵשׁוּד, יָשׁוּב. וְכִשְׁהוּא
מִתְפַּעֵל, אוּ מִפְּעִיל אַחֲרִים, הוּא כְּפֹל, כְּמוֹ: יִתְגוּדֵד, יִתְנוּדֵד, יִתְרוּמֵם, יִתְבּוֹלֵל, יִתְעוּדֵד. וְכִלְשׁוֹן מִפְּעִיל: (תהלים
קמו) "יָתוּם וְאַלְמָנָה יַעֲוֹד", (ישעיה מט) "לְשׁוֹבָב יַעֲקֹב אֱלִיּוֹ", (שם נח) "מְשׁוֹבָב נְתִיבוֹת". אֶף יְגוּדָנוּ הָאָמֹר כָּאֵן, אֵינוֹ
לְשׁוֹן שִׁפְעִילוּהוּ אַחֲרִים, אֱלָא כְּמוֹ יְגוּד הֵימְנוֹ, כְּמוֹ: (ירמיה י) "כְּנִי יִצְאוּנִי", יִצְאוּ מִמֶּנִּי. "גֵּד גְּדוּד יְגוּדָנוּ", גְּדוּדִים
יְגוּדוּ הֵימְנוֹ, שִׁיעֲבֵרוּ הִירְדֵן עִם אַחֲיָהֶם לְמַלְחָמָה כָּל חֲלוּץ עַד שְׁנִכְבֵּשָׁה הָאָרֶץ. וְהוּא יְגוּד עֶקֶב • כָּל גְּדוּדֵינוּ
יָשׁוּבוּ עַל עֶקֶבָם לְנַחֲלָתָם שְׁלָקְחוּ בְּעֶבֶר הִירְדֵן, וְלֹא יִפְקֹד מֶהֶם אִישׁ. עֶקֶב • בְּדִרְכָם וּבְמִסְלֹוֹתָם שֶׁהָלְכוּ, יָשׁוּבוּ,
כְּמוֹ: (תהלים עז) "וְעֶקְבוֹתַיִךְ לֹא נוֹדְעוּ", וְכֵן (שיר השירים א) "בְּעֶקְבֵי הַצֹּאן", בְּלִשׁוֹן לַע"ז תִּרְצִיא"ס. אור החיים

(כ) מֵאֲשֶׁר שָׁמְנָה לַחֲמוֹ וְהוּא יֵתֵן מַעֲדֵי־מַלְדִּי:

כ דאשר טבא ארעה והוא מרבנא בתפנוק
מלכין:

כ"י מֵאֲשֶׁר שָׁמְנָה לַחֲמוֹ • מֵאֲכָל הַבָּא מִחֲלָקוֹ שֶׁל אֲשֶׁר יֵהָא שְׁמֵן,
שִׁיחֵי זֵיתִים מְרַבִּים בְּחֲלָקוֹ וְהוּא מוֹשֵׁף שְׁמֵן כְּמַעֲזֵן, וְכֵן בִּרְכוּ מִשָּׁה: "וְטַבֵּל בְּשֶׁמֶן רִגְלוֹ", כְּמוֹ שֶׁשְּׁנִינֵנוּ בְּמִנְחוֹת
(דף פח): פַּעַם אַחַת הֶעֱצָרוּ אֲנָשִׁי לַיהוָה לְשֶׁמֶן וְכו'.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כו ענף 316)

מֵאֲשֶׁר שָׁמְנָה לַחֲמוֹ (מט, כ) מִבְּאֵר בְּלִקוּטֵי לוי יצחק, שְׁנֵאֲלַת מִצְרַיִם הֵיטָה עַל יְדֵי בְּחִינַת אֲשֶׁר, שְׁהִירֵי שָׂרָח בֵּת אֲשֶׁר הִרְאָתָה
לְמֹשֶׁה הֵינָן יוֹסֵף קְבוּר, וְאֵז לָקַח אֶת עֲצָמוֹת יוֹסֵף, וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל יִצְאוּ מִמִּצְרַיִם, וּבְלִי זֶה לֹא יָכֹלוּ לַצֵּאתָ, שְׁהִירֵי הַשְּׂבִיעִי אוֹתָם יוֹסֵף
עַל כָּף. וְיֵשׁ לְהוֹסִיף, שֶׁאֵף הַגָּאֲלָה הַעֲתִידָה תְּבוֹא עַל יְדֵי בְּחִינַת אֲשֶׁר (כִּימֵי צֵאתָ מִצְרַיִם מֵאֲרָצוֹ נִפְלְאוֹת), הֵינֵנוּ הַפְּצָת
מַעֲשֵׂיוֹת פְּנִימִיּוֹת הַתּוֹרָה, ה'שְׁמֵן' שֶׁבִּתּוֹרָה, שֶׁהוּא עֲנִינֵנוּ שֶׁל אֲשֶׁר. אור החיים

(כא) נִפְתְּלֵי אֵילָה שְׁלַחַה הִנָּתֵן אִמְרֵי־שֹׁפֶר:

כא נפתלי בארע טבא יתרמי עדבה
ואחסנתה תהי מעבדא פירין יהון מוזין
ומברכין עליהון:

כ"י נִפְתְּלֵי אֵילָה שְׁלַחַה • זֶה בְּקֻצֵּת גִּינוֹסֶר, שֶׁהִיא קֵלָה לְבַשֵּׁל פְּרוּתֶיהָ,
כְּאֵילָה זֶה שֶׁהִיא קֵלָה לְרוּץ, "אֵילָה שְׁלַחַה", אֵילָה מְשֻׁלַּחַת לְרוּץ.
הִנָּתֵן אִמְרֵי־שֹׁפֶר • בְּתַרְגוּמוֹ. דְּכָר אַחֵר: עַל מַלְחָמַת סִיסְרָא נִתְּנָא: (שופטים ד) "וְלִקְחָתָ עִמָּךְ עֲשֶׂרֶת אֲלָפִים אִישׁ
מִבְּנֵי נִפְתָּלִי וְגו'" וְהָלְכוּ שֶׁם בְּרוּיּוֹת, וְכֵן נֶאֱמַר שֶׁם לְשׁוֹן שְׁלֹוֹת "בְּעֶמֶק שְׁלַח בְּרַגְלִי". הִנָּתֵן אִמְרֵי־שֹׁפֶר • עַל
יָדָם שֶׁרוּ דְּבוּרָה וּבִרְקָ שִׁירָה. וְרַבּוּתֵינוּ דִּרְשׁוּהוּ עַל יוֹם קְבוּרַת יַעֲקֹב: כְּשֶׁעָרַעַר עֲשׂוֹ עַל הַמַּעֲרָה, בְּמִסְכַּת סוּטָה
(דף יא), וְתַרְגוּמוֹ: 'יתרמי עדביה', יֵפֵל חֲבֵלוֹ וְהוּא יוֹדֵה עַל חֲלָקוֹ אֲמִרִים נְאִים וְשִׁבַּח.

(כב) בֵּן פֶּרֶת יוֹסֵף בֵּן פֶּרֶת עַל־עֵין בָּנוֹת צַעֲדָה עַל־שׁוּר:

כב ברי ד'סגי יוסף ברי ד'יתפרך בגפן דנציב
על עינא דמ'א תריין שבטין ופקון מבוהי
קמבלון חולקא ואחסנתא:

כ"י בֵּן פֶּרֶת • בֵּן חֵן, וְהוּא לְשׁוֹן אֲרָמִי: אִפְרָיִם נִמְטִיָּה לְרַבִּי שְׁמַעוֹן,
בְּסוּף כְּבֹא מַצִּיעָא (דף קיח). בֵּן פֶּרֶת עַל־עֵין • חֲנוּ נְטוּי עַל הָעֵין
הַרְוָא אוֹתוֹ. בָּנוֹת צַעֲדָה עַל־שׁוּר • בָּנוֹת מִצְרַיִם הָיוּ צוֹעֲדוֹת עַל הַחוֹמָה לְהִסְתַּפֵּל בִּפְּנֵיו, וּ'בָנוֹת' הַרְבֵּה, צַעֲדָה
כָּל אַחַת וְאַחַת בְּמָקוֹם שֶׁתּוֹכֵל לְרֹאוֹתוֹ מִשָּׁם (דְּכָר אַחֵר, בֵּן צָרִיךְ לֹוֹמֵר, כִּי לְפִרּוֹשׁ רֹאשׁוֹן הוּא שׁוּר, חוֹמָה וְקָל לְהִבִּין). "עַל־שׁוּר", עַל

אור החיים על התורה – מהדורות בלוס, אברמוביץ

יט) גֵּד גְּדוּד יְגוּדָנוּ • מִבְּלִיעַ בְּרַכְתּוֹ בְּשִׁמּוֹ
וּפְרוֹשׁ גֵּד לְשׁוֹן גְּדוּד פְּרוֹשׁ מִחֲנָה, וְלִשׁוֹן
גְּדִיָּה, וְלִשׁוֹן מְשִׁיכָה, וְלִשׁוֹן הֶקֶף, שְׁכָלֶם
בְּמִשְׁמַעוֹת גֵּד, וְעֵצֵן בְּצִרוּף בְּפִרּוֹשׁ טַבַּת גֵּד.
וְאָמַר גֵּד גְּדוּד אוֹיְבָיו יִסְכְּבוּהוּ עַל גְּדוּתָיו,
וְהוּא יְגוּד פְּרוֹשׁ יִכְרַת אוֹתָם עֶקֶב פְּרוֹשׁ עַד
כָּלָה. עוֹד יִרְצֶה גְדוּד פְּרוֹשׁ לְשׁוֹן מִחֲנָה
שִׁיתְרַבּוּ גְדוּדֵינוּ וְיִהְיֶה מִחֲנָהוּ מְשׁוּף וְהוֹלֵף,
וְהוּא אוֹמְרוֹ יְגוּדָנוּ, וְאוֹמְרוֹ וְהוּא יְגוּד פְּרוֹשׁ
יִקִּיף לְכָל מִחֲנָה יִשְׂרָאֵל וְיִלְחֶם בְּעֶדָם. עֶקֶב
פְּרוֹשׁ עַד שִׁינְחָלוּ כָּל נַחֲלָתָם:
(כ) מֵאֲשֶׁר שָׁמְנָה וְגו' • אוֹלֵי שִׁינְחָלוּ לֹוֹמֵר כִּי
הִשָּׁנָה זֶה מֵאֲמַצְעוֹתָיו הִשְׁגִּיחַ אוֹתָהּ וְהוּא
אוֹמְרוֹ מֵאֲשֶׁר וְגו' פְּרוֹשׁ מְצָדוֹ אוּ מְצָד זְכוּתוֹ
אוּ מְצָד הַשְׁתַּדְּלוּתוֹ:

שיעור יומי ליום חמישי ט' טבת ושנים מקרא ואחד תרגום – מט – פרשת ויחי
 נג
 ראיתו, כמו: (במדבר כד) "אֲשׁוּרְנוּ וְלֹא קְרוּב", ומִדְרָשִׁי אֲגָדָה יֵשׁ רַבִּים, וְזֶה נּוֹטָה לְנֹשֵׁב הַמִּקְרָא. פֶּרֶת • תִּי"ו שָׁבוּ
 הוּא תְקוּן הַלְשׁוֹן, כְּמוֹ: (קהלת א) "עַל־דְּבַרְת בְּנֵי הָאָדָם". שׁוּר • כְּמוֹ לְשׁוֹר, דְּבַר אַחֵר: "עַל־יִשׁוּר", בְּשִׁבְלִי לְשׁוֹר.
 וְתַרְגּוּם שֶׁל אֲוִנְקֵלוֹס: "בְּנוֹת צִעָדָה עַל־יִשׁוּר", תִּרְיָן שִׁבְטִין יִפְקוּן מִבְּנוּהִי וְכוּ', וְכַתֵּב "בְּנוֹת" עַל שֶׁם בְּנוֹת
 מִנְשָׁה, בְּנוֹת צִלְפָּחֵד, שִׁנְטָלוֹ חֶלֶק בְּשָׁנֵי עֲבְרֵי הִירְדֵן. 'בְּרִי דִּיסְגֵי יוֹסֵף', "פֶּרֶת", לְשׁוֹן פֶּרִיָּה וְרַבִּיָּה. וְיֵשׁ מִדְרָשִׁי
 אֲגָדָה בּוֹ הַמִּתְיָשִׁבִּים עַל הַלְשׁוֹן: בְּשִׁעָה שָׂבָא עָשׂוּ לְקִרְאָת יַעֲקֹב, בְּכָלֵן קִדְמוֹ הָאֲמָהוּת לְלֶכֶת לִפְנֵי בְּנֵיהֶם
 לְהַשְׁתַּחֲוֹת, וּבְרַחֵל כְּתִיב: "נָגַשׁ יוֹסֵף וְרַחֵל וַיִּשְׁתַּחֲוּוּ". אָמַר יוֹסֵף: 'רָשַׁע זֶה, עֵינֹו רָמָה, שָׁמָּה יִתֵּן עֵינָיו בְּאָמִי,
 יֵצֵא לִפְנֵיהָ וְשָׂרָבֵב קוֹמָתוֹ לְכַסּוֹתָהּ, וְהוּא שֹׁבְרָכּוֹ אֲבִיו: "בֶּן פֶּרֶת", הַגְדֵּלָתָ עֲצָמָד, יוֹסֵף, "עַל־יֵצִין" שֶׁל עָשׂוּ,
 לְפִיכָף, זָכִיתָ לְגַדְלָהּ. בְּנוֹת צִעָדָה עַל־יִשׁוּר • לְהַסְתַּפֵּל בָּךְ בְּצִאֲתָךְ עַל מִצְרַיִם. וְעוֹד דְּרָשׁוּהוּ לְעִנְיָן שֶׁלֹּא יִשְׁלַט
 בְּזִרְעוֹ עֵין הָרַע, וְאֵף כְּשִׁבְרָךְ מִנְשָׁה וְאַפְרַיִם, בְּרַכֵּם כְּדִגִּים, שָׁאִין עֵין הָרַע שׁוֹלֵטָת בָּהֶם. אור החיים

(בג) וַיִּמְרְרוּהוּ וַרְבוּ וַיִּשְׁטְמֵהוּ בַּעֲלֵי חֲצִים:
 כג וַתִּמְרְרוּ יָתֵהּ וַנִּקְמֹהֶיהּ וְאָעִיקוּ לָהּ גְּבָרִין
 גְּבָרִין בַּעֲלֵי פִלְגוּתָא:
 כ"ג וַיִּמְרְרוּהוּ וַרְבוּ • וַיִּמְרְרוּהוּ אָחִיו, וַיִּמְרְרוּהוּ פּוֹטִיפֶר וְאַשְׁתּוֹ
 לְאַסְרוֹ, לְשׁוֹן: "וַיִּמְרְרוּ אֶת חַיֵּיהֶם". וַרְבוּ • נַעֲשׂוּ לוֹ אָחִיו אֲנָשֵׁי רִיב, וְאֵין הַלְשׁוֹן הַזֶּה לְשׁוֹן פְּעִלּוֹ, שֶׁאֵם
 כֵּן הָיָה לוֹ לִינְקֵד: וַרְבוּ, כְּמוֹ: "הֵמָּה מִי מְרִיכָה אֲשֶׁר רָבוּ וְגו'", וְאֵף אֵם לְשׁוֹן רַבִּית חֲצִים הוּא, כֵּן הָיָה לוֹ
 לִינְקֵד, וְאֵינוֹ אֵלָּא לְשׁוֹן פְּעִלּוֹ, כְּמוֹ: (ירמיה ב) "שָׁמוּ שְׁמִים", שֶׁהוּא לְשׁוֹן הוֹשָׁמוּ, וְכֵן "רָמוּ מַעֲט", שֶׁהוּא לְשׁוֹן
 הוֹרָמוֹ, אֵלָּא שֶׁלְשׁוֹן הוֹרָמוֹ וְהוֹשָׁמוֹ, עַל יְדֵי אַחֲרִים, וְלְשׁוֹן שָׁמוּ, רָמוּ, רָבוּ, מֵאֲלִיהֶם הוּא, הֵם מְשׁוּמָמִים אֶת
 עֲצָמָם, נִתְרַמְּמוּ מֵעֲצָמָם, נַעֲשׂוּ אֲנָשֵׁי רִיב. וְכֵן: "דְּמוּ יוֹשְׁבֵי אֵי", כְּמוֹ נְדָמוּ, וְכֵן תַּרְגָּם אֲוִנְקֵלוֹס: 'וַנִּקְמֹהֶיהּ'.
 בַּעֲלֵי חֲצִים • שְׁלִשׁוֹנָם כַּחַץ, וְתַרְגּוּמוֹ: 'מְרִי פִלְגוּתָא', לְשׁוֹן: "וַתְּהִי הַמִּתְצָה", אוֹתָן שֶׁהִיוּ רְאוּיִים לְחֶלֶק עֲמוֹ
 נִחְלָה. אור החיים

(כד) וַתֵּשֶׁב בְּאֵיתָן קִשְׁתּוֹ וַיַּפְּזוּ זִרְעֵי יָדָיו מִיַּד אֲבִיר יַעֲקֹב
 מִשֵּׁם רָעָה אֲבִן יִשְׂרָאֵל:
 כ"ד וַתֵּשֶׁב בְּאֵיתָן קִשְׁתּוֹ • נִתְיַשְׁבָּה בְּחִזְקָהּ, קִשְׁתּוֹ • חִזְקוֹ. וַיַּפְּזוּ
 זִרְעֵי יָדָיו • זֶה הִיא נִתְיַנֵּת טַבַּעַת עַל יָדוֹ, לְשׁוֹן: "זָהָב מוֹפָז". זֹאת
 הָיְתָה לוֹ מִיַּד הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא שֶׁהוּא אֲבִיר יַעֲקֹב, וּמִשֵּׁם עֲלָה לְהִיּוֹת "רָעָה אֲבִן יִשְׂרָאֵל", עַקְרָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל,
 לְשׁוֹן אֲבִן הָרֵאשִׁי, לְשׁוֹן מַלְכוּת. וְאֲוִנְקֵלוֹס, אֵף הוּא כֵּן תַּרְגָּמוֹ: וַתֵּשֶׁב, 'וַתֵּשֶׁב בְּהוֹן נְבִיאוּתָהּ' הַחֲלוּמוֹת אֲשֶׁר
 חָלַם לָהֶם 'עַל דְּקִים אוֹרִיתָא בִּסְתָרָא', תּוֹסַפֶּת הוּא, וְלֹא מִלְשׁוֹן עֲבְרִי שִׁבְמִקְרָא, 'וַשׁוּי בְּתַקְפָּא רוֹחֲצָנָה', תַּרְגּוּם
 שֶׁל "בְּאֵיתָן קִשְׁתּוֹ", וְכֵן לְשׁוֹן הַתַּרְגּוּם עַל הָעֲבָרִי: וַתֵּשֶׁב נְבוֹאָתָהּ בְּשִׁבְלִי שְׁאֵיתָנוּ שֶׁל הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא הָיְתָה
 לוֹ לְקִשֶׁת וּלְמִבְטָח. 'בְּכֵן יִתְרָמָא דְּהַב עַל דְּרַעוּהִי', לֵכָף: "וַיַּפְּזוּ זִרְעֵי יָדָיו", לְשׁוֹן פִּזּוֹ. אֲבִן יִשְׂרָאֵל • לְשׁוֹן
 נוֹטְרִיקוֹן: אֵב וּבֵן, 'אֲבָהֶן וּבְנִין': יַעֲקֹב וּבְנָיו.

אור החיים על התורה – מהדורת בלוס, אברמוביץ
 (כב) בֶּן פֶּרֶת יוֹסֵף. טַעַם הַכֶּפֶל הוּא לומר
 כִּי לִבִּי צָדִידִין רָאוּי הוּא לְפָרוֹת, הָא'
 לְצַד מַה שֶׁהוּא יוֹסֵף כְּאוֹמְרָם ז"ל (סוֹטָה
 ל"ו): רָאוּי הָיָה יוֹסֵף לְהַעֲמִיד "בִּשְׁבָטִים,
 וְהֵב' בֶּן פֶּרֶת עָלֵי עֵין עַל אֲשֶׁר לֹא זָנָה אַחֲרֵי
 עֵינָיו. וְאוֹמְרוֹ בְּנוֹת צִעָדָה יִתְבָּאֵר עַל דְּרָךְ
 אוֹמְרָם ז"ל (תַּנְחוּמָא) שֶׁאַשְׁתּוֹ פּוֹטִיפֶר קָרָא
 כָּל נָשֵׁי הַשָּׂרִים וְהַגְדֻלִּים וְהַכְנִיסָה יוֹסֵף לְשֶׁרֶת
 לִפְנֵיהֶם וְקִבּוּצָם וְהִקְפָּם הָיָה כְּאַצְעָדָה זו, עָלֵי
 שׁוּר כְּדִי לְהַבִּיט בּוֹ, אֵף עַל פִּי כֵן רוּחַ הַקֹּדֶשׁ
 מַעֲדִידָה עָלָיו שֶׁלֹּא הִבִּיט אָנוּ, וְכֵשֶׁם שֶׁהוּא
 לֹא הִסְתַּפֵּל בָּהֶם כְּמוֹ כֵּן לֹא תִשְׁלַט עֵין הָרַע
 בּוֹ:
 (כג) וַיִּמְרְרוּהוּ וַרְבוּ וַיִּשְׁטְמֵהוּ בַּעֲלֵי חֲצִים
 לְהַרְגוֹ דְּקִיתִּיב (ל"ז כ') לְכוּ וְנִתְרַגְּמוּ, אוֹ

עַל דְּרָךְ אוֹמְרָם ז"ל (סֵפֶר הַיִּשָּׁר פ' וַיֵּשֶׁב) כִּי
 קָדָם שֶׁהִשְׁלִיכוּהוּ לְבוֹר כְּשֶׁהִקְשִׁיטוּהוּ חֲבֵלּוֹ
 בּוֹ כְּמָה חֲבֵלּוֹת וְהִצְרוּ לוֹ וּבְנָגֵד זֶה אָמַר
 וַיִּמְרְרוּהוּ, וְאַחֵר כֵּף נִתְצַעֲצוּ עָלָיו לְהַשְׁלִיכוֹ לְבוֹר
 וּלְמַכְרוֹ לְנִבְרִים וּבְנָגֵד חֲלָקוֹת אֵלּוֹ אָמַר וַרְבוּ
 פְּרוּשׁ הַרְבֵּוּ הִצָּר, וַיִּשְׁטְמֵהוּ בַּעֲלֵי חֲצִים הִיא
 אֲשֶׁת פּוֹטִיפֶר וְחִבְרוּתֶיהָ הִמּוּסָבוֹת בְּמִסְכָּתָהּ
 שִׁבְקָשׁוּ מִמֶּנּוּ חֲצִיו שֶׁהוּא זָרַע הִיזְרָה כַּחֲצִי.
 אוֹ אוֹלִי יִכְנֹן כָּל הַכְּתוּב עַל פֶּטֶס זֶה וַיִּמְרְרוּהוּ
 הֵם בַּחֲנִית הָרַע הַמִּפְתָּה לְעִשׂוֹת רַע וְזֶה הָיָה
 לוֹ סִבָּה שֶׁיַּפְּזוּ זִרְעֵי יָדָיו לְצַד שִׁנְכֵסִים בְּגוּפּוֹ
 הַיִּצָּר הָרַע וְכַמְעָשָׂה (קְדוּשִׁין פ"א). רַב עֲמֶרֶם
 חֲסִידָא, וְהָיָה בַּחֲנִית הַקְּלָפָה יִתְחַסֵּס לֹה שֵׁם
 מֶרֶה לָזֶה אָמַר וַיִּמְרְרוּהוּ בַּחוֹת הָרַע. וַרְבוּ עַל
 יְדֵי שְׂרָבֻב בַּחוֹת הָרַע עָלָיו וְאַנְסוּהוּ עַל הָעֲבָרָה

וַרְבוּ עַל הַמוֹנֵעַ וַיִּשְׁטְמֵהוּ בַּעֲלֵי חֲצִים הֵם
 הַקְּלָפּוֹת אֲשֶׁר מַחֲטִיאִים אֶת הָאָדָם לְהוֹצִיא
 זָרַע לְבִשְׁלָה הִיזְרָה כַּחֲצִי וְאָמַר לְשׁוֹן מִשְׁטָמָה
 כִּי בַחוֹת הָרַע יִחְשְׁבוּ לְרַעָה כְּמִשְׁטָמִים לְקַדְּשָׁה
 לְהַשְׁתִּיחַת חֲמִידָה וְאֵף עַל פִּי כֵן נִתְבָּאֵר כְּאַרִי
 וְלֹא יָרָה חֲצוֹ אֵלָּא וַיַּפְּזוּ זִרְעֵי יָדָיו. וְאוֹמְרוֹ
 מִיַּד אֲבִיר יַעֲקֹב פְּרוּשׁ כִּי ה' עָזָרוֹ עַל דְּרָךְ
 אוֹמְרוֹ (תְּהִלִּים ל"ז) ה' לֹא יַעֲזֹבֶנּוּ כִּידּוֹ וְנָתַן
 לוֹ אֲבִירּוֹת כִּנְגָדָם כִּי ה' הוּא הָעוֹזֵר נִגֵּד
 הַמִּסִּית וְהַמְדִּידִים. וְאוֹמְרוֹ מִשֵּׁם רָעָה אֲבִן
 יִשְׂרָאֵל כָּאֵן רָמָה (תְּהִלִּים קי"ח) אֲבִן מִאֲסוֹ
 הַבּוֹנִים וְיוֹסֵף בְּאַמְצָעוֹת צִדְקוֹ אֲשֶׁר שָׁמַר
 בְּרִית קֹדֶשׁ זָכָה בְּאֵן הָרֵאשָׁה. וְהוּא סוֹד
 (מִשְׁלִי י') צִדִּיק יִסּוֹד עוֹלָם שֶׁנִּקְרָא רָעָה אֲבִן
 יִשְׂרָאֵל וְהָבֵן וּמִשְׁלּוֹ נִתְּנוּ לוֹ:

(כה) מֵאֵל אֲבִיךָ וַיַּעֲזֹרְךָ וְאֵת שְׂדֵי וַיַּבְרֶכְךָ בְּרֶכֶת שָׁמַיִם
מֵעַל בְּרֶכֶת תְּהוֹם רִבְעַת תַּחַת בְּרֶכֶת שָׁרִים וְרַחֵם:

כ"א מֵאֵל אֲבִיךָ • הִיטָה לְךָ זֹאת, וְהוּא יַעֲזֹרְךָ. וְאֵת שְׂדֵי • וְעַם
הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא הָיָה לְךָ, כְּשֶׁלֹּא שָׁמַעַתְּ לְדַבְרֵי אֲדוֹנֶיךָ, וְהוּא יַבְרֶכְךָ. בְּרֶכֶת שָׁרִים וְרַחֵם • בְּרֶכֶתָּא דְאָבָא
וְדָאמָא, כְּלוּמַר יִתְבָּרְכוּ הַמּוֹלִידִים וְהַיּוֹלִדוֹת, שִׁיְהִיו הַזְכָּרִים מְזֻרְעִים טַפָּה הָרְאוּיָה לְהַרְיוֹן, וְהַנְקֻבוֹת לֹא יִשְׁכְּלוּ
אֶת רַחֵם שְׁלֵהֶן, לְהַפִּיל עַבְרִיהֶן. שָׁרִים • "יָרָה יִרְה" מִתְרַגְּמִינֵן: 'אִישׁתִּדְאִי יִשְׁתְּדִי', אִף שָׁרִים כָּאן, עַל שֵׁם
שֶׁהֲנִיעַ יוֹרָה כְּחֶץ. אור החיים

(כו) בְּרֶכֶת אֲבִיךָ גָּבְרוּ עַל-בְּרֶכֶת הוֹרֵי עַד-תְּאֻנוֹת גְּבַעַת
עוֹלָם תַּהֲיִין לְרֹאשׁ יוֹסֵף וּלְקַדְקַד נְזִיר אַחִיו:

כ"א בְּרֶכֶת אֲבִיךָ גָּבְרוּ וְגו'. הַבְּרָכוֹת שֶׁבְּרַכְנִי הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא,
גָּבְרוּ וְהִלְכוּ עַל הַבְּרָכוֹת שֶׁבְּרַךְ אֶת הוֹרֵי. עַד-תְּאֻנוֹת גְּבַעַת עוֹלָם • לְפִי שֶׁהַבְּרָכוֹת שֶׁלִּי גָּבְרוּ עַד סוֹף גְּבוּלֵי גְבַעוֹת
עוֹלָם, שֶׁנֶּתַן לִי בְּרָכָה פְּרוּצָה בְּלִי מִצָּרִים, מִנֵּצֶת עַד אַרְבַּע קְצוֹת הָעוֹלָם, שֶׁנֶּאֱמַר: "וּפְרֻצָּת יָמָה וְקֻדְמָה וְגו'" מִה
שֶׁלֹּא אָמַר לְאַבְרָהָם אֲבִינוּ וְלִיצְחָק. לְאַבְרָהָם אָמַר לוֹ: "שָׂא נָא עֵינֶיךָ וּרְאֵה וְגו'" כִּי אֵת כָּל הָאָרֶץ אֲשֶׁר-אַתָּה רֹאֶה
לְךָ אֶתְנַנָּה, וְלֹא הִרְאֵהוּ אֵלָּא אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל בְּלִבְדּוֹ. לִיצְחָק אָמַר לוֹ: "כִּי-לֶךְ וּלְזֶרַעְךָ אֶתֶּן אֶת-כָּל-הָאָרְצוֹת הָאֵל
וְהַקִּימָתִי אֶת-הַשְּׁבוּעָה וְגו'", זֶהוּ שֶׁאָמַר יִשְׁעִיָּה: (ישעיה נח) "וְהֵאֱכֹלְתִּיךָ נִחְלַת יַעֲקֹב אֲבִיךָ", וְלֹא אָמַר: 'נִחְלַת אֲבְרָהָם'.
תְּאֻנוֹת • אֲשֶׁמּוּל"ץ, כֶּף חֲבֵרוֹ מִנַּחֵם בֶּן סֵרוּק. הוֹרֵי • לְשׁוֹן הַרְיוֹן, שֶׁהוּרְוִי בְּמַעֲי אִמִּי, כְּמוֹ (איוב ג) "הִרָה גִבְרָה".
עַד-תְּאֻנוֹת • עַד קְצוֹת, כְּמוֹ: (במדבר לד) "וְהִתְאֻוִּיתֶם לָכֶם לְגִבּוֹל קְדָמָה", (שם ח) "תִּתְאֹוּ לְכָא חֲמַת". תַּהֲיִין • כָּלֵם
לְרֹאשׁ יוֹסֵף. נְזִיר אַחִיו • פְּרִישָׁא דְאַחוּהִי, שֶׁנִּבְדֵּל מֵאַחִיו, כְּמוֹ: "וַיִּנָּזְרוּ מִקְדָּשִׁי בְנֵי יִשְׂרָאֵל", נִזְרוּ אַחֲרָה.
וְרַבּוּתֵינוּ דְרָשׁוּ: "וַתֵּשֶׁב בְּאֵיתָן קִשְׁתּוֹ", עַל כְּבִישֵׁת יִצְרוֹ בְּאֵשֶׁת אֲדוֹנֶיהָ, וְקוּרְאוֹ 'קִשְׁת', עַל שֵׁם שֶׁהֲנִיעַ יוֹרָה
כְּחֶץ. "וַיִּפְּצוּ זְרוּעֵי יָדָיו" • כְּמוֹ: וַיִּפּוּצוּ, שִׁינָא הִנָּרַע מִבֵּין אֲצָבָעוֹת יָדָיו. מִיָּדֵי אֲבִיר יַעֲקֹב • שֶׁנֶּרְאָתָהּ לוֹ
דְּמוּת דִּיקְנוֹ שֶׁל אֲבִיר וְכו', כְּדֹאֲתָא בְּסוּטָה (דף יז) • וְאוֹנְקְלוֹס תַּרְגֵּם "תְּאֻנוֹת עוֹלָם", לְשׁוֹן תְּאֻנָּה וְחֲמָדָה, וְ"גְבַעוֹת",
לְשׁוֹן: "מִצָּקִי אֶרֶץ", וְהֵם הַבְּרָכוֹת שֶׁחֲמָדְתָן אִמּוֹ וְהִזְקִיקְתוֹ לְקַבְּלָם.

• יום שישי י' טבת •

(כו) בְּנִימִין זָאב יִטְרֵף בְּבֹקֶר יֹאכֵל עֹד וְלַעֲרֹב יַחְלֹק שָׁלָל:

כ"א בְּנִימִין זָאב יִטְרֵף • זָאב הוּא אֲשֶׁר יִטְרֵף, נָבָא עַל שִׁיְהִיו עֲתִידִין
לְהִיּוֹת חֲסִפְנִין: (שופטים כא) "וְחִסְטַפְתֶּם לָכֶם אִישׁ אִשְׁתּוֹ", בְּפִילְגָשׁ בַּגְּבַעָה,
וְנָבָא עַל שְׁאוּל שִׁיְהִיָּה נֹצֵחַ בְּאוֹיְבָיו סָבִיב, שֶׁנֶּאֱמַר: (שמואל א יד) "וְשְׁאוּל
לְכַד הַמְּלוּכָה וְלִחְסֵם בְּמוֹאֲב, וּבְכַדּוֹם וְגו', וּבְכָל אֲשֶׁר יִפְנֶה יִרְשִׁיעַ". בְּבֹקֶר יֹאכֵל עֹד • לְשׁוֹן בִּזְהָ וְשָׁלָל, הַמִּתְרַגֵּם
'עֲדָאָה', וְעוֹד יֵשׁ לוֹ דּוּמָה בְּלִשׁוֹן עֲבָרִית: (ישעיה לג) "אֲזוּ חֶלֶק עַד-שָׁלָל", וְעַל שְׁאוּל הוּא אוֹמֵר, שֶׁעַמֵּד בְּתַחֲלַת
בִּקְרָן (סְפָרִים אֲחִירִים: פְּרִיחָתָן) וְזִרְיָחָתָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל. וְלַעֲרֹב יַחְלֹק שָׁלָל • אִף מִשְׁתַּשְׁקַע שֶׁמֶשֶׁן שֶׁל יִשְׂרָאֵל עַל יָדֵי
נְבוּכַדְנֶצַּר, שִׁיְגַלֵּם לְכָבֵל. יַחְלֹק שָׁלָל • מְרַדְכִי וְאַסְתֵּר שֶׁהֵם מִבְּנֵימִין יַחְלְקוּ אֶת שָׁלָל הָמָן, שֶׁנֶּאֱמַר: "הִנֵּה בֵּית
הָמָן נִתְּתִי לְאַסְתֵּר", וְאוֹנְקְלוֹס תַּרְגֵּם עַל שָׁלָל הַכְּהֻנִּים בְּקֻדְשֵׁי הַמִּקְדָּשׁ. אור החיים

אור החיים על התורה – מהדורת בלום. אברמוביץ

תְּלִית הַהֲטָבָה הַמְשֻׁגָּת לֶךְ שֶׁהִיא מְזֻכָּרָה אֲבִיר
בְּזָה וַיַּעֲזֹרְךָ פְּרוּשׁ יִתְכַנֵּן הָעֵזֶר לֶךְ בִּזְכוּתָךְ:
עוֹד יִרְמֹז עַל דְּרָךְ אוֹמְרָם ז"ל (ב"ב נ"ח).
אֵין עוֹשִׂין גַּם אֵלָּא לְמִי שֶׁעָתִיד לַעֲמֹד
בְּצִדְקוֹ, וְהוּא אוֹמְרוֹ מֵאֵל אֲבִיר הָיָה לֶךְ דָּבָר
זֶה וּמַעֲתָה וַיַּעֲזֹרְךָ לְכָל תַּפְשֵׁל בְּדִבְרֵי כְּעוֹר
לְהַעֲמִיד נֶסֶף בְּמִקּוֹם גָּאֻנִּין:

(כו) בְּנִימִין זָאב יִטְרֵף • נִתְפַּנֵּן אֵל שְׁאוּל
שֶׁעָשָׂה מַעֲשֵׂה זָאב שְׁטוּרָף בְּמַהֲרִיּוֹת כִּי

הַדְּרָךְ שֶׁהֵגֵם שְׁאֵל עֲזָרוֹ וְשְׂדֵי שִׁגְבוֹ הַנִּצָּל
מִן הַחֲטָא אִף עַל פִּי כֵן מְחַזְקִים לוֹ טוֹכָה
עַל הַדְּבָר וְהֵם בְּעֲזָרוֹ וּמְכַרְכִּין אוֹתוֹ כְּאֵלוֹ
מִמֶּנּוּ הָיָה הַדְּבָר. וְלֶךְ נָא רֹאֵה מִה שֶׁפִּרְשִׁיתִי
(תְּהִלִּים ל"ז) בְּפִסְקוֹ ה' לֹא יַעֲזֹבֶנּוּ בְּיָדוֹ וְלֹא
יִרְשָׁעֵנּוּ בְּהַשְׁפֹּטוֹ:

וּבְדִבְרֵךְ רָמֵז יִרְמֹז הַכְּתוּב עַל דְּרָךְ אוֹמְרָם ז"ל
(בְּרִכּוֹת י'). הַתּוֹלָה בִּזְכוּת אֲחִירִים
תּוֹלִין לוֹ בִּזְכוּת עֲצָמוֹ, וְהוּא אוֹמְרוֹ מֵאֵל אֲבִיר

(כה) מֵאֵל אֲבִיךָ וְגו'. פְּרוּשׁ כִּי מֵאֲלֹהֵי
אֲבִיו הוּא שֶׁהַשִּׁיג הַמְּשֻׁגָּ אֵלָיו, וְרָמַז
כִּי בִזְכוּת אֲבִיו הָיָה הַדְּבָר. וְהַתְּפִלָּה שֶׁכְּמוֹ
כֵּן תְּמִיד יִהְיֶה בְּעֲזָרוֹ, וְהוּא אוֹמְרוֹ וַיַּעֲזֹרְךָ.
וְאוֹמְרוֹ וְאֵת שְׂדֵי פְּרוּשׁ גַּם שֵׁם שְׂדֵי שֶׁהוּא
הַשֵּׁם שֶׁבְּסֹדֶר בְּחִינַת נֶפֶשׁ יוֹסֵף כִּידוּעַ לְמִכְבִּי
סוּדֵי הַתּוֹרָה גַּם זֶה הָיָה בְּעֲזָרוֹ לְהַצִּילוֹ
מִבֵּית אֵל גִּבְרָ וּבִרְכּוֹ בּוֹ:

עוֹד יִרְצָה בְּאוֹמְרוֹ וַיַּעֲזֹרְךָ וַיַּבְרֶכְךָ עַל זֶה

כח כל אליו שבטיא דישכאל תרין עשר ודא
דמליל להון אבוהון ובריהו יתהון גבר די
בכרבתה ברך יתהון:

(כח) כֹּל־אֱלֹהִים שְׁבִטִי יִשְׂרָאֵל שְׁנִים עָשָׂר וְזֹאת אֲשֶׁר־דִּבֶּר
לָהֶם אֲבִיהֶם וַיְבָרֶךְ אוֹתָם אִישׁ אֲשֶׁר בְּבִרְכָתוֹ בָּרַךְ
אֹתָם:

כח"י וְזֹאת אֲשֶׁר־דִּבֶּר לָהֶם אֲבִיהֶם וַיְבָרֶךְ אוֹתָם • וְהִלֵּא יֵשׁ מֵהֶם שְׁלֹא בִרְכָם, אֲלֵא קִנְטְרֵן? אֲלֵא כֶּף פְּרוּשׁוֹ:
"וְזֹאת אֲשֶׁר־דִּבֶּר לָהֶם אֲבִיהֶם", מַה שְׁנֵאמַר בְּעֵינֵינוּ. יָכַל שְׁלֹא בִרְךָ לְרֵאוּבֵן, שְׁמַעוֹן וְלִוִּי? תַלְמוּד לומר: "וַיְבָרֶךְ
אוֹתָם", כֹּלָם בְּמִשְׁמַע. אִישׁ אֲשֶׁר בְּבִרְכָתוֹ • בִּרְכָה הַעֲתִידָה לָבֵא עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד. בִּרְךָ אוֹתָם • לֹא הָיָה לוֹ
לומר, אֲלֵא "אִישׁ אֲשֶׁר בְּבִרְכָתוֹ בִּרְךָ אוֹתוֹ". מַה תַּלְמוּד לומר: "בִּרְךָ אוֹתָם"? לִפִּי שְׁנֵתָן לִיהוּדָה גְבוּרַת אָרִי,
וּלְבִנְיָמִין חֲסִיפְתּוֹ שֶׁל זָאֵב, וּלְנִפְתָּלִי קְלוּתוֹ שֶׁל אֵילָה, יָכַל שְׁלֹא כָלָלֵן כֹּלָם בְּכָל הַבִּרְכוֹת? תַּלְמוּד לומר: "בִּרְךָ
אוֹתָם". אור החיים

כט ופקד יתהון ואמר להון אנא מתקנש
לעמי קברו יתי לות אבהתי במערתא די
בחקל עפרון חתאה:

(כט) וַיֵּצֵא אוֹתָם וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם אֲנִי נֹאסֵף אֶל־עַמִּי קְבְּרוּ
אוֹתִי אֶל־אֲבֹתִי אֶל־הַמְּעָרָה אֲשֶׁר בְּשָׂדֶה עֶפְרוֹן הַחֲתִי:

כט"י נֹאסֵף אֶל־עַמִּי • עַל שֵׁם שְׁמִכְנִיסִין הַנְּפֻשׁוֹת אֶל מְקוֹם גְּנִיזָתָן, שֵׁשׁ אֲסִיפָה בְּלִשׁוֹן עֲבָרִי שֶׁהִיא לְשׁוֹן הַכְּנָסָה,
כְּגוֹן: (שׁוּפְטִים יט) "וַאֲזַי אִישׁ מֵאֶסֶף אוֹתָם הַבִּיטָה", (דְּבָרִים כב) "וַאֲסִפְתּוּ אֶל תּוֹךְ בֵּיתְךָ", (ויקרא כג) "בְּאֶסְפָּכֶם אֵת תְּבוּאוֹת
הָאָרֶץ", הַכְּנָסָתָם לְבֵית מִפְּנֵי הַגְּשָׁמִים. בְּאֶסְפָּכֶם אֶת־מַעֲשֵׂיכֶם. וְכָל אֲסִיפָה הָאֲמִידָה בְּמִיתָה אִף הִיא לְשׁוֹן הַכְּנָסָה.
אֶל־אֲבֹתָי • עִם אֲבֹתֵי. אור החיים

ל במערתא די בחקל כפלתא די על אפי
ממרא בארעא דקנען די זבן אברהם ית
חקלא מן עפרון חתאה לאחסנת קבורא:

(ל) בַּמְּעָרָה אֲשֶׁר בְּשָׂדֶה הַמְּכַפְלָה אֲשֶׁר־עַל־פְּנֵי מְמָרָא
בְּאֶרֶץ כְּנָעַן אֲשֶׁר קָנָה אֲבִרָהֶם אֶת־הַשָּׂדֶה מֵאֵת עֶפְרוֹן
הַחֲתִי לְאַחֲזֹת־קְבָר:

אור החיים על התורה – מהדורת בלוס, אברמוביץ

אֲשֶׁר בְּבִרְכָתוֹ. פִּי הִרְאוּ לוֹ כִּפִּי בְּחִינַת
נִשְׁמָתוֹ וְכִפִּי מַעֲשֵׂי, כִּי יֵשׁ לָךְ לְרַעַת
כִּי הַנְּפֻשׁוֹת כָּל אַחַת יֵשׁ לָהּ בְּחִינַת הַמַּעֲלָה
יֵשׁ שְׁמַעְלָתָהּ כְּהֵנָּה וְיֵשׁ מַלְכוּת וְיֵשׁ כְּתֹר
תּוֹרָה וְיֵשׁ גְּבוּרָה וְיֵשׁ עֲשֵׂר וְיֵשׁ הַעֲלָתָהּ,
וְנִתְּנָהּ יַעֲקֹב בְּנוֹיָאָה לְבִרְךָ כָּל אֶחָד כִּפִּי
בִּרְכָתוֹ הִרְאוּ לָהּ הַמְּלָךְ בְּמַלְכוּת וְהִכְהֵן בְּהֵנָּה
וְכֵן עַל זֶה הַדֶּבֶר וְלֹא הִפָּךְ הַמַּסְלּוֹת:
בִּרְךָ אוֹתָם וְגו'. אָמַר אוֹתָם לְשׁוֹן רַבִּים לְהִיּוֹת
כִּי בִרְכַת כָּל אֶחָד וְאֶחָד תּוֹעִיל לַעֲצָמוֹ
וְכָל אֶחָד כְּמוֹ שְׁתֵּאמַר כְּשִׁיבִירְךָ לְמַלְךְ שִׁדְּו
בְּעֵרָךְ אוֹיְבֵי הֵנָּה מַגִּיעַ הַטּוֹב לְכָל אֶחָד. וְכֵן
כְּשִׁיבִירְךָ מַעֲלָת אֶחָד וְשִׁפְעוֹ וְהַדְּגָתוֹ, לְכָל
אֶחָד יִגִּיעוּ גַם בֵּן מְקַצֵּת דָּבָר, לִזֶּה אָמַר אִישׁ
אֲשֶׁר בְּבִרְכָתוֹ בִּרְךָ אוֹתָם:

(כט) וַיֵּצֵא אוֹתָם וְגו'. לְהִיּוֹת שְׁמִקְדָם קָרָא
לְכַנּוֹ לְיוֹסֵף וְהַשְׁבִּיעוֹ לְהַשְׁפִּיל בְּקַבְּבוֹתוֹ,
שְׁלֹא יִחְשְׁבוּ שְׁלֹא חִיָּב אֲלֵא יוֹסֵף בְּלִבָּד וְלֹא
לָהֶם לִזֶּה צָוָה לְכָלֵם יַחַד כִּי כָלֵן יִתְעַסְקוּ בּוֹ.
וְלֹא הַבִּרְךָ לְהַשְׁבִּיעַם כִּי הֵם יַעֲשׂוּ בְּדִבְרֵי
כְּמוֹ שֶׁפִּרְשְׁתִּי בְּדִבְרֵי יוֹסֵף שְׁאֵמַר לְיַעֲקֹב (מ"ו
ל') אֲנִכִּי אֲעֲשֶׂה בְּדִבְרֵיךְ:

שְׁנִים עַד אַחֵר יֵצִיאַת מִצְרַיִם וְכֵאֵן מִנָּה הַכְּתוּב
יוֹסֵף וְזֶה דִּחְק. וְהַתְּרָאָה לומר בְּנֵה הוּא כִּי
לְצַד שְׁאֵמַר הַכְּתוּב אִישׁ אֲשֶׁר בְּבִרְכָתוֹ בִּרְךָ
וְגו' וּמִצִּינוֹ שֶׁיַּעֲקֹב כָּלֵל שְׁמַעוֹן וְלִוִּי בְּכָלֵל
אֶחָד לִזֶּה מִנָּה שְׁנֵיהֶם בְּאֶחָד:
אֲשֶׁר דִּבֶּר וְגו' וַיְבָרֶךְ וְגו'. הֵגַם שְׁרָאִינוֹ שְׁלֹא
בִרְךָ רֵאוּבֵן וְלֹא שְׁמַעוֹן וְלֹא לִוִּי, יִגִּיד
הַכְּתוּב כִּי דְבוּרֵי הַקִּשָּׁה לָהֶם הִיא בִּרְכָתָם
וְהוּא אוֹמְרוֹ אֲשֶׁר דִּבֶּר וְגו' וַיְבָרֶךְ וְגו' וּמַה
שְׁאֵמַר לְרֵאוּבֵן דְּבָרֵי קִנְטוֹר שֵׁם צִוָּה אֵת
הַבִּרְכָה עַל דֶּרֶךְ אוֹמְרָם (סְפָרִי בְּהַעֲלָתָךְ)
עֲתִידָה עֲבוּדָה שְׁתִּחַזֵּר לְכַבּוּדוֹת, וְכִפִּי זֶה בֵּינוֹ
שְׁקֵבָה לֹא שֵׁם הַכְּבוֹדָה עֲתִיד הוּא לַעֲמֹד לִשְׁרַת
לְעֲתִיד לְכוֹא וְתִמְצָא שְׁהַצְדִּיקִים צוּפִים
וּמִבִּיטִים אֶל הַעֲתִיד, וְלִטְעַם זֶה הַשְׁתַּדֵּל יַעֲקֹב
לְקַנּוֹת הַכְּבוֹדָה מַעֲשֵׂו לְכָל יִהְיֶה לוֹ חֵלֶק
בְּעֲבוּדָה לְעֲתִיד לְכוֹא. וְהֵגַם שְׁתִּחַזֵּר הַכְּבוֹדָה
לְלוּזִים שְׁקוּלִים הֵם וְיִבְאוּ שְׁנֵיהֶם לְעֵבֶר עֲבוּדַת
הַקֹּדֶשׁ כִּי מַעֲלִין בְּקֹדֶשׁ וְלֹא מוֹרִידִין. וְגַם
שְׁמַעוֹן וְלִוִּי בִּרְכָם בְּמָה שְׁאֵמַר אֲדוֹר אֶפֶס זֶה
הִיא בִּרְכָתָם שֶׁקָּלַל לְתַגְבֵּרַת הַמְּקַלְקֵל וּמִגִּיעַ
גַּם מַה שְׁחָלַקְם וְהִפְצִיעַם הוּא לְהַשְׁגֵּת תַּכְלִית
הָאֶשֶׁר גַּם בֵּן:

מִנְהַג הַזָּאֵב שְׁאִינוֹ מִתְעַכֵּב בְּטִרְפּוֹתוֹ אֲלֵא כָּל
כֶּף הוּא מְמַהֵר וְטוֹרֵךְ, כְּמוֹ כֵּן עֲשֶׂה הוּא וְלֹא
הַמְתִּין לִזְמַן שְׁקֵבָה לוֹ שְׁמוּאֵל אֲלֵא מִהַר
(ש"א י"ג) לְטוֹרֵךְ וּמִנָּה הָיָה סָבָה שְׁלֹא אֲכַל
אֲלֵא בַּבֶּקֶר וְנִפְסְקָה מַלְכוּתוֹ. וְאוֹמְרוֹ וְלַעֲרֹב
פְּרוּשׁ לַעֲת עֲרֹב מַלְכוּתוֹ יַחֲלַק שְׁאִימְרוּ (שֵׁם
י"ח) הִכָּה שְׁאוּל וְגו' וְדוֹד בְּרַבְכִּתִּי. אוֹ יִרְמְזוּ
שְׁבָאֲמַעֲנוֹת סִבְתוֹ תַּחֲחִלֵּק מַלְכוּת בֵּית דָּוִד
עַל דֶּרֶךְ אוֹמְרָם ז"ל (יוֹמָא כ"ב:) כְּשֵׁאֲמַר
דָּוִד אֲתָם וְצִיָּבָא תַּחֲלִיקוּ הַשָּׂדֶה יַצְתָה בַּת קוֹל
וְאָמְרָה לוֹ רַחֲמֵיךְ וְרַחֲמֵיךְ יַחֲלִיקוּ אֵת הַמַּלְכוּת,
וּמִזֵּה הַעֲרִיב שְׁמִשָּׁן שֶׁל יִשְׂרָאֵל בְּעוֹנוֹת:

(כח) כָּל אֱלֹהִים שְׁבִטִי וְגו'. צִרִיךְ לְרַעַת מִנֵּן
זֶה שֶׁל י"ב, אִם לִוִּי בְּכָלֵל, אִם בֵּן אֵין
הַכְּתוּב מִנָּה לְיוֹסֵף אֲלֵא בְּאֶחָד וְיַעֲקֹב אָמַר
אֵלָיו (מ"ח ה') אֶפְרַיִם וּמְנַשֶּׁה בְּרֵאוּבֵן וְשְׁמַעוֹן,
וְאִם אֵין לִוִּי בְּכָלֵל כְּמוֹ שְׁמַעֲנוֹ שֶׁהַכְּתוּב לֹא
מְנָאוּ בַּחֲמֵשׁ הַקְּדוּדִים בְּחֻשְׁבוֹן י"ב שְׁבִטִים
שְׁבִדְגָלִים ג', בְּכָל דָּגָל, קִשָּׁה לָמָּה יִגְרַע לִוִּי
מִבְּרַת אֲבִיו, וְאִם לְצַד שְׁלֹא מִצִּינוֹ לוֹ אֲלֵא
קִנְטוֹר וְלֹא אָמַר אֲלֵא הַמְּבַרְכִים אִם בֵּן לֹא
יְכוֹא בְּמִנֵּן גַּם רֵאוּבֵן וְשְׁמַעוֹן. וְאוֹלֵי כִּי לֹא
הַתְּחִיל הַכְּתוּב לְמַנּוֹת אֶפְרַיִם וּמְנַשֶּׁה בְּמִנֵּן

(לא) שָׁמָּה קָבְרוּ אֶת־אֲבֹתָהֶם וְאֶת שָׂרָה אִשְׁתּוֹ שָׁמָּה קָבְרוּ אֶת־יִצְחָק וְאֶת רִבְקָה אִשְׁתּוֹ וְשָׁמָּה קָבְרֵתִי אֶת־לָאָה: **אור החיים**

לא תִּמְנָן קָבְרוּ יֵת אֲבֹתֵהֶם וְיֵת שָׂרָה אִתָּהּ תִּמְנָן קָבְרוּ יֵת יִצְחָק וְיֵת רִבְקָה אִתָּהּ וְיִמְנָן קָבְרֵתִי יֵת לָאָה:

(לב) מִקְנֵה הַשִּׂדֶּה וְהַמְּעֵרָה אֲשֶׁר־בּוֹ מֵאֵת בְּנֵי־חֵת: **אור החיים**

לב וְיִבְנִי חֲקֹלָא וּמְעֵרָתָא דִּי בֵּה מִן בְּנֵי חֵתָאָה:

(לג) וַיָּכֹל יַעֲקֹב לְצֹנֹת אֶת־בָּנָיו וַיֹּאסֶף רְגֵלָיו אֶל־הַמָּטָה וַיָּגַע וַיֹּאסֶף אֶל־עַמּוּיוֹ:

לג וְשִׁיעִי יַעֲקֹב לְפִקְדָא יֵת בְּנוֹהֵי וּכְנִישׁ רְגֵלוֹהֵי לְעִרְסָא וְאִתְגַּדִּיד וְאִתְכְּנִישׁ לְעַמָּה:

ה"י וַיֹּאסֶף רְגֵלָיו • הִכְנִישׁ רְגֵלָיו • וַיָּגַע וַיֹּאסֶף • וּמִיתָהּ לֹא נֶאֱמָרָה בּוֹ, וְאָמְרוּ רַבּוּתֵינוּ זְכוּרָנָם לְבִרְכָּהּ: יַעֲקֹב אָבִינוּ לֹא מָת (תענית ה) • **אור החיים**

ג (א) וַיָּפֹל יוֹסֵף עַל־פְּנֵי אָבִיו וַיִּבֶךְ עָלָיו וַיִּשְׁקֻלוּ: **אור החיים**

א וַיִּפֹּל יוֹסֵף עַל אִפֵּי אָבוּהֵי וּבָכָא וּבָכָא עַלּוֹהֵי וּנְשָׁק לָהּ:

(ב) וַיֵּצֵא יוֹסֵף אֶת־עַבְדָּיו אֶת־הַרְפָּאִים לַחֲנֹט אֶת־אָבִיו וַיַּחֲנֹטוּ הַרְפָּאִים אֶת־יִשְׂרָאֵל:

ב וּפִקְדֵי יוֹסֵף יֵת עַבְדּוֹהֵי יֵת אֲסוּתָא לְמַחֲנֹט יֵת אָבוּהֵי וְחֲנִטוּ אֲסוּתָא יֵת יִשְׂרָאֵל:

ה"י לַחֲנֹט אֶת־אָבִיו • עָנָן מִרְקַחַת בְּשָׂמִים הוּא • **אור החיים**

ג (ג) וַיִּמְלְאוּ־לוֹ אֲרָבָעִים יוֹם כִּי כֵן יִמְלְאוּ יְמֵי הַחַנְטִים וַיִּבְכוּ אֹתוֹ מִצָּרִים שִׁבְעִים יוֹם:

ג וּשְׁלִימוּ לָהּ אֲרַבְעִין יוֹמִין אַרְי כֵּן שְׁלִימוּ יוֹמֵי חֲנֻטָא וּבְכוּ יֵתָּה מִצָּרָאֵי שִׁבְעִין יוֹמִין:

ה"י וַיִּמְלְאוּ־לוֹ • הִשְׁלִימוּ לוֹ יְמֵי חֲנִיטָתוֹ, עַד שֶׁמְלָאוּ לוֹ אֲרָבָעִים יוֹם. וַיִּבְכוּ אֹתוֹ וְגו' • אֲרָבָעִים לַחֲנִיטָה וּשְׁלִשִׁים לְבִכָּהּ, לִפִּי שְׁבָאָה לָהֶם בִּרְכָּה לְרַגְלָהּ, שֶׁכָּלָה הָרַעַב וְהָיוּ מִי נִילוּס מִתְבַּרְכִּין.

אור החיים על התורה - מהדורת בלוס, אברמוביץ

(לא) שָׁמָּה קָבְרוּ וְגו'. לִהְיוֹת שֶׁהַמְּעֵרָה בַּעֲלָהּ הִרְאִשׁוּן הָיָה עֲפָרוֹן לָזֶה אָמַר שָׁמָּה קָבְרוּ אֶת אֲבֹתָהֶם וְאֵת שָׂרָה הָרִי נִתְמַעֲטוּ בַּעֲלִיָּהּ הִרְאִשׁוּנִים וְעַמּוּדוֹ יוֹרְשֵׁי אֲבֹתָהֶם שָׁהִם יִצְחָק וַיִּשְׁמַעֲאֵל. שָׁמָּה קָבְרוּ אֶת יִצְחָק וְגו' נִתְפַּנּוּ לְמַעַט חֶלֶק וַיִּשְׁמַעֲאֵל וְעַמּוּדָה לְיוֹרְשֵׁי יִצְחָק שָׁהִם יַעֲקֹב וְעִשׂוֹ, וְשָׁמָּה קָבְרֵתִי אֵת לָאָה כֹּא לְמַעַט עִשׂוֹ, וְהָעֵד בְּקָבְרִי אֲשֶׁר כְּרִיתִי לִי וְיִרְשֵׁנִי ז"ל (סוֹטָה י"ג). וכו':

(לב) מִקְנֵה הַשִּׂדֶּה וְגו'. אַחֵר שָׁרְמוּ לָהֶם הַקְּנָאָת זִכּוּת הַמְּעֵרָה לוֹ לְבִדּוֹ חֲזוֹר עַל פֶּתַח אֶחָד שֶׁיִּשְׁנֵנוּ בְּעָרְעוֹר עַל הַמְּעֵרָה וְהֵם בְּנֵי חֵת שֶׁיִּכְוָלוּ לְעָרְעֹר מִדִּינָה דְּבַר מִצְרָא וַיּוֹצִיאָנָה מִיָּדָם, וְהִגִּים שֶׁכִּפִּי הִדִּין אֵין דִּין הַמְּעֵרָה בְּלֹחֶם מִן הַגּוֹי, זֶה דִּקְרָא אִם הַמְּעֵרָה יִשְׂרָאֵל וְהַטַּעַם כִּמּוֹ שֶׁאָמְרוּ בִּשְׁ"ס (ב"מ ק"ח:) דְּאָמַר לִיה אֲרָנָא אֲבִרְחִי לָךְ מִמִּצְרָךְ אָבִל בְּמִצִּיאָתָא שֶׁלְּפָנֵינוּ אֵין טַעַם זֶה צִדִּיק, וְהַגּוֹיִם יִטְעֲנוּ דִּין הַמְּעֵרָה לְהוֹצִיא מִיָּד בְּנֵי יַעֲקֹב, וְלַעֲרֹךְ טַעֲנַת מִצְרָא לֹא יִסְפִּיק מִה שֶׁקָּבַר אֲבֹתָהֶם וְשָׂרָה וַיִּצְחָק וְרִבְקָה וְכו', וְכִמּוֹ שֶׁכָּתַב רַמְבַּ"ם בְּפֶקֶד י"ג מִהֲלֻכוֹת שְׁכֵנִים שֶׁבֵּין בָּנָה בֵּין חֶפֶר וְקִלְקֵל הָרִי הוּא בְּשָׁלִיחַ וּמִנְכָּה לוֹ

אִם קִלְקֵל. לָזֶה אָמַר מִקְנֵה הַשִּׂדֶּה וְגו' מֵאֵת בְּנֵי חֵת חַת בֶּאֱפֹן שֶׁאֵין לָהֶם דִּין בֶּר מִצְרָא, וְעָנָן מִה שֶׁכָּתַבְתִּי בְּפֶרֶשֶׁת חֵי שָׂרָה, וְטַעַם שֶׁלֹּא סִדֵּר הַכְּתוּב פֶּתַח זֶה סִמּוֹן לְקִנְיָה מִעֲפָרוֹן, כִּי אֵין קִנְיָתוֹ מִבְּנֵי חֵת בְּגִדּוֹר וְשִׁעוֹר קִנְיָתוֹ מִעֲפָרוֹן כִּי עֲפָרוֹן הוּא בְּעָלִים הִרְאִשׁוּנִים שֶׁקָּנָה מִיָּדוֹ אֲבֹתָהֶם וּבְנֵי חֵת אֵינָן אֵלָּא פֶת שִׁישׁ בָּהֶם מַחֲוֹשׁ עָרְעוֹר מִדִּין בֶּר מִצְרָא, לָזֶה בֹּא דְבָרֵיהֶם בְּאַחֲרֵיהֶם:

(לג) וַיָּכֹל יַעֲקֹב לְצֹנֹת וְגו'. הָא לְמִדָּתָא שְׁלֹא עַל יַעֲקֹב נֶאֱמַר (קֹהֶלֶת ח') וְאֵין שְׁלֹטוֹן בְּיוֹם הַמָּוֶת שֶׁהָיָה הַדְּבָר בְּרִצּוֹנוֹ וּבִרְשׁוּתוֹ עַד שֶׁכָּלָה לְצִוּוֹת לְבָנָיו בְּרִצּוֹנוֹ וְאֵין וַיֹּאסֶף רְגֵלָיו וְגו' וְהוּא מִמֶּמֶר ר"ל (תַּעֲנִית ה:) יַעֲקֹב אָבִינוּ לֹא מָת, שֶׁאֵלּוּ שְׁלֹט בּוֹ הַמָּוֶת לֹא הָיָה לוֹ שְׁלִיטָה עַד עַת יִחַפֵּץ לְאֹסֶף רְגֵלָיו, וְצֹא וְלִמַּד מִה שֶׁאָמְרוּ ז"ל בְּפ"י פְּסוּק (קֹהֶלֶת פ"ח) וְאֵין שְׁלֹטוֹן שֶׁאֵין מִי שִׁיתְּלָה אֲנָקְלוּמָא וְכו':

(א) וַיִּשְׁק לוֹ. פֶּרוּשׁ לוֹ נִשְׁק אָבִל אֵין נִכּוֹן לַעֲשׂוֹת כֵּן לְמַת אַחֵר כִּי הַמָּת גְּדוּשׁ בְּטִמְאָה וְטִמְאָתוֹ בּוֹקֵעַת וְעוֹלָה עַד לְרִקְיעַ וְתַפְגַּם הַנֶּפֶשׁ הַנּוֹשָׁקֶת אֵלָּא לוֹ לִיעֲקֹב כִּי חֵי

הוּא אֵלָּא דּוּרְמִיטָא קִרְאָתוֹ כְּלִשָּׁן וְנִרְדָּם: (ב) וַיַּחֲנֹטוּ הַרְפָּאִים. עֲשֵׂה כֵן יוֹסֵף מִשּׁוּם כְּבוֹד אָבִיו כִּי כֵן מִשְׁפָּט הַנִּזְכָּרִים וּמִכָּל שֶׁכֵּן גְּדוּלֵי הַמַּלְכוּת, אוֹ כְּדִי שֶׁלֹּא יִטְעוּ בּוֹ כְּשֶׁלֹּא יַחֲנֻטוּהוּ שֶׁלֹּא מֵת אוֹ שִׁמָּת וְלֹא הִסְרִית וְיַעֲשׂוּהוּ אֵלֶּה כִּי הוּא פֶּלֶא בְּעַמִּים הַמְּזֻכָּרִים וְסוֹכְבֵי לְבַלְתִּי יַעֲלֶהוּ לְאָרֶץ קְבוּרָתוֹ, וְאִם לֹא הָיוּ טַעֲמִים הַנּוֹכָרִים הַדְּבָר שְׁשׁוּט כִּי בִּלֹּא חֲנִיטָה לֹא הָיָה מִסְרִית, וְצֹא וְלִמַּד מִמְּעֵשֶׂה ר' אֶלְעָזָר בְּרַשְׁבִּי בְּאִמּוֹר בִּשְׁ"ס (ב"מ פ"ד):

אוֹ אֶפְשָׁר לֹאמַר כִּי לְצֹד יִשְׂרָאֵל שֶׁעַמּוּדוֹ עַל הַר סִינִי פִּסְקָה וְהִתְמַתָּן (שְׁבַת קמ"א). וְלָזֶה צִדִּיקִי יִשְׂרָאֵל מֵאֵד וְהִלָּאָה לֹא הָיוּ מִסְרִיחִין אַחֵר מוֹתָם וְאֶפְלוּ עֲפוּשׁ הַנֶּשֶׁאֶר בְּכֶסֶן יָבֵשׁ וַיִּהְיֶה לְעֶפֶר כִּי זִמְמַת הַגּוֹיִף הִיא הַמִּסְרַחַת אֲכָל שְׁבִמְעִים מִה שֶׁאֵין כֵּן קֶדֶם לָכֵן, וְהִגִּים שֶׁנֶּאֱמַר שְׁגוּפּוֹ שֶׁל יַעֲקֹב לֹא יִסְרִית כִּי לֹא מֵת אָבִל עַל כָּל פְּנִים עֲפוּשׁ הַמֶּאֱכָל אֲשֶׁר יִשָּׂאֵר בְּגוֹף הַבָּאִים כְּנוּס כִּי יִרְבּוּ לוֹ הַיָּמִים יִתְעַפֵּשׁ וַיִּסְרִית לָזֶה חֵשׁ יוֹסֵף וְצִוָּה לְחֻטָּה:

אוֹ אֶפְשָׁר כִּי יוֹסֵף לֹא יָדַע מִסּוֹד זֶה וְצִוָּה לְחֻטָּה:

ד וַיַּעֲבְרוּ יָמֵי בְּכִיתוֹ וַיְדַבֵּר יוֹסֵף אֶל-בְּנֵי פְרָעָה לֵאמֹר
פְּרָעָה לְמִימָר אִם כָּעַן אֲשַׁכְּחִיתִי רַחֲמִין
בְּעֵינֶיכֶם מִלִּילּוֹ כָּעַן קָדָם פְּרָעָה לְמִימָר:

(ד) וַיַּעֲבְרוּ יָמֵי בְּכִיתוֹ וַיְדַבֵּר יוֹסֵף אֶל-בְּנֵי פְרָעָה לֵאמֹר
אִם-נָא מִצָּאתִי חַן בְּעֵינֵיכֶם דְּבִרּוּ-נָא בְּאָזְנֵי פְרָעָה
לֵאמֹר: אור החיים

ה אָבֹא קָיִים עָלַי לְמִימָר הָא אֲנָא מָאִית
בְּקִבְרֵי דְאַתְקִנִּית לִי בְּאַרְעָא דְקִנְעֵן תַּמָּן
תִּקְבְּרִנִּי וְכָעַן אֶסֶק כָּעַן וְאַקְבֵּר יָת אָבֹא
וְאִיתּוּב:

(ה) אָבִי הַשְׁפִּיעֵנִי לֵאמֹר הִנֵּה אֲנֹכִי מֵת בְּקִבְרֵי אֲשֶׁר
פָּרִיתִי לִי בְּאֶרֶץ כְּנָעַן שָׁמָּה תִּקְבְּרֵנִי וְעַתָּה אֶעֱלֶה-נָּא
וְאֶקְבְּרָה אֶת-אָבִי וְאִשׁוּבָה:

זכ"ל אֲשֶׁר פָּרִיתִי לִי • כְּפִשׁוּטוֹ, כְּמוֹ: (שמות כא) "כִּי-יָכֹרָה אִישׁ". וּמִדְרָשׁוֹ עוֹד מְתִישֵׁב עַל הַלְשׁוֹן, כְּמוֹ: "אֲשֶׁר
קִנִּיתִי", (ד"ה כו) אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא: כְּשֶׁהֲלַכְתִּי לְכַרְכֵּי הַיָּם, הָיוּ קוֹרִין לְמַכִּינְה, כִּינְה. וְעוֹד מְדַרְשׁוֹ לְשׁוֹן פְּרִי דְגוּר, שְׁטַל יַעֲקֹב כָּל כֶּסֶף וְזָהָב שֶׁהֵבִיא מִבֵּית לָבֶן וְעָשָׂה אוֹתוֹ כְּרִי, וְאָמַר לַעֲשׂוֹ: 'טל זֶה בְּשִׁבְלִי חֲלָקָה בְּמַעֲרָה'. אור החיים

(ו) וַיֹּאמֶר פְּרָעָה עֲלֶה וְקַבֵּר אֶת-אָבִיךָ בְּאֶשֶׁר הַשְׁפִּיעָךָ:
זכ"ל בְּאֶשֶׁר הַשְׁפִּיעָךָ • וְאִם לֹא בְּשִׁבְלִי הַשְׁבוּעָה, לֹא הָיִיתִי מְנִיחָךְ,
אֲבָל יֵרָא לּוֹמַר: 'עֲבֹר עַל הַשְׁבוּעָה! שְׁלֹא יֹאמַר: אִם כֵּן, אֲעֹבֵר עַל הַשְׁבוּעָה שֶׁנִּשְׁבַּעְתִּי לָךְ, שְׁלֹא אֶגְלֶה עַל לְשׁוֹן
הַקֹּדֶשׁ, שֶׁאֲנִי מְכִיר עֲדָךְ עַל שְׂבָעִים לְשׁוֹן, וְאַתָּה אֵינְךָ מְכִיר בּוֹ, כִּדְאִיתָהּ בְּמַסְכַּת סוּטָה (דף לו').

ז וַיִּסְלַק יוֹסֵף לְמִקְבֵּר יְת אַבְוֵהִי וַיִּסְלִיקוּ
עִמָּה כָּל עַבְדֵי פְרָעָה סָבִי בֵּיתָהּ וְכָל סָבִי
אַרְעָא דְמַעֲרִים:

(ו) וַיַּעַל יוֹסֵף לְקַבֵּר אֶת-אָבִיו וַיַּעֲלֵה אוֹתוֹ בְּלִעְבְּרֵי פְרָעָה
זִקְנֵי בֵּיתוֹ וְכָל זִקְנֵי אֶרֶץ-מִצְרַיִם:

ח וְכָל בֵּית יוֹסֵף וְאַחֲוֵהִי וְבֵית אַבְוֵהִי לְחֹד
טַפְלָהוֹן וְעִנְהוֹן וְתוֹרִיהוֹן שְׂבָקוּ בְּאַרְעָא
דְגִשָׁן:

(ח) וְכָל בֵּית יוֹסֵף וְאֶחָיו וּבֵית אָבִיו וְכָל טַפָּם וְצִאֲנָם
וּבְקָרָם עֲזִיבוּ בְּאֶרֶץ גִּשְׁן:

ט וַיִּסְלִיקוּ עִמָּה אֶף רַחֲמִין אֶף פְּרָשִׁין וְהָיָה
מִשְׁרִיתָא סְגִיָּאָה לְחֹדָא:
י וַיָּאָתוּ עַד בֵּית אֲדֹרֵי דְאַטָּד דִּי בְּעִבְרָא
דְּכִרְדָּנָא וַיִּסְקְדוּ תַּמָּן מִסְפַּד רַב וַיִּמְקִיף לְחֹדָא
וַעֲבַד לְאַבְוֵהִי אֲבָלָא שְׂבָעָא יוֹמִין:

(ט) וַיַּעַל עִמּוֹ גַּם-רֶכֶב גַּם-פָּרָשִׁים וַיְהִי הַמַּחֲנֶה כְּבֹד מְאֹד:
(י) וַיָּבֹאוּ עַד-גִּשְׁן הָאָטָד אֲשֶׁר בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן וַיִּסְפְּדוּ-שָׁם
מִסְפַּד גָּדוֹל וְכְבֹד מְאֹד וַיַּעַשׂ לְאָבִיו אֲבָל שְׂבַעַת יָמִים:
זכ"ל גִּשְׁן הָאָטָד • מִקָּף אֲטָדִין הָיָה. וְרַבּוּתֵינוּ דִּרְשׁוּ: (סוטה יג) עַל שֵׁם
הַמֶּאֲרַע, שֶׁבָּאוּ כָּל מַלְכֵי כְּנָעַן וּנְשֵׂאֵי יִשְׁמַעֵאל לְמַלְחָמָה, וְכִיּוֹן שֶׁרָאוּ שֶׁל יוֹסֵף תְּלוּי בְּאַרְוֹנוֹ שֶׁל יַעֲקֹב,
עָמְדוּ כָּלָן וְתָלוּ בּוֹ כְּתֻרֵיהֶם, וְהִקִּיפוּהוּ כְּתֻרִים בְּגִלְגָל הַמִּקָּף סִיג שֶׁל קוֹצִים.

יא וַיַּחֲזֵא יְתִב אַרְעָא כְּנַעֲנָאָה יְת אֲבָלָא בְּבֵית
אֲדֹרֵי דְאַטָּד וַאֲמָרוּ אֲבָל תִּקִּיף דִּין לְמַעֲרָאִי
עַל כֵּן קָרָא שְׂמָהּ אֲבָל מַעֲרִים דִּי בְּעִבְרָא
דְּכִרְדָּנָא:

(יא) וַיֵּרָא יוֹשֵׁב הָאֶרֶץ הַכְּנַעֲנִי אֶת-הָאֲבָל בְּגִלְגָל הָאָטָד
וַיֹּאמְרוּ אֲבָל-כְּבֹד זֶה לְמַעֲרִים עַל-כֵּן קָרָא שְׂמָהּ אֲבָל
מַעֲרִים אֲשֶׁר בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן:

אור החיים על התורה - מהדורת בלום, אברמוביץ

וְאִם תֹּאמַר נִתִּיר שְׁבוּעָה גַם שְׁבוּעָתָךְ הִיא
בְּהִתְרָה, וְכִפִּי הַפֶּשֶׁט אוֹמְרוֹ לֵאמֹר כִּי לֹא
הָיְתָה הַשְׁבוּעָה בְּלִשׁוֹן עֲצֻמוֹ הָאָמֹר בְּדִבְרֵי
יוֹסֵף לָהֶם אֲלֹא כּוֹנֵן הַשְׁבוּעָה, לָזֶה אָמַר
תִּבְתַּל לֵאמֹר לּוֹמַר שְׁכַנְתָּ מִה שֶׁאָמַר בְּשְׁבוּעָה
הִיא וְגו':

כִּי אֵין מְצִיאוֹת לְהִרְאוֹת לְיוֹסֵף חֻבָּה וְחִנּוּת
כִּי אִם בְּעֵת וּבְעִנְיָה הַזֹּאת כִּי לֹא הָיָה צָרִיךְ
לָהֶם לְשׁוֹם דְּבָר:
דְּבָרוֹ נָא. פְּרוּשׁ עָתָה תִּקֵּף וּמִדֵּי כִי הָיָה נִרְאָה
לְאַחֵר קִיָּים הַשְׁבוּעָה:
בְּאָזְנֵי פְרָעָה לֵאמֹר. טַעַם אוֹמְרוֹ לֵאמֹר, נִחְפְּזֵן
שֶׁהֵם יֹאמְרוּ גַם כֵּן מַעֲצָמָם לְרַצּוֹת
פְּרָעָה עַל הַדְּבָר לַעֲשׂוֹתוֹ:
(ה) הַשְׁפִּיעֵנִי לֵאמֹר. רז"ל דִּרְשׁוּ (סוטה ל"ו)

(ד) אֵל בֵּית פְּרָעָה לֵאמֹר. פְּרוּשׁ שֶׁגַם סָדָר
דְּבָרוֹ אֲלֵיהֶם יֹאמְרוּ אֵל פְּרָעָה כִּי הוּא חִלָּה
פְּנִימָה בְּסִדְרָה זֶה וְזֶה כְּזֶה חֲנוּ בְּעֵינֵי פְרָעָה. או
יֹאמַר עַל דֶּרֶךְ אוֹמְרָם ז"ל (יומא ד') מִנֵּן
לֵאמֹר לְחַבְרוֹ דְּבָר שֶׁהוּא כָּבֵל תֹּאמַר עַד
שִׁיאֲמַר לוֹ אָמֵן. דְּכַתִּיב וַיְדַבֵּר ה' וְגו' לֵאמֹר,
כְּמוֹ כֵּן בְּמִה שֶׁלְּפָנֵינוּ הִרְשָׁם שִׁיאֲמָרוּ סָדָר
הַדְּבָר אֲשֶׁר דִּבֶּר לָהֶם בְּדֶרֶךְ זֶה לְבֵית פְּרָעָה:
אִם נָא מִצָּאתִי. פְּרוּשׁ נָא לְשׁוֹן בְּקִשָּׁה וְזִמָּן

וּבְדֶרֶךְ דִּרְשׁ אֲפָשֶׁר שְׁנַחֲפֹן לְשַׁלֵּל טַעֲנַת
פְּרָעָה כִּי יֹאמַר אֲלֵיו לָמָּה לֹא נִמְלַךְ
עִמּוֹ קָדָם הַשְׁבוּעָה וְעָשָׂה דְּבָר חוּץ מִהַמְלָכָה

(יב) וַיַּעֲשׂוּ בָנָיו לוֹ כֵּן בְּאֶשֶׁר צִוָּם:

יב וַיַּעֲבְדוּ בְנוֹהֵי לֵה כֵּן כְּמֵא דִּי פִקְדוֹנֵין:

כ"י - בְּאֶשֶׁר צִוָּם • מֵהוּ אֲשֶׁר צִוָּם?.

(יג) וַיִּשְׁאוּ אֹתוֹ בָּנָיו אֶרְצָה כְּנָעַן וַיִּקְבְּרוּ אֹתוֹ בְּמַעְרַת

יג וַיִּנְטְלוּ יִתְה בְנוֹהֵי לֵאֲרֵעָ דְּכְנַעַן וַיִּקְבְּרוּ יִתְה בְּמַעְרַת חֶקֶל כְּפִלְתָּא דִּי זִבְן אַבְרָהָם יִתְ חֶקֶלָא לְאַחְסַנְתָּ קְבוּרָא מִן עֶפְרָן חֲתָאָה עַל אִפִּי מְרָא:

שְׂדֵה הַמְּכַפְלָה אֲשֶׁר קָנָה אַבְרָהָם אֶת־הַשְּׂדֵה לְאַחֲזֹת־

קָבֶר מֵאֵת עֶפְרָן הַחֲתִי עַל־פְּנֵי מְרָא:

כ"י - וַיִּשְׁאוּ אֹתוֹ בָּנָיו • וְלֹא בְנֵי בָנָיו, שֶׁכֵּן צִוָּם: 'אֵל יִשָּׂא מִטְתִּי לֹא אִישׁ מִצָּרִי וְלֹא אֶחָד מִבְּנִיכֶם, שֶׁהֵם מִבְּנוֹת כְּנַעַן, אֲלֵא אֲתֶם', (כ"י) וְקָבַע לָהֶם מְקוֹם: ג' לְמִזְרַח וְכֵן לְד' רִיחוֹת, וְכִסְדָּרָן לְמַסַּע מִחֲנֵה שֶׁל דְּגָלִים נִקְבְּעוּ כָּאֵן. לֹא לֹא יִשָּׂא, שֶׁהוּא עֲתִיד לִשְׂאֵת אֶת הָאָרוֹן, וְיוֹסֵף לֹא יִשָּׂא, שֶׁהוּא מְלֵךְ, מְנַשֶּׁה וְאַפְרַיִם יִהְיוּ תַּחְתֵּיהֶם. וְזֶהוּ: "אִישׁ עַל־דְּגָלוֹ בָּאתָ", בָּאוֹת שֶׁמֶסֶר לָהֶם אֲבִיהֶם לִישָׂא מִטָּתוֹ.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כ עמ' 237)

לֹא יִשָּׂא (רש"י, ג' יג) וְאֵף עַל פִּי כֵן מִצִּינוּ שֶׁמִּטָּה עֲצָמוֹ נִשָּׂא אֶת עֲצָמוֹת יוֹסֵף מִמִּצְרַיִם, אֵף שֶׁהִיא מִשְׁבֵּט לֹא. וְנִשְׂא לְבָאָר, דְּהִנֵּה פְטִירָתוֹ שֶׁל יַעֲקֹב וּנְשִׂיאוֹת אָרוֹנוֹ מִמִּצְרַיִם תִּרְמוּ לְהַתְחַלֵּת צֶרֶת הַשְּׁעָבוֹד וְהַגְלוּת; וְלֵכֵן "לֹא יִשָּׂא", שֶׁכֵּן הוּא 'מַעַל' לְגִלוּת, כְּנִרְאָה מִכֶּף שֶׁהַשְּׁעָבוֹד לֹא חָל עַל שְׁבֻטוֹ. נְשִׂיאוֹת אָרוֹנוֹ שֶׁל יוֹסֵף, לְעֻמַּת זֹאת, הִיָּתָה חֶלֶק מִתְּהִלָּתוֹ הַגָּאֻלָּה; וְאֵין כָּל סִבָּה שֶׁלֹּא יִשְׁתַּתֵּף בָּהּ לֹא. אֲדָרְבָּה - הַדְּבָר רָאוּי בְּמִיָּחָד לְשִׁבְט זֶה, וּבִפְרָט לְמִשְׁחָה, גּוֹאֲלֵם שֶׁל יִשְׂרָאֵל.

(יד) וַיָּשֶׁב יוֹסֵף מִצְרִימָה הוּא וְאָחִיו וְכָל־הָעֲלִים אֹתוֹ

יד וַיָּשֶׁב יוֹסֵף לְמִצְרַיִם הוּא וְאָחִיו וְכָל־הָעֲלִים וְכָל דְּסָלִיקוֹ עִמָּה לְמִקְבֵּר יִתְ אַבּוּהֵי בְּתֵר דְּקָבֶר יִתְ אַבּוּהֵי:

לְקָבֶר אֶת־אָבִיו אַחֲרֵי קָבְרוֹ אֶת־אָבִיו:

כ"י - הוּא וְאָחִיו וְכָל־הָעֲלִים אֹתוֹ • בְּחִזְרָתוֹ כָּאֵן, הַקָּדִים אָחִיו לְמִצְרַיִם הָעוֹלָם אֹתוֹ, וּבְהִלְכָתוֹ הַקָּדִים מִצְרַיִם לְאָחִיו, שֶׁנֶּאֱמַר: "וַיַּעֲשׂוּ אֹתוֹ כָּל עֲבָדֵי פְרָעָה וְגו'" וְאַחֲרַיִם: "כָּל בֵּית יוֹסֵף וְאָחִיו", אֲלֵא לִפִּי שֶׁרָאוּ הַכְּבוֹד שֶׁעָשׂוּ מַלְכֵי כְּנַעַן, שֶׁתָּלוּ כְּתִירֵיהֶם בְּאָרוֹנוֹ שֶׁל יַעֲקֹב, נִהְיָ בָּהֶם כְּבוֹד. אור החיים

(טו) וַיִּרְאוּ אַחֲרֵי־יוֹסֵף כִּי־מָת אָבִיהֶם וַיֹּאמְרוּ לוֹ יִשְׁטַמְנוּ

טו וַיִּחְזּוּ אַחֵי יוֹסֵף אֲרִי מִית אַבּוּהוֹן וַאֲמָרוּ דְּלִמָּא יִשְׂר לָנָא דְּכָבוֹ יוֹסֵף וְאַתְבָּא תְּחִיב לָנָא יִתְ כָּל בִּישְׁמָא דִּי גְמִלָּנָא יִתְה:

יוֹסֵף וְהַשֵּׁב יִשְׁיב לָנוּ אֶת כָּל־הָרַעָה אֲשֶׁר גָּמְלָנוּ אֹתוֹ:

כ"י - וַיִּרְאוּ אַחֲרֵי־יוֹסֵף כִּי־מָת אָבִיהֶם • מֵהוּ "וַיִּרְאוּ"? הַכִּירוּ בְּמִיתָתוֹ אֲצֵל יוֹסֵף, שֶׁהָיוּ רִגְלִים לְסַעַד עַל שִׁלְחָנוֹ שֶׁל יוֹסֵף וְהָיָה מְקַרְבֵּן בְּשִׁבִּיל כְּבוֹד אָבִיו, וּמִשְׁמַת יַעֲקֹב לֹא קָרָב (כ"י). לוֹ יִשְׁטַמְנוּ • שְׂמָא יִשְׁטַמְנוּ, 'לוֹ' מִתְחַלֵּק לְעֵנִינִים הַרְבֵּה: יִשׁ 'לוֹ' מִשְׁמַשׁ בְּלִשׁוֹן בְּקָשָׁה וּלְשׁוֹן 'הַלּוֹא', כְּגוֹן: "לוֹ יְהִי כְּדָבָרְךָ", "לוֹ שְׁמַעֲנִי", "וְלוֹ הוֹאֲלָנוּ", "לוֹ מִתְּנוּ". וְיִשׁ 'לוֹ' מִשְׁמַשׁ בְּלִשׁוֹן 'אִם' וְאוֹלֵי, כְּגוֹן: "לוֹ חֲכָמוֹ", "לוֹ הַקְּשֵׁבֶת לְמַצּוֹתֵי", "וְלוֹ אֲנֹכִי שֶׁקֵּל עַל־כַּפִּי". וְיִשׁ 'לוֹ' מִשְׁמַשׁ בְּלִשׁוֹן 'שְׂמָא': "לוֹ יִשְׁטַמְנוּ", וְאֵין לוֹ עוֹד דּוּמָה בְּמִקְרָא, וְהוּא לְשׁוֹן 'אוֹלֵי', כְּמוֹ: "אֵלֵי לֹא־תֵלֶךְ הָאִשָּׁה אַחֲרָיִי", לְשׁוֹן 'שְׂמָא' הוּא. וְיִשׁ 'אוֹלֵי' לְשׁוֹן בְּקָשָׁה, כְּגוֹן: "אוֹלֵי יִרְאֵה ה' בְּעֵינָיִי", "אוֹלֵי יִשִּׁיב ה' אוֹתִי", הָרִי הוּא כְּמוֹ: "לוֹ יְהִי כְּדָבָרְךָ". וְיִשׁ 'אוֹלֵי' לְשׁוֹן 'אִם': "אוֹלֵי יִשׁ חֲמָשִׁים צְדִיקִים". אור החיים

אור החיים על התורה - מהדורות בלום, אברמוביץ

אָבִיו אֵלּוּ שְׁנַתְּכֶבּוּ עַד אַחֲרֵי קָבְרוֹ וְגו' מִחֲשַׁבְתֶּם נִכְרַת מִתּוֹף מַעֲשֵׂיהֶם כִּי לִשְׁם מִצְוָה כָּאוּ וְאוֹתָם לֹא מֵת מִקֵּם עַד אַחֲרֵי, אֲכָל הָעוֹלָם לְסִבָּה אַחֲרַת אֵינָם בְּכָלֵל הַדְּבָר: (טו) לוֹ יִשְׁטַמְנוּ וְגו'. פְּרוּשׁ דְּלִמָּא, אֲלֵא שְׂאִין חֲבֵר לֵה בְּכָל הַתּוֹרָה, וְצָרִיךְ לְדַעַת לִמָּה יִדְבֵּר הַכּוֹתֵב לְשׁוֹן זֶה שֶׁמִּשְׁמַעוֹתָ הַרְגִּיל הוּא הַפֶּן הַכּוֹתֵב, וְהַגֵּם שְׂאִין מְקוֹם לְטַעוֹת לְהַבִּין בּוֹ זֹלַת דְּלִמָּא, אֵף עַל פִּי כֵּן הָיָה לוֹ לֹמַר לְשׁוֹן צוּדֵק פֶּן אוֹ אֵלֵי. וְנִרְאָה כִּי הַכּוֹתֵב דְּבָרֵי עֲצָמוֹ קָאָמֵר לוֹ, וְהַכּוֹתֵב כְּנֵה שֶׁהֵם יִרְאוּ עַל

אֵת אָבִיו וְלֹא חֲזַר אַחֲרֵי מִקֵּם עַד שֶׁקָּבֶר יוֹסֵף אֵת אָבִיו, וְהוּא אוֹמְרוֹ וַיָּשֶׁב וְגו' וְכָל הָעֲלִים וְגו' כָּלֵם שָׁבוּ, וְהַשְּׁעַם אַחֲרֵי קָבְרוֹ שֶׁכָּלֵם הִיָּתָה תְּלִיכְתֶּם לְדָבָר מִצְוָה וְשִׁלְחָתִי מִצְוָה אֵין נִדְּוָקִים לֹא תְּלִיכְתֶּם וְלֹא בְּחִזְרָתָם (פְּסָחִים ח':):

אוֹ יִרְצָה עַל זֶה הַדְּרָךְ וַיָּשֶׁב יוֹסֵף וְגו' וְכָל הָעֲלִים וְחִדְעוּ בְּאִיזָה עוֹלָם אֲנִי מְרַבֵּה הַכֵּל שֶׁלֹּא נִצְדַּר מִקֵּם אִישׁ אוֹתָם שֶׁהִיָּתָה כְּנִתָּה עֲלִיתָם לְקָבֶר אֵת אָבִיו וּבִמְהָ יִהְיוּ נִכְרִים אֵלּוּ מֵאֵלּוּ, לָזֶה גָּמַר אִמָּר אַחֲרֵי קָבְרוֹ אֵת

הַמֶּלֶךְ, לָזֶה אָמַר לוֹ כִּי לֹא הָיָה לוֹ זְמַן לְהַמְלִךְ כִּי אֲמִירַת הַשְּׁבוּעָה הִיָּתָה סוּפָה לְמִיתַת אָבִיו, וְהוּא אוֹמְרוֹ הַשְּׁבִיעִי לֹאמַר הִנֵּה אֲנֹכִי מֵת פְּרוּשׁ בְּשַׁעָה שֶׁהַשְּׁבִיעִי לֹא נָתַן לִי זְמַן אֲלֵא אָמַר לִי הִנֵּה אֲנֹכִי וְגו', וְכֵן הָיָה כְּמוֹ שֶׁפִּרְשְׁתִּי בְּפִסּוּק (מ"ז כ"ט) שִׁים נָא יָדְךָ וְגו' שֶׁלֹּא נָתַן לוֹ זְמַן אֲרֵךְ וְנֶאֱמַר יִהְיֶה חֲכּוֹ שֶׁל יוֹסֵף:

(יד) וְכָל הָעֲלִים וְגו' אַחֲרֵי קָבְרוֹ וְגו'. אוֹמְרוֹ כָּל הָעֲלִים לֹמַר שֶׁלֹּא נִצְדַּר מִקֵּם אִישׁ מִכָּל הַמִּתְנָה הַכְּבֵד גַּם רָקֵב גַּם פְּרָשִׁים, וְנָתַן הַשְּׁעַם כִּי כָלֵם הָלְכוּ לְדָבָר מִצְוָה לְקָבֶר

(מז) וַיֵּצְאוּ אֶל-יוֹסֵף לֵאמֹר אֲבִיךָ צִוָּה לִפְנֵי מוֹתוֹ לֵאמֹר:

טז ופקידו לות יוסף למימר אביך פקד קדם מותה למימר:

כז ויצאו אל-יוסף. כמו "ויצא אל-בני ישראל", צוה למשה

ולאחרון להיות שלוחים אל בני ישראל, אף זה: "ויצאו" אל שלוחם, להיות שליח אל יוסף לומר לו בן. ואת מי צוה? את בני בלחה, שהיו רגילין אצלו, שנאמר: "והוא נער את בני בלחה". אביך צוה. (ב"ר. יבמות סח) שנו בדבר מפני השלום, כי לא צוה יעקב בן, שלא נחשד יוסף בעניו. אור החיים

(יח) כִּי-תָאמְרוּ לְיוֹסֵף אֲנָא שָׂא נָא פֶּשַׁע אַחִיד וְחַטָּאתָם כִּי-רָעָה גְּמִלוֹךְ וְעַתָּה שָׂא נָא לִפְשַׁע עַבְדִּי אֱלֹהֵי אֲבִיךָ וַיִּבֶךְ יוֹסֵף בְּדַבָּרָם אֵלָיו:

יז פדין תימרון ליוסף בבועו שבוק פען לחובא אחיד ולחטאהון ארי בישתא גמלוך ופען שבוק פען לחובא עבדי אלהא דאבויך ובכא יוסף במלכותהון עמה:

כז ושא נא לפשע עבדי אלהי אביך. אם אביך מת, אלהיו קים והם עבדיו.

(יח) וַיֵּלְכוּ גַם-אֲחֵיו וַיִּפְּלוּ לִפְנֵי וַיֹּאמְרוּ הִנֵּנוּ לְךָ לַעֲבָדִים:

יח ואזלו אף אחוהי ונפלו קדמוהי ואמרו הא אנחנו לך לעבדים:

כז וילכו גם-אחיו. מוסף על השליחות.

(יט) וַיֹּאמְרוּ אֱלֹהִים יוֹסֵף אֶל-תִּירָאוּ כִּי תִתַּח אֱלֹהִים אֲנִי:

יט ואמר להון יוסף לא תדחלון ארי דחלא דני אנא:

כז כי תתחת אלהים אני. שמא במקומו אני? בתמיהה, אם הייתי

רוצה להרע לכם, כלום אני יכול? והלא אתם כלכם חשבתם עלי רעה, והקדוש ברוך הוא חשבה לטובה, והיאך אני לבדי יכל להרע לכם? אור החיים

(כ) וְאַתֶּם חֲשַׁבְתֶּם עָלַי רָעָה אֱלֹהִים חֲשָׁבָה לְטוֹבָה לְמַעַן עֲשֶׂה בְיוֹם הַזֶּה לְהַחֲיִית עַם-רַב:

כ ואתון חשבתון עלי בישא מן קדם יי אתחשבת לטבא בדיל למעבד כיומא הדין לקימא עם סגי:

אור החיים

• שבת קודש י"א טבת •

(כא) וְעַתָּה אֶל-תִּירָאוּ אֲנִי אֲכַלְכֵּל אֶתְכֶם וְאֶת-טַפְכֶּם וַיִּנַּחֲם אוֹתָם וַיְדַבֵּר עַל-לִבָּם:

כא וכען לא תדחלון אנא איון יתכון וית טפלכון ונחם ויהון ומלל מתחומין על לבחון:

כז וידבר על-לבים. דברים המתקבלים על הלב: עד שלא ירדתם לכאן, היו מרננים עלי שאני עבד, ועל ידיכם

נודע שאני בן חורין, ואני הורג אתכם? מה הבריות אומרות? כת של בחורים ראה ונשתבח בהן, ואמר אחי הם, ולבסוף הרג אותם, יש לך אף שהורג את אחיו? דבר אחר: עשה גרות לא יכלו לכבות גר אחד וכו'.

(כב) וַיָּשֶׁב יוֹסֵף בְּמִצְרַיִם הוּא וּבֵית אָבִיו וַיְחִי יוֹסֵף מֵאָה וַעֲשָׂר שָׁנִים:

כב וישיב יוסף במצרים הוא ובית אביו ויחי יוסף מאה ועשר שנים:

ועשר שנים:

אור החיים על התורה - מהדורת בלום, אברמוביץ

ישראל אם גב ישראל ומכרו אין ביד הנגב לפטרו לגב מנות. ואמר עוד להם כי יש לדון להם משפט זכות:

(כ) ואתם חשבתם וגו' אלהים חשבה לטבה. והרי זה דומה למתפנן להשקות חברו כוס מות והשקהו כוס יין שאינו מתחייב כלום והרי הם פטורים וזקאים גם בדיני שמים:

חסלת פרשת ויחי
חמש בראשית

שלא יאמר לו האומר כי האחים שלחוהו על הדבר אלא יאמר שהוא שמע מאביו מצוה להאחים לומר אליו הדברים האמורים. וזה הוא אומר פס' ב' לאמר והבן:

(ט) כי תתחת אלהים וגו' פרוש אם אתם חייבים ענין על הדבר אלהים שופט ולא אקם ולא אטר. וטעם שלא מחל להם, אפשר לצד שבג נח אין הדבר תלוי במחילתם כי יחטא אדם לחברו כמו שתאמר גזלו ומחל הנגזל אינו פטור הגזלן ממיתה, או אפלו

דבר שהלואי שיהיה בן שיהיה משיב להם והוא אומר ישיב לנו את כל הרעה והיו מצטערים השבטים פשעו שנצטער יוסף מצדם ובזה לא היו מתחייבים לבסוף מהגלויות ומהצרות בעד חטא זה כאמרו ז"ל (שבת י"ג:) גלות מצרים וגם בגלות האחרון, וצא ולמד מה היה לעשרה צמודי עולם:

(טז) ויצאו אל יוסף וגו'. צריך לדעת טעם אומרם לאמר, ואם הכונה לאמר ליוסף, היה לו לומר לאמר אל יוסף. ואולי שנתכוננו

(כג) וַיֵּרָא יוֹסֵף לְאֶפְרַיִם בְּנֵי שְׁלֹשִׁים וְנָם בְּנֵי מְכִיר בֶּן-מְנַשֶּׁה
 יָלְדוּ עַל-בְּרֵכֵי יוֹסֵף:
 כ"ג י"א על-בְּרֵכֵי יוֹסֵף • כְּתִרְגוּמוֹ גִּדְלָן בֵּין בְּרֵכָיו.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כ עמ' 247)

נָם בְּנֵי מְכִיר . . יָלְדוּ עַל בְּרֵכֵי יוֹסֵף (נ, כג) כִּד אֶתְּלִידוֹ גְּזִירָנוֹן יוֹסֵף (תרגום יונתן בן עזיאל) הֵינּוּ שְׁיֹסֵף הָיָה הַסִּנְדֵּק שֶׁל בְּנֵי מְכִיר, שֶׁנִּמְלָו עַל בְּרֵכָיו (פרוש יונתן). וְהִקְשׁוּ עַל כֵּן, הָרִי מְנַהֵג יִשְׂרָאֵל הוּא שְׂלָא לְכַבֵּד אָדָם אֶחָד בְּסִנְדֵּקָאוֹת שֶׁל שְׁנֵי אַחִים, בְּדוּמָה לְקִטְרֶת, שֶׁ"מַּעוֹלָם לֹא שָׁנָה אָדָם בָּה" (יומא כו, א). וְיֵשׁ לְתַרְץ עַל פִּי חֲדוּשׁוֹ שֶׁל ה'חֲתָם סוֹפֵר', שֶׁ"מְרָא דְאַתְרָא" יָכוֹל לְשַׁמֵּשׁ כְּסִנְדֵּק עֲבוּר יוֹתֵר מֵאַחַ אֶחָד, כְּשֶׁשֶׁם שֶׁהִכְהֵן הַגְּדוֹל יָכוֹל לְהַקְטִיר קִטְרֶת כְּרִצּוֹנוֹ. וְאַף כָּאן: יוֹסֵף הָיָה הַשְּׁלִיט עַל הָאֶרֶץ, 'מְרָא דְאַתְרָא', וְלָכֵן הִתֵּר לוֹ לְהִיּוֹת סִנְדֵּק לְשְׁנֵי אַחִים.

(כד) וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל-אֶחָיו אֲנֹכִי מֵת וְאֱלֹהִים פָּקֹד יִפְקֹד אֶתְכֶם וְהֵעֲלָה אֶתְכֶם מִן-הָאָרֶץ הַזֹּאת אֶל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיַעֲקֹב:

(כה) וַיִּשְׁבַּע יוֹסֵף אֶת-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר פָּקֹד יִפְקֹד אֱלֹהִים אֶתְכֶם וְהֵעֲלֵתֶם אֶת-עַצְמוֹתַי מִזֶּה:

(כו) וַיָּמָת יוֹסֵף בֶּן-מֵאָה וָעֶשֶׂר שָׁנִים וַיַּחְנֹטוּ אֹתוֹ וַיִּישָׂם בְּאֲרוֹן בְּמִצְרַיִם:

חֲזַק חֲזַק וְנִתְחַזַּק

חזק פ"ה פסוקים פ"ה אל פה סימן חסלת פרשת ויחי

הפטרה לפרשת ויחי נרפסה בעמ' קסד

אגרות קודש

ב"ה, י"ב טבת, תשי"ז

ברוקלין.

מחות' הו"ח אי"א נ"נ מו"ה זאב דוב שי

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבו

ונמסר רצונו הטוב להשתתפות בחלוקת הש"ס שמתחלק כאן ביום בהיר י"ט כסלו יום גאלתנו ופדות נפשנו ובצירוף בקשתו שיהי' מהמסכתות שלומדים בהדף יומי.

וכבר נתבאר באחת ההתועדות ע"פ המבואר באחרונים שהמשתתפים בחלוקות כאלו, ה"ז כאילו למדו כל הש"ס במשך שנה זו ויהי' שיהי' הלימוד חדור אור וחוס חסידותי גופא דאורייתא חדור נשמתא דאורייתא וכמבואר בזוה"ק (חלק ג' קנב, א).

בברכה לבריאות ולבשו"ט ופ"ש אנ"ש שיחי.

ת"ח ת"ח על הס' ימין יוסף

שיעורי תהלים לשבוע פרשת ויחי

קטע ממכתב כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ

ב"ה א' ט"ו סיון, תרפ"ח, ריגא

... בראשית שנת תרפ"ז באתי בבקשה לכללות אנ"ש שי' אשר יקבעו, שבבתי-הכנסת אחר תפילת שחרית בכל מנין מתפללים יאמרו שיעורי תהלים (כמו שנחלק לימי החדש), ולאמר אחר זה קדיש כנהוג. ובקשתי זאת **בתקפה עומדת**, לזכות הרבים, (וראוי הי' לעשות כן בכל בית כנסת, כי איננו ענין פרטי של מפלגת החסידים יחיו בפרט), ובגלל זאת יתברכו ממקור הברכות בכל מילי דמיטב מנפש ועד בשר ...

יום רביעי - ח' טבת מפרק מד עד סוף פרק מח	יום ראשון - ה' טבת מפרק כט עד סוף פרק לד
יום חמישי - ט' טבת מפרק מט עד סוף פרק נד	יום שני - ו' טבת מפרק לה עד סוף פרק לח
יום שישי - י' טבת מפרק נה עד סוף פרק נט	יום שלישי - ז' טבת מפרק לט עד סוף פרק מג
שבת קודש - י"א טבת מפרק ס עד סוף פרק סה	

יום ראשון ה' טבת

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' י, פרק ו והנה זה... עד עמ' 20, תבירו דרוחא כו'.

ליקוטי אמרים

פרק ו והנה זה לעומת זה עשה אלהים כי כמו שנפש האלהית כלולה מעשר ספירות קדושות ומתלבשת בשלשה לבושים קדושים כך הנפש דסטרא אחרא מקליפות נוגה המלוכשת בדם האדם כלולה מעשר כתרין דמסאבותא שהן שבע מדות רעות הבאות מארבע יסודות רעים הנ"ל ושכל המולידן הנחלק לשלש שהן חכמה בינה ודעת מקור המדות כי המדות הן לפי ערך השכל כי הקטן חושק ואוהב דברים קטנים פחותי הערך לפי ששכלו קטן וקצר להשיג דברים יקרים יותר מהם. וכן מתכנס ומתקצף מדברים קטנים וכן בהתפארות ושאר מדות ועשר בחי' אלו הטמאות כשאדם מחשב בהן או מדבר או עושה הרי מחשבתו שבמוחו ודבורו שבפיו

1 **פֶּרֶק ו.** בפרקים הקודמים הסביר רבנו הזקן, שהנפש האלקית שבכל אחד
2 מישראל, מורכבת מעשרה כוחות, המתחלקים לשני חלקים כלליים: "שכל",
3 ו"מדות". שלשת כוחות ה"שכל" מהווים מקור ל"מדות" (לרגש): עלידי
4 התבוננותו והתעמקותו של האדם, בגדלותו של הקב"ה – נוצרת בו "מדה"
5 רגשית, יראה מוקב"ה או אהבה
6 אליו. כן הסביר רבנו הזקן,
7 שלכל נפש אלקית – שלשה
8 "לבושים": מחשבה, דיבור
9 ומעשה, של תורה ומצוות, בהם
10 מתלבשת הנפש האלקית.
11 "לבושים" אלה הם למעלה
12 בדרגתם מן הנפש עצמה, מאחר
13 שהתורה והקב"ה הם דבר אחד
14 ממש, וכשיהודי לומד תורה
15 ומקיים מצוות – הוא מתקשר
16 עם הקב"ה. במיוחד כשהוא
17 לומד ומבין תורה, שהמעלה
18 שבכך, היא כפולה: האור האלקי
19 מקיף את הנפש, והנפש מקיפה
20 את האור האלקי של תורה.
21 בפרק הששי, אותו נתחיל

22 ללמוד, יסביר רבנו הזקן, שגם לנפש הבהמית – שהיא הצד המנוגד של הנפש
23 האלקית (כמבואר בפרק א.) – עשרה כוחות ושלשה לבושים, ומאחר שהנפש
24 הבהמית היא נפש של "קליפה", הרי שכוחותיה הן כוחות של טומאה,
25 ולבושיה – גם כן לבושים טמאים. וכשהנפש מתלבשת בלבושים אלה – היא
26 נעשית בעלת דרגה נחותה יותר מאשר היא עצמה. ביחס למשמעות המושג
27 "קליפה", הערנו בפרק ראשון, שלמרות שהכל נברא ומקבל חיותו מאלקות,
28 הרי כדי שתהיה לאדם אפשרות של בחירה בין טוב לרע, וכדי שהאדם יהיה
29 כפי שעליו להיות, עלידי עבודה ויגיעה עצמית, ויהיה זכאי לשכרו – יצר
30 הקב"ה כוחות של טומאה, המכסים ומסתירים על החיות האלקית שבכל דבר
31 ונברא. כוחות מסתירים אלה, נקראים "קליפה": כשם שהקליפה מכסה
32 ומסתירה על הפרי, כך מסתירים כוחות הטומאה, על חיות הקדושה
33 שבפנימיות כל דבר. קליפות אלה נחלקות לשתי מדרגות, אחת למטה
34 מהשניה: מדרגה אחת בקליפה נקראת – "נוגה", זוהי קליפה שיש בה גם טוב,
35 ואותם הדברים המקבלים את חיותם דרך ה"הסתרה" של אותה קליפה –
36 אפשר לנצל אותם גם לטוב וגם לרע. כפי שזה ביחס לכל דבר גשמי שאפשר
37 לקיים בו מצוה, ואז הוא נהפך לקדושה, ואפשר לעשות בו, חלילה, עבירה,
38 ואז הוא יורד למדרגה נמוכה יותר. המדרגה השניה שבקליפה היא טמאה
39 לגמרי ואין בה טוב כלל, והדברים שמקבלים את חיותם דרך קליפה זו,
40 שאין בה, כאמור, טוב כלל, אי אפשר שיהפכו לקדושה, או אף לנצל אותם
41 בעניינים טובים. דברים שהם אסורים באכילה – אינם יכולים להיחפך
42 לקדושה (אבל אפשר לנצל אותם לענייני קדושה) ודברים שאסורים בהנאה
43 – אין אפשרות גם לנצל אותם לטוב.

44 **וְהֵנָּה, זֶה לְעֻמַּת זֶה עֲשֵׂה אֱלֹהִים.** – הנפש הבהמית וכוחותיה

45 ולבושיה הם ההיפך, הצד המנוגד, לעומת הנפש האלקית וכוחותיה
46 ולבושיה. **כִּי כִּמוֹ שֶׁנֶּפֶשׁ הָאֱלֹהִית כְּלוּלָה מֵעֶשֶׂר סְפִירוֹת**
47 **קְדוֹשֹׁת, – עשרה הכוחות, המכוונים לעשר הספירות, וּמִתְלַבֶּשֶׁת**
48 **בְּשִׁלְשָׁה לְבוּשִׁים קְדוּשִׁים, – מחשבה, דיבור ומעשה של תורה**
49 **ומצוות, כְּךָ הַנֶּפֶשׁ דְּסִטְרָא**
50 **אֲחֵרָא – הנפש של ה"סטרא**
51 **אחרא", הצד שכנגד**
52 **(משמעות המושג "סטרא**
53 **אחרא" יוסבר להלן)**
54 **מְקַלְפֹּת נֹגַה – מהקליפות**
55 **הנקראות "נוגה", שכפי**
56 **שכבר הסברנו, יש בהן גם**
57 **טוב, הַמְלַבֶּשֶׁת בָּדָם**
58 **הָאָדָם, – הנפש המלוכשת,**
59 **כמוזכר בפרק ראשון, בדם**
60 **האדם להחיות את גופו, גם**
61 **נפש זו כְּלוּלָה – ומורכבת,**
62 **מֵעֶשֶׂר**
63 **דְּמִסְאָבוֹתָא², – מעשרה**
64 **"כתרים" של טומאה**
65 **(מעשרה כוחות שבלשון**

66 הקבלה נקראים בשם "כתרין" – "כתרים"). שְׁהֵן: – עשרה כוחות
67 אלה: **שֵׁבַע מִדּוֹת רְעוּת – כגון: מדת ה"חסד" שבטומאה מתבטאת**
68 **בְּתַאוּוֹה, מדת ה"גבורה" – בכעס, מדת ה"תפארת" – בהתפארות,**
69 **וכך הלאה, הַבָּאוֹת מֵאַרְבַּע יסודות רָעִים הַנִּזְכָּרִים לְעֵיל, –**
70 **בפרק הראשון, שכשם שכל דבר מורכב מארבעה יסודות: אש, רוח,**
71 **מים ועפר, כך מורכבת גם הנפש הבהמית מארבעה יסודות רוחניים,**
72 **ובחיותה נפש של קליפה – יסודותיה רעים, ומהם באות כל המדות**
73 **הרעות, וְשִׁכְלֵי הַמּוֹלִידִין הַנִּחְלָק לְשִׁלְשָׁה, שֶׁהֵן חֲכָמָה בִּינָה וְדַעַת**
74 **– מְקוֹר הַמִּדּוֹת; – מדוע הן מקור למדות? כִּי הַמִּדּוֹת הֵן לְפִי עֵרֶךְ**
75 **הַשִּׁכְלֵי, – כשה"שכל" גדול יותר – ה"מדות" מופנות לדברים נעלים**
76 **יותר, ובאם ה"שכל" קטן יותר – ה"מדות" הן לדברים נמוכים יותר.**
77 **כִּי הַקָּטָן – הילד הקטן, חוֹשֵׁק וְאוֹהֵב דְּבָרִים קְטָנִים פְּחוּתֵי**
78 **הָעֵרֶךְ, לְפִי שִׁשְׁכָּלוֹ קָטָן וְקָצֵר לְהַשִּׁיג דְּבָרִים יְקָרִים יוֹתֵר מֵהֶם,**
79 **– הרי, שמדת החסד, המתבטאת בתאוה ואהבה, מופנית בילד**
80 **הקטן לדברים פעוטים ופחותי ערך, מכיון ששכלו קטן. וְכֵן – במדת**
81 **הגבורה, מְתַבַּעַס וּמְתַקַּצֵּף מְדַבְּרִים קְטָנִים, וְכֵן בְּהִתְפַּאֲרוֹת –**
82 **מדת התפארת, וְשֵׁאֵר מִדּוֹת. – הרי, שהשכל פועל בהתגלותן של**
83 **המדות ומודד אותן באיזו צורה תהיינה. משום כך נקראים שלשה**
84 **כוחות השכל – "מקור" לשבע המדות³. וְעֶשֶׂר בְּחִינּוֹת אֱלֹו**
85 **הַטְּמָאוֹת, בְּשֵׁאֲדָם מְחַשֵּׁב בָּהֶן – כשאדם חושב מחשבות**
86 **הנובעות מאחד מעשרת הכוחות האמורים, וכגון: כשהוא חושב איך**
87 **להשיג דבר מסוים שהוא תאב לו, וכדומה, או מְדַבֵּר – דיבורים**
88 **הבאים מאחד מעשרת הכוחות האמורים, או עוֹשֶׂה – בכוח**

1. קהלת ז, יד. ראה זוהר חלק ג מז, ב. 2. שם, מא, א; ע, א. 3. רואים אנו בלשונו של רבנו הזקן, שביחס לנפש האלקית, הוא אומר, לעיל

- 1 המעשה שלו, פעולה המשמשת אחד מעשרה הכוחות האמורים,
 2 הרי מחשבתו שפמחו ודבורו שפפיו וכח המעשי שפידיו ושאר
 3 אבריו, נקראים "לבושי
 4 מסאבו" – לבושים לא
 5 נקיים, לעשר בחינות אלו
 6 הממאות, שמתלבשות
 7 בהן בשעת מעשה או
 8 דבור או מחשבה. – אלו
 9 הם המחשבות, הדיבורים
 10 והמעשים שהם לבושי הנפש
 11 הבהמית? ביחס לנפש
 12 האלקית, יודעים אנו, שיש
 13 לה מחשבות, דיבורים ומעשים שהם לבושיה, והם, כמוסבר לעיל,
 14 המחשבה, הדיבור והמעשה בתורה ומצוות. בהתאם לכך, אפשר
 15 היה לומר, שגם ביחס לנפש שמן הקליפה, אלה הם מחשבות,
- דיבורים ומעשים של עבירות – בא רבנו הזקן ואומר שמדובר כאן
 לא רק על עבירות, אלא כל המחשבות שאדם חושב, וכל הדיבורים
 והמעשים, שהוא מדבר
 ועושה, שאינם לשמו של
 הקב"ה ואינם באים כדי
 לעבדו – אף שאינם עניני
 איסור ועבירה – הרי הם
 עדיין לבושים של "קליפה" –
 ובלשונו של רבנו הזקן: והן
 הם כל המעשים אשר
 נעשים תחת השמש, – כל
 זמן שאין הם נעשים לשם
 ענינים של תורה, או כדי לעבוד את השי"ת, אשר הכל הכל
 ורעות רוח⁴, וכמו שכתוב בזהר פשלח, שחן "תבירו דרוחא
 בו", – דברים שרוח הקדושה שבורה בהם.

ליקוטי אמרים

יום שני ו' טבת

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' 20, וכן כל הדבורים וכל ... עד עמ' 20, כבתחלה מקודם שנברא.

- 31 וכן כל הדבורים וכל המחשבות אשר לא לה' המה ולרצונו
 32 ולעבודתו, – וממילא הם לשם הנפש הבהמית. שזהו פרוש לשון
 33 "סמרא אחרא", – זו משמעות הביטוי "סמרא אחרא", פרוש צד
 34 אחר, – "סמרא" בלשון ארמית – צד, "אחרא" – אחר, שאינו צד
 35 הקדושה. – אם זה אינו צד
 36 הקדושה, הרי זה צד אחר
 37 "סמרא אחרא", הרי שכל
 38 דבר שאינו קדושה – הוא
 39 "סמרא אחרא". ומזה צד
 40 הקדושה? – וצד הקדושה
 41 אינו אלא השמירה
 42 והמשכה מקדושתו של
 43 הקדוש-ברוך-הוא, ואין
 44 הקדוש-ברוך-הוא שורה
 45 אלא על דבר שבטל אצלו
 46 יתברך, בין בפעל ממש –
 47 שגם בחיצוניות ניכר שהוא
 48 בטל, כמלאכים עליונים,
 49 בהתבטלות אל הקב"ה בכל ישותם, בין בכח – שהביטול הוא רק
 50 בכוח, בפנימיותו הדבר בטל להקב"ה, ככל איש ישראל למטה,
- בעולם הזה, שכתבו להיות בטל ממש לגבי הקדוש-ברוך-הוא
 במסירת נפשו על קדשת השם. – כמו שיסביר להלן ב"תניא",
 שכל יהודי יש בכוחו למסור את נפשו על קידוש השם: כשרוצים
 להכריח יהודי לשמך חלילה, הרי גם "קל שבקלים" מוסר את נפשו
 על קדושת השם. הרי, שאין
 שלא יהיה מצבו של יהודי
 מבחינה חיצונית, הנה
 בפנימיותו, בנשמתו, הוא
 תמיד מסור להקב"ה, אלא
 שזה מתגלה בזמן של
 "מסירות נפש". מכיון שכך –
 שורה בכל יהודי קדושתו
 של הקב"ה. ולכן אמרו
 רז"ל, שאפלו אחד
 שיושב ועוסק בתורה –
 שכינה שרויה בו, – עליו.
 שכן, כשיהודי לומד תורה,
 ניכרת התבטלותו אל הקב"ה גם בחיצוניות: הוא משקיע את שכלו,
 להבין רצונו וחכמתו של הקב"ה – והשכינה שורה אז עליו. וכל
 פי עשרה שכינתא שריא⁷ לעולם. – במקום שעשרה יהודים

ליקוטי אמרים

- וכן כל הדבורים וכל המחשבות אשר לא לה' המה
 ולרצונו ולעבודתו שזהו פי' לשון סמרא אחרא פי' צד
 אחר שאינו צד הקדושה וצד הקדושה אינו אלא השראה
 והמשכה מקדושתו של הקב"ה ואין הקב"ה שורה
 אלא על דבר שבטל אצלו יתב' בין בפועל ממש
 כמלאכים עליונים בין בכח ככל איש ישראל למטה
 שכתבו להיות בטל ממש לגבי הקב"ה במסירת נפשו
 על קדושת ה'. ולכן אמרו רז"ל שאפי' אחד שיושב
 ועוסק בתורה שכינה שרויה בו' וכל בי עשרה
 כמלאכים עליונים, – כמו מלאכים שעומדים תמיד
 בהתבטלות אל הקב"ה בכל ישותם, בין בכח – שהביטול הוא רק
 בפנימיותו הדבר בטל להקב"ה, ככל איש ישראל למטה,

בפרק השלישי – בתחילה שלשה כוחות השכל, ולאחר מכן את שבעת המדות, והוא מסביר שהשכל הוא "מקור" המדות, מפני שהמדות נולדות מהשכל. ואילו כאן, ביחס לנפש הבהמית, הוא מזכיר בתחילה את המדות ולאחר מכן את השכל, ומסביר שהשכל הוא "מקור" המדות, מפני שהמדות הן לפי ערך השכל. טעם השינוי בלשון הוא, שכן, יש הבדל יסודי בין השכל והמדות של הנפש האלקית לבין השכל והמדות של הנפש הבהמית: עיקר מהותה של הנפש האלקית, הוא שכל, ולכן היא נקראת "אדם", שהוא תואר השכל. והמדות נובעות מהשכל, כלומר: התעמקותו בגדולתו של הקב"ה יוצרת בו אהבה להקב"ה, או יראה מפניו. ואילו עיקר מהותה של הנפש הבהמית, היא מדות, והמדות בה הן טבעיות – יש לה משיכה לעיגולים גופניים, ואין היא צריכה להתבונן ב"טוב" של התאוות, כדי לרצות אותן, כי בטבעה היא נמשכת לכך. וכך גם בשאר המדות. השכל של הנפש הבהמית משמש רק כעזר בהתגלות המדות, ולכן: כפי מדרגתו הכללית של השכל – כך היא מדרגת המדות. ומשום כך מונה כאן רבנו הזקן את המדות בתחילה, ואומר שהשכל נקרא "מקור" למדות – רק מחמת שהמדות הן לפי ערך השכל. 4. קהלת א, יד. 5. חלק ב נט, א. 6. אבות פרק ג. משנה ו. 7. סנהדרין לט, א.

1 נמצאים יחד, גם כשאני לומדים אז תורה, שורה שם השכינה
2 תמיד. שכן, עשרה יהודים יחד הם עדה שלימה, ועדה שלימה היא
3 כלי להשראת השכינה. **אָבֵל כָּל מָה שְׂאִינוּ בְּטָל אֶצְלוֹ וְתַבְרָה,**
4 **אֵלָא הוּא דְּכָר נִפְרָד בְּפָנֵי עֲצָמוֹ** – הוא נראה כאילו הוא דבר
5 נפרד לעצמו, **אֵינוּ מְקַבֵּל**
6 **חַיִּית מְקַדְּשָׁתוֹ שֶׁל**
7 **הַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא** – אלא,
8 מהיכן הוא מקבל את
9 חיותו? הרי מן ההכרח שכל
10 דבר יקבל את חיותו מן
11 הקדושה, כמו שכתוב:
12 "וְאֵתָה מַחִיָּה אֶת כּוֹלָם",
13 אלקות וקדושה מחיה את
14 הכל – מסביר רבנו הזקן,
15 שה"נפרד", זה שאין בו
16 ביטול להקב"ה, אינו מקבל
17 חיות מהפנימיות של
18 הקדושה, כי אם
19 מחיצוניותה בלבד, אחרי שהיא עוברת ויורדת דרך הסתרות רבות.
20 זהו מה שהוא אומר: "אינו מקבל חיות", **מִבְּחִינַת פְּנִימִיּוֹת**
21 **הַקְדוֹשָׁה וּמַחֲוִתָּהּ וְעֲצָמוּתָהּ בְּכַבּוּדָּהּ וּבְעֲצָמָהּ, אֵלָא מִבְּחִינַת**
22 **אֶחוּרִים,** – כפי שיוסבר להלן, בפרק כ"ב, משמעותה של השפעה
23 פנימית היא, לתת למישהו דבר מתוך רצון עצמי טוב, ואילו
24 השפעה בבחינת אחוריים – היינו: כשנותנים דבר למישהו בגלל
25 סיבה צדדית ולא מתוך רצון טוב. למשל: כשמישהו נותן דבר
26 לשונאו, הריהו מפנה את פניו ממנו. פניו של אדם מסמלים את
27 פנימיותו, וכשם שפנימיותו של האדם אינה מתבטאת במתנה
28 שהוא נותן לשונאו, ומשום כך הוא מפנה ממנו גם את פניו
29 הגשמיות בשעת מעשה – כך גם ביחס להשפעה אלקית:
30 כשהשפעה מושפעת לצד הקדושה, הרי זו השפעה פנימית,
31 שהקב"ה רוצה, כביכול, להשפיע לו. ואילו ההשפעה המושפעת

ליקוטי אמרים

שכינתא שריא לעולם אבל כל מה שאינו בטל אצלו
ית' אלא הוא דבר נפרד בפני עצמו אינו מקבל חיות
מקדושתו של הקב"ה מבחי' פנימית הקדושה ומהותה
ועצמותה בכבודה ובעצמה אלא מבחי' אחוריים
שיוצאים ממדרגה למדרגה רבבות מדרגות בהשתלשלות
העולמות דרך עלה ועלול וצמצומים רבים עד שנתמעט
כל כך האור והחיות מיעוט אחר מיעוט עד שיכול
להתצמצם ולהתלבש בבחי' גלות תוך אותו דבר
הנפרד להחיותו ולקיימו מאין ליש שלא יחזור
להיות אין ואפס כבתחלה מקודם שנברא

ל"סטרא אחרא", לצד שלא מן הקדושה, הרי זו השפעה חיצונית
בלבד, בלי רצון פנימי, והיא נקראת "בחינת אחוריים", **שְׂיִוְרָדִים**
34 **מִמְדְּרָגָה לְמִדְּרָגָה** – ממדרגה עליונה לתחתונה, **רַבְבּוּת**
35 **מִדְּרָגוֹת, בְּהִשְׁתַּלְשְׁלוֹת הָעוֹלָמוֹת דֶּרֶךְ עֲלֵה וְעֵלּוּל** – דרך סיבה
36 (הגורם) ומסובב (התוצאה),
37 וכפי שהוסבר כבר,
38 כשהמדרגה העליונה היא
39 סיבה וגורם למדרגה
40 התחתונה הבאה ממנה. אך,
41 בצורה זו, יש עדיין ערך
42 ושייכות בין המדרגה
43 התחתונה לעילתה, שהיא
44 המדרגה העליונה, ואילו
45 כאן ישנם נוסף על כך
46 **וְצִמְצוּמִים רַבִּים,** –
47 המדרגה הבאה אחרי
48 הצמצום, יורדת כל כך,
49 שאין לה ערך כלל
50 למדרגה שלפני הצמצום, והחיות של קדושה האמורה ירדה כל
51 כך, עד שנתמעט כל כך האור והחיות, **מְעוֹט אַחֵר מְעוֹט,**
52 **עַד שְׂיִכּוּל לְהִתְצַמֵּץ וּלְהִתְלַבֵּשׁ בְּבִחִינַת גְּלוּת** – החיות שמן
53 הקדושה, נמצאת בגלות באותו דבר שהיא מחיה. היינו: הדבר אינו
54 בטל לחיות שלו כפי הנדרש, אלא הוא "מושל" על החיות; למשל:
55 אדם הנמצא בגלות – יש על גביו מי שמושל עליו, והוא אינו יכול
56 לגלות את כוחותיו ולפעול כרצונו. החיות שמן הקדושה היא
57 בבחינת גלות תוך אותו דבר הנפרד, – מן הקדושה ובו
58 מתלבשת החיות להחיותו – להחיות את הדבר הנפרד, **וְלִקְיָמוֹ**
59 **מֵאֵין לִישׁ, שְׁלֵא יִחוּד לְחַיִּית אֵין וְאִפְסֵי בְּתַחֲלָה מִקֶּדֶם**
60 **שֶׁנִּבְרָא.** – הרי, שכל דבר שאינו בטל להקב"ה, ובהרגשתו הוא
61 כדבר נפרד – מקבל את חיותו, לא מפנימיות הקדושה בלבד, אלא
62 רק עלידי התלבשותה בהרבה לבושים וצמצומים.

יום שלישי ז' טבת

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' 20, ולכן נקרא עולם הזה... עד עמ' יא, שם סוף פ"ה:

74 רבנו הזקן על כך, שהעולם הזה נקרא עולם של "קליפות" ו"סטרא אחרא",
75 למרות שהקב"ה נמצא הרי בכל מקום, גם בעולם זה, וכמו שמוסבר ב"קבלה"
76 שזהו ה"אור אין סוף" המתלבש
77 בעשר הספירות של ארבעה
78 העולמות: אצילות, בריאה,
79 יצירה, עשיה, ועלי-יין מלא גם
80 עולמנו, העולם הזה, ב"אור אין
81 סוף" – אך, אין זה סותר
82 לעובדה שהעולם הזה נקרא
83 עולם של "קליפות" ו"סטרא אחרא": **עִם הַיּוֹת בְּתוֹכּוֹ** – למרות שישנן
84 בעולם הזה, עשר ספירות דַּעֲשִׂיָּה דַּקְדָּשָׁה, – שכן, עולם העשיה כלול

63 **וְלִבֵּן נִקְרָא עוֹלָם הָיָה וּמֵלֹאוֹ, עוֹלָם הַקְּלִיפּוֹת וְסִטְרָא אַחֲרָא.**
64 – למרות שהקדושה היא המחיה גם את העולם הזה, אלא
65 מכיון שהעולם הזה הגשמי
66 מרגיש את עצמו כדבר
67 לעצמו, כמציאות נפרדת,
68 ולא נראה בו הביטול
69 להקב"ה, לכן הוא נקרא
70 עולם של קליפות וסטרא
71 אחרא, **וְלִבֵּן כָּל מַעֲשֵׂה**
72 **עוֹלָם הָיָה קָשִׁים וְרָעִים, וְהָרָשָׁעִים גּוֹבְרִים בּוֹ, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב**
73 **בְּעֵץ חַיִּים שָׁעַר מִבְּסוֹף פָּרָק ד.** הגהה – ב"הגהה" הבאה, עומד

בחן מהטוב כלל, ועלידי התלבשות הנפש בלבושים אלה – היא
 יורדת למדריגה תחתונה יותר מאשר היא עצמה: **אֵלֶּא שְׁהִקְלִפּוּת**
הֵן נִחְלָקוֹת לְשֵׁנִי מְדֻרָּגוֹת, זוּ לְמִטָּה מִזֹּה. הַמְדֻרָּגָה הַתַּחְתּוֹנָה,
הִיא שְׁלֹשׁ קְלִיפּוֹת הַטְּמָאוֹת וְרַעוּת לְגִמְרִי, וְאִין בָּהֶם טוֹב כָּלָל,
וְנִקְרָאוּ בְּמִדְרָגָתָן
יְחִיָּקְאֵל¹⁰ – ב"מרכבה"

שחזה יחזקאל הנביא, בה
 נזכרים הדברים המכסים על

אלקות, ביניהם, שלשה
 דברים המרמזים על שלש
 קליפות אלו, והן נקראות
 שם: **"רויח סַעֲרָה" ו"עֵנָן**
גָּדוֹל וְגו'." – **"ראש**
מתלקחת." שלש אלו הן

שלש הקליפות הטמאות
 לגמרי ואין בהן מהטוב כלל.
וּמָהֵן – משלש קליפות אלו,

נִשְׁפָּעוֹת וְנִמְשָׁכוֹת נִפְשׁוֹת
כָּל אֲמוֹת הָעוֹלָם, וְקִיּוֹם
גּוֹפֵם, – נוסף על החיות

מהנפש המחיה את הגוף, יש
 לגוף גם קיום עצמי, **וְנִפְשׁוֹת**
כָּל בְּעָלֵי חַיִּים הַטְּמָאִים
וְאִסּוּרִים בְּאִכְלָה, וְקִיּוֹם

גּוֹפֵם, וְקִיּוֹם וְחַיּוֹת כָּל מַאֲכָלוֹת אִסּוּרוֹת מִהַצְמָחָה, כְּמוֹ עֶרְלָה
 – פירות הצומחים על עצים שעדיין לא מלאו להם שלש שנים,
וְכָלֵאִי תִּפְרָם – תבואה שנזרעה במעורב עם ענבים, כו', – כל מה

שאסור באכילה, **וְכְמוֹ שְׁכֵתוֹב בְּעֵץ חַיִּים שֶׁעַד מִטַּ פֶּרֶק ו', –**
 שכל הדברים האמורים מקבלים חיותם משלש קליפות אלו, **וְכֵן**
קִיּוֹם וְחַיּוֹת כָּל הַמַּעֲשֶׂה דְבוֹר וּמִחְשָׁבָה שֶׁל כָּל שֵׁם"ה לֹא
תַּעֲשֶׂה – שלש מאות ששים וחמש מצוות ה"לֹא תַעֲשֶׂה" שהתורה

אסרה לעשות, לדבר ולחשוב, **וְעִנְיָהֵן, – הדברים שאסרו החכמים**
 בתור "ענפים" לאיסורים שמן התורה. הנה כל אלה מקבלים חיותם
 וקיומם משלש הקליפות הטמאות לגמרי, **כְּמוֹ שְׁכֵתוֹב שָׁם – ב"עץ**

חַיִּים, סוֹף פֶּרֶק ה': – הרי, שמחשבה, דיבור ומעשה של איסור,
 נובעים מהמדריגה התחתונה יותר שבקליפות. ואילו הנפש
 הבהמית, הרי כפי שנאמר בפרק הראשון, וכמו שיוסבר להלן, היא

מקליפת נוגה, שיש בה עדיין מן הטוב. מכאן – שהלבושים הם
 למטה במדריגה מהנפש עצמה, והם גורמים לה ירידה. זהו פירוש
 מדויק לביטוי "זה לעומת זה", הצד ההפכי של הנפש האלקית, בה,

לבושי: מחשבה, דיבור ומעשה בתורה ובקיום המצוות, הם למעלה
 במדריגה, מנפש זו עצמה וגורמים לה עליה.

84

ליקוטי אמרים

הגהה

עם היות בתוכו עשר ספי
 דעשיה דקדושה וכמ"ש בע"ה שער
 מ"ג ובתוך עשר ספי דעשיה אלו הן
 עשר ספי דיצירה ובתוכן עשר ספי
 דבריאה ובתוכן עשר ספי דאצילות
 שבתוכן אור א"ס ב"ה ונמצא אור
 א"ס ב"ה מלא כל הארץ הלוי
 התחתונה על ידי התלבשותו בעשר
 ספי דארבע עולמות אבי"ע כמ"ש
 בע"ה שער מ"ז פ"ב ובספר גלגולים
 פרק כ':

וקיום גופם וקיום וחיות כל מאכלות אסורות
 מהצומח כמו ערלה וכלאי הכרם כו' וכמ"ש בע"ה
 שער מ"ט פ"ו וכן קיום וחיות כל המעשה דבור
 ומחשבה של כל שם"ה לא תעשה וענפיהן כמ"ש
 שם סוף פ"ה:

1 בו גם עולמנו אנו, העולם הזה הגשמי, וגם עולם העשיה הרוחני, ועשר
 2 הספירות של עולם העשיה של קדושה נמצאות גם בעולמנו, וְכְמוֹ שְׁכֵתוֹב
 3 בְּעֵץ חַיִּים שֶׁעַד מִטַּ, וְכֵן עֶשֶׂר סְפִירוֹת דְּעֵשִׂיָּה אֵלּוּ הֵן עֶשֶׂר
 4 סְפִירוֹת דִּיצִירָה, וְכֵן עֶשֶׂר סְפִירוֹת של יצירה, עֶשֶׂר סְפִירוֹת
 5 דְּבִרְיָא, וְכֵן עֶשֶׂר סְפִירוֹת של בריאה, עֶשֶׂר
 6 סְפִירוֹת דְּאִצִּילוּת, שְׁכֵתוֹב
 7 – בעשר הספירות דאצילות, 2
 8 אור-אין-סוף בְּרוּךְ-הוא; 3
 9 וְנִמְצָא אור-אין-סוף בְּרוּךְ; 4
 10 הוא מלא כל הארץ תְּלֹז; 5
 11 התחתונה, על יד; 6
 12 התלבשותו בְּעֶשֶׂר סְפִירוֹת; 7
 13 דְּאִרְבַּע עוֹלָמוֹת: אִצִּילוּת; 8
 14 בְּרִיָּא וְיִצִּירָה-עֵשִׂיָּה, כְּמוֹ; 9
 15 שְׁכֵתוֹב בְּעֵץ חַיִּים שֶׁעַד מִטַּ; 16
 17 פֶּרֶק ב' וּבְסִפּוֹר גִּלְגּוּלִים פֶּרֶק; 17
 18 כ': – ולמרות זאת, מבלי
 19 הבט ש"אור אין סוף" מלא
 20 גם בעולם הזה, אין הוא
 21 בטל בגלוי להקב"ה, ונראה
 22 כדבר נפרד, כ"מצאיות"
 23 לעצמה, ולכן נקרא העולם
 24 הזה עולם של קליפות

הן נחלקות לשתי מדרגות
 זו למטה מזו המדרגה
 התחתונה היא שלש קליפו'
 הטמאות ורעות לגמרי ואין
 בהם טוב כלל ונקראו
 במרכבת יחזקאל רוח
 סערה וענן גדול וגו' ומהן
 נשפעות ונמשכות נפשות
 כל אומות עובדי גלולים וקיום
 גופם ונפשות כל בעלי חיים
 הטמאים ואסורים באכילה

וקיום גופם וקיום וחיות כל מאכלות אסורות
 מהצומח כמו ערלה וכלאי הכרם כו' וכמ"ש בע"ה
 שער מ"ט פ"ו וכן קיום וחיות כל המעשה דבור
 ומחשבה של כל שם"ה לא תעשה וענפיהן כמ"ש
 שם סוף פ"ה:

25 ו"סטרא אחרא", שכן, קדושה מסמלת רק מה שבטל להקב"ה,
 26 כשחסר ביטול זה להקב"ה – זה נקרא "סטרא אחרא". עד כאן
 27 הוסבר שהמחשבות, דיבורים ומעשים שאין מטרתם – קדושה,
 28 נקראים "סטרא אחרא", והם לבושיה של הנפש הבהמית. ולפי זה
 29 יוצא שלבושים אלה של הנפש הבהמית, הם באותה מדריגה כמו
 30 הנפש הבהמית עצמה, היא – נפש של "קליפה", וגם לבושיה הם
 31 מ"קליפה" ו"סטרא אחרא". ברם, בהיותם ההיפך מלבושי הנפש
 32 האלקית, וכפי שכבר הוסבר, ממדיגתם של לבושי הנפש האלקית,
 33 היא למעלה ממדריגת הנפש האלקית עצמה, והם גורמים עליה
 34 במדריגת נפש זו, צריכים הרי לומר כך גם ביחס ללבושי הנפש
 35 הבהמית, אלא בצד ההפכי, והיינו: לבושים אלה של הנפש הבהמית,
 36 הם במדריגה תחתונה יותר מאשר נפש זו עצמה, והם מורידים את
 37 נפש הבהמית למדריגה תחתונה יותר מאשר היא עצמה. ורבנו הזקן
 38 בא להסביר להלן, שבקליפה עצמה ישנן שתי מדריגות, אחת למטה
 39 מהשניה, ואשר בין לבושי הנפש הבהמית, ישנם לבושי מחשבה,
 40 דיבור ומעשה של עבירות – והם למטה בהרבה במדריגתם מאשר
 41 הנפש הבהמית עצמה, שכן, נפש זו היא מ"קליפת נוגה", שיש בה
 42 עדיין גם מהטוב, ואילו לבושי העבירות הם מאותן "קליפות" שאין

9. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "צ"ע אם עפ"ז הרי גם באוכל סתם כן הוא. וכ"מ בקונ' עה"ח פ"ג (עכ"פ - מפני שמביאו כו') ובתניא פ"ג: שנתחזק יותר. ומ"ש לקמן דרך "ולא עדיפ", אולי י"ל מפני שסו"ס הם בסוג א'. ובל' קיצור תניא פ"ז - בערכה". 10. יחזקאל א, ד.

יום רביעי ח' טבת

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' יא, פרק ז אך נפש... עד עמ' 22, וברחי רבנן.

ליקוטי אמרים

פרק ז אך נפש החיונית הבהמית שבישראל

שמצד הקליפה המלוכשת בדם

האדם כנ"ל ונפשות בהמות וחיות ועופות ודגים טהורים ומותרים באכילה וקיום וחיות כל הדומם וכל הצומח המותר באכילה וכן קיום וחיות כל המעשה דבור ומחשבה בענייני עוה"ז שאין בהם צד איסור לא שרש ולא ענף משם"ה מצות לא תעשה וענפיהן דאורייתא ודרבנן רק שאינן לשם שמים אלא רצון הגוף וחפצו ותאוותו ואפי' הוא צורך הגוף וקיומו וחיותו ממש אלא שכוונתו אינה לשם שמים כדי לעבוד את ה' בגופו לא עדיפי מעשה דבור ומחשבות אלו מנפש החיונית הבהמית בעצמה והכל כאשר לכל נשפע ונמשך ממדרגה השנית שבקליפות וסמרא אחרא שהיא קליפה רביעית הנקראת קליפת נוגה שבעולם הזה הנקרא עולם העשיה רובו ככולו רע רק מעט טוב מעורב בתוכה [שממנה באות מדות טובות שבנפש הבהמית שבישראל כמ"ש לעיל] והיא בחי' ממוצעת בין שלש קליפות הטמאות לגמרי ובין בחי' ומדרגת הקדושה ולכן פעמים שהיא נכללת בשלש קליפות הטמאות [כמ"ש בע"ח שער מ"ט ריש פ"ד בשם הזהר] ופעמים שהיא נכללת ועולה בבחי' ומדרגת הקדושה דהיינו כשהטוב המעורב בה נתברר מהרע וגובר ועולה

1 פרק ז. אך נפש החיונית הבהמית שבישראל שמצד הקליפה,
2 המלוכשת בדם האדם – להחיות אותו בחיים גופניים, כנזכר
3 לעיל, ונפשות בהמות וחיות ועופות ודגים טהורים ומותרים
4 באכילה, – על-פי דין תורה, וקיום וחיות כל הדומם וכל
5 הצומח המתיר באכילה,
6 וכן קיום וחיות כל
7 המעשה דבור ומחשבה
8 בענייני עולם הזה שאין
9 בהם צד איסור, – שיהיה
10 אסור לעשותם, לדבר או
11 להרהר בהם, לא שרש ולא
12 ענף משם"ה מצות לא
13 תעשה וענפיהן דאורייתא
14 ודרבנן, – כשבמחשבות,
15 בדיבורים ובמעשים, אין צד
16 של איסור כלל, רק שאינן
17 לשם שמים – הרי, כל
18 מעשיו, דיבוריו ומחשבותיו
19 של יהודי, צריכים להיות
20 לשמו של הקב"ה. למשל:
21 כשיהודי אוכל, צריכה
22 אכילתו להיות כדי שיהיה
23 לו כוח ללמוד תורה,
24 להתפלל ולקיים מצוה;
25 מסחרו צריך להיות בכוונה
26 שיהיה בידו לפרנס את
27 משפחתו, לגדל את ילדיו
28 לתורה ולמצוות, לתת
29 צדקה, גמילות חסדים
30 וכדומה. ברם, כשמטרה זו
31 נעדרת מן המעשים,

32 הדיבורים והמחשבות שלו, אלא – מטרתם היא, רצון הגוף וחפצו
33 ותאוותו, ואפילו הוא צריך הגוף וקיומו וחיותו ממש, –
34 בלעדיהם אין הגוף יכול לחיות ולהתקיים, כמו: אכילה – שהגוף
35 דורש לאכול, ובלעדי האכילה אין הוא יכול באמת לחיות. מן
36 ההכרח, אמנם, שיעשה זאת, אלא – מה שחסר כאן, הוא: שכןנתו
37 אינה לשם שמים כדי לעבוד את ה' בגופו – ובהתאם למה
38 שאמרנו, צריכה הרי, כוונתו של יהודי בשעת אכילה, להיות, שיוכל
39 לעבוד את השי"ת בכוח האכילה ההיא. ברם, כשכוונה זו חסרה, לא
40 עדיפי – אינם עדיפים, מעשה דבור ומחשבות אלו מנפש
41 החיונית הבהמית בעצמה, והכל כאשר לכל – הנפש ומעשיה,
42 דיבורה ומחשבתה, נשפע ונמשך ממדרגה השנית שבקליפות
43 וסמרא אחרא, שהיא – בסדר הקליפות, קליפה רביעית הנקראת
44 "קליפת נוגה", – משום שמאיר בה עדיין אור הקדושה, שבעולם

1 החיות של המעשה או הדיבור, היא מקליפת "נוגה", כלומר, ישנה
2 כאן האפשרות לנצל אותו גם לטוב וגם לרע, ובשעה שהוא עושה
3 את המעשה בכוונה של קדושה, היא נכללת בקדושה, ואילו בשעה
4 שהוא עושה את המעשה לשם תענוג גופו – הוא מוריד את החיות

5 לרע גמור שמשלש
6 הקליפות הטמאות לגמרי.

7 כְּגוֹן דֶּרֶךְ מִשְׁלֵ: הָאוֹכֵל

8 בְּשָׂרָא שְׂמֵנָא דְתוֹרָא – 2

9 כשאדם אוכל בשר שור

10 שמן, וְשׂוֹתָהּ יַיִן מִכֶּשֶׂם – 4

11 אלא, אין הוא עושה זאת

12 לשם תאוה, כי אם בכוונה,

13 לְהַרְחִיב דַּעְתּוֹ לַה' 7

14 וְלִתְּוִרָתוֹ, – כדי שיוכל טוב

15 יותר לעבוד את הש"ת

16 ולהבין טוב יותר תורה,

17 בְּדָמֵר רָבָא: "חֲמָרָא

18 וְרִיחָא כו'", – כמו שאמר רבא², יין וריח טוב מרחיבים דעתו של

19 אדם, שיוכל להבין טוב יותר, ולכן הוא מחפש אחרי בשר טוב ויין

20 טוב, כדי שתהיה לו הרחבת הדעת להבין טוב יותר בתורה, זאת

21 אומרת, שאכילתו ושתייתו הן בכוונה של קדושה, אִי – לא רק

22 שהאכילה היא אמצעי, בכוונה לשם קדושה או לשם מצוה, אלא

23 שהאכילה עצמה היא מצוה, הוא אוכל בשר שמן ושותה יין טוב כדי

24 לקיים את המצוה, בְּשִׁבּוֹל בְּרִי לְקִיּוֹם מִצְוֹת עֲנֵג שֶׁבֶת וַיּוֹם מֹזֵב

ליקוטי אמרים

ונכלל בקדושה כגון ד"מ האוכל בשרא שמינא דתורא
ושותה יין מבושם להרחיב דעתו לה' ולתורתו כדאמר
רבא חמרא וריחא כו' או בשביל כדי לקיים מצות ענג
שבת וי"ט אזי נתברר חיות הבשר והיין שהיה נשפע
מקליפת נוגה ועולה לה' כעולה וכקרבן. וכן האומר
מילתא דבדיחותא לפקח דעתו ולשמח לבו לה'
ולתורתו ועבודתו שצריכים להיות בשמחה וכמו
שעשה רבא לתלמידיו שאמר לפניהם מילתא
דבדיחותא תחלה וברחי רבנן.

צריכים להיות מתוך שמחה, ולכן הוא משמיע בדיחה, כדי להגביר
את השמחה, וְכִמּוֹ שְׂעֵשָׂה רָבָא לְתַלְמִידֵי וַיֵּשְׁבֵהם
מִלְתָּא דְּבִדְיָחוּתָא תַּחֲלָה – לפני שישב ללמוד עם תלמידיו, היה
רבא אומר לפניהם בדיחה וְכִדְחֵי רַבְּנָן. – ודעתם של תלמידיו
נעשתה ברוחה עליהם, כדי שיוכלו טוב יותר להבין את לימודם.
כשבדיחה נאמרת במטרה כזו, הרי החיות שבמלים אלו הבאה
מקליפת "נוגה", נפרדת מהרע ונכללת בקדושה.

יום חמישי ט' טבת

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' 22, אך מי שהוא... עד עמ' יב, שיבולע המות לנצח.

49 אִךְ מִי שֶׁהוּא בּוֹלְלִי בְּשָׂר וְסוּבָא יַיִן, – הוא זולל בשר וסובא
50 יין, כדי לְמַלֵּאת תַּאֲוַת גּוּפּוֹ וְנַפְשׁוֹ הַבְּהֵמִית, שֶׁהוּא – התאוה,
51 בְּחִינַת יִסּוֹד הַמִּים מֵאַרְבַּע יְסוּדוֹת הָרָעִים שֶׁבָּה – שבנפש
52 הבהמית, שְׂמֵמֵנו מֵדַת הַתַּאֲוָה – כמו שהוסבר בפרק הראשון,

53 שמארבעה היסודות הרעים

54 של הנפש הבהמית, באות

55 כל המדות הרעות, ותאוה 10

56 באה מיסוד המים, הִנֵּה עַל 11

57 יְדֵי זֶה יוֹרֵד חַיּוֹת הַבְּשָׂר 12

58 וְחַיִּין שֶׁבְּקִרְבּוֹ, – שאכל 13

59 ושתה, וְנִכְלָל לְפִי שְׂעָה 14

60 בְּרַע גִּמּוּר שֶׁבְּשִׁלְשׁ קְלִיפּוֹת 15

61 הַטְּמָאוֹת, – שאין בהן טוב 16

62 כלל, וְגוּפּוֹ – של האדם 17

63 שאכל ושתה לשם תאוה, 18

64 נַעֲשֶׂה לָהֶן – לקליפות,

65 לְבוֹשׁ וּמִרְכָּבָה – כמו

66 מרכבה שהיא בטלה לגמרי לרכוב עליה, כך גם כאן, נעשה גופו של

67 האדם, בשעת מעשה, כלבוש לקליפה, וכמרכבה – בטל לקליפה,

ליקוטי אמרים

אך מי שהוא בזוללי

בשר וסובאי יין למלאת תאות גופו ונפשו הבהמית
שהוא בחי' יסוד המים מארבע יסודות הרעים שבה
שממנו מדת התאוה הנה ע"ז זה יורד חיות הבשר והיין
שבקרבנו ונכלל לפי שעה ברע גמור שבשילש קליפות
הטמאות וגופו נעשה להן לבוש ומרכבה לפי שעה עד
אשר ישוב האדם ויחזור לעבודת ה' ולתורתו כי לפי
שהיה בשר היתר ויין כשר לכך יכולים לחזור ולעלות
עמו בשובו לעבודת ה' שזהו לשון היתר ומותר כלומר

שמשמעותם המילולית – התרת קשר, בְּלוֹמַר שְׂאִינוֹ קָשׁוּר וְאִסּוּר
בְּיַד הַחֲצוֹנִים – שאינו קשור בידי הקליפות, הנקראות "חיצונים",

– שכן מצוה לענג שבת ויום טוב באכילת בשר ובשתיית יין, הרי, אם
האכילה והשתיה הן לשם אחת מהכוונות האמורות, אִי נִתְּבָרַר
חַיּוֹת הַבְּשָׂר וְחַיִּין שֶׁהֵיָה נִשְׁפָּע מִקְלֶפֶת נּוֹגָה, וְעוֹלָה לַה' כְּעוֹלָה
וְכִקְרָבָן; – כמו "עולה" וקרבן, שאז החיות של המעשה שעשה

מכוח האכילה והשתיה –

נכללת בקדושה. וְכֵן – כך

גם בדיבור שאדם מדבר: אם

הם בכוונה של קדושה,

עולה אז החיות שבדיבורים

אלה לקדושה, כמו: הָאוֹמֵר

מִלְתָּא דְּבִדְיָחוּתָא –

המשמיע בדיחה, בכוונה

לְפַקֵּחַ דַּעְתּוֹ וּלְשַׂמֵּחַ לְבוֹ

לַה' וְלִתְּוִרָתוֹ וְעִבּוּדָתוֹ, –

כדי לעבוד את הש"ת,

שְׂצָרִיכִים לַחַיּוֹת בְּשִׂמְחָה,

– לימוד תורה ועבודת השם

צריכים להיות מתוך שמחה, ולכן הוא משמיע בדיחה, כדי להגביר

את השמחה, וְכִמּוֹ שְׂעֵשָׂה רָבָא לְתַלְמִידֵי וַיֵּשְׁבֵהם

מִלְתָּא דְּבִדְיָחוּתָא תַּחֲלָה – לפני שישב ללמוד עם תלמידיו, היה

רבא אומר לפניהם בדיחה וְכִדְחֵי רַבְּנָן. – ודעתם של תלמידיו

נעשתה ברוחה עליהם, כדי שיוכלו טוב יותר להבין את לימודם.

כשבדיחה נאמרת במטרה כזו, הרי החיות שבמלים אלו הבאה

מקליפת "נוגה", נפרדת מהרע ונכללת בקדושה.

אבל זהו רק לפי שעה. עַד אֲשֶׁר יָשׁוּב הָאָדָם וַיִּחְזֹר לְעִבּוּדַת ה'
וְלִתְּוִרָתוֹ, – שכן, כשאדם עושה תשובה וחוזר לתורה ולעבודת
השם, נפרדת החיות מהקליפות וחוזרת ועולה לקדושה, כִּי לְפִי

שֶׁהֵיָה בְּשָׂר הִתֵּר וַיִּיָּן בְּשָׂר, – והאדם בתאוותו הורידם לשלש

הקליפות הטמאות לגמרי,

לְכַךְ יִכּוּלִים לַחְזוֹר וּלְעֹלּוֹת

עִמּוֹ – יחד עם אותו אדם

שאכל ושתה אותם, בְּשׁוּבוֹ

לְעִבּוּדַת ה', – שהרי, הוא

מנצל אז את הכוח

שניתוסף לו מהאכילה

ומהשתיה, ובאמצעותו הוא

לומד תורה ועובד את

הש"ת. שְׂזָהוּ לְשׁוֹן "הִתֵּר"

ו"מִתֵּר", – דבר שמותר

לאכלו או לעשותו נקרא

"היתר" או "מותר",

שמשמעותם המילולית – התרת קשר, בְּלוֹמַר שְׂאִינוֹ קָשׁוּר וְאִסּוּר

בְּיַד הַחֲצוֹנִים – שאינו קשור בידי הקליפות, הנקראות "חיצונים",

1 מפני שהן מחוץ לרשות הקדושה. דבר של היתר אינו נמצא ברשות
2 הקליפות ה"חיצונים" ואינו קשור בידיהן עד כדי כך – שלא יוכל
3 לחזור ולעלות לה'. – דבר של "היתר", אם כי הוא נובע מ"קליפה",
4 יכול לחזור ולהתעלות בקדושה. רק – ברם, גם כשהחיות חוזרת

5 לקדושה, עלידי שהאדם

6 חוזר בתשובה, שהשימו

7 ממנו נשאר בגוף, –

8 כשאדם אכל דבר המותר

9 לשם תאוה, ובשעת מעשה

10 נעשה הדבר רע גמור, הרי

11 באותה שעה זה נעשה חלק

12 מגופו – ולכן גם כשאותו

13 אדם חוזר לתורה ולעבודת

14 השם, ומעלה אתו גם את

15 החיות – נשאר עדיין

16 "רושם" מהרע בגופו, ועל

17 בן צריך הגוף להכנס

18 הקבר, – אחרי מותו, כמו

19 שיתבאר לקמן. – שחיבוט

20 הקבר הוא כמו כל העונשים

21 שלמעלה הבאים כדי לזכר

22 את הנשמה, וחיבוט הקבר

23 מכון במיוחד לזכר את

24 האדם מאותו "רושם"

25 שנשאר בגופו מהתענוגים

26 הגופניים שלא לשם שמים.

27 כאמור, החיות שבאכילה

28 ושתיה לשם תאוה, נכללת,

29 לפי שעה, ברע גמור של שלש הקליפות הטמאות לגמרי, עד

30 שהאדם יעשה תשובה, וכן החיות שבטפות ורע שיצאו ממנו

31 בתאוה בהמית, שלא קדש עצמו בשעת תשמיש עם אשתו

32 מהורה. – שגם אז נכללת החיות, לפי שעה, ברע גמור של שלש

33 הקליפות הטמאות לגמרי, עד שהאדם יחזור בתשובה. ברם, כל

34 האמור הוא בשעה שהדבר עצמו מותר בעשיה, אלא שהוא עושה

35 זאת לשם תאוה ולא לשם שמים, מה שאין בן במאכלות

36 אסורות וביאות אסורות, שהן – בהיות הם עצמם דברים

37 אסורים, משלש קליפות הטמאות לגמרי – הם אסורים וקשורים

38 בידי החיצונים – בידי הקליפות שמחוץ לרשות הקדושה, לעולם,

39 ואין – החיות שבדברים אלה, עולים משם – מהקליפות, עד כי

40 יבא יומם – שהקליפות תיעלמנה, ויבלע המות לנצח, כמו

41 שכתוב: "ואת רוח הטמאה אעביר מן הארץ"; – כשהקליפות

42 תיבטלנה, יעלו מהן ממילא ניצוצות הקדושה, אז – אפשר הדבר,

43 שגם עתה תצא החיות של הדברים האסורים מהטמאה ותעלה

44 לקדושה, עד שיעשה תשובה גדולה כל כך שזדונות נעשו לו

45 בזכות ממש, שהיא תשובה מאהבה מעמקא דלבא –

46 כשהתשובה היא מעומק הלב, באהבה רבה וחשיקה – מתוך

ליקוטי אמרים

שאינו קשור ואסור בידי החיצונים שלא יוכל לחזור
ולעלות לה' רק שהרשימו ממנו נשאר בגוף ועל כן
צריך הגוף לחיבוט הקבר כמו"ש לקמן מה שאין כן
במאכלות אסורות וביאות אסורות שהן משלש קליפות
הטמאות לגמרי הם אסורים וקשורים בידי החיצונים
לעולם ואין עולים משם עד כי יבא יומם ויבולע המות
לנצח כמו"ש ואת רוח הטמאה אעביר מן הארץ או עד
שיעשה תשובה גדולה כל כך שזדונות נעשו לו כזכיות
ממש שהיא תשובה מאהבה מעומקא דלבא באהבה
רבה וחשיקה ונפש שוקקה לדבקה בו ית' וצמאה נפשו
לה' בארץ עיפה וציה להיות כי עד הנה היתה נפשו
בארץ ציה וצלמות היא הסטרא אחרא ורחוקה מאור
פני ה' בתכלית ולזאת צמאה נפשו ביתר עז מצמאון
נפשות הצדיקים כמאמרם ז"ל במקום שבעלי תשובה
עומדים בו ועל תשובה מאהבה רבה זו אמרו שזדונות
נעשו לו כזכיות הואיל ועל ידי זה בא לאהבה רבה זו
אבל תשובה שלא מאהבה זו אף שהיא תשובה
נכונה וה' יסלח לו מכל מקום לא נעשו לו כזכיות ואין
עולים מהקליפה לגמרי עד עת קץ שיבולע המות
לנצח.

חשק, ונפש שוקקה לדבקה בו יתברך, וצמאה נפשו לה'
בארץ עיפה וציה, – הצמאה למים, כך גם נפשו צמאה להשי"ת,
להיות בו עד הנה – עד שעשה תשובה, היתה נפשו בארץ ציה
וצלמות, היא הסטרא אחרא, ורחוקה מאור פני ה' בתכלית,

– נפשו רחוקה בתכלית

מהאור האלקי הפנימי,

ולזאת – ולכן, בשעה

שעושה תשובה מתוך

אהבה רבה, צמאה נפשו –

להשי"ת, ביה"ק עז – חזק

יותר, מצמאון נפשות

הצדיקים, – שלא חטאו אף

פעם. שכן, צדיקים קרובים

תמיד אל הקב"ה, והם

דומים למי שנמצא תמיד

במקום של מים, שם צמאנו

אינו חזק כל כך, ואילו מי

שנמצא במדבר שממה,

מקום שאין בו מים – צמאנו

למים הוא חזק בהרבה. כך

גם צמאנו של ה"בעל

תשובה" לאלקות חזק

בהרבה מכפי שהדבר הוא

ב"צדיק, במאמרם ז"ל: –

כמו שאומרים חכמינו ז"ל:

"במקום שבעלי תשובה

עומדים בו". – במדריגה

בה עומדים בעלייתשובה,

אין ביכולת צדיקים גמורים לעמוד שם. שכן, כאמור חסר בצדיקים

אותו צמאון לאלקות, כפי שהוא בבעלי-תשובה, שהיו לפני זה

רחוקים מאד. ועל תשובה מאהבה רבה זו אמרו – חכמינו ז"ל:

"שזדונות נעשו לו בזכיות", – חטאיו נהפכים למצוות, וכל כך

למה? – הואיל ועל ידי זה בא לאהבה רבה זו. – עלידי אותן

עבירות שהרחיקו אותו מהקב"ה, הוא הגיע, כשעשה תשובה,

לאהבה גדולה זו. העבירות פעלו בו אותה פעולה כמו מצוות, הן

הביאו אותו לאהבה גדולה יותר להקב"ה. על-כילפנים מהאמור

מובן, שגם כעת, לפני היעלמות הקליפות וביטול הרע, ישנה דרך

להעלות לקדושה את החיות שבדברים האסורים, וזאת עלידי

תשובה הבאה מאהבה רבה להקב"ה. אבל תשובה שלא מאהבה

זו, אף שהיא תשובה נכונה, וה' יסלח לו, – על העבירות

שעבר, מכל מקום לא נעשו לו – העבירות, בזכיות, – כמצוות,

ואין עולים מהקליפה לגמרי עד עת קץ, – הגלות, שיבולע

המות – הקליפות הנקראות מות, לנצח. – למדנו, הרי, שהחיות

שבמאכלים אסורים וביאות אסורות, אינה יכולה להינתק לגמרי

מהקליפות, אלא עלידי תשובה הנובעת מתוך אהבה רבה, או

כשהקליפות תיבטלנה ותיעלמנה לגמרי.

יום שישי י' טבת

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' יב, אך החיות שבטפות... עד עמ' 24, בגוף בשר ודם:

של הקליפה, מה שאין בן בורע לבטלה, - שונה הדבר בורע לבטלה, 45
 שאין שם בחינת נוקבא דקליפה, - לא קיימת כלל, במובן הגשמי של 46
 העבירה, בחינת "נקבה" של קליפה, רק שבחיותיה ותולדותיה - של 47
 הקליפה, מלבישים - ומקפצים, לחיות שבטפות, בידוע לידועי חן - 48
 לידועי חכמת הקבלה: אלא 49
 אם בן יעשה תשובה 50
 מאהבה רבה כל כך, עד 51
 שזדונות נעשו לו בזכות. 52
 - ומשום כך לא נזכר 53
 בתורה, חטא זה, של זרע 54
 לבטלה, בכלל ביאות 55
 אסורות, שכן, בהוצאת זרע 56
 לבטלה אפשר לאדם 57
 להעלות את החיות לקדושה 58
 על-ידי "תשובה נכונה", 59
 רגילה אך כנה, ו"כוונה" 60
 בקריאת שמע שעל המטה, 61
 גם בלי תשובה הנובעת 62
 מאהבה רבה. וכן, יובן 63
 מאמר ר"ל: - על יסוד מה 64
 שאמרנו שבביאות אסורות, 65
 אפשר להציל את החיות 66
 מהקליפות על-ידי תשובה 67
 מאהבה רבה, יובן מאמר 68
 רבותינו ז"ל: "איהו מענת 69
 שלא יוכל לתקן" - זה 70
 שבא על הערוה ותוליד 71
 ממזר, שאז - כשכבר 72
 תוליד ממזר, גם אם יעשה 73
 תשובה גדולה כל כך - 74
 כגון תשובה מאהבה רבה, אי אפשר לו להעלות החיות לקדושה, 75
 מאחר שכבר ירדה לעולם הזה ונתלבשה בגוף בשר ודם: - 76
 של הממזר שנוול. זאת אין גם בכוח תשובה מאהבה רבה לבטל, 77
 ולכן זוהי עבירה שאי אפשר לתקן. למרות זאת, מוסבר במקום אחר, 78
 שכשהתשובה היא חזקה באופן מיוחד, בכוחה להביא לידי כך 79
 שהממזר ימות, כלומר שגוף הבשר ודם - יתבטל. כפי שידוע¹¹ 80
 הסיפור בגאון החסיד רבי יוסף מבישנקוביץ שרבנו הזקן ציווה עליו 81
 להיעשות ל"בעל עגלה" כשהתאכסן רבי יוסף, באחת מנסיעותיו, 82
 באכסניה מסוימת, ערך "תיקון חצות" והתפלל מתוך בכי רב - נבח 83
 שם באותה שעה יהודי אחד, שסטה מן הדרך הישרה, התחתן עם 84
 גויה ונולד להם ילד. בכיותיו של רבי יוסף חדרו כל כך ללבו ונפשו 85
 של אותו יהודי, עד שהחליט מעומק לבו לחזור לדרך היהדות. 86
 תשובתו של אותו יהודי היתה גדולה כל כך, שהביאה לידי כך 87
 שהממזר שנוול לו - טבע. 88

ליקוטי אמרים

אך החיות שבטפות זרע שיצאו ממנו לבטלה 1
 אף שירדה ונכללה בשלש קליפות הטמאות הרי זו עולה 2
 משם בתשובה נכונה ובכוונה עצומה בקריאת שמע 3
 שעל המטה כנודע מהאר"י ז"ל ומרומנו בגמרא כל 4
 הקורא קריאת שמע על מטתו כאלו אוהו חרב של 5
 שתי פיות כו' להרוג גופות החיצונים שנעשו לבוש 6
 לחיות שבטפות ועולה החיות מהם כידוע ל"ח. 7
 ולכן לא הוזכר עון זרע לבטלה בתורה בכלל ביאות 8
 אסורות אף שחמור מהן וגדול עונו בבחי' הגדלות 9
 ורבי הטומאה והקליפות שמוליד ומרבה במאד מאד 10
 בהוצאת זרע לבטלה יותר מביאות אסורות רק 11
 שבביאות אסורות מוסיף כח וחיות בקליפה טמאה 12
 ביותר עד שאינו יכול להעלות משם החיות בתשובה* 13
 אא"כ יעשה תשובה 14
 מאהבה רבה כל כך עד 15
 שזדונות נעשו לו כזכויות 16
 ובוה יובן מאמר רז"ל 17
 איהו מעוות שלא יוכל 18
 לתקן זה שבא על הערוה 19
 ותוליד ממזר שאז גם אם יעשה תשובה גדולה 20
 כל כך אי אפשר לו 21
 מאחר שכבר ירדה לעולם הזה ונתלבשה בגוף 22
 בשר ודם: 23

1 להלן בא רבנו הזקן לומר שקיים איסור אחד שהחיות שלו יכולה
 2 לעלות לקדושה גם שלא על-ידי תשובה הנובעת מאהבה רבה, אלא
 3 כשעושה תשובה נכונה מתוך כוונה רבה בקריאת שמע שעל המטה:
 4 אך החיות שבטפות זרע שיצאו ממנו לבטלה, אף שירדה
 5 ונכללה בשלש קליפות
 6 הטמאות - הרי זו עולה
 7 משם בתשובה נכונה, - 1
 8 "רגילה" אך כנה, ובכונה 2
 9 עצומה בקריאת שמע 3
 10 שעל המטה, כנודע 4
 11 מהאר"י ז"ל, - ש"כוונה" 5
 12 בקריאת שמע שעל המטה 6
 13 מסוגלת לתקן חטא זה, 7
 14 ומרמז בגמרא: - 8
 15 האומרת: "כל הקורא 9
 16 קריאת שמע על מטתו 10
 17 כאלו אוהו חרב של שתי 11
 18 פיות כו", - ושתי פיות 12
 19 אלו הן כדי, להרוג גופות 13
 20 החיצונים - של הקליפות, 14
 21 שנעשו לבוש 15
 22 שבטפות, - הריגת גופות 16
 23 הקליפות נעשה על-ידי אחת 17
 24 הפיות מהחרב של קריאת 18
 25 שמע שעל המטה, ועולה 19
 26 החיות מהם, - על ידי הפה 20
 27 השני של החרב, בידוע 21
 28 לידועי חן. - (חכמה) 22
 29 נסתר(ה), חכמת הקבלה. 23
 30 ולכן לא הוזכר עון זרע
 31 לבטלה בתורה בכלל ביאות אסורות, אף שחמור מהן, - אף
 32 שבפרט מסויים חמור עון זרע לבטלה מביאות אסורות, ונדל עונן,
 33 בבחינת הגדלות ורביי הטמאה והקליפות שמוליד ומרבה -
 34 את הקליפות, במאד מאד בהוצאת זרע לבטלה, יותר מביאות
 35 אסורות. - כלומר בכמות הוא יוצר על-ידי עבירה זו הרבה יותר
 36 'קליפות' מאשר על-ידי ביאות אסורות, רק שבביאות אסורות
 37 מוסיף כח וחיות בקליפה טמאה ביותר, עד שאינו יכול
 38 להעלות משם החיות בתשובה, - בתשובה רגילה, (הגהה -
 39 ב"הגהה" הבאה, מסביר רבנו הזקן, מדוע בביאות אסורות אי אפשר להעלות
 40 את החיות מהקליפות, רק על-ידי תשובה הנובעת מאהבה רבה, ואילו בורע
 41 לבטלה אפשר לעשות זאת גם על-ידי "תשובה נכונה": מפני שנקלטה
 42 בסיס דנוקבא דקליפה - שכן, בביאות אסורות, נקלטה החיות ב"יסוד"
 43 ה"נקבה" של הקליפה, המקבלת וקולטת החיות מהקדושה, - שכן, כשם
 44 שהדבר בצד הגשמי של עבירה זו, כך גם ברוחניות, נקלטת החיות ב"נקבה"

יום שבת קודש י"א טבת

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' 24, פרק ח ועוד זאת... עד עמ' 26, שעסקו בהן.

44 לפי שיכול לחזור לקדשה בלעילי. - שגם כשאכל כדי למלא
45 תאות נפשו, אך, מכיון, שמדובר במאכל של היתר, מתעלה החיות
46 לקדושה, כשהאדם חוזר ללמוד תורה ולעבוד את השי"ת; ואילו
47 היצירה הרע לדבר של איסור, אינו יצירה הרע יהודי כלל, אלא יצר

הרע זר. יצירה הרע זה מקבל

48 האדם, בגלל השתקעותו

49 בתאוות "מותרות", על יין

50 הוא מתגשם, ונצר בו רצון

51 לדבר של איסור, דבר שאינו

52 טבעי ליהודי. אך מכל

53 מקום, - גם במאכלים של

54 היתר, כשאכל אותם כדי

55 למלא תאות נפשו, שקיימת

56 עדיין האפשרות להחזירו

57 לקדושה, אבל קדם שחזור

58 לקדשה, - לפני חזרת

59 האדם בתשובה, הוא סמך

60 אחר וקלפה. וגם אחר

61 כף, - אף לאחר שהאדם

62 חזר בתשובה והחזיר את

63 חיות המאכל לקדושה,

64 הרשימו ממנו - הרושם

65 מכך, נשאר דבוק בגוף, -

66 האדם, להיות כפי מכל

67 מאכל ומשקה - שאדם

68 אוכל ושותה, נעשה תכף

69 דם ובשר מבשרו. - ומכיון

70 שבשעה שאכל לשם תאוה

71 - כשהדבר היה רע - ניתוסף בגופו דם ובשר - נשאר בו "רושם"

72 מכך, גם לאחר שחזר בתשובה והחזיר את חיות המאכל לקדושה,

73 ולכן צריך הגוף לתפוס תכונה, - שהוא עונש מיוחד לגוף,

74 לנקותו ולטהרו מטמאות שקבל - הגוף, בהנאת עולם הזה

75 ותענוגיו מטמאת קלפת נהג ושרין יהודאין. - היצירה הרע

76 היהודי המגרה את האדם לתענוגים מותרים. אלא אם כן מי שלא

77 נהנה מעולם הזה כל ימיו - או שאכן לא נהנה באמת, או שהנאתו

78 לא היתה מהעולם הזה, משום שכל מה שעשה היה רק לשם מצוה

79 וקדושה, כרגונו תקדוש. - רבי יהודה הנשיא שאמר⁵ בשעת

80 הסתלקותו, שלא נהנה מהעולם הזה אף לא באצבע קטנה. הרי, מי

81 שלא נהנה מהעולם הזה בכל משך ימי חייו, הוא אינו זקוק לעונש

82 זה של חיבוט הקבר כדי לנקות את גופו; ואילו מי שאינו בדרגה כזו

83 - זקוק גופו לעונש "חיבוט הקבר", כדי לנקותו מהטומאה שנדבקה

84 בו, על-ידי הנאות העולם הזה ותענוגיו. להלן, מסביר רבנו הזקן ענין

85 לבוש הדיבור, כשמדברים דיבורים מותרים שלא לשם שמנים:

86

1 פרק ח. ועוד זאת במאכלות אסורות, שלכך נקראים בשם

2 "אסור", - כלומר קשור, מפני שאף מי שאכל מאכל

3 אסור בלא הודע - מבלי לדעת, וכיוונת האכילה היתה, לשם

4 שמנים, לעבד ה' בכח אכילה התיא, - לו היה זה מאכל של היתר,

5 היתה האכילה עצמה

6 מפרידה את הטוב מהרע;

7 כפי שכבר הוסבר, שעל-ידי

8 אכילה לשם שמנים נפרד

9 הטוב מן הרע שבחיות

10 המאכל. ברם, כאן מדובר

11 על אכילת מאכל של איסור

12 לשם שמנים, וגם פעל ועשה

13 בן, וקרא והתפלל בכח

14 אכילה התיא - שבאם היה

15 המדובר ביחס לאכילת דבר

16 המותר, ובכוח אותה אכילה

17 הוא לומד ומתפלל - היתה

18 החיות של המאכל עולה

19 לקדושה, בהיות המאכל

20 מנוצל ללימוד ולתפלה; אין

21 החיות שבה עולה

22 ומתלבשת בתבנית התורה

23 והתפלה כמו ההתר, -

24 וכל כך למה? מפני אסורה

25 - כלומר, מפני התקשרות

26 מאכל זה בידי הסמך

27 אחר משלש קלפות

28 הטמאות. - לגמרי, שאינו

29 מרשה לחיות שבמאכל להתעלות לקדושה. ואפילו הוא אסור

30 בלבד, - שהחכמים אסרו לעשותו, ואין הוא איסור מדאורייתא,

31 שהמורים דברי סופרים יותר מדברי תורה בוי. - וממילא, גם

32 דבר שחכמים אסרוהו קשור בקליפות הטמאות לגמרי, ואי אפשר

33 להעלותו לקדושה, גם אם השתמש בו לשם שמנים, מבלי שידע

34 שהדבר אסור. ולכן, גם היצר הרע וכן המתאווה לדברים

35 האסורים, הוא שר משדין נכראין, - שר של גוי, שהוא יצר הרע

36 של אמות העולם, שנפשותיהם משלש קלפות הטמאות. -

37 ולכן מתאווים הם, והיצר הרע שלהם, לדברים אסורים, המקבלים

38 חיותם משלש הקליפות הטמאות והערת כ"ק אדמו"ר שליט"א:

39 "שבהם מדובר בז"ג רגו ועוד". מה שאין בן היצר הרע וכן

40 המתאווה לדברים המתירים למלא תאוותו, - למרות שהוא

41 עושה זאת כדי למלא תאות נפשו, וכפי שכבר הוסבר, "יורד" על-ידי

42 כן גם הדבר המותר, אל הרע שמשלש הקליפות הטמאות לגמרי;

43 ברם, למרות זאת הוא שר משדין יהודאין², - יצירה הרע "יהודי",

1. משנה סנהדרין פ"ח, ב. במדבר רבה יד, יב. 2. זהר חלק ג. רגו, א. רעז, א. 3. פרק ז. 4. ראה זוהר חלק ב. קנא, א. ובמיוחד רבי חיים וויטאל בסוף ספר הגלגולים, וספר הכוונות נה, ב. 5. כתובות קד, א.

בקיום מצוה - ב"גיהנום של שלג"10. הרי, נוסף על העונש
שמענישים על ביטול מצות תלמוד תורה, כעונש שמענישים על
ביטול כל מצות-עשה - קיים עונש מיוחד על "ביטול תורה". וכן
העוסק בַּחֲכָמֹת אֲמוֹת הָעוֹלָם - בַּכֹּל דְּבָרִים בְּטָלִים יִחְשַׁב
לְעֵינָיו עוֹן בְּטוֹל תּוֹרָה, -
שגם בלימוד חכמות כלליות

עוברים על חטא ביטול
תורה, בְּמֹו שְׁבָתוֹב
בְּהִלְכֹת תַלְמוּד תּוֹרָה¹¹.
וְעוֹד זֹאת יִתְּרָה טָמְאָתָה
שֶׁל חֲכָמֹת הָאֲמוֹת עַל
טָמְאָת דְּבָרִים בְּטָלִים,
שְׂאִינוּ מְלָכִישׁ וּמְטָמָא -
על-ידי דברים בטלים, רק
הַמְדוּת, - שֶׁחַן מִסוּד
הָרוּחַ הַקְדוֹשׁ שֶׁבִּנְפְּשׁוֹ
הָאֱלֹהִית, - שֶׁחַן, גַּם הַנֶּפֶשׁ
הָאֱלֹקִית מורכבת מארבעה
יסודות רוחניים: אש, רוח,
מים, עפר. המדות, כאהבה,
פחד וכדומה, באות מיסוד
הרוח - ועל ידי דברים
בטלים הוא משקיע בהם את
שבע המדות של הנפש
האלקית, הנובעות מיסוד
הרוח שבה, ומלכך אותן,
בְּטָמְאָת קִלְפָת נִגְה
שֶׁבִּדְבָרִים בְּטָלִים, הַבָּאִים
מִסוּד הָרוּחַ הַקְדוֹשׁ
שֶׁבִּקְלִפָּה זוֹ בִּנְפְּשׁוֹ
הַבְּהִמִית כְּדִלְעִיל, - כְּמוֹ שֶׁהוֹסֵב בַּפֶּק הָרָשׁוֹן. וְלֹא בְּחִינַת
הַבְּהִמָּה-בִּינָה-דַעַת שֶׁבִּנְפְּשׁוֹ, - דְּבָרִים בְּטָלִים אֵינֶם מְטָמִים אֵת
הַשֶּׁכֶל שֶׁבִּנְשְׁמָה, מֵאַחֵר שֶׁחַם דְּבָרִי שְׁמוֹת וּבִזְרוּת, שְׁנֵם הַשְׁוִימִים
וְעַמִּי הָאָרֶץ יִכּוּלִים לְדַבֵּר בָּן. - אֵין הוּא מִשְׁקִיעַ אֵת שֶׁכּוֹ
בְּדָבָרִים בְּטָלִים, וּמִמִּילָא אֵינוֹ מְטָמָא אֵת הַשֶּׁכֶל שֶׁל נֶפֶשׁוֹ הָאֱלֹקִית.
מֵה שְׂאִין בֶּן בְּחֲכָמֹת הָאֲמוֹת, - שׁוֹנֵה הַדְּבַר בִּיחַס לַחֲכָמוֹת
אוֹמוֹת הָעוֹלָם, שֶׁבַּחֲעֶסְקוֹתוֹ בָּחַן הוּא מְלָכִישׁ וּמְטָמָא בְּחִינַת
הַבְּהִמָּה-בִּינָה-דַעַת - הַשֶּׁכֶל, שֶׁבִּנְפְּשׁוֹ הָאֱלֹהִית בְּטָמְאָת קִלְפָת
נִגְה שֶׁבִּחֲכָמֹת אֵלוֹ, שֶׁנִּפְּלוּ שָׁמָּה - אוֹתוֹן חֲכָמוֹת "נִפְלוּ" לַתּוֹךְ
קִלְפַת נִגְה, בְּשִׁבְרֵת הַכֹּלִים - בְּתַהֲלִיךְ שֶׁל "שִׁבְרֵת הַכֹּלִים"
בְּרִאשִׁית הַבְּרִיאָה, מְבַחֲנִית אַחֲרָיוֹם שֶׁל חֲכָמָה דִּקְדוּשָׁה, בִּידוּעַ

וְעַל דְּבָרִים בְּטָלִים בְּהִתְר, - כְּשֶׁאֵין אִיסוּר בְּדִיבּוּרָם, בְּגוֹן עַם
הָאָרֶץ שְׂאִינוּ יִכּוּל לְלַמֵּד - שֶׁחַן, מִי שִׁיכּוֹל לְלַמּוֹד, מוֹטֵלֵת עֲלָיו
תְּמִיד חוֹבַת מִצְוַת-הַעֲשֵׂה שֶׁל "וְדַבַּרְתָּ בָּם וְלֹא דַבְּרִים בְּטָלִים"⁶,
הוּא חַיִּיב תְּמִיד לְדַבֵּר רַק דְּבָרֵי תּוֹרָה וְלֹא דְּבָרִים בְּטָלִים, וּלְגַבִּי יֵשׁ

משום איסור לדבר דברים
בטלים. ואילו, עם הארץ,
שאינו יכול ללמוד, יש
שהדברים בטלים שלו אינם
באיסור. ואף הוא צריך
לטהר נפשו מטמאת זו
דקלפה זו, על ידי גלגולה
בכף הקלע, - ביחס
לעונש זה של "כף הקלע"
מובא הביטוי, שקולעים את
האדם מקצה אחד של
העולם לקצה השני, או
מארץ ישראל לחוץ לארץ.
הרעיון הגלום בכך הוא:
מעבירים את הנפש
מקיצוניות לקיצוניות,
בתחלה רואה הנפש את
האמת ואת הגדלות
שבקדושה ובאלקות, ומיד
"זורקים" אותה, למחשבות
ולדיבורים, שחשבה ודיברה
בעולם הזה; ויש בכך משום
צער גדול לנשמה⁸, בְּמֹו
שְׁבָתוֹב בּוֹהֵר פִּרְשֵׁת
בְּשִׁלַּח דָּף נִט. אָבֵל
לְדְּבוּרִים אֲסוּרִים, בְּמֹו
לְצִנּוֹת וְלִשְׁוֹן הָרַע וּכְיוּצָא בְּהֵם, שֶׁחַן מִשְׁלַשׁ קִלְפֹת הַטָּמְאוֹת
לְגַמְרִי - אֵין כֶּף הַקֶּלַע [לְבָדוֹ] מוֹעִיל לְטַהֵר וּלְהַעֲבִיר טָמְאוֹת
מִהֶנֶפֶשׁ, רַק צְרִיכָה לִירֹד לְגִיהֶנֶם. - שֶׁהוּא עוֹנֵשׁ חֲמוּר יוֹתֵר,
וּמִשּׁוֹם כֵּךְ הוּא מִשְׁפִּיעַ יוֹתֵר לִנְקוּת אֵת הַנֶּפֶשׁ. וְכֵן מִי שֶׁאִשְׁפָּרֵר לוֹ
לְעֶסֶק בְּתוֹרָה וְעוֹסֵק בְּדְבָרִים בְּטָלִים - אֵין כֶּף הַקֶּלַע לְבָדוֹ
מוֹעִיל לְנִפְשׁוֹ לְמַרְקָה וּלְזִכְכָּה, רַק - הִיא זָקוּקָה לְעֵנְשִׁים
חֲמוּרִים שֶׁמְעַנִּינֶיהָ עַל בְּטוֹל תּוֹרָה בְּפִרְטוֹת, מְלַבֵּד עֵנֶשׁ
הַכֹּלְלִי לְכָל בְּטוֹל מִצְוַת עֲשֵׂה מַחֲמַת עֲצָלוּת בְּגִיהֶנֶם שֶׁל שִׁלַּג,
בְּמִבְּאֵר בְּמָקוֹם אַחֲרִי. - אָדָם נִעֲשֶׂה עַל עֲבִירוֹתָיו "מֵדָה כְּנֹגֵד
מִדָּה", חוֹמֶרֶת הָעוֹנֵשׁ כְּחוֹמֶרֶת הַחֲטָא, וּלְכֵן: עַל עֲבִירָה שֶׁנַּעֲשֶׂתָה
מִתּוֹךְ חוֹם וְחִמְיּוֹמֹת - מִעֲנִינִים ב"גִּיהֶנֶם שֶׁל אֵשׁ, וְעַל קִרְיֹת

6. יומא יט, ב. 7. ראה שבת קנב, ב. 8. כדאי להוסיף כאן, מה שאמר כ"ק אדמו"ר מוהריי"צ נ"ע באחת משיחותיו הקדושות, שאמירת דברי תורה בעל פה, למשל: לומר בעל פה מלות החומש, תהלים, משניות או תניא - נוסף שבכך מקיימים מצות תלמוד תורה ומטהרים את האויר - זה עוזר לאדם להיפטר מעונש כף הקלע. 9. לקוטי תורה להאריז"ל בתחילת פרשת שמות. ראה גם זוהר חלק א. סב, ב; רלז, ב; חלק ב. קנ, א-ב. 10. יש שרוצים ללמוד כאן, שבגיהנום של שלג יש משום רפואה לקרירות הנפש, כמו שעל-ידי שפשוף שלג על אבר קפוא, עוזר להחזרת הילוך הדם הרגיל. ברם, הרבי מפקפק בנכונות פירוש זה, ואומר שבלקוטי תורה להאריז"ל לא משמע כך. הוא העיר: "צע"ג א נכון הוא; וא"כ למה גוזלין השלג כו' שבל"ת שם". 11. פרק ג, סעיף ז. "הלכות תלמוד תורה" הוא הספר הראשון שנדפס מרבנו הזקן, בשנת תקנ"ד, בשקלוב, ולאחר מכן - צורף ונכלל בשולחן ערוך שלו.

1 לְיוֹדְעֵי חֵן. – לְיוֹדְעֵי חֶכְמָה נִסְתָּרָה (חֶכְמַת הַקְּבִלָּה), שְׁבָה מִתְבָּאֵר
2 הַתְּהַלִּיךְ הָאִמּוֹר וְאוֹפֵן הַנִּפְלָאָה. וּבִכֵּן, כְּשִׁלּוּמֵי־חַיִּים חֶכְמֹת כִּלְלִיּוֹת,
3 מִטְמָאִים אֶת הַשֶּׁכֶל שֶׁל הַנֶּפֶשׁ הָאֱלֵקִית, וְזֶה גְרוּעַ מִדְּבָרִים בְּטָלִים,
4 עַל־יָדָם הוּא מִטְמָא רַק אֶת הַמַּדּוּת וְלֹא אֶת הַשֶּׁכֶל. אֲלֵא אִם כֵּן
5 עוֹשֶׂה אוֹתָן – אֶת הַחֲכָמֹת,
6 כְּרִדּוֹם לְחֶתֶךְ בָּהֶן, דִּהְיִינוּ
7 כְּדִי לְהַתְּפִיֵּן מֵחֵן פְּרוּחַ
8 לְעַבְדֵּי ה', אוֹ שִׁיּוּדָע
9 לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן לְעַבְדוּת ה'
10 אוֹ לְתוֹרָתוֹ, – לְמַשְׁלִ: הוּא
11 לּוֹמֵד חֶכְמַת הַחֲשׁוֹבֹן, כְּדִי
12 לְהַבִּין הֵיטֵב אֶת דִּינֵי קִידוּשׁ
13 הַחוּדוּשׁ, וּבְדוּמָה. וְזֶהוּ טַעְמֹו שֶׁל הַרְמָב"ם וְרַמְבַּ"ן ז"ל וְסִיעֵתָן
14 שֶׁעָסְקוּ בָּהֶן: – בְּחֶכְמֹת אֱמוּנַת הָעוֹלָם, שֶׁכֵּן, הֵם יָדְעוּ לְנַצֵּל חֲכָמֹת
15 אֱלוֹ בַּעֲבוּדַת הַשֵּׁם וּבְתוֹרָה. בַּהֲקָשָׁר לְהִאֲמֹר בְּפֶרֶק זֶה, שֶׁדָּבָר שֶׁל

לִיקוּנֵי אִמְרִים

אֲחוּרִיִּים שֶׁל חֲכָמָה דְּקִדּוּשָׁה כִּידוּעַ לְיוֹדְעֵי חֵן אֲלֵא א"כ
עוֹשֶׂה אוֹתָן קִרְדּוֹם לְחֶתֶךְ בָּהֶן דִּהְיִינוּ כְּדִי לְהַתְּפִיֵּן
מֵחֵן בְּרִיּוּחַ לְעַבְדוּת ה' אוֹ שִׁיּוּדָע לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן לְעַבְדוּת
ה' אוֹ לְתוֹרָתוֹ וְזֶהוּ טַעְמֹו שֶׁל הַרְמָב"ם וְרַמְבַּ"ן ז"ל
וְסִיעֵתָן שֶׁעָסְקוּ בָּהֶן:

שֶׁזֶהוּ חֶלֶב יְהוּדִי, וְנוֹסֵף עַל כֵּךְ חֶלֶב עֲבוֹרָה הוּא אִיסוּר מִדְּרַבְנָן בִּלְבַד
– הַזִּיק לֹא הִדְבֵּר בְּרוּחָנִיּוֹת, וּמִכַּאֲן סְפִיקוּתוֹ בְּאֱמוּנָה. רַבְנֵי הַזֶּקֶן נָתַן
לֹא "תִּיקוּן", שֶׁזֶר לֹא לְהִירְפָּא מִמַּחֲלַת הָרוּחָנִית.

אֲגָרוֹת קוּדֵשׁ

ב"ה, י"ב טבת, תשי"ז
ברוקלין.

הַרְה"ג וו"ח א"י נ"נ מִלֵּאכְתּוֹ מִלֵּאכְתּוֹ שְׁמִים
מוו"ה יצחק שי

שלום וברכה!

במענה על מכתבו, בו מעיר על השאלה (שנדפסה בהתמים חוברת ה' עמוד עח אות ב') בתניא פרק ח', ותוכנה, דבמאכלות אסורות כשמתפלל או לומד אח"כ בכח האכילה היא, איך אפשר שהחיות שבה לא יעלה לקדושה. ויש להוסיף בזה עוד חומר ע"פ המבואר בריש פרק ל"ז כי א"א לנפש האלקית לבטא בשפתים וכו'.

אבל הביאור בזה פשוט, דהעלי' הוא חידוש (להעיר מקה"ר ג, יד) כיון שהסברא החיצונית היא להיפך, דמה שייכות לגשם המאכל וכו' ואפילו לגשם הגוף לקדושת התורה והתפלה שכולה רוחנית, ולא עוד אלא שגם בהנוגע לנה"ב יש מקום לתמי' זו, ובדוגמא שיד הכותבת דברי שכל אין ניכר בה כלל כל זיכוך עי"ז ואין נפק"מ אם כותב דברי שטות, דברי חכמה ושכל או אחרת, וכלשון רבנו ז"ל החכמה א"א למששה בידים, אלא שעל ידי זיכוך החומר וגם הגשם נתעלה עד שיש לו איזה שייכות לרוחניות, ובדוגמת חומר המוח דוקא שעפ"י המבואר באיזה מאמרים נעשה בו שינוי עי"י ההתעסקות בדברי שכל, משא"כ דברי שטות, ונתעלה עי"י עסק זה, ומזה מובן שבאותו הגשם והחומר אפילו אם כבר נתעלה, אם לאח"ז נפל ממדריגתו שוב נמצא הוא במצבו הקודם, ומובן ענין זה מהטעם וההסברה שמצות בגשם אפשריות רק לאחר זיכוך העולם והגשם בכללו עי"י גלות מצרים (עיין תו"א יתרו עד, א. ובכ"מ) וק"ל.

בברכה.

יום ראשון	יום ראשון	ה טבת	ה'תש"ג
שיעורים. חומש: ויגש, פרשה ראשונה עם פירש"י. תהלים: כט-לד. תניא: פרק ו. והנה . . . 20 דרוחא כו'.			
ווען משיח וועט קומען, וועט מען זעהן די מעלה פון הודאה און תמימות, וואס אלע גלויבען באמונה טהורה אין ג-ט ב"ה און אין זיין תורה ומצוות. תלמוד - פארשטאנד - איז דער גרעסטער פארשטאנד האט א גרעניץ. אבער הודאה - גלויבען - גלויבען איז א געפיהל און א גרעניץ. מלך המשיח וועט געבען צו פארשטעהן דעם מעשה גדול פון דער תמימות - הארציגער ערענסטער עבודה.			

כאשר משיח יבוא, יראו את המעלה של הודאה ותמימות, שהכל מאמינים באמונה טהורה בה' ברור הוא ובתורה ומצוות שלו. תלמוד - הבנה - הרי ההבנה העמקה ביותר הנה מגבלת; אף הודאה - אמונה - אמונה היא רגש בלתי מגבל. מלך המשיח יסביר ויבאר את ה"מעשה גדול" של התמימות - עבודה לבבית ורצינית.

יום שני	יום שני	ו טבת	ה'תש"ג
שיעורים. חומש: ויגש, שני עם פירש"י. תהלים: לה-לח. תניא: וכן בכל . . . שנברא.			
פתיב "דע את אלקי אביך, ועבדו בלב שלם", כי כל ענין ידיעה והשגה, אפילו בענינים היותר עמקים, צריך לבוא בעבודה, הינו פעלת דבר בברור וזכור המדות והתקשרות פנימית הנקרא בלשון החסידות עבודה.			

יום שלישי	יום שלישי	ז טבת	ה'תש"ג
שיעורים. חומש: ויגש, שלישי עם פירש"י. תהלים: לט-מג. תניא: ולכן נקרא . . . סוף פ"ה.			
השעור להפטר מחבוט הקבר הוא, שחלק ששי מהמעת-לעת [=היממה] יאמר אותיות התורה, תהלים כו'. לזכות לזכור הנפש להפטר מכף הקלע הוא, על ידי תורה כל היום, כמה שיש ביכולתו, משניות תניא תהלים בעל פה.			

יום רביעי	יום רביעי	ח טבת	ה'תש"ג
שיעורים. חומש: ויגש, רביעי עם פירש"י. תהלים: מד-מח. תניא: פרק ז. אך נפש . . . 22 ובדחי רבנן.			
ה"צמח צדק" צוה את כל המלמדים שלמדו עם נכדיו הקטנים, אשר מלבד למודים הרגילים, ילמדו עמם פרוש המלות (פרוש הפשוט) של סדר התפלה. ופעם בחדש היו באים אל ה"צמח צדק" להבחין בזה.			

יום חמישי	יום חמישי	ט טבת	ה'תש"ג
שיעורים. חומש: ויגש, חמישי עם פירש"י. תהלים: מט"נד. תניא: אך מי . . . יב לנצח.			
נוהגין בנפסח "עלינו" לומר: "שהם משתחוים להבל ולריק" – וגם בתפלת מוסף דראש השנה אומרים בן – ומדיקים שלא לומר "ומתפללים כו". הרקיקה היא אחר האמירה. טעם הרקיקה, כי מדבור מתנהו רק, ואין רוצים להנות מרק זה.			

יום שישי	יום שישי	י טבת	ה'תש"ג
תענית, סליחות, אבינו מלכנו. שיעורים. חומש: ויגש, ששי עם פירש"י. תהלים: נה"נט. תניא: אך החיות . . . בשר ודם.			
מענה הצ"צ על יחידות: כתיב יעזוב רשע דרכו ואיש און מחשבותיו גו', און הוא מלשון און בחולם, שפירושו כח ועוז. וכשם דיעזוב רשע דרכו זהו דבר המוכרח, אשר בלא תשובה אי אפשר לגשת אל הקדש, הנה כמו כן צריך האיש און, כלומר איש החזק בדעת עצמו, לעזוב מחשבותיו; ולא יאמר איך זאג אזוי, איך האלט אזוי, – כי כל "איך" ומציאות הוא מקור הרע וגורם פירוד לבבות.			
מענה ה"צמח צדק" על יחידות: כתיב "יעזוב רשע דרכו ואיש און מחשבותיו גו'". און הוא מלשון און בחולם, שפירושו כח ועוז. וכשם ד"יעזוב רשע דרכו" זהו דבר המוכרח, אשר בלא תשובה אי אפשר לגשת אל הקדש, הנה כמו כן צריך האיש און, כלומר איש החזק בדעת עצמו, לעזוב מחשבותיו; ולא יאמר "אני אומר כך", "אני סובר כך", כי כל "אני" ומציאות הוא מקור הרע וגורם פירוד לבבות.			

שבת קודש	שבת	יא טבת	ה'תש"ג
שיעורים. חומש: ויגש, שביעי עם פירש"י. תהלים: ס"סה. תניא: פרק ח. ועוד זאת . . . שעסקו בהן.			
דעם מענשענס לעבען איז תלוי אין דעם אויר וואו ער געפינט זיך. אָהן אויר קען מען ניט לעבען, און אין וואָס פאר א אויר מען לעבט, אזא לעבען איז דאָס. ווען מען לעבט אין א תורה ומצות אויר, איז דער לעבען א געזונטער. ווען מען לעבט אין כפירה – אויר, איז דאָס א קראַנקער לעבען, און מען איז כסדר אין געפאהר קראַנק צו ווערען מיט אַנשטעקענדע מחלות. די ערשטע אלגעמיינע רפואה איז צו מאכען ריין די לופט. די ארבעט פון טהרת האויר ליגט אויף די יודעי ספר און יודעי תורה. טהרת האויר איז דורך אותיות התורה. ווען מ'שטעהט אין סטאָר, אָדער ווען מען געהט אין גאָס, אָדער ווען מ'פֿאַהרט אין סאָבוויי און מען זאָגט אותיות שבתורה, מאַכט מען מיט דעם ריין דעם אויר. יעדער איינער פון די יודעי ספר און יודעי תורה מוז האָבען עפעס אויסגעלערנט בעל פה: חומש, תהלים, משניות, תניא, אזוי, אַז צו יעדער צייט און אין יעדען אָרט, זאָל ער קענען טראַכטען און זאָגען די הייליגע אותיות שבתורה.			

חיי האדם תלויים באויר שסביבו. בלי אויר אי אפשר לחיות, ולפי האויר בו נמצאים – כך הם החיים. כאשר חיים באויר של תורה ומצות, החיים בריאים; כאשר חיים באויר של כפירה – הרי אלו חיים חולניים עם סכנה תמידית לחלות במחלות מדבקות. התרופה הכללית הראשונה היא לטהר את האויר. פעלת טהור האויר מטלת על יודעי ספר ויודעי תורה. טהרת האויר היא על ידי אותיות התורה. כשנמצאים בחנות, או כאשר הולכים ברחוב, או כאשר נוסעים ברכבת-התחתית ואומרים אותיות של תורה, מטהרים בכך את האויר. כל אחד מיודעי ספר ויודעי תורה חייב שיהיה לו משהו שלמד בעל פה: חמש, תהלים, משניות, תנ"א, כך שבכל זמן ובכל מקום, יוכל לחשב ולומר את האותיות הקדושות שבתורה.

אגרות קודש

ב"ה, ו' טבת, תשי"ז

ברוקלין.

הו"ח שא"א נוי"נ עוסק בצ"צ

מו"ה שניאור זלמן שי המכונה ד"ר יצחקי

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבו מבי' טבת, בו כותב אשר קבע זמן הכנסת הס"ת לביהכ"נ לחמשה עשר בשבט, ראש השנה לאילנות. ובמעטפה בפ"ע נשלח לכ' חוברת, בה נמצא מכתב כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נב"מ זי"ע בהנוגע להכנסת ספר תורה, ובטח תתקבל בעוד מועד.

וכיון שאמרו רז"ל מגלגלין זכות ליום זכאי, וידוע פתגם הבעש"ט אשר מכל דבר וענין יש ללמוד הוראה בעבודת האדם, ז. א. במילוי תפקיד בריאתו, שהוא, כדבר משנה (מס' קדושין בסופה), לשמש את קונו, י"ל הרמז גם בהנ"ל, מתאים לפתגם רז"ל אשר האדם נקרא עולם קטן, וכל מה שיש בעולם יש באדם, ובפרט כולל הוא ד' הסוגים דומם צומח חי מדבר, וגם בעבודת האדם לבוראו ד' סוגים אלו, והולך מחיל אל חיל, והתחלת ענינו בדומה לסוג הדומם, ז. א. שאינו אלא מקבל מבלי כל הוספה מצדו עצמו, אשר בכלל הם ימי הקטנות והילדות, מדומם מתעלה לצומח, אשר חטה אחת מצמיחה כמה חטין ומגרעין - צומח אילן נושא פירות, ז. א. אשר ענין שמקבל ולימוד שלומד מתבונן בו ומעבד אותו לארכו לרחבו ולעומקו ומנצלו להתפתחות עצמו ככל האפשר.

משוג זה עולה, במשך הזמן וע"י עבודה ביגיעת נפש ויגיעת בשר לסוג החי, ז. א. שמתגבר הוא על הטבעיות שלו, באם היא בלתי רצויה וכן על סביבתו מורשת אבות וכיו"ב, ומשנה מקומו ואינו קשור להסביבה שלו וכו' אבל גם זה אינו התכלית והמטרה האחרונה, ועליו לעלות לסוג עליון יותר, הוא סוג המדבר, אדם בעל עיוני ולא רק שכל המעשי השייך לענינים שבפועל אשר ישנו גם בבעלי חיים, וכמו שועל פקח שבחיות כו' וכיו"ב, ז. א. אשר אפילו בעבודתו לקונו אינו מסתפק בלימוד המוכרח בשביל לדעת המעשה אשר יעשה ואלה אשר לא תעשינה, כ"א גם עוסק בידיעת בוראו וכמה שכתוב דע את אלקי אביך, שכללותה היא פנימיות התורה אשר בדורנו נתגלתה ונתבארה בתורת החסידות.

מכל הנ"ל מובן, שתחלת פעולת האדם הוא בעלי' מסוג הדומם מקבל גרידא לסוג הצומח, והתחלה זו חלה בר"ה לאילנות וכמ"ש כי האדם עץ השדה, ומזה לר"ה לעניני בהמה ור"ה לעניני אדם (ראה משנה ר"ה רפ"א). אשר הנקודה התיכונה והאחרונה היא, אמרו לפני מלכיות כדי שתמליכוני עליכם, וכמרז"ל בפרקי דר"א (פרק א').

בברכה.

מחובר לטהור - טהור

יום ראשון ה' טבת ה'תשע"א

רק שעדיין לא נקבע במקומו – הריהו מקבל טומאה.
(ב) כלי המשמש לקרקע אינו מקבל טומאה, כשם שכלי המיועד לתשמיש בהמה ולא לתשמיש אדם אינו מקבל טומאה, כי סתם 'כלי' האמור בכתוב הוא לצורך אדם, וכך סתם כלי נעשה להשתמש בו בתלוש ולא במחובר.
ולכן דלת ומנעול שנעשו כדי להשתמש בהם רק במחובר נחשבים ככלי-קרקע ואינם מקבלים טומאה, אך כלי שנקבע בקרקע שלא בכוונה להשאירו מחובר לעולם אינו נחשב כמיוחד לקרקע ומקבל טומאה.

לפי זה מדויק לשון הרמב"ם: "שכל כלי מתכות שקבעם בקורה... מקבלין טומאה כשהיו", ודייק הגר"ע איגר (שו"ת סי' ל"ט) שמדובר בכלי שהיה מוכן קודם שקבעו, אך אם קבעו ואחר כך השלים את צורתו אינו מקבל טומאה, כי החיבור היה ללא מחשבה אם להשאירו בקרקע או לא, וכיון שתיקנו אחר שקבעו בקרקע מסתבר שכוונתו להשאירו ולכן אינו מקבל טומאה, אך אם קודם יצר את הכלי ואחר כך קבעו אין הכרח שישאירו בקרקע ומקבל טומאה.

(אגרות משה יו"ד ח"ב סי' צב)

הלכות כלים פרק יא, הלכה כד: שָׁכַל בְּלִי מִתְּכֹת שֶׁקֶבַעַם בְּקוֹרָה אוּ בִּבְתֵּל – מְקַבְּלִין טֹמְאָה בְּשִׁהּיוּ עַד שִׁישְׁנָה אֶת מַעֲשֵׂיהֶם. לְפִיכָךְ, דָּף שֶׁל נִתְּחַמֵּן שֶׁל מִתְּכֵת שֶׁקֶבַעַו בִּבְתֵּל – טָמֵא.

לכאורה, דברי הרמב"ם כאן, שכלי מתכת מקבלים טומאה אף לאחר שחוברו לקרקע, סותרים לדבריו לעיל (פ"ט ח"א) שכלי מתכת העשוי להשתמש בו במחובר לקרקע כגון דלת או מנעול אינו מקבל טומאה ואפילו קודם שיקבע!
ויש לבאר:

(א) כלי המיועד להתחבר לקרקע אינו מקבל טומאה משום שקודם החיבור לא נגמרה מלאכתו ואינו נחשב כלי גמור, ולאחר שהתחבר אינו מקבל טומאה כדין קרקע. והדברים אמורים רק בכלי שתשמישו במחובר כגון דלת ומנעול, אך דף של נחתומין שעורכים עליו את הלחם, יש לו שימוש גם כשאינו מחובר, ולכן מקבל טומאה בין קודם החיבור ובין לאחר שנקבע בכותל.

אמנם יש לדון בביאור זה, כי שמא אינו מקבל טומאה רק כאשר גוף הכלי מחוסר מעשה. ואילו כאשר הכלי עצמו שלם,

כלי מתכות חוזרים לטומאתן הישנה

יום שני ו' טבת ה'תשע"א

הדאגה שמא תשתכח תורת מי פרה אדומה.
כלומר: כלי שנטמא בטומאת מת, מצריך המתנת שבעה ימים, ולאחריה הזאת מי חטאת. אם תינתן לאדם אפשרות טהרה מיידית – להתיך את הכלי, ולייצר אותו מחדש – הוא ישתמש רק בה, במקום להמתין שבוע. כך תישכח תורת מי חטאת, חס וחלילה.

ועל כן החליטו חכמים להוציא איסור כללי – כלי מתכת שנטמא בכל טומאה שהיא, והותך ונוצר מחדש, חוזר לטומאתו הקודמת.

(תוספות יו"ט כלים פ"א מ"א)

הלכות כלים פרק י"ב, הלכה ב': וּמִפְּנֵי מַה נִּזְרָו עַל בְּלִי מִתְּכֹת. - שֶׁמָּא יִטְמָא לוֹ בְּלִי וְיִתְּכֶנּוּ וְיַעֲשֶׂה מִמֶּנּוּ בְּלִי אַחֵר בּוֹ בַּיּוֹם . . יָבֹא לֹמַר: הַשְּׂכִירָה מִתְּהַרֵּת וְהַמְּכִילָה מִתְּהַרֵּת . . שְׂאִין הַכֵּלִים צְרִיכִין הָעֶרֶב שָׁמֶשׁ.

יש לעיין: כדי לוודא שאנשים יידעו כי לאחר טבילה נדרש הערב שמש, די שיגורו - שכלי מתכת שנשבר, ועשו ממנו כלי חדש, אינו נטהר עד שתעריב השמש?
ההסבר לכך:

עיון מדוקדק במקור הגזירה (שבת טז,ב), מעלה, כי היא נבעה משתי סיבות: החשש האמור, שיטעו בדין הערב שמש; ובנוסף,

אי אפשר לדייק?

יום שלישי, ז' טבת ה'תשע"א

חוששים אנו על כל חלק לעצמו שמא הוא רוב הכלי. לפי זה, דעת הרמב"ם להלכה ש"אי אפשר לצמצם".
ואם כן, צריך להבין מדוע "טבלה של חרס . . שנחלקה לשנים – טהורה". אם להלכה "אי אפשר לצמצם", גם אותה טבלה לא יכולה להחלק לשני חלקים שווים, ועלינו לחשוש על כל חלק שמא הוא הגדול ונשאר בטומאתו (תו"ט כלים יב, ו)?
התשובה טמונה במבנה התנור והטבלה:
שטחו של התנור אינו שווה, שהרי יש לו גם דפנות וגג, והדבר אינו מאפשר לחלקו לשני חלקים שווים; מה שאין כן טבלה הינה שטוחה וחלקה, ומסיבה זו ניתן לחלקה בצורה מדויקת (תפארת ישראל שם).

הלכות כלים פרק טז, הלכה ב': תִּנּוֹר שֶׁנִּטְמָא . . חֲלָקוֹ לְשָׁנִים בְּשִׁוָּה - כָּל אַחֵר מִהֶן טָמֵא, לְפִי שְׂאִי אֶפְשָׁר לְכַנּוֹ. אֲבָל מִבְּלֹא שֶׁל חֶרֶס . . שֶׁנִּחְלָקָה לְשָׁנִים - מְהוֹרָה.

כאשר האדם עושה שני דברים השווים במידה, יש לדון האם ניתן לקבוע שהשניים הם באותה מידה בדיוק. ואכן, נחלקו ראשונים להלכה, האם "אפשר לצמצם" או "אי אפשר לצמצם" – האם אדם יכול לדייק ולכוין שיהיו שני דברים שווים במידתם (אנצ"ת ערך אי אפשר לצמצם).

ולענין תנור שנטמא וחילקו לשני חלקים שווים – פוסק כאן הרמב"ם שכל אחד מהם טמא. שכן, שבר כלי אינו נטהר אם הוא עדיין מהווה את רוב הכלי, והיות ש"אי אפשר לכוין" –

יום רביעי ח' טבת ה'תשע"א

בין כלי שנשבר לכלי שניקב

טומאה, ובלבד שיהיו ראויים לתשמיש כלשהו ("הראוי לקבל").

ויש ליישב גם בדרך נוספת:

אם הכלים נשברו, השברים אכן אינם מקבלים טומאה, אף אם עדיין עושים מעין מלאכתם הראשונה, ורק בכלי חרס ריבתה התורה שגם השברים יקבלו טומאה. אמנם, כאשר ניקבו בלבד (ולא נשברו ואיבדו את תבניתם), מקבלים כל הכלים טומאה, אם הם ראויים למלאכתם הראשונה. ואת "המשניות והתוספות" הרבות שעליהן מסתמך הראב"ד כהוכחה שמקבלים טומאה בעושים מעין מלאכתם הראשונה, יבאר הרמב"ם שכולן מדברות בכלים שרק ניקבו, אבל שלמים הם בתבניתם (מי נפתח, פרפר ל"ח, ב).

הלכות כלים פרק יח, הלכה י: כל הכלים שנספדו ונפסדה צורתן – אין שבריהן מקבלין טמאה, אף על פי שאותן השברים ראויין לתשמיש; חוץ משברי כלי חרס, שאם היה בהן חרס הראוי לקבל – הרי הוא מקבל טמאה. שניאמר: וכל כלי חרס.

והראב"ד משיג: "אני תמה על זה, כי כל המשניות והתוספות מלאות מזה שהכלי הנשבר ועושה מעין מלאכה ראשונה, ובכלי עץ שיהיה לו בית קיבול, טמאים".

ותירץ ה'מרכבת המשנה': בשברי כלים העושים מעין מלאכתם הראשונה גם הרמב"ם יודה שמקבלים טומאה, ולכן דקדק וכתב "כלים שנשברו ונפסדה צורתם", כי כאשר הכלי מפסיד את צורתו משתנה תשמישו ואי אפשר לעשות בו מעין מלאכתו הראשונה. לכן, במקרה כזה כל הכלים אינם מקבלים טומאה, חוץ מכלי חרס, שבהם ריבתה התורה ששבריהם יקבלו

יום חמישי ט' טבת ה'תשע"א

שימוש חוזר ב'מטפחת'

בגלל שהכיפה נעשתה לתשמיש קדושה, ומאחר ואין כאן תיקון, הדבר נחשב קלקול ביחס לשימוש הקודם של הכיפה, והרי זה מפקיע ממנה את הטומאה (טהרת אליהו עמ"ס כלים ע' תקלג). והנה, כתב הרמ"א (או"ח סי' קמו ס"א) שאין לעשות מפות לספר תורה מדברים שהשתמשו בהם לצורך הדיוט. ואיך הדברים תואמים להלכה זו שמותר לתת מטפחת של אישה לצורך ספר-תורה?

לפי שיטת הרא"ש יש ליישב כי מאחר והדבר נחשב כשינוי מעשה בגוף הדבר אין בכך איסור, כפי שכתב ה'מגן אברהם' (שם סק"ה), והוכיח ממראות הצובאות שעשו מהן את הכיור במשכן אף שקודם לכן שימשו לצורך הדיוט. ולשיטת התוספות יש ליישב, שאכן אין להשתמש בכיפה זו לספר-תורה, אך אם עשו כן, הרי כיון שחלה עליה קדושה נאסרת בהנאה ומאחר שכבר אינה עומדת למדרס עולה מטומאתה (מגן גבורים שם סק"ב).

הלכות כלים פרק כב, הלכה י: כפה שנתנו על הספר – טהור מלקבל טמאת מדרס. נחלקו הראשונים בהלכה זו:

לדעת הרא"ש (תוס' הרא"ש סנהדרין מז, ב) הכיפה, היינו מטפחת, שניתנה על הספר עולה מטומאתה רק אם לצורך כך נעשה בה שינוי מעשה, שהרי הכלים עולים מטומאתם רק במעשה ולא במחשבה.

אך לדעת התוספות (שבת נח, א) הכיפה טהורה למרות שלא נעשה בה שינוי מעשה, כי מאחר ובניתנה על הספר נאסרת בהנאה כדין תשמישי קדושה, הרי זה כשינוי מעשה. ובביאור המחלוקת יש לפרש: כלל הוא, שדווקא מעשה של קלקול בחפץ מעלה אותו מטומאתו אך לא מעשה של תיקון (שבת נב, ב). ולכן, לדעת הרא"ש איסור ההנאה אינו מועיל להפקיע את הטומאה כיון שהוא נחשב תיקון לצורך הספר. אך לדעת התוספות איסור ההנאה אינו תיקון לצורך הספר אלא דין צדדי

יום שישי י' טבת ה'תשע"א

ההבדלים בין גניבה וגזילה לגבי יאוש

לפיכך, הגונב עורות וחושב לעשות מהם כלי הראוי לשימוש ללא מלאכה נוספת, מחשבתו מועילה, כיוון שהבעלים התייאשו ונעשה הגנב כבעלים. ואילו לדעת רבי שמעון אדרבה בסתם גזילה הבעלים מתייאשים ובסתם גניבה אינם מתייאשים. ובגמרא (בבא קמא קיד, א) נחלקו מתי הדברים אמורים: לדעת עולא המחלוקת היא רק בסתם, כאשר לא שמענו האם הבעלים התייאשו. אך אם נודע שהבעלים התייאשו, הרי זה יאוש בין בגניבה ובין בגזילה. ואילו לדעת רבה, המחלוקת של חכמים ורבי שמעון היא גם ביאוש ידוע. ופסק הרמב"ם כחכמים, וכתב במפורש שבסתם גניבה יש יאוש ובסתם גזילה אין יאוש (וראה לחם משנה כאן).

הלכות כלים פרק כד, הלכה ז: גנב משקב וישוב עליו – טמא; שחוקתו שנתיאשו הבעלים, שאינן יודעים מי גנבו. ואם נודע שעדיין לא נתיאשו הבעלים – טהור. לפיכך, גנב שגנב עור וחישוב עליו לשכיבה – מחשבה מועלת לו ומתמא במדרס; אבל הנזיל – אין מחשבתו מועלת אלא אם כן נתיאשו הבעלים.

במסכת כלים (פכ"ו מ"ח) נחלקו חכמים ורבי שמעון: לדעת חכמים, בסתם גניבה הבעלים מתייאשים, ואפילו אם לא שמענו במפורש מהבעלים שנתיאשו, מן הסתם יש כאן יאוש שהרי אין לבעלים מושג מי גנב את החפץ וממי לתבוע אותו ונחשב בעיניהם כאבוד. ואילו בסתם גזילה, כיוון שיוודעים מי הגזלן אין הבעלים מתייאשים שהרי בידם לתבוע את הגזלן בדין.

הרמב"ם כבסיס לדברי הבעש"ט שבת קודש, י"א טבת ה'תשע"א

שטובלות פעמיים אינו נגד דעת הרמב"ם".
ובעל הגלות עליות' ביאר:

כאשר אדם טובל פעמיים יש לחשוש שבטבילה הראשונה לא יורד שהמים באו על כל גופו כי יסתמך על הטבילה השניה, ואילו הטבילה השניה תהא ללא תשומת לב כי יחשוב שהראשונה היתה כדין, אבל כאשר יטבול פעם אחת בלבד יעשה זאת כראוי.

לפי זה, גם בזמנינו אין לטבול לכתחילה אלא פעם אחת, כדברי הרמב"ם, אך אם יש חשש שמא הטבילה לא היתה כראוי – וודאי יש לטבול שנית. וכן בטבילה שלפני התפילה לכתחילה יש לטבול פעם אחת, ורק בטבילה לכבוד שבת ויום טוב טובלים כמה פעמים על פי הסוד. ומקובלת שמועה מה'בעל שם טוב' נ"ע, שהטובל לפני התפילה, גם בימי הקור, מובטח לו שלא יינזק, אם יטבול פעם אחת בלבד, והרי הדברים עולים בקנה אחד עם שיטת הרמב"ם.

(גולת עליות פ"ז מ"ז פ"ד)

הלכות מקוואות פרק א הלכה ט: והמובל פְּעָמַיִם בַּמָּקוּה – הרי זה מְּנַהֵג.

כתב ה'בית יוסף' (י"ד ס"ו ר"א ד"ה מקוה): לדעת הריב"ש, הדין אמור במקוה ששיעורו ארבעים סאה בדיוק, ויש לחשוש שמא בפעם הראשונה לא טבל כדין על סמך שיטבול פעם שניה, ובטבילה השניה יש חשש שבטבילה הראשונה ניתזו מים החוצה ועתה המקוה חסר.

אך מדברי הרמב"ם משמע שהדין אמור אף במקוה שיש בו מים רבים, והחשש הוא שהרואים אותו טובל פעמיים יסברו שעשה זאת כדי לצנן את גופו ולא לשם טהרה, וכאשר ייגע בתרומה וקדשים יאמרו שהטבילה אינה צריכה כוונה, בעוד ש"לתרומה וקדשים אינה טהורה עד שתטבול בכוונה" (לעיל ה"ח).

וכתב ה'ערך השולחן' (י"ד סי' ר"א ס"ע קצ"ד) שדין זה תקף (לדעת הרמב"ם) רק בזמן הבית כאשר היו תרומה וקדשים, אבל טבילת נדה בזמנינו אינה צריכה כוונה "ולכן מנהג נשים שלנו

אגרות קודש

ב"ה, י"ב טבת, תשי"ז

ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו בו כותב ע"ד המצב העגום במחנה הטי' (שהרי כל אחד מישראל חייבוהו וגם זיכוהו אנשי כנסת הגדולה לאמר: נשמה שנתת בי טהורה היא) ובפרט בשטח החינוך, אשר לכן עלה בדעתי לעזוב מקומו כי אין אף אחד במחנה למי לדבר וכו'.

ובודאי למותר להאריך אשר אין לתקן מצב בלתי רצוי ע"י ניסה מן המערכה, ואם בכאוי"א דברים אלו אמורים עאכ"כ בנוגע לרב, ומובטחים אנו ג"כ שחזקה לתעמולה שאינה חוזרת ריקם וטובה פעולה אחת מאלף אנחות, וודאי הדבר אשר באם ישאר במחנה ויוסיף בפעולות נמרצות להחזקת היהדות והפצתה, הנה לא לבד שעייז יעכב שלא יוגרע המצב אלא שגם יעלה בידו להיטיבו, ומ(ז)ה מובנת האחריות בעזיבתו המערכה, וק"ל.

ומובן שבכדי שתהיינה פעולותיו מוצלחות ביותר, טוב שיתקשר עם גושים ציבוריים שיתמכו בהשתדלות שלו וישתתפו בפעולותיו בזה, ומהנכון שיבוא בדברים ג"כ עם חבר הפעילים התורתי (אחת הכתובת שלו, הרב ש. ד. ליפשיץ, יהלום 44 רמת גן) ויסביר לו המצב, ואפשר יוכל לבוא לעזרתו.

ומ"ש ש"במדינת ישראל א"א להשמיע שום ערעור", לא כן הדבר אלא שבעוה"ר אין מנצלים כל האפשרויות שבזה, וק"ל.

בברכה לבשו"ט אשר נלחם מלחמת תנופה להרמת קרן ישראל סבא ע"י תורתו ומצותי ובודאי סו"ס יצליח.

בברכת הצלחה בהנ"ל.

שיעורי רמב"ם שלשה פרקים ליום – ה'י"א טבת ה'תשע"א

יום ראשון ה' טבת ה'תשע"א

הלכות כלים

פרק תשיעי

א. כל כלי מתכות¹ שיש להן שם בפני עצמן - מקבלין טמאה, חוץ מן הדלת והנגר² והמנעול והפותח³ שתחת הציר והציר והקורה והצנור⁴; מפני שאלו עשויין לקרקע⁵ או לשמש את העץ⁶ אינן מקבלין טמאה, ואפלו קדם שינקעו⁷. וכל כלי מתכות שיש לו שם לוי - אינו מתטמא בפני עצמו, מפני שהוא כמקצת כלי. ביצד? עקרב של פרמביא⁸ - טמא⁹, ולחיים שלה שעל לחי הבהמה מכאן ומכאן - טהורין, ואין מקבלין טמאה בפני עצמן, מפני שאין להם שם בפני עצמן. ובשעת חבורו¹⁰ - הכל מקבל טמאה¹¹.

ב. טסין של ברזל שמניחין על לחיי האדם¹² בשעת מלחמה - אינן מקבלין טמאה, מפני שאין להם שם בפני עצמן¹³. ואם יש בהן בית קבול מים¹⁴ - מתטמאין ככל כלי קבול¹⁵.

ג. גזם העשוי בקדרה¹⁶ מלמטה וכעדרשה מלמעלה ונפסק - הקדרה שלו¹⁷ מקבלת טמאה בפני עצמה, שהרי יש לה בית קבול, והעדשה¹⁸ מקבלת טמאה בפני עצמה, מפני שיש לה שם בפני עצמה, והצניפה¹⁹ שלה שהיא נכנסת באזן או באף אינה מקבלת טמאה בפני עצמה²⁰. הנה הגזם עשוי כמין אשכול²¹ ונפרק²² - טהור, מפני שאין בו בית

קבול, ואין לכל גרגיר ממנו שם בפני עצמו, והרי אינו ראוי לתכשיט²³ משנפרק.

ד. טבעת אחת שמניחין הבנות ברגל אחת - היא הנקראת בירית, ואינה מקבלת טמאה, מפני שאין עליה צורת כלי תכשיט, אלא כמו טבעת הכלים או טבעת שקושר בה בין כתפיו. אבל שתי טבעות שמשימות הבנות ברגליהן ושלשלת משלת בניהן מזו לזו²⁴ - מקבלין טמאה, מפני שהן תכשיטי הבנות. והן הנקראין ככלים.

ה. קטלא של חליות²⁵ של מתכת, והם בחוט של צמר או של פשתן, ונפסק החוט - החליות מקבלות טמאה, שכל אחד ואחד כלי בפני עצמו²⁶. הנה החוט שלה של מתכת והחליות של אבנים טובות ושל מרגליות או של זכוכית, ונשברו החליות והחוט קים - הרי זו מתטמא בפני עצמו²⁷.

ו. כל הפסיון של מתכת טהורין ואין מקבלין טמאה, מפני שאין להם שם בפני עצמן²⁸, חוץ מכפסי המחס²⁹ ומכפסי טני³⁰ של רופאין³¹, מפני שמניחין בו את האספגלית³², נעשה כלי קבול.

ז. פסוי של מתכת ששפופו ולטשו וצשהו מראה - הרי זה מקבל טמאה³³.

ח. כל המשקולות³⁴ של מתכות מקבלות טמאה. והן הנקראין אוניקיות. קנה מאזנים של עץ שהיו אוניקיות של ברזל תלויות בו - מקבל טמאה³⁵, מפני האוניקיות התלויות בו³⁶. במה דברים אמורים? במאזנים של מוכרי

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

(1) כלים פרק י"א משנה ב. (2) מוט של ברזל המשמש בריח לשער של עץ. (3) כעין כוס של מתכת שמשקיעים בקרקע ובה משימים את ציר הדלת (במלכים-א ז, ט: "הפותות לדלתות הבית"). (4) העשוי להניח בקרקע. (5) כלל הוא בדינו: המחובר לקרקע הרי הוא כקרקע. (6) נגר ומנעול. (7) מפני שנעשו מלכתחילה כדי לקבעם בקרקע. (8) פרומביא הוא רסן שנותנים על פי הבהמה ובו חתיכת ברזל שמכניסים לתוך פיה. ברזל זה נקרא עקרב. (9) מפני שהוא לצורך האדם, כדי לכוון הילוך הבהמה ויש לו שם בפני עצמו. (10) כשהם מחוברים לרסן. (11) ואם נגע טמא באחד מחלקי הרסן - נטמאו כל חלקיו. (12) להגן עליו. במשנתנו מפרש רבינו לוחות ברזל לכסות את החזה. (13) טסים אלה הם חלק מכובע הברזל המכסה את הראש. (14) לשנות במלחמה. (15) למדנו מזה, שכלי שיש לו בית קיבול - מקבל טמאה אף על פי שאין לו שם בפני עצמו. (16) מורכב משני חלקים, החלק העליון עשוי בצורת עדשה ובו הצניורה הנכנסת לנבק שבאלית האוזן, והחלק התחתון תבניתו כקדירה חלולה. (17) שאין לה שם בפני עצמה. (18) שאין לה בית קיבול. (19) שאין לה בית קיבול ולא שם בפני עצמו. (20) אבל כשהיא מחוברת לזנב הרי היא כחלק מכלי שלם. (21) גרגירי מתכת דבוקים יחד בתבנית אשכול ענבים. (22) נפרדו הגרגירים זה מזה. (23) למעלה פרק ח הלכה ו נתבאר שתכשיט אדם מקבל טמאה. (24) בגמרא שם מפרש, שהשלשלת מעכבת עליהן מלפסוע פסיעות גסות. נאה לבנות לפסוע פסיעות מדורות. (25) גרגירי זהב וכסף נקובים, ותכשיט זה קושרות הנשים בצוואריהן. (26) ראוייה לתכשיט לתלותה על הצוואר, ישנן נשים התולות על צווארן חולייא אחת של זהב או כסף. (27) לפעמים קושרות חוט זהב או כסף על הצוואר לקישוט. (28) קטלא שנקרעה. (29) אם נשאר כדי לקשור סביב צווארה של ילדה קטנה בגיל מתאים לקישוט. המדובר בחוט כסף וזהב שהם עצמם תכשיט. (30) ומיועדים רק לכסות את הכלים בלבד ולפיכך דינם כמשמשי כלים. (31) קומקום גדול. ידעו חכמים שרגילים להשתמש בכיסוי מיחם ככלי בפני עצמו. (32) טנא = סל. (33) הרופאים רוקחים את התרופות בכלי גדול של מתכת. (34) רטייה ותרופות אחרות מוכנות לשימוש. (35) שהמראה משמשת את האדם ויש עליה תורת כלי. פסק כחכמים שם. (36) מאזניים עשויים מקנה רחב קצת של עץ ומשני צדדיו תלויים וזוים של מתכת כפופים כלפי מעלה לתלות בהם הדברים הנשקלים, וימשקולת" שנאמר כאן - הכוונה לאותם הוויים. (37) ואף על פי שהוא כלי עץ פשוט. (38) הקנה נעשה חלק מכלי מתכת.

1 פִּשְׁתָּן וּמוֹכָרֵי צֶמֶר³⁹; אֶבֶל שֶׁל בְּעָלִי בָתִּים אֵינוֹ מִקְבָּל
2 טִמְאָה עַד שִׁיְהִי הָאוֹנֵקִיּוֹת קְבוּעוֹת בּוֹ⁴⁰.
3 ט. מִשְׁקָלוֹת⁴¹ שֶׁנִּשְׁתַּבְּרוּ, אֵף עַל פִּי שֶׁהִחֲזִירָן⁴² וְשׁוֹקֵל בֵּהֶן
4 - אֵינֶן מִקְבָּלִין טִמְאָה⁴³. יַחַד מֵהֶן⁴⁴ חֲצָאִי לִיטְרִין, שְׁלִישִׁי
5 לִיטְרִין, רְבִיעִי לִיטְרִין - הָרִי אֵלּוּ מִקְבָּלִין טִמְאָה⁴⁵.
6 י. סֵלַע⁴⁶ שֶׁנִּפְסְלָה וְהִתְקַיְּנָה⁴⁷ לִהְיוֹת שׁוֹקֵל בָּהּ - מִקְבָּלַת
7 טִמְאָה.
8 יא. אוֹנֵקִי שֶׁל כֶּתֶפִים⁴⁸ - טְהוֹרָה⁴⁹, וְשֶׁל רוֹכְלִים⁵⁰ -
9 מִתְטַמְּאָה⁵¹. אוֹנֵקִי שֶׁל נֶקֱלִיטֵי הַמִּטָּה⁵² - טְהוֹרָה⁵³, וְשֶׁל
10 דְּרָגָשׁ⁵⁴ - מִתְטַמְּאָה⁵⁵. אוֹנֵקִי שֶׁל כְּנֶרֶת הַצִּידִים שֶׁצִּדִּין בָּהּ
11 הַדְּגִים⁵⁶ - טְהוֹרָה⁵⁷, וְשֶׁל שָׂדֶה⁵⁸ - מִתְטַמְּאָה. אוֹנֵקִי שֶׁל
12 מְנוֹרוֹת הָעֵץ - טְהוֹרָה⁵⁹, וְשֶׁל שֶׁלֶחַן - מִתְטַמְּאָה⁶⁰. זֶה הַכֹּל:
13 כָּל כְּלִי שֶׁמִּקְבָּל טִמְאָה בִּפְנֵי עֲצָמוֹ מִן הַתּוֹרָה⁶¹ - הָרִי
14 הָאוֹנֵקִי שֶׁל מִתְכַּת שָׁלוֹ וְשִׁלְשֶׁלֶת שָׁלוֹ מִקְבָּלַת טִמְאָה;

15 וְכִלִּי שֶׁאֵינוֹ מִקְבָּל טִמְאָה, כְּגוֹן פְּשוּטֵי כְּלִי עֵץ וְכִלִּי עֵץ
16 הַבָּאִים בְּמִדָּה וְכִיּוּצָא בֵּהֶן - אוֹנֵקִי שֶׁל מִתְכַּת וְהִשְׁלִשְׁתָּ
17 שָׁלוֹ אֵינֶן מִקְבָּלוֹת טִמְאָה. וְכָל אַחַת וְאַחַת⁶² בִּפְנֵי עֲצָמָה⁶³
18 טְהוֹרָה, שֶׁאֵין הָאוֹנֵקִי אוֹ הִשְׁלִשְׁתָּ כְּלִי בִּפְנֵי עֲצָמוֹ, אֲלֹא
19 הָרִי הֵן כְּמִקְצַת כְּלִי⁶⁴. וְאַפְלוֹ אוֹנֵקִי שֶׁבִּכְתָּלִים⁶⁵ שֶׁתּוֹלִין
20 בָּהֶם הַכִּלִּים וְהַבְּגָדִים וְכִיּוּצָא בֵּהֶן - טְהוֹרָה⁶⁶.
21 יב. שִׁלְשֶׁלֶת שְׁנֵי בָּהֶם בֵּית נִעְלָה⁶⁷ - מִתְטַמְּאָה⁶⁸, וְהַעֲשׂוּיָה
22 לְכַפִּיתָהּ⁶⁹ - טְהוֹרָה⁷⁰.
23 יג. שִׁלְשֶׁלֶת שֶׁל סִיטוֹנוֹת⁷¹ - מִתְטַמְּאָה, מִפְּנֵי שֶׁהֵן נוֹעֲלִין
24 בָּהֶם אֶת הַחֲגִיטוֹת; וְשֶׁל בְּעָלֵי בָתִּים - טְהוֹרָה, שֶׁאֵינָה עֲשׂוּיָה
25 אֲלֹא לְנוֹי⁷².
26 יד. שִׁלְשֶׁלֶת שֶׁל מוֹשְׁחֵי קֶרֶקֶעַ⁷³ וְיִתְדוֹתֶיהֶן שֶׁתּוֹקְעִין
27 בְּקֶרֶקֶעַ בְּשָׂעָה שְׁמוֹשְׁחִין - מִקְבָּלוֹת טִמְאָה⁷⁴; וְשֶׁל מְקוֹשְׁשֵׁי
28 עֲצִים⁷⁵ - טְהוֹרָה, לְפִי שֶׁהֵיא מְשֻׁמָּשֶׁת אֶת הָעֵץ⁷⁶.

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

(39) מאזניים שלהם גדולים, ודרכם להסיר את האונקיות אחר שגמרו לשקול ולהחזירן בעת הצורך, כי לא ישקלו בלי האונקיות. ואומר רבינו, שבזמן שהן תלויות בעץ הוא מקבל טומאה כחלק מן הכלי. (40) בעלי בתים ששוקלים לצרכי עצמם, אינם מודקדים כל כך במשקל ולכן הם שוקלים לפעמים בלי האונקיות, ותולים את הדבר הנשקל על העץ עצמו, ואם כן העץ אינו חלק קבוע של הברזל, אלא כלי עץ פשוט בפני עצמו, ולפיכך אפילו כשתולים לפעמים את האונקיות לא בטל העץ לגביהם אלא אם הן קבועות בו, אבל השוקלים כדי למכור מקפידים על משקל מדויק ומשתמשים תמיד באונקיות הניתלות במקום המיוחד להן בעץ ולפיכך הכל ככלי אחד, כל זמן שהן תלויות. [הר"ש מפרש שאונקיות היינו כפות המאזניים שנותנים בתוכן את הדברים הנשקלים. פירושנו הוא על פי ביאורו של רבינו במשנה]. (41) משקלות ממש (לא אונקיות) ששוקלים כנגדם את המשאות. (42) צירף יחד את שבריהם. (43) שאינם ראויים למלאכתם כמו לפני השבירה. (44) קבע חתיכה שמשקלה חצי ליטרא שתשמש משקל של חצי ליטרא וכן שליש או רביע הליטרא. (45) לפי שהם משקלות חדשים בלתי שבורים. (46) מטבע של כסף עתיק, שווה ארבעה דינרים רומיים. (47) המדובר כשהסלע אינו ראוי למשקל בלי תיקון על ידי מעשה בגופו, כגון אם נשחק או נשבר וצריך לתקנו ולכוון את משקלו, אבל אם אינו מחוסר מעשה - מספיקה מחשבה לעשותו כלי לעניין קבלת טומאה, כמו שנאמר למעלה בפרק ח הלכה י: "כל הכלים יורדים לטומאה במחשבה". [כתב הר"ש שהכוונה לשקול נגדו כסף וזהב וכדומה, אבל אסור לשקול בו דברים הנדבקים כגון שמן, כמו שאמרו בבבא בתרא פט ב: "אין עושין משקלות של מתכת". והטעם, מפני שהשמן נדבק במתכת ומכביד את משקלן]. (48) מוט עץ ארוך ואונקלאות תלויות בו בשני ראשיו, והכתפים (=סבלים הנושאים משאות על כתפיהם) שמים את העץ על הכתף ותולים שק אחד לפניהם ואחד לאחוריהם. (49) מפני שעיקר הכלי הוא העץ המונח על הכתף והאונקלי משמשת את כלי העץ. (50) מוכרי בושם. (51) הרוכלים חוקקים כעין קערה במוט ונותנים בה את סחורתם, ואם כן יש לו בית קיבול ומקבל טומאה. ויש מפרשים שלאונקלי עצמה יש בית קיבול ואמרנו למעלה (בהלכה ב) שכלי מתכות שיש לו בית קיבול מקבל טומאה, אף על פי שאין לו שם בפני עצמו. (52) שני עמודים של עץ העומדים אחד למראשותי המטה ואחד למרגלותיה. בראשי העמודים קבועים ווי מתכת שעליהם מניחים מוט ארוך ופורסים עליו סדין. (53) הנקליטים והמוט הם עיקר והווים (האונקלות) בטלים לגביהם כמשמשים פשוטי כלי עץ. (54) מיטה של עור. בארוכות המיטה תחובות אונקלאות של ברזל וקושרים בהן את הרצועות הקבועות בעור ששוכבים עליו. (55) מפני שמצד העור עצמו מקבל טומאה. רבינו מפרש במשנה שדרגש היינו ערש קטן, אבל לא פירש טעם ההבדל בין מיטה לדרגש. ואולי התכוון גם כן לערש ששוליו הם של עור. (56) במשנה: "של אקון", ומפרש רבינו תיבה של עץ ואונקלאות מחוברות בה וקושרים בהם חבלים ומשלשלים את התיבה לים. תיבה זו עשויה כמלכודת שהדגים נכנסים לתוכה ואינם יכולים לצאת. (57) כוורת הציידים היא גדולה ומקבלת ארבעים סאה ואינה מקבלת טומאה (ראה למעלה פרק ג הלכה ב) ולפיכך גם האונקלי שלה, אף על פי שהיא של מתכת, אינה מקבלת טומאה, שהרי היא טפלה לגבי הכוורת. (58) תיבה שאינה מחזיקה ארבעים סאה. [בתוספתא כלים בבא מציעא פרק ב הלכה ד אמרו: אונקלי של שידה טמאה ואם הייתה באה במידה - טהורה]. (59) המנורה עצמה אין לה בית קיבול ומעמידים עליה את הנר, שבו השמן והפתילה, נתבאר למעלה פרק ד הלכה א שאינה מקבלת טומאה מפני שהיא כלי עץ פשוט, ולפיכך גם האונקלי שלה אינה מקבלת טומאה. (60) נתבאר שם ששולחן מקבל טומאה, מפני שהוא משמש את האדם ואת הכלים. (61) במשנה כתוב סתם: "המחובר לטמא - טמא והמחובר לטהור - טהור", ורבינו הוסיף את המלים "מן התורה". ומשמע שהמחובר לכלי שמקבל טומאה מדרבנן אינו מתטמא. (62) שלשלת ואונקלי של כלי המקבל טומאה ושאינו מקבל טומאה. (63) בזמן שאינה מחוברת בכלי. (64) כחלק מכלי. (65) שאינה חלק מכלי. (66) מפני שהיא מחוברת לקרקע וכל המחובר לקרקע אינו מקבל טומאה. (67) כעין מנעול לסגור שני ראשיה. שלשלת כזו נותנים ברגלי הסוס, כדי שלא יוכל לברוח ושלא יגבוהו. (68) שהוא כלי לצורך האדם. (69) שקושרים בצוואר הקופים הקטנים והכלבלבים לנוי. (70) מפני שהיא תכשיט של בהמה וחייה. (71) לסגור בהם את דלתות החנויות. (72) באליהו רבא מנמק, מפני שבעלי בתים רגילים להשאיר את השלשלת כשראשה אחד קבוע בדלת ולכן דינה כמחובר לקרקע. (73) מודדי קרקע, מהנדסים. (74) שהרי הן משמשות את האדם ויש להן שם בפני עצמן. (75) לקשור בה חבילת עצים. (76) והעץ עיקר.

1 טו. שלשלת דלי גדול - ארבעה טפחים⁷⁷ ממנה סמור
2 לדלי מתטמא עם הדלי, מפני שהיא צרף הדלי; והשאר
3 טהור, לפי שאין לו שם בפני עצמו. ושלשלת דלי קטן -
4 עשרה טפחים⁷⁸.
5 טז. הפדור של מתכת, והסדן, והקנטר⁷⁹ של בנאי,
6 והדקר⁸⁰ של חרש⁸¹, וחמור של נפח⁸², והמטלטלת⁸³
7 והמשקולות של בנאים, והכריתים של ברזל שחובטין בהם
8 הניתים, והאפרכס⁸⁴ של מתכת, והאולר שפורתין בו
9 הסופרים ראש הקלמוס של קנה, והקלמוס של מתכת,
10 והפני⁸⁵ והפנא שמשרטטין בו הסופרים - כל אלו מקבלין
11 טמא, שכל אחד מהן יש לו שם בפני עצמו.

פרק עשירי

12 א. מסמרות שמחזיקין בהן התקרה, העשוין לתקע אותן
13 בעצים - אינן מקבלין טמא. וכן המסמרות שתוקעין אותן
14 בפתלים לתלות בהן. ואם התקינו להיות כלי בפני עצמו -
15 מקבל טמא. כיצד? מסמר שהתקינו להיות פותח ונוצל
16 בו או להוציא את הפתילה, או שנתנו ברחים של יד או
17 של חמור - הרי זה מקבל טמא. התקינו לפתח בו את
18 החבית - טהור, עד שיצרפנו.
19 ב. מסמר העשוי בסימן לשמירת הפתח - אינו מקבל
20 טמא. וכן מסמר של שלחני שתולה בו המאזנים והכיס -
21 טהור. וכן תלווי המגרות - טהורות. אף על פי שמסמרין
22 אלו משנין בצורתן משאר מסמרות התקיעה.
23 ג. מסמר הגרע, והוא הדלי שמקוין - מקבל טמא.
24 ומסמר של אבן השעות - טהור.
25 ד. מסמר הגרדי, והוא המסמר הארץ בעין שפוד שמכניס
26 בו האורג שפופרת הקנה או העץ ולופף עליה חוטים -
27 מקבל טמא.
28 ה. אלו כלי מתכות המתטמאות בעגלה: העל של מתכת,
29 והקטרב, והכנפים המקבלות את הרצועות, וברזל שתחת
30 צוארי בהמה, והסומך, והמחגר, והתמחיות, והענבול,
31 והצנירה, ומסמר המחבר את כלם. ואלו טהורים בעגלה:
32 העל של עץ המצפה, וכנפים העשוין לגוי, והשפופרות
33 המשמיעות את הקול, והאבר שבצד צוארי בהמה, והסוכב
34 של גלגל, והטסין והצפויין. ושאר כל המסמרות שבה -
35 טהורין.
36 ו. עקרב בית הבד - מקבל טמא. ארון של גרוסות, אף
37 על פי שהוא טהור, אם היתה תחתיו עגלה של מתכת -

39 הרי זו מקבלת טמא.
40 ז. ריחים של פלפלין מקבלת טמא משום שלשה כלים:
41 משום כלי מתכות, ומשום כלי קבול, ומשום כברה.
42 ח. הדלת של מתכת שבמגדל של בעלי בתים - אינה
43 מקבלת טמא; ושל רופאים - מקבלת טמא, מפני
44 שמניחים בה את האספלנית ותולה בה את המספרים.
45 ט. טסין של מתכת שמנעוין בהן את הקדירה - מקבלין
46 טמא, והקבועין בכירה - טהורין.
47 י. המלקחים שממנעו בהן את הפתילה - מקבלין טמא;
48 והצנורות שתופסות את הרחים מלמעלה - אינן מקבלות
49 טמא, מפני שאינן עשויות אלא לחזק.
50 יא. קלוסטר שנוצלין בה הדלתות: אם היתה של מתכת
51 - מתטמא; היתה של עץ ומצפה מתכת - טהורה.
52 יב. הפין והפורנא - טמאים.
53 יג. פקה של מתכת - טהורה, לפי שהיא משמשת את העץ.
54 יד. הכוש והפימא והמקל והמפונא וחליל של מתכת -
55 מקבלין טמא. היו של עץ ומצפין מתכת - טהורין; חוץ
56 מן הסמפונא, שאם היה בה בית קבול כנפים, אף על פי
57 שהיא מצפה - טמא.
58 טו. החוצרת שמפצלת חליות חליות: אם אין יודע
59 להחזירה אלא אמן - הרי זו מקבלת טמא כשהיא מחברת;
60 ואם יכולין הכל לפרקה ולהחזירה - אינה מקבלת טמא.
61 טז. הקצה שמניחין הפה עליו בשעת תקיעה - מקבל
62 טמא בפני עצמו; והקצה האחר הרחב - אינו מקבל
63 טמא בפני עצמו; ובשעת חבור - הכל טמא. כיוצא בו:
64 קני מנורה בפני עצמו - אינן מקבלין טמא, מפני שיש
65 להן שם לוי; הפרח שלה והכסיס - מתטמאין בפני עצמן;
66 ובשעת חבור - הכל טמא.
67 יז. קורת החצים, שהיא המטרה, שיש בה לשונות של
68 מתכת - מקבלת טמא; ושמיניחים אותה ברגלי האסורים
69 - טהורה. והקולר - מקבל טמא. מגרה שעשה שניה לחור
70 הדלת, אף על פי שמשמש בה - אינה מקבלת טמא.
71 ואם משנבטמא עשאה לחור הדלת - הרי זו בטמאתה עד
72 שיבקענה במסמר. הפכה, בין מלמעלה בין מלמטה בין מן
73 הצדדים - טהורה.

פרק אחד עשר

74 א. כפה שעור השבר שישבר כלי מתכת ולא יקבל טמא
75 או יטהר מטמאתו? הכל לפי מה שהוא.
76

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

77 ארבעה טפחים הסמוכים לדלי מקבלים טומאה, מפני שהם כיד לדלי וידות הכלים דינן ככלים, אבל למעלה מארבעה טפחים אינה לצורך הכלי. 78 שלשלת של דלי גדול או חוטים במקום קרוב לדלי ושל קטן מרחיקים את היד מן הדלי. 79 משנה שם פרק י"ד ג: "קנה מברזל מרובע ואורכו כמו אמה ולו יד מעץ יפסלו (יגדור) בו העץ. 80 יתד חדה. 81 נגר. 82 חתיכת ברזל בתבנית חמור והנפח רוכב עליו ומכה בפטיש על המתכת המונחת לפניו. 83 חתיכת מתכת תלויה בחוט והבנאים משתמשים בה, כדי ליישר את הכותל. וכן היא המשקולת, אלא שהיא עשויה בצורה אחרת קצת. 84 כלי של ריחיים רחב מלמעלה והולך ומשתפע כלפי מטה והוא פתוח משני ראשיו ומעמידים את הראש הצר על האבנים הטוחנות. לכלי זה שופכים את החיטה הנופלת קימעה קימעה על האבנים הטוחנות. 85 כשמשרטטים מניחים לוח תחת הקלף ועליו את הסרגל ליישר את הקו. הלוח נקרא "כן" והסרגל "כנא".

יג. מראה של מתכת שנשברה או שנשטטשה: אם אינה
מראה רב הפנים - טהורה; היתה מראה רב הפנים - עדן
היא כלי כשהיתה.
יד. מחט שנשל קצתה הנקוב או עקצה - טהורה. ואם
התקינה ללפף עליה החוט לרקם בה - טמאה. אבל מחט
של שקין שנשל קצתה הנקוב - טמאה, מפני שהוא רושם
בקצה השני.
טו. המחט שלופפין עליה השני או הזקב וכיוצא בהן
בדרך שעושין הרקמין, בין שנשל הנקוב שלה בין שנשל
עקצה - טמאה, שאין מלאכתה התפירה.
טז. מחט שהעלתה חלודה: אם מעכבת התפירה - טהורה,
ואם לאו - טמאה.
יז. הסוף והספין שהעלו חלודה - טהורין; שפאן והשחין
- חזרו לטמאתן הישנה. וכן צנורא שפשטה - טהורה;
כפפה - חזרה לטמאתה הישנה.
יח. מפתח עקם כמו ארובה שנשבר מתוך ארובותיו; -
טהור. וכן מפתח העשוי כמין גם שנשבר מתוך גמו -
טהור. שהרי אינו יכול לפתח בהן, והרי אינן משמשין מעין
מלאכתן. היו בה שנים ונקבים - טמא, שעדין הוא מפתח.
נטלו השנים - טמא מפני הנקבים; נסתמו הנקבים - טמא
מפני השנים. נטלו השנים ונסתמו הנקבים או שנפוצו
הנקבים זה לתוך זה - טהור.
יט. כלי שיש בראשו האחד כף להרים בו הדשן ובראשו
השני מזלג לצלות בו הבשר: נטלה כפו - טמא מפני שני;
נטלו שניו - טמא מפני כפו. וכן מכחול שנטלה כפו
שגורפין בה הפחול - טמא מפני הזכר שפוחלים בו העין;
נטל הזכר - טמא מפני הכף.
כ. כלי שבראשו אחד כף כסבכה לצלות עליו ובקצה השני
שנים להוציא מהן הבשר מן הקדרה או מעל האש: נטלה
כפו - טמא מפני שניו; נטלו שניו - טמא מפני כפו. וכן
עט של מתכת שפוחתין בראשו האחד ובראשו השני
מוחקין: נטל הכותב - טמא מפני המוחק; נטל המוחק -
טמא מפני הכותב. וכן פיוצא באלו. והוא שיהיה הנשאר
יכול לעשות מעין מלאכתו. כיצד? עט שנשל המוחק שלו
ונשאר הכותב, אם נשאר מארכו כדי שיעיג לקשרי
אצבעותיו - טמא, שהרי אפשר שיאחז בו ויכתב בו. נטל
הכותב ונשאר המוחק, אם נשאר מארכו מלוא פס ידו -
טמא, שהרי אפשר לו למחק בו. נשאר פחות מזה - טהור.
וכן כל פיוצא בזה.
כא. קרדס שנשל עשפו, והוא הצד שהתרחש מנגר בו -
טמא מפני בית בקיעו; נטל בית בקיעו - טמא מפני בית
עשפו. נשבר מקופו - טהור.
כב. תרחור שנפגם - עדן הוא כלי עד שינטל רבו. נשבר
מקופו - טהור.
כג. המרדע הוא המלמד, והוא עץ ארך עב. וכמו מסמר
חד תקוע בקצתו מלמעלה, וזה הפרזל נקרא דרכן. ובקצה
השני מלמטה פרזל כמו רמח והעץ נכנס בו, וזה הפרזל
נקרא תרחור.

ב. כל זמן שהכלי יכול לעשות מעין מלאכתו - עדן הוא
כלי וחשוב כלי שלם. כיצד? כלי של מתכת שנשבר והרי
הוא יכול למלאות בו - הרי הוא כלי כשהיה. הקמקום -
כדי לחם בו חמין. המחם - כדי לקבל סלעים. הלפס - כדי
לקבל קיתונות של מתכת. הקיתון - כדי לקבל פרוטות.
מדות היין - כדי למד בהן היין. וכן מדות השמן - כדי למד
בהן השמן. מסגנת של חרדל שנפוצו בה שלשה נקבים
מלמטה זה לתוך זה - טהורה, לפי שאינה משמשת מעין
מלאכתה. מגרפה שנטלה כפה, אף על פי שהיא בקורנס -
טהורה; שאינה עושה מעין מלאכתה אלא מעין הקורנס,
והיא לא נעשית לתקע בה בקורנס. וכן כל פיוצא בזה.
ג. מסרק של צמר שנשטלו שניו, אם נשתיר בו שלש במקום
אחד - טמא. היתה החיצונה אחת מן השלש - טהור, לפי
שאינו יכול לסרק בו פשתן, שהחיצונה אינה מועלת לסרק,
וכל שאינו עושה מעין מלאכתו בכלי מתכת - טהור. נטלו
מן המסרק שנים וצשאן למלקטת - טמאות. אחת והתקינה
לגר או ללפף עליה החוט לרקום - מקבילת טמאה. ואם
היתה השן עבה וגדולה, אף על פי שלא התקינה - הרי זו
מתטמאת בפני עצמה.
ד. מסרק של פשתן שנשטלו שניו ונשתיר בו שנים - טמא;
נשתיר בו אחת - טהור.
ה. הכדומים שנשברו ואונקלי שלהן קימת - טמאין, שהרי
אפשר להוציא בהן הדלי מן הבאר כשהיו מקדם.
ו. מגרה שנטלה שן אחת מבינתים - טהורה. נשתיר בה
מלא הסיט במקום אחד - טמאה, שהרי אפשר לגר בנשאר.
ז. המעצד והאזמל והמפסלת והמקדח שנפגמו - עדן
מקבלין טמאה. נטל חסומן - טהורין. וכלן שנגחלקו לשנים
- טמאין; חוץ מן המקדח, שהרי אינו יכול לנקב בו.
והרונקי בפני עצמה - אינה מקבילת טמאה, מפני שהיא
מקצת כלי.
ח. הסוף והספין, והספין העקם כמו מזל, והרמח ומגל יד
ומגל קציר וזוג מספרים קטנים של בעלי בתים וזוג
מספרים גדולים של ספרים שנגחלקו - כל חלק מהן מקבל
טמאה, מפני שהוא עושה מעין מלאכתו.
ט. מספרים שנגחלקה לשנים - טהורה, לפי שאינה מעבדת
את השער אלא ברחק.
י. שריון שנגחלק לארכו - טהור; לרחבו, אם משמש מעין
מלאכתו ראשונה - טמא. מאימתי טהרתו? משביכה ואינו
משמש מעין מלאכתו. בלה ונשתיר בו רבו: אם מלמעלה
- טמא, ואם מלמטה - טהור. קצץ ממנו ועשה חליא
לתכשיט - הרי זו מקבילת טמאה.
יא. שפופרת של זקבים ושל זוגין ושל נפחים ושל עושי
זכוכית שנגחלקה לארפה - טהורה; לרחבה: אם משמשת
מעין מלאכתה ראשונה - טמאה, ואם לאו - טהורה.
יב. כלביא של ספרים ושל רופאים ושל עושי זכוכית
שנגחלקה לשנים - טהורה; ושל נפחים - טמאה, מפני
שהוא בתחלה [חותה בה את הגחלים] ועכשו חותה בה
את הגחלים.

בו ביום, ויבואו לומר שאין הפלים צריכין הערב שמש. 26
מפני זה החשש גזרו טמא עליהם¹⁰. 27
ג. אחד כלי שננטמא במת או¹¹ בשאר הטמאות¹², אם 28
התיכו - חזר לטמאתו הישנה עד שיטביל. נטמא במת והזה 29
עליו בשלישי¹³ ואחר כך התיכו ונעשאהו כלי אחר והזה 30
עליו בשביעי והטבילו - הרי זה טמא, ואין הנה שיקדם 31
התוף מצטרפת להנה שאחר התוף. ואין לו טהרה עד 32
שינה עליו שלישי ושביעי ויטביל כשהוא כלי קדם שבירה, 33
או ינה עליו שלישי ושביעי ויטביל אחר שיתכנו¹⁴. 34
ד. ברזל טמא שכללו עם ברזל טהור¹⁵: אם רב מן הטמא 35
- טמא; ואם רב מן הטהור - טהור; מחצה למחצה - 36
טמא¹⁶. וכן טיט¹⁷ שכללו בגללים¹⁸ ושרף הפל בכבשן 37
ונעשאהו כלי: אם רב מן הטיט - הרי זה מקבל טמא, מפני 38
שהוא כלי חרס; ואם רב מן הגללים - אינו מקבל טמא. 39
ה. כלי מתכות הטהורין שאנכן¹⁹ באנך²⁰ טמא - טמאים. 40
אבל העושה פלים מן האנך הטמא - הרי הן טהורין²¹. 41
ו. קרדם שנעשאהו מן הברזל הטהור ונעשה עשפו מן 42
הטמא - הרי זה טמא. עשה עשפו מן הטהור והקרדם מן 43
הטמא - הרי זה טהור. שהכל הולך אחר עושה המלאכה. 44
ז. קרדם טהור שחסמו²² בברזל טמא - טהור²³. 45
ח. קיתון²⁴ שנעשאהו מן הטמא ושוליו מן הטהור - טהור. 46
נעשאהו מן הטהור ושוליו מן הטמא - טמא. שהכל הולך 47
אחר המקבל²⁵ העושה מלאכה²⁶. 48
ט. כלי מתכות שננטמא בטמא שהיא מדברי סופרים, כגון 49
שנטמא בעבודה זרה וכיוצא בה, ונשבר והתיכו וחזר 50
ונעשה ממנו כלי אחר - הרי זה ספק אם חזר לטמאתו 51
הישנה או לא חזר. 52

כד. מניקת של מתכת, שהיא כמו שפופרת, שננטמא - 1
משקבענה במקל או בדת ויחברנה עם העץ תטהר. לא 2
נטמא וקבעה במקל או בדת - הרי זו מקבלת טמא 3
במקומה; שפל כלי מתכות שקבעם בקורה או בכהל - 4
מקבלין טמא כשהיו עד שישנה את מעשיהם. לפיכך, דף 5
של נחתומין של מתכת שקבעו בכהל - טמא. וכן כל כיוצא 6
בזה משאר כלי מתכות שנקבעו, בין מקבליהן בין 7
פשוטיהן - מקבלים טמא כשהיו. 8

יום שני ו' טבת ה'תשע"א

פרק שנים עשר

א. כלי עץ וכלי עור וכלי עצם שנשברו - טהרו מטמאתן. 11
חזר ונעשה כלי² משבריהם או שקבץ את שבריהן ונעשה 12
מהן פלים אחרים - הרי אלו כשאר הפלים הטהורים שלא 13
נטמאו מקדם³, שהן מקבלין טמא מפאן ולהפא. וכן כלי 14
מתכות⁴ שנשברו אחר שננטמאו - טהרו. התיכן וחזר ונעשה 15
מהן פלים אחרים⁵ - חזרו לטמא הישנה. ואין לכלי 16
מתכות טהרה גמורה⁶ עד שיטבילם במקנה כשהם שלמים⁷ 17
או ישארו שבורים. 18
ב. וחזרת כלי מתכות לטמאתן הישנה - מדברי סופרים⁸. 19
ומפני מה גזרו על כלי מתכות שיחזרו לטמאתן הישנה? 20
גזרה שמה יטמא לו כלי ויתכנו ונעשה ממנו כלי אחר בו 21
ביום. אם יאמר שהוא טהור דין תורה, יבוא לומר: 22
השבירה מטהרת והטבילה מטהרת; כשם שאם נשבר 23
והתיכו ונעשה ממנו כלי כשהיה - הרי הוא טהור בו ביום⁹, 24
כך אם הטבילו, אף על פי שהוא כשהיה - הרי הוא טהור 25

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

1) כלים פרק ב משנה א ופרק טו משנה א. (2) כמו שהיה לפני שבריתו. (3) הטומאה הישנה פקעה לחלוטין ואינה חוזרת. (4) המלה "וכן" נמשכת לדין "נשברו טהור" בלבד ולא לדין "חזר ועשה כלי". (5) אפילו שלא כדוגמת הכלים שנשברו. (6) מוחלטת, שאינה חוזרת לעולמים, אפילו על ידי היתוך ועשיית כלים חדשים. (7) טבילת השברים אינה מונעת חזרת הטומאה, מפני שהם טהורים אין טבילתם מוסיפה ולא גורעת. (8) גזירת חכמים. (9) לפני הערב שמש. (10) כרבא שם. [לשון רבא: "שמה יאמרו טבילה בת יומה עולה לה", ומפרש רש"י שם, הרואה שמשתמשים בכלי ביום שננטמא ואינו יודע שהתיכוהו יחשוב שהטבילוהו ומשתמשים בו לפני הערב שמש. אולם רבינו במשנתנו פירש כאמור כאן]. בגמרא שם אמרו: מעשה בשלומצין המלכה שעשתה משתה לבנה ונטמאו כל הכלים ושרבתם ונתתן לצורף וריתכן ועשה מהן כלים חדשים ואמרו חכמים יחזרו לטומאתן ישנה. (11) בין ... ובין. (12) כחכמים, שלא גזרו אלא על טומאת מת בלבד, כדי שלא תיבטל הזאת מי אפר פרה אדומה בכלים, כי בעל הכלים שננטמא במת לא ירצה לחכות שבעה ימים ולטרוח ולהזות פעמיים ויעדיף לשוברם ולהתיכם ולעשות כלים חדשים, וחשש זה אינו בשאר טומאות שאינן צריכות הזאה. (13) כלי שננטמא במת צריך להזות עליו מי אפר פרה אדומה ביום השלישי לטומאתו וביום השביעי. (14) מלשונו משמע, שאם הזה וטבל את השברים המהותכים - נטהרו. וכן כתב בפירוש בביאורו למשנה (שם פרק י"ד ז): ויצטרך הזאת שלישי ושביעי על הכלי או על הנתך, וזה מנוגד לדבריו בהלכה א: "שיטבילם במקווה כשהם שלמים". ונראה שכוונתו כאן עד שיתכנו ויעשה כלים חדשים וזה יתאים ללשונו של רבי יהושע במשנה (שם משנה ז) "אין מיטהרין אלא שלמים" וכן תתפרש המלה "נתך" שהבאנו למעלה. (15) התיכם יחד ועשה מהם כלי. (16) אף על פי שהברזל הטמא נטהר מן התורה על ידי התכתו, גזרו חכמים טומאה ישנה גם על מחצה למחצה. (17) כלי העשוי מטיט שרוף בכבשן הוא כלי חרס ומקבל טומאה. (18) צפיעי בהמה. נתבאר למעלה (פרק א הלכה ו), שכלי גללים אינם מקבלים טומאה. (19) ציפה אותם. (20) מתכת מתוקנת למלאכת ציפוי. (21) בתוספתא מוחלפת הגירסא: ברישא כתוב "טהורין" ובסיפא "טמאין", ויש להתאים את דברי רבינו כאן לגירסת התוספתא. וביאור הדברים: אנכם - הם טהורים לשיטת רבינו, שכלים מצופים אינם מקבלים טומאה. ובסיפא מלמדת התוספתא, שמתכת שבעיקרה עומדת לציפוי ולא לעשות ממנה כלים, גם כן חוזרת לטומאתה הישנה אם עשה ממנה כלי. (22) ציפה את חודו בברזל קשה (=פלדה). (23) ציפוי דק זה בטל לגבי הכלי. (24) כוס גדולה. (25) השוליים הם המקבלים העיקריים. (26) מלאכת הקיבול.

1 י. כלי זכוכית שנטמאו ונשברו - טהרו ככל הכלים. ואפילו
2 התיכן ועשה מהן כלים אחרים - אינם חוזרים לטמאה
3 הישנה; לפי שעקר טמאתם מדברי סופרים²⁷, כמו שבאנו,
4 לא גזרו עליהן בטמאה ישנה. וכן כלי זכוכית שנשברו, אף
5 על פי ששבריהן כלים²⁸ וראויין לתשמיש, הואיל והם
6 שברי כלים - אינן מקבלין טמאה²⁹, לפי שאינן דומין לכלי
7 חרס³⁰. ביצד? קערה של זכוכית שנשברה והתקין שוליים³¹
8 לתשמיש - אין השוליים מקבלין טמאה, אף על פי שהן
9 בקערה. ואם קרסם³² את מקום השבר ושפו בשופין³³ -
10 הרי זו מקבלת טמאה³⁴.
11 יא. צלוחית³⁵ קטנה הנשללת ביד אחת שנשל פיה - מקבלת
12 טמאה, מפני שאין מכניסין היד לתוכה אלא יוצק ממנה³⁶.
13 אבל גדולה הנשללת בשתי ידים שנשל פיה - טהורה, מפני
14 שהיא חובלת ביד בשעה שמכניסין ידו לתוכה. וכן צלוחית
15 של פליטון³⁷, אף על פי שהיא קטנה, אם נשל פיה - טהורה,
16 מפני שחובלת באצבעו בשעה שמוציא בהשם מתוכה.
17 יב. לגינים הגדולין שנשל פיהן - עדין הן כלים, מפני
18 שמתקנים הוא לכבשנים³⁸.
19 יג. כוס³⁹ שנפגם רבו⁴⁰ - טהור. נפגם בו שליש הקפו ברב
20 גבהו - טהור⁴¹. נקב וסתמו, בין בבעץ בין בנפת - טהור.
21 והכוס והצלוחית שנקבו, בין מלמעלה בין מלמטה -
22 טהורין.
23 יד. התמחויו⁴² והקערה שנקבו: מלמעלה - טמאין⁴³,
24 מלמטה - טהורין. נדקדקו: אם יכולין לקבל את החמין
25 כצונגין⁴⁴ - טמאין, ואם לאו - טהורין.
26 טו. הכוסות החתוכיות⁴⁵, אף על פי ששפתותיהם סורכין⁴⁶
27 את הפה - מקבלין טמאה⁴⁷.
28 טז. האפרסם⁴⁸ של זכוכית - טהור, שהרי הוא כמו מחץ
29 שאינו מקבל.
30 יז. זכוכית שעושין אותה למראה⁴⁹ - טהור, אף על פי

31 שהיא מקבלת⁵⁰, לפי שלא נעשית לקבלה. התרדו של
32 זכוכית שהוא מקבל, אף על פי שששמניחו על השלחן
33 נהפך על צדו⁵¹ ואינו מקבל - הרי זה מקבל טמאה.
34 יח. תמחויו של זכוכית שעשאו מראה⁵² - מקבל טמאה⁵³.
35 ואם מתחלה עשאהו למראה כדי שיהיו דברים שמניחין בו
36 נראין מאחוריו⁵⁴ - הרי זה טהור. וכל כלי זכוכית אין
37 מקבלין טמאה עד שתגמר מלאכתו, ככל הכלים.

פרק שלשה עשר

38 א. כבר באנו בכמה מקומות, שאין כלי חרס מתטמא
39 אלא מאורו או בקטט הנב; ושאר כל הכלים שננעה בהן
40 הטמאה - נטמאו, ואם נכנסה טמאה לאורן ולא ננעה בהן
41 - הרי הם טהורין. נמצא הטמא בכלי חרס - טהור בכלים,
42 והטמא בכל הכלים - טהור בכלי חרס. ומניין שאין כלי
43 חרס מתטמא אלא מאורו? שנאמר: וכלי חרש אשר יפל
44 מהם אל תוכו וגומר - מתוכו הוא מתטמא, לא מאחוריו.
45 ב. וכשם שמתטמא מאורו, כך מטמא אכלין ומשקין
46 מאורו. ביצד? כלי חרס שנטמא ונכנסו אכלין ומשקין
47 לאורו, אף על פי שלא נגעו בו - הרי אלו טמאין;
48 שנאמר: כל אשר בתוכו יטמא. אבל שאר הכלים הטמאין
49 אינן מטמאין אכלין ומשקין עד שיעזבו בהן.
50 ג. אין כלי חרס מטמא כלים מאורו, בין כלי חרס בין
51 שאר כלים. ביצד? כלי חרס גדול שהיו בתוכו כלים ונכנסה
52 טמאה באורו - הוא טמא וכל הכלים שבתוכו טהורין. היו
53 משקין בכלים שבתוכו - נטמאו המשקין מאורו, וחוזרין
54 ומטמאין את הכלים. והרי זה אומר: מטמאין לא טמאין,
55 ואתה טמאתני.
56 ד. כלי חרס שנגעו משקין טמאין באחוריו בלבד - נטמאו
57 אחוריו, כשאר כל הכלים. במה דברים אמורים? בששה
58 לו תוף; אבל אם אין לו תוף ונגעו בו משקין טמאין - הרי

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

(27) כלומר, עיקר טומאת כלי זכוכית היא גזירת חכמים, שאפילו אם נגעו בשרץ או במת אינם מקבלין טומאה מן התורה. באמרו "שעיקר" התכווין רבינו להסביר את ההבדל בין ההלכה הקודמת ובין זו, ואומר שכלי מתכת עיקר טומאתם היא מן התורה, אלא שכאן המדובר כשנטמאו בטומאה דרבנן ולפיכך אפשר שגזרו בהם חכמים על טומאה ישנה, מה שאין כן בכלי זכוכית (וכן הסבירו גם התוספות עבודה זרה שם דיבור המתחיל תיבעי ושבת טז, א דיבור המתחיל בטומאה). (28) שאפשר להשתמש בהם כמו בכלים שלמים, כגון כד שנשבר דופנו וחלק ממנו נשאר וראוי הוא לקבל משקים, אמנם לא כשעורו שלפני שברתו. (29) שלא כדין כלי חרס. (30) אין דרכו של אדם להשתמש בכלי זכוכית שבור משום שמקום השבר חד ועלול לפצוע את היד האוחזת בו. (31) המדובר בשוליים שלהם שפה סביב וכשהופכים את הכלי על פיו אפשר להשתמש בבית הקיבול שלהם. (32) הוריד את הגבשושיות שבמקום השבר. (33) החליקו בפצירה דקה. (34) מפני שאפשר להשתמש בשוליים ללא סכנת פציעה. (35) בקבוק. (36) ואפשר להשתמש בה ללא חשש פציעה. (37) מין בושם סמיך ואינו נשפך מעצמו וצריך להוציאו באצבע. (38) משתמש בהם לכבוש ירקות ופירות והם נשארים שם זמן רב ללא כל טיפול. (39) של זכוכית. (40) רוב היקף השפה. (41) אין אדם משתמש בכלי פגום שכזה. (42) קערה גדולה. (43) שהרי אפשר להשתמש בחלק השלם. (44) אם יש ביקוע בכלי ונותנים לתוכו חמים מתרחב הסדק ולפעמים הוא מתפוצץ ולכן אינו מקבל טומאה, אלא אם כן הכלי עבה או חזק וראוי לקבל חמים. (45) השפה חתוכה ואינה חלקה כל כך. (46) מסרטים קצת. (47) ראויות הן לשימוש, מפני שאינן גורמות חבלה ממשית. (48) משפך גדול רחב מלמעלה וצר מלמטה. (49) נעשתה מלכתחילה לשם כך. (50) אינה שטוחה לגמרי אלא יש בה שקעורה, והיא מקבלת מה שנותנים לתוכה. (51) מפני שהוא עגול. (52) מתחילה נעשה לתבשיל ואחר כך ייחדו להשתמש בו כמבראה. (53) לא יצא מתורת כלי, שהרי לא עשה שינוי בגופו ממש ודבר המקבל טומאה אינו יוצא מידי קבלת טומאה על ידי מחשבה. (54) במשנה כתוב "אספקלריא" ורבינו מפרש שם: זכוכית שקופה ומפני ששיטחה מעוגל רואים את הדברים שמאחריה בתבנית מוגדלת או מוקטנת ושלא במקומם, ואין מראה זו דומה למראות הצובאות (שמות לח, ב) המחזירות את התמונה כמו שהיא.

טהורין הן וכל האכלין שבהן. היה כל אלפס מהן נקובה
בכונס משקה והשרץ בעליונה - כל האכלין והמשקין שבכל
האלפסים טמאים; שהטמאה באויר בלן, כמו שיתבאר. היה
השרץ בתחתונה - היא טמאה וכלן טהורות; שהרי לא נכנס
שרץ לאויר העליונה, ואין שפת התחתונה עודפת כדי לטמא
כל האכלין והמשקין שבתוכה. היה השרץ בעליונה והיתה
שפת התחתונה עודפת - העליונה טמאה, שהשרץ בתוכה;
וכן התחתונה, מפני ששפתה עודפת הרי השרץ באוירה;
ושאר האלפסין שבתוך התחתונה טהורין, שאין כלי חרס
מטמא כלים שבתוכו. ואם היה ביניהן משקה טופח - כל
שיש בה משקה טופח טמא; שהמשקה מתטמא מאויר
התחתונה העודפת וחוזר ומטמא את האלפס.
יג. טבלא של חרס שהיו קצרות דבוקות בה בתחלת
מעשיה והרי הכל כלי אחד, ונטמאת אחת מהן - לא
נטמאו בלן. ואם היה לטבלא דפן עודף, שנמצאו כל
הקצרות בתוכו, ונטמאת אחת מהן - נטמאו בלן. וכן הדין
בבית התבלין של חרס, וקלמירין המתאימות פיוצא בו.
יד. בית התבלין של עץ שננטמא אחד מביתיו במשקין -
לא נטמאו שאר הבתים. ואם יש לו דפן עודף, שנמצאו כל
הבתים בתוכו, ונטמא אחד מביתיו במשקין - נטמאו בלן;
שהכל ככלי אחד, וכלי שננטמא תוכו במשקין - נטמא כלו.
היו בתי קבועין במסמר - הרי אלו חבור זה לזה לטמאה
ולהזיה. היו תקועין בלבד - הרי אלו חבור לטמאה ולא
להזיה. ואם היו בתי נטלין ונתמין - אינן חבור לא לטמאה
ולא להזיה.

פרק ארבעה עשר

א. כל המציל בצמיד פתיל באהל המת - מציל בצמיד
פתיל באויר כלי חרס. אם הציל במת החמור, דין הוא
שיציל בכלי חרס קל. וכל שאינו מציל באהל המת - אינו
מציל באויר כלי חרס.
ב. וכשם שאין צמיד פתיל לטמאה באהל המת, כך אין
צמיד פתיל לטמאה באויר כלי חרס. פיצד? קדרה שהיא
מלאה אכלין ומשקין ומקפת צמיד פתיל ונתונה בתוך
התנור הטמא - הרי הקדרה וכל מה שבתוכה טהורין. היה
השרץ או משקין טמאין בתוכה ומקפת צמיד פתיל ונתונה
באויר התנור - נטמא התנור. וכן כל פיוצא בזה.
ג. טבעת טמאה שמבלעת בתוך הלבנה או מחט טמאה
שמבלעת בתוך העץ ונפלו לאויר כלי חרס - נטמא. אף
על פי שאם נגע כפר תרומה בעץ זה או בלבנה זו - טהור,
הרי הן מטמאין כלי חרס מאויר.
ד. תרנגול שבלע שרץ או בשר מת ונפל לאויר התנור - הרי
זה טהור. ואם מת שם התרנגול - נטמא התנור. שהבלועין
בחי מצילין מיד כלי חרס, בדרך שמצילין באהל המת.
ה. דברים שבתוך הפה או בתוך הקמטין - אינן כבלועין.
פיצד? אדם שהיו משקין טמאין בתוך פיו וקפץ פיו והכניס
ראשו לאויר כלי חרס - טמאה. וכן טהור שהיו אכלין
ומשקין לתוך פיו והכניס ראשו לאויר תנור טמא - נטמאו

זה טהור; שכל שאין לו תוף בכלי חרס - אין אחוריו
מתטמאין במשקין. נגעו אכלין או משקין באחורי כלי חרס
הטמא - הרי אלו טמאין. ואחד כלי חרס ואחד שאר כל
הכלים בדבר זה. שכל הכלים הטמאין שנגעו אכלין או
משקין בהן, בין מתוכן בין מאחוריהן - נטמאו.
ה. אחד כלי חרס שנכנסה טמאה לאוירו או שפכהו על
הטמאה המנחת על הארץ ונעשה אהל עליה, שהרי
הטמאה בתוכו. מפי השמועה למדו, שהה שגאמר: אל תוכו
- לרבות את האהלים.
ו. גמא שהיה השרץ מנח בתוכה וכפה כלי חרס על הגמא
- לא נטמא; שגאמר: אל תוכו - עד שתכנס עצמה של
טמאה בתוכו. לפיכך, השרץ שנמצא למטה מנחשתו של
תנור, שהיא קרקעית - התנור טהור; שאני אומר: חי נפל,
ועקשו מת בתוך גמא זו. וכן אם נמצאת מחט או טבעת
למטה מנחשתו, אף על פי שכל הכלים הנמצאים -
טמאים, כמו שבאנו, הרי התנור טהור; שאני אומר: שם
היו עד שלא בא התנור, והתנור נכנה עליהן, ולא נפלו
בתוכו. נמצאו בדשן - הרי התנור טמא, שאין לו במה
יחלה. נמצאו מנחשתו של תנור נראין אבל אינן יוצאין
לאוירו: אם אופה את הבצק והוא נוגע בהן - נטמא התנור
כאלו היו בתוך אוירו; ואם לאו - התנור טהור כאלו היו
למטה מנחשתו. באי זה בצק אמרו? בבצק הבינוני, שאינו
רף ביותר ולא קשה.
ז. השרץ שנמצא בעין של תנור, בעין של כירה, בעין של
בפח, אם נמצא מן השפה הפנימית ולחוץ - טהור. וכן אם
נמצא באויר העין - טהור; שהרי לא נכנס לאויר התנור או
הכירה או הכפח, אלא תחת עבי דפנותיהן הוא תלוי.
ואפלו היה שם כזית מן המת - טהורין; אלא אם בן היה
בעבי העין פותח טפח, שהרי מביא את הטמאה לאויר
התנור, כמו שנתבאר בענין טמאת מת.
ח. נמצא השרץ במקום הנחת העצים מן השפה הפנימית
ולחוץ - טהור. נמצא במקום ישיבת הבלן, במקום ישיבת
הצבע, במקום ישיבת שולקי הזיתים - הכל טהור.
ט. אין התנור ולא הכירה ולא שאר מקומות היקוד
מתטמאין אלא אם בן נמצאת הטמאה מן הסתימה ולפנים.
י. כלי חרס ששותין בו בעלי בתים המים, שבאמצעו כמו
רשת של חרס ושפתו שלמעלה מן הרשת כמו מסרק, וזהו
הנקרא צרצור, אם נכנסה הטמאה לאויר המסרק למעלה
מן הרשת - נטמא כלו, שהיה תוכו של כלי זה.
יא. כלי חרס שהיה לו שלש שפיות זו לפנים מזו: היתה
הפנימית עודפת ונכנסה טמאה לאויר הפנימית - כל
האכלין והמשקין שבאויר שבין השפה הפנימית ובין
האמצעית והחיצונה טהורין. היתה האמצעית עודפת
ונטמא אוירה - ממנה ולפנים טמא, ממנה ולחוץ טהור.
היתה החיצונה עודפת ונטמא אוירה - הכל טמא. היו שוות
- כל שננטמא אוירה טמאה, והשאר טהור.
יב. אלפסים זו בתוך זו ושפותיהן שוות והשרץ בעליונה
או בתחתונה - זו שיש בה השרץ טמאה, ושאר האלפסין

42 חרס: העשוי לאכלין - שעורו בזיתים; והעשוי למשקין -
43 שעורו בכונס משקה; והעשוי לכף וכף - מטילין אותו
44 לחמור, וכשינקב כלי חרס זה בכונס משקה - אינו מציל
45 מיד כלי חרס.

46 י. סתם נקב כלי חרס בזפת: אם היה השרץ בכלי זה
47 ושלשלו לאויר התנור הטהור - נטמא; שאין הצמיד מציל
48 על הטמא מלטמא, כמו שבארנו. אבל אם היה בכלי זה
49 אכלין או משקין ושלשלו לאויר התנור הטהור - הרי הן
50 טהורין, שהרי הנקב סתום. ושאר כל הכלים שסתמן בזפת
51 וכיוצא בו - אינו מציל מיד כלי חרס.

52 יא. פורת פחותה, אף על פי שסתם הפחת בקש - אינה
53 מצלת מיד כלי חרס, שהרי אינה כלי.

54 יב. החמת והכפישה שנתחתו במוציא רמון, אף על פי
55 שבטלו מתורת כלי - הרי אלו מצילין מיד כלי חרס. והוא
56 שהיה הפחת למעלה משפת כלי חרס מבחוץ ויהיה בית
57 קבול שלהן משלשל לתוך כלי חרס.

58 יג. עור פשוט וכיוצא בו שהיה שקוע לאויר כלי חרס או
59 לאויר התנור והשרץ בתוך העור - הרי התנור טמא. ואם
60 היה השרץ בתנור - אכלין ומשקין שבתוך העור טמאין.
61 שאין מציל מיד כלי חרס אלא כלים שיש להן תוף, כגון
62 הסל והקפה והחמת.

63 יד. כלי חרס שהיתה טמאה בתוכו, והיה כלי חרס טהור
64 כפוי על פי הפלי הטמא, או שהיה הפלי שהטמא דבוקה
65 בתוכו כפוי על פי הפלי הטהור, אף על פי שאין שניהן
66 מערב - הטמא בטמאתו והטהור בטהרתו, שהרי לא נכנסה
67 הטמאה עצמה לאויר כלי חרס הטהור. לפיכך, חבית
68 שהיתה מלאה משקין טהורין ונתונה למטה מנחשתו של
69 תנור, ונפל שרץ לתוך התנור - הרי החבית והמשקין
70 טהורין, אף על פי שאויר התנור מערב עם אויר החבית.
71 וכן אם היתה החבית כפוייה על פי התנור ופיה לאויר
72 התנור - אפלו המשקה שבשולי החבית טהור.

יום שלישי ז' טבת ה'תשע"א

פרק חמשה עשר

74 א. אין כלי חרס¹ מקבל טמא עד שתגמר מלאכתו.
75 ומאימתי הוא גמר מלאכתו? משיצרכו² בכבשן³. התנור -
76 משיצרכו⁴ כדי לאפות בו ספגנין⁵. הכירה - משיצרכו⁶
77 כדי לבשל עליה ביצת התרנגולין⁷ טרופה⁸ ונתונה באלפס⁹.
78 הפפח¹⁰: אם עשאהו לאפיה - שעורו כתנור; עשאהו
79 לבשול - שעורו ככירה.
80

1 אכלים שבפיו. היה לו בתוך קמטו בעדשה מן השרץ
2 והכניסו לאויר התנור - נטמא התנור, אף על פי שהטמא
3 בתוך הקמט.

4 ו. ספוג שבלע משקין טמאין, אף על פי שהוא נגוב מבחוץ,
5 אם נפל לאויר כלי חרס - טמאהו, שסוף משקה לצאת. וכן
6 חתיכה של לפת ושל גמי. חרסים שנשפמשו בהן משקין
7 טמאין ונגבו ונפלו לאויר כלי חרס - לא טמאוהו. נפלו
8 לתנור והסק - נטמא, שסוף משקה לצאת. במה דברים
9 אמורים? במשקין קלין; אבל בתמורין, כגון דם הנדה
10 ומימי רגליה, אם היו יכולין לצאת והקפיד עליו שיצא -
11 הרי זה מטמא התנור אף על פי שלא הסק; ואם אינו מקפיד
12 עליו - אינו מטמא עד שישק ויצא המשקה. וכן בגפת
13 חדשה הבאה ממשקין טמאין שהסק בה התנור - נטמא,
14 שסוף משקה לצאת; אבל בישנה - טהור. איזו היא ישנה?
15 לאחר שנים עשר חדש. ואם ידוע שיצא ממנה משקה
16 בשעת הסק אפלו לאחר שלש שנים - נטמא התנור כשיסק.
17 ז. כלי חרס שחלקו במחיצה משפתו עד קרקעיתו, ונכנסה
18 טמאה באויר אחד משני החלקים - נטמא הפלי בלו, לפי
19 שאין הדרך בגי אדם לחלק כלי חרס בדרך שחולקין
20 האהלים. לפיכך, תנור שחצו בנוסרים או ביריעות, ונמצא
21 השרץ במקום אחד - הכל טמא.

22 ח. כלי שהיתה הטמאה בתוכו, והכניס הפלי לאויר כלי
23 חרס, ושפת הפלי הטמא חוץ לכלי חרס, אף על פי
24 שהטמאה מכוננת בתוך כלי חרס - הרי זה טהור; שנאמר:
25 אל תוכו - לא אל תוף תוכו.

26 ט. וכן אם היה כלי חרס טמא והכניס לאוירו כלי אחר
27 שיש בו אכלים ומשקין, ושפת הפלי האחר חוץ לכלי חרס,
28 אף על פי שהאכלין והמשקין מכוננין בתוך כלי חרס הטמא
29 - הרי אלו טהורין; שנאמר: כל אשר בתוכו יטמא - ולא
30 שבתוך תוכו. ביצד? פורת או קפה או קדרה או חמת
31 וכיוצא בהן שהיה השרץ בתוכה, ושלשל הקפה לאויר
32 החבית או לאויר התנור, אף על פי שהשרץ מכנין בתוך
33 אויר החבית, הואיל ושפת הקפה או החמת למעלה משפת
34 החבית או משפת התנור - הרי אלו טהורין. ואם היה בתוך
35 החמת או בתוך הקדרה וכיוצא בהן אכלין או משקין
36 ושלשלו לאויר התנור או לאויר החבית הטמאין - הרי הן
37 טהורין. היתה הפורת או הקפה או החמת וכיוצא בהן
38 נקובין - אינן מצילין; אלא אם היה השרץ לתוכן ושלשלו
39 לאויר כלי חרס הטהור - נטמא, ואם היו אכלין או משקין
40 לתוכן ושלשלו לאויר כלי חרס הטמא - נטמא. וכמה יהיה
41 בנקב? אם היה בכלי שטף - במוציא יתים. ואם היה בכלי

(1) כלים פרק ד משנה ד. (2) כלי חרס עשויים מטיט ושרופים בכבשן, כדי לחזקם. השריפה בכבשן נקראת "צירוף". (3) ואף על פי שלא נגמרה עדיין כל מלאכתו, שהרי האומן משפשף ומחליק וגם מסיר את הבלטות שבשפת הכלי לפני שמוציאו למכירה. (4) מלמדנו, אף על פי שהצירוף מספיק בשאר כלי חרס - בתנור, כירה וכופח אינו מספיק. (5) ואינו צריך צירוף לפני ההיסק. (6) משמשת לבישול ויש בה מקום המעמיד שתי קדרות. (7) במשנה כתוב: "ביצה קלה שבביצים" ובגמרא שבת פ, ב פירשו שהכוונה לביצת תרנגולת שמתבשלת מהר. (8) מעורבבת. (9) מרוחה בשמן. (10) קטן מכירה ויש בו מקום לקדירה אחת בלבד.

- 1 ב. תנור שהתחיל לבנותו¹¹: אם היה גדול – משיתחיל בו
- 2 ארבעה טפחים¹² ויסיקנו מקבל טמאה; ואם היה קטן¹³ –
- 3 משיתחיל בו טפח¹⁴ ויסיקנו. הכירה – משיתחיל בה שלש
- 4 אצבעות ויסיקנה. הפסח: אם עשאהו לאפה – הרי הוא
- 5 כתנור, ואם לבשל – הרי הוא ככירה.
- 6 ג. תנור שהסך מאחוריו¹⁵ או שהסך מבית האמן¹⁶ או
- 7 שהסך שלא לדעת¹⁷, הואיל והסך מכל מקום – הרי זה
- 8 מקבל טמאה. מעשה¹⁸ שנפלה דלקה בתנור בכפר מן
- 9 הפפרים, ובא מעשה לפני בית דין ואמרו: מקבל טמאה.
- 10 ד. תנור שהסיקו להיות צולה בו¹⁹ – הרי זה מקבל טמאה.
- 11 ללבן בו אונין של פשתן²⁰ – טהור; שאין זה עושה מלאכה
- 12 בגוף התנור²¹.
- 13 ה. תנור שחצצו²² לשנים והסיק אחד מהלקיו ונטמא
- 14 במשקין²³ – הוא טמא וחברו טהור²⁴. נטמא בשרץ וכיוצא
- 15 בו מטמאות של תורה – הכל טמא²⁵, וצבי שביניהן²⁶ טמא.
- 16 הסקו שניהן ונטמא אחד מהן במשקין באור – חולקין את
- 17 עביו: המשמש לטמא²⁷ – טמא²⁸, לטהור – טהור²⁹. במה
- 18 דברים אמורים? בזמן שחצצו ואחר כך הסיקו; אבל הסיקו

- 19 ואחר כך חצצו³⁰, ונטמא אחד מהן אפלו במשקין – נטמא
- 20 הכל³¹.
- 21 ו. תנור או כירה של אבן – טהורין לעולם³². ושל מתכת
- 22 – טהורין משום תנור וכירים³³, שנאמר: יתץ – את שיש לו
- 23 נתיצה, ומטמאין משום כלי מתכות. כיצד? אין מטמאין
- 24 מאוירן ולא במחבר לקרקע כתנור וכירים; ואם נגעה בהן
- 25 טמאה, אפלו מאחוריהן – מטמאין כשאר כלי מתכות;
- 26 ואם נטמאו במת – נעשין אב טמאה³⁴ כשאר כלי מתכות;
- 27 ויש להן טהרה במקנה³⁵.
- 28 ז. תנור של מתכת שנבק או נפגם³⁶ או נסדק וסתמו בטיט
- 29 או שעשה לו טפלה³⁷ של טיט או מוסף³⁸ של טיט – הרי
- 30 זה מתטמא משום תנור³⁹. וכמה יהיה בנקב⁴⁰? כדי שציא
- 31 בו האויר⁴¹. וכן בכירה. ואם עשה לכירה פטפוטים⁴² של
- 32 טיט – מתטמאה משום כירה. מרחק בטיט⁴³, בין מבפנים
- 33 בין מבחוץ – עדין אינה מקבלת טמאה⁴⁴.
- 34 ח. תנור⁴⁵ שאינו מחבר בארץ, אפלו תלוי בצואר הגמל –
- 35 הרי זה טמא משום תנור⁴⁶; שנאמר: טמאים הם – בכל
- 36 מקום.

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

(11) התנורים שלהם תבניתם כדירות גדולות עומדות על הקרקע ומחוברות לו בטיט. והתורה אמרה (ויקרא יא, לה): "תנור וכיריים יותץ" ללמד שאף על פי שהם מחוברים בקרקע אינם בטלים לגבו ומקבלים טומאה (שבת כה, א). (12) כשגבהו מגיע לשיעור זה דינו כתנור שלם אף על פי שבדעתו להוסיף עליו פי כמה. (13) במשנה אמרו חכמים: "אבל בקטן תחילתו בכל שהוא וכו'". ורבינו לא פירש שם ולא כאן, קטן מה הוא, והרי כל תנור לפני שנעשה גדול היה קטן ולמה הצריכו ארבעה טפחים? רש"י בחולין קכד, א מפרש תנור שעושים לתינוקות לשחק בו (הכוונה לאפות בו עוגות קטנות, שאם לא נעשה לאפיה אין עליו דין תנור). והר"ש כאן מפרש שתנורים קטנים נעשו בתבנית מיוחדת. (14) טפח = ארבע אצבעות, במשנה אמרו: "כל שהוא" ובחולין שם: "אמרו דבי רבי ינאי – טפח, שכן עושים תנורים בנות טפח". (15) לא הכניס אש בפנים אלא הדליק שלהבת סביבו מבחוץ. (16) ולא הוסק כדי לאפות בו. (17) בלי כוונה להסיקו. (18) זה מובא במשנתנו ומסתיים: "וטימאן רבן גמליאל". ורבינו סובר שלא חלקו עליו חביריו. (19) ולא התכוון לאפיה. (20) אגודות פשתן מנופץ. הפשתן מראהו כהה ומתלבן בחום. (21) הפשתן אינו צריך לחומו של תנור, אלא לחום נמוך, ואם יתנוהו לתנור מוסק בלתי מצונן – ישרף. (22) חילקו במחיצה. (23) חכמים גזרו על משקים טמאים שיטמאו את הכלים. (24) מפני שלא נגמרה מלאכתו. (25) בטומאה דאורייתא גזרו חכמים טומאה גם על החלק שלא הוסק. (26) עובי המחיצה. (27) חצי העובי הפונה לצד החלק הטמא. (28) חלק זה של המחיצה נידון כדופן התנור הטמא (ראה כסף משנה). (29) למעלה בהסיק אחד מהם, כל המחיצה נגזרת אחריו, מה שאין כן כאן. (30) ובשעה שנגמרה מלאכתו על ידי ההסקה היה כולו כלי אחד ומוכשר לקבל טומאה. (31) העמדת המחיצה אחר גמר מלאכה אינה מפקיעה תורת קבלת טומאה שירדה עליו בשעת גמר מלאכה. (32) אינם מקבלים טומאה בכלל. נתבאר למעלה בפרק א הלכה ו, שכלי אבנים, כלי גללים וכלי אדמה (שלא הוסקו) אינם מתטמאים. (33) נתבאר למעלה בהלכה ב שתנור וכיריים הם מחוברים לקרקע וכל המחובר לקרקע אין זה מקבל טומאה, אלא שחידשה תורה ואמרה שתנור וכיריים הם יוצאים מן הכלל ומטמאין, אף על פי שהם מחוברים לקרקע, ומלמדנו רבינו, שתנור וכיריים האמורים בתורה לענין טומאה הם כלי חרס, אבל בתנורי מתכת לא חידשה תורה דין מיוחד ודינם ככל כלי מתכת. (34) אבל תנור של חרס אינו נעשה אב הטומאה אפילו נגע במת, כמבואר בהלכות טומאת מת פרק ה הלכה ו. (35) טבילתם במקווה שיש בה ארבעים סאה מטהרת אותם מטומאתם מה שאין כן בכלי חרס, שאמרה תורה (ויקרא יא, לג): "וכל כלי חרש אשר יפול מהם אל תוכו כל אשר בתוכו יטמא ואותו תשברו". (36) שפתו נפגמה ואינו נוח לשימוש. (37) הדביק עליו טיט במקום הנקב או הסדק. [סתימה] = הכנסת טיט בתוך הנקב והסדק. אבל מריחת טיט על הדופן במקום הסדק אינה נידונית (סתימה). (38) הוסיף שכבת טיט על שפת התנור והגדיל את בית קיבולו. (39) מפני שהטיט תיקן את התנור או הגדילו הרי הוא נידון כתנור של טיט. והמדובר כשהסיק את התנור אחר הדרכת הטיט. (40) כדי שסתירתו בטיט תוריד על התנור תורת תנור וכיריים לענין טומאה. (41) שהאש תצא דרכו וזה גורם להורדת חומו של התנור והסתירה של טיט שומרת על החום. [רבינו מדייק ואומר: "כמה יהיה בנקב" (וכן כתוב גם במשנה) ואינו שואל כמה יהיה בסדק. משינוי לשון זה למד בעל משנה אחרונה, שנסדק הכוונה לכל אורכו של התנור וסתם סדק – כל שהוא, ולפיכך לא שאלו על שיעורו]. (42) בליטות בשפת הכירה, כדי להעמיד עליהן את הקדירה. והמדובר בכירה שלימה. (43) המדובר בכירה שלימה. (44) כירה של מתכת כמות שהיא חומה מספיק לבישול והמירוח אינו מוסיף תועלת ולפיכך דינה ככלי מתכת. (45) של חרס. (46) אף על פי שהוא פתוח מלמטה ובמצב זה אי אפשר לאפות בו, פסק כרבנן במשנה כלים פרק ה ו לפי המסקנה של עולא בשבת כה, א, שאפילו אם לא הוסק מעולם כשהוא עומד על הקרקע – הוא מקבל טומאה אחר היסק בכל מקום שהוא, ודבר זה הוא גזירת הכתוב.

- ט. פור של צורפי מתכות⁴⁷ שיש בו בית שפיתה⁴⁸ -
 מתטמא בכירה⁴⁹. וכן של עושי זכוכית, אם יש בו בית
 שפיתה - מקבל טמאה.
 י. כבשן של סידין⁵⁰ ושל זוגגין⁵¹ ושל יוצרין⁵² - טהורין⁵³.
 הפורנה⁵⁴, אם יש לה דפן⁵⁵ - מתטמא⁵⁶.
 יא. אבנים שחברן זו לזו ועשאן תנור: אם עשה לו טפלה⁵⁷
 מבפנים ומבחוץ - הרי זה תנור לכל דבר ומתטמא
 מאויר⁵⁸; ואם טפלו מבחוץ בלבד - מתטמא במגע⁵⁹ ולא
 באויר⁶⁰. חבר אבנים לתנור ולא חברן זו לזו - מתטמאות
 עם התנור⁶¹. חברן זו לזו ולא חברן לתנור - הרי הן כטיה.
 חפר בארץ ועשה טירה - טהור⁶². וטירת הכירה⁶³ - טהור⁶⁴.
 יב. שתי חביות ושני⁶⁵ אלפסין⁶⁶ שעשאן כירה⁶⁷ -
 מתטמאין באויר⁶⁸ ובמגע⁶⁹. ותוכן של חביות⁷⁰ - טהור⁷¹.
- ועבי החביות⁷² חולקין אותו: המשמש את הכירה - טמא,
 והמשמש את תוף החבית - טהור.
 יג. העושה שלשה פטפוטיין⁷³ בארץ⁷⁴ וחברן בטיט להיות
 שופת עליהן את הקדרה - הרי זו טמאה משום פירה. קבע
 שלשה מסמרין⁷⁵ בארץ להיות שופת עליהן את הקדרה,
 אף על פי שעשה בראשן מקום בטיט שתשב הקדרה - הרי
 זו טהורה⁷⁶ ככירה של מתכת⁷⁷. וכן אבנים שלא מרחם
 בטיט שהוא שופת עליהן - אינן מקבלות טמאה, כאלו היא
 כירה של אבן.
 יד. העושה שתי אבנים פירה וחברן⁷⁸ בטיט - מתטמא.
 חבר את האחת בטיט והשניה לא חברה - אינה מקבלת
 טמאה.
 טו. האבן שהוא שופת עליה⁷⁹ ועל התנור⁸⁰, עליה ועל

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

(47) הצורפים מתיכים את המתכות בחפירה בקרקע ששוליה ודפנותיה טוחים בטיט, חפירה זו נקראת "כור". (48) שקע בדופן הכור, כדי להעמיד בו קדירה ולבשל מה שבתוכה (העמדת קדירה על כירה לצורך בישול נקראה "שפיתה", מלשון המקרא (מלכים ב ד, לח): "שפות הסיר הגדולה"). (49) השימוש להתכת מתכת אינו מוריד עליו תורת תנור וכירים, אבל השקע לצורך בישול עושה אותו כירה. והמדובר כשהטיט המרוח על דפנות החפירה יכול לעמוד בפני עצמו, כי החפירה כשהיא לעצמה אינה מקבלת טמאה אלא הטיט ואם אינו יכול לעמוד בפני עצמו הוא בטל לגבי קרקע. ראה שם פרק ה משנה י בדיון תנור של בית דינאי. בתוספתא כלים בבא קמא פרק ו הלכה ט אמרו: "ואינו טמא אלא המשמש את הצורך". פירוש, בית השפיתה בלבד מקבל טמאה והחפירה עצמה טהורה. (50) ששורפים בו אבנים לסיד. (51) עושי כלי זכוכית או זוגגיות שקופות לחלוטות. ["עושי זכוכית" שבהלכה הקודמת הם המתיכים את החומרים הגלמיים שמהם עושים זכוכית, היינו החול וחמרי העזר. התכה ראשונה זו נעשית בכור מוטח בטיט, והיא מפרידה את העפר ושאר הפסולת ונשאר גוש זכוכית נקי, והזוגגים מרככים הגוש הזה בחום גבוה עד שהוא נעשה נוזל לטיפול הרצוי. חימום שני זה עושים בתנור בלתי מוטח. (52) עושי כלי חרס. (53) מפני שאינם טוחים בטיט. (54) תנור שפתחו בצידו, כמו תנורים שלנו ומדביקים את הפת ומעמידים את הקדירות על הקרקע. [בתנורים וכירות שבתקופת התלמוד היו מדביקים את הפת על דפנותיהם ושופתים את הקדירות למעלה על פיהם או על בליטות מיוחדות לכך]. (55) במשנה: "לבזבז", ומפרש רבינו דופן עבה עומד על השוליים או על גגה של הפורנא ועל דופן זה מעמידים קדירות ומדביקים פת. (56) בתוספתא שם אמרו שפורנא טהורה "מפני שלא נעשית אלא לשמש עם הקרקע. רבי מאיר אומר בשם רבן גמליאל: אם יש לה ליזבז (לבזבז = מסגרת - דופן נמוך) טמאה". פירוש פורנא בלי לבזבז טהורה, מפני שמשמשים בשוליה היינו בקרקע ולא בפורנא עצמה, ואומר רבי מאיר, שאם יש לה דופן ואפשר להעמיד עליו את הקדירות ואת הפת מבלי להשתמש בקרקע - טמא. ומפני שאין חולק על דבריו פסק רבינו כמותו. (57) של טיט. (58) למעלה בהלכה ו למדנו: "תנור או כירה של אבן טהורין לעולם" ומלמדנו כאן שהטפילה של טיט מורידה עליו תורת תנור של חרס. (59) אם נגע שרץ בפנים התנור - נטמא. (60) נתבאר כבר כמה פעמים, שכלי חרס מטמא מאויר, פירוש, אם נכנסה טמאה לאוויר הכלי נטמא, אף על פי שלא נגעה בדפנותיו, אולם תנור של אבנים שטחוהו מבחוץ בטיט אינו מקבל טמאה עד שתיגע הטמאה בכלי עצמו. דין דומה לזה מצאנו במשנה כלים פרק ה, ג גבי בית הפך ובית התבלין ובית הנר שבכירה. ובשבת מח, ב נימקוהו, מפני שמן התורה אינם חיבור לטמאה אלא מגזירת חכמים, הקילו בטומאתם לשם היכר, כדי שלא יטעו וישפרו תרומה וקדשים שיתטמאו בטומאה זו. ואותו הנימוק כוחו יפה גם בנידון כאן. (61) אם נטמא התנור - נטמאו גם האבנים ואף על פי שכלי אבנים אינם מקבלים טמאה כלל (ראה למעלה הלכה ו). והטעם, מפני שהן כיד לתנור שהרי משתמשים בהן לטלטול התנור. (62) אינה מקבלת טמאה. קרקע אינו מתטמא אפילו כשהוא משמש את הכלים. (63) שם. במשנה כלים פרק ה ג כתוב: "עטרת הכירה". ונראה שעטרת כירה וטירת כירה אחת הן ("ש") היינו בניין קטן על ראש הכירה להעמיד בתוכו את הקדירות, כדי שלא יצטנן התבשיל אחר הסרתן מן האש. לבניין זה קראו "עטרה", מפני שהוא מעוגל ונתון בראש הכירה (רבינו בפירושו). וטירת התנור בנויה בצידו של התנור. (64) מפני שאין דרכם של בני אדם לעשות טירה לכירה או מפני שאינה צורך בישול מה שאין כן בתנור שאופים בו פת ואחר הדרייה מניחים אותה בטיה. והמדובר, כשאינה מחוברת לכירה. (65) פירוש או שני. (66) קערות גדולות. (67) העמידן זו לא רחוק מזו והדליק אש ביניהן ואת הקדירות השעין על דפנות החביות או האילפסים. (68) אם נכנסה טמאה לאוויר שבין החביות - נטמאו האוכלים הנמצאים שם. (69) אינו צריך להשמיענו טומאת מגע, שהרי אין מגע בתוך הכלי בלי כניסה לאוויר, ומגע בגבו אינו מטמא כלי חרס, אלא מפני שלמדנו כמה הלכות שנאמר בהן: "במגע ולא באויר", כתב כאן "במגע ובאויר". (70) שלא נכנסה שם הטמאה. (71) מפני שצידם הפנימי של החביות הוא גב התנור וכלי חרס אינו מטמא מגבו. (72) עובי הדפנות. (73) כעין רגליים. (74) העמידם על הארץ בצורת סגול. (75) של מתכת. (76) אינה מקבלת טמאה. (77) שהמסמרות הם עיקר הכלי. (78) לקרקע. [ויש מפרשים חיברן זו לזו בראשן]. פטפוטים שהם קטנים אין על שניים תורת כירה, אלא על שלושה, אבל אבנים שהן רחבות, מספיקות שתיים. (79) המדובר באבן המחוברת בטיט. (80) האבן מרוחקת קצת מן התנור והקדירה עומדת על שניהם.

- 1 הפירה, עליה ועל הפפח - טמאה⁸¹. עליה ועל הכתל⁸²,
- 2 עליה ועל הסלע⁸³ - אינה מקבלת טמאה⁸⁴.
- 3 טז. פירת הטבחים⁸⁵, שהוא נותן אָבן בצד אָבן וכלן
- 4 מחברות בטיט, נטמאת אחת מהן - לא נטמאו כלן⁸⁶.
- 5 יז. שלש אבנים שחברן בטיט ועשאן שתי פירות⁸⁷, בין
- 6 שחברן זו לזו ולא חברן לקרקע בין שחברן בקרקע ולא
- 7 חברן זו לזו, אם נטמאת אחת משתי הפירות⁸⁸ - האָבן
- 8 האמצעי, המשמש ממנה לכירה הטמאה⁸⁹ טמא, והמשמש
- 9 ממנה לכירה הטורה טהור. נטלה האָבן החיצונה של כירה
- 10 הטורה - החלטה האמצעי פלה לטמאה⁹⁰. נטלה
- 11 החיצונה של כירה הטמאה - טורה האָבן האמצעי פלה⁹¹.
- 12 נטמאו שתי החיצונות: אם היתה האָבן האמצעי גדולה -
- 13 נותן ממנה לכירה זו כדי שפיתה⁹² מצדה ולכירה השניה
- 14 כדי שפיתה מכאן⁹³, והשאר⁹⁴ טהור; ואם היתה קטנה⁹⁵ -
- 15 הפל טמא. נטלה האמצעי: אם יכול לשפת על שתיים
- 16 חיצונות יורה גדולה - הרי היא טמאה; הרי מרחקין יתר
- 17 מזה⁹⁶ - טורה. החזיר את האמצעי⁹⁷ - הרי הכל טהור
- 18 כשהיה⁹⁸. מרחק בטיט - מקבל טמאה מכאן ולהבא⁹⁹. והוא
- 19 שיסיקנה לכל אחת מהן כדי לבשל עליה את הביצה¹⁰⁰.
- 20 יח. שתי אבנים שעשאן כירה ונטמאת, וסמך לאָבן זו
- 21 ממנה¹⁰¹ אָבן אחת מכאן ולזו אָבן אחת מכאן¹⁰² - הרי חצי

פרק נששה עשר

- א. תנור גדול - שניריו ארבעה טפחים, והקטן - שניריו רבו.
- פיצד? אם נשאר בגדול ארבעה ויבקטן רבו - מקבל טמאה;
- פחות מכאן - אינו מקבל טמאה. וכן אם נטמא ונתצו עד
- ששיר בו פחות מארבעה בגדול או פחות מרב בקטן -
- טהור. נשאר בו ארבעה או רב בקטן - צדין הוא בטמאתו.
- והכירה - שניריו שלש אצבעות. הפפח שעשאו לאפיה -
- שעורו כתנור; לבשול - שעורו ככירה.

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

(81) כמו שתי אבנים שחברן בטיט שבהלכה הקודמת. משמיענו שלא תטעה לומר שדווקא שתי אבנים מצטרפות להיות כירה, אבל אבן אינה מצטרפת לכירה הקיימת כבר. (82) הבעיר אש בין הכותל והאבן והושיב את הקדירה על האבן כשהיא שעונה על הכותל. (83) אבן קבועה במקומה מתחילת בריאתה. (84) בתורה (ויקרא יא, לד) כתוב: "תנור וכיריים יותץ" ודרשו בתורת כהנים: "את שיש לו נתיצה - יש לו טומאה, את שאין לו נתיצה - אין לו טומאה", ובכותל וסלע אין דין נתיצה. (85) מוכרי בשר מבושל, ודרכם לחבר לקרקע הרבה אבנים מרוחקות קצת זו מזו ומעמידים כל קדירה על שתי אבנים. (86) וזה דומה לטבלא שקערות דבוקות בה. (87) כל ריווח שבין אבן לאבן ככירה, שהרי אפשר לשפות שם קדירה. (88) כגון שנכנס שרץ לאווירה. (89) חצי עובייה, כלמעלה הלכה י"ב בדין עובי החבית. (90) כל זמן שהאבן החיצונה הטורה במקומה הרי האמצעי משמשת גם את הכירה הטורה אבל כשניטלת החיצונה שייכת כל האמצעי לכירה הטמאה. (91) כי היא משמשת את הטורה בלבד. (92) מקום להעמיד שם קדירה. (93) מצידה השני, ושתי כדי שפיתה אלו טמאות. (94) החלק שנשאר באמצע בין שני מקומות שפיתה. (95) ואין בה כשתי שפיתות ועוד. (96) ואי אפשר להשעין את היורה על שתיהן. (97) למקומה בין שתי החיצוניות. (98) הכירות נתפרקו ופקעה טומאתן, והחזרת האבן למקומה אינה מביאה טומאה. (99) ככירה חדשה. (100) נתבאר למעלה בהלכה א, שכירה אינה מקבלת טומאה עד שיסיקנה כדי שיעור זה, ומכיוון שזו נידונית ככירה חדשה - צריכה היסק בשיעור הקבוע לכירות חדשות. (101) מן הכירה. (102) ומירחן בטיט ויש כאן שלוש כירות - האמצעי טמאה ושתי החיצונות טהורות. (103) חצייה החיצון. (104) מפני שהחצאים החיצוניים משמשים כירות טהורות והרי זה דומה לדין האמצעי שלמעלה בהלכה יז. (105) ואין זה דומה לדין החזיר את האמצעי שבסוף ההלכה הקודמת שהכול טהור כשהיה, מפני שכאן לא נותצה הכירה הטמאה, ואפילו לפני שניטלו האבנים החיצוניות לא פקעה הטומאה לגמרי מן האבנים הפנימיות, שהרי חציין נשארו טמאות, ולפיכך עכשיו, כשהן משמשות רק את הכירה הטמאה בלבד, חלה טומאה על כולן, אבל בדין שלוש אבנים הרי נותצה הכירה והכול נטהר, ומהיכן תבוא טומאה לאבנים אחרי החזרתן? (106) "היו עושים מחרס תמונת מרובע ארוך, לא אורך ורוחב וגובה (פירוש, יש לו דפנות וגג), והוא חלול מתוכו ושטחו העליון נקוב נקבים עגולים אחד לפני השני וימלא מתוכו באפר החם וירכיב כלים בראשה (פירוש, יעמיד כלים על גבי הנקבים שבגג) וייקרא דכון, ודכון ודוכן אחת הן". שלדוכן שלושה דפנות ומעמידים אותו ליד הכירה באופן, שדופן הכירה משמש לו דופן רביעי. (107) מעמידים את הקדירות בנקבים שבגגו, כדי שישמר חומן. (108) אפר חם שמעורבות בו קצת גחלים לוחשות. (109) אינו נידון ככירה לענין קבלת טומאה. (110) חידוש הוא שחידשה תורה בתנור וכיריים, שייטמאו אף על פי שהם מחוברים לקרקע, מה שאין כן בשאר כלים. (111) שאם ניקב כשיעור הקבוע אינו מקבל טומאה, אבל כירה נקובה מקבלת טומאה. (112) אם נגעה טומאה בהם. (113) אלא משום כלי קיבול כשאינו מחובר לקרקע. (114) של הדוכן, שטח יותר רחב ממנו מחובר אליו וישבו בו בעת הבישול. (115) הופכו על פניו ושוליו למעלה. (116) קלוע מענפי עצים ודינו ככלי עץ. (117) במשנה: "על גביה". רצוי לגרוס גם כאן כן. (118) הכוונה לסל ולכן יש לתקן ולכתוב "הרי זה" (משנה אחרונה). (119) אם נגעה בו טומאה ואין אנו אומרים שהסל בטל לגבי כירה, אבל הכירה עצמה מיטמאה משום כירה אם נכנסה טומאה לתוכה (משנה אחרונה). כי אין כל נימוק לדבר, שתיבטל לגבי הסל.

ב. תנור שנטמא ולא רצה לכפתו, ביצד מטהרין אותו? 1
 חולקו לשלשה חלקים, וגורר את הטפלה שעל התרסים, עד 2
 שנמצא כל חרס מהן עומד על הארץ בלא טיט על גביו. חלקו 3
 לשנים, אחד גדול ואחד קטן - הגדול טמא והקטן טהור. 4
 חלקו לשנים בשנה - כל אחד מהן טמא, לפי שאי אפשר 5
 לכנון. אבל טבלא של חרס שיש לה דפן שנחלקה לשנים - 6
 טהורה. ואם היה אחד גדול ואחד קטן - הגדול טמא. 7
 ג. תנור שחלקו לשלשה ואחד גדול בשנים - הגדול טמא, 8
 והשנים הקטנים טהורין. חתכו חליות לרחבו, אם היה גבה 9
 כל חליא וחליא פחות מארבעה טפחים - טהור. חור וסדר 10
 החליות זו על גבי זו והמרים עליהם בטיט והחזירו תנור 11
 כשהיה - הרי זה כמו שעשה תנור אחר, ואינו מקבל טמא 12
 אלא מכאן ולהבא. והוא שסיקנו כדי לאפות בו ספגנין 13
 אחר שמרחו. הרחיק ממנו את הטפלה ונתן חול או צורות 14
 בין החליות ובין הטפלה - אינו מקבל טמא לעולם. וזהו 15
 שאמרו: הנדה והטהורה אופות בו והוא טהור. היתה בו 16
 חליא אחת שיש בה ארבעה טפחים - היא מתטמא במגע 17
 ולא מתטמא באויר, ושאר החליות טהורות. 18
 ד. תנור שבא מחתך מבית האמן ועשה לו סמוכין 19
 שמקבצין אותו להיות כאחד ונתנם עליו והוא טהור ונטמא 20
 כשסיר את הסומכין אותו יטהר. ואפלו החזיר - הרי 21
 הוא טהור. מרחו בטיט - מקבל טמא להבא. ואינו צריך 22
 להסיקו, שכבר הסק. 23
 ה. תנור שחתכו חליות ונתן חול בין חליא לחליא וטח 24
 בטיט על הכל מבחוץ - הרי זה מקבל טמא. 25
 ו. יורת הערביים, שהוא חופר בארץ וטח בטיט: אם יכול 26
 הטיט לעמד בפני עצמו - מקבל טמא, ואם לאו - טהור. 27
 ז. המביא שברי חרס ודבקן זה בזה ועשאן תנור, ועשה 28
 לו טפלה מבית ומבחוץ והסיקו - הרי זה מקבל טמא, 29
 אף על פי שאין בכל אחד מהן פשעור. 30
 ח. פטס שקרולו ועשאנה תנור ועשה לו טפלה מחוץ, אף 31
 על פי שמקבל על דפנותיו פשעור - הרי זה טהור; שכלי 32
 חרס שטהר - אין לו טמא לעולם, אלא אם כן עשאנה 33
 תנור ועשה לו טפלה מבית ומבחוץ. 34
 ט. תנור של סדקין שעשה טפלה לכל אחד ואחד ומקום 35
 הסדקין מגלה - אינו מקבל טמא. נתן טיט או סיד או גפסים 36
 על גבי הסדקין - הרי זה מתטמא. נתן עליהן חרסית או זפת 37
 וגפרית, שעה ושקרים, בצק או גללים - טהור. זה הכלל: 38
 דבר שאין עושין ממנו תנור - אינו מחבר את הסדקין. 39
 י. סדק תנור שנתנו כלפי זוית ומרח בטיט מן הצדדין - 40
 טהור. 41
 יא. דף של תנור שנתנו בזוית להיות אופה בו - טהור. 42
 ואם יש בו רב תנור - מקבל טמא. 43
 יב. תנור שנתן בו עפר עד חציו: אם נטמא מאוירו בלבד 44
 - אינו מתטמא אלא מעפר ולמעלה; ואם נטמא במגע 45
 ונגעה טמא בו מתוכו - נטמא כלו אף מעפר ולמעלה. 46
 יג. הפירה - מקום שפיתת שתי קדרות; והפפח - מקום 47
 שפיתת קדרה אחת. לפיכך, פירה שנחלקה לארבעה - 48

טהורה; לרחבה - צדין מקבלת טמא. הפפח שנחלק, בין 49
 לארבע בין לרחבו - טהור. 50
 יד. הקלתות של בעלי בתים שנפתחה קרקעיתה: אם היה 51
 עמק הפחת פחות משלשה טפחים - הרי זה מקבלת טמא; 52
 שאם יסיק בפחת מלמטה - תתבשל הקדרה מלמעלה. היה 53
 הפחת עמק שלשה או יתר - אינה מקבלת טמא; שהרי 54
 האש רחוקה מן הקדרה ואינה בשלה. נתן אבן או צרור על 55
 פי הפחת - צדין היא בטירתה. מרחו בטיט - נעשת האבן 56
 קרקע הפירה ומקבלת טמא מכאן ולהבא. 57

פרק שבעה עשר

א. כל ידות הכלים - הרי הן ככלים, ואם נטמא הכלי - 58
 נטמא ידו הצריך לה בתשמישו; ושארין צריך לה - טהור, 59
 כמו שיתבאר. לפיכך, האבן היוצאת מן התנור טפח ומן 60
 הפירה שלש אצבעות - חבור, ואם נטמא התנור והפירה - 61
 נטמא אבנים אלו. ואכלין ומשקין הנוגעין באבנים אלו - 62
 נטמא. ואם נגעו בחוץ לטפח של תנור או בחוץ לשלש 63
 אצבעות של פירה - טהורין. 64
 ב. הפפח: עשאנה לאפיה - שעורו כתנור; עשאנה לבשול 65
 - שעורו כפירה. 66
 ג. מוסף התנור של בעלי בתים - טהור; ושל נחתומין - טמא 67
 בטמאת התנור, מפני שסומך עליו את השפור. כיוצא בו: 68
 מוסף יורה של שולקי יתים - טמא, ושל צבעים - טהור. 69
 ד. עטרת הפירה - טהורה. וטירת התנור, והוא המקום 70
 הבנוי בצדו שמניחין בו את הפת בצת ודיתה: בזמן שהיא 71
 גבוהה ארבעה טפחים - טמא בטמאת התנור; פחות 72
 מארבעה טפחים - טהורה, לפי שאינה חבור לו. ואם חברה 73
 לתנור, אפלו על שלש אבנים - טמא. 74
 ה. בית הפך ובית התבלין ובית הנר שבפירה: אם נטמאת 75
 הפירה במגע - נטמא כלן, ואם נטמאת באויר - לא 76
 נטמא; לפי שאינן חבור לה אלא מדברי סופרים, ולפיכך 77
 עשו להן חכר כדי שלא ישלכו על מגען תרומה וקדשים. 78
 וכן כל שאנו אומרים בענין זה שהוא מתטמא במגע ואינו 79
 מתטמא באויר - אינו חבור אלא מדבריהם, ועשו לו חכר 80
 זה כדי שלא ישלכו עליו קדשים, אלא תולין. 81
 ו. חצר הפירה, בזמן שהיא גבוהה שלש אצבעות - הרי 82
 זו חבור; ואם נטמאת הפירה או חצרה, בין באויר בין 83
 במגע - נטמאת השניה. היתה החצר פחותה מכאן 84
 ונטמאת אחת מהן במגע - נטמאת השניה; אבל אם 85
 נטמאת אחת מהן מאוירה בלבד - אין חכרתה טמא, 86
 לפי שאינה חבור לה אלא מדבריהם. היתה חצר הפירה 87
 מפרשת ממנה: בזמן שהיא גבוהה שלש אצבעות - הרי 88
 זו חבור לה בין לטמאת מגע בין לטמאת אויר; היתה 89
 פחות מכאן, או שהיתה החצר חלקה ואין לה שפה - 90
 אין חבור לה; ואם נטמאת הפירה, בין מאוירה בין 91
 במגע - החצר טהורה, וכן אם נטמאת החצר - הפירה 92
 טהורה. 93
 ז. פטפוטי פירה - שלשה. היה גבה כל אחד מהן שלש 94
 95

1 - הרי הן טהורין, מפני שלא נעשו לקבלה, אלא כדי שיצאו
2 מהן המים. וכן חבית של שיטים⁴⁰ וחבית הדפנה⁴¹ בשולי
3 המחץ⁴², הואיל ונעשית כמו בית יד שנושאים בה המחץ ולא
4 נעשית לקבלה - אינה מקבלת טמאה.
5 ב. פנס שהיה בו בית קבול שמין - מקבל טמאה, ושואין
6 בו - טהור⁴³. וכן מגופת היוצרים⁴⁴ שיש לה תוף - טמאה.
7 ג. משפך של בעלי בתים - טהור⁴⁵; ושל רוכלין -
8 מתטמא, מפני שמטהו על צדו⁴⁶ ומריח בו ללוקח⁴⁷.
9 ד. כסוי כדי יין וכדי שמן והחביות⁴⁸ - טהורות⁴⁹, שלא
10 נעשו לקבלה. ואם התקינו לתשמיש⁵⁰ - מתטמאין.
11 ה. כסוי האלפס⁵¹: בזמן שהוא נקוב⁵² ויש לו חדוד⁵³ -
12 טהור⁵⁴; ואם אינו נקוב ואין לו חדוד - מתטמא, מפני
13 שהאשה מסננת לתוכו את הירק⁵⁵. זה הכלל: כל המושמש
14 בכלי חרס כשהוא פתוח⁵⁶ - טהור⁵⁷.
15 ו. טיטרוס⁵⁸, אף על פי שהוא נקוב ומוציא פרוטות⁵⁹ -
16 מתטמא; שהרי המים מתפנסין בצדדין⁶⁰, והן עשויין
17 לקבלה.
18 ז. הלפיד של חרס שמניחין מטליות הבגדים והשמן בתוכו
19 והוא דולק - מתטמא⁶¹. וכן כלי שמניחין תחת הגרות⁶²
20 לקבל השמן - מתטמא.
21 ח. גסטרא⁶³ שמניחין תחת הפלים לקבל משקין הנזליין
22 מן הפלי - מקבלת טמאה⁶⁴.
23 ט. ספינה של חרס, אף על פי שהיא מקבלת - אינה
24 מקבלת טמאה; שאין הספינה בכלל הפלים האמורין
25 בתורה⁶⁵, בין היא של חרס בין היא של עץ, בין גדולה בין
26 קטנה.

1 אצבעות או פחות, אם נטמאת הפירה, בין במגע בין באויר
2 - נטמאו שלשתן. וכן אם היו ארבעה. נטל אחד מהן: אם
3 נטמאת הפירה במגע - נטמאו שני הפטפוטים שנושאו, ו
4 ואם נטמאת באויר - לא נטמאו עמה. עשה לה שני
5 הפטפוטים זה כנגד זה: אם נטמאת הפירה במגע - נטמאו, ו
6 ואם נטמאת באויר - לא נטמאו. היו הפטפוטים גבוהין
7 משלש אצבעות ולמטה - מתטמאין עמה בין שנטמאת
8 במגע בין שנטמאת באויר; ומשלש ולמעלה - מתטמאין
9 עמה אם נטמאת במגע, אבל אם נטמאת מאויר בלבד -
10 אין מתטמאין עמה. היו משוכין מן השפה בתוף שלש
11 אצבעות - מתטמאין עמה בין שנטמאת במגע בין
12 שנטמאת באויר; היו חוץ לשלש אצבעות - מתטמאין עמה
13 אם נטמאת במגע, ואם נטמאת באויר בלבד - אין
14 מתטמאין עמה. ואין מדקדקין בכל השעורין האלו, שכלן
15 הן מדברי סופרים.

יום רביעי ח' טבת ה'תשע"א

פרק שמונה עשר

18 א. כלי חרס אינו מקבל טמאה עד שיהיה מקבל ועשוי
19 לקבלה; אבל אם לא היה לו בית קבול, או שהיה מקבל
20 ולא נעשה לקבלה² - אינו מקבל טמאה כלל³, לא מן התורה
21 ולא מדברי סופרים. לפיכך, הפסא והמטה והספסל
22 והמנורה והשלחן של חרס, וכן כל פיוצא בהן מפלים שאין
23 להם תוף - אינן מקבלין טמאה. וכן הסילונות שהמים
24 מהלכין בהן, אף על פי שהן כפופין ואף על פי שהן מקבלין

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

1 כלים פרק ב משנה ג. (2) תשמישו הרגיל של הכלי אינו לקבל לתוכו. (3) אפילו טומאת מידרס אין להם (ראה למעלה פרק
א הלכה ח"ט). (4) חבית שמשמשים בה המתלמדים לשוט על פני המים. (5) מלשון דופן. (6) מחץ הוא כלי חרס גדול
ועושים בקצותיו בית קיבול לשום בה את היד כשמשמשים בו, שימת היד בבית הקיבול אינה קבלה. (7) יש פוסקים שבית קיבול
השמן קבוע בהם ויש כאלה, שמכניסים בהם הנר עם השמן כשרוצים להשתמש בו והפנס משמש רק להגן מפני הרוח. (8) מפני
שהדפנות לא נעשו לקבלה אלא להגנה מפני הרוח. (9) האבניים שעליו נותן היוצר (עושה כלי חרס) את הטיט ומפתח תבנית
הכלי, ולמגופה זו אין שפה, ואחר כך נותן את הכלי על אבניים אחרות שיש להן שפה וגומר מלאכתו. (10) מפני שאינו עשוי
לקבלה אלא להעביר את המשקים כמו סילונות כפופים שבהלכה א. (11) נותן בו מעט שמן. (12) כדי שיכיר את טיב השמן
ולפיכך נידון כעשוי לקבלה, אבל בעל הבית אינו מעוניין לעשות כן. (13) פירוש, כיסויי חביות. (14) אף על פי שיש להם בית
קיבול. (15) נעשו מתחילה כדי להשתמש בהם לקבלה. (16) מחבת גדולה. (17) ככונס משקה (ראה למעלה פרק י"ד הלכה
ט). דרך היוצרים לנקב את כיסוי האילפס כדי להוציא את הקיטור המתקבץ תחתיו. (18) פירוש, או יש לו חידוד היינו בליטה
על גבו שראשה מחודד. (19) כשיש לו חידוד למעלה אינו ראוי לקבלה, כי אי אפשר להעמידו על גבו ולשפוך תבשיל לתוכו.
(20) שופכת לתוכו את רוטב הירק שבאילפס, ויש מפרשים שנותנת לתוכו את הירק כדי שיתמצו ממנו המים. (21) על הכלי
העיקרי ואינו משמש בפני עצמו. (22) ככל משמשי כלים בשעת מלאכה בלבד. (23) שם משנה ו. כלי רחב שוליים ובהם הרבה
נקבים דקים וצווארו ארוך ודק מנוקב מלמעלה. כלי זה משמש לרבוץ את רצפת הבית ולהשקות צמחי הגן. כשהאדם סותם באצבעו
את נקב הצוואר אין המים נוטפים וכשהוא מסיר אצבעו - הם מטפטפים לאט לאט. (24) טיפות קטנות. (25) בצדי הכלי
במקומות שאין בהם נקבים, כלי שיש בו נקבים גסים המים ממהירים לצאת ואינם מתכנסים בצדדים אלא שוטפים, אבל בכלי
שמוציא טיפות זעירות - כן מתכנסים. (26) הלפיד מחודד בתחתיתו ונותנים את הקצה המחודד במוט ארוך. משמיענו שאף על
פי שאינו יכול לעמוד בפני עצמו - מקבל טומאה, מפני שהוא מקבל ועשוי לקבלה. (27) במשנה: "ובית שקעו של נר". ופירש
רבינו כמו שכתב כאן, ומשמיענו, שבית השקע אינו נידון כמשמש כלים בשעת מלאכה בלבד. (28) שם משנה ו. "כלי שאין לו
בית יד ולא בית קיבול ומשמש חושבת לכלים גדולים כדי לקבל טפופים" (רבינו בפירושו). (29) אף על פי שהנוטפים הולכים
לאיבוד - נידונית הגיסטרא כעשויה לקבלה. [מלשוננו של רבינו בפירושו משמע שהמדובר בכלי שנעשה במיוחד לשם כך. אולם
בכל מקום שנאמר בש"ס "גיסטרא" הכוונה לכלי שנשבר (או לבעל חי שנחתך לשני חלקים), וגם במשנתנו מבואר שהכוונה לשבר
כלי. וראה לקמן פרק י"ט הלכה ח]. (30) בשבת פג, ב שנינו: "מנין לספינה שהיא טהורה? שנאמר (משלי ל, יט) דרך אניה בלב

לפי שדפנות כלים אלו וכיצא בהן פשוין הן⁴⁶, ואין להן
תוף הנקר, ונמצאו בפשוטי כלי חרס.

טז. חזקת⁴⁷ חרסים הנמצאים בכל מקום – טהורים⁴⁸, חוץ
מהנמצאים בבית היוצר; מפני שרבו גסטריות הן⁴⁹ לכלים,
והגסטרות מקבלת טמאה אף על פי שהיא משברי כלים.

פרק תשעה עשר

א. כמה שיעור השבר שישבר כלי חרס ויטהר מטמאתו אם
היה טמא, או לא לקבל טמאה אם היה טהור? העשוי
לאכלין – משינקב במוציא זיתים; והעשוי למשקין –
משינקב מכנים במשקין, כשמניחין אותו על המשקה ונגס
המשקה לכלי בגב; העשוי לקד ולקף – מטילין אותו
לחמרו, והרי הוא מקבל טמאה עד שיינקב במוציא זית.
ולא אמרו במוציא משקה אלא בגסטרות בלבד, לפי שהיא
עשויה לקבל המשקין הנוזלים מן הכלים, ואם הוציאה
משקין – הרי זה בטל תשמישה.

ב. חמש מדות בכלי חרס: נקב במוציא משקה – טהור
מלהתטמא משום גסטרות, ועדין הוא חשוב כלי לקדש בו
מי חטאת. נקב בכונס משקה – אינו ראוי לקדש בו מי
חטאת, ועדין כלי הוא חשוב להכשיר הנרעים במשקין
התלושין בו, כמו שבארנו. נקב כשרש קטן – אין המים
שבתוכו מכשירין את הנרעים והרי הן כמו שאינן בכלי,
ועדין כלי הוא חשוב לקבל בו זיתים ומקבל טמאה. נקב
במוציא זיתים – טהור, והרי הוא ככלי גללים ואבנים שאין
מקבלין טמאה, ועדין כלי הוא חשוב להציל בצמיד פתיל
עד שיפחת רבו, כמו שבארנו בטמאת מת (בפרק שנים
עשר).

ג. החבית – שעורה פאגוזים. האלפס והקדרה – שעורן
בזיתים. וכן ערבה של חרס, אפלו היתה גדולה ומחזקת
ארבעים סאה בלח, ונפחתה במוציא זיתים, אף על פי
שהוא מטה על צדה ולש בה – טהורה, שמתחלתה לא
נעשית לקד.

ד. הפך והטני – שעורן בשמן. והצנצור – שעורו במים.

י. כל הכלים שנשברו ונפסדה צורתן – אין שבריהן
מקבלין טמאה, אף על פי שאותן השברים ראויין
לתשמיש; חוץ משברי כלי חרס, שאם היה בהן חרס
הראוי לקבל – הרי הוא מקבל טמאה. שנאמר: וכל כלי
חרס³¹. מפי השמועה למדו, שזה לא בא לרבות אלא שברי
כלי חרס. במה דברים אמורים? כשהיה לחרס זה תוף
לקבל בו המשקין כשהיה החרס יושב, לא סמוך³²; אבל
אם אינו יכול לקבל אלא אם בן סומכין אותו – אינו מקבל
טמאה.

יא. החרס שאינו יכול לישוב כדי שיקבל מפני אונן³³, או
שהיה בו חודד והחודד מכריעו לצד אחר – הרי זה טהור,
אף על פי שנטלה האזן או נשבר החודד³⁴; שכל כלי חרס
שטהר שעה אחת – אין לו טמאה לעולם.

יב. כלי חרס ששוליהן חדין³⁵ במזקקות שנשברו ושוליהן
מקבלין, אף על פי שאינן מקבלין אלא אם בן נסמכו, כגון
שולי הקרפיות³⁶ והכוסות³⁷ – הרי אלו מקבלין טמאה;
שלקד נעשו מתחלתן, שיהיו שוליהן מקבלין בסמיכה או
באחיזה³⁸.

יג. כמה יקבל החרס ויהיה מקבל טמאה? אם היה הכלי
כשהיה שלם מכיל כדי סיכת אדם קטן³⁹ עד חביות שהן
מקבלות כסאה⁴⁰ או קרובי⁴¹ לה ונשברו, ונשאר בחרסים,
בין מקרעניהן בין מדפניהן, חרס שהוא מקבל כשהוא
יושב וביעית – הרי זה מקבל טמאה.

יד. היה הכלי מחבית המכילה כסאה עד חבית המכילה
סאתים או יתר ונשברה, אם היה בחרס הנשאר כדי לקבל
חצי לג – הרי זה מקבל טמאה. היה הכלי מחבית המכילה
סאתים עד חצבים גדולים ונשברו, אם נשאר מהן חרס
המקבל לג – הרי זה מקבל טמאה. היו החרסים מקבלין
פחות משעורין אלו – אין מקבלין טמאה.

טו. כלי חרס קטן, כגון הפך וכיצא בו, שנשבר, ונשאר
מקרענית⁴² חרס המקבל כל שהוא כשהוא יושב⁴³, והיה
חד ביותר⁴⁴ שנמצא בכלי קטן⁴⁵ – הרי זה מקבל טמאה.
ואם נשאר מדפנותיהן חרס המקבל – אינו מקבל טמאה;

ים. ופירשו בגמרא שם: "מה ים טהור אף ספינה טהורה". (31) תורת כהנים פרשת שמני פרשת ז הלכה א: "מנין לרבות שברי כלי חרס? תלמוד לומר וכל כלי חרס". (32) על מה שהוא אחר. (33) אוזן הכלי מפריעה. (34) ואפשר להושיב את הכלי באופן שיקבל. (35) השוליים משתפעים והולכים כלפי מטה ומסתיימים בחוד בצורת קרן. (36) כלים ידועים המיוצרים באי קורפו. (37) במשנה "קוסים הצידוניים". בצידון עשו כוסות ששוליהן מחודדות ואין להעמידן בלי סמיכה. (38) ביד. שבר מכלי שנעשה כדי להעמידו בלי סמיכה אינו מטמא כשאינו יכול לעמוד לבדו, שהרי אינו ראוי למלאכתו, אבל כשתחילת יצירתו היא להשתמש בו בלי עמידה עצמאית, גם כשנשבר לא פקעה ממנו תורת קבלת טומאה. (39) המשנה אומרת: "שיעורן מכדי סיכת אדם קטן ועד לוג, מלוג ועד סאה ברביעית (הלוג). (40) הסאה שישה קבים והקב ארבעה לוגים. (41) פירוש, מה שאמרנו "כסאה" הכוונה קרוב לסאה; משהו פחות מסאה, אבל סאה מליאה דינה כלמעלה מסאה כסברת התרצן בחולין נה, א. (42) מחלקו התחתון. (43) בלי סמיכה. (44) הדפנות שנשארו היו משופעים מאוד, אבל השוליים עצמם מסתיימים מבחוץ בשטח ישר קטן המאפשר להם לעמוד בלי סמיכה. (45) השבר הזה הוא ככלי קטן. (46) כאילו שיטחם ישר. (47) שם פרק ג הלכה ד. "חזקה" משמעותה הנחה מתקבלת מאוד על הדעת. הנחה כזו מתקבלת כיסוד לענייני הלכה. (48) אינם מקבלים טומאה אף על פי שהם ראויים לגיסטרא. דעת רבינו, שחרסים אינם מקבלים טומאה אלא אם מייחדים אותם הבעלים לשם גיסטרא, היינו, להושיבם תחת כלים כדי לקבל הנוטפים ומתקבל על הדעת שחרסים הנמצאים בשוק או באשפה לא יוחדו על ידי הבעלים לשמש גיסטרא. (49) רוב החרסים שהיוצא לא השליך אותם לחוץ מיוחדים לגיסטרא. [הכסף משנה מפרש, שהם ראויים לקבל המשקים הנוטפים].

יד. חבית שנקבה וסתם הנקב בזפת ואחר כך נשברה, אם
יש בחרס הסתום בזפת כדי להחזיק רביעית - הרי זה
מקבל טמאה, מפני שהוא משברי החבית, ולא בטל שם
כלי מעליה. אבל חרס שנקב אחר שפרש מן הכלי וסתם
הנקב בזפת, אף על פי שהוא מחזיק רביעית - טהור;
שהחרס שנקב - בטל שם כלי מעליו וטהר, וכל שטהר
בכלי חרס שעה אחת - אין לו טמאה לעולם.
טו. קמקומוס שנקב ונשאהו בזפת - טהור, שאין יכול
לקבל החמין בצונן. וכן כלי הזפת והשערה וכיוצא בהן -
טהורין, ואין בכלל הכלים.
טז. משפך של חרס שפקקו בזפת - אינו מקבל טמאה,
שאין הזפת משימו כלי קבול; אבל משפך של עץ שסתמו
- הרי זה בכלי קבול ומתטמא.

פרק עשרים

א. כבר בארנו, שכל יד הכלים שהכלי צריך לה בשעת
תשמישו - הרי היא חשוכה כגוף הכלי להתטמא ולטמא.
לפיכך, הטופל כלי חרס הבריא, אם נטמא הכלי - הרי
אכלין ומשקין הנוגעים בטפלה טהורין, שאין הכלי צריך
לטפלה זו; אבל הטופל את כלי חרס הרעוע - הרי הטפלה
חשוכה כגוף הכלי. וכן המהדק את הקרויה של חרס
הדולין בה המים, אם חפה אותה בעור או בקלף וכיוצא
בהן, אם היתה רעועה - הרי הן כגופה.
ב. הטופל כלי חרס להיות מבשל בו - אינו חבור. טפל
כלים להיות זופת בהן - חבור.
ג. חבית שנקבה ונשאה בזפת, כבעץ ונפרית, בסיד
ובגפסס - אינן חבור; ושאר כל הדברים - חבור.
ד. דברים הלחין המשוכין שטופלין בהן הפססין של מים
כדי שלא ידלף הכלי - הרי הן כגופו של כלי; שאפלו
נטמא הכלי מאוירו - אכלין ומשקין הנוגעים בטפלה
טמאין. וכן טפל של תנור - הרי הוא כחרס התנור. והוא
שיהיה בעבי הטפלה עד טפח, שהוא צרכו של תנור; אבל
יתר על טפח - אינו מצריך התנור, והנוגעים ביתר על טפח
מעביו - טהורים. טפלת הפירה - עביו שלש אצבעות.
ה. חבית שנקבה וסתמה בזפת יותר מצרפה - הנוגע
בצרפה טמא, וביתר מצרפה טהור. זפת שנטפה על חבית
- הנוגע בה טהור.
ו. מחם ששפלו בחמר ובחרסית ונטמא - הנוגע בחמר
טמא, והנוגע בחרסית טהור; שאין החרסית מתחבר לכלי.
ז. מגופת החבית ששפל בטיט עליה ועל החבית - אינה
חבור לה, ואם נגעו משקין טמאין בחבית - לא נטמאת
המגופה, ואם נגעו במגופה - לא נטמאו אחורי החבית.
ח. כלי נחשת שזפתו - אין הזפת חבור. ואם לזין - הרי
זה כגוף הכלי.
ט. בצק שבסדקי הערבה שנגע בו שרץ: אם בפסח, הואיל
ואסורו חשוב - חוצץ, ולא נטמאת הערבה; ואם בשאר
ימות השנה: אם היה מקפיד עליו - הערבה טהורה, ואם
רוצה בקיומו - הרי הוא כערבה ונטמאת הערבה.

ה. גר שנטל פיו - טהור. ושל אדמה שהסך פיו בפחילה
- אינו מקבל טמאה, ואינו בכלל כלי חרס עד שסך פלו
בפכשן בכלי חרס.
ו. חבית שנפחתה וכשמיטין אותה על דפנה מקבלת, או
שנחלקה כמין שתי ערבות - צדין היא מקבלת טמאה.
נתרעצה ואינה יכולה להטיל בפי חרס גורגרות - טהורה.
ז. חבית שנטלו אנניה - הרי היא כגסטרא. אפלו און אחת.
נסדקה למטה מאנניה, אף על פי שאנניה קימות - הרי זו
כגסטרא. ואם נשאה מתחלה שלא באננים - נדונת כחבית.
ח. חבית שנסדקה בפכשן ונמצא שהיא פשתי גסטראות:
אם משנגמרה מלאכתה נסדקה - כל גסטרא מהן מקבלת
טמאה; ואם נסדקה קדם שתגמר מלאכתה ואחר כך
נשרפה בפכשן - טהורה. והיאף יודע דבר זה? אם היו
שבריה שוין ותוכה מאדים - עד שלא נגמרה מלאכתה
נסדקה; אין שבריה שוין ואין תוכה מאדים - בידוע שאחר
שנגמרה מלאכתה נשברה, ומקבלת טמאה כשאר שברי
כלי חרס הראויין לתשמיש.
ט. גסטרא שנתרעצה ואינה מקבלת משקין, אף על פי
שמקבלת אכלין - הרי זו טהורה; שאינה עשויה אלא
לקבל משקין הדולפין, כמו שבארנו, ואם היתה דולפת -
אין עושין גסטרא לגסטרא. וכן גסטרא שנפחתה או
שנחלקה לשתיים - טהורה; שלא אמרו שירים של שירים
מתטמאין, אלא שירי כלי חרס בלבד הן שמתטמאין.
י. גסטרא שחודדין יוצאין ממנה, בין שהיתה יושבת בין
שהיתה מטה על צדה: כל המקבל מן החודדין זיתים
כשיתמלא הגסטרא זיתים - מתטמא במגע וכןגדו מתטמא
באור; וכל שאין מקבל עמה זיתים - מתטמא במגע ואין
כנגדו מתטמא באור.
יא. כיצד מתטמא במגע ואין כנגדו מתטמא באור? שאם
נגעה הטמאה בגסטרא מתוכה - מתטמא החודד; וכנסה
הטמאה באור הגסטרא, אפלו היתה כנגד החודד - לא
נטמא החודד.
יב. וכיצד כנגדו מתטמא באור? שאם היתה הטמאה
באור הגסטרא כנגד החודד - נטמא החודד עם הגסטרא.
ועל דרך זה הוא בכל מקום שנאמר בכלי חרס ובתנור
וכירים מתטמא במגע וכנגדו באור או אין מתטמא כנגדו
באור. וכן כל טמאת מגע האמורה בענין כלי חרס או תנור
וכירים הוא שתגע הטמאה בהן מתוכן, וכל טמאת אור
הוא שלא תגע הטמאה כלל אלא תפגס לאור בלבד.
יג. חבית שנתרעצה וטפלה בגללים, אף על פי שהוא נוטל
את הגללים והחרסים נופלים - הרי זו מקבלת טמאה, מפני
שלא בטל שם כלי מעליה. נשברה ודבק חרסיה אחר
שפרשו או שהביא חרסים ממקום אחר וטפלים בגללים, אף
על פי שנוטל את הגללים וחרסיה עומדין - הרי זו טהורה,
מפני שבטל מעליה שם כלי. היה בהן חרס מחזיק רביעית
- כנגד אותו החרס בלבד מתטמא באור, מפני שהוא כלי
בפני עצמו; ושאר החבית אינו מתטמא עד שתגע בה
הטמאה מתוכה, מפני שאינה כלי שלם.

כְּשֶׁהִיא מְתוּחָה. וְכֵן מְצוּדָה הָאִשּׁוּת שֶׁנִּטְמָא הַחֵץ שֶׁלָּהּ -
 לֹא נִטְמָא הַמְצוּדָה, אֲפֹלוּ כְּשֶׁהִיא מְתוּחָה. וְכֵן מִסְכַּת
 נְסוּכָה שֶׁנִּטְמָא בְּשַׁעַת הָאָרֶיג: הַנוֹגֵעַ בְּכַד הָעֵלִיּוֹן
 וְהַתַּחְתּוֹן, וּבְנִירִים וּבְקִירוֹס, וּבְחוּט שֶׁהֶעֱבִירוּ עַל גְּבִי
 אֲרָגְמָן, וּבְעִירָה שֶׁאֵינוֹ עֲתִיד לְהַחְזִירָה - טְהוֹר, שֶׁכָּל אֵלוֹ
 אֵינָן חֲבוּרֵי לִבְגָד; אֲבָל הַנוֹגֵעַ בְּנֶפֶשׁ הַמְּסַכָּת, וּבְשֵׁתִי
 הַעוֹמֵד, וּבְכַפֵּל שֶׁהֶעֱבִירוּ עַל גְּבִי אֲרָגְמָן, וּבְעִירָה שֶׁהִיא
 עֲתִיד לְהַחְזִירָה - טָמֵא, שֶׁכָּל אֵלוֹ חֲבוּרֵי לִבְגָד.
 טז. הַנוֹגֵעַ בְּצִמְרָה שֶׁעַל הָאֵימָה וּבְאֶשְׁוֹהָ - טְהוֹר. הַנוֹגֵעַ
 בְּפִקָּה: עַד שֶׁלֹּא פָרְעָה - טָמֵא; מִשְׁפָּרְעָה - טְהוֹר.
 יז. הַחוּט שֶׁהִשְׁלִיךְ לַמַּחֲטָה, אֲפֹלוּ קָשׁוּר מִשְׁנֵי צִדֵּינָה - אֵינוֹ
 חֲבוּר. הַכְּנִיסוֹ לִבְגָד - הַחוּט חֲבוּר לִבְגָד, וְאֵין הַמַּחֲטָה חֲבוּר
 לִבְגָד. וְאֵין הַחוּט כָּלוּ חֲבוּר לִבְגָד, אֲלֹא כָּל שֶׁהִיא לְצִרְיָה
 הַתְּפִירָה - חֲבוּר; שֶׁאֵינוֹ לְצִרְיָה הַתְּפִירָה - אֵינוֹ חֲבוּר. הַחוּט
 שֶׁפָּרַשׁ מִן הַבְּגָד, אֲפֹלוּ מֵאָה אֵמָה - כָּלוּ חֲבוּר. חֶבֶל
 שֶׁקָּשׁוּר בְּחֶרֶס, אֲפֹלוּ מֵאָה אֵמָה - כָּלוּ חֲבוּר. קָשׁוּר בּוֹ חֶבֶל
 אֶחָד - מִן הַקָּשׁוּר וּלְפָנָיו חֲבוּר, מִן הַקָּשׁוּר וּלְחוּץ אֵינוֹ חֲבוּר.
 הַחֶבֶל שֶׁהִיא קָשׁוּר בְּקַפָּה - אֵינוֹ חֲבוּר, אֲלֹא אִם כֵּן תִּפְרֹ.

יום חמישי ט' טבת ה'תשע"א

פרק אחד ועשרים

א. הַחוּטִינִי הַיּוֹצֵאֵין מִן הָאָרֶיג² וְשֶׁבִּתְחַלֵּת הִירִיעָה
 וְשֶׁבִּסְפוּפָה, וְהֵן הַנִּקְרָאֵין גִּימִין, כִּמְהָ שְׁעוֹרֵינָה? שֶׁל סִדִּין וְשֶׁל
 סוּדָרִינִי⁴ וְשֶׁל צִעִיף⁵ וְשֶׁל פִּלִּיּוֹן שֶׁל רֹאשׁ⁶ - שֵׁשׁ אֲצָבָעוֹת⁷;
 וְשֶׁל חֲלוּק שֶׁהִיא קְרוּעָה⁸ מִתְחַלְתּוֹ וְעַד סוּפוֹ וְאַחֵר שֶׁלּוֹבֶשֶׁין
 אוֹתוֹ מְקַבְּצִין אוֹתוֹ בְּלוּלָאוֹת - שְׁעוֹר חוּטִיו עֶשֶׂר אֲצָבָעוֹת⁹.
 הַסֹּגוֹס¹⁰ וְהַדִּיד¹¹ וְהַטְּלִית¹² - שֵׁשׁ אֲצָבָעוֹת. וְכָל הַיָּתֵר
 עַל הַשְּׁעוֹרֵינִי הָאֵלוֹ - הַנוֹגֵעַ בּוֹ טְהוֹר, אִף עַל פִּי שֶׁהֶבְגֵּד
 טָמֵא בְּמִדְרָס¹³ אוֹ בְּשֶׁאֵר טָמְאוֹת. וְאֵין צִרְיָה לֹמֵר, שֶׁאִם
 נִגְעָה טָמֵא בִּיתֵר - שֶׁהֶבְגֵּד טְהוֹר.
 ב. נִימִי הַכֶּפֶה שֶׁל רֹאשׁ¹⁴, וְהַמְסוּהָ שֶׁמִּנְחִין הָעֶרְבִיִּים¹⁵ עַל
 פְּנֵיהֶם, וְהַקְּלָלִין¹⁶ הַשְּׁזוּרִין מִן הַשָּׁעַר, וְהַפְּנִידָה¹⁷ שֶׁלּוֹבֶשׁ
 הָאֵדָם עַל בְּשָׂרוֹ, וְהַשְׁמָלָה וְהַפְּרָגוֹד¹⁸ שֶׁמִּנְחִין עַל הַפְּתָחִים
 כִּמּוֹ פִּרְכָּת - נִימִיָּהוּ כָּל שֶׁהֵן¹⁹.
 ג. מִשְׁקָלָת²⁰ שֶׁנִּטְמָא - הָרִי שְׁנַיִם עֶשֶׂר טַפָּח²¹ מִן הַחוּט
 שֶׁלָּהּ חֲבוּר לָהּ; וְכָל הַנוֹגֵעַ בְּחוּץ לְשְׁנַיִם עֶשֶׂר טַפָּח - טְהוֹר.

י. הַמְּשִׁיחוֹת וְהַרְצוּעוֹת שֶׁבְּמִטְפָּחוֹת הַסְּפָרִים וְשֶׁבְּמִטְפָּחוֹת
 הַתִּינוּקוֹת: תְּפוּרוֹת - חֲבוּר, וְקִשּׁוּרוֹת - אֵינָן חֲבוּר. וְכֵן
 רְצוּעוֹת שֶׁבְּמַעֲדָר וְשֶׁבְּשֶׁק וְשֶׁבְּקַפָּה. אֲבָל שֶׁבְּאֲזִיגִי כְּלִי חֶרֶס,
 אֲפֹלוּ תְּפוּרוֹת - אֵינָן חֲבוּר, שֶׁאֵין חֲבוּרִין לְכָלִי חֶרֶס.
 יא. יָד קָרֵדָם הַיּוֹצֵא מֵאֲחֵרָיו: שֵׁשׁ אֲצָבָעוֹת - חֲבוּר,
 וְהַיָּתֵר עַל שֵׁשׁ - הַנוֹגֵעַ בּוֹ טְהוֹר. יָד קָרֵדָם מִלְּפָנָיו: טַפָּח
 הַסְּמוּךְ לְבִרְזֵל - חֲבוּר, יָתֵר עַל כֵּן - הַנוֹגֵעַ בּוֹ טְהוֹר.
 יב. שְׁנֵי הַפָּרְגָל - טַפָּח; וְיָד מַקְבֶּת שֶׁל מִפְתָּחִי אֲכָנִים -
 טַפָּח. יָד קָרֵסָם שֶׁל זֵהָבִים - טַפָּחִים, וְשֶׁל חֶרֶשִׁים - שֵׁשׁ.
 שְׁנֵי מִלְּמַד הַבֶּקֶר - אֲרָבָעָה טַפָּחִים סְמוּךְ לְדִרְכָּן. יָד קָרֵדָם
 שֶׁחוּפְרִין בּוֹ בִּירִירִין שֶׁל מִים - אֲרָבָעָה טַפָּחִים; וְיָד קָרֵדָם
 שֶׁל נְכוּשׁ - חֲמִשָּׁה. וְיָד כֵּן פִּטְשִׁי - חֲמִשָּׁה; וְשֶׁל פִּטְשִׁי -
 שֵׁשׁ. וְכֵן יָד קָרֵדָם שֶׁל בָּקוּעַ וְשֶׁל עֲדִיר - שֵׁשׁ. יָד מַקְבֶּת
 שֶׁל סִתְתִין - שֵׁשׁ. שְׁנֵי הַמְּרַדֵּעַ הַסְּמוּךְ לַחֲרוֹר שֶׁל מִתְכָּת
 שֶׁבְּרֹאשׁ הַמְּרַדֵּעַ - שְׁבָעָה טַפָּחִים. יָד הַמְּגַרְפָּה שֶׁל בְּעִלִּי
 בָּתִּים - שְׁמוֹנֶה טַפָּחִים, וְשֶׁל סִדִּין - עֶשְׂרֵה. וְכָל הַיָּתֵר עַל
 זֶה, אִם רָצָה לְקַיְּמוֹ - טָמֵא. יָד כָּל מְשַׁמְשֵׁי הָאוֹר, כְּגוֹן
 הַשְּׁפוּדִין וְהָאֶסְכָּלָאוֹת, אֲפֹלוּ אֲרָבֵין כָּל שֶׁהֵן - טָמֵאִין.
 יג. מִקָּל שֶׁשֶּׁשֶּׁאֵהוּ יָד לְקָרֵדָם - הָרִי הִיא חֲבוּר לְטָמְאָה
 בְּשַׁעַת מְלָאכָה, וְאִם נִגְעָה טָמְאָה בְּמִקָּל כְּשֶׁהִיא חוֹרֵשׁ אוֹ
 מְבַקֵּעַ בּוֹ - נִטְמָא הַקָּרֵדָם, וְאִם נִגְעָה בְּקָרֵדָם - נִטְמָא
 הַמִּקָּל. וְכֵן הַדִּיּוֹסְטֵר, שֶׁהֵן כְּשֵׁנִי בָּלִים וְהַמְּסַמֵּר מִחֲבָרָן
 לְהִיּוֹת מִסָּף עֲלֵיהֶן - הָרִי הֵן חֲבוּר בְּשַׁעַת מְלָאכָה. קָבָעוּ
 בְּקוֹרָה - הָרִי זֶה מִקָּבֵל טָמְאָה, וְאֵין הַקוֹרָה חֲבוּר לוֹ. עֲשֵׂה
 קֶצֶת הַקוֹרָה דִּיּוֹסְטֵר: כָּל שֶׁהִיא מִן הַקוֹרָה לְצִרְיָה הַדִּיּוֹסְטֵר
 - חֲבוּר לְדִיּוֹסְטֵר; וְהַנוֹגֵעַ בְּשֶׁאֵר הַקוֹרָה - טְהוֹר, שֶׁאֵין כָּל
 הַקוֹרָה חֲבוּר.
 יד. עֲגָלָה שֶׁנִּטְמָא: הַנוֹגֵעַ בְּעַל וּבְקִטְרֵב וּבְעֵץ וּבְעֵבּוֹת,
 אֲפֹלוּ בְּשַׁעַת מְלָאכָה - טְהוֹרָה; וְהַנוֹגֵעַ בְּחֶרֶב וּבְכַרְךָ וּבְיָצוֹל
 וּבְעֵץ שֶׁל מִתְכָּת וּבְלִחְיִים וּבְעִירָאֵין - טָמֵא. וְכֵן מְגִירָה
 שֶׁנִּטְמָא: הַנוֹגֵעַ בְּיָדָהּ מִכָּאן וּמִכָּאן - טָמֵא; וְהַנוֹגֵעַ בְּחוּט
 וּבְמְשִׁיחָהּ וּבְאֵמָה וּבְסִנִּיפִין שֶׁלָּהּ - טְהוֹר, שֶׁאֵין אֵלוֹ חֲבוּר
 לָהּ. אֲבָל הַנוֹגֵעַ בְּמִלְּבָן שֶׁל מֶסֶר הַגְּדוֹל - טָמֵא.
 טו. מְכַבֵּשׁ שֶׁל חֶרֶשׁ שֶׁנִּטְמָא הֶרְמָח שָׁבוּ, הַנוֹגֵעַ בְּמִכְבֵּשׁ
 - טְהוֹר. מְגִירָה שֶׁנִּטְמָא, הַנוֹגֵעַ בְּקִשְׁטָנִית שֶׁהִיא לְפוּפָה עֲלִיו
 - טְהוֹר, שֶׁאֵינָה חֲבוּר. קֶשֶׁת שֶׁהִיא מְתוּחָה וְהַחֵץ מְשוּךְ
 עִמָּהּ וְנִטְמָא הַחֵץ, הַנוֹגֵעַ בִּיתֵר וּבְקֶשֶׁת - טְהוֹר, וְאֲפֹלוּ

(1) כלים פרק כ"ט, משנה א. (2) מצידי האריג יוצאות שאריות חוטים שלא נארגו. (3) שיהיו נידונים כחיבור לאריג. (4) מטפחת גדולה לעטיפת הראש והכתפיים. (5) מטפחת דקה וקטנה. (6) מין כובע מחורר בראשו. (7) הן חיבור עם הבגד ואם נגעה טומאה בבגד נטמאו, וכן להיפך אבל חלק הנימין למעלה משיעור זה אינו חיבור. (8) פתוח מאחוריו. (9) מפני שעשויים לקשירה הם יותר ארוכים. (10) במשנה כתוב "נימי סגוס", ורצוי להגיה כך גם בדברי רבינו. סגוס הוא בגד עב מאוד, שלובשים אותו בימות הגשמים וציציות קצרות בולטות על כל פניו. (11) צעיף דק. (12) בגד עליון רגיל. (13) זב והדומים לו מטמאים את הכלים ששכב, ישב או דרס עליהם ועושה אותם אב הטומאה. טומאה זו נקראת טומאת מדרס ודיניה נתבאר בהלכות מטמאי משכב ומושב. (14) כובע שהנשים חובשות. במשנה: כיפה של זקניה. (15) נראה שהכוונה לערכיות. (16) חגורה של צמר. במשנה: והקולקין. (17) כעין גופייה שבזמננו. (18) מסך הפתח. (19) כל אורך שהוא - חיבור. (20) שם משנה ג. חוט ארוך ובסופו קשורה חתיכת עופרת ומשתמשים בו לבדוק אם נדבכי החומה מונחים ישר זה על גבי זה. (21) שיעור זה נקבע לבנאים שעיסוקם בניינים קטנים.

- 1 ומשקלת של חרשים²² - שמונה עשר טפח; ושל בנאים²³
- 2 - חמשים אמה. והתיר על מדות אלו, אף על פי שהוא
- 3 רוצה בקיומו²⁴ - טהור.
- 4 ד. משקולות של סדין ושל צירין, אפילו ארבעין פל שהן²⁵
- 5 - טמאין²⁶.
- 6 ה. חוט מאזנים²⁷ של זהבים²⁸, של פלס²⁹, ושל שוקלי
- 7 ארגמן טוב, שאוחז השוקל בו ותולה המאזנים מידו -
- 8 שלש אצבעות³⁰. קנה שלה³¹ וחוטיתה³² - כל שהן. חוטי
- 9 מאזנים של מוכרי עששיות של מתכות וכיצא בהן³³ -
- 10 שלשה טפחים. קנה שלה וחוטיתה - שנים עשר טפחים.
- 11 חוט מאזנים של חנונים ושל בעלי בתים - טפח. קנה
- 12 המאזנים וחוטיתה - ששה טפחים. חוט מאזנים של צמרים³⁴
- 13 ושל שוקלי זכוכית - טפחים. קנה מאזנים וחוטיתה - תשעה
- 14 טפחים. והתיר על השעורין אלו - אינן חבור.
- 15 ו. החבל שמסרגין המטות³⁵ מאימתי הוא חבור לטמאה?
- 16 משיסרג בו שלשה בתים³⁶. והנוגע בחבל מן הקשר³⁷
- 17 ולפנים³⁸ - טמא. מן הקשר ולחוץ: עד שלש אצבעות³⁹ -
- 18 טמא, מפני שהן צרכיו של קשר הרי הן מפלל המטה;
- 19 וחוץ לשלש אצבעות - טהור, שאינו לצורך הפלי, שאפילו
- 20 פסקין⁴⁰ אין הקשר נתר⁴¹.
- 21 ז. חבל היוצא מן המטה⁴² שהיא טמאה: עד סוף ארבעה
- טפחים⁴³ - הנוגע בו טהור, שאינו מצרכי המטה, לפי
- טמא⁴⁵, מפני שתולין בו את המטות; מעשרה ולחוץ -
- טהור, מפני שהוא יתר על צורך המטה.
- ח. אבנט של אריג שמקיפין⁴⁶ אותו על המטה כדי לקבץ
- איבריה⁴⁷, והוא הנקרא מזון, שמקצתו יוצאה מן המטה:
- עד עשרה טפחים - הרי הוא מצרכי המטה; יתר על כן -
- אינו מצרכי המטה. ומזון שבלה, אם נשאר ממנו שבעה
- טפחים כדי לעשות ממנו חבק לחמור⁴⁸ - הרי זה מקבל
- טמאה.
- ט. מטה שהיתה טמאה מדרס⁴⁹ ומזון יוצא ממנה⁵⁰: עד
- עשרה טפחים - הרי הוא אב טמאה⁵¹ במטה עצמה והכל
- מדרס; מעשרה ולחוץ - הרי הוא פמגע מדרס⁵². דרס⁵³ הוב
- על המזון היוצא⁵⁴: מעשרה ולפנים⁵⁵ - הרי המטה פלה
- מדרס⁵⁶; מעשרה ולחוץ⁵⁷ - טהורה⁵⁸. במה דברים
- אמורים? למדרס⁵⁹; אבל לשאר טמאות, אפילו מאה אמה
- פלו חבור. כיצד? מזון שהוא פרוץ על המטה והכנים
- קצתו לאהל המת או שנגע שרץ בקצתו או שנפל משיקין
- טמאין על מקצתו⁶⁰ - נטמאת המטה, ואפילו היה הקצה
- שנטמא יוצא מן המטה מאה אמה.
- י. מטה הטמאה מדרס וכרוף לה מזון⁶¹ - הכל טמא

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

(22) נגרים שבונים בתי עץ. (23) בוני מגדלים גבוהים. (24) דעתו לקיים את החוט כמו שהוא ולא לגזור את המיותר. (25) ללא הגבלת ארכם. (26) אם נגעה טומאה במשקולת - נטמא כל החוט. (27) מאזני יד מורכבים מקנה של עץ או מתכת ושתי כפות קשורות בחוטים בקצות הקנה ובאמצעו מחוברת הלשון המתנועעת במסגרת, והשוקל אוזח בחוט הקשור בראש המסגרת. (28) מוכרי זהב. (29) מין בד משובח המיוצר בעיר פילוסא שבמצרים (ביומא לר, ב: בשחר היה (הכהן הגדול) לובש פילוסין של יב מנה). (30) בחוט קצר אפשר יותר לדייק במשקל מאשר בארוך, ולפיכך רגילים להשתמש בחוט קצר כששוקלים דברים יקרים. (31) שכפות המאזניים קשורות בו. (32) המחברים את הכפות לקנה. (33) דברים זולים שאין מדקדקים כל כך לשקול עין בעין. (34) מוכרי צמר. (35) קושרים היו חבלים בארבעת קירות המיטה וקולעים אותם בתבנית סורג (שבכח), עם ריווח גדול בין החבלים כעין חלונות. (36) כל ריבוע של הקליעה נקרא "בית". כל זמן שלא סרג שלושה בתים אין קשר בין המיטה לחבלים. (37) קשר הסריגה (הר"ש מפרש שהכוונה אם קשר חבל אחר לחבל הסורג, אבל רבינו מפרש כאמור לעיל). (38) לצד שנסרג. (39) בפחות משיעור זה יינתק הקשר מכובד השוכב על המיטה. (40) אם חתך חלק זה. (41) והסריגה תתקיים. (42) אחר שנגמרה הסריגה. (43) במשנה: "עד ה' טפחים טהור", אולם בתוספתא בבא מציעא פרק ט הלכה א אמרו "חמישה כלמעה" ומפרש רבינו "חמישה" היינו הטפח החמישי, וכולו דינו כיותר מחמישה ומשום זה כתב כאן "עד סוף ארבעה טפחים - טהור". דעתו, שהתוספתא אינה חולקת על משנתנו אלא מפרשת כוונתה, ולכן פסק כמותה. (44) כשגומרים את הסריגה קושרים את החבלים קשר מהודק וחזק ולפיכך אין צורך להשאיר שלוש אצבעות. [ואולי הכוונה כאן לחבל שמחוץ לשלוש אצבעות, אבל שלוש אצבעות הראשונות הן חיבור ומטמאות]. בהדינים הקודמים הקצר מקבל טומאה והארוך לא, ובנידון כאן - להיפך. (45) כל החבל אפילו החלק שלמטה מארבעה טפחים. (46) כורכים סביב המיטה וקושרים קשר מהודק. (47) לחבר ולהדק את חלקי המיטה שלא יתפרקו. (48) להניחו על המרדעת של החמור (רבינו בפירושו). ולא ביאר לשם מה מניחים אותו, ואולי צריך להיות "תחת המרדעת" ומניחים אותו על החמור כדי להגן על עורו. (49) ששכב או ישב עליה זב והדומים לו. (50) כששכב הזב על המיטה היה חלק המזון כרוך עליה. (51) ומטמא אדם וכלים הנוגעים בו. (52) חלק זה אינו צורך המיטה ולפיכך לא נטמא עימה, אבל נטמא מפני נגיעתו בחלק שהוא אב הטומאה ונעשה ראשון לטומאה. (53) נתבאר כבר שהמונח "דרס" כולל שכיבה, ישיבה, רכיבה וכו'. (54) החלק היוצא מן המיטה. (55) אם דרס על המזון בעשרה טפחים הראשונים היוצאים מן המיטה. (56) כל המיטה וגם עשרת הטפחים הקרובים דינם כמדרס הזב. ואף על פי שהמזון, כשהוא לעצמו אינו ראוי למדרס - כשהוא מחובר למיטה דינו כמיטה. (57) אם דרס על המזון במקום המרוחק מן המיטה יותר מעשרה טפחים. (58) הכל טהור מטומאת מדרס מפני שהמזון אינו ראוי למדרס. מובן שאם נגע הזב במזון נטמא טומאת מגע הזב ונעשה ראשון לטומאה, אבל כשדרס עליו ולא נגע בו, כגון שהיה איזה דבר מפסיק בין הזב ובין המזון - הרי הוא טהור לגמרי. [נתבאר בהלכות טומאת משכב ומושב, שמדרס הזב מטמא אפילו מאה סדינים המונחים זה על גבי זה, והוא דורס על העליון]. (59) תוספתא שם בבא מציעא פרק ט הלכה ג. נימוק ההבדל בין מדרס לשאר טומאות נתבאר בתוספתא עצמה: המזון כשהוא לעצמו אינו ראוי למדרס ומיטמא רק כחלק מן המיטה, ומחוץ לעשרה טפחים אינו מצרכי המיטה, אבל בשאר טומאות גם המזון כשהוא לעצמו ראוי לקבל טומאה ולפיכך כולו חיבור. (60) משמיענו רבותא, שאפילו בטומאת משקין שהיא גזירת חכמים - כולו חיבור. (61) אחר שנטמא במדרס הזב.

בגד בפני עצמו כל שהוא - הרי זה מקבל שאר טמאות, 33
חוץ מטמאת מדרס, שאין מקבל אותה אלא הראוי למדרס. 34
ב. הבגדים העבים ביותר, כגון הלכדין והנמטין הקשין, 35
או הבגדים הרפין ביותר, כגון בגדי פשתן של מצרים 36
שהבשר נראה מתחתן - אינן מקבלין טמאה עד שיהיה 37
בקרע שלשה על שלשה טפחים, בין למדרס בין לשאר 38
טמאות. 39
ג. כל הקליעות מקבלות טמאה כבגדים, אחד הקולע 40
חוטם וצפאן פיף או האורגן וצפאן אבנט וכיוצא בו; 41
חוץ מקליעה שעושים הצמרים לקשר בה הצמר, שהיא 42
טהורה. הקלע שבית קבול אכן שבה ארוג או עור - 43
מקבלת טמאה. נפסק בית אצבע שלה - טהורה. נפסק 44
[בית] הפקיע שלה בלבד - צדין היא בטמאתה. המקמורות 45
והרשתות - מקבלין טמאה. והחרס - מקבל טמאה מפני 46
זוטו, מפני שעיני אותה השבכה דקין ביותר והרי היא 47
כבגד. העושה בגד מן החרס - טהור; מן זוטו - מתטמא. 48
ד. עשה חלוק מן המשמרת, אם יש בו שלשה על שלשה 49
מקבל טמאה. 50
ה. משמרת של יין שבלתה: אם משמשת מעין מלאכה 51
ראשונה - טמאה, ואם לאו - טהורה. 52
ו. מטפחות ספרים המצירות - אין מקבלין טמאה, מפני 53
שאין משמשים אדם; שהרי ציורן מעיד עליהן שבשביל 54
ספר נעשו. ושאין מצירות - מתטמאות בשאר טמאות חוץ 55
מטמאת מדרס, מפני שאומרין לו: צמד ונעשה מלאכתנו, 56
כמו שבארנו בענין משכב ומושב. 57
ז. קסת הסבלים שמניחין על כתפיהן מפני המוט - 58
מתטמאה במדרס; ומשמרת של יין - אינה מתטמאה 59
במדרס. 60
ח. בגד שחשב עליו לצורות - אינו מקבל טמאה. בטל 61
מחשבתו - מקבל טמאה. בעל הבית שעשה מטפחות 62
לחפות בהן כתלים או צמודים - אינן מקבלות טמאה. 63
ט. חלוק העשוי בסבכה כדי לשחק בו שותי שכר - אינו 64
מקבל טמאה. 65

מדרס⁶². הפרישו⁶³ - המטה מדרס כשהיתה, והמזון מנע 1
מדרס⁶⁴. היתה טמאה טמאת שבעה⁶⁵ וכרף לה מזון - פלה 2
טמאה טמאת שבעה⁶⁶. הפרישו - היא טמאה כשהיתה, 3
והמזון טמא טמאת ערב⁶⁷. היתה טמאה טמאת ערב וכרף 4
לה מזון - הכל טמא טמאת ערב⁶⁸. הפרישו - היא טמאה 5
טמאת ערב, והמזון טהור⁶⁹. 6
יא. משה שפרץ עליה מזון ונגע בהן המת - הכל טמא 7
טמאת שבעה. פרישו - טמא טמאת שבעה. נגע בה שרץ 8
וכיוצא בהן - טמאין טמאת ערב. פרישו - טמאין טמאת 9
ערב. 10
יב. פרישו⁷⁰ שהיתה טמאה מדרס⁷¹ וחברה למטה⁷² - המטה 11
פלה מדרס⁷³. פרישה - הפרע טמאה מדרס כשהיתה, 12
והמטה מנע מדרס. וכן אם היתה הפרע טמאה טמאת 13
שבעה וחברה למטה - המטה פלה טמאה שבעה, כאלו 14
נגע המת בפרע שלה⁷⁴. ואם הזה על המטה⁷⁵ - טהרה 15
והפרע בכללה⁷⁶. ואם פרישה קרם הדיה - הפרע טמאה 16
טמאת שבעה כשהיתה, והמטה טמאה טמאת ערב⁷⁷. היתה 17
הפרע טמאה טמאת ערב וחברה למטה - הכל טמא טמאת 18
ערב. פרישה - היא טמאה טמאת ערב, והמטה טהורה. 19
שאין הטמא טמאת ערב מן המת מטמא לא אדם ולא 20
כלים, מפני שהוא ולד, כמו שבארנו. וכן הדין בשן של 21
מעדר⁷⁸ שנטמא במת ואחר כך חברו למעדר. 22

פרק שנים ועשרים

א. כמה שעור הבגד להתטמא? שלשה טפחים על שלשה 24
טפחים - למדרס; ושלש אצבעות על שלש אצבעות 25
מכונות עם הקלל - לטמאת המת או לשאר טמאות. כמה 26
דברים אמורים? בבגדי צמר ופשתים; אבל בגדים של 27
שאר מינין - אין מקבלין טמאה מפל הטמאות אלא אם בן 28
היה בהן שלשה טפחים על שלשה טפחים או יתר. 29
שנאמר: או בגד. מפי השמועה למדו, שבא הפתוב לרבות 30
שלשה טפחים על שלשה טפחים בשאר בגדים לטמאה. 31
כמה דברים אמורים? בקרעים מן הבגדים; אבל האורג 32

(62) גם המזון, מפני שהוא טפל למיטה ונעשה כחלק ממנה. (63) אחר שזכרו ונטמא מדרס. (64) יום אחד. מכיוון שלא היה כרוך על המיטה בשעה שדרס עליה הזב, וטומאתו באה לו אחר כך בעקיפין מפני שנטפל למדרס - נבטלה זיקתו למיטה ובטלה טומאתו, אבל טומאת מגע מדרס, שבאה לו מכוח עצמו על ידי נגיעתו במיטה - לא בטלה. (65) במגע או באוהל המת שהם מטמאים שבעה ימים. [גם טומאת מדרס היא טומאת שבעה, אבל יש בה גם חומרות יתירות על טומאות מת. וסתם "טומאת שבעה" מגדירה טומאת מת]. כל דבר שהוא טמא שבעה ימים הוא אב הטומאה ומטמא אדם וכלים. (66) כמו בטומאת מדרס. (67) יום אחד ככל נוגע באב הטומאה. (68) כמו בטומאת שבעה. (69) ולא נטמא בנגיעה במיטה, מפני שולד הטומאה אינו מטמא כלים. (70) רגל של מיטה. (71) שדרס עליה הזב כשהייתה מופרשת מן המיטה (רבינו בפירושו למשנה). (72) טהורה. (73) מכיוון שהכרע מעמיד את המיטה, הרי כולה זקוקה לכרע הטמא ולפיכך היא מתטמאה כמחובר לטמא. ואין זה דומה למזון שאין המיטה צריכה לו כל כך ויכולה להתקיים ולהשתמש בה זמן רב בלי המזון. (74) המחובר לה כשנטמאה. (75) מי אפר פרה כדי לטהרה מטומאת מת. (76) אף על פי שמי ההזאה לא נפלו על הכרע שהוא הגורם לטומאת המיטה. (77) ואינה צריכה הזייה. (78) כלי שמשמשים בו לפורר את האדמה ולהכשירה לזריעה. כללו של דבר: אם מחברים לאיזה כלי שהוא חלק טמא שהכלי צריך לו - עוברת הטומאה על כל הכלי כל זמן שהם מחוברים, ואם הפרידם פקעה טומאה זו מהכלי, אולם, נטמא מפני נגיעתו באותו החלק שהיה טמא מחמת עצמו, ונעשה ראשון. ואם הכלי הטמא היה רק ראשון לטומאה וחיברו לו כלי טהור - מתפשטת גם כן טומאתו על כל הכלי, אבל כשפירש נטהר הכלי המחובר לו לגמרי, שהרי כלי אינו מתטמא במגע בראשון לטומאה.

48 פריא כדי לצרור בו רבע הקב מלח גס ולא יקרע - הרי זה
49 מתטמא במדרס, ואם לאו - אינו מתטמא. אבל אם היה
50 בבית, אם היה פריא אף על פי שאינו יכול לצרור בו מלח,
51 או שהיה צורך בו מלח ולא היה פריא - הרי זה טמא
52 מדרס.
53 כד. שלשה על שלשה שנקרע ולא הכדלו הקרעים: אם
54 נותנו על הפסא וכשישב עליו יגע בשורו בפסא - הרי זה
55 טהור, ואם לאו - הרי זה מתטמא במדרס.
56 כה. שלש על שלש שנמחה ממנה אפלו חוט אחד, או
57 שנמצא בה קשר או שני חוטין מתאימין - הרי זו טהורה.
58 כו. שלש על שלש שהשליכה באשפה - טהורה; ההזירה
59 - מקבלת טמאה. לעולם השלכתה מטהרתה והחזרתה
60 מטמאתה, חוץ משל ארגמן ושל זהורית טובה, שאפלו
61 היתה על האשפה - מקבלת טמאה, מפני שהיא חשוכה.
62 כז. שלש על שלש שנתנה בכדור או שעשאה כדור בפני
63 עצמה - טהורה. אבל שלשה טפחים על שלשה טפחים
64 שנתנו בכדור - הרי הוא כמות שהיה ומתטמא במדרס.
65 עשהו כדור בפני עצמו - אינו מתטמא במדרס, שהרי
66 התפר ממעטו משלשה על שלשה.

פרק שלשה ועשרים

67 א. המפץ הוא המחצלת שאורגין אותה מן החבלים ומן
68 הסוף ומן הגמא וכיוצא בהן. ואין המפץ בכלל כלים
69 האמורים בתורה, ואף על פי כן מתטמא הוא במדרס דין
70 תורה, שהרי רבה הכתוב 'כל המשכב', וזה ראוי למשכב
71 ועשוי לו. וכן מתטמא במת ובשאר טמאות מדבריהן, ככל
72 פשוטי כלי עץ, כמו שבארנו. וזה כלל גדול: שכל
73 המתטמא במדרס - מתטמא בשאר טמאות.
74 ב. כבר בארנו, שהבגד מתטמא בשלש על שלש כמו
75 שבארנו בשאר טמאות, ובשלשה טפחים על שלשה
76 טפחים למדרס.
77 ג. השק - שעורו ארבעה טפחים על ארבעה טפחים; העור
78 - חמשה על חמשה; המפץ - ששה על ששה. בין למדרס
79 בין לשאר הטמאות. ופחות מן השעורין האלו - טהורין
80 מכלום. במה דברים אמורים? בקרע אחד מהן שנקרע בלא
81 כוונה; אבל הקוצץ בכונה וקוצץ אפלו טפח על טפח למושב
82 או שלשה טפחים על שלשה טפחים למשכב - הרי זה
83 מתטמא במדרס, בין שהיה הטפח על טפח שקוצץ או
84 השלשה בגד או שק או עור או מפץ. וכן המקצע מאחד
85 מהן לאחיה כדי שיאחו בו בידו, כדרך שעושין קוצצי
86 תאנים שלא יזקו אצבעותיהן - הרי זה טמא בכל שהוא.
87 והוא שלא יהיה פחות משלש על שלש, שכל פחות משלש
88 אצבעות טהור מכלום.
89 ד. המחבר שני טפחים מן הבגד ומן השק טפח, שלשה
90 מן השק ואחד מן העור, ארבעה מן העור ואחד מן המפץ
91 - הרי זה טהור מן המדרס. אבל אם חבר חמשה טפחים
92 מן המפץ ואחד מן העור, ארבעה מן העור ואחד מן השק,

1 י. כפה שנתנו על הספר - טהור מלקבל טמאת מדרס, אבל
2 מתטמא במת ובשאר טמאות.
3 יא. העושה אספלגית בין על העור בין על הבגד, אף על
4 פי שיש בהן שעור - טהורין. עשה עליהן מלוגמא: על
5 הבגד - אינו מקבל טמאה, שהרי נתלכלך ואינו ראוי; ועל
6 העור - מקבל טמאה, מפני שהוא מתקנח וראוי למשכב.
7 יב. מאימתי קבל הבגד טמאה? משיארג בו שלש
8 אצבעות על שלש אצבעות. וכל הכלים הנארגין במחט,
9 כגון הפיס ואנפליא - אין מקבלין טמאה עד שתגמר
10 מלאכתן.
11 יג. כל הכלים הנעשין על גבי מחט, כגון מצודה - בין
12 שנעשה בהן בית קבול מלאכתן מקבלין טמאה.
13 יד. סבכה שמניחות הבנות בראשיהן: אם התחיל לעשות
14 אותה מפיה - אינה מקבלת טמאה עד שיגמור קרקעיתה;
15 ואם התחילה מקרקעיתה - אינה מקבלת טמאה עד שיגמור
16 את פיה. ושיבסה מקבלת טמאה בפני עצמה. וחזויה חבור
17 לה לטמא ולהתטמא.
18 טו. סבכה שנקרעה, אם אינה מקבלת רב שער הראש -
19 טהורה.
20 טז. חלוק של בגד או של לבד או של גיר - מאימתי הוא
21 גמר מלאכתו? משיפתח את פיו. הגדול לפי גדלו והקטן
22 לפי קטנו. ואם נטמא החלוק - מאימתי הוא טהור?
23 משיבילה ואינו משמש מעין מלאכתו ראשונה. נשתיר בו
24 רבו מלמעלה - עדין הוא בטמאה; רבו מלמטה - טהור.
25 ואם נקרע מבית פיו - טהור.
26 יז. העושה חגור מצנאר של בגד ומצדו של סדין - אינו
27 מקבל טמאה עד שימלל שפתותיו. עשאהו מאמצע הבגד
28 ומאמצע הסדין - אינו מקבל טמאה עד שימלל מצד השני.
29 יח. חגור שכלו צדדיו ואמצעותו קמית - טמא.
30 יט. שפה שפרשה מן הבגד והתקינה לחגור בה את מתניו
31 - מקבלת טמאה, מפני שהיא כאבנט.
32 כ. טלית של עני שבלתה: אם היו רב שפתותיה קימות,
33 אף על פי שאין בה שלש על שלש פריא - הרי זו מקבלת
34 טמאה; אין שפתותיה קימות: אם יש בה שלש על שלש
35 חזק ופריא - מקבלת טמאה, ואם לאו - אינה מקבלת
36 טמאה. וכן שאר בגדי עניים.
37 כא. מטליות שאין בהן שלשה על שלשה - אינן מקבלות
38 טמאה. ואם חשב עליהן והכנין - מקבלות טמאה עד שיהיו
39 פחות משלש על שלש; שכל פחות משלש על שלש אינו
40 מקבל טמאה כלל ואף על פי שהכנינו.
41 כב. פחות משלשה על שלשה שהתקינו לפקק בו את
42 המרחץ ולנער בו את הקדרה ולקנח בו את הרחים וכיוצא
43 באלו: אם השליכו באשפה - אינו מקבל טמאה; תלאו
44 במגוד או הניחו אחורי הדלת - הרי זה כמי שהניחו בתוך
45 בגדיו, ועדין הוא חשוב אצלו, ומקבל שאר טמאות חוץ
46 מטמאת מדרס, שהרי הוא פחות משלשה טפחים.
47 כג. שלשה על שלשה שהיה משלף באשפה: אם היה

1 שלשה מן השק ואחד מן הבגד - הרי זה טמא מדרס. זה
2 הקלל: כל שהשלים שעורו בחמור ממנו - טמא; מן הקל
3 - טהור.
4 ה. בלוי נפה וכברה שהתקינו לשיבה - טהורין, ואין
5 מקבלין טמא עד שיקצצו ואחר כך יהיו כמפץ.
6 ו. חלוק של קטן - אינו מתטמא במדרס עד שיהיה בו
7 כשעור, שלשה טפחים על שלשה טפחים. ונמדד כפול,
8 כבדו. ואלו נמדדין כפולין: בגדים שמלבישין אותן על
9 הרגלים ועל השוקים ואת הראש והמכנסים והכובע והפיס
10 של פונדא. ומטלית שתלאה על השפה, אם פשוטה -
11 נמדדת פשוטה, ואם כפולה - נמדדת כפולה.
12 ז. הבגד שארג שלשה על שלשה ונטמא במדרס ואחר כך
13 השלים את כל הבגד - כלו מדרס. נטל חוט אחד מתחלתו
14 - טהר מן המדרס, אבל טמא מגע מדרס, והרי הוא ראשון
15 בכלי שנגע במדרס. נטל חוט אחד מתחלתו ואחר כך
16 השלים את כל הבגד - כל הבגד טמא מגע מדרס. וכן בגד
17 שנגארג בו שלש אצבעות על שלש אצבעות ונטמא במת
18 ואחר כך השלים עליו את כל הבגד - הבגד כלו טמא מת.
19 נטל חוט אחד מתחלתו - טהר מטמא מת, אבל טמא מגע
20 טמא מת. נטל חוט אחד מתחלתו ואחר כך השלים את כל
21 הבגד - הכל טהור. ולמה יהיה הכל טהור? מפני שאמר:
22 שלש על שלש שנתמצטה - טהורה מקלום; אבל שלשה
23 על שלשה שנתמצטה, אף על פי שטהרה מן המדרס - הרי
24 היא טמאה בכל הטמאות.
25 ח. מטלית שהיא מדרס וטלאה על הקפה או על העור -
26 נעשה הכל ראשון לטמאה. הפריש את המטלית - הרי הקפה
27 או העור ראשון, מפני שנגעו במדרס, והמטלית טהורה,
28 שפיון שטלאה והפרישה בטלה. טלאה על הבגד או על
29 השק - נעשה הכל מדרס, והרי הכל אב טמאה. הפרישה -
30 הרי הבגד או השק ראשון, שהרי נגע במדרס, והמטלית אב
31 טמאה כשהיתה, שאינה בטלה על האריג. תפר המטלית על
32 הבגד כשטלאה מרות אחת או משתי רוחות כמין גאם - אינו
33 חבור, ולא נעשה הכל אב, אלא מגע מדרס בלבד. תפרה
34 משתי רוחות זו בצד זו - הרי היא חבור, ונעשה הכל אב.
35 ט. שלשה על שלשה שנטמא במדרס ואחר כך נחלק -
36 טהר מן המדרס, ואין בקרעים אלו טמא כלל, והנם
37 כשגרי כלי שנטמא. אבל בגד שנטמא במדרס וקרע ממנו
38 שלש אצבעות על שלש אצבעות - אותו הקרע טהר מן

39 המדרס, אבל טמא מגע מדרס; שבעת פרישתו מן הבגד
40 הגדול נטמא במגע.
41 י. סדין שנטמא במדרס ואחר כך עשאהו פרכת - טהר מן
42 המדרס. ומאימתי הוא טהרתו מן המדרס? משקשר בו
43 הלולאות שהוא נתלה בהן כשאר הפרוכות.
44 יא. טלית שהיא מדרס והטבילה, וקדם שיצריב שמששה
45 התחיל לקרע ממנה קרע - פיון שנקרע בה רבה שוב אינה
46 חבור וטהרה בלה, אף על פי שעדין נשתר בה כדי מעפרת
47 שלא נקרע, שהרי הוא קורע והולך. במה דברים אמורים?
48 בטבולת יום; שפיון שלא חס עליה להטבילה, כך לא יחוס
49 לקרע את בלה, ולפיכך טהרה בלה.
50

יום שישי י' טבת ה'תשע"א

פרק ארבעה ועשרים

51 א. אלו עורות מתטמאין במדרס:
52 עור שחשב עליו לשיחה². ועור שמניחין על המטות
53 מלמעלה³ לישן עליו. ועור שמניחין על החמור תחת
54 המשאוי⁴. ועור שמניחין בערס תחת הקטן. ועור הכר ועור
55 הפסת. ועור שמניחין תחת השלחן בעת האכילה כדי
56 שיפלו עליו הפרורין, מפני שהוא נשען עליו⁵ ברגלו. ועור
57 שחוגר נופץ הפשתני עליו בעת שנופץ, ועור שחוגר החמר
58 עליו, ועור שמניח הסבל על כתפו בעת שסובל, ועור
59 שמניח הרופא על ברכיו בעת שמפיס השחיני⁷; מפני שכל
60 העורות האלו יושב עליהן. ועור הלב של קטן שרירי יורד
61 עליו כדי שלא יפסדו⁸ בגדיו, ועור שעשאהו לנתנו על לבו
62 בשעת הקציר מפני השרב, ועור שלופפי⁹ הפסות בו, ועור
63 התפור בתבה שמניחין בו הבגדים; שכל אלו מתהפכין
64 עליהן¹⁰ ונשענין עליהן.
65 ב. כל העורות המתטמאין במדרס - אינן מתטמאין עד
66 שיהיה בהן כשעור, חמשה טפחים על חמשה טפחים. ואלו
67 עורות שאין מתטמאין במדרס: עור שחוגר סורק הצמר
68 בעת שסורק, ועור שלופף בו הצמר הסרוק¹¹, ועור שלופף
69 בו הארגמן¹², ועור התפור שמניחין בו הארגמן. וכלן
70 מתטמאין בשאר טמאות¹³.
71 ג. עור שעשאו חפוי לכלים - טהור מקלום¹⁴. עשאו חפוי
72 למשקלת - מקבל שאר טמאות, שהרי נעשה לקבלה¹⁵,
73 ואינו מתטמא במדרס¹⁶.
74

(1) כלים פרק כ"ו משנה ה. (2) לשטוח אותו על הארץ ולשבת עליו. (3) על החבלים המחוברים את דפנות המיטה. (4) להגן על עור החמור. ומטמא מידרס, מפני שלפעמים רוכב האדם עליו. (5) ואם כן הוא עשוי גם לתשמיש אדם. (6) החובט על הפשתן כדי להפיל את שיירי עצי הקנים הדבוקים בו. (7) פותח את המכות שהעלו מורסא. (8) יתלכלכו ויתקלקלו. (9) כורכים. (10) פירוש, אמנם אין יושבים עליהם מפני שהם מלוכלכים, ויש מהם שהם נקיים ונמנעים מלשבת עליהם כדי שלא יתלכלכו אבל לפעמים מהפכים אותם ויושבים על צידם השני. (11) פירורי הצמר נדבקים בשני ידי הסינור והאורג נמנע מלשבת עליו, כדי שלא יעלו הפירורים על בגדיו וקשה להסירם. (12) אין יושבים על העור הזה, כדי שלא יעלה אבק וילכלך את הארגמן היקר. (13) ככל הכלים המיטמאים בין אם משתמשים בהם לשיבה ושכיבה ובין אין משתמשים. (14) בתורת כהנים פרשת שמני פרק ח הלכה ז דרשו מהכתוב שחפויי כלים אינם מתטמאים (ראה למעלה פרק ד הלכה ד). (15) לקבל את המשקולת. בבבא הקודמת המדובר בעור שעשאו חפוי קבוע לכלי, ועור לחפוי משקולת עשוי לשמור על המשקולת, ומורידים אותו כשמשתמשים במשקולת. (16) אפילו

- 1 ד. עור שֶׁעָשָׂהוּ לַעֲקֹבוֹ וּלְפָרְסָתוֹ¹⁷: אִם חוּפָה אֶת רַב
- 2 הָרָגַל - מִתְטַמֵּא¹⁸, וְאִם לֹא - טָהוֹר.
- 3 ה. מִנְעֵל שֶׁעַל הָאֲמוּם¹⁹, אִף עַל פִּי שֶׁעֲדִין לֹא לָבָשׁוּ אָדָם
- 4 - הָרִי זֶה מִתְטַמֵּא בַּמִּדְרָס, שֶׁכָּבֵר נִגְמְרָה מִלֵּאכְתּוֹ²⁰.
- 5 ו. כָּל עוֹר הָרֹאֵי לְהִתְטַמֵּא בַּמִּדְרָס²¹ וְאִינוּ חֹסֵר מְלֶאכֶה -
- 6 הַמְחֻשְׁבָּה מִטְּמֵאָתוֹ²², וְאִם חָשֵׁב עָלָיו לִהְיוֹת עוֹר שֶׁלֶחָן
- 7 וְכִיּוֹצֵא בּוֹ - הָרִי זֶה מִתְטַמֵּא בַּמִּדְרָס. וְאִם חֹסֵר מְלֶאכֶה²³
- 8 - אֵין הַמְחֻשְׁבָּה מוּעֵלֶת בּוֹ עַד שֶׁתִּגְמַר מְלֶאכֶתּוֹ. חוּץ מִן
- 9 הָעוֹר שֶׁמְחַפֵּין בּוֹ הַמְרַכֵּב²⁴ מִפְּנֵי הָאֵבֶק, שֶׁהַמְחֻשְׁבָּה
- 10 מוּעֵלֶת בּוֹ אִף עַל פִּי שֶׁלֹּא נִגְמְרָה מְלֶאכְתּוֹ²⁵. בְּמָה דְּבָרִים
- 11 אָמוּרִים? בְּעוֹרוֹת בַּעַל הַבֵּית²⁶; אֲבָל עוֹרוֹת הָעֶבֶד²⁷,
- 12 שֶׁסֶתֶמֶן לְמִכְרָה - אֵין הַמְחֻשְׁבָּה מִטְּמֵאָתוֹ עַד שֶׁיַּעֲשֶׂה בָּהֶן
- 13 מַעֲשֶׂה וִיכִינִם לְמִדְרָס²⁸.
- 14 ז. אֵין אָדָם מִטְּמֵא בַּמִּדְרָס מִשֶּׁכָּב אוֹ מִרְכָּב שֶׁאֵינוֹ שָׁלוּ;
- 15 שֶׁנֶּאֱמַר: וְהִנּוּגָע בַּמִּשְׁכָּבוֹ²⁹. גֹּזֵל מִשְׁכָּב וְדָרְס עָלָיו בְּלֹא
- 16 נִגְיָעָה³⁰ - טָהוֹר; וְאִם נִתְיָאֲשׁוּ הַבְּעָלִים³¹ - טָמֵא. גִּבַּב מִשְׁכָּב
- 17 וְיָשָׁב עָלָיו - טָמֵא; שֶׁחֻקָּתוֹ שֶׁנִּתְיָאֲשׁוּ הַבְּעָלִים, שֶׁאֵינוֹ
- 18 יוֹדְעִים מִי גִבַּב³². וְאִם נֹדַע שֶׁעֲדִין לֹא נִתְיָאֲשׁוּ הַבְּעָלִים -
- 19 טָהוֹר. לְפִיכָךְ, גִּבַּב שֶׁנִּגַּב עוֹר וְחָשֵׁב עָלָיו לְשִׁכְיָה -
- 20 מְחֻשְׁבָּה מוּעֵלֶת לוֹ וּמִתְטַמֵּא בַּמִּדְרָס; אֲבָל הַגֹּזֵל - אֵין
- 21 מְחֻשְׁבָּתוֹ מוּעֵלֶת אֵלָּא אִם בֶּן נִתְיָאֲשׁוּ הַבְּעָלִים.
- 22 ח. עוֹר שֶׁנִּטְמָא בַּמִּדְרָס וְהִתְחִיל לְקַרְעוֹ רְצוּעוֹת - הָרִי הוּא
- 23 בְּטֵמֵאָתוֹ עַד שֶׁיִּמְעָטְנוּ פָחוֹת פָּחוֹת מִחֻמְשָׁה טַפְחִים.
- 24 ט. כָּל כְּלִי עוֹר שֶׁנִּטְמָא בַּמִּדְרָס הֵזֵב וְשָׁנְהוּ לְכָלִי אַחֵר:
- 25 אִם שָׁנְהוּ מִפְּשׁוּט³³ לְפְשׁוּט - הָרִי הוּא בְּטֵמֵאָתוֹ³⁴; שָׁנְהוּ

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

יש בו חמישה טפחים. (17) החלק התחתון של הרגל. (18) גם בטומאת מידרס ככל נעל. (19) הדפוס שהנעל מתוחה עליו בשעת מלאכה. (20) נימוק זה מלמדנו, שאפילו לא הוסרה עדיין מן האימום מיטמאה. [בתוספתא שם הלכה ב: אמר רבי שמעון שזורי: "לא נחלקו רבי אליעזר וחכמים על מנעל שעל האימום שהוא טהור, על מה נחלקו? על שניטל מן האימום, שרבי אליעזר מטהר וחכמים מטמאין, מפני שאשה נעלת בו ומחזירתו לאימום". פירוש, מחלוקתם היא כשניטלה מן האימום כדי לבחון את מידתה. חכמים מטמאים שהרי כבר נשמה מן האימום ונגמרה כל מלאכתה ורבי אליעזר מטהר, מפני שהאשה נוטלת אותה מן האימום ומתכוונת להחזירה למקומה (נימוק זה נאמר לשיטת רבי אליעזר - מנחת ביכורים). וסובר רבינו שרבי שמעון שזורי חולק על התנא קמא ופסק כחכמים לפי דעת תנא קמא]. (21) פירוש, הראוי להשתמש בו כמידרס, כגון עור מעובד. (22) אם חישוב עליו לתשמיש מידרס הרי הוא מקבל טומאת מידרס, ואף על פי שלא עשה בו כל מעשה מיוחד המכשירו לכך. (23) שאין בני אדם משתמשים בעור כזה למידרס לפני גמר המלאכה הזו. (24) מכסים בו את המרכבה. (25) חסר עוד הקצעה סביב סביב כדרכם של מוכרי עורות. והטעם, מפני שהרבה בני אדם משתמשים לחיפוי המרכב בעור שאינו מהוקצע. (26) שאין דרכו להקפיד כל כך על שיפור העורות. (27) מעבד עורות למכירה. (28) מפני שאין דרכו של אומן להוציא למכירה דברים שאינם מתוקנים כל צרכם. (29) בתורה כתוב ואיש אשר יגע במשכבו. (30) כגון שמפסיק בינו ובין המידרס דבר שאינו מקבל טומאה כלל. מכאן שלדעת רבינו, נגיעת הזב מטמאה אפילו דבר שאינו שלו. (31) כשידוע לנו שנתיאשו ועל ידי זה קנה הגזול את הגזילה והיא "משכבו", אבל כשלא שמענו מפי הבעלים דברי ייאוש - אנו מניחים שלא נתיאשו, מתוך תקווה שיוציאו את הגזילה מיד הגזול שהוא מכיר אותו. (32) ולכן אין סיכויים להוציא מידו את הגניבה. (33) מדבר שאין לו בית קיבול. (34) והוא הדין אם שינה ממקבל למקבל, כמו שיתבאר בסוף הלכה זו. (35) לדבר שיש לו בית קיבול. (36) שהכלי הראשון נפסד וכלי חדש נולד, שלא נטמא. (37) שכל תשמישי בגד דומים זה לזה. (38) נוד גדול. (39) קרעו והניחו על הקרקע לשבת עליו. (40) מפני ששינה מדבר המקבל לדבר שאינו מקבל. (41) ילקוט הרועים. (42) שהרי שניהם - החמת והתורמיל - עשויים לקבלה. (43) פירוש, של בד. מפני שיש כרים עשויים מעור פירש רבינו שהמדובר בכר של בגד. (44) פרס את התפרים ומשתמש בו כסדין. (45) משום שתשמישם דומים. (46) ממולאים צמר או דברים רכים אחרים. (47) שקים גדולים שאורזים בהם סחורות, המדובר בכלים של עור שפשוטיהם אינם מקבלים טומאה. (48) ואינם ראויים לקבל. (49) ומתוך כך מיטמאים גם בשאר טומאות מדבריהם, כמבואר למעלה פרק כ"ג הלכה א. (50) אמנם לפעמים יושבים עליהם ולכן מטמאים במידרס, אבל בעיקרם נעשו לקבלה בלבד. (51) ואינם ראויים לתשמיש שלשמו נעשו. (52) מפני שבטלו לגמרי מתורת כלי. (53) אם היא יכולה לקבל שבעה קבים. הסאה שישה קבים והקב ארבעה לוגים. (54) שק קטן. (55) והיא אוכלת מתוכו. (56) שק של עור. (57) קשר. (58) וראויים לקבלה.

1 - טהורות⁵⁹, חוץ משל ערביים, מפני שפך הוא דרךן תמיד
2 לצורן. וזאת חלילין⁶⁰ - אין מתטמא במדרס, שהרי אינה
3 ראויה למדרס.

פרק חמשה ועשרים

4 א. כל פשוטי כלי עץ העשוין לישיבה או לשכיבה או
5 לרכיבה - מתטמאין במדרס. כגון המטה והפסא וכיוצא
6 בהן.

7 ב. המטה והכר והכסת של מת, וכסא של פלה, ומשבר
8 של חיה, וכסא של כובס שכובס עליו את הכלים, וכסא
9 של קטן שיש לו רגלים אף על פי שאין בו גבה טפח -
10 כל אלו מתטמאין במדרס.

11 ג. כסא של ברזל שעושין בבית הפסא והעור נתון עליו -
12 הרי הוא מתטמא במדרס ובשאר טמאות. הפריש עור
13 המחפה על הברזל - העור מתטמא במדרס, והברזל
14 מתטמא בשאר טמאות אבל לא במדרס.

15 ד. טרסקל של גמי וכיוצא בו המחפה בעור - מתטמא
16 במדרס ובשאר טמאות. הפריש העור מעליו - העור
17 מתטמא במדרס, אבל הטרסקל טהור מכלום, שהרי נעשה
18 כשברי כלים.

19 ה. ספסלן שבמרחץ ששתי רגליו של עץ - מתטמא
20 במדרס. היתה אחת של עץ ואחת של שיש - אינו מקבל
21 טמאה.

22 ו. נסרים שבמרחץ ששגמן - אינו מקבלין טמאה; שאינו
23 עשוין לישיבה, אלא כדי שיהלכו המים תחתיהן.

24 ז. הכלכלה והסל שמלאן תבן או מוכין, אף על פי
25 שהתקין לישיבה - אינו מקבלין טמאת מדרס, שאינו
26 ראויין לישיבה. ואם סרגן בגמי או במשיחה על פיהן -
27 מתטמאין במדרס.

28 ח. קורת בית הבד שעשה ראשה האחד כסא - אינו
29 מתטמא במדרס, מפני שאומרין לו: עמד ונעשה מלאכתנו.
30 אבל אם קבע את הכסא בקורת בית הבד - הפסא מתטמא
31 במדרס, ואם דרס הזב על הקורה - לא נטמא הפסא. וכן
32 אם קבע הפסא בקורה גדולה או עשה ראש הקורה הגדולה
33 כסא - אין טמא אלא מקום הפסא בלבד, ושאר הקורה
34 טהור. וכן הדין בכסא שקבעו בערכה, שהוא טהור.

35 ט. קצת הקורה שמתקן המסתת את האבן לישיב עליו -
36 הרי מקום ישיבתו מתטמא במדרס. ומקום ישיבה שאחורי
37 הקרון - טהור, שאינה אלא ישיבת צער.

38 י. ראשי כלונסות שיושבין עליהן האמנים ונפין את
39 האבנים וכיוצא בהן - טהורין. וכן כפת של תמרה שהוא
40 יושב עליו, אפלו גבוה טפח - טהור, שאין זה כלי. וכן
41 בול של עץ, אף על פי שפסקו וכרכמו ונעשהו פנים לשער
42 וכיוצא בו - אינו כלי ולא מקבל טמאה עד שיחזק בו.

43 יא. ראשי כלונסות החקוקין, אם חקקן לדעת - מקבלין
44 טמאה. מצאן חקוקין, אם חשב עליהן - מקבלין טמאה

מפאן ולהפא. ואם חשב עליהן חרש שוטף וקטן או אדם
שאינו שלו - טהורין. וכן כל כיוצא בהן מדברים שאינו
מקבלין טמאה אלא במחשבה; שאין לה מחשבה מועלת
אלא מחשבת בעלים שהן בני דעה.

יב. העושה כפה מן השאור ויבשה ויחדה לישיבה - הרי
בטלה מתורת אכל ומתטמא במדרס, שהרי משמשת
תשמישי העץ.

יג. מחצלת הקש - מתטמא במדרס; ושל קנים ושל חלף
- טהורה, מפני שאינה ראויה למדרס. ושאר המחצלות:
אם עשאה לשכיבה - מקבלת טמאה; עשאה לסכוף -
טהורה. עשאה סתם: גדולה - סתמה לסכוף, קטנה -
סתמה לשכיבה.

יד. מחצלת שעשה לה קנים לארפה - טמאה מדרס,
שעדין ראויה לשכיבה. עשאה כמין כי - טהורה. עשה לה
קנים לרחבה, אם אין בין קנה לקנה ארבעה טפחים -
טהורה. נחלקה לרחבה - עדין מקבלת טמאה; לארפה:
נשתירו בה שלשה מעדנים של ששה טפחים - עדין היא
ראויה למדרס ומתטמא; פחות מפאן - טהורה. וכן אם
התיר ראשי מעדנים - טהורה. ואף טמאת מדרס לא תקבל
המחצלת עד שתגמר מלאכתה ותתקנב, כמו שבארנו.
טו. תבה שפתחה מלמעלה - טהורה מן המדרס, שאינה
ראויה לישיב עליה, ומקבלת שאר טמאות. פתחה מצדה -
טמאה במדרס ובשאר טמאות.

טז. עגלה של קטן - מתטמא במדרס, שהרי נשען עליה.
יז. מקל של זקנים - טהור מכלום, שאינו אלא לסייע.

יח. סנדל של סדין, והוא סנדל של עץ - מתטמא במדרס,
מפני שהסיד פצעים מטיל בו עד שמגיע לביתו.

יט. קב של קטע שיש בו בית קבול כתייתן - מתטמא
בשאר טמאות מפני בית קבולו; ומתטמא במדרס, שהרי
נשען עליו.

כ. ואלו טמאין משום מרכב:
מנדעת של חמור, וטפיטן של סוס, וכר הגמל, ואכף של
נאקה, וכל כיוצא בהן. הלווחות שמניחין על גבי החמור
ואחר כך נוהגין עליו המשאוי - טהורות; ואם היתה ראויה
למרכב - טמאה.

פרק ששה ועשרים

א. כלי עץ הראוי למדרס שקבעו בכתל בתוך הבנין: קבעו
בכתל ולא בנה על גביו או בנה על גביו ולא קבעו - עדין
מתטמא במדרס כשהיה; קבעו במסמרים ובנה עליו -
טהור. וכן מפץ שנתנו על גבי הקורות: קבעו ולא נתן עליו
את המעזיבה או שנתן עליו את המעזיבה ולא קבעו -
מתטמא במדרס; קבעו ונתן עליו את המעזיבה - טהור.

ב. ספסל שנשל אחד מראשיו - עדין הוא ראוי למדרס.
נשל השני - טהור. ואם יש בו גבה טפח - מתטמא במדרס.
ג. כסא של פלה שנשל חפוייו - טהור. ואם לא היו חפוייו

1. מטה שהיתה טמאה מדרס ונטלה קצרה ושתי כרעים - 37
 2. עדין היא בטמאתה, שעדין צורת המטה עומדת; נטלה 38
 3. ארבה ושתי כרעים - טהורה. 39
 4. יא. קצץ שתי לשונות של מטה באלכסון, או שקצץ שתי 40
 5. כרעים טפח על טפח באלכסון, או שמעטן פחות מטפח - 41
 6. הרי זו נשברה וטהורה. נשברה ארבה ותקנה - עדין היא 42
 7. אב טמאה כשהיתה; נשברה הארבה השניה ותקנה - 43
 8. טהורה מן המדרס, אבל טמאה מצד מדרס. לא הספיק 44
 9. לתקן את הראשונה עד שנשברה השניה - טהורה. 45
 10. יב. מטה שהיתה טמאה מדרס או בשאר טמאות, ונגנב 46
 11. חציה או אבד חציה או שחלקיה אחין או שתפין - הרי זו 47
 12. טהורה, שהרי זו כפלי שנשבר. החזירוה - מקבלת טמאה 48
 13. מפאן ולהבא. הרי זה דומה למי שעשה כלי אחד משברי 49
 14. כלים שנשטמא, שהוא טהור ומקבל טמאה להבא. 50
 15. יג. מטה שנפסקו איבריה, אם נשברה ארבה ושתי כרעים 51
 16. או קצרה ושתי כרעים - הרי אלו מתטמאין, מפני שראויין 52
 17. לסממן בכחל ולישן עליהן. 53
 18. יד. מטה שנשטמא כלה, אם הטבילה איברים איברים - 54
 19. טהורה. 55
 20. טו. המקרק את המטה להטבילה - הנוגע בכתלים שלה 56
 21. טהור. 57

שבת קודש י"א טבת ה'תשע"א

פרק שבעה ועשרים

א. שלש תבות הן: 2
 1. תבה שנפתחה מצדה - טמאה מדרס³; מלמעלה⁴ - טמאה 61
 2. טמא מת⁵; והבאה במדה⁶ - טהורה מכלום⁷. 62
 3. ב. שלש ערכות הן: 63
 4. ערכה משני לגין ועד תשעה קבין שנשדקה - טמאה מדרס; 64
 5. שלמה - טמאה טמא מת⁸; והבאה במדה - טהורה מכלום. 65
 6. ג. שלש עגלות הן: 66
 7. העשויה כקתדרה⁹ - טמאה מדרס¹⁰; כמטה¹¹ - טמאה טמא 67
 8. מת; ושל אבנים¹² - טהורה מכלום¹³. 68
 9. ד. שלשה תריסין¹⁴ הן: 69
 10. תריס הכפוף¹⁵ - טמא מדרס¹⁶; ושמשחקין בו בקמפון¹⁷ - 70

1. יוצאים ונטלו - עדין הוא ראוי למדרס, שכן דרכו להיות 1
 2. מטהו על צדו וישוב עליו. 2
 3. ד. כסא שננטל חפוייו ועדין הוא ראוי לשיכה - מתטמא. 3
 4. נטלו שנים מחפוייו זה בצד זה - טהור. 4
 5. ה. שדה שננטל העליון שלה - טמאה מפני התחתון, שהוא 5
 6. ראוי למדרס; נטל התחתון - טמאה מפני העליון; נטלו 6
 7. שתיהן - הרי הדפין טהורין. 7
 8. ו. תבה שנפתחה מצדה - מתטמאה במדרס ובשאר 8
 9. טמאות, מפני שראויה אף לשיכה והכל יושבין עליה. 9
 10. נפתחה מלמעלה - טהורה מן המדרס, שהרי אינה ראויה 10
 11. לשיכה, ומתטמאה בשאר טמאות, שעדין היא מקבלת. 11
 12. נפתחה מלמטה - טהורה מכל טמאות, אף על פי שאפשר 12
 13. לישוב עליה ככסא; מפני שעקר מעשיה לקבלה, וכבר בטל 13
 14. העקר. והמגורות שלה - מתטמאות ואינן חבור לה. וכן 14
 15. משפלת שנפתחה מקבל רמונים, אף על פי שראויה 15
 16. למדרס - הרי היא טהורה מכלום; מפני שעקר מעשיה 16
 17. לקבלה, והואיל ובטל העקר - בטלה הטפלה. 17
 18. ז. ערכה של עץ שמגבלין בה הבגין או את הגפסים, אף 18
 19. על פי שמקבלת שאר טמאות - אינה מתטמאה במדרס. 19
 20. ושלשין בה את הבצק, שמחזקת משני לגין ועד תשעה 20
 21. קבין, שנשדקה עד שאינו יכול לרחץ בה רגלו אחת מפני 21
 22. הסדק - הרי זו מתטמאה במדרס; שסתמה שכופתה וישוב 22
 23. עליה לפי גדלה וסדק שלה. הניחה בגשמים עד שנפתחה 23
 24. ונסתם הסדק - אינה מתטמאה במדרס, שהרי היא ראויה 24
 25. ללוש בה ותחלת מעשיה ללוש בה, ומקבלת שאר טמאות. 25
 26. חזר והניחה בקרים ונפתח הסדק - חזרה לקבל טמאת 26
 27. מדרס, וטהורה משאר טמאות. 27
 28. ח. ערכה גדולה שהיא יתר על תשעה קבין שנפתחה 28
 29. מלקבל רמונים והכינה לשיכה - הרי זו טהורה אף 29
 30. מטמאת מדרס עד שיקציע; שאין המחשבה מועלת בערכה 30
 31. גדולה שנפתחה עד שיעשה בה מעשה. עשאה אבוס 31
 32. לבהמה, אף על פי שקבעה בכחל - טמאה בכל הטמאות. 32
 33. ט. מטה שננטלו שתי ארכות שלה אחר שנשטמאת ועשה לה 33
 34. ארכות חדשות ולא שנה את הנקבים ונשברו החדשות - 34
 35. עדין היא בטמאתה; נשפברו הישנות - טהורה, שהכל 35
 36. הולך אחר הישנות. 36

(1) כלים פרק כ"ד משנה ד. (2) רובי ההלכות שבפרק זה הם סיכום דינים שנכתבו בפרקים הקודמים. (3) וכן בשאר טומאות. (4) נפתחה מלמעלה. (5) אבל לא טומאת מידרס. נכלל הוא בדינו: כל מקום שאמרו טמא מידרס - מיטמא גם בשאר טומאות (ראה למעלה פרק כ"ג הלכה א) ובמקום שאמרו "טמא מת" הכוונה לכל הטומאות חוץ למידרס. (6) שהיא מחזיקה ארבעים סאה. (7) המדובר בתיבה שאינה מיוחדת למידרס, אלא שלפעמים יושבים עליה, ולפיכך, כל זמן שהיא ראוייה לעיקר מלאכתה - לקבלת חפצים - היא מיטמאה גם במידרס וכשבטלה מתורת כלי קיבול אינה מיטמאה מידרס מפני שבטל העיקר בטלה הטפילה, כמו שנתבאר בפרק כ"א הלכה ו. אבל דבר המיוחד לשכיבה או ישיבה מיטמא מידרס מן התורה אפילו אם הוא בא במידה, ומתוך כך מיטמא גם בשאר טומאות מדברי סופרים, בהתאם להכלל האמור בניה מ"ט, א: "כל המטמא מידרס מטמא מת". (8) וכן שאר טומאות חוץ לטומאת מידרס. (9) בתבנית כיסא שארכו כרחבו ומוקף משלושה צדדים. (10) עשויה לשבת עליה. (11) ארוכה וצרה. עגלה שכזו תשמישה להוביל בה משאות ואם יושב עליה אדם אומרים לו: עמוד ונעשה מלאכתנו. (12) העשויה להוליך בה אבנים גדולות. (13) שוליה הם עצים מונחים לאורך העגלה ולרחבה וביניהם ריווח גדול ואי אפשר לשבת עליה. (14) מגינים של לוחמים. (15) בתבנית מרוב והוא מקיף את הגוף משלושה צדדים ומגן מפני חיצו האויב. (16) מפני שהחיילים שוכבים בו בשדה הקרב. (17) בשדה משחקי הקרב והוא ישר וקטן מתריס של לוחמים ואין משתמשים בו לשכיבה וישיבה.

1 טָמֵא טָמֵא מֵת; וְדִיצַת הָעֲרֵבִים¹⁸ - טְהוֹרָה מִפְּלוֹם; לִפִּי
2 שְׁהִיא עֲשׂוּיָה לְצוּרָה¹⁹ בְּלִבְדּוֹ וְאִינָה מִמֶּשֶׁמֶשׁ אֲדָם, וְכָל כְּלִי
3 שְׁאִינוֹ מִמֶּשֶׁמֶשׁ אֲדָם - אִינוֹ מִקְבֵּל טָמֵאָה כָּל עֶקֶר.
4 ה. שְׁלֹשָׁה תְּרֻבּוּסִין שֶׁל עוֹר²⁰ הֵן:
5 שֶׁל סְפָרִים²¹ - טָמֵא מִדָּרֶס; וְשְׁאוּכְלִין עָלָיו - טָמֵא טָמֵא
6 מֵת²²; וְשִׁשׁוּטְחִים עָלָיו אֶת הַזֵּיתִים - טְהוֹר מִפְּלוֹם, לִפִּי
7 שְׁאִינוֹ מִמֶּשֶׁמֶשׁ אֲדָם²³.
8 ו. שְׁלֹשָׁה בְּסִיסָאוֹת²⁴ הֵן:
9 שֶׁלִּפְנֵי הַמִּטָּה²⁵ וְשֶׁלִּפְנֵי²⁶ הַסּוּפְרִים²⁷ - טָמֵא מִדָּרֶס; שֶׁל
10 שֶׁלֶחָן²⁸ - טָמֵא טָמֵא מֵת; וְשֶׁל מַגְדֵּל²⁹ - טְהוֹר מִפְּלוֹם, לִפִּי
11 שֶׁהוּא מִקְצֵת מַגְדֵּל³⁰ וְצוּרָתוֹ מוֹכַחַת עָלָיו.
12 ז. שֶׁל מִטּוֹת הֵן:
13 הָעֲשׂוּיָה לְשִׁכְיָה - טָמֵאָה מִדָּרֶס; וְשֶׁל זִנְגִּים שְׁנוֹתָנִין בָּהּ
14 כְּלִי זְכוּכִית - טָמֵאָה טָמֵאָת מֵת; וְשֶׁל סָרְגִין שֶׁמִּסְרָגִין עָלֶיהָ
15 אֶת הַסְּבָכוֹת - טְהוֹרָה מִפְּלוֹם, לִפִּי שְׁאִינָה מִמֶּשֶׁמֶשׁ אֲדָם.
16 ח. שֶׁל מִשְׁפֹּלוֹת³¹ הֵן:
17 שֶׁל זָבֵל - טָמֵאָה מִדָּרֶס³²; שֶׁל תֵּבָן³³ - טָמֵאָה טָמֵא מֵת;
18 וְהַפְחִלֵץ שֶׁל גְּמָלִים³⁴ - טְהוֹר מִפְּלוֹם; לִפִּי שֶׁהַחֲבִלִים שֶׁלוֹ
19 קָשִׁים בְּיוֹתֵר³⁵ וְעֵבִים וְאִינוֹ רְאוּי לְקַבֵּל תֵּבָן וְכִיּוּצָא בּוֹ³⁶,
20 וְנִמְצָא שְׁאִין עָלָיו תּוֹרֵת כְּלִי אֶלָּא חֲבִלִים בְּלִבְדּוֹ.
21 ט. שְׁלֹשָׁה מִפְּצִיץ³⁷ הֵן:
22 הָעֲשׂוּי לִישִׁיבָה - טָמֵא מִדָּרֶס³⁸; וְשֶׁל צִבְעִים שֶׁמִּנְחִין בּוֹ

23 אֶת הַכְּלִים³⁹ - טָמֵא טָמֵא מֵת⁴⁰; וְשֶׁל גִּתּוֹת שְׁנוֹתָנִין עָלָיו
24 עֲנָבִים וּמַחְפִּין בּוֹ - טְהוֹר מִפְּלוֹם, לִפִּי שְׁאִינוֹ מִמֶּשֶׁמֶשׁ
25 אֲדָם⁴¹.
26 י. שֶׁל שְׁמֹת⁴² הֵן וְשֶׁלֹּשָׁה תוֹרְמִלִין⁴³ הֵן:
27 הַמִּקְבְּלִין כְּשֶׁעוֹר - טָמֵאִין מִדָּרֶס. וְכִמָּה שְׁעוֹן? הַחֲמַת -
28 אַרְבָּעָה קַבִּין, וְהַתּוֹרְמִיל - חֲמִשָּׁה. וְשְׁאִינֵן מִקְבְּלִין כְּשֶׁעוֹר
29 - טָמֵאִים טָמֵא מֵת; וְשֶׁל עוֹרוֹת הֶדְג - טְהוֹר מִפְּלוֹם⁴⁴.
30 יא. שְׁלֹשָׁה עוֹרוֹת הֵן:
31 הָעֲשׂוּי לְשִׁטִּיחַ⁴⁵ - טָמֵא מִדָּרֶס; וְהָעֲשׂוּי לְתַכְרִיף כְּלִים⁴⁶ -
32 טָמֵא טָמֵא מֵת; וְשֶׁל רְצוּעוֹת⁴⁷ וְשֶׁל סַנְדְּלִין - טְהוֹר מִפְּלוֹם,
33 לִפִּי שְׁאִין עָלָיו צוּרֵת כְּלִי.
34 יב. שְׁלֹשָׁה סְדִינִין הֵן:
35 הָעֲשׂוּי לְשִׁכְיָה - טָמֵא מִדָּרֶס; וְהָעֲשׂוּי לְפָרְכָת - טָמֵא טָמֵא
36 מֵת⁴⁸; וְשֶׁל צוּרוֹת, שְׁעוֹשִׁין אוֹתוֹ כְּדֵי שִׁתְּלַמֵּד מִמֶּנּוּ
37 הַרוֹקֵם⁴⁹ - טְהוֹר מִפְּלוֹם, לִפִּי שְׁאִינוֹ מִמֶּשֶׁמֶשׁ אֲדָם.
38 יג. שֶׁל מִטְּפָחוֹת הֵן:
39 שֶׁל יָדִים⁵⁰ - טָמֵאָה מִדָּרֶס⁵¹; וְשֶׁל סְפָרִים - טָמֵאָה טָמֵא
40 מֵת⁵²; וְשֶׁל תַּכְרִיבֵי הַמֵּת וְשֶׁל נִבְלֵי בְּנֵי לֹוִי⁵³ - טְהוֹרָה
41 מִפְּלוֹם, לִפִּי שְׁאִינֵן מִמֶּשֶׁמֶשׁ אֲדָם.
42 יד. עוֹר הָעֲשׂוּי כְּמוֹ יָד, שֶׁמִּכְנִסִּין בּוֹ הַיָּד וְהָאֶצְבָּעוֹת מִפְּנֵי
43 הַצָּנָה וְכִיּוּצָא בָּהֶן, הוּא הַנִּקְרָא פְּרָקְלִינִין. וְשֶׁלֹּשָׁה פְּרָקְלִינִין
44 הֵן:

18) תריס קטן שמשמש רק לשחוק ילדים. 19) להתגדר בה. 20) כלי עור פשוט שלא ניטלו שערוֹתיו. 21) שמושיבים עליו את המסתפרים. 22) אבל לא מידרס מפני שאומרים ליושב עליו: עמוד ונעשה מלאכתנו, היינו לאכול עליו. 23) והוא משמש משמשי אדם בלבד. 24) כלים המשמשים להעמיד עליהם מה שהוא. 25) שהיורד מן המיטה מעמיד רגליו עליו, כדי שלא לעמוד על הקרקע או הריצפה הקרה. 26) המשמש לו הדום לרגליו. 27) לא נתברר לי למה קרא לשני אלה "בסיס". 28) במשנתנו כתוב "של דלופקי" ובמשנה כלים פרק כ"ב, א מפרש רבינו שדלופקי "הוא שולחן מוכן לשתייה והוא ארוך ובו מקומות לכלי היין ולכלי הפירות". ונראה שגם כאן התכוון לשולחן כזה. [בירושלמי שבת פרק י"ז הלכה ב אמר רבי לעזר: "דולפקי למה היא טמאה? מפני שהשמש אוכל עליה, בסיס ידיה (שלו) למה טמאה? מפני שהשמש עומד עליה". משמע, שהמסובים אינם יושבים ליד הדולפקי והוא משמש להעמיד עליו הכלים והאוכלין ומשקין שהשמש מגישם למסובים, ולפיכך שאל רבי לעזר למה הוא מקבל טומאה הלא הוא משמש כלים בלבד? והשיב מפני שהשמש אוכל עליו. ולמה אין הבסיס מקבל טומאת מידרס, הלא השמש עומד עליו? מפני שהבסיס לא נעשה לשם דריסת האדם עליו, ואף על פי כן הוא מקבל שאר טומאות כחלק מן הדולפקי. 29) שמעמידים עליו ארון גדול עשוי כמגדל, והוא מקבל ארבעים סאה. 30) הוא חלק מן המגדל שאינו מקבל טומאה. 31) סלים גדולים שמולכים בהם זבל או תבן. 32) מפני שיש לה כיסוי חלקי מלמעלה והנהגה יושב עליו. 33) פתוחה מלמעלה והנהגה יושב על התבן. 34) רשת עשויה מחבלים עבים וניקבי הסריגה רחבים יותר מכמוציא רימון. 35) ואי אפשר לשבת עליו. 36) והדומה לו, ולכן אינו מקבל שאר טומאות שהרי אינו ראוי לקבלה. 37) מחצאלות. 38) בשבת פד, ב למדו מן הכתוב (ויקרא טו, ד): "כל המשכב אשר ישכב עליו הזב יטמא", שמפץ מיטמא מידרס אף על פי שהוא מפשרטי כלי עץ. ומתוך שמיטמא מידרס - מיטמא גם בשאר טומאות מן הכלל: שכל המטמא מידרס מיטמא טמא מֵת. 39) וכורכים אותם בו. 40) מפני שהוא עשוי לקבלה אינו נידון כפשרטי כלי עץ, ומפני שלא נעשה לישובה אינו מיטמא מידרס. 41) וכבר נתבאר, שפשרטי כלי עץ, שאינם משמשים את האדם עצמו אלא כליו או חפציו ורק בשעת מלאכה בלבד - אינם מקבלים טומאה. 42) נודות. 43) ילקוט הרועים. 44) נתבאר למעלה בפרק א הלכה ג, שעור בעלי חיים שבים אינו מיטמא כלל. 45) שפורסים אותו על הקרקע ויושבים עליו. 46) לכרוך בו כלים. 47) פירוש, עור שייחדו לרצועות ולא חתכו עדיין, ואם כן לא נגמרה מלאכתו ונתבאר כבר כמה פעמים, שדבר שלא נגמרה מלאכתו אינו מקבל טומאה, אבל רצועות חתוכות מקבלות טומאה (רבינו בהלכות טומאת צרעת פרק י"ג הלכה ו). 48) מפני שהשמש מתעטף בשוליו ומתחמם בו יש עליו תורת בגד (ביצה יד, ב). 49) עשו צורות שונות על הסדין כדי שהרוקם ירקם כמותן. 50) שמנגבים בה את הידיים. 51) בירושלמי כלאיים פרק ט הלכה ב מפרש: מפני שנותנה על הכסת וישן עליה. 52) בירושלמי שם אמרו: "מפני שעושה אותה כמין תוך ונותנה בחיקו ומתחמם בה". 53) שהלוויים המנגנים בבית המקדש מכסים בהן נבליהם וכלי ניגון אחרים.

1 של צידי חיה ועוף⁵⁴ - טמא מדרס, שהרי נשען עליו⁵⁵;
2 ושל חגבים⁵⁶ - טמא טמא מת, שנותנין בו החגבים; ושל
3 קיציים⁵⁷, שבו מקיציין פרות - טהור מכלום, לפי שאינו
4 ממשמשי אדם⁵⁸.

פרק שמונה ועשרים

5 טו. שלש סככות הן:
6 של ילדה⁵⁹ - טמא מדרס⁶⁰; ושל זקנה⁶¹ - טמא טמא
7 מת⁶²; ושעושין לשחק בה לשותי שכר⁶³ - טהור מכלום,
8 לפי שאינה ממשמשי אדם.
9 טז. שלשה סנדלין הן:
10 של אדם - טמא מדרס; של מתכות של בהמה⁶⁴ - טמא
11 טמא מת⁶⁵; של שעם⁶⁶ ושל צפירה⁶⁷ - טהור מכלום⁶⁸.
12 כלל של דבר: כל כלי שאינו ראוי למשכב או למרכב, או
13 שהוא ראוי ולא נעשה [לכף] אלא למלאכה אחרת - הרי
14 הוא טהור מן המדרס; נעשה למלאכה אחרת ומשמש עמה
15 את הישיבה, כגון הטלית והרדיד - מתטמא במדרס. וכל
16 המתטמא במדרס - מתטמא במת; ויש מתטמא במת ואינו
17 מתטמא במדרס, כמו שבארנו. וכל המתטמא במת -
18 מתטמא בשאר אבות הטמאות, בין אבות של תורה בין של
19 דבריהם, ומתטמאין במשקין⁶⁹.
20 יז. שלש קפות הן:
21 מהרה⁷⁰ שטלא על הבריאה⁷¹ - הולכין אחר הבריאה⁷²;
22 קטנה על הגדולה⁷³ - הולכין אחר הגדולה; היו שוות⁷⁴ -
23 הולכין אחר הפנימית. כיצד הולכין אחריה? שאם נקבה⁷⁵
24 במוציא רמון - שתיהן טהורות⁷⁶.
25 יח. שלשה פנקסות הן:
26 האפירין⁷⁷. שמניחין עליו הספרים - טמא מדרס⁷⁸; ויש

54) הציידים משתמשים בעופות גדולים וחזקים מלומדים לצוד עופות וחיות קטנות, וכשהם יוצאים לצייד לובשים פרקלין על היד ומעמידים עליו את העוף הנשמע לפקודתו ורודף אחר בעלי חיים כשבעלי נותן לו את האות. הפרקלין הוא חזק ורחב ומגן על ידו של הצייד מפני שריטות ציפורני העוף. 55) כשהצייד רוצה לנוח הוא מוריד את העוף מעל ידו, פושט את הפרקלין ומשעין גבו על עץ, וכדי שלא יכלוך את בגדיו הוא משים את הפרקלין ביניהם ובין העץ. 56) שתופסים בהם חגבים. 57) מלקטי פירות לחים. 58) תשמישם הוא להגן מפני הכללך בלבד ואין זה צורך גוף האדם עצמו (ראה למעלה פרק ז הלכה ב). 59) סבכה שאשה צעירה מכסה בה את ראשה. 60) לפעמים היא מסירתה ויושבת עליה. 61) אין דרכן להוריד הסבכות. 62) ככל תכשיטי אדם ובגדיו. 63) נשים בלתי צנועות באות למסבאות ומשחקות לפני האורחים. נשים אלו לובשות סבכות מיוחדות שנקביהן רחבות מאוד והשערות בולטות דרכן, ולפיכך אין עליהן תורת כלי. 64) היוצאים למלחמה מנעילים סנדלי ברזל על פרסות סוסיהם. 65) בשבת נט, א נאמרו שלושה טעמים בדבר: א. במלחמה, כשאינן כלים מצויים, שותים החיילים בהם מים; ב. כשהאדם בורח הוא שם את הסנדלים על רגליו ורץ על הקוצים והברקנים; ג. החיילים נותנים בו שמן לסוך את גופם. 66) מין עץ רך. 67) מין גמי. ויש מפרשים לולבי דקל. 68) המדובר בסנדלים של בהמה, וכלי בהמה - אינם מקבלים טומאה. וסנדלים אלה אינם ראויים לתשמישים האמורים למעלה. 69) אף על פי שהם ראשון לטומאה (ראה פרק ז מהלכות אבות הטומאות הלכה ב). 70) בלוייה. 71) בבריאה היה נקב קטן וחיבר לה את המהוה וסגר את הנקב, ואחר כך ניקבה הגדולה כמוציא רמון ונקב זה לא תוקן. 72) ואם נגעה טומאה במהוה לא נטמאה, אף על פי שהיא שלימה (כסף משנה). 73) ושתייהן בריאות או מהוהות. 74) ושתייהן בריאות או מהוהות. 75) אחר שטלא את הנקב הקטן הראשון. 76) אינן מקבלות טומאה. מפני שהמהוה היא טפילה לבריאה וכן הקטנה לגדולה והחיצונה לפנימית. 77) שני לוחות עץ מחוברים בצירים וביניהם מונחים הניירות או הקלף. על גבי הלוחות מניחים ספרים וכשהסופר רוצה לכתוב הוא פותח את הקיפול ויושב על שני הלוחות וכותב על הקלף המונח ביניהם. 78) משום שהוא עשוי גם לישיבה. 79) המדובר כאן בלוחות קטנים שאינם ראויים לישיבה. ואם יש בהם בית קיבול להניח בו שעווה למרוח על הלוח ולכתוב עליו בחרט (בתקופה העתיקה רגילים היו לכתוב בחרט על גבי שעווה ואפשר היה להחליק את החרוט על השעווה ולכתוב עליה שנית). 80) ככל כלי קיבול. 81) כלומר, הלוח הוא שטוח ואין בו בית קיבול. 82) והוא קרש פשוט. 83) המדובר בקטן שאין בו כדי ישיבה.

1 לדרך. נפלו חוץ לשבעה וחוצ לארבעה - הרי זה ככלי
2 קבול שנגעו משקין באחוריו, ולא נטמאו אלא מקום
3 מגעו ולחוצ.
4 ה. כים שבתוף כים שנטמא אחד מהן במשקין - לא נטמא
5 חבירו. במה דברים אמורים? כשהיו שפוחתיהן שוין; אבל
6 אם היה החיצון עורך ונטמא הפנימי - נטמא החיצון,
7 נטמא החיצון - לא נטמא הפנימי. ובשרץ, בין כף ובין כף,
8 אם נטמא אחד מהם - לא נטמא חבירו.
9 ו. החוקק רבע וחצי רבע בעץ אחד ונטמא אחד מהן
10 במשקין - לא נטמא השני, אף על פי שהן עץ אחד. כיצד?
11 נגעו משקין טמאין בתוף הרבע - הרבע ואחוריו טמאין,
12 וחצי הרבע ואחוריו טהורין; נגעו בחצי הרבע מתוכו -
13 חצי הרבע ואחוריו טמאים, הרבע ואחוריו טהורין.
14 וכשהוא מטביל - מטביל את הכל. נטמאו אחורי הרבע או
15 אחורי חצי הרבע במשקין - הרי אחורי הכל טמא, שאין
16 חולקין את האחורים.
17 ז. קמקומם שהיו אחוריו טמאין והיה מרתית - אין
18 חוששין שמא יצאו משקין מתוכו ונגעו באחוריו וחרו
19 לתוכו, אלא הרי המשקין שבתוכו טהורין לתרומה.

20 בריף רחמנא דסינן

הלכות מקואות

21
22 מצות עשה אחת, והיא. שיטביל כל טמא במי מקנה ואחר
23 כף יטהר.
24 ובאור מצוה זו בפרקים אלו:

פרק ראשון

25
26 א. כל הטמאין, בין אדם בין בלים, בין שנטמאו טמאה
27 חמורה של תורה בין שנטמאו בטמאה של דבריהן - אין
28 להן טהרה אלא בטבילה במים הנקוין בפרקע.
29 ב. כל מקום שנאמר בתורה רחיצת בשר וכבוס בגדים מן
30 הטמאה - אינו אלא טבילת כל הגוף במקנה. וזה שנאמר
31 בזב: וידי לא שטף במים - כלומר, שיטביל כל גופו. והוא
32 הדין לשאר הטמאין, שאם טבל כלו חוץ מראש אצבע
33 הקטנה - צדין הוא בטמאתו. וכל הדברים האלה, אף על
34 פי שהן מפי השמועה, הרי נאמר: במים יבא וטמא עד
35 הערב וטהר - בזמן אב לכל הטמאים שיבואו במים.
36 ג. כל הכלים שנטמאו - יש להן טהרה במקנה, חוץ מכלי
37 חרס וכלי זכוכית וכן המפץ. כלי חרס - נאמר בו: ואתו
38 תשברו, ואין לו טהרה אלא שביירה. אפלו חבירו בפרקע,
39 ואפלו קבעו במסמר, ואפלו מלאהו סיד או גפסים - הרי
40 הוא כמו שהיה עד שישבר. וכלי זכוכית - ככלי חרס
41 עשאים בדבר זה.
42 ד. המפץ אינו בכלל הכלים המקבילים שאר כל הטמאות.
43 לפי שאינו כלי קבול, אינו מקבל כלי עץ האמורין בתורה.
44 והואיל והוא ראוי למשכב, נתרבה לטמאת מדרס בלבד דין
45 תורה. ובזמן שאין לו טמאה וטהרה בפרוש ונתרבה

46 לטמאה, לא יתרבה לטהר במקנה; שאין מתטהר במקנה
47 אלא הכלים האמורין בתורה. ואין למפץ טהרה אלא
48 קריעתו, עד שישאר פחות מששה על ששה טפחים.
49 ה. הזב אין לו טהרה אלא במעין, שהרי נאמר בו: במים
50 חיים. אבל הזבה ושאר הטמאין, בין אדם בין בלים -
51 טובלין אף במקנה.
52 ו. כל חיבי טבילות טבילתן ביום, חוץ מנדה ויולדת
53 שטבילתן בלילה, כמו שבארנו בענין נדה. ובעל קרי טובל
54 והולך כל היום בלו, מתחלת הלילה; שנאמר: והיה לפנות
55 ערב ירחץ במים - מלמד, שטובל והולך מתחלת הלילה
56 עד הערב שמש.
57 ז. כל הטובל צריך שיטביל כל גופו כשהוא ערם בבת
58 אחת. ואם היה בעל שער - יטביל כל שער ראשו, והרי
59 הוא כגופו דין תורה. וכל הטמאין שנטבילו בבגדיהן -
60 עלתה להן טבילה, מפני שהמים באין בהן ואינן חוצצין.
61 וכן הנדה ששבלה בבגדיה - מתרת לבעלה.
62 ח. כל הטובל צריך להתפנו לטבילה, ואם לא נתפנו -
63 עלתה לו טבילה לחלין. אפלו נדה ששבלה בלא פונה, כגון
64 שנפלה לתוף המים או ירדה להקר - הרי זו מתרת לבעלה;
65 אבל לתרומה ולקדשים אינה טהורה עד שתטביל בכונה.
66 ט. הכופת ידיו ורגליו וישב לו באמת המים, אם נכנסו
67 מים דרך פלו - טהור. הקופץ לתוף המקנה - הרי זה מגנה.
68 והטובל פעמים במקנה - הרי זה מגנה. והאומר לחבירו:
69 כבש ירך עלי במקנה - הרי זה מגנה.
70 י. בית הסתרים ובית הקמטים אינן צריכין שיבואו בהן
71 המים; שנאמר: וידי לא שטף במים - איברים הנראים
72 בלבד. ואף על פי כן צריכין להיות ראויין שיבואו בהן
73 המים ולא יהיה דבר חוצץ. לפיכך אמרו חכמים: לעולם
74 ללמד אדם בתוף ביתו, שתהיה אשה מדיחה בין קמטיה
75 במים ואחר כך תטביל. והאשה טובלת כדרך גדילתה,
76 כאורגת וכמניקה את בנה.
77 יא. אשה אינה טובלת בנמל, מפני שמתבישת מפני העיר
78 ואינה טובלת כהגון. ואם הקיף לה מפץ וכיוצא בו כדי
79 להצניעה - טובלת בנמל. ולא תטביל על גבי כלי חרס או
80 סל וכיוצא בהן, מפני שמפחדת ולא תעלה לה טבילה.
81 יב. אחד האדם או הכלים לא יהיה דבר חוצץ בינם ובין
82 המים. ואם היה דבר חוצץ בינם ובין המים, כגון שהיה
83 בצק או טיט מדבק על בשר האדם או על גוף הפלי - הרי
84 זה טמא כשהיה, ולא עלתה להן טבילה. דבר תורה: אם
85 היה דבר החוצץ חופה את רב האדם או רב הפלי - לא
86 עלתה להן טבילה. והוא שיקפיד עליו ורוצה להעבירו;
87 אבל אם אינו מקפיד עליו ולא שם אותו על לב בין עבר
88 בין לא עבר - אינו חוצץ ואף על פי שחופה את רבו. וכן
89 אם היה חופה מעוט - אינו חוצץ, אף על פי שהוא מקפיד
90 עליו. מדברי סופרים: שכל דבר החוצץ, אם היה מקפיד
91 עליו - לא עלתה לו טבילה, אף על פי שהוא על מעוטו,
92 גזרה משום רבו; וכל דבר החוצץ, אם היה חופה את רבו
93 - לא עלתה לו טבילה, אף על פי שאינו מקפיד עליו, גזרה

- 1 משום רבו המקפיד עליו. נמצאת אומר: שאם היה על פשר
- 2 האדם או על גוף הכלי דבר מדברים החוצצין, כגון בצק
- 3 וזפת וכיוצא בהן, אפלו טפה כחרדל, והוא מקפיד עליו -
- 4 לא עלתה לו טבילה; ואם אינו מקפיד עליו - עלתה לו
- 5 טבילה, אלא אם כן היה חופה רב הכלי או רב האדם, כמו
- 6 שבארנו.

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - ה'י"א טבת ה'תשע"א

להביא פפרה בפני עצמו. אלא אם היו בית דין מביאין קרבן - מתכפר לו בכלל הצבור; ואם היו העושים הם המביאים קרבן - הוא אינו מביא קרבן, שהרי אין צריך פפרה בפני עצמו.

ה. הורה עם בית דין בשגגה, ושיגו הם בדם והוא בחלב - אינו מתכפר לו עם הצבור, אלא מביא פר לעצמו.

ו. כהן משיח שנסתפק לו אם שגג שגגה זו, שהיא שגגת הוראה עם המעשה, או לא שגג אותה - אינו מביא אשם תלוי, מפני שהוא בה צבור שאין מביאין אשם תלוי על לא הודע של שגגת הוראה. אבל הנשיא, אם נסתפק לו אם חטא או לא חטא - מביא אשם תלוי כשאר ההדיוטות, מפני שאין שגגתו תלויה בהוראתו. אי זהו נשיא האמור בתורה? זה מלך, שאין עליו רשות מאדם מישאל ואין למעלה ממנו במלכותו אלא ה' אלהיו. בין שהיה מבית דוד או משאר שבטי ישראל. ואם היו מלכים רבים ואין אחד מהן עובר את חברו - כל אחד ואחד מהן מביא שעיר עזים על שגגתו. ואי זהו כהן משיח? זה כהן גדול שנמשח בשמן המשחה, לא המרבה בבגדים.

ז. כהן גדול שנמשח בשמן המשחה ועבר מעבודתו מפני מום או זקנה וכיוצא בהן וחטא בשגגה זו - מביא פר על שגגתו. לפי שאין בין כהן משיח המשמש לכהן משיח שעבר אלא פר יום הכפורים ונעשירית האיפה של כל יום, שאין מקריב אותן אלא כהן המשמש בכהנה גדולה; אבל פר הבא על כל המצוות - שוים הם בו.

ח. נשיא שעשה עם הצבור בהוראת בית דין - הרי זה מתכפר לו בכלל העם. שאם היו בית דין הם שהקריבו על שגגתו - כל העם והמלך פטורין מן הקרבן, כמו שבארנו; ואם היו העושים על פי בית דין הם שחייבין בקרבן, והיה המלך מן העושים - הרי זה מביא שעיר; ושעיר נשיא במקום כשבה או שעירה של הדיוט הוא עומד.

ט. נשיא שנצטרע - עבר מנשיאותו, ונשיא שעבר מנשיאותו - הרי הוא כהדיוט. חטא כשהיה נשיא ועבר מגדלתו - הרי זה מביא שעיר; שנאמר: על חטאתו אשר חטא - כשעת חטאתו הוא מביא.

י. כהן משיח או מלך שחטאו עד שלא נתמנו, אף על פי שלא נודע להם אלא אחר שנתמנו - הרי אלו כהדיוט; שנאמר: אשר נשיא יחטא, אם הכהן המשיח יחטא - עד שיחטא כשהוא נשיא וכשהוא משיח. לפיכך, אם אכל ספק

יום ראשון ה' טבת ה'תשע"א

הלכות שגגות

פרק חמשה עשר

א. כבר בארנו, שכל שגגה שההדיוט מביא עליה חטאת הקבועה כשבה או שעירה, אם שגג בה הנשיא - מביא שעיר, ואם שגג בה כהן משיח - מביא פר. במה דברים אמורים שכהן משיח מביא פר על שגגתו? כשטעה בהוראת עצמו, ועשה מעשה בשגגת הוראתו לבה. והוא שהיה חכם מפלא. שנאמר: אם הכהן המשיח יחטא לאשמת העם - הרי משיח צדבור: מה הצבור, שהן בית דין, אינן חייבין בקרבן עד שיהיו חכמים ראויין להוראה, ויטעו בהוראה, ויעשו העושים על פיהם, ויורו לבטל מקצת ולקיים מקצת, כך המשיח בכל הדרכים האלו.

ב. כיצד? כהן משיח שטעה בהוראה לעצמו ודמה שהזורק מרשות לרשות בשבת מחר, וזרק מרשות לרשות והוא תולה בהוראתו לעצמו - כשיודע לו חטאו יביא פר לחטאת. אבל אם לא תלה בהוראתו, אלא שגג וזרק בשגגה, או שתלה בהוראתו ולא היה חכם מפלא, או שעקר כל הגוף בהוראתו לעצמו, או ששגג בהוראתו לבטל מקצת, ולא עשה והוא סומך על הוראתו, אלא עשה בשגגה אחרת, או שהיה מזיד בהוראה ושגג במעשה - הרי זה פטור מקרבן כלל; שדינו להוראת עצמו כדיון הקהל להוראת בית דין לכל דבר. הורה לעצמו ושכח מאי זה טעם הורה, ובשעת מעשה אמר: הריני עושה על דעת הוראתי - הרי זה מביא פר חטאת.

ג. הורה לעצמו לבטל מקצת ולקיים מקצת בעבודה זרה ועשה כפי הוראתו - הרי זה מביא שעירה כהדיוט. והוא שישגג בהוראה, כמו שבארנו. שאין הכהן המשיח חייב קרבן אלא בהעלם דבר בהוראה עם שגגת המעשה צבור; אבל אם שגג במעשה בלבד בלא הוראה, בין בעבודה זרה בין בשאר מצות - אינו מביא קרבן כלל.

ד. הורה הכהן המשיח עם בית דין, ושגג הוא והם בהוראה, אף על פי שעשו על פי ההוראה הזאת שטעו בה, הואיל ולא סמך בשעת מעשה על הוראתו לבה אלא על הוראתו עם הוראת בית דין - הרי זה פטור ואין צריך

1 חלב כשהוא הדיוט, ונודע לו על ספקו אחר שנתמנה
2 להיות כהן גדול - הרי זה מביא אשם תלוי. אבל חצי זית
3 חלב כשהוא הדיוט וחצי זית כשהוא נשיא בהעלם אחת,
4 או שאכל חצי זית כשהוא נשיא וחצי זית אחר שעבר -
5 אינו מצטרף ופטור. אבל חצי זית כשהוא הדיוט, ונתמנה
6 ועבר, ואכל חצי זית כשהוא הדיוט - הרי זה ספק אם
7 מצטרף או כבר הפסיקה הנשיאות.
8 סליקו להו הלכות שנגזת בסיעתא דשמיא

יום שני ו' טבת ה'תשע"א

הלכות מחסרי כפרה

11 יש בכללן ארבע מצות עשה, וזה הוא פרטן: (א) שתקריב
12 הזבה כשתטהר קרבן. (ב) שתקריב היולדת כשתטהר
13 קרבן. (ג) שיקריב הזב כשיטהר קרבן. (ד) שיקריב מצרע
14 כשיטהר קרבן. ואחר שיקריבו קרבנותיהן תגמר טהרתן.
15 ובאור מצות אלו בפרקים אלו:

פרק ראשון

17 א. ארבעה הן הנקראין מחסרי כפרה: הזבה, והיולדת,
18 והזב, והמצרע. ולמה נקראו מחסרי כפרה? שכל אחד מהן,
19 אף על פי שטהר מטמאתו וטבל והעריב שמשו, עדין הוא
20 חסר, ולא גמרה טהרתו כדי לאכל בקדשים עד שיביא
21 קרבנו, וקדם שיביא כפרתו אסור הוא לאכל בקדשים, כמו
22 שבארנו בפסולי המקדשין.

23 ב. גר שמל וטבל ועדין לא הביא קרבנו, אף על פי שהוא
24 אסור לאכל בקדשים עד שיביא קרבנו - אינו ממחסרי
25 כפרה; שקרבנו עכבו להיות גר גמור ולהיות ככל כשרי
26 ישראל, ומפני זה אינו אוכל בקדשים שעדין לא נעשה
27 ככשרי ישראל, וכיון שיביא קרבנו ונעשה ישראל כשר
28 אוכל בקדשים. הביא פרידה אחת בשחרית - אוכל
29 בקדשים לערב, וביא פרידה שניה. שקרבנו של גר עולת
30 בהמה או שני בני יונה או שתי תורים ושניהן עולה, כמו
31 שבארנו במעשה הקרבנות.

32 ג. הזב והזבה - קרבן כל אחד מהן שתי תורים או שני
33 בני יונה, אחד עולה ואחד חטאת. והיולדת - קרבנה כבש
34 עולה ובן יונה או תור חטאת. ואם אין גדה משגת - מביאה
35 שתי תורים או שני בני יונה, אחד עולה ואחד חטאת.
36 והמצרע - קרבנו שלשה כבשים, אחד עולה ואחד אשם
37 וכבשה לחטאת. ואם אין ידו משגת - מביא קן, אחד עולה
38 ואחד חטאת, וכבש לאשם.

39 ד. הזב והזבה והמצרע - מביא כל אחד משלשתן כפרתו
40 ביום השמיני לטהרתו; שכל אחד מהן סופר שבועה ימי
41 טהרה, וטובל ביום השביעי ומעריב שמשו, ומקריב
42 קרבנותיו ביום השמיני.

43 ה. היולדת אינה מביאה קרבנה ביום ארבעים לזכר או
44 ביום שמונים לנקבה, אלא מערבת שמשו ומביאה קרבנה
45 למחר, שהוא יום ארבעים ואחד לזכר ויום שמונים ואחד

46 לנקבה. והוא היום שנאמר בו: ובמלאת ימי טהרה לבן או
47 לבת תביא וגומר. ואם הביאה קרבנה בתוך ימי מלאת - לא
48 יצאת. אפלו הביאה על ולדות הראשונים בתוך ימי מלאת
49 של ולד זה - לא יצאת. עברו ימים אלו ולא הביאו כפרתן
50 - הרי אלו מקריבין כפרתן לאחר זמן. וכל זמן שלא
51 הקריבו חטאתם אסורים לאכל בקדשים, אבל העולה
52 (והאשם) אינן מעכבין. כבר בארנו במעשה הקרבנות, שכל
53 מחיבי קרבן אין מקריבין על ידן אלא מדעתן, חוץ
54 ממחסרי כפרה שאין צריכין דעת בעלים, שהרי אדם מביא
55 קרבן על בניו ובנותיו הקטנים אם היו מחסרי כפרה
56 ומאכילן בנכחים.

57 ו. אי זו היא זבה? זו שזב דמה שלשה ימים זה אחר זה
58 בלא עת נדתה. וזו היא זבה גדולה, שצריכה ספירת שבועה
59 וחיבת קרבן. וכבר בארנו בענין הנדה, אימתי תהיה
60 האשה זבה בדמים שתראה, ואימתי לא תהיה זבה אלא
61 נדה או טהורה, ומתי תהיה ספק זבה. כל מקום שאמרנו
62 שהיא זבה וסופרת שבועה - הרי היא חיבת להביא קרבן
63 וחטאתה נאכלת, וכל מקום שאמרנו שהיא ספק זבה - הרי
64 זו מביאה קרבן ואין חטאתה נאכלת; שכתב בארנו,
65 שחטאת העוף הבאה על הספק תשרף. ושם בארנו, מה
66 תלד האשה או מה תפיל ותהיה טמאה לדה, ומה תלד או
67 תפיל ולא תהיה טמאה לדה. וכל מקום שאמרנו שהיא
68 טמאה לדה - הרי זו מביאה קרבן וחטאתה נאכלת, וכל
69 מקום שאמרנו שאינה טמאה לדה - הרי זו פטורה מן
70 הקרבן.

71 ז. האשה שלא החזקה עברה והפילה ולא ידעה מה
72 הפילה, אם נפל שחיבת עליו קרבן או דבר שאינה חיבת
73 עליו קרבן - הרי זו ספק יולדת, ומביאה קרבן ואין חטאתה
74 נאכלת. וכן שתי נשים שהפילו שני נפלים, נפל אחד ראוי
75 להקריב עליו והנפל האחר פטורה עליו, ואין אחת מהן
76 מפרת נפלה - כל אחת משתיהן מביאה קרבן מספק, ואין
77 חטאת אחת משתיהן נאכלת. שחטאת העוף הבאה על
78 הספק נשרפת, שמא אינה חיבת ונמצאת חטאת זו חלין
79 שנסחטו בעזרה שהן אסורין בהנאה, כמו שבארנו בהלכות
80 שחיטה.

81 ח. אחת היולדת ואחת הפפלת ולד אחד או ולדות הרבה
82 - הרי זו מביאה קרבן אחד לכלן. והוא שתלד בלן בתוך
83 ימי מלאת. אבל אם הפילה אחר ימי מלאת - מביאה אף
84 על השני. כיצד? ילדה נקבה - כל נפלים שתפיל מיום
85 הלדה עד סוף יום שמונים הרי הן נחשבינן עם הנולד
86 הראשון, וכאלו ילדה תאומים זה אחר זה, ואינה מביאה
87 אלא קרבן אחד. הפילה נפל ביום שמונים ואחד ומיום
88 אחד ושמונים והלאה, אם היא ראוייה לקרבן - הרי זו
89 מביאה עליו בפני עצמו. ילדה נקבה ולאחר ששים או
90 שבועים יום הפילה נקבה שניה - כל נפל שתפיל בתוך
91 שמונים של נקבה זו השניה פטורה עליו. וכן אם הפילה
92 נקבה שלישית אחר ששים או שבועים יום של נקבה שניה
93 - הרי כל נפל שתפיל בתוך שמונים של נקבה שלישית

ממקום למקום, ובכלל דבר זה אם הפה על גבו, או שהיה
חולה, או שראה אשה והתאנה שכרכתה, או שהרהר בעסקי
בעילה אף על פי שלא הרהר בבעילת אשה שהוא מפירה,
אם קדם אחד מכל אלו וראה ראיה של זוב - תולין בו
ואינו מטמא.
ג. הרוצה קרי - אינו מתטמא בזוב מצת לעת; שראיה זו
של זוב מחמת שכבת זרע היא. וכן למראה ולהרהור תולין
בהן מצת לעת. אבל למאכל ולמשתה ולקפיצה ולמשא -
תולין בהן כל זמן שמצטער.
ד. מי שמל ואחר כך ראה זוב, בין עובד כוכבים בין
ישראל - תולין במילה כל זמן שמצטער. עובד כוכבים
שראה קרי ואחר כך נתגרר - מטמא בזיבה מיד, ואין תולין
לו מצת לעת. קטן - אין תולין לו לא במראה ולא בהרהור,
שאין לקטן מראה והרהור המביא לידי זוב. לפיכך בודקין
אותו בחמשה דרכים בלבד.
ה. וכשם שתולין לקטן בחליו, כך תולין לו בחלי אמו,
אם היה יונק ממנה או צריך לאמו. במה דברים אמורים
שבודקין את הזב בדרכים אלו? בראיה שניה של זוב, שבה
יעשה זב כמו שיתבאר. אבל ראיה ראשונה, אפלו ראה
אותה באנס וראיה שניה מחמת בשרו - הרי זה טמא
טמאת זיבות; ואף על פי כן בודקין אותו בראשונה, כדי
למנות בה שלש ראיות לחיבו קרבן. ראיה שלישית - אין
בודקין אותו בה, אלא אפלו ראה אותה מחמת אנס. הואיל
ונזקק לטמאה, שהרי ראיות שנעשה בהן זב מחמת בשרו
היה, לפיכך יתחייב בקרבן.
ו. הרוצה ראיה אחת של זוב - הרי הוא כבעל קרי. ראה
שמים - הרי זה זב, וצריך ספירת שבועה וביאת מים חיים,
ואינו חייב בקרבן. ראה שלש ראיות - הרי זה זב גמור וחייב
בקרבן. ואין בין זב שראה שתי ראיות לזוהא שלש אלא
קרבן בלבד. ודברים אלו בלן דברי קבלה מפי משה רבנו
מסיני.
ז. אחד הרוצה שתי ראיות או שלש בשעה אחת זו אחר
זו, או שראה ראיה בכל יום זה אחר זה - הרי זה זב. לפי
שתלה הכתוב את הזיבה בימים, שנאמר: כי יזוב זוב דמה
ימים רבים, והזב לא תלה אותו בימים.
ח. ואם הפסיק הזב בין ראיה לראיה יום גמור - אינן
מצטרפות. כיצד? ראה ראיה בשבת וראיה שניה בשני
בשבת - אינן מצטרפות ואינו זב. וכן אם ראה ראיה שניה
באחד בשבת וראה ראיה שלישית בשלישי בשבת - אינו
חייב בקרבן; שאין זו מצטרפת לשמים, שהרי הפסיק
ביניהן יום אחד. אבל אם ראה אחת היום ואחת בלילה
שלצאתו - הרי אלו מצטרפות. ואין צריך לומר, שאם ראה
אחת בלילה ושניה ביום - שהן מצטרפות. וכן אם ראה
שלש ראיות בשלשה לילות זה אחר זה - הרי אלו
מצטרפות.
ט. ראית הזב אין לה שעור, אלא הרוצה כל שהוא - טמא;
שנאמר: החתים בשרו - כל שהוא נכר בבשרו מטמא.
י. היה הזב נגור ויוצא ולא פסק: אם יש מתחלת הראיה

פטורה עליו. מפני שהוא חשוב עם הנפל השלישי, והנפל
השלישי חשוב עם השני, מפני שהוא בתוך ימי מלאת
שלו, והשני חשוב עם הראשונה, ואינה מביאה אלא קרבן
אחד על הכל.
ט. היולדת טמטום או אנדרוניגוס והפילה גפל אחר
ארבעים מיום לדתו - הרי זו מביאה קרבן על גפל זה, שמא
זכר הוא הראשון והרי הפילה אחר מלאת; ואין חטאתה
נאכלת, שמא נקבה היא הראשונה ובתוך מלאת הפילה
שהיא פטורה מקרבן שני.
י. האשה שיש עליה ספק חמש לדות או ספק חמש זיבות
- מביאה קרבן אחד ואוכלת בזבחים, ואין השאר עליה
חובה. היו עליה חמש לדות ודאות וחמש זיבות ודאות -
מביאה קרבן אחד ואוכלת בזבחים, והשאר עליה חובה.
וכן הדין בזב. היו עליה חמש לדות ודאות וחמש לדות
ספק, או חמש לדות ודאות וחמש זיבות ספק - מביאה שני
קרבנות: אחד על הנדאי, ונאכל, ושאר הנדאות עליה
חובה, ואחד על הספק, ואינו נאכל, ואין השאר עליה
חובה, ואוכלת בזבחים.
יא. האשה שנתגיירה ואין ידוע אם עד שלא נתגיירה ילדה
או משנתגיירה ילדה - הרי זו מביאה קרבן מספק, ואין
חטאתה נאכלת. כבר בארנו בהלכות שגגות, שכל מחסרי
כפרה מספק שעבר עליהם [יום הכפורים] - חייבין להביא
אחר יום הכפורים, שרקבן זה מכשירן לאכל בקדשים.
יב. האשה שיש עליה לדה או זיבה - מביאה מעות הקנים
ונותנת בשופר ואוכלת בקדשים לערב. חזקה שאין בית דין
של כהנים עומדין משם עד שיכלו כל המעות שבשופר
ויקריבו כנגדן קנים, כמו שבארנו בשקלים ובהלכות קלי
המקדש והעובדין בו.
יג. האשה שהביאה חטאתה ומתה - יביאו היו"שים
עולתה. אף על פי שלא הפרישה אותה מחיים, כבר
נשתעבדו נכסיה לקרבן, והשעבוד דין תורה הוא.

יום שלישי ז' טבת ה'תשע"א

פרק שני

א. הזב האמור בתורה הוא שכבת זרע הבא מחלי
החללים שהיא מתקבצת בהן. וכשייצא הזוב - אינו יוצא
בקשי שכבת זרע, ואין ביציאתו תאנה ולא הנאה, אלא
נגרר ויוצא כמו בצק של שעורים, בהה פלגן ביצה
המוזרת. אבל שכבת זרע - לכהה קשורה פלגן ביצה
שאניה מוזרת.
ב. הרוצה ראיות הזוב הגורמות לו להיות זב מחמת חלי
או אנס ויוצא בהן - אינו זב; שנאמר: זב מבשרו - מחמת
בשרו הוא שהיה טמא, לא מחמת דבר אחר. מכאן אמרו:
בשבועה דרכים בודקין את הזב: במאכל ובמשתה, במשא
ובקפיצה, בחלי ובמראה ובהרהור. כיצד? אכל אכילה גסה
או שתה הרבה, או שאכל או שתה אכלין או משקין
המביאין לידי שכבת זרע, או שנשא משוי כבד, או שקפץ

עד סופה כדי טבילה וספוג או יתר - הרי זו נחשבת כשתי
ראיות, הואיל והיא ארקה בשמים; ואם לא היתה ארקה
בשעור הזה, אפלו פסק הזב בינתיים - הרי זו ראיה אחת.
וכן אם היתה ראיה אחת ארקה כשלש ראיות, שנמצא
מתחלתה ועד סופה כשתי טבילות ושני ספוגין - הרי זו
נחשבת כשלש ראיות ויביא קרבן.
יא. ראה ראיה אחת ביום והפסיק כדי טבילה וספוג, ואחר
כך ראה שמים או אחת ארקה בשמים; או שראה שמים או
אחת מרבה בשמים והפסיק כדי טבילה וספוג, ואחר כך
ראה ראיה אחת - הרי זה זב גמור.
יב. ראה ראיה אחת מקצתה בסוף היום ומקצתה בתחלת
הלילה, אף על פי שאינה ארקה בשמים - הרי אלו שתי
ראיות, שהימים מחלקין הראיה. לפיכך, הרואה ראיה אחת
בין השמשות, שהוא ספק מן היום ומן הלילה - הרי זה
ספק לטמאה.
יג. ראה ראיה אחת ביום ואחת בין השמשות - הרי זה
ודאי לטמאה וספק לקרבן, ומביא קרבן ואינו נאכל.
יד. [ראה] ראיה אחת בין השמשות [של שבת] וראיה
שניה בין השמשות של מוצאי שבת - הרי זה ספק לטמאה
וספק לקרבן. ספק לטמאה - שמה ראיה ראשונה היתה
בערב שבת ושניה במוצאי שבת, והרי הפסיק שבת ביניהן
ואין כאן זיבות כלל; והרי הוא ספק לקרבן - שמה אחת
מהן היתה מקצתה ביום ומקצתה בלילה, שהיא חשובה
כשמים, והרי ראה שלש ראיות שהוא חייב בקרבן. ולפיכך
מביא קרבן ואינו נאכל.

יום רביעי ח' טבת ה'תשע"א

פרק שלישי

א. כל הימים שהזב רואה בהן זיבות הרי הוא טמא.
וכשיפסק הזיבות מונה שבועה ימים נקיים כזבה, וטובל
בשביעי ומעריך שמשו, ובשמיני מביא קרבנו אם היה בעל
שלש ראיות. ואם ראה ראיה של זוב, אפלו בסוף יום
שביעי אחר שטבל - סתר הכל, ומתחיל למנות שבועה ימים
נקיים מאחר יום ראיה האחרונה.
ב. זב שראה קרי באחד משבעת ימי הספירה - אינו סותר
אלא יומו בלבד, ומשלים שבועה ימים ומביא קרבנו. כיצד?
ראה קרי ביום החמישי - סופר אחריו שלשה ימים, וטובל
בשלישי, ומביא קרבנו ברביעי.
ג. זב שבדק ביום ראשון מימי הספירה ומצא טהור, ולא
בדק כל שבועה, וביום השביעי בדק ומצא טהור - הרי זה
בחזקת טהרה. אפלו בדק ביום השמאה עצמה ומצא טהור,
ופסק הזוב, ולא בדק למחר בתחלת ימי הספירה, ובדק
בשביעי או בשמיני ומצא טהור - עלו לו ימי הספירה,
והרי זה בחזקת טהרה.
ד. כל ראיה שהיא סותרת אינה מביאה לידי קרבן. כיצד?
ראה שתי ראיות והפסיק יום או יומים, והרי הוא מונה
שבועה ימים נקיים, ובתוך השבועה ראה ראיה של זוב -

אינה מצטרפת לשמים, אלא סותרת ומתחיל למנות כמו
שבארנו. אפלו ראה בתוך ימי הספירה שלש ראיות זו אחר
זו, אפלו ראה אותם ביום אחד, אפלו ראה שלש ראיות
בסוף יום שביעי של שבועה ימים נקיים - אינו מביא קרבן,
שראיות אלו לסתירה הן. ראה שלש ראיות בליל שמיני -
מביא קרבן, שאין ראיות אלו סותרין. במה דברים
אמורים? בזב בעל שתי ראיות; אבל זב בעל שלש שראה
שלש ראיות בליל שמיני שלאחר שבועת ימים נקיים - אינו
מביא קרבן שני על שלש ראיות אלו, אלא קרבן אחד על
השלש הראשונות. שאף על פי שאין שלש אחרונות
סותרות, הרי לא יצא לזמן שראוי לקרבן. והלילה מחסר
זמן הוא לכל, חוץ מילדת שהפילה בליל שמונים ואחד,
שהיא מביאה קרבן שני, כמו שבארנו. ודבר זה מפי
הקבלה.
ה. ראה ראיה אחת בליל שמיני ושתי ראיות ביום שמיני
- הרי אלו מצטרפין, ומביא קרבן שני על זיבות האחרונות;
שהרי ראיה ראשונה של כל זב כשכבת זרע היא חשובה,
ואם ראה אחריה שמים - מצטרפת עמהם לקרבן. אבל אם
ראה שמים בליל שמיני ואחת ביום שמיני - אין מצטרפת,
ואינו מביא קרבן על הזיבה זו האחרונה.
ו. הכל מתטמאין בזיבה, אפלו קטן בן יומו, והגרים
והעבדים, וחרש ושוטה. ויראה לי, שמביאין עליהן כפרה
כדי להאכילן בקדשים וחסאתן נאכלת, שהרי הן קטן
שאינו בן דעת. וסרים אדם וסרים חמה מתטמאין בזיבה
ככל האנשים.
ז. הטמטום והאנדרויגניוס - נותנין עליהן חמרי האיש
וחמרי האשה: מתטמאין בדם פנשים, ובלבן פאנשים.
וטמאתן בספק. לפיכך, אם היה אחד מהן בעל שלש ראיות
או זבה שראתה דם שלשה ימים זה אחר זה - מביאין קרבן
ואינו נאכל. היה מונה שבועה ימים נקיים ללבן וראה אדם,
או לאדם וראה לבן - הרי זה אינו סותר.

יום חמישי ט' טבת ה'תשע"א

פרק רביעי

א. כשיתרפא הצרוע מצרעתו, אחר שמטהרין אותו בעץ
אזר ואזוב ושני תולעת ושתי צפרים ומגלחין את כל בשרו
ומטבילין אותו, אחר כל זאת יכנס לירושלים ומונה שבועת
ימים, וביום השביעי מגלח תגלחתו שניה בתגלחת
הראשונה וטובל, והרי הוא טבול יום ומעריך שמשו,
ולמחר בשמיני טובל פעם שניה ואחר כך מקריבין
קרבנותיו. ומפני מה טובל בשמיני אחר שטובל מאמש?
מפני שהיה רגיל בטמאה בימי חלוטו, ואינו נזהר משום
טמאה, ושמא נטמא אחר שטבל. לפיכך טובל בשמיני
בעזרת הנשים בלשכת המצרעים ששם, אף על פי שלא
הסית דעתו.
ב. נתאחר ולא גלח בשביעי וגלח בשמיני או אחר כמה
ימים - ביום שיגלח יטבל ויעריך שמשו, ולמחר יביא

47 פ' שקדש בפ'לי. חסר הלג עד שלא יצק - ימלאנו; חסר
48 מאחר שיצק - יביא אחר בתחלה.
49 ה. יצק מן השמן לכפו והתחיל להזות ונשפך הלג: אם
50 עד שלא גמר מתן שבע נשפך הלג - יביא אחר ויתחיל
51 במתן שבע; גמר מתן שבע ונשפך הלג - יביא אחר ויתחיל
52 לכתחלה בבהונות. התחיל בבהונות ונשפך הלג קדם
53 שיגמר - יביא אחר ויתחיל לכתחלה בבהונות. גמר
54 הבהונות ואחר כך נשפך הלג קדם שימתן שאר השמן
55 שבכפו על ראש המטהר - אינו צריך להביא לג אחר;
56 שמתנת הראש אינה מעצבת, שנאמר: והנותר בשמן,
57 ומתת השמן.

58 ו. הקדים מתן שמן למתן דם - ימלא הלג שמן ויחזיר וימתן
59 השמן אחר הדם. הקדים מתן שמן על הבהונות למתן שבע
60 - ימלא הלג ויחזיר וימתן על הבהונות אחר מתן שבע. שנאמר:
61 זאת תהיה תורת המצורע - שתהיה כל תורתו על הסדר.
62 ז. נתן שבע המתנות שלא לשמן - לא הרצה, והכשר
63 המצורע.

64 ח. מצורע שנתננע אחר שהביא אשמו - צריך קרבן אחר
65 לצרעת שניה. וכן אם הביא אשמו ונתננע - צריך קרבן על
66 כל אחת ואחת. אבל אם נתננע ונרפא והביא צפריו, וחזר
67 ונתננע ונתרפא והביא צפריו - קרבן אחד לכלן.

68 ט. מצורע שהביא קרבן עני והעשיר או עשיר והעני קדם
69 שיקריב קרבנותיו - הכל הולך אחר האשם: אם היה בשעת
70 שחיטת האשם עשיר - ישלם קרבן עשיר, ואם היה עני -
71 ישלם קרבן עני.

72 י. שני מצרעים שנתערבו קרבנותיהן ונזרק דם אחת משתי
73 החטאות שלחן ואחר כך מת אחד מן המצרעים - ביצד
74 עושה זה המצורע חיי? להביא חטאת בהמה אינו יכול,
75 שמא זו שזנרק דמה חטאתו היא, ואין מביאין חטאת
76 בהמה על הספק; ולהביא חטאת העוף אינו יכול, שעשיר
77 שהביא קרבן עני לא יצא. וכיצד יעשה? יכתב כל נכסיו
78 לאחר ונמצא עני, ויביא חטאת העוף מספק ולא תאכל,
79 כמו שבארנו, ונמצא אוכל בקדשים.

80 יא. עשיר שאמר: קרבנו של מצורע זה עלי, והמצורע היה
81 עני - הרי זה מביא על ידו קרבנות עשיר, שהרי יד הנזדר
82 משגת. ועני שאמר: קרבנו של מצורע זה עלי, והיה המצורע
83 עשיר - הרי זה מביא על ידו קרבנות עשיר, שהרי זה
84 הנזדר חיב בקרבנות עשיר.

85 סליקו להו הלכות מחסרי כפרה בסיעתא דשמיא

86 שבת קודש י"א טבת ה'תשע"א

הלכות תמורה

87 יש בכללן שלש מצות. אחת מצות עשה, ושתיים מצות
88 לא תעשה, וזה הוא פרטן: (א) שלא ימיר בהמה בבהמה.
89 (ב) שתהיה התמורה קדש אם המיר. (ג) שלא ישנה
90 הקדשים מקדשה לקדשה.
91 ובאר מצות אלו בפרקים אלו:
92

1 קרבנותיו אחר שיטבל פעם שניה כמו שבארנו. ביצד
2 עושין לו? המצורע עומד חוץ לעזרת ישראל כנגד פתח
3 מזרחית באסקפת שער נקנור ופניו למערב. ושם עומדים
4 כל מחסרי כפרה בעת שמטהרין אותן, ושם משקין את
5 הסוטות. והכהן לוקח אשם של מצורע כשהוא חי ומניפו
6 עם לג השמן במזרח, כדרך כל התנופות. ואם הניף זה בפני
7 עצמו וזה בפני עצמו - יצא. ואחר כך מביא את האשם
8 של מצורע עד הפתח, ומכניס שתי ידיו לעזרה וסומך עליו,
9 ושוחטין אותו מיד. ומקבלין שני כהנים את דמו, אחד
10 מקבל בכלי זורקו על גבי המזבח, ואחד בידו הימנית
11 ומערה לידו השמאלית ומזה באצבעו הימנית. ואם שנה
12 וקבל בשמאל תחלה - פסל. הכהן שקבל מקצת הדם בכלי
13 מוליכו וזורקו על המזבח תחלה. ואחר כך יבוא הכהן
14 שקבל הדם בכפו אצל המצורע, הכהן מבפנים והמצורע
15 מבחוץ, ומכניס המצורע ראשו ונותן הכהן מן הדם שבכפו
16 על תנוף אגזו הימנית. ואחר כך יכניס ידו הימנית וימתן על
17 בהן ידו, ואחר כך יכניס רגלו הימנית וימתן על בהן רגלו.
18 ואם נתן על השמאל - לא יצא. ואחר כך יקריב חטאתו
19 ועולתו. ואחר שימתן הדם על הבהונות נוטל הכהן מלג
20 השמן ויוצק לתוך כפו של חברו השמאלית. ואם יצק לתוך
21 כף עצמו - יצא. וטובל אצבעו הימנית בשמן שבכפו ומזה
22 שבע פעמים כנגד בית קדש הקדשים, על כל הזיה טבילת
23 אצבע בשמן. ואם היה ולא כן כנגד בית קדש הקדשים -
24 כשרות. ואחר כך יבוא אצל המצורע וימתן מן השמן על
25 מקום דם האשם בתנוף אגזו ובהן ידו ובהן רגלו. והנותר
26 מן השמן שבכפו יתננו על ראש המתטהר. ואם לא נתן -
27 לא כפר. ושאר הלג מתחלק לכהנים.

28 ג. שני הלג אינו נאכל אלא בעזרה לזכרי כהנה כשאר
29 קדשי קדשים, שהרי הקש לאשם. ואסור לאכל מלג השמן
30 עד שימתן ממנו מתן שבע ומתן בהונות. ואם אכל - לוקה,
31 כאוכל קדשים קדם וריקה.

32 יום שישי י" טבת ה'תשע"א

פרק חמישי

33 א. אי זהו תנוף אגזו? זה גדר האמצעי. נתן על צדי
34 הבהונות - כשר; נתן על צדי צדיהן - פסול. בין שנתן
35 השמן על דם האשם עצמו מלמעלה בין שנתן בצד הדם,
36 אפלו נתקנח הדם קדם שימתן השמן על בהונות - יצא;
37 שנאמר: על מקום דם האשם. אין לו בהן יד ימנית או בהן
38 רגל ימנית או שאין לו אגזו ימנית - אין לו טהרה עולמית.
39 ב. אשם מצורע ששחטו שלא לשמו או שלא נתן מדמו על
40 גבי בהונות - הרי זה עולה למזבח, וטעון נסכים כנסכי
41 אשם מצורע, וצריך המצורע אשם אחר להקשירו.

42 ג. הקדים חטאתו לאשמו - לא יהיה אחר ממרס בדמה,
43 אלא תעבר צורתה ותצא לבית השרפה.
44 ד. יש לאדם להביא אשמו היום ולגו אחר עשרה ימים.
45 ואם רצה לשנות הלג לאשם מצורע אחר - משנה, אף על

פרק ראשון

1
2 א. כל הממיר - לוקה על כל בהמה ובהמה שימיר,
3 שנאמר: לא יחליפנו ולא ימיר אתו, ואף על פי שלא עשה
4 מעשה. מפי השמועה למדו, שכל מצות לא תעשה שאין
5 בה מעשה - אין לוקין עליה, חוץ מנשבע וממיר ומקלל
6 את חברו בשם. שלשה לאוין אלו אי אפשר שיהיה בהן
7 מעשה כלל ולוקין עליהן. ולמה לוקין על התמורה, והרי
8 לאו שבה נתק לעשה, שנאמר: ואם המיר ימירנו והיה הוא
9 ותמורתו יהיה קדש? מפני שיש בה עשה ושני לאוין. ועוד,
10 שאין לאו שבה שנה לעשה; שהצבור והשתפין אין עושין
11 תמורה אם המירו, אף על פי שהן מזהרין שלא ימירו.
12 נמצאת אומר, שהיחיד שהמיר - הרי התמורה קדש. ואפלו
13 המיר בשבת - לוקה ארבעים. ואחד מן השתפין שהמיר,
14 או מי שהמיר בקרבן מקרבנות הצבור, הואיל ויש לו בהן
15 שתפות - הרי זה לוקה ואין התמורה קדש.
16 ב. אחד הממיר בנדון או שהמיר בשגגה - הרי זה עושה
17 תמורה ולוקה. כיצד? המתפון לומר: הרי זו תמורת עולה
18 שיש לי, ואמר: הרי זו תמורת שלמים שיש לי - הרי זו
19 תמורה ולוקה. אבל אם דמה שמתר להמיר והמיר, או
20 שאמר: אכנס לבית זה ואמיר מדעתי, ונכנס ושכח והמיר
21 שלא מדעתו - הרי זו תמורה ואינו לוקה עליה.
22 ג. אין אדם ממיר בהמתו בקרבן שאינו שלו. ואם אמר
23 בעל הקרבן: כל הרוצה להמיר בבהמתי יבוא וימיר - הרי
24 זה ממיר בה. המיר קרבנו בבהמה שאינה שלו - אינה
25 תמורה, שאין אדם מקדיש דבר שאינו שלו.
26 ד. המתכפר הוא שעושה תמורה, אבל לא המקדיש.
27 כיצד? הקדיש בהמה שיתכפר בה חברו, כגון שהקדיש
28 קרבנות נזיר שיתכפר בהם פלוני הנזיר - אותו הנזיר הוא
29 שעושה בהן תמורה, אבל לא זה שהקדיש, לפי שאין
30 שלו.
31 ה. הירוש ממיר. הניח בהמה לשני בניו ומת - הרי זו
32 קרבה, ואין ממירין בה; שהרי הם בה שתפין, והשתפין
33 אין עושין תמורה, כמו שבארנו.
34 ו. אין קדשי נכרים עושין תמורה מן התורה; אבל מדברי
35 סופרים, שהנכרי שהמיר - הרי זו תמורה. הקדיש הנכרי
36 בהמה שיתכפר בה ישראל והמיר בה הנכרי - הרי זו ספק
37 תמורה.
38 ז. אחד אנשים ואחד נשים אם המירו - עושין תמורה.
39 ח. קטן שהגיע לעונת נדרים שהמיר, אף על פי שאינו
40 לוקה - יש בו ספק אם עושה תמורה או אינו עושה
41 תמורה.
42 ט. אין הפהגים ממירין בחטאת ובאשם; שאף על פי שהם
43 שלהם - אינן זוכין בהן מחיים, שאין להם בכשר עד
44 שינרק הדם. ואין הפהגים ממירין בבכורה; שאף על פי
45 שהוא זוכה בו מחיים - אינו זוכה בו מתחלה, שהרי
46 תחלתו בבית ישראל הוא. אבל הבצלים שהמירו בבכור כל

זמן שהוא בביתם - עושים תמורה. וכן כהן שהמיר בבכור
שנולד לו, לא בבכור שלקח מישראל - הרי זו תמורה.
י. אילו של כהן גדול עושה תמורה, אבל פרו אינו עושה
תמורה; אף על פי שהוא משלו, הואיל ואחיו הפהגים
מתכפרין בו - הרי הם בו כשתפין.
יא. העופות והמנחות אינן עושין תמורה, שלא נאמר אלא
בהמה.
יב. קרבנות בדיק הבית אין עושין תמורה. שנאמר במעשר:
לא יבקר בין טוב לרע ולא ימירנו. והלוא המעשר בכלל
כל הקדשים היה, ולמה יצא? ללמד על הכלל: מה מעשר
קרבן יחיד, יצאו קרבנות צבור וכן השתפין. מה מעשר
קרבן מזבח, יצאו קדשי בדיק הבית. מה מעשר בהמה הקש
למעשר דגן, שאין חביבין בו אלא ישראל ולא נכרים, יצאו
קרבנות נכרים שאין עושין תמורה, כמו שבארנו.
יג. המקדיש בעלת מום קבוע - אינה עושה תמורה, מפני
שלא נתקדש גופה קדוש גמור, ואינה אלא קדשת דמים.
אבל המקדיש בעלת מום עובר, או שהקדיש תמימה ואחר
כך נולד לה מום קבוע - הרי זו עושה תמורה.
יד. אחד הממיר תמים בבעל מום או בעל מום בתמים,
או שהמיר בקר בצאן או צאן בכקר, או כבשים בעזים או
עזים בכבשים, או נקבות בזכרים או זכרים בנקבות, או
שהמיר אחד במאה או מאה באחד, בין בבית אחת בין בזו
אחר זו - הרי זו תמורה, ולוקין כמנזן בהבמות שהמיר.
טו. אין התמורה עושה תמורה, ולא ולד בהמות ההקדש
עושה תמורה. שנאמר: והיה הוא ותמורתו; 'הוא' - ולא
ולדו, 'ותמורתו' - ולא תמורת תמורתו. אבל הממיר
בבהמה וחסר והמיר בה וחזר והמיר, אפלו אלה - כלן
תמורה, ולוקה על כל אחד ואחד, כמו שבארנו.
טז. אין ממירין איברים או צברים בשלמים ולא שלמים
בהן. כיצד? האומר: רגלה של בהמה זו או ידה תחת
עולה זו, או שאמר עבר בהמה זו תחת עולה זו - אינה
תמורה. וכן האומר: בהמה זו תחת ידה או רגלה של עולה
זו, או שאמר: בהמה זו תחת עברה של חטאת זו - אינה
תמורה.
יז. הממיר בכלאים או בטרפה ויוצא דפן או בטמטום
ואנדרוגינוס - אין הקדשה חלה עליהן, והרי זה כמי
שהמיר בגמל או בחמור, לפי שאין במינן קרבן, ולפיכך
אינו לוקה. מה בין אלו לבעל מום? בעל מום יש במינו
קרבן, אלו אין במינם קרבן.
יח. הרובע והנרבע - הרי הם בבעל מום ועושין תמורה.
וכן כל פיוצא בהן.
יט. בהמה שחציה קדש וחציה חל - לא עושה תמורה
ולא נעשית תמורה.
כ. כל החטאות שדינן שימותרו - אינן עושין תמורה, וכל
חטאת שדינה שתעצה עד שיפול בה מום ותמכר - עושה
תמורה.

5 שְׁעִירָה לַחֲטָאתוֹ, וְכֹהֵן גָּדוֹל שֶׁהַפָּרִישׁ פָּרָה לַחֲטָאתוֹ - אֵינָן
6 עוֹשִׂין תְּמוּדָה; שֶׁכָּל הַמִּשְׁנָה בַּחֲטָאוֹת - לֹא נִתְקַדְּשָׁה כָּלֵל
7 וְאֶפְלוּ קִדְּשַׁת דָּמִים, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ בְּהִלְכוֹת פְּסוּלֵי
8 הַמִּקְדָּשִׁין.

1 כֹּא. הַמִּפְרִישׁ נִקְבָּה לַפִּסְחוֹ אוֹ לְעוֹלָתוֹ אוֹ לְאֲשָׁמוֹ -
2 עוֹשֶׂה תְּמוּדָה; אֵף עַל פִּי שְׁאֵינָן רְאוּיִין לִקְרֹב, הוֹאִיל
3 וְיָרְדוּ לְקִדְּשַׁת דָּמִים וְהָיָה הֵם תְּמִימִים - יָרְדוּ לְקִדְּשַׁת
4 הַגּוֹף. אָבֵל הַמִּפְרִישׁ שְׁעִיר לַחֲטָאתוֹ, וְנָשִׂיא שֶׁהַפָּרִישׁ

שיעורי רמב"ם ספר המצוות – ה'י"א טבת ה'תשע"א

38 מְטַמָּא, וּמִצְוָה זֹאת כּוֹלֶלֶת כָּל-דִּינֵי הַדְּבָרִים שֶׁבָּהֶם
39 הוּא נֶעֱשֶׂה זָב, וּבִאֲיָזָה אֵפֶן הוּא מְטַמָּא לְזוּלָתוֹ.

40 **יום שישי י' טבת ה'תשע"א**
41 **מצות עשה צו.**

42 הַמִּצְוָה הַצ"ו — הַצּוּי שֶׁנֶּצְטַיְנוּ לַהֲיֹת הַנִּבְלָה
43 מְטַמָּאָה, וּמִצְוָה זֹאת כּוֹלֶלֶת טַמְּאָת נִבְלָה וְכָל-
44 דִּינֶיהָ. וְהִנְנִי מְזַכֵּיר לָךְ עֲתֵּה הַקִּדְּמָה, אֲשֶׁר רְאוּי
45 שֶׁתִּזְכָּרְנָה בְּכָל מַה-שִּׁיזְכֹּר לְקִמּוֹן מִמִּינֵי הַטַּמְּאוֹת,
46 וְהוּא: זֶה שְׁאֵנוּ מוֹנִים כָּל-מִין וּמִין מִן-הַטַּמְּאוֹת
47 כְּמִצְוֹת עֲשֵׂה, אֵין עֲנִינּוּ שְׁאֵנוּ חֲיִבִּים לְהַטְמִיא
48 בְּטַמְּאָה זֹאת, וְגַם לֹא שְׁאֵנוּ מְזַהְרִים מִלְּהַטְמִיא בָּהּ,
49 עַד שִׁיִּהְיוּ (אִם בְּכָלֵל) מִצְוֹת לֹא-תַעֲשֶׂה, אֲלֹא זֶה
50 שֶׁהַתּוֹרָה אָמְרָה כִּי הַנוֹגֵעַ בְּמִין זֶה נִטְמָא, אוֹ
51 שֶׁדָּבָר זֶה מְטַמָּא בְּאֵפֶן כֵּזֶה, לְמִי שֶׁנֹּגֵעַ בּוֹ —
52 מִצְוֹת עֲשֵׂה, כְּלוּמָר: דִּין זֶה שֶׁנֶּצְטַיְנוּ בּוֹ הוּא
53 מִצְוָה, הִנֵּנוּ שְׁאֵנוּ אוֹמְרִים שֶׁהַנוֹגֵעַ בְּדָבָר פְּלוֹנִי
54 בְּאֵפֶן כֵּזֶה נִטְמָא; וְאִם הוּא בְּמַצֵּב אַחֵר, אֵינוֹ
55 נִטְמָא. אֵף עַצֵּם הַהַטְמָאוֹת הוּא דָּבָר שֶׁל רְשׁוּת:
56 אִם רוֹצֶה מְטַמָּא וְאִם לֹא אֵינוֹ מְטַמָּא. וְלִשׁוֹן
57 סִפְרָא (פִּרְשֵׁת שְׁמִינִי): "וּבִנְבִלְתָּם לֹא תִגְעוּ"
58 (וַיִּקְרָא יֵא, ח) — "יָכוֹל אִם נֹגֵעַ אָדָם בְּנִבְלָה יִלְקָה
59 אַרְבָּעִים? תִּלְמוּד לֹאמַר: "וְלֹאֲלָהּ תִּטְמָאוּ" (שם
60 יֵא, כד); יָכוֹל אִם רָאָה אָדָם נִבְלָה יִלְךְ וַיִּטְמָא
61 לָהּ? תִּלְמוּד לֹאמַר: "וּבִנְבִלְתָּם לֹא תִגְעוּ", הֵא
62 כִּיצַד? הָיִי אוֹמֵר: רְשׁוּת". אִם כֵּן הַמִּצְוָה הִיא —
63 הַדִּין אֲשֶׁר נֶצְטַיְנוּ בְּדִינִים אֵלּוּ וְנִאֲמַר לָנוּ
64 שֶׁהַנוֹגֵעַ בְּזֶה נִטְמָא וְנֶעֱשֶׂה טָמֵא וְחֲיִב בְּכָל-חֲיִיבֵי
65 הַטַּמְּאִים: לְצִאת חוּץ לְמַחְנֶה שְׂכִינָה (מַעֲזֵרֶת
66 יִשְׂרָאֵל שֶׁבְּמִקְדָּשׁ וּפְנִימָה) וְשֶׁלֹּא לְאָכֵל קֹדֶשׁ וְלֹא
67 לְנֹגֵעַ בּוֹ וְכִיּוֹצֵא בָּזֶה — וְזֶהוּ הַצּוּי, כְּלוּמָר:
68 שֶׁנֶּעֱשֶׂה טָמֵא אִם נֹגֵעַ בְּדָבָר זֶה, אוֹ אִם הָיָה

9 **יום ראשון ה' טבת ה'תשע"א**

10 **מצות עשה קא.**

11 הַמִּצְוָה הַק"א — הַצּוּי שֶׁנֶּצְטַיְנוּ לַהֲיֹת אָדָם
12 מְצַרֵּעַ (שְׁנִירָתָהּ לְבִנּוּנִית בַּעֲוֹנוֹ) טָמֵא [מְטַמָּא].
13 וּמִצְוָה זֹאת כּוֹלֶלֶת כָּל-דִּינֵי צָרַעַת אָדָם: מַה מְמַנָּה
14 טָמֵא וּמַה מְמַנָּה טָהוֹר, מַה מְמַנָּה צָרִיף הַסִּגְר
15 (שִׁבְעַת יָמִים), וּמַה שְׁאֵינּוּ צָרִיף, וּמַה שֶׁצָּרִיף עִם
16 הַהַסִּגְר — גְּלוּחִת, כְּלוּמָר: תִּגְלַחַת (מִסְבִּיב) הַנֶּתֶק
17 (שְׁמוֹ שֶׁל נֹגֵעַ כִּשְׁהוּא בַּמִּקּוֹם שֶׁר) — וְזוּלָתָהּ
18 מִפְּרִטֵי דִינֶיהָ וְאִיכוֹת טַמְּאָתָהּ.

19 **יום שני ו' טבת ה'תשע"א**

20 **מצות עשה צט.**

21 הַמִּצְוָה הַצ"ט — הַצּוּי שֶׁנֶּצְטַיְנוּ לַהֲיֹת הַנֶּגְדָה
22 טָמֵאָה [מְטַמָּאָה]. וּמִצְוָה זֹאת כּוֹלֶלֶת טַמְּאָת נֶגְדָה
23 וְכָל-דִּינֶיהָ.

24 **יום שלישי ז' טבת ה'תשע"א**

25 **מצות עשה ק.**

26 הַמִּצְוָה הַמְשַׁלֶּמֶת מָאָה — הַצּוּי שֶׁנֶּצְטַיְנוּ
27 לַהֲיֹת הַיּוֹלֵדֶת טַמְּאָה. וּמִצְוָה זֹאת כּוֹלֶלֶת כָּל-דִּינֵי
28 הַיּוֹלֵדֶת.

29 **יום רביעי ח' טבת ה'תשע"א**

30 **מצות עשה קו.**

31 הַמִּצְוָה הַק"ו — הַצּוּי שֶׁנֶּצְטַיְנוּ לַהֲיֹת זָכָה
32 מְטַמָּאָה, וּמִצְוָה זֹאת כּוֹלֶלֶת הִלְכוֹת הַדְּבָרִים שֶׁבָּהֶם
33 הִיא נֶעֱשִׂית זָכָה, וְאֵיךְ מְטַמָּאָה זוּלָתָהּ אַחֵר
34 שֶׁנֶּעֱשֶׂתָה זָכָה.

35 **יום חמישי ט' טבת ה'תשע"א**

36 **מצות עשה קד.**

37 הַמִּצְוָה הַק"ד — הַצּוּי שֶׁנֶּצְטַיְנוּ לַהֲיֹת הַזָּב

1 בקרבתו באפן כף. וזכור ענין זה בכל-מין ממיני
2 הטמאה.

3 שבת קודש י"א טבת ה'תשע"א

4 מצות עשה הקט

5 המצוה הק"ט — הצווי שנצטוינו לטבול במי
6 מקנה ואז נטהר מכל-מין ממיני הטמאה שנטמאנו
7 בו, והוא אמרו יתעלה: "ורחץ במים את-כל-
8 בשרו" (ויקרא טו, טז), ובא בקבלה (ספרא פרשת
9 מצורע): "מים שכל-בשרו עולה בהם והוא שעור
10 מקנה", אלא אם היו מים נובעים (ממעין), שלקחם
11 אין שעור, כמו שיתבאר בהלכות מצוה זו (הלכות
12 מקואות). ומתנאיה, שהזב בלבד יהיו המים
13 שיטהר בהם נובעים, כמו שאמר בו הפתוב:
14 "במים חיים" (שם, יג). ואין הפונה באמרנו
15 שהטבילה מצות עשה, שכל-טמא חייב לטבול
16 בהכרח, כדרך שכל-המתעטף בטלית חייב לעשות
17 ציצית, או שכל-מי שיש לו בית חייב לעשות
18 מעקה — אלא פונתי בכך לדין טבילה שאנו
19 נצטוינו שכל-הרוצה להטהר מטמאתו לא יתכן

20 דבר זה אלא בטבילה במים, ואז יטהר. ולשון
21 ספרא (פרשת אחרי מות): "ורחץ במים, יכול גזרת
22 מלך (הקדוש ברוך הוא, ללא טעם) תלמוד לומר:
23 ואחר זבא אל המחנה — מפני הטמאה". הריהו
24 רומז לכלל הזה שבארתי לך: שזה דין בלבד למי
25 שרוצה להטהר שיעשה-כך — ודין זה הוא
26 המצוה; אבל לא שנחייבהו טבילה וזקא, אלא
27 הרוצה להשאר בטמאתו ולא יפגס למחנה שכינה
28 (מעזרת ישראל שבבית המקדש ולפנים) אינה זמן
29 — נשאי. וכבר באר ספר האמת ("ספר התורה")
30 שכל-מי שנטמא וטבל שהוא טהור, אלא שאין
31 טהרתו שלמה עד שיעריב שמשו (שתשקע השמש
32 ביום הטבילה). וכן בא גם בפרוש המקבל, שצריך
33 לטבל וגופו ערום נוגע בשטח המים. אמרו
34 (עירובין ד:): "כל-בשרו" — שלא יהא דבר חוצץ
35 בינו ובין המים". הנה נתבאר לך, שמצוה זו —
36 והיא מצות טבילה — כוללת דיני המקנה ודיני
37 החציצה ודיני טבול יום (זה שטבל ועדיין לא
38 העריב — שקעה — שמשו). ומצוה זו מבארת
39 במסכת מקנאות ובמסכת טבול יום.

אגרות קודש

ב"ה, ח' טבת, תשי"ז

ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו - מבלי הוראת זמן הכתיבה - בו שואל אם לעשות תנאים או קנין.

והנה אין בזה נפק"מ כ"כ, וישאל למנהג אני"ש במקומו עתה בזמן האחרון וכן יעשה, אבל מה שכן נוגע הוא קביעות זמן החתונה בשעה טובה ומוצלחת, ובתור הכנה לזה אשר המיול"ח יתחיל בהקדם האפשרי לקיים בפועל קבלת עול תורה כמו שאמרתי לו והפועל בזה הוא הוספה בקב"ע בפו"מ וכבר ידוע דעתי בכגון דא שאין להאריך בהזמן שבין התדברות הצדדים והחתונה.

ויהי רצון מהשי"ת שיהיו קשוח"ת והחתונה לאח"י בשעה טובה ומוצלחת ולבנין בית חסידותי

מאושר בגו"ר.

בברכה.

שמואל-א כא ו-יא

וַיַּעַן דָּוִד אֶת־הַפֶּהֱן וַיֹּאמֶר לוֹ כִּי אִם־אִשָּׁה עֲצָרָה־לָּנוּ כְּתָמוּל שְׁלֹשָׁם בְּצִאתִי וַיְהִיו כְּלִי־הַנְּעָרִים קָדָשׁ וְהוּא דֶּרֶךְ חַל וְאָף כִּי הַיּוֹם יִקְדָּשׁ בְּכָלִי: וַיִּתֵּן־לוֹ הַפֶּהֱן קָדָשׁ כִּי לֹא־הָיָה שָׁם לֶחֶם כִּי־אִם־לֶחֶם הַפְּנִים הַמּוֹסְרִים מִלִּפְנֵי יְהוָה לְשׁוֹם לֶחֶם חֵם בַּיּוֹם הַלֵּקְחָהּ: הַיּוֹשֵׁם אִישׁ מִעַבְדֵי שָׂאוֹל בָּיֹם הַהוּא נִעְצָר לִפְנֵי יְהוָה וְשָׁמוּ דָּאָג הָאֲדָמִי אֲבִיר הָרָעִים אֲשֶׁר לְשָׂאוֹל: ט וַיֹּאמֶר דָּוִד לְאַחִימֶלֶךְ וְאֵין יִשְׁפָּה תַחַת־יָדְךָ חֲנִית אוֹשְׁחָרֵב כִּי גַם־חֲרָבִי וְגַם־כָּלִי לֹא־לִקְחָתִי בְיָדִי כִּי־הָיָה דְּבַר־הַמֶּלֶךְ נָחוּץ: י וַיֹּאמֶר הַפֶּהֱן חָרֵב גְּלִית הַפִּלְשֹׁתִי אֲשֶׁר־הִכִּיתִי: א בְּעֶמֶק הָאֵלֶּה הַנֶּה־הָיָה לוֹטָה בְּשִׁמְלָה אַחֲרֵי הָאֲפֹד אִם־אֵתָּה תִּקְחֶלֶךְ קָח כִּי אֵין אַחֲרֵת זֹלָתָה בָּזָה וַיֹּאמֶר דָּוִד אֵין כְּמוֹתָ תִּנְגֶּה לִּי: יא וַיָּקָם דָּוִד וַיִּבְרַח בַּיּוֹם־הַהוּא מִפְּנֵי שָׂאוֹל וַיָּבֹא אֶל־אֲכִישׁ מֶלֶךְ גֵּת: יב וַיֹּאמְרוּ עַבְדֵי אֲכִישׁ אֵלָיו הֲלֹא־יָזָה דָּוִד מֶלֶךְ הָאָרֶץ הֲלֹא לָזָה יַעֲנֶנּוּ בַּמַּחְלֹות לֵאמֹר הִכָּה שָׂאוֹל בְּאֶלְפֹו (בְּאֶלְפֵי קָרִי) וְדָוִד בְּרַבְבָּתָו (בְּרַבְבָּתִי קָרִי): יג וַיִּשָּׂם דָּוִד אֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה בְּלִבָּבוֹ וַיֵּרָא מְאֹד מִפְּנֵי אֲכִישׁ מֶלֶךְ־גֵּת:

רש"י

(ח) נעצר לפני ה'. עוצר עצמו לפני אהל מועד, לעסוק בתורה: אביר הרועים. אב בית דין: (ט) ואין יש פה. ואם יש פה: נחוץ. בבהילות: (י) לוטה. כרוכה, וכן (מלכים-א יט יג): וילט פניו באדרתו: אחרי האפוד. אחר ששאלו באורים ותומים, אמר לו כן. וכן תרגם יונתן: בתר דשאל ליה באפודא: (יב) הלא זה דוד מלך הארץ. אמרו לו לאכיש, תנאי היה בינינו (לעיל יז ט): 'אם יוכל להלחם אתי והכני והיינו לך לעבדים', אין לך אלא שתד מכסאך, ויהיה מלך הארץ הזאת:

(ו) עצורה לנו. עצורה ממנו: ויהיו כלי הנערים קדש. טהורים: והוא דרך חול. והלחם משנסתלק מעל השולחן והקטירו הבזיכין, קרוב הוא להיות חולין, שיצא מידי מעילה משיהיה לו שעת היתר לכהנים: ואף כי היום יקדש בכלי. ואפילו אם היום היתה תחלת קדושתו על השלחן, הייתי זקוק ליטלו משם ולהאכילנו, שאחזו בולמוס ומסוכן הוא, כך מפורש במנחות: (ז) לשום לחם חם. אחר, ביום הלקח זה. ורבותינו אמרו (יומא כא א): חם ביום הלקח, גם ביום סלוקו, חם כיום סדורו:

מצודת ציון

(ו) עצורה. מנועה, כמו (דברים יא יז): ועצר את השמים: לנו. רוצה לומר מעמנו: כתמול שלשם. רוצה לומר כתמול השלישי שלפני היום: דרך חול. רוצה לומר ענין חולין: (ז) המוסרים. מלשון הסרה: (ח) נעצר. מעוכב, כמו (שופטים יג טו): נעצרה נא אותך: האדומי. שהיה גר באדום, אבל היה ישראל מלידה: אביר. ענין חוזק, כמו (בראשית מט כד): אביר יעקב, ורוצה לומר גדול וחשוב: (ט) ואין. בחיר"ק כמו בציר"י, וכן (לעיל ד כא): אי כבוד: פה. כאן: כלי. תרגם יונתן: מני: נחוץ. ענין מהירות רב, וכן תרגם יונתן: בבהילו: (י) לוטה. מכורך ומעוטף, כמו (מלכים-א יט יג): וילט פניו באדרתו: בשמלה. בבגד: האפוד. הוא שם כולל גם לחושן: זולתה. חוץ ממנה: בזה. במקום הזה: (יב) יענו. ענין הרמת קול, כמו (דברים כז יד): וענו הלויים קול רם: במחולות. שם כלי זמר:

מצודת דוד

(ו) כי אם אשה עצורה לנו. רצה לומר: לא כמו שתחשוב אתה שאין אנו נשמרים מאשה, לא כן היא, כי אם אשה מנועה מאתנו מן כעת תמול השלישי בזמן צאתי מביתי, ואף בגדי הנערים המה טהורים וראויים לקודש, כי טהרו אותם: והוא דרך חל. והלחם שהוא משנסתלק מעל השלחן וקרוב הבזיכין, קרוב הוא להיות חולין, כי יצא מידי מעילה משיש בו היתר לכהנים: ואף כי היום וכו'. רצה לומר: ואפילו אם היום היתה תחילת קדושתו על השלחן, ועדיין יש בו מעילה, עם כל זאת מותר לי לאכלם, כי אחזו בולמוס, והוא חולי הרעבון, והכל מותר משום פקוח נפש, כן פירשו רבותינו במנחות (צה ב): (ז) ויתן וכו' קדש וכו'. נתן לו לחם הפנים, כי לא היה לו לחם אחר כי אם אלו: המוסרים. אשר נסתלקו מן השלחן, לשום במקומם לחם חם, בעת הלקח את אלו שהיו מונחים על השלחן כל השבוע [ואף שהלחם המסורר בשבת היה נאפה מערב שבת, מכל מקום היה מונח במקום שיסמור חומין]:

(ח) נעצר. מעוכב שם, להתבודד בעבודת ה': אביר הרועים. גדול וממונה על רועי מקנה המלך: (ט) ואין. בלשון שאלה אמר לו, האם אין יש פה חרב לתתה לי: כי היה וכו' נחוץ. ובעבור המהירות לא לקחתי מה עמדי: (י) אחרי האפוד. מונחת אחרי האפוד, ויונתן תרגם: בתר דשאל ליה באפודא. רצה לומר: מתחלה שאל לו באורים ותומים, ואחרי זה אמר לו הדברים האלה: אם אותה. אם תרצה לקחתה, קח אותה: אין כמוה. רצה לומר: טובה היא לי מכל החרבות: (יא) ביום ההוא. כי בעוד היותו בארץ ישראל, עדיין היה ברשות שואל, וכאלו לא ברח: מלך הארץ. רצה לומר: חשוב כמלך, על היותו יוצא ובא במלחמה לפני העם: הלא לזה יענו. רצה לומר הלא עליו היה השבח לומר במחולות לאמר, הכה וכו' ודוד ברבבותיו:

תהלים ח וט ט א-ו

ו ותחסרהו מעט מאלהים וכבוד והדר תעטרהו: ז תמשילהו במעשי ידיך כל שתה תחת רגליו:
ח צנה ואלפים כלם וגם בהמות שדי: ט צפור שמים ודגי הים עבר ארחות ימים: י יהוה אדנינו
מה אדיר שמך בכל הארץ:

א למנצח עלימות לכן מזמור לדוד: ב אודה יהוה בכל לבי אספירה כל נפלאותיך: ג אשמחה ואעלצה
בך אומרה שמך עליון: ד בשובי אויבי אחור וכשלו ויאבדו מפניך: ה פיעשית משפטי ודיני ישבת
לכסא שופט צדק: ו גערת גוים אפדת רשע שמם מחית לעולם ועד:

רש"י

עלמות ילדות, לבן כמו ללבן, ומנחם פתר עלמות לבן, נגינות ללמד וכה פתורנו למנצח על מות לבן למשורר נגינות ללמד, ויהי לבן כמו להבין ולבונן, עלמות ע"ש כלי שיר ששמו עלמות כמו שאמר (להלן מו) על עלמות שיר ודונש פתר לבן שם אדם שהי' שמו לבן שהי' נלחם בדוד בימים ההם ומה שהוא אומר גערת גוים אבדת רשע הרשע הזה הוא לבן ההורג עם נקיים ואע"פ שאין אתה רואה במקום אחר אדם שהי' שמו לבן רק במקום הזה כן אתה מוצא בשמות אחרים שאינן נכתבים במקרא רק פעם א': (ב) כל נפלאותיך. גאולה האחרונה ששקולה כנגד כל הנסים כמו שנאמר (ירמ' טז) לא יאמר עוד חי ה' אשר העלה וגו': (ה) משפטי ודיני. תיבות כפולות במקרא ואין חילוק ביניה' כמו עדי וסהדי במרומים (איוב טז) עצמיו אפיקי נחושה גרמיו כמטיל ברזל (שם מ): משפטי ודיני. בשמים: ישבת לכסא. כסא המשפט: (ו) גערת גוים. עמלק ראשית גוים (במדבר כד): אבדת רשע. אבותיו: שמם מחית. כי מחה אמהה (שמות יז):

מצודת ציון

(ז) שתה. שמת: (ח) צנה. מלשון צאן: ואלפים. פרים, כמו שגר אלפיך (דברים כ'): שדי. כמו שדה בה"א: (א) לבן. שם אדם נלחם עם דוד וכשמת אמר עליו שירה: (ג) אשמחה ואעלצה. כפל הדבר במ"ש: (ה) משפטי ודיני. להתמדת הדבר כפל במ"ש: לכסא. כמו בכסא ובא הלמ"ד במקום הבי"ת וכן כי בוחר אתה לבן ישי (ש"א כ') ומשפטו בן ישי: (ו) גערת. ענין זעקת נזיפה:

אשבתו לומר ששמו עוד עליון ונעלה על כל התשבחות: (ד) בשוב. כשלא יכלו אויבי לי וישבו לאחור וכשלו ויאבדו אז אשמחה אעלצה שמחה כפולה בעבור טובה הכפולה: (ה) כי עשית. הלא רבות פעמים עשית משפטי וישבת בכסא לשפוט אויבי: (ו) גערת. בעבורי גערת גוים וכו' ומחית שמם לבל יזכרו:

מצודת דוד

(ו) ותחסרהו. על כל זה בהשגחתך חסרתו רק מעט מהמלאכים בדבר תחכמה והדעת ועטרתו בכבוד והדר כי הוא מתעלה על כל חי בחוש הדבור: (ז) תמשילהו. המשלתו בכל הבריות: תחת רגליו. ר"ל נכנעים אליו: (ט) צפור שמים. הפורח למעלה לאויר השמים ועם כל זה ימשול בו האדם ויצודו בחכמה: עובר ארחות ימים. ר"ל כי האדם בחכמתו יעשה אניות ובהם עובר ארחות ימים ויכול הוא לצוד אף דגי הים: (י) מה אדיר. מכל זה נראה שמה מאד אדיר שמך בכל הארץ משגיח ומושל בכל: (ג) אומרה שמך עליון. אשבתו לומר ששמו עוד עליון ונעלה על כל התשבחות: (ד) בשוב. כשלא יכלו אויבי לי וישבו לאחור וכשלו ויאבדו אז אשמחה אעלצה שמחה כפולה בעבור טובה הכפולה: (ה) כי עשית. הלא רבות פעמים עשית משפטי וישבת בכסא לשפוט אויבי: (ו) גערת. בעבורי גערת גוים וכו' ומחית שמם לבל יזכרו:

עין יעקב

רש"י

בנים ת"ח. דכתיב (משלי ו') כי נר מצוה ותורה אור על ידי נר מצוה דשבת וחנוכה בא אור דתורה: נגרא. חרש עצים: בשרגא. דשבת: חליף ותני. עובר ושונה כלומר עובר תמיד: דבי נשא. אביו וא"ד חמוה: נפק מינייהו. דחתנו כבנו: מאחרת ומדלקת. נר של שבת סמוך לחשכה: לא ימיש. קרא יתירא הוא להך דרשה [דהא כתיב וד' הולך לפניו יומם]: עמוד הענן. של יום: משלים. אורו: לעמוד האש. שהיה עמוד האש בא קודם שישקע [עמוד] הענן אלמא אורח ארעא בהכי: לאקדומה. בעוד היום גדול: תנינא. שונה אני: שלא יקדים. דלא מנכרא (מילתא) שהוא של שבת:

דף כג עמ' א אמר רב הונא: הרגיל⁵⁴ בַּנֶּר⁵⁵, (חנוכה)⁵⁶ הוויין ליה⁵⁷ בָּנִים תַּלְמִידֵי חֻכְמִים⁵⁸. הִזְהִיר בְּמִזְוָה, זֹכָה לְדִירָה נֶאֱחָה⁵⁹. הִזְהִיר בְּצִיצִית, זֹכָה לְטָלִית נֶאֱחָה⁶⁰. הִזְהִיר בְּקִדּוּשׁ הַיּוֹם⁶¹, זֹכָה⁶² וּמִמָּלָא גְרָבִי⁶³ יִין. רַב הוּנָא הָוָה רָגִיל דִּהְוָא חָלִיף⁶⁴ וְתַנִּי⁶⁵ אֶפִּיתָחָא⁶⁶ דְּרַבִּי אֲבִין נִגְרָא⁶⁷. חָזָא⁶⁸ דִּהְוָא⁶⁹ רָגִיל בְּשֶׁרְגָא טוֹבָא⁷¹. אָמַר⁷²: תְּרִי⁷³ גְבָרִי רַבְרָבִי⁷⁴ נִפְקִי⁷⁵ מִהֶבֶא⁷⁶. נִפְקִי מִינֵיהּ⁷⁷ רַב אִידִי בַר אֲבִין, וְרַב חִיָּא בַר אֲבִין. רַב חֲסִידָא הָוָה רָגִיל דִּהְוָה חָלִיף וְתַנָּא⁷⁸ אֶפִּיתָחָא דְּבִי נִשָּׂא⁷⁹ דְּ⁸⁰רַב שִׁיזְבִּי, חָזָא⁸¹ דִּהְוָא רָגִיל בְּשֶׁרְגָא טוֹבָא⁸², אָמַר⁸³: גְּבָרָא רַבָּה⁸⁴ נִפְקִי מִהֶבֶא⁸⁵, נִפְקִי מִינֵיהּ⁸⁶ רַב שִׁיזְבִּי⁸⁷. דְּבִיתָהּ⁸⁸ רַב יוֹסֵף, הָוָה⁸⁹ מְאַחֲרָה וּמְדַלְקָתָהּ לָהּ⁹⁰. אָמַר לָהּ רַב יוֹסֵף⁹¹: תִּנֵּינָא⁹²: (שמות יג) "לֹא יָמִישׁ עַמּוּד הָעֲנָן יוֹמָם, וְעַמּוּד הָאֵשׁ לַיְלָה"⁹³, מְלַמֵּד שֶׁעַמּוּד הָעֲנָן מִשְׁלִים⁹⁴ לְעַמּוּד הָאֵשׁ⁹⁵, וְעַמּוּד הָאֵשׁ מִשְׁלִים⁹⁷ לְעַמּוּד הָעֲנָן⁹⁸. סְבָרָה לְאַקְדוּמָה⁹⁹. אָמַר לָהּ הֵהוּא סָבָא¹⁰⁰: תִּנֵּינָא¹⁰¹: וּבִלְבָד שְׁלֵא יְקָדִים¹⁰², וּ¹⁰³בִלְבָד שְׁלֵא יֵאָחֵר.

מתוך שיעורים באגדות חז"ל

הזהירות, שצריך להדליקם בזמן הנכון. בקשר לכך מביאה הגמרא את שהיה עם. (88) אשתו של. (89) שהיא היתה. (90) את נרות השבת ברגע האחרון, לא חלילה אחרי השקיעה, שאז זה אסור מלאכה מהתורה, וגם לא עשתה פן בגלל שרק זה עתה היא סימה את ההכנות, אלא היא הבינה שיפי הנרות מדגש בחשף, על פן המתניה עד כמה שאפשר, ורק אז פזרה את אור השבת בבית. (91) בעלה: (92) למדנו, (93) ההדגשה: "לא ימיש". (94) לפנות בקר. (95) ומגיע עוד בטרם שחר, לפני שעמוד האש נעלם. (96) כמו-כן. (97) לפנות ערב. (98) ומגיע עוד טרם בא הלילה, כי החלפת המשמרות שלהם היתה בחפיפה, ובכך יצא שבגי ישראל לא שהו אפילו רגע קט בלי אחד משניהם, ואף על פי שהשמש עדין האירה בחוץ, כבר הופיע עמוד האש, מוכן למשמרת הלילה. ספם רב יוסף ואמר לאשתו: מכך עלינו ללמד שצריך להדליק את הנרות עוד בטרם בא הלילה. על פן היא. (99) להקדים הרבה את הדלקת הנרות, (100). אמר לה אותו סבא: (101) למדנו בבירוא: (102) יתר על המדה, שאז לא נפר שהדלקת הנרות היא לכבוד שבת. (103) כן.

(54) באפן קבוע. (55) שבת ונר. (56) להדליקו בזמן, בשמן משבח ובפתילות נאות. (57) יהיו לו. (58) כמו-כן. (59) כדי לקבע מזוזה נאה בפתחה, מאותו הטעם. (60) שיקשור בקצותיה פתיל תכלת נאה. (61) לעשותו דוקא על יין, ושהיין יהיה כשר ומשבח, למרות שמעקר הדין אפשר לעשות קדוש על הלחם. מי שדחק את עצמו לקדש באפן מהדר, גם בשעה קשה, (62) לעשר, ויהיה. (63) נאות וכדי. (64) שהיה חולף. (65) ושונה, כלומר: עובר לעתים קרובות. (66) ליד פתח ביתם של. (67) הנגר. (68) ראה רב הונא את רבי אבין. (69) שהיה. (70) לכבוד. (71) בנרות רבים, לכבוד שבת וחנכה, (72) רב הונא: ודאי שלא ירחק היום ו. (73) שני (74) אנשים גדולים. (75) יצאו. (76) מכאן, ומבית זה עתידים לצאת שני תלמידי חכמים מפלגים, בזכות שני בני הזוג המקפידים ביותר על נרות שבת. אכן. (77) יצאו מהם, (78) לעבר ולשנות. (79) על פתח חמיו, אבי אשתו. (80) של. (81) הוא ראה. (82) בנרות רבים לכבוד שבת ולכבוד חנכה. (83) רב חסידא. (84) אדם גדול. (85) יצא מכאן. (86) יצא מבית זה (87) כהמשך לזהירות שיש לנקט בנרות שבת, מצינת הגמרא שגם זמן ההדלקה הוא אחד התנאים של

המשנה מבארת שבעבודות שהם פסולים להם, אין מחשבת פיגול
שלהם פוסלת את הקרבן: וכולן – כל הפסולים שנקבלו את הדם
במחשבת 'חזין לימנו', וכן אם קיבלו את הדם במחשבת 'חזין
למקדומו', כיון שהם פסולים לעבודה זו של קבלת הדם, לכן אף
שחשבו מחשבת פיגול לא נפסל הקרבן במחשבתם, אלא אם יש –
אם נשאר בצוואר הבהמה מדם הנפיש – דם שהנפש יוצאת בו,
שהוא הדם הכשר לזריקה (להלן לה), יחזור הכהן הקשר ויקבל את
הדם בכשרות, ויזרקנו על המזבח.

המשנה מבארת את הדין באופן שתחילת וסיום העבודה היו
בכשרות, ובאמצע הפסיק הפסול: קיבל הקשר את הדם ונתן אותו
לפסול, אין הדם נפסל בכך, אלא יחזור הפסול את הדם לקשר
ויזרקנו הכשר על גבי המזבח. וכן אם קיבל כהן כשר את הדם בימינו
– ביד ימין, כדינו, שעבודה נעשית רק בימין, ונתן לשמאלו, אינו
נפסל בכך, אלא יחזור את הדם לימינו ויוליכנו למזבח. וכן אם קיבל
בבלי קדש כדינו, ונתן – ושפכו בבלי חול, יחזור לבלי קדש. וכן אם
נשפך הדם מן הכלי על הרצפה, ואספו מהרצפה, קשר.

המשנה מבארת את הדין באופן שזרק הפסול את הדם שלא במקום
הזריקה: נתנו – זרק אחד מהפסולים את הדם על גבי הקשר, שאין
הזריקה כשרה שם, וכן אם זרקו על המזבח עצמו שלא כנגד היסוד
– במקום שאין תחתיו יסוד, שאין הזריקה כשרה אלא כנגד היסוד,
וכן אם נתן את הצינתנין למטה – זרק דם של קרבן שדינו
לזרוק במזבח החיצון למטה מחוט הסיקרא, וזרקו למעלה ממנו, וכן
אם נתן את הצינתנין למעלה – למטה – דמו של קרבן שדינו לזרוק
למעלה מחוט הסיקרא וזרקו למטה, וכן אם נתן את הצינתנין בפנים
בחוץ – זרק דם שדינו להיזרק על מזבח הפנימי, וזרקו על מזבח
החיצון, וכן אם נתן את הצינתנין בחוץ, בפנים, אף על פי שזריקה
זו פסולה, אין הקרבן נפסל בכך, ואם יש – אם עדיין נשאר בצוואר
הבהמה מדם הנפיש, יחזור הקשר ויקבל.

גמרא

שנינו במשנה: 'כל הפסולים ששחטו שחיתתן כשירה'. הגמרא
מקשה סתירה בין משנתנו לברייתא. מקשה הגמרא: מלשון המשנה
ששחטו, משמע שרק בדיעבד – שכבר שחטו, אין, כן, הקרבן
כשר, אבל לבתחילה לא שחטו, שאם היה מותר להם לשחט
לבתחילה היתה המשנה אומרת 'כל הפסולים שוחטין'. ורמינהו –
וקשה על כך ממה ששנינו בברייתא, שם הובא מקור הדין ששחטה
כשרה בפסולים, וכך שנינו בה, נאמר בתורה לגבי קרבן עולה (ויקרא
א ה) 'ושחט את בן הבקר לפני ה', ומכך שלא נאמר 'ושחט הכהן' יש
ללמוד ששחטה ביד קשרה, ששחטה בשרה בזרים ובנשים
ובעבדים ובטמאים, ואפילו בקדשי קדשים. ממשיכה הברייתא
ואומרת: או אינו – שמה אינו כן, ואין הפסוק עוסק בזרים אלא
בכהנים. תמחה הברייתא: אמרת – וכי אתה אומר שיש לפרש
ש'ושחט' הוא דווקא בכהן, וכי מאין באתה – מהיכן יש לך ללמוד
ולהצריך כהונה, הרי לא הוזכר כלל כהן בשחטה. משיבה
הברייתא: אכן יש ללמוד ולפרש כך, מפלל שנאמר – מתוך
שהפסוק כלל ואמר 'ואתה ובניך אתה תשחטו את בהונתכם לכל
דבר המזבח' (במדבר יח ז), שמפסוק זה לומדים שעבודת המזבח אינה
כשרה אלא בכהנים, יכול הייתי לומר שאף בשחטה יש צורך
בכהן, שאף היא בכלל עבודת המזבח, תלמוד לומר – לומדת
הברייתא את הדין מדרשה אחרת, נאמר (ויקרא א ה) 'ושחט את בן
הבקר לפני ה' והקריבו וגו' בני אהרן הכהנים את הדם, ומה

שנאמר 'והקריבו' הכוונה לקבלת הדם שהיא העבודה שלאחר
השחטה, כלומר, מעבודת 'קבלה' ואילו נאמרה מצות כהונה,
ומכך שלא הוזכרה הכהונה בתחילת הפסוק, לגבי השחטה, לימד
הכתוב על השחטה שבשרה בכל אדם. ועל כל פנים מבואר
בברייתא שלא הצריכה התורה כהונה בשחטה, ואם כן אין סברא
להחמיר ולפסול לבתחילה, וקשה, שהרי במשנה משמע שרק
בדיעבד שחיתת הפסולים כשרה.

מתרצת הגמרא: הוא הדין דאפילו לבתחילה נמי – אכן גם
לבתחילה מותר לפסולים לשחוט, והטעם שנקטה המשנה לשון
שמשמעה דיעבד, משום דקא בעי למיתנא – לפי שרצה התנא
לשנות במשנה עם כל הפסולים, גם 'טמאים', שבהם הדין
דלבתחילה אמרו חכמים שלא ישחטו, וזירה שמה יגעו בקשר של
הקרבן ויטמאוהו ויפסלוהו, לכן התנא – שנה התנא על כל הפסולים
לשון 'ששחטו', שמשמעותה דיעבד.

מקשה הגמרא: וכי טמא דיעבד – שכבר שחט, שפיר דמי – שחיתתו
כשרה, ורמינהו – וקשה על כך ממה ששנינו בברייתא, נאמר בתורה
(ויקרא א ד-ה) 'וקם ידו על ראש העלה ונרצה לו לכפר עליו, ומיד
אחרי כן נאמר 'ושחט את בן הבקר', והוסמכו שתי העבודות זו לזו
כדי ללמוד בהיקש, מה סמיכה כשרה רק בטהורים, אף שחטה
כשרה רק בטהורים, וכיון שדין זה שטמא פסול לשחוט נלמד מפסוק,
בודאי הוא מעבב אף בדיעבד.

מתרצת הגמרא: באמת פסול טמא הוא רק מדרבנן, ולבתחילה,
כמבואר לעיל שגזרו כן מחשש שיגע בבשר, והדרשה שדורשת
הברייתא אינה דרשה גמורה, אלא רק אסמכתא.

הגמרא חוזרת לדון בדרשת הברייתא, שלמדה דין שחטה בטהורים
מדין סמיכה. מקשה הגמרא: מאי שנא – במה שונה סמיכה, שפשוט
לתנא שמן התורה היא כשרה רק בטהורים, הרי זה משום דבתיב
בסמיכה 'לפני ה', כלומר בעזרה, וטמאים אינם יכולים לעמוד בה
ולסמוך, ואם כן קשה, מדוע את דין שחטה הוזקק ללמוד בהיקש
מסמיכה, הרי לגבי שחטה נמי הכתיב 'לפני ה', ונלמד מכך שאינה
כשרה בטמאים שאינם יכולים לעמוד לפני ה'.

מתרצת הגמרא: אין הפסוק 'לפני ה' יכול למעט שחיתת טמא, שהרי
אפשר דעבד – יכול הוא לעשות סבין ארוכה ושחטו, והרי זה
נחשב 'לפני ה', שהרי השחטה עצמה נעשית בעזרה.

הגמרא מקשה על תירוצו זה: הרי בסמיכה נמי – גם כן אפשר
דמעיל ידיו וסמיך – יכול הסומך לעמוד חוץ לעזרה ולהכניס ידיו
ולסמוך, ונמצא שהסמיכה נעשית בעזרה, וכיצד נלמד מהפסוק 'לפני
ה' שאין סמיכה בטמאים. מתרצת הגמרא: קסבר התנא בברייתא,
שביאה במקצת – כניסת מקצת גופו של האדם לעזרה, שמה ביאה
– נחשבת ביאה האסורה לטמא, ולכן אינו יכול להכניס אפילו רק
את ידיו לעזרה ולסמוך, מה שאין כן בשחטה, שיכול לעמוד מחוץ
לעזרה לגמרי ולשחוט בסבין ארוכה.

הגמרא מביאה גירסא אחרת בברייתא: רב חסדא מתני איפכא –
רב חסדא שונה את הדרשה בברייתא להיפך, נאמר בתורה 'וקם'
'ושחט', מה שחטה כשרה דווקא בטהורין, אף סמיכה כשרה
דווקא בטהורין, ולגירסא זו נמצא שלומדים את דין הסמיכה מדין
השחטה.

אף לגירסא זו שואלת הגמרא: מאי שנא – במה שונה שחטה,
שסובר התנא שפסולה בטמאים מדאורייתא, אם משום דבתיב בה
'לפני ה', ולכן טמא שאינו יכול להכנס לעזרה אינו כשר לשחוט.

ובולן. הפסולין: שקיבלו הדרם. על מנת לאכול ולהקטיר חוץ לזמנו או חוץ למקומו: אם יש דם הנפש. עוד בבהמה יחזור הכשר ויקבל ויזרוק הכשר שאין מחשבתו של אלו פוסלתו בקבלה לפי שאין ראויין לה ואין מחשבה פוסלת אלא במי שראוי לעבודה דכתיב המקריב אותו לא יחשב (ויקרא ז) בראוי להקרבה הכתוב מדבר: יחזור לבשר. דלא מיפסיל בהכי ובפרק וראשון (דף יד):

שניין לה למאן דאית ליה הולכה שלא ברגל שמה הולכה למר כדאית ליה ולאידך כדאית ליה: נתנו. הפסול על גבי הכבש או שלא כנגד היסוד כו': יחזור הכשר ויקבל. אי סבירא לך דפסול עושה שיריים אשמעינן האי תנא דשלא במקומו לאו במקומו דמי לפיכך לא עשאן שיריים ואי סבירא ליה דשלא במקומו במקומו דמי והוא לה וריקה גמורה באדם פסול אשמעינן דאין פסול עושה שיריים: גמ' ה"ג ורמינהו ושחט שחיטה בור כשרה מדלא כתיב ושחט הכהן: לומר שצריכה כהונה וחלא לא נאמר בה כהן: והקריבו הכהנים. ומדכתיב בקבלה כהונה ובשחיטה לא כתיב לימד על השחיטה שכשרה בור: מה סמיכה במהורים. כדמפרש לקמיה: מדרבנן. שמה יגעו בבשר: מאי שנא סמיכה. דבטהורים מדאורייתא: דכתיב לפני ה' ושחט

ו'שחט את בן הבקר לפני ה' והקריבו' וגו', מ'קבלה' ואילך מצות כהונה, לימד על השחיטה שששירה בכל אדם. הוא הדין דאפילו לכתחילה נמי, ומשום דקא בעי למיתנא 'טמאים', דלכתחילה לא, גזירה שמה יגעו בבשר, תנא 'ששחטו', וטמא דיעבד שפיר דמי, ורמינהו 'וסמך' ו'שחט', מה סמיכה בטהורים, אף שחיטה בטהורים. מדרבנן. מאי שנא סמיכה, דכתיב 'לפני ה', שחיטה נמי, הכתיב 'לפני ה'. אפשר דעביד ספין ארוכה, ושחיט. סמיכה נמי, אפשר דמעיל ידיה וסמך. קסבר, ביאה במקצת שמה ביאה. רב חסדא, מתני אפכא, 'וסמך' ו'שחט', מה שחיטה בטהורין, אף סמיכה בטהורין. מאי שנא שחיטה, דכתיב 'לפני ה',

ה"ג נמי הוי הדיא דסוטה דקתני שלא תטמא העורה והיו זקוקין להוציאה אף חוץ לחיל לדר הבית דהא מפרש טעמא התם שמה תפרוס נדה וא"ת וכיון דטבול יום מותר בשאר העורה דכפרישית אמאי איצטרך לו למצורע בערב הפסח לדחות עשה ילך בשאר הלשכות ויכניס שם ידיו לבהונות וי"ל דלא אפשר משום דכתיב פתח אהל מועד והיינו בשער נקנור שהוא מכון כנגדו ומיהו בקדשי קדשים לא אפשר ליה לטמא לשחוט בצדי העורה ודשחיתו בצפון ולא משכחת פתח מכון לצד הצפון כדמוכח בגמ' למ"ד מרחק צפון דפריך וליעבד שפשפ משני הכל בכתב ולפירוש רבינו תנא נמי דמפרש דנטמא בעזרת נשים לא גזור מ"מ למ"ד מרחק צפון ושחט בסכין ארוכה עשרים ושתיים אמה ואין לחוש בכך והא דקאמרן דשחיטה כשירה בדיעבד ושמה יגעו בבשר נקט משום קדשים קלים וה"ר אפרים היה מפרש דמשכחת לה דשחט טמא דרך גגין ועליות דלא נחקשו ובסכין ארוכה למ"ד ביאה במקצת שמה ביאה שאין יכול להכניס שם ידו ומיהו התינן בקדשים קלים שיכול לתלות הבהמה ולשחטה אבל בקדשי קדשים לא אפשר דבעינן שחיטה על ירך כדאמר לעיל בפרק שני (דף כו.) אם לא נאמר דעביד בסכין ארוכה מן העליה והגג עד הרצפה ולהאי פירושא לא תקשי לו מנייה ממצורע שיכניס ידיו לבהונות דרך גגין ועליות ולא איצטרך לדחות עשה דהייא יעלה לגגין דרך הר הבית והחיל: ת"ל והקריבו מקבלה ואילך מצות כהונה. ואם תאמר תיפוק ליה מהיקישא דסמיכה ושחיטה דמה סמיכה בורים אף שחיטה בורים כדדריש ר"ש בריש הקומץ רבה (מנחות יט.) וי"ל דאי לא דרשא דהא הוה ממעטין שחיטה מדכתיב תשמרו את כהונתכם דמשמע אפי' שחיטה בכלל ואע"ג דאיצטרך לן לעיל ספיק' (דף יג.) והקריבו בני אהרן הכהנים לגזיש שתהא בבחן כשר ובכלי שרת מ"מ דריש מנייה שפיר מקבלה ואילך מצות כהונה: מאי שנא סמיכה דבטהורים דכתיב לפני ה'. פי' בקונטרס דהיינו מדכתיב ושחט את בן הבקר לפני ה' וכיון דבעינן תיכף לסמיכה שחיטה אין סמיכה מבחוץ ושחיטה מבפנים אלא אף הסמיכה מבפנים ואין טמא נכנס לעורה והקשה הרב רבי יעקב דאורלינ' דכפ' בתרא (דף) משמע דכתיב בסמיכה גופה לפני ה' דקאמר דאין סמיכה בבמה משום דכתיב לפני ה' ואי לא כתב בה לפני ה' אלא מקרא דשחיטה הא שחיטה גופה ישנה בבמה והתם פירש בקונטרס דהיינו קרא דכתיב בפר כהן משיח לפני ה' וסמך ומיהו לקמן בשמעתין (דף לג.) משמע בפירוש הקונ' דהא דפריך למאן דאמר תיכף לסמיכה שחיטה לאו דאורייתא מדרתא וסמך ושחט מה סמיכה בטהורים אף שחיטה בטהורים ואי אמרת לאו דאורייתא בטמאין נמי משכחת לה משמע בהדיא דלא ידעינן סמיכה לפני ה' אלא משום דתיכף לסמיכה שחיטה וצריך לדחוק ההוא דלקמן דפ' בתרא (גם זה שם) ומיהו יש ליישב דהיא דלקמן בשמעתין משום ההיא סוגיא כמאן דאמר ביאה במקצת לאו שמה ביאה דאי משום לפני ה' אפשר דמעיל ידיה וסמך אבל אי אמרת תיכף לסמיכה שחיטה לא אפשר דמרחק צפון מיהו וסמך ושחט דכתיב גבי עולה דטעונה צפון דריש בתורת כהנים בפרשת ויקרא מה סמיכה בטהורים אף שחיטה בטהורים ובהדיא דריש התם מקרא דלעיל דכתיב יקריב אותו לרצנו לפני ה' וסמך מדכתיב ממש וסמך אצל לפני ה' דריש לפני ה' ולא כפי' הקונטרס דפרק בתרא דדריש לה מקרא אחרינא דפר כהן משיח תרע דמפר כהן משיח היכי מצי למילף שאר סמיכות לפני ה' שאני ההם דקדושה חמורה היא וטמאות הפנימיות:

החמירו עליו לצאת כמו שמפרש רבינו תם משום דקשיא ליה דהתם אסר ליה לטבול יום ליכנס בעזרת נשים משום דסמוך למחנה ושכינה ואמרינן נמי בגמ' שחידשו דברים ואמרו טבול יום אל יכנס למחנה ליה פירוש לא בכל מחנה ליה דמפתח דר הבית עד שער ניקנור מחנה ליה דכתנא בתוספתא ובסיפרי ובפרק בתרא דמכילתין (דף קטז) ובבבלי (פ"א מ"ח) משמע דשרי בכלולו חוץ מעזרת נשים ואפי' טבול יום דובין חזות אלא במחנה ליה כהן עזרת נשים דסמוך למחנה שכניה קאמר ובמסכת תמיד משמע דשרי בכל מחנה ליה גבי בית המוקד שזקני בית אב ישנים שם וקתני בשאירע קרי לאחר קמח חולץ וטבול וחזור לחזיו הכהנים עד שהשערים נפתחו וחולץ לו ואין לך סמוך למחנה שכניה יותר מבית המוקד שחיצה בקודש וחוציה בחול ובסוטה פרק היה נוטל (דף כו.) (הא) דקתני והם אומרים הוציאה שלא תטמא העורה ופריך עלה מהא דדרשינן דטמא מת מותר ליכנס במחנה ליה ואפי' מת עצמו דכתיב ויקח משה את עצמות יוסף עמו עמו במחיצתו ואי דרבנן אסור מאי קושיא ומתוך כך מחלק רבינו תם דלא גזור היכא דנטמא בעורה ומורי מתוך דבעזרת נשים החמירו יותר משאר מקומות אע"פ שסומכים ממש למחנה ליה לפי שהוא מקום בניסה ויציאה לכל אדם יותר שדרך שם כבניסין לעזרת ישראל דרך שער נקנור שהוא שער האיתון המשמש הכניסה והיציאה והא דפריך בסוטה על מה שאמר הוציאה משום דקתני הוציאה תרי וימני דמשמע שהיו נבזהלים להוציאה וממהרין מאד ואי לא דאיכא איסורא דאורייתא לא היו דוחקין כל כך למחר והא דאמר בפרק אלו הן הגשרפין (סנהדרין דף פא.) כהן המשמש בטומאה אין אחיו הכהנים מביאין אותו לב"ד אלא מוציאין אותו חוץ לעזרה ומפזעין את מוחו כניזון לאו דווקא חוץ לעזרת ישראל אלא אף חוץ לעזרת נשים וחוץ לחיל ובי סמיכה

ה"ג נמי הוי הדיא דסוטה דקתני שלא תטמא העורה והיו זקוקין להוציאה אף חוץ לחיל לדר הבית דהא מפרש טעמא התם שמה תפרוס נדה וא"ת וכיון דטבול יום מותר בשאר העורה דכפרישית אמאי איצטרך לו למצורע בערב הפסח לדחות עשה ילך בשאר הלשכות ויכניס שם ידיו לבהונות וי"ל דלא אפשר משום דכתיב פתח אהל מועד והיינו בשער נקנור שהוא מכון כנגדו ומיהו בקדשי קדשים לא אפשר ליה לטמא לשחוט בצדי העורה ודשחיתו בצפון ולא משכחת פתח מכון לצד הצפון כדמוכח בגמ' למ"ד מרחק צפון דפריך וליעבד שפשפ משני הכל בכתב ולפירוש רבינו תנא נמי דמפרש דנטמא בעזרת נשים לא גזור מ"מ למ"ד מרחק צפון ושחט בסכין ארוכה עשרים ושתיים אמה ואין לחוש בכך והא דקאמרן דשחיטה כשירה בדיעבד ושמה יגעו בבשר נקט משום קדשים קלים וה"ר אפרים היה מפרש דמשכחת לה דשחט טמא דרך גגין ועליות דלא נחקשו ובסכין ארוכה למ"ד ביאה במקצת שמה ביאה שאין יכול להכניס שם ידו ומיהו התינן בקדשים קלים שיכול לתלות הבהמה ולשחטה אבל בקדשי קדשים לא אפשר דבעינן שחיטה על ירך כדאמר לעיל בפרק שני (דף כו.) אם לא נאמר דעביד בסכין ארוכה מן העליה והגג עד הרצפה ולהאי פירושא לא תקשי לו מנייה ממצורע שיכניס ידיו לבהונות דרך גגין ועליות ולא איצטרך לדחות עשה דהייא יעלה לגגין דרך הר הבית והחיל: ת"ל והקריבו מקבלה ואילך מצות כהונה. ואם תאמר תיפוק ליה מהיקישא דסמיכה ושחיטה דמה סמיכה בורים אף שחיטה בורים כדדריש ר"ש בריש הקומץ רבה (מנחות יט.) וי"ל דאי לא דרשא דהא הוה ממעטין שחיטה מדכתיב תשמרו את כהונתכם דמשמע אפי' שחיטה בכלל ואע"ג דאיצטרך לן לעיל ספיק' (דף יג.) והקריבו בני אהרן הכהנים לגזיש שתהא בבחן כשר ובכלי שרת מ"מ דריש מנייה שפיר מקבלה ואילך מצות כהונה: מאי שנא סמיכה דבטהורים דכתיב לפני ה'. פי' בקונטרס דהיינו מדכתיב ושחט את בן הבקר לפני ה' וכיון דבעינן תיכף לסמיכה שחיטה אין סמיכה מבחוץ ושחיטה מבפנים אלא אף הסמיכה מבפנים ואין טמא נכנס לעורה והקשה הרב רבי יעקב דאורלינ' דכפ' בתרא (דף) משמע דכתיב בסמיכה גופה לפני ה' דקאמר דאין סמיכה בבמה משום דכתיב לפני ה' ואי לא כתב בה לפני ה' אלא מקרא דשחיטה הא שחיטה גופה ישנה בבמה והתם פירש בקונטרס דהיינו קרא דכתיב בפר כהן משיח לפני ה' וסמך ומיהו לקמן בשמעתין (דף לג.) משמע בפירוש הקונ' דהא דפריך למאן דאמר תיכף לסמיכה שחיטה לאו דאורייתא מדרתא וסמך ושחט מה סמיכה בטהורים אף שחיטה בטהורים ואי אמרת לאו דאורייתא בטמאין נמי משכחת לה משמע בהדיא דלא ידעינן סמיכה לפני ה' אלא משום דתיכף לסמיכה שחיטה וצריך לדחוק ההוא דלקמן דפ' בתרא (גם זה שם) ומיהו יש ליישב דהיא דלקמן בשמעתין משום ההיא סוגיא כמאן דאמר ביאה במקצת לאו שמה ביאה דאי משום לפני ה' אפשר דמעיל ידיה וסמך אבל אי אמרת תיכף לסמיכה שחיטה לא אפשר דמרחק צפון מיהו וסמך ושחט דכתיב גבי עולה דטעונה צפון דריש בתורת כהנים בפרשת ויקרא מה סמיכה בטהורים אף שחיטה בטהורים ובהדיא דריש התם מקרא דלעיל דכתיב יקריב אותו לרצנו לפני ה' וסמך מדכתיב ממש וסמך אצל לפני ה' דריש לפני ה' ולא כפי' הקונטרס דפרק בתרא דדריש לה מקרא אחרינא דפר כהן משיח תרע דמפר כהן משיח היכי מצי למילף שאר סמיכות לפני ה' שאני ההם דקדושה חמורה היא וטמאות הפנימיות:

ורבי יוחנן אמר דבר תורה אפי' עשה אין בו. לפרושי ברייתא קאתי ולא לאיפולוגי דר' יוחנן לאו תנא הוא כדמוכח בפ"ק דכתובות (דף ח.) גבי חתנים מן המניין ומשני רב תנא ופליגי ואר' יוחנן לא משני הכי תרע דאי דאורייתא אם כן היה לנו לאסור מפתח דר' הבית שכל זה מחנה ליה כדאיתא בסוף מביילתין (דף קטז) ובהדיא תנן במס' בליים (פ"א מ"ח) עזרת נשים בקודשת הימנו שאין טבול יום נכנס לשם אבל בדר הבית ובחיל מותר ורבי נמי במגיד (דף ב.) דבא וישב לו אצל אחיו הכהנים ומיהו מתוך פירכות הללו מיתרצא פירכא קמייתא דאע"ג דר' יוחנן לאו תנא הוא דלמא סבר לה כמתני' דתמיד וכלים ולמאי דפירש בקונ' טעמא דברייתא דאין טבול יום של טומאת קרי נכנס לדר הבית משום דקסבר טבול יום דוב דמי ואמרינן פ' אלו דברים (פסחים סז:) זב וכל זב לרבות בעל קרי ור' יוחנן דאמר אפילו עשה אין בו משום דקסבר טבול יום דוב לאו כוב דמי אתי שפיר דפלוגתא דתנאי היא ואיכא למיד' טבול יום דוב לאו כוב דמי ומידו קשה דאי קסבר דאי תנא טבול יום דוב כוב דמי אם כן איכא לאו לאו יטמא את מתנייה ואין עשה ודחה את לא תעשה ועשה ועד קשה מדאמרינן פ' ג' מינין (נזיר דף מה.) טמא יהיה לרבות טבול יום עוד טומאתו בו לרבות מחוסר כיפורים ואי טבול יום אסור למחנה ליה למה לי קרא לרבות במחנה שכניה ומיהו מצוי למימר משום כרת איצטריך דאיידי ביה קרא שאין ענוש כרת אלא מחומת העזרה ולפינים ועוד קשה דאי טעמא דרבי יוחנן משום דקסבר דטבול יום דוב לאו כוב דמי והא רבא אית ליה חד דרבי יוחנן בפסחים פרק האשה (דף צב.) ושמעיה ליה לרבא בבריות פרק שני (דף י.) דמחוסר כיפורים דוב כוב דמי אלא ודאי הא דאמר דטבול יום דוב כוב דמי לאו לענין ביאת מקדש קאמר אלא לענין פסח הבא בטומאה לא יאכלו ממנו זבים וחבות כרפי' לעיל בריש פרק שני (דף יז) בשם ה"ר חיים ומיהו סוגיא דנזיר (דף מה.) קשה למה שפיר דטבול יום שרי במחנה ליה דמשמע התם דאפי' נאמר דטבול יום דוב לאו כוב דמי אסור ליכנס למחנה ליה דקאמר התם מה אהל מועד מחוסר כיפורים לא עילי אף התם נמי במחנה ליה מחוסר כיפורים לא עילי ומקרא דריש התם דקתי התם בברייתא ובא לפני ה' אל פתח אהל מועד לשער נקטר אימית הוא בא בזמן שטבל ועשה הערב שמש ונראה דדווקא בטבול יום דוב שלש ראיות שהוא טבול יום ומחוסר כיפורים דאיכא תרתי אקסר במחנה ליה וכי מסיק התם אלא אמר אביי טבול יום דוב לאו כוב דמי ואפי' הכי כיון דמחוסר כיפורים לא עילי כלומר דאיכא

תרתי ולא מלשון ובח דריש דאם כן גבי נזיר דבתיב יביא שתי תורים וגו' הוה לן למיידרש הכי בדאמר התם אבל טבול יום דוב בעל שתי ראיות ודבעל קרי שרי דלאו מחוסר כפרה ודאי דאמר הכא כשראה קרי בו ביום וטבל דנכנס אע"פ שהוא טבול יום וגם מחוסר כיפורים אין אלו שני הדברים על טומאה אחת אלא טבול יום משום קרי ומחוסר כפרה משום צרעתו ולפי' הקונטרס נראה דקט דקט ברייתא וראה קרי ולא טמא שרץ ונבילה דטמא שרץ ואפילו טמא מת נכנסין לדר הבית בדרשין בפסחים פ' אלו דברים (דף סז.) ובסוטה פרק היה נוטל (דף כז.) ויקח משה את עצמות יוסף עמו במדיצתו אבל לפי מה שפירשתי דרבי יוחנן לא פליגי אברייתא ולא אסור אלא מדרבנן כוליה טמאים נמי אסירי כדתנן בפ"ק דכלים החיל מקודש הימנו שאין גוים וטמאי מתים נכנסין לשם וכל שכן בעזרת נשים כדתני התם שאין טבול יום נכנס לשם וכוליה טבול יום אפילו דטמאי מת דשרץ ונבילה (א"ר) דאיידי ביה לעיל נראה לפרש דלרבותא נקט וראה קרי דאף על גב דמשתלח חוץ לשתי מחנות התירו לו משום פסח: **שחירשו** בה דברים ואמרו טבול יום אל יכנס למחנה ליה. וא"ת מנלן שחידשו מטבול יום אימא שחידשו ממת עצמו או טמא מת ויש לומר דמשמע ללא חידוש אלא על חצר חוצר היינו עזרת נשים כדמוכח ביחזקאל ואילו מת וטמא מת מצינו דאסורין אפילו בחיל: **א"ל** מטונך. פירוש ממשאך שבת להכביד עלי אבכדי עלי דאדברה משם סיעתא לדברי דשאני מצורע וכי מדנקט וראה קרי בו ביום משמע דווקא בו ביום יצא בשעת היתר דצרת ואיכא למימר מתוך שהותר לצרעתו הותר לקריו אבל מאתמול לא ואי ביאה במקצת לא שמה ביאה אפי' מאתמול נמי והשתא אתי שפיר דאי דאמר בפ"ק דיבמות (דף ח.) מי לא מודה עולא שאם ראה קרי בליל (שלישי) (שמנין) שאינו מכניס ידיו שלא יצא בשעת שהיה ראוי להכניס אפי' מנא ליה דמודה עולא אלא מדנקט בו ביום דייק דטעמא דעולא משום דהואיל והותר לצרעתו הותר לקריו ובענין זה יש לפרש מטונך דפ' חורע והלחיים (חולין דף קלב.) דקאמר התם עולא ידיב מתנתא לכהנתא אלמא דקסבר עולא כהן ואפילו כהנת הכהניב וכל מנחת כהן כליל תהיה ואמר ליה רבי מטונך אחרן ובניו כתובים בפרשה כלומר משם אבכדי עליך שהיא

ושחט את בן הבקר לפני ה' וכיון דבענין תיכף לטמיכה שחיתה אין סמיכה מבחין ושחיתה מבפנים אלא אף הסמיכה בפנים ואין טמא נכנס לעזרה: **ואין השוחט לפני ה'.** שאם רצה עומד חוץ לעזרה ושוחט בסכין ארוכה: **לפנים מן הנשחט.** לפנים מן הבחמה: **ה"ל** שוחט את בן הבקר יהיה לפני ה': **[מה]** נגיעה. סתם במקצת היא: **שחל שמיני של.** והיה לו היום ליכנס לדר הבית לחלל שער נקטור שלא נתקדש להכניס ידיו

לבחות וראה קרי ובעל קרי אין נכנס לדר הבית כדאמר' באלו דברים (פסחים דף סז) זב וכל זב לרבות בעל קרי שמשחלח חוץ לשתי מחנות כדאמרינן התם: **אע"פ שאין טבול יום אחר.** של טומאת קרי נכנס לדר הבית דקסבר טבול יום דוב כוב דמי זה נכנס ומכניס ידיו לעזרה ליתן מדם האש ומלוג השמן על בהונותיו כדי שיטהר לאכול פסחו לערב והוא ישלחנו לעזרה היום לשחוט ולזרוק עליו אבל הוא לא יכנס לעזרה (ושחוט בסכין ארוכה) דטבול יום שנכנס לעזרה בברית כדאמר' בהקומץ רבה (מנחות כז:) **מוטב יבוא עשה.** של פסח: **שיש בו כרת וידחה עשה.** דשילוח טמאים מדר הבית שאין בו כרת שאין ענוש כרת אלא מחומת העזרה ולפינים: **אפי' עשה אין בו.** בדר הבית לגבי טבול יום דקסבר טבול יום דוב לאו כוב דמי: **נכה החצר החדשה.** הר הבית שחידשו בה בהלכותיה: **אידי ואידי.** עשה של כרת טבול יום לגבי עזרה בברית הוא והא קרי מעיל לעזרה שהרי אי אפשר להוציא דם האשם לחלל השער דמיפסל בירצא: **מטונך.** ממשאך שבתא עלי להכביד אבכדי עליך ממצורע השיבות שגזירת הכתוב היא אצלן שהותרה לו ביאה במקצת שהרי מחוסר כיפורים הוא והוא מכניס ידיו לבחות: **הואיל והותר.** ביאה מקצת לצרעתו: **הותרה.** אף לטבול יום של קרי שלו: **אמר רב יוסף.** שמע מינה מדעילא דאמר הואיל ואשתרי להא איתתרי להא: **רובן.** של ציבור זבין בפסח ולא נדחית טומאת זיבה אצלן ונעשו טמאי מתים בו ביום הואיל והותרו לטומאת המת שנגררה אצלן הותרו לזיבתו: **טומאה אישתריא.** שבה אחרונה זיבה ראשונה עומדת במקומה ולא דמי למצורע דהתם איכא למימר מינו דקמייתא לא הוי אסירא ליה בתייתא לא חמירא לך מקמייתא שהרי טמא היה ומותר אבל הכא כי הוה זיבה גרידתא הוה אסירי השתא דאיתנוספא טומאה עליהו איתתרו לה: **הואיל והותרו לטומאתן.** הקדמת אינן נאסרין מחמת האחרונה שהרי אף הראשונה טומאה של כרת היתה והיו מותרים היום: **היתירא הוא.** בהיתר גמור גזרה עליו תורה ביאה במקצת:

[טומאה]

הקונטרס נראה דקט ברייתא וראה קרי ולא טמא שרץ ונבילה דטמא שרץ ואפילו טמא מת נכנסין לדר הבית בדרשין בפסחים פ' אלו דברים (דף סז.) ובסוטה פרק היה נוטל (דף כז.) ויקח משה את עצמות יוסף עמו במדיצתו אבל לפי מה שפירשתי דרבי יוחנן לא פליגי אברייתא ולא אסור אלא מדרבנן כוליה טמאים נמי אסירי כדתנן בפ"ק דכלים החיל מקודש הימנו שאין גוים וטמאי מתים נכנסין לשם וכל שכן בעזרת נשים כדתני התם שאין טבול יום נכנס לשם וכוליה טבול יום אפילו דטמאי מת דשרץ ונבילה (א"ר) דאיידי ביה לעיל נראה לפרש דלרבותא נקט וראה קרי דאף על גב דמשתלח חוץ לשתי מחנות התירו לו משום פסח: **שחירשו** בה דברים ואמרו טבול יום אל יכנס למחנה ליה. וא"ת מנלן שחידשו מטבול יום אימא שחידשו ממת עצמו או טמא מת ויש לומר דמשמע ללא חידוש אלא על חצר חוצר היינו עזרת נשים כדמוכח ביחזקאל ואילו מת וטמא מת מצינו דאסורין אפילו בחיל: **א"ל** מטונך. פירוש ממשאך שבת להכביד עלי אבכדי עלי דאדברה משם סיעתא לדברי דשאני מצורע וכי מדנקט וראה קרי בו ביום משמע דווקא בו ביום יצא בשעת היתר דצרת ואיכא למימר מתוך שהותר לצרעתו הותר לקריו אבל מאתמול לא ואי ביאה במקצת לא שמה ביאה אפי' מאתמול נמי והשתא אתי שפיר דאי דאמר בפ"ק דיבמות (דף ח.) מי לא מודה עולא שאם ראה קרי בליל (שלישי) (שמנין) שאינו מכניס ידיו שלא יצא בשעת שהיה ראוי להכניס אפי' מנא ליה דמודה עולא אלא מדנקט בו ביום דייק דטעמא דעולא משום דהואיל והותר לצרעתו הותר לקריו ובענין זה יש לפרש מטונך דפ' חורע והלחיים (חולין דף קלב.) דקאמר התם עולא ידיב מתנתא לכהנתא אלמא דקסבר עולא כהן ואפילו כהנת הכהניב וכל מנחת כהן כליל תהיה ואמר ליה רבי מטונך אחרן ובניו כתובים בפרשה כלומר משם אבכדי עליך שהיא

הוא, ואיך ידחה עשה של פסח, את העשה של ביאת הטמא למקדש.
מתרצת הגמרא: **אמר** ליה עולא לרב הושעיא, **מפניך** – ממשיך
שבאת להכביד עלי, אכביד עליך, כלומר מהברייתא שהבאת
להקשות עלי, יש לדחות קושייתך. שהרי הברייתא עוסקת במצורע,
ושאני – שונה הוא דין המצורע, שגזירת הכתוב היא להחיר לו
להכניס ידו לעזרה אף על פי שמחוסר כיפורים הוא, ואסור לו ליכנס
לעזרה, והואיל והותר לציציתו – לפי שהותר לו איסור הכנסת היד
שמחמת טומאת צרעתו לצורך מתן הבהונות, שהרי הוא עדיין
מחוסר כיפורים ויש עונש כרת בכניסתו ולעזרה, הותר לקיצי –
הותר לו גם איסור הכנסת היד שמחמת טומאת קרי, לצורך מתן
הבהונות.
הגמרא דנה בחידושו של עולא, שכשהתורה התירה איסור אחד
באופן מסוים, התירה גם אם ישנו איסור אחר שהצטרף עמו: **אמר רב**
יוסף, קפכר עולא – מדברי עולא שאמר 'הואיל והותר לצרעתו
הותר לקרי' יש ללמוד דין נוסף, נאמרה הלכה בקרבן פסח, שאם
רוב ישראל טמאים בטומאת מת, מקריבים את הפסח בטומאה, אבל
אם הם טמאים בטומאת זב, אין טומאתם נדחית ואין הפסח קרב. ולפי
דברי עולא, אם רובן של ישראל היו טמאים בערב הפסח טומאת
זבים, ונעשו בו ביום (לאחר שנטמאו בזיבה) **ממאי מתים, הואיל**
והותרו לטומאתם – כיון שהותרה טומאת המת בכדי להקריב קרבן
הפסח, הותרו לזיבתם – הותרה גם טומאת זיבתם ויקריבו את הפסח.
אביי דוחה את דינו של רב יוסף: **אמר ליה** **אביי** לרב יוסף, **מי דמי**
– וכי דומה דין זה לדינו של עולא, הרי באופן זה אירעה תחילה
טומאת זיבה, שלא הותרה כדי להקריב את הפסח, ורק אחר כך
אירעה טומאת מת שהותרה, ואם כן, **טומאה** – טומאת המת שבאה
אחרונה, לאחר שכבר היו טמאים בזיבה, **אישתראי** – היא שהותרה,
אבל טומאת זיבה שבאה קודם, **לא אישתראי** – לא הותרה
ובמקומה עומדת, ואינו דומה למצורע שקדמה טומאת צרעתו
והותרה כבר, וכיון שחל ההיתר אין טומאת הקרי שבאה אחר כך
חמורה מטומאת הצרעת כדי לאסרו, אבל כאן, שקודם נטמאו בזיבה
ואין טומאתם נדחית, לא מועיל מה שנוספה עליהם טומאה כדי
להחיר להם להקריב.
המשיך אביי **ואמר ליה** לרב יוסף, **דלמא הכי קאמר מר** – שמא גם
כוונתך היתה לאופן הזה, אם רובן של ישראל היו **טמאי מתים** בערב
הפסח, ונעשו אחר כך טמאים בטומאת זבים, **הואיל והותרו**
לזיבתם – לטומאת מת, שהיתה קודמת, הותרו אף לטומאת
זיבתם, ודין זה דומה יותר למצורע שראה קרי.
אמר ליה רב יוסף לאביי, **אין** – אכן לכך התכוונתי.
ממשיך אביי ודוחה גם דין זה: **ואבתי לא דמי** – עדיין אין דין זה
דומה למצורע שראה קרי, שהרי **מצורע** שמכניס ידו לבהונות,
היתרא הוא – היתר גמור הוא, שכן גזרה עליו התורה שיכניס ידו
אף שהוא טמא, ובאופן כזה נאמר הדין 'הואיל ואישתרי אישתרי'
הואיל והותרה טומאת צרעת לגמרי, הותרה גם טומאת קרי, מה
שאין כן **טומאה** – ציבור של טמאי מת שמקריבים קרבן פסח, לא
הותרה טומאתם, אלא **דחיה היא** – הטומאה נדחית מפני הפסח
בקושי ולא נעשית בהיתר גמור, וצריכה לריצוי הציץ. ואם כן יש
לומר **להא אידיחא** – דווקא לטומאת מת חלה הדחיה, אבל **להא**
לא אידיחא – לטומאת זיבה לא חלה הדחיה.
הגמרא מביאה את דברי רבא שחולק ודוחה את חילוקו של אביי:
אמר ליה רבא לאביי, אדרבה, אפכא משתכחא – מסתבר לומר
להיפך, **מצורע, דהיתרא הוא** – שאיסורו הותר לגמרי, יש לחלוק
על עולא ולומר **להא אישתראי ולהא לא אישתראי** – רק לענין
טומאת צרעתו התירה התורה להכנס, ולא לענין טומאת קרי, אבל
איסור **טומאה** בקרבן הבא בטומאה דחיה הוא, שלא
הטומאה לגמרי אלא רק נדחית מפני מצות הקרבת הקרבן, **מה לי**
חד דחיה מה לי שתי דחיות – אין חילוק בין דחיה של איסור אחד
לדחית שני איסורים.

הרי בסמיכה נמי כתיב 'לפני ה', ויש ללמוד מכך שסמיכה כשרה
רק בטהורים, ואם כן מדוע יש צורך ללמוד זאת בהיקש משחיטה.
מתרצת הגמרא: אין ללמוד מהפסוק שטמא אינו יכול לסמוך, שהרי
אפשר דמעיל ידיה וסמיך – יכול הטמא לעמוד חוץ לעזרה
ולהכניס ידיו ולסמוך (וסובר התנא שביאה במקצת אינה נחשבת
ביאה האסורה).
מקשה הגמרא: אם כך, בשחיטה נמי אין ראייה מהפסוק 'לפני ה'
שטמא פסול, שהרי **אפשר דעביד** – יכול הוא לעשות סבין ארוכה,
ועמוד מחוץ לעזרה, וישחית בתוך העזרה, לפני ה'. מתרצת הגמרא:
הא מני – ברייתא זו כדעת מי היא שנויה, כדעת שמעון התלמידי
היא, דתניא בברייתא, נאמר בפסוק (ויקרא כ ה) **'ושחט את בן הבקר**
לפני ה', ומשמע שרק בן הבקר צריך להיות 'לפני ה', בעזרה, ולא
– ואין צורך שיהא השוחט 'לפני ה', אלא יכול לעמוד חוץ לעזרה.
שמעון התלמידי חולק ואומר, מני שיהיו ידיו של שוחט לפני מן
הנשחט – מן הבהמה, כלומר, שגם השוחט צריך להיות בעזרה,
תלמוד לומר 'ושחט את בן הבקר לפני ה', שהשוחט את בן
הבקר יהא לפני ה', וישחט האמור בפסוק שיהא 'לפני ה', אין
הכוונה למעשה השחיטה, אלא שהאדם השוחט יהיה לפני ה'.
הגמרא מבארת את הדעה שהובאה לעיל (ע"א), שביאה במקצת
שמה ביאה: **אמר עולא, אמר ריש לקיש, טמא שחכניס ידו לפני**
מן העזרה, לוקה, שנאמר (ויקרא יב ד) **'בכל קדש לא תגע וגו'** ואל
המקדש לא תבא עד מלאות ימי טהרה, **מקיש הכתוב ביאה של טמא**
למקדש, לנגיעה של טמא בקדשים, מה נגיעה בקדשים במקצת
מגופו של הטמא שמה נגיעה לעבור בלא תעשה, שהרי סתם נגיעה
היא במקצת מגופו, אף ביאה במקצת מגופו למקדש, שמה ביאה
שהטמא לוקה עליה.
הגמרא מקשה על דברי עולא מברייתא: **איתיביה** – הקשה רב
הושעיא לעולא, מהברייתא העוסקת במצורע העומד ביום השמיני
לטהרתו, שהוא יום הבאת קרבנותיו וצריך להכניס חלק מגופו
לעזרה (הדין העזרה הפנימית שהיא מחנה שכינה) כדי לקבל מדם
האשם ומלוג השמן על תנוך אזנו ובהונות ידיו ורגליו, וכך שנינו בה,
מצורע שחל יום השמיני שלו להיות בערב הפסח, וראה קרי בו
ביום, ובעל קרי אינו יכול להכנס להר הבית (שהוא מחנה ליה),
ומכל, אמרו חכמים אף על פי שאין טבול יום אחר של טומאת
קרי נכנס להר הבית, משום שדינו כזב שאסור לו להכנס גם למחנה
לויה, ואף שטבל סובר התנא שטבול יום של זב דינו כזב, מכל מקום
טבול יום זה, שהוא גם מצורע שחל שמיני שלו בערב פסח, נכנס
להר הבית לצורך מתן הדם על הבהונות ושיוכל להכניס ידיו לעזרה
לצורך מתן הבהונות, כדי שיטהר מצרעתו ויוכל לאכול את פסחו
בערב. והטעם שהותר לו להכנס להר הבית, לפי שמוטב שיבוא
עשה של הקרבת קרבן פסח, שיש בו פרת – שהנמנע מלקיימו במזיד
עונשו כרת, וידחה עשה של כניסת בעל קרי להר הבית, שאין בו
כרת.
ורבי יוחנן אמר – רבי יוחנן חולק וסובר שדבר תורה – מדאורייתא,
טבול יום מטומאת קרי, **אפילו עשה אין בו** שלא להכנס להר הבית,
שנאמר (דה"ב כ ה) **'ועמוד יהושפט בקהל יהודה וירושלם בבית ה'**
לפני הַחֵצֵר הַחֻדְשָׁה, וזהו כינוי להר הבית, ומאי – מדוע נקרא שמו
חצר החודש, אמר רבי יוחנן, לפי שחידשו בה דברים (הרבה) של
הלכה, וכך אמרו, 'טבול יום' אל יכנס למחנה לויה, הרי שאיסור
זה מדרבנן. ואף שזב אסור מהתורה במחנה לויה, סובר רבי יוחנן
שטבול יום של זב, אינו כזב. אבל התנא בברייתא שסובר שעובר
בעשה, סובר שטבול יום של זב, הרי הוא כזב.
מסיים רב הושעיא את קושייתו: **ואי אמרת ביאה במקצת שמה**
ביאה – ואם תאמר שביאה במקצת נחשבת לביאה ואסורה, **הכי**
מעיל ידיה בבהונות – איך מצורע זה שהוא בעל קרי מכניס ידיו
לעזרה למתן בהונות, הרי **אידי ואידי** – זה וזה, כלומר גם מצות
אכילת הפסח וגם האיסור לטמא להכנס לעזרה, **עשה שיש בו פרת**

אומרת הגמרא: מְבַלְל – מתוך דבריהם של אביי ורבא יש ללמוד, דְּתַרְוִיחָהּ סְבִירָא לָהּ – ששניהם סוברים שמומָאָה דְּחוּיָהּ הִיא בְּקֶרֶן צְבוּר, כלומר, דין זה שקרבן ציבור קרב בטומאה כאשר רוב הציבור נטמא, אין זה משום שהטומאה הותרה לגמרי באופן זה, אלא נדחית היא בקושי, מפני מצות הקרבת הקרבן.

הגמרא חוזרת לדברי עולא שאמר 'ביאה במקצת שמה ביאה/ ומנסה לסייע לדבריו מברייטא: לִימָא מְסִייעָ לִיה – האם נאמר שיש ראייה מהברייטא לדברי עולא, שכך שנינו בה, כָּל הַסְּמִיכוֹת' על הקרבנות ו-שבעל הקרבן סומך את ידו על ראש הבהמה קודם השחיטה וְשָׁהִיו שָׁם – במקדש, קוֹרָא עֲלֵיהֶן אֲנִי – נאמר בהם הדין תִּכְף לְסְמִיכָה שְׁחִיטָה, כלומר שהשחיטה צריכה להיות מיד לאחר הסמיכה בלי הפסק, חוץ מזה – מסמיכת אשם מצורע, שְׁחִיטָה נעשית בַּשָּׁעַר נִקְנוֹר, ואחר הסמיכה היו מכניסים את הקרבן לעזרה ושוחטים אותו וזהו הפסק ביניהם, לפי שֶׁאֵין הַמְצוּרַע יָכוֹל לִכְנֹס לְשָׁם – לעזרה כדי לסמוך, עַד שְׁמִינָן עָלָיו מִדָּם חֲטָאתוֹ וּמִדָּם אֲשָׁמוֹ. מסיימת הגמרא את הראיה: וְאִי אִמְרַת – ואם תאמר שביאה בְּמִקְצַת לֹא שָׁמָּה בִּיָּאָה, מדוע באשם מצורע אי אפשר לקיים את הדין של תיכף לסמיכה שחיטה, לִיעֲיִיל יִדְיָה וְלִסְמוֹךְ – הרי יכול המצורע להכניס ידיו לעזרה ולסמוך על הקרבן וישחטוהו שם מיד.

דוחה הגמרא את הראיה: אֲמַר רַב יוֹסֵף, הָא מְנִי – ברייתא זו כדעת מי היא, כרבי יוסי ברבי יהודה היא, דְּאֵמַר, מִרְחָק צָפוֹן, כלומר, צפון העזרה הכשר לשחיטת קדשי קדשים, רחוק מן הפתח עשרים ושתיים אמה, ואשם מצורע, נחשב ל'קדשי קדשים' ששחיטתם בעזרה בצד צפון, ולדעת רבי יוסי ברבי יהודה, המקום הכשר לשחיטתם הוא רק מה שכנגד המזבח, עד כותל העזרה שבצד צפון, וקצה המזבח לצד מזרח רחוק עשרים ושתיים אמה מפתח העזרה המזרחי, ודיינו שער נקנור. ולכן אף אם יכניס המצורע ידיו לעזרה ויסמוך, יוצרכו להוליך את האשם מבסמוך לשער ניקנור עד לצפון למזבח, ויהיה הפסק בין הסמיכה לשחיטה. ואם כן, אין ראייה שביאה במקצת שמה ביאה.

שואלת הגמרא: אם הטעם שאי אפשר לשחוט במקום הסמיכה הוא משום שצריך לשחוט כנגד המזבח, וְלִיעֲבֹד פִּישְׁפֹּשׁ – הרי אפשר לעשות פתח קטן בכותל העזרה הצפוני כנגד המזבח, כדי שיכניס המצורע ידיו לסמוך על אשמו, ובעל כרחך הטעם שלא עשו כן הוא משום שביאה במקצת שמה ביאה ואין המצורע יכול להכניס את ידיו כלל. משיבה הגמרא: אֲבִי וְרַבָּא דְּאֵמְרֵי תַרְוִיחָהּ – אמרו שניהם ליישב קושיא זו, אי אפשר לעשות פתח בעזרה במקום שלא נמסר מה' לעשות בו פתח, משום שאמר דוד המלך (דהי"א א' כח יט) 'הִבַּל בְּקֶתֶב מִיַּד ה' עָלַי הַשְׁבִּיל (את) בַּל מְלֹאכֶת הַתְּבִנִּית', כלומר, פתחי העזרה, מדותיה ובנין הבית, הכל נמסר מיד ה' ואי אפשר לשנות מכפי שנמסר.

הגמרא דוחה את הראיה בדרך אחרת: אִיכָּא דְּאֵמְרֵי, כך אֲמַר רַב

יוֹסֵף לדחות את הראיה, אף שביאה במקצת אינה נחשבת לביאה, והלכה כרבי שכל צד צפון שבעזרה כשר לשחיטת קדשי קדשים, מכל מקום אי אפשר שהמצורע יעמוד בפתח ויכניס ידיו ויסמוך, משום שְׁכָל הַסּוּמָךְ, ראשו ורובו מְכֻנִּים – הסומך צריך להכניס את ראשו ורוב גופו כדי לסמוך, מֵאִי מְעַמָּא, לפי שסמיכה בְּכָל כְּחוֹ בְּעֵינָי – צריך לעשותה בכל כוחו ולא ניתן לעשותה אלא אם כן מכניס רוב גופו לעזרה, הִלְכָּהּ לֹא אִפְשָׁר.

הגמרא חוזרת לבאר את דברי הברייטא שבאשם מצורע אי אפשר לקיים 'תכף לסמיכה שחיטה/ ומבררת: מֵאִי קָסְכֶּר – מה סובר התנא שאמר כן, אִי קָסְכֶּר שְׁחִיב סְמִיכַת אֲשָׁם מְצוּרַע היא מדאורייתא, וכן סובר שגם דין 'תכף לסמיכה שחיטה/ הוא דאורייתא, למה המצורע סומך מחוץ לעזרה, לִיעוֹל וְלִסְמוֹךְ לְהֵיכָל – יכנס לעזרה ויסמוך כדרכו, דְּרַחֲמֵנָא אֲמַר – שהרי כך ציוותה התורה.

מבאר הגמרא: אֲמַר רַב אֲדָא בְּרַ מִתְנָה, אמנם תנא זה סובר שסמיכת אשם מצורע דאורייתא, ותכף לסמיכה שחיטה דאורייתא, ומן התורה המצורע צריך להכנס לעזרה ולסמוך, אבל חכמים אסרו עליו להכנס, גְּזֵירָה שְׁמָא יִרְכָּה בְּפִסְעוֹת יוֹתֵר מִכְּפִי הַצּוֹרֵךְ, ויתחייב כרת.

הגמרא מביאה ביאור נוסף: אִיכָּא דְּאֵמְרֵי, כך אֲמַר רַב אֲדָא בְּרַ מִתְנָה, תנא זה סובר שסְמִיכַת אֲשָׁם מְצוּרַע דאורייתא, וְתִכְף לְסְמִיכָה שְׁחִיטָה' לֹא דאורייתא, וכיון שמן התורה אפשר לסמוך מחוץ לעזרה ואחר כך להכניס את הבהמה לעזרה ולשחוט, אם כן אף שהתורה ציוותה על המצורע לסמוך, אין מזה ראייה שהתורה התירה לו להכנס לעזרה.

מקשה הגמרא על ביאור זה מברייטא: מִיִּתְיָבִי – יש להקשות ממה ששנינו בברייטא, נאמר בתורה (ויקרא ד') 'וְסִמְךָ יָדוֹ עַל רֹאשׁ הָעֶלֶף', ואחרי כן בסמוך נאמר (שם א ד') 'וְשָׁחֲטָה אֶת בֶּן הַבָּקָר לִפְנֵי ה'', וכתבה התורה שני דינים אלו בסמיכות, כדי ללמוד בהיקש, מָה סְמִיכָה כשרה רק בְּפִתְחוֹרֵינָי, אִף שְׁחִיטָה כשרה רק בְּפִתְחוֹרֵינָי. וְאִי אִמְרַת – ואם אתה אומר שדין תכף לסמיכה שחיטה הוא לֹא – אינו מדאורייתא, אם כן בְּמִטְמָאִין נִמְי מְשַׁבְּחַת לָהּ – בטמאים גם יתכן למצוא סמיכה, שהרי הדין שסמיכה אינה כשרה אלא בטוהרים, נלמד ממה שכתוב בשחיטה 'לפני ה'' כלומר בעזרה, ואי אפשר שהסמיכה תהיה מחוץ לעזרה, שהרי תכף לסמיכה שחיטה, ולכן יש צורך שיכנס הסומך לפניו, וטמאים שאינם יכולים להכנס לעזרה אינם סומכים, אבל אם דין זה אינו אלא מדרבנן, אם כן מניין שטמאים אינם כשרים לסמוך, הרי יכול הטמא לסמוך מחוץ לעזרה, והטהור יכניס את הקרבן וישחוט.

מתרצת הגמרא: אֲלֵא אִפְשָׁה – יש ליישב להיפך, שהתנא סובר שסְמִיכַת אֲשָׁם מְצוּרַע לֹא דאורייתא, אלא מדרבנן, וְתִכְף לְסְמִיכָה שְׁחִיטָה' דאורייתא, וכיון שהסמיכה עצמה היא רק מדרבנן, לא הותר למצורע האיסור להכנס לעזרה.

[זומאח] דחיה היא. כלומר בקושי נדחית אצלה דחיה בעלמא על ידי נשיאות עון שהצין מרצה ולא בהיתר גמור לטומאת מת אידחי ולא לטומאת זיבה: דתרווייהו. **אבי ורבא סבירא להו זומאח דחיה היא בצבור ונ"ט למיהו מאן דאמר בפ"ק דיומא (דף ו:)** דאמר הותרה היא בצבור יחיד במקום רבים: לימא מסייע ליה.

לעולא דאמר ביאה במקצת שמה ביאה:

תבא לסמיכה שחיטה. כדתיב וסמך ושחט:

חזין מזו. של אשם מצורע: שהיתה בשער

נקמור. הוא שער המזרחי כדתנן בשקלים (פ"ו

מ"א) שבמזרח שער נקמור וחלל שער לא

נתקדש בקדושת העזרה כדאמר' בבבא

צולין (פסחים פה:) לפי שהמצורע עומד שם

ומכניס ידיו לעזרה ושם מוציאן לו את

האשם וסומך עליו וחורר ומכניסו למקום

שחיטתו ושחטו מפני שאין מצורע יכול

ליכנס בעזרה ולסמוך: עד שמזין עליו מר

חטאתו. הוא עליו ממש קאמר שאין נותנין על

בהונות אלא מדם האשם אלא שזורקין

בשביל דם חטאתו ודם אשמו: ליעיל ידיו.

לתוך הפתח ולסמוך ולישחיה אצל הפתח

דהא כל הפתחים שהיו שם רחבן עשר אמות

וחמש מהן בצפון וחמש מהן בדרום שהפתח

מכוון כנגד פתחו של היכל באמצע העזרה

ויכול לשחוט לפני צפונה של פתח דהוה ליה

צפון וקס"ד רבי היא דאמר כל צפון העזרה

כשר לשחית' קדשים ואף צפון שבמקום

דריסת רגלי כהנים וישראל כדאמר לעיל:

מרחק צפון. צפון הכשר (מהן) לשחיטת

קדשי קדשים רחוק מן הפתח יותר מכ"ב אמה

מקום דריסת ישראל ומקום דריסת כהנים

דכל אחת מהן י"א אמה במסכת מדות (פ"ד)

וכר' רבי יוחנן דאמר (יומא דף לו.)

איהו צפון מקדש מזבח ועד כותל העזרה

כנגד צפונה של מזבח ותו לא הילכך צריך להחזירו בצפון המזבח וליכא תבא לסמיכה

שחיטה: **חכי גרסינן וליעבר פישפש.** ופירושו פתח קטן כדתנן במסכת שקלים

שבמזרח בשער נקמור ושני פשפשין היו לו אחד מימינו ואחד משמאלו והן מחשבון

פתחים שהיו משתחים כנגד הפתחים והכא פרכינן וניעביד פתח קטן בכותל צפוני

של עזרה כנגד המזבח ויעמוד מצורע בחללו ויכניס ידו ויסמוך אי לאו דיבאה

במקצת שמה ביאה: **הכל בכתב.** כך אמר דוד כל פתח העזרה ומדוניה ובנין כל

הבית נגמר לי מיד ה' ואין להוסיף על החשבון וביאה במקצת לא שמה ביאה: **אמר**

רב יוסף. לעולא רבי היא ודקאמרת ליעול ולסמוך כל הסומך בו: **מאי קסבר.** האי

תנא דאמר כל הסמיכות צריכות תבא לסמיכה שחיטה חזין מזו: ליעול ולסמוך

בהריא. דרחמנא אמר לו שיכנס ויסמוך: **שמא ירבה בפסיעות.** לאחר שסמך אם יכנס

פסיעה לצד פנים יותר משהיה צריך נמצא ענוש כרת: **סמיכת אשם מצורע**

דאורייתא. כשאר אשמות דגמרינן להו סמיכה מדיקשא דכחטאת כאשם בפ"ק

(לעיל י"א). תבא לסמיכה שחיטה **לאו דאורייתא.** דלא משמע ליה וסמך ושחט

במקום שסומך ישחוט: **מיתבי וסמך ושחט.** האי דסמכינהו קרא להדיקשא סמכינהו

כדאמר' מה סמיכה בטחורים כ' וסמיכה דפשיטא לן בה משום דכתיב לפני ה'

בשחיטה דצריכה שתהא לפניו ומשום דתבא לסמיכה שחיטה צריך שיכנס הסומך

לפנים ולעמוד טמא מבחוץ ולסמוך בפנים אי אפשר כדאמרן לעיל שראשו ורובו

מכניס: **ואי אמרת לאו דאורייתא.** היכי פשיטא ליה סמיכה בטחורין: **בטמאין נמי**

איתא. שסומך בחוץ ומכניסה טהור לפניו ושחט: **סמיכת אשם מצורע לאו**

דאורייתא. קסבר שאינו בכלל אשמות שהרי אינו בא אלא להכשיר:

רבינא

אשם מצורע זוכה ודבר תימה הוא אמאי: **איפוך** סמיכת אשם מצורע לאו דאורייתא. לעיל בפ"ק (דף י"א) ילפינן שאר אשמות מדכתיב כחטאת וכאשם מה חטאת טען סמיכה אף אשם

טען סמיכה ואם כן קשה אפילו אשם מצורע נמי ומה שפירש בקונטרס דקסבר אינו בכלל שאר אשמות משום דאיתו בא אלא להכשיר קשה הוא דאמרין פרק קמא

דיבמות

מכלל דתרווייהו סבירא להו, זומאח, דחיה היא בצבור.

לימא מסייע ליה, כל ה'סמיכות' שהיו שם, קורא אני

עליה, תבא לסמיכה שחיטה. חזין מזו שהיתה בשער

נקמור, שאין מצורע יכול ליכנס לשם, עד שמזין עליו

מדם חטאתו ומדם אשמו. ואי אמרת, ביאה במקצת לא

שמה ביאה, ליעיל ידיו ולסמוך. אמר רב יוסף, הא מני,

רבי יוסי ברבי יוחנן היא, דאמר, מרחק צפון. וליעבר

פישפש, אבי ורבא דאמרי תרווייהו, 'הכל בכתב מיד ה'

עלי השביל (את) כל מלאכת התכנית. איכא דאמרי,

אמר רב יוסף, כל הסומך, ראשו ורובו מכניס. מאי

מעמא, כל כחו בעינו, הלכך לא אפשר. מאי קסבר, אי

קסבר, סמיכת אשם מצורע דאורייתא, ו'תבא לסמיכה

שחיטה', דאורייתא, ליעול ולסמוך להדיא, דרחמנא

אמר. אמר רב אדא בר מתנה, גזירה שמא ירבה

בפסיעות. איכא דאמרי, אמר רב אדא בר מתנה, סמיכת

אשם מצורע, דאורייתא. ו'תבא לסמיכה שחיטה', לאו

דאורייתא. מיתבי ו'סמך' ו'שחט', מה סמיכה בטחורין,

אף שחיטה בטחורין. ואי אמרת לאו דאורייתא, בטמאין

נמי משפחת לה. אלא איפוך, סמיכת אשם מצורע

לאו דאורייתא, ו'תבא לסמיכה שחיטה' דאורייתא.

רבינא

וכתיב הכל בכתב אין זה חשוב כמו קרא דכין דלא כתב בהדיא בקרא שיהנוג כיסוי הדם

במוקדשין:

ניעול וניסמוך. כיון דלא איפשר בענין אחר ולא מייקיימא סמיכה בטרהר ולא דמי לשאר

(טמאים) שנשלחין קרבנותיהם ולא אמרינן ניעול וניסמוך דמייקיימא סמיכה דידהו

בטהרה: **סמיכת** אשם מצורע לאו דאורייתא. ואמרין אקפו ידייכו דלא תיהיו עבדה

בקדשים ומתוך כך שמעתא אתי שפיר הא דאמר בריש התערוכות (לקמן דף עו.) גבי ספק

מצורע שמביא אשמו ולונו עמו ואומר אם מצורע הוא זה אשמו כ' ואותו אשם טען

סמיכה ובהונות והשתא למה לי למיתני סמיכה בין יד אשם בין לא ידא (אשם) בעי סמיכה

אלא משום דסמיכת אשם מצורע לאו דאורייתא וקאתי לאשמועינן טעון סמיכה

(דאורייתא) משום ספיקא דשלמים וכן לעיל בריש מבילתין (דף ד') גבי אשם דפריך מה

לשלמים שכן טענינן סמיכה משום אשם מצורע נקט סמיכה ולא כפי' הקונטרס דלא גריס

סמיכה כדפרישית בפ"ק והא דתנן בפ' כל התירי (לקמן צ') כל אשמות באין בני שתי שנים

ובכסף שקלים חוץ מאשם נזיר ואשם מצורע לא מצי למיתני כל אשמות טענינן סמיכה חוץ

מאשם נזיר ואשם מצורע כיון דמדברנן מיהא טעון סמיכה והא דתנן בפ' כל המנחות באות

(מנחות דף סא.) רבי שמעון אמר שלשה מינים טענינן שלש מצות שתיים בכל אחד ואחד

והשלישית אין בהן אשם מצורע טעון סמיכה ותנפוח חי ואין בו תנפוח שחוט לאו משום

שתהא סמיכה דאורייתא והא דפריך בגמ' ויהא אשם מצורע טעון תנפוח שחוט מקל וחומר

ומה ובחי שלמי יחיד שאין טענינן תנפוח חיים טענינן תנפוח כ' לא שייך למפריך מה לשלמי

יחיד שכן טענינן סמיכה דאורייתא כיון דמתנפוח אנתופה עביד קל וחומר ומיהו קשה דפריך

התם ויהיו שלמי ציבור טענינן סמיכה מקל וחומר ומה שלמי יחיד שאין טענינן תנפוח חיים

טענינן סמיכה מקל וחומר כ' אמאי לא קאמר אשם מצורע זוכה שטעון תנפוח מחיים ואין

טעון סמיכה ובתורת כהנים בפרשת צו את אהרן עביד נמי קל וחומר כי האי גזונא וקאמר

טעון סמיכה ובתורת כהנים בפרשת צו את אהרן עביד נמי קל וחומר כי האי גזונא וקאמר

טעון סמיכה ובתורת כהנים בפרשת צו את אהרן עביד נמי קל וחומר כי האי גזונא וקאמר

טעון סמיכה ובתורת כהנים בפרשת צו את אהרן עביד נמי קל וחומר כי האי גזונא וקאמר

טעון סמיכה ובתורת כהנים בפרשת צו את אהרן עביד נמי קל וחומר כי האי גזונא וקאמר

טעון סמיכה ובתורת כהנים בפרשת צו את אהרן עביד נמי קל וחומר כי האי גזונא וקאמר

טעון סמיכה ובתורת כהנים בפרשת צו את אהרן עביד נמי קל וחומר כי האי גזונא וקאמר

טעון סמיכה ובתורת כהנים בפרשת צו את אהרן עביד נמי קל וחומר כי האי גזונא וקאמר

טעון סמיכה ובתורת כהנים בפרשת צו את אהרן עביד נמי קל וחומר כי האי גזונא וקאמר

טעון סמיכה ובתורת כהנים בפרשת צו את אהרן עביד נמי קל וחומר כי האי גזונא וקאמר

טעון סמיכה ובתורת כהנים בפרשת צו את אהרן עביד נמי קל וחומר כי האי גזונא וקאמר

טעון סמיכה ובתורת כהנים בפרשת צו את אהרן עביד נמי קל וחומר כי האי גזונא וקאמר

טעון סמיכה ובתורת כהנים בפרשת צו את אהרן עביד נמי קל וחומר כי האי גזונא וקאמר

טעון סמיכה ובתורת כהנים בפרשת צו את אהרן עביד נמי קל וחומר כי האי גזונא וקאמר

טעון סמיכה ובתורת כהנים בפרשת צו את אהרן עביד נמי קל וחומר כי האי גזונא וקאמר

טעון סמיכה ובתורת כהנים בפרשת צו את אהרן עביד נמי קל וחומר כי האי גזונא וקאמר

טעון סמיכה ובתורת כהנים בפרשת צו את אהרן עביד נמי קל וחומר כי האי גזונא וקאמר

טעון סמיכה ובתורת כהנים בפרשת צו את אהרן עביד נמי קל וחומר כי האי גזונא וקאמר

טעון סמיכה ובתורת כהנים בפרשת צו את אהרן עביד נמי קל וחומר כי האי גזונא וקאמר

טעון סמיכה ובתורת כהנים בפרשת צו את אהרן עביד נמי קל וחומר כי האי גזונא וקאמר

טעון סמיכה ובתורת כהנים בפרשת צו את אהרן עביד נמי קל וחומר כי האי גזונא וקאמר

טעון סמיכה ובתורת כהנים בפרשת צו את אהרן עביד נמי קל וחומר כי האי גזונא וקאמר

טעון סמיכה ובתורת כהנים בפרשת צו את אהרן עביד נמי קל וחומר כי האי גזונא וקאמר

טעון סמיכה ובתורת כהנים בפרשת צו את אהרן עביד נמי קל וחומר כי האי גזונא וקאמר

דיבמות (דף ז.) ולקמן בריש איחור מקומן (דף מט.) לפי שיצא אשם מצורע לידון בדבר
החדש בבחן יד ובבחן רגל יכול לא ידא טעון מתן דמים ואימורים לגבי מזבח ת"ל כחטאת
כאשם הוא לכהן מה חטאת טעונה וכו' ואם כן נימא מה חטאת טעונה סמיכה ומתן דמים
ואימורים לגבי מזבח אף אשם כו':

לענין מלקות איתמר. פירש בקונטרס אבל

לא לענין כרת דתותביה מצורע
שראה קרי והקשה ה"ר חיים דאבתי איכא
לאקשרי דאין עשה דוחה לא תעשה ועשה לאו
דנגיעה במקצת וטמא יהיה לרבות טבול יום
ועוד קשיא ליה אפילו לאו גרידא הכי דחי ליה
הא בעידנא דמיעקר לאו לא מייקשים עשה ויש
לומר דעשה שיש בו כרת חמור ודחי ליה
כדאשכחן בפרק תמיד נשחט (פסחים נט.)
דעשה שיש בו כרת דוחה עשה דהשלמה אע"ג
דבעלמא אין עשה דוחה עשה ואם תאמר והלא
גבי עשה דמצורע דחמיר משום שלום בית ודחי
עשה אפילו הכי לא דחי לא תעשה בהדי עשה
כדקאמר גבי שילוח הקן (חולין קמא.) לא
צריכא שנטל' ע"מ לשלחה דלאו ליכא וי"ל
דעשה דמצורע אף ע"ג דחמיר כיון דליכא כרת
לא דחי לתרייהו אבל בפסח איכא כרת הכי
גרסין רבי יוחנן אומר אינו לוקה גבי חומרות
דתרומה דקאמר שכן מחפ"ז הוה מצי למחשב
נמי נגיעת קודש דלוקה בתרומה ולא בקודש
לרבי יוחנן ועוד יש חומרות הרבה כדפירש'
ביבמות: **ההוא** בתרומה כתיב. הקשה ה"ר
חיים מכל מקום לילקי בקודש כדאשכחן בפ"ק
דבריות (דף ד.) דאובל חלב המוקדשין לוקה שלש משום וכל זר לא יאכל קודש אע"ג
דתרומה כתיב כיון דכתיב לשון קודש ותיירך דהתם איכא מעילה שהוא נזהה ילפי' חט
חט מתרומה כדאמר גבי הויד במעילה ובכל דוכתא ילפינן מעילה חט חט מתרומה אבל
לענין שאר לאוין לא ילפינן ללקות על קודש כמו על תרומה דחטאה בשגגה במעילה
כתיב ובנוגע בקודש ליכא מעילה וה"ר יעקב דאורלינ"ש לא גריס וכל זר לא יאכל קודש אע"ג
אזהרה לאובל בשר קודש מנין. תימא תיפוק ליה מלא תוכל לאכול בשעריך כי היכי דנפקא לן ב' הערל (יבמות דף עג.) מעשר וביכורים דאובלן בטומאת עצמן לוקה מדכתיב לא
תוכל לאכול בשעריך ולחלן הוא אומר בשעריך תאכלנו הטמא והטהור יחדו יאכלנו דאפי' טמא וטהור אוכלין בקערה אחת וקאמר רחמנא לך בשעריך תאכלנו הכא לא תוכל
לאכול ובין בטומאת הגוף ובין בטומאת עצמן איירי קרא ובהוא שמעתא גופה קשה דקאמר גבי מעשר וביכורים טומאת הגוף בהדיא כתיב ביה לא יאכל מן הקדשים כי אם רחץ ואמאי
איצטריך והלא מהאי קרא תיפוק לן תרייהו טומאת הגוף וטומאת בשר ויש מפרש דלא מצי לאפוקי מהאי קרא אלא טומאת הגוף הנזהגת במעשר דכתיב בקרא הילכך צריך קרא בטבול יום
שמותר במעשר שמוחרר על אכילת קדשים וקשה מדאמרין בפרק כל שעה (פסחים כד.) והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל למה לי מלא תוכל לאכול בשעריך נפקא הא לא נפקא לן
מהתם אלא טומאת הגוף הנזהגת במעשר ואיצטריך והבשר לטמאים דטהורים במעשר ושמן קרא דלא תוכל הוה מוקמינא לדיוקא בטמא האובל דחמיר טפי אי לאו דכתיב קרא בעלמא
ואזהרה לטומאת בשר לא הוה ידענא:

תניא כוותיה דריש לקיש בכל קדש לא תגע. תימא דהכא משמע דרך ברייתא מוקמא להאי קרא בקודש ולא בתרומה ובפ' הערל (יבמות עה.) אמרין ואיבעית אימא נגיעה דתרומה
מהכא נפקא דתניא בכל קדש לא תגע ומייתי דך ברייתא ויש לומר דהתם קאי אקריא דנגיעה דמעשר ותרומה דלעיל מיניה מקשי ואיפוך אנא צריך לחלק בין נגיעה לאכילה
דתרומה ולהכי מייתי ראייה מהך ברייתא דגבי קודש נגיעה כאכילה והוא הדין בתרומה ועוד קשיא דבההיא שמעתא דהתם ובפרק קמא דשביעות (דף ז.) אמרין בכל קודש לא תגע
לרבות את התרומה וברייאת היא תורת כהנים ובאכילה דתרומה מיירי כדמוכח שמעתא דהתם דקאי אהא דקאמר אי סלקא דעתך לתרומה גזירת ושפחה בנות מיכל תרומה ניהו ואי
במגע הא ודאי בנות מגע ניהו אלא באכילה מיירי והשתא ההיא דרשא כמאן לא כריש לקיש דמוקי ליה לאזהרה לטמא שאכל את הקדש מדאיתקש קודש למקדש ומדאפקיה בלשון
נגיעה אפקיה לאזהרה לנוגע בקודש ומרביא דבכל אזהרה לאובל לפני וזיקא אבל לתרומה לא מוקי ליה כלל אלא נפקא ליה לאזהרה לאובל תרומה מאיש איש ורבי יוחנן מוקי לא
תגע אזהרה לנוגע בתרומה אבל לאובל לא מוקי ליה ותיירך ה"ר אפרים האי דמוקי ליה ביבמות ודף עה. ושם ד"ה והכתיב 'אזהר' לאובל תרומה היינו למאן דמוקי קרא דאיש איש מורע
אחרן בוב בעל שלש ראיות ולא יאכל עד אשר יטהר עד דמייתי כפרה ולקודש כדקאמר התם ואם כן אזהרה לאובל תרומה מנא ליה אלא מבכל קודש לא תגע אע"ג דהתם פריך לתנא
דמוקי ליה בוב בעל שתי ראיות מכל מקום פריך שפיר דהא איכא מאן דמוקי ליה בתרומה אע"ג דגזירת ושפחה לאו בנות מיכל תרומה ניהו אף על גב דבאכילת קדשים מצרכין תרי
קראי חד בוב וחד ביולדת (וגבי תרומה לא) צריכי כיון דחזוין כבר באכילת קודש דוב ויולדת שוין ה"ג גבי אכילת תרומה ועוד יש לומר דבתרומה דלא תליא בכפרה לא בעי תרי קראי
לזב ויולדת אלא דווקא למקדש שצריך להמתין הכפרה:

לזב ויולדת אלא דווקא למקדש שצריך להמתין הכפרה:

רבינא אמר. הא דאמר עולא לעיל משמיה דריש לקיש בביאה מקצת: לענין מלקות
אמר. כדקאמר לוקה בהדיא אבל לא לענין כרת דתותביה מצורע שראה קרי דכי
איתקש ביאה לנגיעה לאזהרה איתקש דכתיב לא תבא אבל לעונש לא איתקש
דאין עונש בנגיעה: **לטמא שנגע בקדש איתמר.** לא יליף ריש לקיש מלקות מההוא
קרא אלא לטמא שנגע בקדש ולא איירי
בביאת מקדש כלל: **בתרומה כתיב.** כדמוכח
סיפיה דקרא עד מלאת ימי טהרה שיעריב
שמשא שהיא טבולת יום ארוך שטובלת
בשביעי לליתרה וכל ימי טהרה שלה (והרין)
היא כטבולת יום וביום מ' ואחד מביאה
קרבה ומדכתיב לא תגע עד מלאת אבל
משימלאו ימיה תגע ואפי' מחוסרת כפרה
ע"כ בתרומה כתיב דלענין קדש עד שתביא
כפרתה והכי מוקמינן להאי קרא ביבמות
בהערל וכיון דבתרומה כתיב לא ילפינן
מלקות דקדש ואפילו בקי' דאין מזהירין מן
הדין: **לאובל בשר קדש.** בטומאת הגוף: **בכל**
קדש לא תגע. ודרשינן לקמן אזהרה לאובל:
טומאתו טומאתו. כתיב בברית באובל קדש
בטומאת הגוף וטומאתו עליו וכתיב בביאת
מקדש עוד טומאתו בו מה ביאת מקדש איכא
אזהרה ולא יטמאו את מחניהם אף טומאת
הגוף דאובל קודש תיפוק ליה אזהרה מהכא:
ומשני טמא שנגע נפקא לן מדאפקיה בלשון
נגיעה: **אזהרה לאובל.** עיקר קרא מייריש
מדאיתקש קדש למקדש בהאי קרא דרשינן
מה ביאת מקדש דבר שיש בו כרת אף אזהרת
קודש דבר שיש בו כרת והיינו אכילה דאילו בנגיעה לא אשכחן כרת ומיהו אזהרה
לנוגע נפקא לן מיניה מדאפקיה בלשון נגיעה: **תניא** כוותיה דריש לקיש. דאזהרה
לאובל קדש מהכא:

רבינא אמר, לענין מלקות, איתמר. כי אתא רבין אמר
רבי אבהו, לענין טמא שנגע בקודש, איתמר. דאיתמר,
טמא שנגע בקודש, ריש לקיש אמר לוקה, רבי יוחנן
אמר אינו לוקה. ריש לקיש אמר לוקה, 'בכל קדש לא
תגע, ורבי יוחנן אמר, אינו לוקה, ההוא בתרומה כתיב.
וריש לקיש, האי קרא, להכי הוא דאתא, האי מייבשי
ליה, אזהרה לאובל בשר קודש. דאיתמר, אזהרה לאובל
בשר קודש, מנין. ריש לקיש אמר, 'בכל קודש לא תגע.
רבי יוחנן אמר, תני פרדלא, אתיא 'טומאתו' 'טומאתו'
מביאת מקדש. מה לחלן, עגש וזהויר. אף כאן, עגש
וזהויר. טמא שנגע בקודש, מדאפקיה רחמנא בלשון
נגיעה. אזהרה לאובל, מדאיתקש קודש למקדש. תניא
כוותיה דריש לקיש 'בכל קודש לא תגע, אזהרה
לאובל. אתה אומר אזהרה לאובל, או אינו אלא לנוגע,
תלמוד לומר 'בכל קודש לא תגע ואל המקדש לא
תבא, מקיש קודש למקדש. מה מקדש, דבר שיש בו
נטילת

קודש דבר שיש בו כרת והיינו אכילה דאילו בנגיעה לא אשכחן כרת ומיהו אזהרה
לנוגע נפקא לן מיניה מדאפקיה בלשון נגיעה: **תניא** כוותיה דריש לקיש. דאזהרה
לאובל קדש מהכא:

נטילת
קודש דבר שיש בו כרת והיינו אכילה דאילו בנגיעה לא אשכחן כרת ומיהו אזהרה
לנוגע נפקא לן מיניה מדאפקיה בלשון נגיעה: **תניא** כוותיה דריש לקיש. דאזהרה
לאובל קדש מהכא:

תניא כוותיה דריש לקיש בכל קדש לא תגע. תימא דהכא משמע דרך ברייתא מוקמא להאי קרא בקודש ולא בתרומה ובפ' הערל (יבמות עה.) אמרין ואיבעית אימא נגיעה דתרומה
מהכא נפקא דתניא בכל קדש לא תגע ומייתי דך ברייתא ויש לומר דהתם קאי אקריא דנגיעה דמעשר ותרומה דלעיל מיניה מקשי ואיפוך אנא צריך לחלק בין נגיעה לאכילה
דתרומה ולהכי מייתי ראייה מהך ברייתא דגבי קודש נגיעה כאכילה והוא הדין בתרומה ועוד קשיא דבההיא שמעתא דהתם ובפרק קמא דשביעות (דף ז.) אמרין בכל קודש לא תגע
לרבות את התרומה וברייאת היא תורת כהנים ובאכילה דתרומה מיירי כדמוכח שמעתא דהתם דקאי אהא דקאמר אי סלקא דעתך לתרומה גזירת ושפחה בנות מיכל תרומה ניהו ואי
במגע הא ודאי בנות מגע ניהו אלא באכילה מיירי והשתא ההיא דרשא כמאן לא כריש לקיש דמוקי ליה לאזהרה לטמא שאכל את הקדש מדאיתקש קודש למקדש ומדאפקיה בלשון
נגיעה אפקיה לאזהרה לנוגע בקודש ומרביא דבכל אזהרה לאובל לפני וזיקא אבל לתרומה לא מוקי ליה כלל אלא נפקא ליה לאזהרה לאובל תרומה מאיש איש ורבי יוחנן מוקי לא
תגע אזהרה לנוגע בתרומה אבל לאובל לא מוקי ליה ותיירך ה"ר אפרים האי דמוקי ליה ביבמות ודף עה. ושם ד"ה והכתיב 'אזהר' לאובל תרומה היינו למאן דמוקי קרא דאיש איש מורע
אחרן בוב בעל שלש ראיות ולא יאכל עד אשר יטהר עד דמייתי כפרה ולקודש כדקאמר התם ואם כן אזהרה לאובל תרומה מנא ליה אלא מבכל קודש לא תגע אע"ג דהתם פריך לתנא
דמוקי ליה בוב בעל שתי ראיות מכל מקום פריך שפיר דהא איכא מאן דמוקי ליה בתרומה אע"ג דגזירת ושפחה לאו בנות מיכל תרומה ניהו אף על גב דבאכילת קדשים מצרכין תרי
קראי חד בוב וחד ביולדת (וגבי תרומה לא) צריכי כיון דחזוין כבר באכילת קודש דוב ויולדת שוין ה"ג גבי אכילת תרומה ועוד יש לומר דבתרומה דלא תליא בכפרה לא בעי תרי קראי
לזב ויולדת אלא דווקא למקדש שצריך להמתין הכפרה:

לזב ויולדת אלא דווקא למקדש שצריך להמתין הכפרה:

זבחים דף לג עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שני) קכג

לעיל (לכ) הביאה הגמרא את דברי עולא בשם ריש לקיש שביאה
במקצת שמה ביאה, והקשתה על דבריו מדברי הברייטא, שמצורע
שחל שמיני שלו בערב פסח וראה קרי, נכנס להר הבית לעשות סדר
טהרתו, משום שמוטב שיבוא עשה של פסח שיש בו כרת וידחה עשה
של טמא לצאת מהר הבית שאין בו כרת. ואם ביאה במקצת שמה
ביאה, הרי כשמכניס ידיו לעזרה למתן בהונות, יש בו כרת, ואיך
עשה של פסח דוחה אותו, ותירץ עולא את דבריו.
הגמרא כאן מתרצת את דברי ריש לקיש באופן אחר: רבינא אמר,
מה שאמר עולא בשם ריש לקיש שביאה במקצת שמה ביאה, רק
לענין חיוב מלקות איתמר, אבל אין ביאה במקצת נחשבת כביאת
כולו לענן חיוב כרת, וממילא אין להקשות על דבריו מהברייטא
שמשמע ממנה שאינו חייב כרת.
הגמרא מביאה תירוץ אחר לדברי ריש לקיש: בי אמתא – כשבא רבין
מארץ ישראל לבבל אמר בשם רבי אבהו, שריש לקיש לא למד
מפסוק זה דין ביאת מקדש כלל, אלא רק לענין חיוב מלקות בטמא
שנגע בקודש איתמר – נאמר דבריו. דאיתמר – שכך נאמר בבית
המדרש, טמא שנגע בקודש, ריש לקיש אמר לוקה, רבי יוחנן אמר
אינו לוקה. וטעם מחלוקתם, ריש לקיש אמר לוקה, משום שנאמר
(ויקרא יב ד) בדין טומאת יולדת, 'בכל קדש לא תגע' ואל המקדש לא
תבא. ורבי יוחנן אמר, טמא שנגע בקודש אינו לוקה, משום שהיה
– הפסוק 'בכל קודש לא תגע', בתרומה בתיב – נאמר בטמא שנגע
בתרומה.
מקשה הגמרא: וכי לדעת ריש לקיש, האי קרא להכי הוא דאיתא
– פסוק זה מדבר על טמא שנגע בקודש, והרי האי מיבעי ליה – פסוק
זה נצרך ללמוד ממנו אזהרה – איסור לאוכל בשר קודש בטומאת
הגוף.
ומביאה הגמרא היכן אמר כן ריש לקיש: דאיתמר, אזהרה – איסור
לטמא שאוכל בשר קודש, מנין – מזהיבן הוא נלמד. ריש לקיש
אמר, איסור זה נלמד מהפסוק (ויקרא יב ד) 'בכל קודש לא תגע', שזו
אזהרה לטמא האוכל בשר קודש. ורבי יוחנן אמר, תני ברדלא –
כך שנה ברדלא – שם חכם, איתא – איסור זה נלמד בגזירה שזה

לעיל (לכ) הביאה הגמרא את דברי עולא בשם ריש לקיש שביאה
במקצת שמה ביאה, והקשתה על דבריו מדברי הברייטא, שמצורע
שחל שמיני שלו בערב פסח וראה קרי, נכנס להר הבית לעשות סדר
טהרתו, משום שמוטב שיבוא עשה של פסח שיש בו כרת וידחה עשה
של טמא לצאת מהר הבית שאין בו כרת. ואם ביאה במקצת שמה
ביאה, הרי כשמכניס ידיו לעזרה למתן בהונות, יש בו כרת, ואיך
עשה של פסח דוחה אותו, ותירץ עולא את דבריו.
הגמרא כאן מתרצת את דברי ריש לקיש באופן אחר: רבינא אמר,
מה שאמר עולא בשם ריש לקיש שביאה במקצת שמה ביאה, רק
לענין חיוב מלקות איתמר, אבל אין ביאה במקצת נחשבת כביאת
כולו לענן חיוב כרת, וממילא אין להקשות על דבריו מהברייטא
שמשמע ממנה שאינו חייב כרת.
הגמרא מביאה תירוץ אחר לדברי ריש לקיש: בי אמתא – כשבא רבין
מארץ ישראל לבבל אמר בשם רבי אבהו, שריש לקיש לא למד
מפסוק זה דין ביאת מקדש כלל, אלא רק לענין חיוב מלקות בטמא
שנגע בקודש איתמר – נאמר דבריו. דאיתמר – שכך נאמר בבית
המדרש, טמא שנגע בקודש, ריש לקיש אמר לוקה, רבי יוחנן אמר
אינו לוקה. וטעם מחלוקתם, ריש לקיש אמר לוקה, משום שנאמר
(ויקרא יב ד) בדין טומאת יולדת, 'בכל קדש לא תגע' ואל המקדש לא
תבא. ורבי יוחנן אמר, טמא שנגע בקודש אינו לוקה, משום שהיה
– הפסוק 'בכל קודש לא תגע', בתרומה בתיב – נאמר בטמא שנגע
בתרומה.
מקשה הגמרא: וכי לדעת ריש לקיש, האי קרא להכי הוא דאיתא
– פסוק זה מדבר על טמא שנגע בקודש, והרי האי מיבעי ליה – פסוק
זה נצרך ללמוד ממנו אזהרה – איסור לאוכל בשר קודש בטומאת
הגוף.
ומביאה הגמרא היכן אמר כן ריש לקיש: דאיתמר, אזהרה – איסור
לטמא שאוכל בשר קודש, מנין – מזהיבן הוא נלמד. ריש לקיש
אמר, איסור זה נלמד מהפסוק (ויקרא יב ד) 'בכל קודש לא תגע', שזו
אזהרה לטמא האוכל בשר קודש. ורבי יוחנן אמר, תני ברדלא –
כך שנה ברדלא – שם חכם, איתא – איסור זה נלמד בגזירה שזה

אגרות קודש

ב"ה, ט' טבת, תשי"ז

ברוקלין.

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבו מכ"א כסלו, בו כתב אודות ההוספה בבנין ובדאי הוספה זו תביא גם
להוספה בהעניינים שבתוך הבנין, כוונתי להתלמידים הר"מ והר"י הן בכמות והן באיכות. ויה"ר שיהי
בהצלחה ובאופן דמוסיף והולך אף ששקעה החמה ונמצאים אנו בגלות מר חשך כפול ומכופל, וכחוראת
ימי חנוכה דמוסיף והולך מיום ליום בנר ואור הבא משמן טהור.

בברכה.

ז"ע נתקבל מכתבו מאדר"ח. וקראתי בחתימת המכ"ע"ד החלטתם - שבדאי זהו דעת השנים,
שלו ושל זוג' תי' - אשר כשיברכם השי"ת בבן זכר יקרא שמו בישראל יוסף יצחק לאויוש"ט. ויה"ר
שבקרוב ממש תמלאנה משאלות לבכם בזה לטובה ויגדלוהו לתחומע"ט להיות חסיד יר"ש ולמודן.

נְשִׂמֶלֶת נִשְׁמָה – חיוב כרת ושוה עונש טמא הנכנס למקדש, אף
האזהרה לגבי קודש שבפסוק הוא דָּבָר שֵׁשׁ בּוֹ נְמִילֶת נִשְׁמָה
– עונש כרת. וְאִי תֹאמַר שֶׁהַאִסּוּר נֶאֱמַר בְּטֵמֵא הַזֶּנֶעַ בְּקוֹדֶשׁ,
נְמִילֶת נִשְׁמָה מִי אִיכָא, והרי אין חיוב כרת על נגיעה בקודש,
אֵלָּא על כרחך הפסוק 'בכל קודש לא תגע' עוסק בַּאֲכִילָה, שיש
בה כרת.

הגמרא ממשיכה להקשות על דברי ריש לקיש: וְאִתְּיָא מִיַּעֲבִי לִיה –
והרי עדיין ריש לקיש צריך את הפסוק 'בכל קודש לא תגע' לדרשה
אחרת, ללמד איסור בטמא בְּשֵׁר קוֹדֶשׁ לִפְנֵי זְרִיקָה, וזיקה,
דְּאִתְּמַר, טֵמֵא שְׂאֵבֶל בְּשֵׁר קוֹדֶשׁ של קרבן לִפְנֵי הַזְרִיקָה של הדם,
רִישׁ לְקִישׁ אָמַר לֹקֵה, וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר אֵינוֹ לֹקֵה. וטעם
מחלוקתם, רִישׁ לְקִישׁ אָמַר לֹקֵה, משום שנאמר (ויקרא יב ד) 'כָּבֵל
קוֹדֶשׁ לֹא תִגַּע' לאסור טמא באכילת קודש, לֹא שָׁנֵא – ואין חילוק
בין לִפְנֵי זְרִיקָה, וְלֹא שָׁנֵא לְאַחַר זְרִיקָה. רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר אֵינוֹ לֹקֵה,
וְטַעְמוֹ בְּדִתֵּי בְרִדְלָא – שם חכם, שהאיסור לטמא לאכול קודש
אֲתִיָּא – נלמד בגזירה שוה 'טוֹמְאָתוֹ' וְטוֹמְאָתוֹ, שנאמר לגבי עונשו
של טמא שאכל קודש 'טומאתו', ונאמר לגבי עונש של טמא שנכנס
למקדש 'טומאתו', וכמו שבביאת מקדש התורה הוזירה וענשה, כך
גם בטמא האוכל בשר קודש, התורה הוזירה וענשה. וְכִי פֶתַח
הָהוּא – והרי העונש האמור בטמא שאכל בשר קודש, נאמר רק
כשאכלו לְאַחַר הַזְרִיקָה של הדם, וכיון שהאיסור נלמד מהעונש, אם
כן האיסור אינו אלא לאחר שזרק דמו. ועל כל פנים קשה לריש
לקיש, כיון שצריך פסוק זה כדי ללמוד ממנו את עיקר האיסור, די
בכך שנלמד ממנו את האיסור לאוכל לאחר זריקה, ומנין שעובר
באיסור גם לפני זריקה.

מתרצת הגמרא: אִם כֵּן שֶׁהַפֶּסֶק בא ללמדנו רק לאחר זריקה, לִמָּא
קָרָא – יאמר הפסוק 'בְּקוֹדֶשׁ לֹא תִגַּע' מֵאִי – מדוע נאמר 'כָּבֵל
קוֹדֶשׁ', שְׂמֵעָ מִיָּנָה תִרְתִּי – ללמדנו מכאן איסור לשני האופנים, גם
לאחר זריקה וגם קודם זריקה.

הגמרא עוברת לדון במחלוקת ריש לקיש ורבי יוחנן בטמא שאכל
קודש לפני זריקה: גּוֹפֵא, טֵמֵא שְׂאֵבֶל בְּשֵׁר קוֹדֶשׁ לִפְנֵי זְרִיקָה, רִישׁ
לְקִישׁ אָמַר לֹקֵה, רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר אֵינוֹ לֹקֵה.

הגמרא דנה בטהור שאכל בשר קודש טמא: אָמַר אַבְי, מַחְלֹקֶת
ריש לקיש ורבי יוחנן באוכל בשר קרבן לפני זריקת דמו, היא דווקא
כשאכלו בְּטוֹמְאָת הַגּוֹף, שהאדם היה טמא והבשר היה טהור,
שליש לקיש לוקה ולרבי יוחנן אינו לוקה, אֵכֵל בְּטוֹמְאָת בְּשֵׁר –
אדם טהור שאכל בשר קרבן טמא, דְּבָרֵי חֵבֶל לֹקֵה, אף לפני זריקת
דמו, משום דְּאָמַר קָרָא (ויקרא יט ט) 'וְהִבְשֵׁר אֲשֶׁר יִגַּע בְּכָל טֵמֵא לֹא
יֵאכֹל בָּאֵשׁ יִשְׂרָאֵל, וְהִבְשֵׁר כָּל טָהוֹר יֵאכֹל בְּשֵׁר', חזרה התורה וכתבה
'וְהִבְשֵׁר', לְרִבּוֹת את האוכל עֲצִים וּלְבֹנָה שֶׁנִּטְמָא, דְּלֹא בְּנִי
אֲכִילָה נִינְהוּ – שאינם ראויים לאכילה, וְאִפְּלִי הֵכִי רִבֵּיהֶו קָרָא
– ואף על פי כן ריבה אותה הכתוב וחיוב מלקות באכילתם, אם כן

גם בשר על פני זריקה לא גרע מהם, ואף שלא ניתר לטהורים, לוקה.
הגמרא מביאה את דעת החולק על אביי: וְרַבָּא אָמַר, מַחְלֹקֶת ריש
לקיש ורבי יוחנן היא רק באוכל בשר קודש טהור לפני זריקה
בְּטוֹמְאָת הַגּוֹף, אֵכֵל אדם טהור האוכל לפני זריקה בְּטוֹמְאָת בְּשֵׁר
– כשהבשר טמא, דְּבָרֵי חֵבֶל אֵינוֹ לֹקֵה. מֵאִי מַעְמָא, כִּיֵּן דְּלֹא
קָרִינָא בֵּיה – כיון שלא נאמר בבשר שלפני זריקה לענין העונש
הפסוק (שם טו) 'וְהִנֵּפֶשׁ אֲשֶׁר תֹּאכַל בְּשֵׁר מִזֶּבַח הַשְּׁלָמִים אֲשֶׁר לַה'
וְטוֹמְאָתוֹ עָלָיו וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהוּא מֵעַמְּמָה', לֹא קָרִינָא בֵּיה – לא
נאמר בו גם האיסור האמור בפסוק הסמוך (שם טז) 'וְהִבְשֵׁר אֲשֶׁר יִגַּע
בְּכָל טֵמֵא לֹא יֵאכֹל', שהתורה סמכה את האיסור של אוכל בשר
טמא לעונש הנאמר בטמא שאכל בשר טהור, כדי להקשים וללמד
שכשם שאין עונש בטמא שאכל לפני זריקה, כך אין איסור
באכילת בשר טמא לפני זריקה.

מקשה הגמרא על דעת רבא: וְהָאֵמַר מַר, 'וְהִבְשֵׁר' לְרִבּוֹת עֲצִים
וּלְבֹנָה שֶׁנִּטְמָא, שהאוכל אותם לוקה, ובמה שונה בשר טמא לפני
זריקה, שאינו לוקה. מתרצת הגמרא: הָבָא בְּמֵאִי עֲסִקִינָּ – באיזה
אופן יש מלקות על אכילת עצים ולבונה, כְּגוֹן שֶׁהָעִצִּים והלבונה
קָדְשׁוֹ בְּכָלִי – בכלי שרת, דִּנְעֻשָׁה – שנחשב כְּמִי שֶׁקָּרְבוֹ כָּל מִתְרִיּוֹ
– כמו קרבן שקרבו כל הדברים המתירים אותו באכילה, ולכן האוכל

אותם כשנטמאו לוקה, מה שאין כן בבשר לפני זריקה כיון שלא קרבו
מיתריו, אינו לוקה.
מוכיחה הגמרא שקידוש כלי בדבר שאין לו מיתרים נחשב כמו שקרבו
מיתריו: דִּתְנֵן במסכת מעילה (י), כָּל קָרְבַּן שֵׁשׁ לוֹ מִתְרִים – דבר
המתירו באכילה, ואכלו כשהוא טמא, חייב כרת רק אם אכלו מִשְׁקָרְבוֹ
מִתְרֵי, וְכָל קָרְבַּן שֵׁשׁ לוֹ מִתְרֵי, חייב כרת מִשְׁקָדֶשׁ בְּכָלִי.

הגמרא מביאה מחלוקת נוספת של ריש לקיש ורבי יוחנן: אִיתְּמַר,
הַמַּעֲלָה – המקריב אֲכָרִי בְּהֶמָּה טֵמֵאָה – כגון סוסים וגמלים – על
נְפִי הַמִּזְבֵּחַ, רִישׁ לְקִישׁ אָמַר לֹקֵה, רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר אֵינוֹ לֹקֵה.
וטעם מחלוקתם, רִישׁ לְקִישׁ אָמַר לֹקֵה, שנאמר (ויקרא א א) 'מִן
הַבְּהֵמָה מִן הַבֶּקֶר וּמִן הַצֹּאן תִּקְרִיבוּ אֶת קָרְבָּנְכֶם', ויש ללמוד
מהפסוק שבהמה מְהוּרָה כמו בקר וצאן, אֵין – תקריבו, אך בהמה
טֵמֵאָה, לֹא, וְסוֹבֵר רִישׁ לְקִישׁ שֶׁלֹא הָבָא מִכְּבֵּל עֲשָׂה – איסור 'לא
תעשה' שנלמד מתוך הנאמר בלשון 'עשה', לֹאֲקִין עָלָיו, כדן איסור
שנאמר בלשון 'לא תעשה', ולכן על האיסור להקריב בהמה טמאה,
לוקים, אף שנלמד מכלל 'עשה'. וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר, אֵין לֹאֲקִין עָלָיו,
משום שֶׁלֹא הָבָא מִכְּבֵּל עֲשָׂה, אינו כאיסור שנאמר בלשון 'לא
תעשה', וְאֵין לֹאֲקִין עָלָיו.

הגמרא מקשה על דברי ריש לקיש: מִיָּתִיב – מקשה רַבִּי יְרֵמְיָה,
שנינו בברייתא לגבי איסור לאכול בהמה טמאה, נאמר בתורה (ויקרא
א א) 'כָּל מִפְּרֶסֶת פֶּרֶס וְשִׁטַּע שִׁטַּע פֶּרֶסֶת, מַעֲלָת גֵּרָה בְּבִהֶמָּה,
אוֹתָהּ תֹּאכְלוּ', ויש ללמוד מהפסוק, וְלֹא תֹאכְלוּ בְּהֶמָּה טֵמֵאָה,
וְלֹא הָבָא מִכְּבֵּל עֲשָׂה, דינו כ'עשה', וביצד יכול ריש לקיש לחלוק
על הברייתא ולומר שלא הבא מכלל עשה דינו כלא תעשה.

הגמרא מפרשת את מחלוקת ריש לקיש ורבי יוחנן באופן אחר: אָמַר
לִיה רַבִּי יַעֲקֹב לְרַבִּי יְרֵמְיָה בַּר תַּחְלִיפָא, אֲסִיבָא לָךְ – אסביר לך
שמועה זו, באמת במקריב אֲכָרִי בְּהֶמָּה טֵמֵאָה על גבי המזבח,
דְּכֹלִי עָלְמָא לֹא פְלִיגִי – אין ריש לקיש ורבי יוחנן חולקים, ושניהם
סוברים שאין לוקים עליו, משום ש'לא הבא מכלל עשה', עשה, ואין
זה 'לא תעשה', כִּי פְלִיגִי – ובמה נחלקו, בְּמַקְרִיב אֲכָרִי חֵיה טְהוּרָה
על גבי המזבח, ולא נחלקו לענין מלקות, אלא האם עובר בעשה,
וְהֵכִי אִיתְּמַר – וכך נאמרה שמועה זו, המקריב אֲכָרִי חֵיה טְהוּרָה על
גבי המזבח, רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר, עוֹבֵר בְּעֲשָׂה, רִישׁ לְקִישׁ אָמַר, אֵינוֹ
עוֹבֵר בְּלֹא כְלִיִּם. וטעם מחלוקתם, רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר עוֹבֵר בְּעֲשָׂה,
שהרי נאמר בפסוק (ויקרא א ב) 'מִן הַבְּהֵמָה מִן הַבֶּקֶר וּמִן הַצֹּאן תִּקְרִיבוּ
אֶת קָרְבָּנְכֶם', ויש ללמוד שדווקא בְּהֶמָּה, אֵין – כן, תקריבו, אבל
חֵיה, לֹא, ולוא הבא מכלל עשה, עשה. וְרִישׁ לְקִישׁ אָמַר אֵינוֹ עוֹבֵר
עָלָיו בְּלֹא כְלִיִּם, ואף לא באיסור עשה, וְהָהוּא – אותו כתוב
שנאמר 'מִן הַבְּהֵמָה', לְמַצָּה – ללמוד שמצוה להביא ממין בהמה,
אך יש רשות להביא מן החיה.

הגמרא ממשיכה להקשות על ריש לקיש, גם לפירוש זה: מִיָּתִיב
רַבָּא, שנינו בברייתא לגבי איסור הקרבת חיה על המזבח, אֵילּוֹ
נֶאֱמַר בתורה רק 'קָרְבַּן לַה' בְּהֶמָּה' (שם), ולא היה מפורש 'בְּקֶרֶךְ
וצאן, חֵייתִי אֹמַר שְׁחִיה בְּכָלִי בְּהֶמָּה וכשרה להקריבה, כְּעִנְיָן
שֶׁנֶּאֱמַר (דברים יד ה) 'וְאֵת הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר תֹּאכְלוּ שׁוֹר שֶׁה בְּשִׁבִּים
וְשֶׁה עֲזִים, אֵיל וְצִבְי' וגו', הרי שאלו צבאי שהם ממין החיות נקראים
בשם בהמה, ואם כן הוא הדין לגבי קרבן שנאמר בו 'בהמה', שיהיו
גם חיות כשרות, תִּלְמִיד לֹמַר – לכך כתבה התורה 'בְּקֶרֶךְ וְצֹאן',
ללמד שדווקא בְּקֶרֶךְ וְצֹאן אֲמַרְתִּי לָךְ, וְלֹא חֵיה, יָכוֹל – שמוא תאמר
שרק לכתחילה לֹא יָבִיא – לא יקריב חיה, וְאֵם הָבִיא בְּשֵׁר, הָא –
שהרי לָמָּה זֶה דוֹמָה, לְתִלְמִיד שֶׁאָמַר לוֹ רַבִּי 'הָבֵא לִי חֲטִיִּם',
וְהָבִיא לוֹ חֲטִיִּם וְשִׁעוּרִים, שְׂאֵינוֹ כְּמַעֲבִיר – (עובר) על דְּבָרָיו, אֵלָּא
מוֹסְרָה עַל דְּבָרָיו, שְׂכִיחַ וְרַבִּי לֹא אָסַר עָלָיו להביא שעורים, אין
חיסרון במה שמוסיף ומביא שעורים, ואם כן גם כאן כשמביא חיה
אינו עובר על מצות התורה לְפִיכָךְ הַקָּרְבַּן בְּשֵׁר, תִּלְמִיד לֹמַר –
חזרה התורה וכתבה שוב בהמשך הפרשה (ויקרא א א) 'בְּקֶרֶךְ וְצֹאן',
לומר לך, דווקא בְּקֶרֶךְ וְצֹאן אֲמַרְתִּי לָךְ, וְלֹא חֵיה, הָא – הרי לָמָּה
זֶה דוֹמָה, לְתִלְמִיד שֶׁאָמַר לוֹ רַבִּי 'אֵל תְּבִיא לִי אֵלָּא חֲטִיִּין', וְהָבִיא
לוֹ חֲטִיִּין וְשִׁעוּרִים, שְׂאֵינוֹ כְּמַוִּסָּה עַל דְּבָרָיו, אֵלָּא כְּמַעֲבִיר עַל
דְּבָרָיו, שהרי הקפיד ואמר לו להביא רק חֲטִיִּין. וגם כאן, הקפידה
התורה שיביא דווקא בהמה,

זבחים. פרק שלישי – כל הפסולין דף לד עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזלץ)" קכה

תוספות

והבשר לרבות עצים ולבונה. מהבא נפקא לן דחיבת הקודש מכשרת ומקשים הא דאמר
בפ' קמא דפסחים (דף טו.) משקי בי מדבדיח כגון יין ושמן אמאי ליחבשר
בחיבת הקודש כמו עצים ולבונה י"ל דחיבת הקודש מהניא לשוויי אוכל מוכשר מימי דמי
לאוכל כגון עצים ולבונה שהוא דבר עב וקשה כעין אוכל אבל לשוויי המשקה כאוכל
מוכשר לא מהניא חיבת הקודש ואם תאמר הא
דאמר בפ' שלע (פסחים כד.) והבשר אשר
יגע בכל טמא לא יאכל למה לי אם אינו ענין
לעופו דנפקא ליה מלא תוכל לאכול בשעריך
תגדו ענין לכל איסורין שבתורה הא איצטריך
לגופיה דלקי אעצים ולבונה ויש לומר כיון
דאיתרבאי עצים ולבונה מיתורא דהובשר
ממילא אשמעינן דלקי מלא תוכל לאכול
בשעריך דבריו תימה הוא מנלן דאיתא לרבות
עצים ולבונה דילמא דווקא לבשר קאתי דמהניא
ליה חיבת הקודש ולא בעיא הכשר: ואפ"י הכי
רבינו קרא. משמע שהיא דרשא גמורה ולא
אסמכתא וכן משמע בפרק שני דחולין (דף לו)
חיבת הקודש דאורייתא ולא כפירוש הקונט'
דלקמן בסוף פ' בית שמואי (דף מו.) דקאמר
והאמר מר והבשר לרבות עצים ולבונה ומשני
לפסולא בעלמא ופי' בקונטרס מדרבנן וכן
בפסחים בפרק כל שעה (דף לד.) דקרי ליה
מעלה פירש בקונטרס מעלה דרבנן ואי אפשר
לומר כן דהכי נמי הביא בפרתו אוכל בקדשים
קאמר התם מעלה דאורייתא הוא דמקרא נפקא
לן בפ' הערל (יבמות עד.) והא דקאמר לקמן
פסולא בעלמא היינו דליכא מלקות אלא איסור
דאורייתא וצריך לדקדק אי אתאי מילתא דאביי
דחבא כהני תרי לישני דלקמן פרק ב"ש (דף מו.)
שקדש בכלל. תימה מה קידוש כלי יש בעצים
דאי מה שמבקעין אותו בקורדום
כשהיו מתלעלים אותו הא קורדום אינו כלי שרת
כדמשמע בתוספתא כדנהיא השואל קורדום של
הקדש בקע בו ובא חבירו ובקע בו כולן מעלו
תננה לחבירו וחבירו לחבירו הראשון מעל והשני
לא מעל ובעולה אינו כן תננה לחבירו וחבירו
לחבירו כולן מעלו ובקונטרס פירש דמייירי האב
בעצים שחתה במחתת כלי שרת מעל המזבח עם
גזלים ואין משמע דבמס' תמיד (דף חת) משמע
שהיה חותה מן המאובכות הפנימיות ומיהו י"ל
לא בתרומת הדשן מיירי אלא ביוז"כ שחותה
גזלים לקטרת ונראה דקידוש כלי דעצים היינו
דמשכי להו לגיזרין אע"ג דקורדום לאו כלי שרת
הוא כדאמר בפרק י"ב דמנחות (דף קא.) עצים
כמה דלא משכי להו לגיזרין לא מיתבשרי והא
דאמר בהקומץ רבה (שם כא.) יצאו עצים שאין
מקבלים טומאה היינו קודם קידוש כלי:
אותה תאכלו. אסיפא סמך דקתני בתורת
כהנים אין לי אלא בעשה בלא תעשה
מנץ: שאינו כמעביר על דבריו. אע"פ שאין זה
מביא אלא חיה לבדה כיון דמריצנו מבתי הקרבן
אין זה מעביר שחיי תלה בדעתו: אלא
כמעביר על דבריו. צ"ע במעילה (דף כז) ובפ'
אלמנה ניונות (כתובות צח) גבי זבן לך ליחבא
ואזיל חבן ליה כדא:

פסול

נמילת נשמה. כרת: ואכתי מיבעי ליה כו'. וכיון דלאחר זריקה נפקא לן מיניה היכי
יליף מיניה תרתי: אחתי טומאתו. טומאתו. אזהרת טמא שלא יאכל קדש אלמא
אזהרתו מעונשו ילפא ועונשו לאחר זריקה הוא ולא לפני זריקה כדקתני בגמ'
דחקומץ רבה (מנחות כה) יכול יהו חייבין עליו משום טומאה לפני זריקת דמים
תלמוד לומר כל טהור יאכל בשר והנפש
אשר תאכל בשר וגו' (ויקרא ז) הניחור
לטהורים חייבין עליו משום טומאה שאין
ניתר לטהורים אין חייבים עליו משום
טומאה: אם כן, דלאוכל לאחר זריקה אתא
קרא לכתוב בקדש ואמא אמינא לאחר זריקה
הוא דומיא דעונש: מחלוקת בטומאת הגוף.
בההוא קאמר ר' יוחנן אינו לוקה דנפקא ליה
אזהרה מעונש: אבל טומאת בשר. טהור
שאכל את הטמא דאזהרה ידידיה בהדיא
כתיבי והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל
(שם) דברי הכל לוקה: דאמר מר והבשר.
יתירא דכתיב בסיפיה והבשר כל טהור וגו':
לרבות עצים ולבונה. לטומאת עצמן דחיבת
הקדש מכשרתם לשוניהו אוכלא ואע"ג דהני
לאו בני אכילה נינהו ובשר לפני זריקה לא
גרע מיניה: ה"ג ור"ב אמר בטומאת הגוף
אבל טומאת בשר איתקיש לעונש דסמך ליה
דנפש אשר תאכל בשר דאוקימנא בלאחר
(זריקת בשר): שקדשו בכלל. עצים שחתה
אותן במחתת כלי שרת מעל המזבח עם
גזלים ולבונה שקדשה בבזיון דאפי' כרת
בטומאת הגוף נמי אית בהו: דתנן, לקמן
בפרק בית שמואי (דף מג.) גבי טומאת הגוף:
כל שיש לו מתיירין. המתירין אותו באכילה
חייבין עליו משום טומאה משקרבו מתיירי
ושאין לו מתיירין משקדש בכלל: בהמה
טמאה. סוסים וגמלים: מהורים אין. מן הבקר
ומן הצאן תקריבו: אותה תאכלו. מפרסת
פרסה ומעלת גרה: ולאוי הבא מכלל עשה
עשה. כך שניה בתוך הברייתא ומסקינן בלא
תעשה מניין תלמוד לומר אך את זה לא
תאכלו אלמא מדאיצטריך לא תעשה אחריה
לאו אזהרה הוא: דב"ע ל"פ. דעשה הוא
דאיכא ותו לא: כי פליגי ביה. ולא לענין
מלקות אלא לעשה ואימור נמי איפוך דרבי
יוחנן לריש לקיש והכי הוה שמעי ליה לרבי
יעקב: תהוא למצוה. בהמה מצוה להקריב
וחיה רשות ומיהו טמאה ודאי לא דכתיב
ממשקה ישראל מן המותר לישראל בפרק
קמא דמנחות (דף ו.) גבי טריפה: אילו נאמר
קרבן לה' מן הבהמה. ולא פירש בקר וצאן
חיותי אומר כו'. כענין שנאמר זאת הבהמה
וכתיב בתריה איל וצב: תרי בקר וצאן כתיבי
התם מן הבקר ומן הצאן תקריבו ודור כתיב
אם עולה קרבנו מן הבקר ואם מן הצאן
קרבנו מן הכשבים:

פסול

יביא, ואם הביא בשר. הא למה זה דומה, לתלמיד שאמר לו רבו 'הבא לי חטים' והביא לו
חטים ושעורים, שאינו כמעביר על דבריו, אלא מוסיף על דבריו, וכשר. תלמוד לומר 'בקר וצאן',
בקר וצאן אמרתי לך, ולא חיה. הא למה זה דומה, לתלמיד שאמר לו רבו 'אל תביא לי אלא
חיטין', והביא לו חיטין ושעורים, שאינו מוסיף על דבריו, אלא כמעביר על דבריו, ופסול

פסול מהו שיעשה שירים. לדם שבצואר בהמה ולא יהיה עוד תקנה או יחזור הכשר ויקבל ויזרק בפסול שקבל לא מביעא דהתן יחזור הכשר ויקבל אלא בפסול שזרק מביעא ליה בדפירש בקנטרט וממנתי ליתא למידק קבלו אין זרק לא דאיכא לדחוי בדאמרין בפרקין דלעיל לא תימא זרק לא אלא אימא שחטו לא ומיהו למאן דאמר שלא

במקומו במקומו דמי מוכח לעיל דהוא הדן בורק

הפסול שיחזור הכשר ויקבל והי' אפרים מפרש

דדך בעיא אמתי' דכל הפסולין שעלו לא יזרו

קאי דלכתחלה לא יעלו וקמביעא אם זרק פסול

מהו שיעשה שירים להיות נשפכין לכתחלה

ליסוד כמו בכל שירי הדם או לא ואסור לזרוקם

לכתחלה וישפכו לאמה וקשה לפי זה דהיה ליה

למימר מה שיעשה שירים או דחוי בדאמר

באיך בעיא כוס מהו שיעשה את חבירו שירים

או דחוי ועוד אמרין בהדיא בריש מסכת מעילה

(דף ה) גבי חטאת פסולה אין דמה טען כיבוס

הא קמ"ל דאנ"ל דיקבל פסול זורק וקבל כשר

זורק לאו כלום (פסול) מאי טעמא שירים נינהו

ופריך והא בעי מיניה ר"ל מר' יוחנן פסול מהו

שיעשה שירים וא"ל אין עושה שירים בן אם חוץ

לזמנו מאי לאו אבל שאר פסולין אינן עושים

שירים ומאי קשיא ליה הא מודה ריש לקיש

דלכל היות שירים היי אכל מביעא ליה דשמא

אפילו דחוי היי ואם כן ממה נפשך אין טען

כיבוס ולי' דלא קשיא מידי דאי שירים היו אי"כ

היי כשאר דמים כשרין שהשירים נשפכין ליסוד

אבל שירים דקאמר התם דאין דמה טען כיבוס

היינו שירים ופסול אבל קשה (בסיפא) דקאמר

מאי לאו בר משאר פסולין ומאי פריך אי שאר

פסולין אינן עושים שירים אי"כ ליהיו דחוי וכל

שכן דאין דמה טען כיבוס אבל לפי רש"י אתי

שפיר דאי אינו עושה שירים יחזור הכשר ויקבל

דחוי דם כשר וטען כיבוס. ברוך.

למעוטי שירים שבצואר בהמה. והא דאמר

(לעיל כה) דצריך שיקבל כל דמו

של פ"ר היינו למצוה

ולחוי דחוי. תימא אם נתן לפסול מה בכך

מעשה איצטבא הוא מי גרע מנתן על

האבן שהרי לא פריך הכי אמריתין דאמר פרק

הוציא לו (וימא נג) דקתני יצא והיהו על כן

הזהב שבהיכל ועוד תיקשי ליה קרא דמיתיי

לעיל בפרק קמא (דף יד) ויזרקו הכהנים (את

הדם) ונראה דהא דפריך וליהיו דחוי לא קאי

אונתן לפסול דאין זה אלא מעשה איצטבא

בעלמא אלא פריך אנתן לכלי חול ואנשפך מן

דף פז) דקרי ליה דחוי כשיכסוהו הרוח ונתגלה

בין דאין מצוה לבטל הדחוי לא חשיב בידו ולא

דמי להכא דמצוה לאוספו והפריש קרבן והמיר

דת דלעיל בפרק קמא (דף יב) אין זה קרי בידו

בין דאין דעתו לחזור.

אין

ופסול. תיובתא דריש לקיש, תיובתא: וכולן שקיבלו כו'.

בְּעָא מִיָּנִיה רִישׁ לְקִישׁ מֵרַבִּי יוֹחָנָן, פְּסוּל, מַהוּ שְׁיַעֲשֶׂה

שִׁירִים. אָמַר לִיה אֵין עוֹשֶׂה שִׁירִים אֵלָא חוּץ לְזִמְנֹה, וְחוּץ

לְמִקְוָמו, הוֹאִיל וּמִרְצָה לְפִיגוּלו. רַב זְבִיד מִתְּנִי הֲכִי, בְּעָא

מִיָּנִיה רִישׁ לְקִישׁ מֵרַבִּי יוֹחָנָן, כּוּם פְּסוּל, מַהוּ שְׁיַעֲשֶׂה

שִׁירִים. אָמַר לִיה, פְּסוּל גּוֹפִיָה, מֵאִי סְבִירָא לָךְ. אִי פְּסוּל

מִשְׁנֵי שִׁירִים, כּוּם פְּסוּל נִמְי מִשְׁנֵי שִׁירִים. אִי פְּסוּל לֹא

מִשְׁנֵי שִׁירִים, כּוּם פְּסוּל נִמְי לֹא מִשְׁנֵי שִׁירִים. רַב יִרְמְיָה

מְדִיפְתִי מִתְּנִי הֲכִי, בְּעָא מִיָּנִיה אֲפִי (מִרְכָּא) [מִרְכָּה],

כּוּם, מַהוּ שְׁיַעֲשֶׂה אֶת חֲבִירוֹ דְּחוי אוֹ שִׁירִים. אָמַר לִיה,

פְּלוֹגְתָּא דְּרַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי שְׁמַעוֹן וְרַבְּנָן. דִּתְנִיא, לְמַעֲלָה

הוּא אוֹמַר 'אֶת דְּמוֹ יִשְׁפֹּךְ', לְמַטָּה הוּא אוֹמַר 'וְאֶת כָּל

דְּמָה יִשְׁפֹּךְ', מִנְּזִין לְחִטָּאת שְׁקִיבֵל דְּמָה פְּאַרְפָּעָה כּוּסוֹת,

וְנָתַן מִתְּנִיה אַחַת מִזֶּה וּמִתְּנִיה אַחַת מִזֶּה, שְׁכּוּלֵן גִּשְׁפִּין

לִיסוֹד, תִּלְמוּד לֹמַר 'וְאֶת כָּל דְּמָה יִשְׁפֹּךְ'. יְכוּל, נָתַן

אַרְבַּע מִתְּנִית מִכּוּם אֶחָד, יְהוּ כּוּלֵן גִּשְׁפִּין לִיסוֹד, תִּלְמוּד

לֹמַר 'וְאֶת דְּמוֹ'. הָא בִּיצֵד, הוּא גִשְׁפֹּךְ לִיסוֹד, וְהוּ גִשְׁפִּין

לְאַמְרָה. רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמַר, מִנְּזִין לְחִטָּאת

שְׁקִיבֵל דְּמָה פְּאַרְפָּעָה כּוּסוֹת, וְנָתַן אֲרִבַּע מִתְּנִית מִכּוּם

אֶחָד, שְׁכּוּלֵן גִּשְׁפִּין לִיסוֹד, תִּלְמוּד לֹמַר 'וְאֶת כָּל דְּמָה

יִשְׁפֹּךְ'. וְהִכְתִּיב 'וְאֶת דְּמוֹ יִשְׁפֹּךְ'. אָמַר רַב אֲשִׁי, הוּוּא,

לְמַעוֹטֵי שִׁירִים שֶׁבְּצוּאָר בְּהֵמָה: קִיבֵל הַכֹּשֶׁר וְנָתַן לְפִסּוּל

כּוּ': וְצִירָבָא, דְּאִי אֲשַׁמְעִינָן פְּסוּל, הוּוּא אֲמִינָא, מֵאִי פְּסוּל,

טָמֵא, דְּחוי לְעִבּוּדֵת צִיבּוּר. אֲבָל שְׁמַאל, לֹא. וְאִי אֲשַׁמְעִינָן

שְׁמַאל, דְּאִית לִיה הַכֹּשֶׁרִיא בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים. אֲבָל כָּלִי

חוֹל, לֹא. וְאִי אֲשַׁמְעִינָן כָּלִי חוֹל, מִשּׁוּם דְּחוי לְקִדּוּשִׁינְהוּ.

אֲבָל הֵנָּה, אִימָא, לֹא, צִירָבָא. וְלִיהוּ לִיה דְּחוי. אָמַר לִיה

רַבִּינָא לְרַב אֲשִׁי, הֲכִי אָמַר רַב יִרְמְיָה מְדִיפְתִי מִשְׁמִיָּה

דְּרַבָּא. הָא מִנִּי, הֵנָּה הַמְצִירִי הוּא, דְּלִית לִיה דְּחויין. דִּתְנִיא,

הֵנָּה הַמְצִירִי אוֹמַר, אֲפִילוּ דָם כּוּס, מִבִּיא חֲבִירוֹ וּמְזוּזָה

לוֹ. רַב אֲשִׁי אָמַר, כָּל שְׁבִידוֹ, לֹא הוּי דְּחוי. אָמַר רַב

שִׁיא, כְּוֹתִיָּה דְּרַב אֲשִׁי כִּסְתָּבְרָא. מֵאֵן שְׁמַעַת לִיה דְּאִית

לִיה דְּחויין, רַבִּי יְהוֹדָה. דִּתְנִי, וְעוֹד אָמַר רַבִּי יְהוֹדָה,

גִּשְׁפֹּךְ הָדָם, יְמוֹת הַמִּשְׁתַּלַּח. מֵת הַמִּשְׁתַּלַּח, יִשְׁפֹּךְ הָדָם.

יִשְׁמַעֲיָן לִיה דְּאָמַר, כָּל שְׁבִידוֹ, לֹא הוּי דְּחוי. דִּתְנִיא,

רַבִּי יְהוֹדָה אוֹמַר, כּוּם אֶחָד הִיָּה מִמְּלֵא מִדָּם הַתַּעֲרוּבָת,

וְזוֹרֵק וְזִיקָה אַחַת בְּגִנְדָּה הִיסוֹד. שְׁמַע מִיָּנִיה, כָּל שְׁבִידוֹ

לֹא הוּי דְּחוי, שְׁמַע מִיָּנִיה. גּוֹפֵא, תְּנִיא, רַבִּי יְהוֹדָה אוֹמַר,

שְׁאֵם יִשְׁפֹּךְ אֶחָד מֵהֶם, נִמְצָא שְׁהוּא מְכֻשָּׁרו. אָמַרו לוֹ

לְרַבִּי יְהוֹדָה, וְהָלֹא לֹא נִתְקַבֵּל בְּכָלִי. מֵאֵן יִדְעִי. אֵלָא, שְׁמָא לֹא נִתְקַבֵּל בְּכָלִי. אָמַר לָהֶן,

אִי

הִיאךְ יְהִיה כֹּשֶׁר לָן נִשְׁפָּךְ מִן הַרְצָפָה וְאִסְפו פְּסוּל: מֵאֵן יִדְעִי. רַבֵּן שְׁלֹא נִתְקַבֵּל וְהָלֹא לֹא מַעֲשֶׂה הִיא אֵלָא סְבָרָא הִיא בַּעֲלָמָא דְּחִישׁ לְשִׁמָּא נִשְׁפָּךְ דְּמוֹ

שֶׁל אֶחָד מִדָּן: שְׁמָא לֹא נִתְקַבֵּל. וּנְמַצָּא זוֹרֵק דָּם פְּסוּל:

אִי

פְּסוּל מַהוּ שְׁיַעֲשֶׂה שִׁירִים. מִי שְׁהוּא פְּסוּל לְעִבּוּדָה: מַהוּ שְׁיַעֲשֶׂה שִׁירִים. אִם קָבַל

זוֹרֵק מַהוּ שִׁיחּוּר הַכֹּשֶׁר וּקְבַל וְיִזְרֹק וְיִכְשֹׁר הַקֶּרֶב מִי אֲמַרְיָן בֵּין זוֹרֵק פְּסוּל שׁוּיָה

לְדָם שֶׁבְּצוּאָר שִׁירִים וְתוֹ לֹא מִיחּוֹ לזוֹרֵקָה אוֹ דְּלִמָּא לֹא אֵלִימָא זִיקָתָה פְּסוּל לְשׁוּיָה

לְדָם שֶׁבְּצוּאָר בְּהֵמָה שִׁירִים וְיִחּוּר הַכֹּשֶׁר וּקְבַל: אֵין לָךְ זִיקָה פְּסוּלָה שְׁעוֹשָׂה אֵת

הַשָּׂאָר שִׁירִים. אֵלָא זִיקָה בְּמַחֲשַׁבַת חוּץ

לְזִמְנֵי הוּוּא זִיקָה וְזִיקָה מִן הַתּוֹרָה לְמִיקְבֵּיהָ, כּוּם פְּסוּל, מֵאִי סְבִירָא לָךְ. אִי פְּסוּל

מִשְׁנֵי שִׁירִים, כּוּם פְּסוּל נִמְי מִשְׁנֵי שִׁירִים. אִי פְּסוּל לֹא

מִשְׁנֵי שִׁירִים, כּוּם פְּסוּל נִמְי לֹא מִשְׁנֵי שִׁירִים. רַב יִרְמְיָה

מְדִיפְתִי מִתְּנִי הֲכִי, בְּעָא מִיָּנִיה אֲפִי (מִרְכָּא) [מִרְכָּה],

כּוּם, מַהוּ שְׁיַעֲשֶׂה אֶת חֲבִירוֹ דְּחוי אוֹ שִׁירִים. אָמַר לִיה,

פְּלוֹגְתָּא דְּרַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי שְׁמַעוֹן וְרַבְּנָן. דִּתְנִיא, לְמַעֲלָה

הוּא אוֹמַר 'אֶת דְּמוֹ יִשְׁפֹּךְ', לְמַטָּה הוּא אוֹמַר 'וְאֶת כָּל

דְּמָה יִשְׁפֹּךְ', מִנְּזִין לְחִטָּאת שְׁקִיבֵל דְּמָה פְּאַרְפָּעָה כּוּסוֹת,

וְנָתַן מִתְּנִיה אַחַת מִזֶּה וּמִתְּנִיה אַחַת מִזֶּה, שְׁכּוּלֵן גִּשְׁפִּין

לִיסוֹד, תִּלְמוּד לֹמַר 'וְאֶת כָּל דְּמָה יִשְׁפֹּךְ'. יְכוּל, נָתַן

אַרְבַּע מִתְּנִית מִכּוּם אֶחָד, יְהוּ כּוּלֵן גִּשְׁפִּין לִיסוֹד, תִּלְמוּד

לֹמַר 'וְאֶת דְּמוֹ'. הָא בִּיצֵד, הוּא גִשְׁפֹּךְ לִיסוֹד, וְהוּ גִשְׁפִּין

לְאַמְרָה. רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמַר, מִנְּזִין לְחִטָּאת

שְׁקִיבֵל דְּמָה פְּאַרְפָּעָה כּוּסוֹת, וְנָתַן אֲרִבַּע מִתְּנִית מִכּוּם

אֶחָד, שְׁכּוּלֵן גִּשְׁפִּין לִיסוֹד, תִּלְמוּד לֹמַר 'וְאֶת כָּל דְּמָה

יִשְׁפֹּךְ'. וְהִכְתִּיב 'וְאֶת דְּמוֹ יִשְׁפֹּךְ'. אָמַר רַב אֲשִׁי, הוּוּא,

לְמַעוֹטֵי שִׁירִים שֶׁבְּצוּאָר בְּהֵמָה: קִיבֵל הַכֹּשֶׁר וְנָתַן לְפִסּוּל

כּוּ': וְצִירָבָא, דְּאִי אֲשַׁמְעִינָן פְּסוּל, הוּוּא אֲמִינָא, מֵאִי פְּסוּל,

טָמֵא, דְּחוי לְעִבּוּדֵת צִיבּוּר. אֲבָל שְׁמַאל, לֹא. וְאִי אֲשַׁמְעִינָן

שְׁמַאל, דְּאִית לִיה הַכֹּשֶׁרִיא בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים. אֲבָל כָּלִי

חוֹל, לֹא. וְאִי אֲשַׁמְעִינָן כָּלִי חוֹל, מִשּׁוּם דְּחוי לְקִדּוּשִׁינְהוּ.

אֲבָל הֵנָּה, אִימָא, לֹא, צִירָבָא. וְלִיהוּ לִיה דְּחוי. אָמַר לִיה

רַבִּינָא לְרַב אֲשִׁי, הֲכִי אָמַר רַב יִרְמְיָה מְדִיפְתִי מִשְׁמִיָּה

דְּרַבָּא. הָא מִנִּי, הֵנָּה הַמְצִירִי הוּא, דְּלִית לִיה דְּחויין. דִּתְנִיא,

הֵנָּה הַמְצִירִי אוֹמַר, אֲפִילוּ דָם כּוּס, מִבִּיא חֲבִירוֹ וּמְזוּזָה

לוֹ. רַב אֲשִׁי אָמַר, כָּל שְׁבִידוֹ, לֹא הוּי דְּחוי. אָמַר רַב

שִׁיא, כְּוֹתִיָּה דְּרַב אֲשִׁי כִּסְתָּבְרָא. מֵאֵן שְׁמַעַת לִיה דְּאִית

לִיה דְּחויין, רַבִּי יְהוֹדָה. דִּתְנִי, וְעוֹד אָמַר רַבִּי יְהוֹדָה,

גִּשְׁפֹּךְ הָדָם, יְמוֹת הַמִּשְׁתַּלַּח. מֵת הַמִּשְׁתַּלַּח, יִשְׁפֹּךְ הָדָם.

יִשְׁמַעֲיָן לִיה דְּאָמַר, כָּל שְׁבִידוֹ, לֹא הוּי דְּחוי. דִּתְנִיא,

רַבִּי יְהוֹדָה אוֹמַר, כּוּם אֶחָד הִיָּה מִמְּלֵא מִדָּם הַתַּעֲרוּבָת,

וְזוֹרֵק וְזִיקָה אַחַת בְּגִנְדָּה הִיסוֹד. שְׁמַע מִיָּנִיה, כָּל שְ

ולפיכך קרבן מחיה פסול, נמצא אם כן שחיה פסולה להקריבה.
והיובתא – הרי זו פירכא על דבריו דריש לקיש. מסיקה הגמרא:
תיובתא – אכן זו פירכא, ונדהו דבריו.
שנינו במשנה: וכולן שקיבלו בו את הדם חוץ לזמנו, חוץ למקומו,
אם יש דם הנפש יחזור הכשר ויקבל. הגמרא מביאה את ספיקו של
ריש לקיש בענין זה: בעא מיניה – שאל ריש לקיש מרבי יוחנן, מי
שהוא פסול לעבודה, וקיבל את הדם חזרוק על המזבח, מהו שיעשה
שירים – האם זריקתו נחשבת 'זריקה' לענין זה שהדם הנשאר
בצוואר הבהמה נחשב לשיירי הדם, ואינו ראוי לזריקה על גבי
המזבח, או שאין זריקת הפסול נחשבת זריקה כלל ויכול הכשר
לחזור ולקבל מהדם שבצוואר הבהמה ולזרוק על גבי המזבח.
אמר ליה רבי יוחנן, אין לך זריקה פסולה שעושה 'שירים' אלא
זריקה שנפסלה מחמת שחשב בה לאכול או להקטיר חוץ לזמנו, וכן
אם חשב לאכול או להקטיר חוץ למקומו. והטעם שזריקה זו מועילה
לעשות את שאר הדם לשיירים, הואיל ומרצה לפיגולו – כיון
שזריקה זו מועילה מן התורה לקבוע בקרבן דין 'פיגול'.
הגמרא מביאה נוסח אחר בספיקו של ריש לקיש: רב זביר מתני הכי
– שונה את ספיקו של ריש לקיש כך, בעא מיניה ריש לקיש מרבי
יוחנן, בוס של דם פסול, כגון שיצא חוץ לעזרה, וזרקו כהן כשר על
גבי המזבח, מהו שיעשה שירים, ואין תקנה לקרבן זה, או שלא
נעשה שירים ויש תקנה לקרבן שיחזור הכשר ויקבל.
אמר ליה רבי יוחנן, פסול גופיה – בפסול עצמו שזרק את הדם, מאי
סבירא לך – מה אתה סובר ושהרי אינך שואל מה דינו, אי אדם
פסול לעבודה שזרק את הדם משני – עושה את הדם שבצוואר
הבהמה שירים, בוס של דם פסול שזרקו על גבי המזבח נמי – גם
כן משני שירים. ואי פסול שזרק לא משני שירים, בוס פסול נמי
לא משני שירים.
הגמרא מביאה ספק נוסף בענין זה: רב ירמיה מדיפתי מתני הכי –
שונה כך, בעא מיניה אביי (מרבא) (מרבא), קרבן חטאת שקיבלו
את דמו בשתי כוסות, והזה מדמו של בוס אחת את ארבע המתנות
על המזבח, מהו שיעשה כזאת הדם מכוס זה את חבירו – את הדם
שבכוס האחר, דחוי ופסול, לפי שגם כוס זו היתה ראויה להוות
ממנה על המזבח, והכחן שהזה מהכוס האחרת דחאה לזו בידים, אי
שהדם בכוס זו נעשה שירים, ושיירי הדם היו שופכים אותם על יסוד
המזבח, שנאמר (ויקרא ד יח) 'ומן הדם יתן על קרנת המזבח אשר לפני
ה' אשר באהל מועד ואת כל הדם ישפך אל יסוד מזבח העלה אשר
פתח אהל מועד'.
הגמרא פושטת ספק זה: אמר ליה רבה לאביי, דבר זה הוא פלוגתא
– מחלוקתם דרבי אלעזר ברבי שמעון ורבנן, דתנאי בברייתא,
למעלה – לעיל, בפרשה העוסקת בנשיא שחטא וחייב חטאת,
שקרבנו הוא שעיר, הוא אומר ואת דמו ישפך אל יסוד מזבח
העלה' (ויקרא ד כה), ולא נאמר שישפך את 'כל דמו', ואילו למטה –
להלן, בפרשה העוסקת בקרבן חטאת של יחיד, הוא אומר 'ואת כל
דמו ישפך אל יסוד המזבח' (שם ד ל), ויש לדרוש פסוקים אלו כך,
מנין לחמאת שקיבל דמה בארבעה כוסות, ונתן מתנה אחת מכוס
זה ומתנה אחת מכוס זה ושהחטאת טעונה ארבע מתנות על גבי
המזבח (להלן נב), שכולן – הדם הנשאר בכל הכוסות נשפכין ליסוד
כדין שיירי הדם, תלמוד לומר ואת כל דמה ישפך, כול – שמא
תאמר שגם אם נתן ארבע מתנות מכוס אחד יהו בולן נשפכין
ליסוד, תלמוד לומר ואת דמו' ולא את כולו, ומשמע שרק מקצת
הדם נשפך ליסוד, הא כיצד – כיצד עושים, הוא – שיירי הדם
שבכוס שזרקו ממנו על המזבח נשפך ליסוד, והן – ושאר הכוסות
נפסלו ונשפכין לאמה, לפי שהכוסות שהיו ראויים לזרוק מהם על
גבי המזבח נדחו על ידי הזריקה שנעשתה בכוס האחרת. רבי אלעזר
ברבי שמעון חולק ואומר, מנין לחמאת שקיבל דמה בארבעה
כוסות, ונתן ארבע מתנות מכוס אחד, שכולן נשפכין ליסוד כדין
שיירי הדם, תלמוד לומר ואת כל דמה ישפך.
הגמרא מבררת את דעת רבי אלעזר ברבי שמעון. שואלת הגמרא:
והבית – והרי נאמר גם ואת דמו ישפך, ומה ידרוש ממנו רבי

אלעזר ברבי שמעון. משיבה הגמרא: אמר רב אשי, ההוא – פסוק
זה בא למעוטי שירים שבצוואר בהמה שלא התקבלו בכלי,
שכשנזרק הדם שנתקבל בכלי, שאר הדם שבצוואר הבהמה אינו
נחשב לשיירי הדם שנשפכים ליסוד, אלא נשפך לאמה.
שנינו במשנה: קיבל הקשר ונתן לפסול בו, נקטה המשנה שלשה
אופנים שבהם קבלת הדם היתה בכשרות, ואחר כך אירע הפסק על
ידי דבר פסול: א. קיבל כהן כשר ונתן לפסול. ב. קיבל ביד ימין
הכשרה לקבלת הדם ונתן ליד שמאל. ג. קיבל בכלי קודש הראוי
לקבלה ונתן לכלי חול. ובכולם הדין שהדם אינו נפסל, אלא יחזור
ויוליך את הדם בכשרות. הגמרא מבררת מדוע המשנה צריכה לבאר
את הדין בכולם: וצריכא – הוצרך התנא להשמיענו שבשלשה
אופנים אלו יש לדם תקנה, דאי אשמעינן רק את הדין כשקיבל
הכשר ונתן לפסול, הוה אמינא – הייתי יכול לומר, מאי פסול –
באיזה פסול מדובר שמועיל בו תקנה שיחזיר לכשר, דווקא בטמא,
כיון דחיו לעבודת ציבור – לפי שהטמא כשר להקריב לכתחילה
קרבן ציבור הבא בטומאה, ולכן יש לדם זה תקנה, אבל קיבל ביד
ימין ונתן לשמאל, שאף בקרבן ציבור הבא בטומאה אין זו יד הראויה
לעבודה, לא – אין תקנה לדם זה, לכן השמיענו התנא שגם בזה
יחזיר לימין. ואי אשמעינן את הדין בטמא, הייתי סבור שדווקא
בזה יש לדם תקנה לפי דאית ליה הקשר – שיש עבודה שכשרה
בשמאל, ודיינו ביום הכיפורים, אבל קיבל בכלי קודש ונתן לכלי
חול, שאינם כשרים לעבודה כלל, לא – אין לדם זה תקנה, משמיענו
התנא שגם בזה הדם כשר. ואי אשמעינן כלי חול, הייתי אומר
שדווקא כשנתן לכלי חול יש לדם תקנה, משום דחיו לקדושינהו –
שראויים היו הם בעצמם לעבודה זו אם היה מקדש אותם, אבל הנך
– אותם הפסולים האחרים, כלומר טמא ושמאל, שאינם ראויים
לעבודה זו כלל, אימא לא – נאמר שכשהפסיק בהם אין לדם תקנה,
צריכא – לכן נצרך התנא להשמיענו החידוש בשלשת האופנים.
הגמרא מבררת מדוע באמת אין הדם נפסל. מקשה הגמרא: וליהוי
ליה – ויהיה דם זה 'דחוי' ופסול, שהרי דם זה היה כשר וראוי
לזריקה, ונדהו.
מתרצה הגמרא: אמר ליה רבינא לרב אשי, הכי – כך אמר רב
ירמיה מדיפתי משמיה דרבא, הא מני – מי הוא התנא ששנה
משנה זו, חנן המצרי הוא, דלית ליה דחויין – שסובר שדבר שהיה
ראוי להקריבו ונדחה אינו נפסל בכך, אלא יש לו תקנה, דתניא
בברייתא, לגבי שני השעירים שהיו קרבים ביום הכיפורים והיו
מטילים עליהם גורל, אחד מהם היה קרב לה' ואחד משתלח לעזאזל.
ומבואר במשנה (יומא כב) שאם 'נשפך הדם' של השעיר שעלה לה',
ימות המשתלח (לעזאזל), מת המשתלח, ישפך הדם, וצריכים
להביא שני שעירים אחרים ולהטיל עליהם גורל כבתחילה. והטעם,
שכיון שנשפך הדם וצריך להביא שעיר אחר, ואי אפשר להביאו בלא
הגרלה, ובאותה שעה נדחה השעיר המשתלח עד שיגירלו שעיר
לה', כיון שנדחה לשעה נדחה לעולם, ושוב אינו חוזר להכשרו. וכן
במת המשתלח, אין הדם מכפר עד שיעמידו שעיר אחר לעזאזל,
וצריך הגרלה, ובינתיים נדחה הדם. והברייתא מביאה את דעת
החולק בדין זה וכך שנינו בה, חנן המצרי אומר, אפילו אם הדם
של השעיר לה' כבר נפסל, כלומר שנשחט ואחר כך מת השעיר
המשתלח, מביא חבירו ומזווג לו – מביא שעיר אחר ועושה אותו
זוג לשעיר זה, שאף על פי שנדחה יש לו תקנה. ולכן גם נתן את
הדם בכלי חול או שנשפך על הרצפה אין הדם נדחה ונפסל.
הגמרא מביאה תירוץ אחר לקושיא: רב אשי אמר, כל דבר שפירדו
להכשרה, לא הוי 'דחוי', ולכן אפילו החולקים על חנן המצרי מודים
באן, שכיון שיכול להחזירו לכלי שרת או לאספו מהרצפה, אינו
נעשה דחוי.
הגמרא מביאה סיוע לתירוץ זה: אמר רב שמיא, בנותיה דרב אשי
מסתברא – מסתבר כדברי רב אשי, שהרי מאן שמעת ליה דאית
ליה – מי שמעת שסובר שיש דברים 'דחויין', שאחר שנדחו אינם
חוזרים לכשרותם, הלא זו דעת רבי יהודה, דתנן במשנה (שם), ועוד
אמר רבי יהודה, אם נשפך הדם של השעיר לה', ימות השעיר
המשך בעמוד קמד

מתוך רבי יהודה את דבריו: **אף אני לא אומר** שהיה ממלא מדם
התערובת **אלא בשנתקבל** הדם **בבלי** לפני שנשפך על הרצפה.
שואלת הגמרא: **והוא גופיה מנא ידע** – ורבי יהודה עצמו מהיכן ידע
שנתקבל הדם בכלי. משיבה הגמרא: **בהנים וריזין** בעבודתם הם,
ומקבלים את כל הדם, וגם מה שנשפך על הארץ ודאי נתקבל תחילה
בכלי. ואין להקשות לפי זה, אם כהנים וריזים הם, איך יתכן שנשפך
הדם, כיון שהיא הנותנת, מתוך שזריזים הם **ועבדין היא** – ועושים
עבודתם במהרה, **ומשתפכין** – ומתוך כך נשפך הדם.

הגמרא ממשיכה להקשות לדברי רבי יהודה. מקשה הגמרא: **והלא**
דם התמצית שיוצא אחר מיתת הבהמה ופסול לזריקה **מעורב בו** –
בדם שהנפש יוצאת בו, שכשר לזריקה, וכיון שדם התמצית הוא מכל
הקרבנות, אף שיש גם דם כשר מאותו קרבן שכל דמו נשפך, הרי הוא
מיעוט ובטל ברוב.

מתרצת הגמרא: **רבי יהודה למעמיה** – לשיטתו **דאמר, שדם**
התמצית קרי דם לגבי אסור אכילתו, **דתניא, האוכל דם התמצית,**
באזהרה – באיסור לא תעשה, **רבי יהודה אומר, בכרת.** ואם כן גם
לגבי קרבן סובר רבי יהודה שדם התמצית קרוי דם, וכשר לזריקה.

דוחה הגמרא: **והאמר רבי אלעזר, מודה רבי יהודה לענין כפרה,**
שדם התמצית אינו מכפר, שנאמר (ויקרא יז א) **(כי הדם הוא הנפש)**
לפי הדם הוא פגוש יכפר, ויש לדרוש שרק דם שהנפש יוצאה
בו קרוי דם, אבל דם שאין הנפש יוצאה בו אין קרוי דם לענין
כפרה, וכיון שאף לרבי יהודה דם התמצית פסול, איך מועילה
זריקתו.

הגמרא מתרצת באופן אחר: **אלא, רבי יהודה למעמיה, דאמר, אין**
דם מכיל דם משום שהם מין אחד ומין במינו לא בטל, ולכן אין דם
התמצית שפסול לזריקה פוסל את הדם הכשר שהוא מעורב בו, וכיון
שהוא נשאר בכשרותו מועילה זריקתו.

הגמרא מביאה את המשך הברייתא, בה מביא רבי יהודה ראייה
לדבריו: **אמר להם רבי יהודה לחכמים, לדרביכם שלא היו זורקים**
מהדם שנשפך, למה היו פוקקין (ו-סותמים) את העזרה בערב הפסח
שלא יצאו הדמים דרך האמה לנחל קדרון, ודאי זהו כדי שיוכלו
לזרוק אתו כן מהדם שנשפך. **אמרו לו חכמים לרבי יהודה, אין זה**
הטעם, אלא משום ששבח הוא לבני אהרן, שיהלכו עד
ארכובותיהן (ו-ברכיהם) **בדם.**

הגמרא מבררת את דברי חכמים שבברייתא. מקשה הגמרא: כיצד
אמרו חכמים ששבח הוא לכהנים שילכו עד ברכיהם בדם, והיא –
והרי דם הוי **חציצה**, וחציצה בין הרצפה לבין רגלי הכהנים פוסלת
את עבודתם (לעיל טז). מתרצת הגמרא: דם זה **לח הוא, ולא הוי**
חציצה (רתנן) **[דתניא], דם והדיו והדבש והחלב, כשהם יבשין,**
חוצצין. אך כשהם לחין, אין חוצצין.

ממשיכה הגמרא ומקשה: והיא **קא מיתוסי מאנייהו** – והרי
מתלכלכים בגדיהם בדם, (ותנן) **[ותניא], הוי בנדין של הכהן**
מטושטשין – מלוכלכים בטיט, **ועבד, עבודה פסולה. וכי תימא** –
ואם תרצה לומר ולתרוץ **דמדלו לחו** – שהיו הכהנים מגביהים את
בגדיהם שלא יתלכלכו בדם, **והתניא, נאמר בתורה** (ויקרא יא א) **וילבש**
הכהן מדי בדי, ויש לדרוש מתיבת מדי שהיא הבגד **במדתו, שלא**
יתסר ושללא יותיר, ולא היו הכהנים יכולים להגביה את בגדיהם.

מתרצת הגמרא: אין כוונת חכמים שהיו הולכים הכהנים בדם בזמן
העבודה הצריכה לבישת בגדי כהונה, אלא בזמן **הולכת אברים**
לבבש כדי להקטירם, **דלאו עבודה היא,** ואינה צריכה בגדי כהונה.
תמחה הגמרא: **ולא** – האם הולכת אברים לכבש אינה עבודה,
והתניא, נאמר בתורה (שם א יא) **והקריב הבהן את הכל, זו הולכת**
אברים לבבש, ואינה כשרה אלא בבדן ובבגדי כהונה. מתרצת
הגמרא: **אלא, מה שהיו הכהנים הולכים בדם, היינו בזמן הולכת**
עצים למערכת, דלאו עבודה היא, ואינה צריכה בגדי כהונה.

מבררת הגמרא, אם כן שבכל העבודות היה אסור שילכו הכהנים
בדם, **ועבודה חייב אולי** – איך היו הכהנים מהלכים בזמן העבודה
שצריכה בגדי כהונה, כאשר היתה האמה סגורה והיתה העזרה

מלאה בדם. משיבה הגמרא: **אולי אאיצטגי** – היו הכהנים מהלכים
בזמן העבודה על איצטבאות שהיו גבוהות מן הרצפה, אך היו
עשויות בנין אבנים כדי שיהיו חלק מהרצפה, ויכולים הכהנים לעבוד
כשהם עומדים עליהם.

משנה

נתבאר בפרק הקודם (כז) שהשוטח (או העושה אחת משאר העבודות
המתירות) על מנת לאכול מבשר הזבח או להקטיר מאימוריו חוץ
לזמנו או חוץ למקומו, פוסל את הזבח. משנה זו מוסיפה פרטים
נוספים בענין זה.

השוטח את הזבח על מנת לאכול חוץ לזמנו או חוץ למקומו דבר
שאין דרכו לאכול, והיינו אימורים שדינים להיות מוקטרים, ולהקטיר
חוץ לזמנו או למקומו דבר שאין דרכו להקטיר, וכגון בשר שלמים,
הקרבן כשר, שכיון שחישב בדבר שאינו ראוי בטלה דעתו אצל כל
אדם ואין זו מחשבה. ודבר אליעזר פוסל, שלדעתו מחשבים מאכילת
אדם לאכילת מזבח ומאכילת מזבח לאכילת אדם.

המשנה מבארת מהו השיעור של מחשבת פסול: השוטח על מנת
לאכול חוץ לזמנו או חוץ למקומו דבר שדרכו לאכול (בשר) וכן
השוטח **להקטיר דבר שדרכו להקטיר** (אימורים) **פחות מכזית, כשר.**
לאכול פחצי וית להקטיר פחצי וית, כשר, שאין אכילה והקטרה
מצטרפין.

מחשבות נוספות שאינן פוסלות: **השוטח את הזבח לאכול בזית מן**
העזר, ומן הרוטב, והוא מרק שנתבשל בו בשר, ומן הקיפה –
תערובת של תבלין וחתכות דקות של הבשר הנמצאים בשולי
הקדרה, **ומן האלל** – גיד הצואר, שהוא קשה ואינו ראוי לאכילה,
ומן העצמות ומן הגידין ומן הפרקים ומן המלפנים, חוץ לזמנו וחוץ
(או חוץ) למקומו, הקרבן כשר, שכיון שאינם ראויים לאכילה,
מחשבת אכילה בהם אינה פוסלת. **ואין חייבין עליהן משום פיגול,**
שאם נעשה הזבח פיגול על ידי שחישב על בשרו או על אימוריו
מחשבת חוץ לזמנו ונתפגל, האוכל מהדברים האלה פטור מכרת,
ואין חייבים על אכילתם משום נזתר, שאם נותרו לאחר הזמן הראוי
לאכילת הקרבן, ואכל מהם פטור מכרת, ואין חייבים עליהם משום
טמא, שאם אכלם בטומאת הגוף פטור מכרת.

השוטח את המוקדשין על מנת לאכול שליל – עובר שבמעיה או
שלילא – נתיק המתהווה מסביב לעובר בחיין למקומו או לזמנו **לא**
פיגול את הקרבן, והוא כשר. והטעם משום ששליל ושליא מאוסים
אצל בני אדם ואין דרך לאוכלם.

המולק את התורין על מנת לאכול ביציהן בחיין למקום או חוץ זמן
לא פיגול, משום שאינן מגוף הקרבן.

חלב של מוקדשין וביצי תורין אין חייבין עליהן משום פיגול שאם
נעשה הקרבן פיגול על ידי שחישב בו מחשבת חוץ לזמנו, ושנת חלב
של הקרבן או אכל את ביציו, פטור, משום שאינם מגוף הקרבן ולא
נתפגלו עמו, וכן אינו חייב על אכילתם משום נזתר, ואינו חייב משום
טמא (אם אכלם בטומאת הגוף).

רבי אלעזר מביא דין מענין דברי המשנה: **אמר רבי אלעזר, פיגול**
בזבח, והיינו ששחטו על מנת לאכול או להקטיר חוץ לזמנו, נתפגל
אף השליל, והאוכל ממנו חייב כרת, והטעם, משום ששליל הוא מגוף
הזבח ומאחר שחל שם פיגול על הזבח אף השליל בכלל. אבל אם
פיגל **בשליל, ששחט על מנת לאכול מן השליל חוץ לזמנו, לא**
נתפגל הזבח, וכמו ששינו במשנתנו שאם חישב לאכול שליל לא
פיגול, והטעם בזה, משום שרוב בני אדם אינם אוכלים שליל ונמצא
שחישב לאכול דבר שאין דרכו לאכול. אולם אם נתפגל הזבח על
ידי דבר אחר, כיון שיש אנשים שאוכלים שליל, חייב עליו כרת.

נמרא

ממשיך רבי אלעזר: **פיגול באלל** (ו-גיד הצואר) של עוף, שמלק עוף
על מנת לאכול מן האלל שלו, שהוא רך וראוי לאכילה, נתפגל העוף
במחשבה זו, ויחד עמו **נתפגלה מוראה** – זפק, והאוכל ממנה חייב

זבחים. פרק שלישי – כל הפסולין דף לה עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזולץ)" קכט רש"י תוספות

אין דם מבטל דם. ודם התמצית זרק ליה לשם מים כרבי אליעזר דף' התערבות (לקמן דף עז). דאית ליה רואין אי נמי סבר לה כרבי אליעזר דאמר נתערב בדם התמצית כשר: והתניא מדר במדות. דף פירכא אליבא דמ"ד אבנט מיגז גזיז לעיל בפרק שני (דף יח). פיגל בובח נתפגל שילי. כיון דאיכא אינשי דאבלי ליה חייב כרת דירך אמו הוא כו' שאין דרכו לאכול בו' כך פי' בקונטרס ובענין זה דלא מוראה דלא חזיא לאכילה דפירשא בעלמא ואלו הלכך מחשבה ידדה לא מופגלא ומיהו היכא דנתפגל העוף ע"י דבר אחר כיון דאיכא אינשי דאבלי חייב עליו כרת ושם דחק בתנא דאפילו חזיא כשאר בשר אינה מפגלת את העוף דמוראה אבית הדשן ואין בה לא אכילת אדם ולא אכילת מזבח ודיינו טעמא דהויא בפרים לא נתפגלו אימורים אבל בשליל לא אפשר לומר כך דאע"ג דבפ' כיצד מערימין (תמורה דף כה) גבי שוחט את החטאת ונמצא בה בן ארבעה חי תני חזא נאכל לכל אדם ובכל מקום ולעולם וא"כ הייתי יכול לומר ודיינו טעמא דלא פסלא ביה מחשבה משום דלאו גופיה דזיבחתא הוא אבל ע"כ ר"א סבירא ליה דגופה דזיבחתא הוא דהא אמר פיגל בובח נתפגל שילי וסבר לה כאידך ברייתא דתניא התם דאין נאכל אלא לזכיר כהונה ליום ולילה לפנים מן הקלעים והתם נמי משני ליה הלכך צריך לפרש הטעם כמו שפי' בקונט' ויש דוחקים כאן לפרש משום דדרשן בתורת כהנים בפרשת צו גבי נותר הובח פירש ששילי ולשיליא ועל כרחין שייך נותר בשליל כדאיחא בתמורה בפרק כיצד מערימין (גם זה שם) גבי שילי שבהטאת דאין נאכל אלא ליום ולילה הלכך אם אינו ענין לנותר תנאו ענין למחשבת נותר ואין נראה פירושו זה דמנא ליה לתנא דהא דלמא איצטריך לגופיה למעוטי שליח מנותר ונראה דמדון שריפה קממעט שילי ושיליא דשריפה כתיבא בקרא: פיגל באלל נתפגלה מוראה. בפ' העור והרוטב (חולין דף קכא). מדר כו"ע דפלתו סכין היינו אלל בהזאה מיירי הבא ודעולה איירי שקודר להסיר המוראה בנזגתה דאי אפשר שלא יקח מן הושט עם המוראה:

באכילת פרים ובשריתן לא עשה ולא כלום. דמחשבת אכילה לא מהניא בהו דדבר שאין דרכו לאכול הוא ומחשבת שרפה נמי לא דאמחשבת אכילת מזבח קפיד רחמנא אבל שרפה לאו לשון אכילה הוא ואע"ג דאמרין בפירקין לעיל (דף לא). חישב שתאכלהו אש למחר וני מילי דחישב בלשון אכילה כדאוקימנא התם כך פירש בקונטרס ובתנא דחק דלעיל מיירי במדי דראוי לאכילת אדם ומחשב שתאכלהו האש דהוי פיגול אבל האי לא שייך ביה לא אכילת אדם ולא אכילת מזבח:

וש"מ

אף אני לא אמרתי. שיאסא אלא בנתקבל בכלי: והוא גופיה. רבי יהודה מנא ידע שנתקבל בכלי: ורזין חן. ומקבלי לכולהו: הייא. מהרה: באזהרה. ה' לאוין כתיבי בדם חד לדם התמצית כדאמרין בכריתות בפ"ק (דף ד): ר' יהודה אומר בכרת. התם יליף טעמא: אין דם מבטל דם. דמין במינו לרבי יהודה לא בטיל ולקמן תנן לה בפ' כל הזבחים שנתערבו (דף עז). למה פוקקין את העזרה. רבי פסחם שלא יצאו הדמים דרך אמה לנחל קדרון. והא קא חזיא חציצה. בין רגליהם לרצפה ותנן עומד על גבי כלים כו' פסול (לעיל דף טז): הוי בגריו ממושטשין. לעיל בפרק ב' תניא לה: בהולכת אברים לכבש. הא דקתני שבח הוא לבני אהרן כו' בהולכת אברים קאמר ולקמן פריך ובהולכת דם דהכי אולי: איצטבאות גבוהין היו שם בנין אבנים ואינן חוצצין דמן הרצפה חן: מרנני' לאכול דבר שאין דרכו לאכול. חוץ למקומו או חוץ לזמנו: קיפת. מפרש בהעור והרוטב (חולין דף קכ). תבלין ודקדקת בהשר השוכנת בשולי קדרה: אלל. גיד העזר שחזא קשה ואין ראוי לאכילה: ואין חייבין עליהן משום פיגול. אם היה הזבח פגול שחישב על בשרו או על אימוריו חוץ לזמנו ונתפגל האוכל מאלו פטור: ופמא. אם אבל בטומאת הגוף מאחת מאלה הזבחים כשר: את המוקדשין. כל היכא דנקט האי לישנא מיירי נקבות: לאכול שילי. שבמעה: לא פיגל. את הזבח דלאו גופיה דזיבחתא הוא: חלב המוקדשין. חלב שבדדיה: אין חייבין עליהן משום פיגול. אם פיגל בובח ואכל מחלבה לא מחייב כרת דלאו זיבחתא הוא: גמ'. פיגל בובח. שחטו ע"מ לאכול או להקטיר חוץ לזמנו: נתפגל השליל. האוכל מהשליל חייב: בשליל. ששחט את הזבח ע"מ לאכול מן השליל חוץ לזמנו: לא נתפגל הזבח. קסבר רבי אלעזר שילי גופיה דזיבחתא היא דעובר ירך אמו הוא ומיהו אין מחשבתו מפגלת הזבח דדבר שאין דרכו לאכול הוא דרובא דאינשי לא אבלי ליה ושילי עצמו לא נתפגל מדקתני מחנני' לאכול שילי או שלא בחוץ לא פיגל: אלל. של עוף ראו לאכילה הוא דרכיך: מוראה. לא חזי לאכילה דפירשא בעלמא הוא הלכך מחשבה ידדה לא מפגלא ומיהו היכא דנתפגל העוף ע"י דבר אחר כיון דאיכא אינשי דאבלי חייב עליו כרת: פיגל באימורין. שחט פרים הנשרפים ע"מ להקטיר אימוריהן חוץ לזמנו: נתפגלו פרים. והאוכל מבשרן חייב: חישב כפרים. ששחט ע"מ לאכול מבשרן חוץ לזמנו: לא נתפגלו אימורין. להתחייב כרת האוכל מכליות או מיותרת הכבד שלהם וכל שכן דלא נתפגלו פרים עצמן שהרי חישב לאכול דבר שאין דרכו לאכול ואיידך נקט פיגל באימורין נקט נמי לא נתפגלו אימורין: לימא מסייע ליה. לר' אלעזר דאמר מתפגל ואע"פ שאין מפגל בגון שילי ומוראה ובשר הפרים: ושוק. ר"ש וחכמים שחלקו בפ' ב"ש (לקמן מג). דרבנן אמרי פיגול נוהג בפרים הנשרפים ור"ש אמר כל שאינו על מזבח החיצון אין חייבין עליו משום פיגול ושוקן שאם חישב באחת מעבודות הדם לאכול מן הפרים למחר או לשורפן בבית הדשן בהילכתו למחר לא עשה כלום דמחשבת אכילה לא מהניא בהו דדבר שאין דרכו לאכול הוא ומחשבת שריפה נמי לא דאמחשבת אכילת מזבח קפיד רחמנא אבל שריפה לאו לשון אכילה הוא ואע"ג דאמרין בפירקין דלעיל חישב שתאכלהו אש למחר דחישב בלשון אכילה כדאוקימנא התם נהג בשר דפרים עצמו קאמר דאם חישב באימורין להקטירם למחר דחישב כי אורחיהו ואכילת מזבח נתפגל בשר דפרים ליענש כרת על אכילתו:

הא

וּשְׁמִי מִיּוֹ דַּפְסָלָהּ בַּה לִּינָה פִּסְלָהּ בַּה מַחֲשָׁבָה. תִּמְנָה דְּלִישְׁנֵי כַּדְמִשְׁנֵי לִקְמֵן פֶּרֶק טְבוּל
יּוֹם (דָּף קד) דְּלִמְנָה מַחֲשָׁבָה לֹא פִּסְלָה לִינָה פִּסְלָה וְיִלְּ מִשּׁוּם דְּלֹא בְעִי לְמַפְשֵׁט
הָא דְּבַעֲרִי יִמְיָהּ פ' טְבוּל יוֹם לִינָה מִדּוּ שְׁתוּעִיל בְּפִרְיָם הַנְּשִׁרְפִים וְעוֹד יִלְּ דִּקְסָבֵר הַשִּׁס'
דְּאִי לִינָה מוֹעֵלָת מוֹעֵל פִּיגוּל לְעֵנִן דָּאָם פִּיגַל בְּאִימּוּרִים פִּיגַל הַבֶּשֶׂר לְכָל הַפְּחוּת:
לֹאכּוּל שְׁלִיל אִו שְׁלִילָא בַּחוּץ לֹא פִיגַל. הוּא

דְּחִין לְמַחֲרָ:
הָא שְׁלִיל וְשִׁלְיָא חִיבִין אִלָּא שִׁמ' כָּאֵן מַחֲמַת
זִבְח' כו'. וְאִת' אֲבָתִי נוֹתֵר וְטַמָּא קִשְׁיָא
דְּמִשְׁמַע הַבָּא (דוֹקָא) (דוֹקָא) דְּאֶשְׁלִיל וְשִׁלְיָא
חִיבִין מִשּׁוּם נוֹתֵר וְטַמָּא וּבְרִייתָא דְּלַעֲלֵי קֹתְנִי
וְאִין חִיבִין עֲלֵיהֶם מִשּׁוּם פִּיגוּל וְנוֹתֵר וְטַמָּא וְיִלְּ
דְּלַעֲלֵם אִין חִיבִין אֶשְׁלִיל וְשִׁלְיָא מִשּׁוּם נוֹתֵר
וְטַמָּא וְהָאִי (דְּשִׁירִיָּה) וְדְּשִׁירִיָּהוּן מִשּׁוּם פִּיגַל:
אִלָּא בְּדוֹקֵן שְׁבַעֲן הוֹאִיל וּבִשְׂרִים בַּעֲפוּת.
לֹא דוֹקָא דוֹקֵן שְׁבַעֲן דְּהִיָּה שָׂאֵר מוֹמִין שְׁאִין
מַחוּסִרִי אֲבֵר בְּדָאֵמֵר בְּפֶרֶק קָמָא דְּקוֹדֶשֶׁן (דָּף
כו'): דוֹקָא יֵבֶשׂ גִּפָּה וְנִסְמִית עֵינָה אִין גַּמִּי שָׂאֵר
מוֹמִין פְּסָלִי מִדְּרַבְנָן וְזִמָּה שְׁפִי' בְּקוֹנְטֵרֵס דְּמַחוּסֵר
פִּירֵשׁ דְּבַחֲדִיא דְּרִישׁ לֵה בְּקוֹדֶשֶׁן (ג'ז שם)
מְדַכְתִּיבִין מִן הַעֹף וְלֹא כָל הַעֹף
תָּרִי

עֲלִיהֶן מִשּׁוּם פִּיגוּל, נוֹתֵר, וְטַמָּא, וְהַמַּעֲלָה מִן בַּחוּץ פְּטוּר. מֵאִי לֹא, לֹא מִפְּגָלִין הַזֹּבֵחַ, וְלֹא
מִתְּפַגְלִין מִחֻמַּת זִבְחָה. לֹא, לֹא מִפְּגָלִין אֶת הַזֹּבֵחַ, וְלֹא מִתְּפַגְלִין מִחֻמַּת עֲצֻמָּן. אִי הָכִי, הָא דְּקֹתְנִי
סִיפָא, בּוּלָן לֹא מִפְּגָלִין וְלֹא מִתְּפַגְלִין, הָא תוּ לָמָּה לִי. וְלִישְׁמַעֲמִיד, אִין חִיבִין עֲלִיו מִשּׁוּם פִּיגוּל,
הָא תוּ לָמָּה לִי. אִלָּא, אִיִּדִי דְּבַעֲרִי לְמִיתָנָא נוֹתֵר וְטַמָּא, תָּנָא פִּיגוּל. הָכָא נִמְי, אִיִּדִי דְּבַעֲרִי לְמִיתָנִי
הַמַּעֲלָה מִן בַּחוּץ, תָּנָא נִמְי וְכוּלָן לֹא מִפְּגָלִין וְלֹא מִתְּפַגְלִין. רָבָא אָמַר, אִף אֲנִן נִמְי תְּנִינָא, הַשּׁוֹחֵט
אֶת הַמּוֹקֶדֶשׁ לְאָכּוּל שְׁלִיל אִו שְׁלִילָא בַּחוּץ, לֹא פִיגַל. וְהַמּוֹלֵךְ אֶת הַתּוֹרִים לְאָכּוּל בִּיצֵיהֶם בַּחוּץ,
לֹא פִיגַל. וְהָדָר תְּנִי, חֵלֶב הַמּוֹקֶדֶשׁ וְכִיצֵי תּוֹרִים, אִין חִיבִי עֲלִיהֶן מִשּׁוּם פִּיגוּל נוֹתֵר וְטַמָּא. הָא
שְׁלִיל וְשִׁלְיָא, חִיבִים. אִלָּא לֹא, שְׁמַע מִינָהּ, כָּאֵן מַחֲמַת הַזֹּבֵחַ, כָּאֵן מַחֲמַת עֲצֻמָּן. שְׁמַע מִינָהּ:
תֵּנִן הַחֵם, וּבְעֲלִי מוֹמִין, רַבִּי עֲקִיבָא מְכַשִּׁיר בְּבַעֲלִי מוֹמִים. אָמַר רַבִּי חִיָּא בְּרַ אָבָא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן,
לֹא הִכְשִׁיר רַבִּי עֲקִיבָא אִלָּא בְּדוֹקֵן שְׁבַעֲן, הוֹאִיל וּבִשְׂרִים בַּעֲפוּת, וְהוּא שְׁקֵדֵם הִקְדִּישׁ אֶת
מוֹמִין. (אִמַּר רַבִּי חִיָּא בְּרַ אָבָא) וּמוֹדָה רַבִּי עֲקִיבָא בְּעוֹלַת נֶקֶבָה, דְּכִמָּאֵן דְּקֵדֵם מוֹמִיָּה לְהִקְדִּישָׁהּ
דְּמִי. מִתִּיב רַבִּי יִזְרָא, הַמַּעֲלָה מִן בַּחוּץ, פְּטוּר. הָא מֵאִימָן, חִיב, וְהִכִּי מִשְׁפַּחַת לָהּ, בְּעוֹלַת
נֶקֶבָה. אִי אָמַרְתָּ בִּשְׁלָמָא, קֶסֶבֶר רַבִּי עֲקִיבָא, עוֹלַת נֶקֶבָה, אִם עֲלֵתָה לֹא תִרְדָּה, הָא מִנִּי, רַבִּי
עֲקִיבָא הִיא. אִלָּא אִי אָמַרְתָּ, אִם עֲלֵתָה תִרְדָּה, הָא מִנִּי. אִימָא, הַמַּעֲלָה מִן בַּחוּץ, פְּטוּר. הָא
מֵאִימּוּרֵי אִימָן, חִיב. וְהָא 'מִהֵן' קֹתְנִי, וְאִימָן דּוֹמִיָּה דִּירְדֵּהוּ. אִלָּא אִימָא, הַמַּעֲלָה מֵאִימּוּרֵיהֶן בַּחוּץ,
פְּטוּר. הָא מֵאִימּוּרֵי אִימָן, חִיב: מִשְׁנָה שְׁחָטוּ עַל מִנֵּת לְהַנִּיחַ אֶת דָּמוֹ אִו אִימּוּרֵיו לְמַחֲרָ, אִו
לְהוֹצִיאָן לְחוּץ, רַבִּי יְהוּדָה פּוֹסֵל, וְהַכְּמִים מְכַשְׁרִין. עַל מִנֵּת לִיתֵּנָן עַל גְּבִי הַקֶּבֶשׁ, שְׁלֹא כִּנְגַד
הַיֹּסֵד, וְלִיתֵּנָן אֶת הַנִּתְּנִים לְמַעַל לְמַטָּה, וְאֶת הַנִּתְּנִים לְמַטָּה לְמַעַל, וְאֶת הַנִּתְּנִים
בַּפְּנִים

נִמְאָלו חוּץ לְחֵמֶם הוֹבֵחַ כֶּשֶׂר: וְלֹא מִתְּפַגְלִין מַחֲמַת הוֹבֵחַ. אִם חִישַׁב לְאָכּוּל מִבְּשֵׂר הוֹבֵחַ אִו לְהַקְטִיר (מַחֲמַת) אִימּוּרִין חוּץ לְזִמְנָו וְלֹא נִתְּפַלּוּ אִלּוּ לִיעֲשֶׂב בְּאִכְלֵתוֹ כֶּרֶת
וְתוֹיבֵתָא דְּרִ"א דְּהָבָא שְׁלִיל וְמוֹרָאָה תֵּנִן: מַחֲמַת עֲצֻמָּן. אִם זֶרֶק עִ"מ לְאָכּוּל לֹאִלּוּ חוּץ לְזִמְנָו אִין מִתְּפַגְלִין שְׁאִין מַחֲשַׁבְתּוֹ מַחֲשָׁבָה: הָא תוּ לָמָּה לִי. לֹא לֵאמֹר יִדְּאָה דָּאָה מַחֲמַת
זִבְח' אִין מִתְּפַגְלִין: וְלִישְׁמַעֲמִיד אִין חִיבִין עֲלֵיהֶם מִשּׁוּם פִּיגוּל. פַּעַם שְׁלִישִׁית לָמָּה לִי לְמִיתָנִי הָא מֵאִי תִיתִי לְאֶשְׁמוּעִין לִידִיד אִלָּא עַל כִּרְחָךְ מִשְׁנָה לֹא דוֹקָא אִלָּא אֲגִרָרָא
וְטַמָּא וְנוֹתֵר נִסְבָּה לְרַבִּי אֲלַעֲזָר נִמְי מִשְׁנָה שְׁנִיָּה לֹא תִיקִשִׁי דֶּאֱגִרָרָא דְּהַמַּעֲלָה מִן בַּחוּץ נִסְבָּה: הָא אֲנִן נִמְי תְּנִינָא. כְּרִבִּי אֲלַעֲזָר וְשְׁלִילָא מִתְּפַגְלִין וְשְׁלִילָא מִתְּפַגְלִין לֹא
פִּיגַל: מִשְׁמַע לֹא עֲצֻמָּן וְאִת' אֶת הוֹבֵחַ: הָא שְׁלִיל וְשִׁלְיָא חִיבִין. עֲלִיהֶן מִשּׁוּם פִּיגוּל אִלָּא מִחֻמַּת מַפְגַּל אֲפַקְעִינָהוּ מִתּוֹרַת מַתְּגַל לֹא אֲפַקְעִינָהוּ: מַחֲמַת זִבְחָה. מַחֲתַפְלִין
מַחֲמַת מַחֲשַׁבַת עֲצֻמָּן לֹא מִתְּפַגְלִין: תֵּנִן הַחֵם. גַּבִּי אִם עֵלֹ לֹא יִרְדּוּ בְּפֶרֶק הַמּוֹבָה: מְכַשִּׁיר. אִם עֵלֹ שְׁלֹא יִרְדּוּ: וּבִשְׂרִין בַּעֲפוּת. לְכַתְּחִילָה שְׁאִין פּוֹסֵל כֹּהֵן אִלָּא חִסְרוֹן אֲבֵר
כְּגוֹן יֵבֶשׂ גִּפָּה נִסְמִית עֵינָה (וִיזְצָאֵת) אִו נִקְטַעָה רִגְלָהּ מִשּׁוּם הַקְרִיבָהוּ נָא לְפַחֲתָךְ כַּדְמִשְׁפֶּרֶשׁ בְּבַכּוֹרוֹת: דוֹקֵן. טִיילָא בְּלַעֲז' לֶשׁוֹן אִו דָּק (וִיקָרָא כֹא) כְּמוֹ הַנוֹטָה כְּדוֹק (יִשְׁעִיָּה מ)
(אֲבָל) דוֹקֵן שְׁבַעֲן לֹא פְסָלִי כְּדוֹ מִשּׁוּם גִּמּוּר הוּא לֹא נִאֲמָרוּ מוֹמִין אִלָּא בְּבַחֲמָה דְּכִתִּיב תָּמִים זָכֵר בְּבָקֶר כְּבָשִׁים וְכוּעִים (וִיקָרָא כֹא) מִינָהּ דְּרִשִׁי' (מִנְחוֹת דָּף כה).
תְּמוֹת וְזִכְרוֹת בְּבַחֲמָה וְאִין תְּמוֹת וְזִכְרוֹת בַּעֲפוּת הוֹאִיל וּבִשְׂרִין בַּעֲפוּת לְכַתְּחִילָה בְּבַחֲמָה אִם עֵלֹ לֹא יִרְדּוּ: וְהוּא שְׁקֵדֵם הַקְדִּישׁ אֶת מוֹמִין. אֲבָל קֵדֵם מוֹמִין אֶת הַקְדִּישׁ לֹא
חָלָה עֲלֵיהֶן קְדוּשַׁת מוֹזָב מַעוֹלֵם אִלָּא קְדוּשַׁת דְּמִים וְאִין הַמּוֹזָב מִקְדָּשׁ פְּסוּלִין אִלָּא שְׁנֵאֵל לֹא כַּדְמִשְׁפֶּרֶשׁ בְּפ' הַמּוֹזָב: וּמוֹדָה ר"ע בְּעוֹלַת בַּחֲמָה נִקְבָּה. שְׁתֵּר וְאֵעִיפ' שְׁכֵשֶׁר
בַּעֲפוּת לְכַתְּחִילָה מִיִּט דְּכִמָּאֵן דְּקֵדֵם מוֹמִיָּה לְהַקְדִּישָׁהּ הוּא שְׁאִין לָךְ מוֹם בְּעוֹלָה גְּדוֹל מוֹדָה דְּכָל עוֹלָה זָכֵר הוּא: הַמַּעֲלָה מִן בַּחוּץ. בְּרִייתָא דְּלַעֲלֵי תֵּנִן לֹא וְקֹתְנִי בַּה שְׁכֵשֶׁר
וּמוֹעֵלָה מִן מִשְׁמַע מִבְּשֵׂר פְּטוּר דְּלֹא גּוֹפִיָּה דִּזְבִּיחָא הוּא וְלֹא חוּץ לְהַקְרִיבָה כְּרִתְנִיָּה בְּבַחֲמָה הַמְּקַשָּׁה (חוֹלִין דָּף עה). מִה יוֹתֵר כְּבֹד וְכוּלִיתָּ הָאֲמוּרִים בְּאֶשׁ מוֹצָא מְכַלל
שְׁלִיל אִף כָּל מוֹצָא מְכַלל שְׁלִיל: הָא מִבְּשֵׂר אִימָן חִיב: וְהִכִּי מִשְׁכַּחַת לָהּ בְּעוֹלַת נֶקֶבָה. דִּאִילוּ בְּשִׁלְמִים הַמַּעֲלָה מִבְּשֵׂר בַּחוּץ פְּטוּר דְּלֹא מִתְּקַבֵּל בְּפִנִּים הוּא כְּדִתְנָן בְּפֶרֶק
בְּתֵרָא (לִקְמֵן דָּף קיב) הַמַּעֲלָה מִבְּשֵׂר חֲטָאֵת כו': הָא מִנִּי ר"ע הִיא. דְּכִיּוֹן דְּבַפְּנִים אִם עֲלֵתָה לֹא תִרְדָּה מִיחִיבִי עֲלֵה בַּחוּץ: הִכִּי גְרִיסִין אִימָא הַמַּעֲלָה מִן בַּחוּץ פְּטוּר הָא
מֵאִימּוּרֵי אִימָן חִיב וְהָא מִן קֹתְנִי וְאִימָן דּוֹמִיָּה דִּירְדֵּהוּ אִימָא הַמַּעֲלָה מֵאִימּוּרֵיהֶן בַּחוּץ פְּטוּר הָא מֵאִימּוּרֵי אִימָן חִיב. לֹא תִימָא הָא מֵאִימָן חִיב אִלָּא אִימָא הָא אִימּוּר
אִימָן חִיב וּבְשִׁלְמִים אִו בַּחֲטָאֵת עֲסָקִין שְׁבָאֵן נִקְבוֹת: וְהָא מִן קֹתְנִי. דְּמִשְׁמַע מִבְּשֵׂר וְאִימָן דּוֹמִיָּה דִּירְדֵּהוּ וְדִיִּיקִין מִינָהּ הָא מֵאִימָן חִיב עִ"כ דּוֹמִיָּה דִּירְדֵּהוּ דִּיִּיקִין מִן הַבֶּשֶׂר
עִ"כ בְּעוֹלָה קָא: מַחֲנִי' רַבִּי יְהוּדָה פּוֹסֵל. אִף עַל פִּי שְׁאִין כָּאֵן לֹא אִכִּילָה וְלֹא הַקְטִירָה וּבִגְמָרָא מִפְּרֵשׁ טַעְמָא: שְׁלֹא כִּנְגַד הַיֹּסֵד: אוֹ עַל הַמּוֹזָב שְׁלֹא כִּנְגַד הַיֹּסֵד:
גַּמ'

אִימּוּרִין עֲצֻמָּן. יוֹתֵרָת הַכְּבֵד וְהַכְּלִיּוֹת אֲבָל לֹא בִשֶׂר שְׁאִין מִתְּפַגֵּל בְּדִבְרָ שְׁהוּא גּוֹפִי
(שֵׁל) זִבְח' אִלָּא דְּבֵר הַמַּפְגֵּל דְּכִיּוֹן דְּלֹא חִשַׁב אִכִּילָה לְעֵנִן פִּיגוּל לֹא חִשַׁב נִמְי אִכִּילָה
לְעֵנִן אִיפְגּוּלִי: הוֹכְשֵׁרוּ. נִתְּקֵנוּ לְקַבּוֹעַ פְּסוּלִין הִלּוּ: בְּטָבוֹל יוֹם וּבְמַחוּסֵר כִּיפּוּרִים.
אִם נִגְעוּ בָּהּ: מִדְּפַסְלָהּ לִינָה. פִּסְלָה נִמְי מַחֲשַׁבַת לִינָה: מֵאִי לֹא לִינָה בִשֶׂר. קֹתְנִי

שָׂאֵם לָן נִפְסֵל וְהִיָּה לְמַחֲשַׁבַת לִינָה שְׁפּוֹטָת
בִּשְׂרָה וְגוֹד נִמְי דְּהִיכָא דְּחִישַׁב אֲבִשֶׁר עֲצֻמָּן
לֹא תִרְדּוּ מִינָה דְּהָא מַחֲשַׁבָה בְּדִבְרָ שְׂרָבֵר
לְאָכּוּל בְּעִי וּבְרִייתָא לְעִיל נִמְי תְּנִיָּא בְּהִדְיָא
וְשׁוּין שָׂאֵם חִישַׁב לְאָכּוּל פִּרְיָם לֹא עֲשָׂה כְּלוֹם
אִפְּיֵלוּ לְפִסּוֹל מִיְדוֹ הָא דִּיִּיקִין מִינָה
דְּמַחֲשַׁבַת לִינָה אִימּוּרִים מִפְּגַלַת הַבֶּשֶׂר כְּרִבִּי
אֲלַעֲזָר: לֹא לִינָה אִימּוּרִים. דְּקֹתְנִי דְּפִסְלָה
הָאִימּוּרִים נִפְסָלִים כְּרִבִּיָּה קֹתְנִי דְּהוֹחוּתָה
פְּשׁוּט מִינָה דְּמַחֲשַׁבַת לִינָה אִימּוּרִים מִפְּגַלַת
בְּאִימּוּרִין: עַד שִׁיתֵּן אֶת הַבֶּשֶׂר. גְּרִיסִין בְּמִס'
מַעֲלָה וְלִ"ג מִשְׁוִיחָךְ דִּאִ"כ הוּא לִיָּה דְּבֵר
שְׁנַעֲשִׁית מִצּוּתוֹ וְאִין מוֹעֲלִין בּוֹ אֲבָל עַד
שִׁיתֵּן דֹּאֲבָתִי אִית בְּהוֹ צוֹרֵךְ עֲבוּדַת גְּבוּהָ
קִרִי בְּהוֹ מְקוֹדְשִׁי ה': וְלֹא מִתְּפַגְלִין. לְקַמִּיָּה
מִפְּרֵשׁ לִיָּה: צִמְרָ שְׂבַרְשִׁי כְּבָשִׁים וְשַׁעֲרָ
שְׁבּוֹקֵן תִּשְׁשִׁים. אִיזְטֵרִיךְ לְאֶשְׁמוּעִין דְּלֹא
מִהִנְיָא מַחֲשַׁבָה בְּהוֹ מִשּׁוּם דְּעוֹר הָרָאֵשׁ קִרִּב
עִם הָרָאֵשׁ שְׁאִינוּ בְּכָלֵל דְּהַפְשֵׁט כְּרִתְנִיָּא
בְּהוֹשֻׁט (חוֹלִין דָּף כו). מִנִּין לְרִבּוֹת הָרָאֵשׁ
שְׁכֵכֵר הוֹתוֹ וּמִהִנְיָא בִּיה מַחֲשַׁבַת הַקְטִירָה
בְּהֵן מִיָּדָא לֹא מִתְנִיָּא מַחֲשַׁבָה אִם חִישַׁב
לְהַקְטִיר לְמַחֲרָ דְּלֹאֵו דְּרָכּוֹ לְהַקְטִיר הוּא דְּגַבִּי
אִם עֵלֹ יִרְדּוּ אִין תֵּן לֹחַ בְּפ' הַמּוֹזָב (לִקְמֵן
דָּף פה): וְהוֹמָרָא. שֵׁל עוֹף הוֹדֵאֵלֵל שֵׁל בְּחֵמָה
וְהוֹעוּבֵר לִ"ג דְּהִינִין שְׁלִיל: וְחֵלֶב הַמּוֹקֶדֶשׁ.
חֵלֶב שְׁבַדִּי נִקְבָּה: הִכִּי גְרִיסִי לְבְרִייתָא הָכָא
וּבְהוֹטְפָתָא כֵּן שְׁנוּיָה כּוּלָן לֹא מִתְּפַגְלִין וְלֹא
מִתְּפַגְלִין אִין חִיבִין עֲלִיהֶן מִשּׁוּם פִּיגוּל נוֹתֵר
וְטַמָּא וְהַמַּעֲלָה מִן בַּחוּץ פְּטוּר הִ"ג לְגִירָסָא
דְּגַמ' מֵאִי לֹאֵו לֹא מִתְּפַגְלִין אֶת הוֹבֵחַ וְלֹא
מִתְּפַגְלִין מַחֲמַת הוֹבֵחַ לֹא לֹא מִתְּפַגְלִין אֶת
הוֹבֵחַ וְלֹא מִתְּפַגְלִים מַחֲמַת עֲצֻמָּן אִי הִכִּי הָא
דְּקֹתְנִי סִיפָא כּוּלָן לֹא מִתְּפַגְלִים וְלֹא מִתְּפַגְלִין
הָא תוּ לָמָּה לִי לִישְׁמַעֲמִיד אִין חִיבִין עֲלִיהֶן
מִשּׁוּם פִּיגוּל תוּ לָמָּה לִי אִלָּא אִיִּדִי דְּבַעֲרִי
לְמִיתָנִי נוֹתֵר וְטַמָּא תָּנָא פִּגּוּל הִ"ג אִיִּדִי דְּבַעֲרִי
לְמִיתָנִי הַמַּעֲלָה מִן בַּחוּץ. אִין חִיבִין עֲלִיהֶן
מִשּׁוּם פִּיגוּל אִם חִישַׁב בּוֹזֵב פִּיגוּל וְאֲכָל
מֵאלוֹ הַמַּעֲלָה מִן בַּחוּץ פְּטוּר דִּקֵּן רִאשִׁין
לְפַחַת אֵהָל מוֹעֵד (וְהִ"פ) מֵאִי לֹאֵו אִין מִתְּפַגְלִין
אֶת הוֹבֵחַ אִם זֶרֶק עִ"מ לְאָכּוּל אִו לְהַקְטִיר

נִמְאָלו חוּץ לְחֵמֶם הוֹבֵחַ כֶּשֶׂר: וְלֹא מִתְּפַגְלִין מַחֲמַת הוֹבֵחַ. אִם חִישַׁב לְאָכּוּל מִבְּשֵׂר הוֹבֵחַ אִו לְהַקְטִיר (מַחֲמַת) אִימּוּרִין חוּץ לְזִמְנָו וְלֹא נִתְּפַלּוּ אִלּוּ לִיעֲשֶׂב בְּאִכְלֵתוֹ כֶּרֶת
וְתוֹיבֵתָא דְּרִ"א דְּהָבָא שְׁלִיל וְמוֹרָאָה תֵּנִן: מַחֲמַת עֲצֻמָּן. אִם זֶרֶק עִ"מ לְאָכּוּל לֹאִלּוּ חוּץ לְזִמְנָו אִין מִתְּפַגְלִין שְׁאִין מַחֲשַׁבְתּוֹ מַחֲשָׁבָה: הָא תוּ לָמָּה לִי. לֹא לֵאמֹר יִדְּאָה דָּאָה מַחֲמַת
זִבְח' אִין מִתְּפַגְלִין: וְלִישְׁמַעֲמִיד אִין חִיבִין עֲלֵיהֶם מִשּׁוּם פִּיגוּל. פַּעַם שְׁלִישִׁית לָמָּה לִי לְמִיתָנִי הָא מֵאִי תִיתִי לְאֶשְׁמוּעִין לִידִיד אִלָּא עַל כִּרְחָךְ מִשְׁנָה לֹא דוֹקָא אִלָּא אֲגִרָרָא
וְטַמָּא וְנוֹתֵר נִסְבָּה לְרַבִּי אֲלַעֲזָר נִמְי מִשְׁנָה שְׁנִיָּה לֹא תִיקִשִׁי דְּאֶגִּרָרָא דְּהַמַּעֲלָה מִן בַּחוּץ נִסְבָּה: הָא אֲנִן נִמְי תְּנִינָא. כְּרִבִּי אֲלַעֲזָר וְשְׁלִילָא מִתְּפַגְלִין וְשְׁלִילָא מִתְּפַגְלִין לֹא
פִּיגַל: מִשְׁמַע לֹא עֲצֻמָּן וְאִת' אֶת הוֹבֵחַ: הָא שְׁלִיל וְשִׁלְיָא חִיבִין. עֲלִיהֶן מִשּׁוּם פִּיגוּל אִלָּא מִחֻמַּת מַפ

זבחים דף לה עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום רביעי) קלא

המוקדשין לאכול שליל או שלילא בחוץ לא פיגל, והמולק את
התורים לאכול ביציהם בחוץ לא פיגל. והדר תני – וחזר ושנה,
חלב המוקדשין וביצי תורים אין חייב עליהן משום אכילת פיגול
נותר וטמא, ומשמע הא שליל ושלילא חייבים עליהם משום פיגול
אם נתפגל הזבח, אלא לאו שמימי מנה ששליל ושלילא מתפגלים,
ומה ששינונו בברייתא לעיל שאינם מתפגלים, החילוק הוא, שבאין
שמתפגלים, היינו מחמת הזבח, ובאין שאינם מתפגלים, היינו מחמת
מחשבת עצמן. שמימי מנה.
הגמרא מביאה נידון השייך לברייתא דלעיל: תנן התם (למקמ פד),
שאף שהמזבח מקדש את הפסולים, שאם עלה עליו דבר פסול, לא
יירד אלא יוקטר, ישנם פסולים שלא נאמר בהם דין זה, אלא אפילו
אם עלו על המזבח ירדו ממנו, וכגון הרובע והנרבע וכן בעלי מומין,
דברי חכמים, אבל רבי עקיבא מכשיר בפעלי מומים, שאם עלו על
המזבח, לא ירדו. ואמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן, לא
הכשיר רבי עקיבא בכל המומים אלא בדוקין שבעין – קרום
המכסה את העין, הזאיל וכשירים לכתחילה בעופות, ולכן אף
שבבהמה הוא מום גמור, אבל אם עלו על המזבח לא ירדו. רבי יוחנן
מוסיף: והוא שיקדם הקדשין את מומין, אבל אם היו בעלי מומים
לפני שהוקדשו, מודה רבי עקיבא שירדו, משום שלא חלה עליהם
קדושת מזבח מעולם. (אמר רבי חייא בר אבא) ומודה רבי עקיבא
בעולות נקבה דקמא דקמא מומה להקדישה דמי, ותרד, ואף
שנקבה כשרה בעולת עוף, לגבי בהמת נקבה שהקדישה לעולה
נחשב כקדם מומה להקדישה, שאין לך מום גדול מזה, שהרי אין
עולה באה אלא מזכרים.
רבי זירא מקשה על רבי יוחנן: מתיב רבי ירמיה, בברייתא לעיל שנינו
לגבי שליל המעלה מהן בחוץ פטור, ומשמע שדווקא על שליל
(והוא העובר) פטור, משום שאינו ראוי להקדשה, הא מאימין – אבל
על אמו, חייב, וחיבי משפחת לה שהמקטיר מבשר האם חייב,
בעולות נקבה, שהרי רק בעולה הבשר מוקטר. אי אמרת בשלמא
קסבר רבי עקיבא עולת נקבה אם עלתה לא תרד, אם כן יש לומר,
הא מני – לשיטת מי נשנית ברייתא זו, רבי עקיבא היא, שכיון
שסובר שאם עלתה על המזבח לא תרד, נמצא שראויה היא להיקרב
בפנים, ולכן אם הקטירה בחוץ חייב, אלא אי אמרת שרבי עקיבא
מודה שעולת נקבה אם עלתה תרד, קשה, הא מני, והרי כולם
מודים שאין שום בשר נקבה שמוקטר בפנים אפילו בדיעבד, ומדוע
חייבים עליו בחוץ.
מתרצת הגמרא: אימא – באר את הברייתא כך, המעלה מהן בחוץ
פטור, הא מאימורי אימין חייב, ומדובר בשלמים או חטאת שבאות
נקבה. דוחה הגמרא: והא מ'הן' קתני, ומשמע שמקטיר מבשר
השליל, ואימין דומיא דידהו – וכשבאים לדייק לגבי הקטרת אמו יש
לדייק באופן הדומה, שמקטיר את בשרה (ולא את אימוריה), ואם כן
על כרחך מדובר בעולה. הגמרא מתקנת את הלשון: אלא אימא
ובאר את הברייתא, המעלה מאימוריהן – חללים של שליל בחוץ
פטור, משום שאימורי השליל אינם קרבים בפנים, הא מאימורי
אימין – אבל אם הקטיר מהאימורים של אמו חייב, ומדובר בחטאת
או שלמים, שהם באים מנקבה.

משנה

המשנה עוסקת בדין המחשב בשעת העבודה לעשות בקרבן שאר
דברים אסורים: שחטו על מנת להניח את כל דמו או את כל
אימוריו למקח, ושלא יזרוק את הדם או שלא יקטיר את האימורין
כלל, או להציצאן לחוץ לעזרה ולפוסלם בכך, רבי יהודה פוסל את
הקרבן וחקמים מכשירין.
המשנה מביאה אופני מחשבה נוספים (שבהם גם רבי יהודה מודה
שאין הקרבן נפסל): שחט את הזבח על מנת ליתכן – לזרוק את דמיו
על גבי הקבש, שאין זה מקום מתן דמים, או שלא כנגד היסוד, שאין
זה מקום הראוי לזריקה, וכן אם חישב ליתן את הדמים שדינם
להיות הניתנים למעלה מחוט הסיקרא למטה מחוט הסיקרא, וכן
להיפך, את הניתנים למטה למעלה, וכן אם חישב לזרוק את הדמים
הניתנים

ניתן לדייק באופן אחר, שדווקא אם חישב בבשר לא פיגל הא חישב
באימורין להקטירם למחר, נתפגלו אימורין עצמן, אבל הבשר לא
נתפגל, שאין מתפגל אלא דבר שהוא יכול לפגל, אבל בשר הפרים
שאין אכילתו נחשבת אכילה לענין לפגל, אינה נחשבת אכילה אף
לענין להתפגל, ודלא כרבי אלעזר.
הגמרא מביאה ראיה לרבי אלעזר: הא שמימי שנינו במשנה (מעילה
ט), פרים הנשרפים ושעירים הנשרפים מועלין בהן משהוקדשו,
וכשנשחטו, הוכשרו – הוכנו ליפסל במגעו של טבול יום – אדם
שהיה טמא וטבל, שאינו נטוה לגמרי עד צאת הכוכבים ופגעו של
מחוסר כיוונים – זה או מצורע שלא נטוה לגמרי עד שיביא את
הקרנות האמורים בו, ובלילה – על ידי שעבר עליהם הלילה ולא
נעשתה מצותם עד הבוקר. מדקדקת הגמרא: מאי לאו – וכי אין
הלילה הזו לינת בשר, שאם לן נפסל, ושמימי מנה מגו דפסלה
בלילה – כיון שנפסל הבשר בלינה פסלה בה מחשבה – נפסל גם כן
במחשבת לינה, והיינו במחשבת חוץ לזמנו של אימורים, שאם חישב
להקטירם למחר נתפגל בשר הפרים.
דוחה הגמרא: לא, מדובר בלינת אימורים, ולא בלינת בשר הפרים,
ולכן אין ללמוד מכאן שיכול לחול בבשר זה מחשבת פיגול.
הגמרא מקשה על הדחיה: והא מדקתני בסיפא של משנה זו שכולן
– פרים ושעירים הנשרפים מועלין בהן על פית הדשן – במקום
שריפתם מחוץ לעיר עד שיותך הקשר – עד שישוף הבשר ויעשה
פחמים, שאז כבר נעשתה מצותו ושוב אין מועלים בו, מכלל דרישא
– ומתוך כך נלמד שגם הרישא שמדברת בענין לינה, היינו לינת בשר
ולא לינת אימורים.
משיבה הגמרא: מיד איירא – וכי ראייה היא, הא בראיתא והא
בראיתא – כל חלק של המשנה מתפרש כפי ענינו, רישא באימורים
וסיפא בבשר.
רבה מקשה על דברי רבי אלעזר (ושליל ושלילא מתפגלים עם הזבח):
מתיב (רמא) [רבה], שנינו בברייתא, ואילו שאין מפגלין, שאם
חישב לאוכלם או להקטירם לאחר זמנם אינו מפגל את הזבח, ואין
מתפגלין – ואין חל עליהם פיגול, צמר שפראשי בבשים, ושער
שכונן תיישים, והעור, והרוטב שנתבשל בו בשר, והקיפה –
תערובת של תבלין וחתכות דקות של הבשר הנמצאים בשולי
הקדרה, והאלל – גיד הצואר של בהמה, שהוא קשה ואינו ראוי
לאכילה, והמוראה – זפק של העוף, והעצמות והגידין והקרינים
והמפלים והשליל והשלילא וחלב המוקדשין – חלב שבדדי הנקבה
וביצי תורים, [כולן] לא מפגלין ולא מתפגלין, ואין חייבין עליהן
משום פיגול ואם נעשה הזבח פיגול ואכל מדברים אלו פטור מכרת,
ונותר, שאם נותרו לאחר הזמן הראוי, ואכל מהם פטור מכרת,
וטמא, שאם אכלם בטומאת הגוף פטור מכרת, והמעלה – המקטיר
מהן בחוץ – מחוץ לעזרה פטור מכרת. מאי לאו – וכי אין הפירוש
שלא מפגלין את הזבח, ולא מתפגלין מחמת זבח – אם נתפגל
הזבח לא נתפגלו אלו להיענש באכילתם כרת. והיא סתירה לדברי
רבי אלעזר, שאמר ששליל שליח ומוראה מתפגלים כשנתפגל הזבח.
מתרצת הגמרא: לא, פירוש הברייתא הוא, שלא מפגלין את הזבח,
ולא מתפגלין מחמת עצמן, שאם חישב באלו חוץ לזמנו, אינם
מתפגלים, שאין זו מחשבה כלל. אמנם אם נתפגל הזבח, גם הם
בכלל. מקשה הגמרא: אי הכי קשה הא דקתני בסיפא של ברייתא
זו, כולן לא מפגלין ולא מתפגלין, הא תו למה לי – מדוע הוסיף
התנא זאת, הלא כבר שנינו ברישא, ואלו שאין מפגלים ואין
מתפגלים. אלא על כרחך בא היתור ללמד שאינם מתפגלים לא על
ידי עצמם ולא על ידי הזבח. מתרצת הגמרא: ולישמעיה שבת
לדקדק בלשון הברייתא, מה ששינונו אין חייבין עליה משום פיגול,
הא תו למה לי בפעם שלישית. אלא אידי דבעי למיתנא – אגב
שרצה התנא לשנות דין נותר וטמא תנא גם פיגול, והכא נמי, מה
שרצה התנא דין פיגול בפעם השניה, אידי דבעי למיתנא – אגב
שרצה לשנות את הדין שהמעלה מהן בחוץ פטור, תנא נמי וכולן
לא מפגלין ולא מתפגלין.
רבא מוכיח כרבי אלעזר: רבא אמר, אף אנו נמי תנינא במשנתנו
ושליל ושלילא מתפגלים ולא מפגלים, ששינונו השוחט את

1 **בפנים** – במזבח הפנימי (ושבדיכול) **בחזן** – במזבח החיצון, וכן **את**
 2 **הניתנין בחזן בפנים**, או חישוב **שיאכלוהו כהנים טמאים** את בשרו,
 3 או **שיקריבוהו כהנים טמאים** את אימוריו, או **שיאכלוהו כהנים**
 4 **ערלים** את בשרו, וכן אם חישוב **שיקריבוהו כהנים ערלים** את
 5 אימוריו, או לשפר עצמות של קרבן **הפסח**, או **לאכול הימנו**
 6 (ומהפסח) **נא** – אינו צלוי כל צורכו, וכן אם חישוב **לערב דמו של**
 7 **הזבח בדם זבחים הפסולים**, בכל אלו הקרבן **בשר**, **שאין מהשכה**
 8 **פוסלת אלא בחזן לזמנו וחזן למקומו**, והפסח והחטאת שחישוב
 9 בהם **שלא לשמן**, אלא עשה את עבודתם לשם קרבן אחר.

גמרא

11 שנינו במשנתנו שאם חישוב להניח את דמו או את אימוריו למחר,
 12 או להוציאם לחוץ, חכמים מכשירים ורבי יהודה פוסל. הגמרא
 13 מבררת את מקורו של רבי יהודה: **מאי טעמא דרבי יהודה** שפוסל
 14 במחשבת הינוח. **אמר רבי אלעזר**, **תרי קראי בתיבי** – שני פסוקים
 15 כתובים **בזוהר**, **כתוב אחד** **אומר** בענין קרבן פסח **לא תותירו**
 16 **ממנו עד בקר** (שמות יב ט) **וכתוב אחד** **אומר** גבי קרבן תודה **לא יניח**
 17 **ממנו עד בקר** (ויקרא י טו), ומדוע נכפלה אזהרה זו, אלא **אם אינו**
 18 **ענין להניח**, כלומר, אם אין הפסוק השני נצרך לגופו של הענין,
 19 ללמד שאסור להניח מהקרבן למחר, **תגהו ופרשהו לענין מהשכת**
 20 **הניח**, שבא ללמד על המחשב להניח ממנו למחר, שהוא פוסל את
 21 הקרבן במחשבה זו.

22 הגמרא מקשה שאין הפסוק השני מיותר: וכן אפשר לומר שלרבי
 23 **יהודה האי קרא** ו'לא יניח ממנו עד בוקר' (ויקרא טו) **להכי הוא**
 24 **דאחא, האי מיבעי ליה** – הלא נצרך הוא **לכדתניא** בברייתא, נאמר
 25 (ויקרא טו) **ובשר זבח תודת שלמי ביום קרבנו** יאכל לא יניח ממנו
 26 עד בקר' מפשטות המקרא **למדנו לתודה שנאכלת ליום ולילה**
 27 בלבד, שואלת הברייתא: **חליפין** של תודה והוא שהפריש בהמה
 28 לקרבן תודה, ונאבדה, והפריש אחרת תחתיה, ואחר כך נמצאת
 29 הראשונה, השניה נקראת 'חליפי תודה' וקרבה למזבח, וולדות של
 30 תודה, **תמורות** תודה, שכל אלו קרבים למזבח, **מנין** שדינם להיאכל
 31 ליום ולילה בלבד, **תלמוד לומר** **ובשר**, ומילה זו מיותרת היא,
 32 שהרי מספיק היה לכתוב 'ותודתו ביומו יאכל', ובאה לדרשה ה"ל.
 33 ממשיכה הברייתא: **חטאת ואשם מנין** שאינם נאכלים אלא ליום
 34 ולילה, **תלמוד לומר** **זבח**, שגם מילה זו מיותרת היא, **ומנין לרבות**
 35 **שלמי נזיר ושלמי פסח** – חגיגת יום ארבעה עשר, **תלמוד לומר**
 36 **שלמי**, שגם מילה זו באה לדרשה. **לחמי תודה וחלות ויקריקום**
 37 **שכנזיר מנין** שאינם נאכלים אלא ליום ולילה, **תלמוד לומר** **קרבנו**,
 38 מסיימת הברייתא: **כילין קורא אני בהן** **לא יניח ממנו עד בקר**.
 39 מתרצת הגמרא: **אם כן**, שאין הפסוק השני בא אלא ללמד על זמן
 40 אכילתם של שאר קרבנות, **לימא קרא** **לא תותירו** כמו שכתוב
 41 בשאר הנותרים, **מאי** – ומדוע שינה את לשונו ואמר **לא יניח**, אלא
 42 נאמר כן לשם דרשה, **שאם אינו ענין להניח ממש תגהו ענין**
 43 **למהשכת הניח**, שאם חישוב להניח ממנו למחר, פוסלו במחשבה זו.

44 הגמרא דוחה את הדרשה הקודמת: **התינח** – אכן מיושב הדבר לגבי
 45 מה שאמר רבי יהודה שאם חישוב להניח למחר פוסל את הקרבן,
 46 שניתן לדרוש זאת מהפסוק **לא יניח** (ויקרא י טו), ובדלעיל, אבל לגבי
 47 המחשב להוציא דמו או אימוריו חוץ למקומם, שגם בזה פסל רבי
 48 יהודה במשנתנו, **מאי איכא למימר**, הרי אין זה מענין אותו הפסוק
 49 כלל.

50 הגמרא מוסיפה להקשות: ועוד, שהרי באמת **טעמא דרבי יהודה**
 51 **מסברא הוא** ואינו מריבוי הפסוק, אלא סובר שכיון שאם הניח או
 52 הוציא נפסל הקרבן, נפסל גם במחשבת הינוח או הוצאה, **דתניא**
 53 בברייתא, **אמר להם רבי יהודה לחכמים**, אי – וכי אין אתם מודים
 54 **שאם הניחו לדם למחר שהוא** (הקרבן) **פסול**, שדם נפסל בשקיעת
 55 החמה, ואין כאן זריקה כשרה להחיר את הקרבן, ומאחר שכן סברא
 56 היא **שאם חישוב להניחו למחר**, **פסול**. מסיקה הגמרא: **אלא טעמא**
 57 **דרבי יהודה סברא הוא**.

58 בהמשך המשנה שנינו שאם חישוב לזרוק את הדם שלא במקומו, או
 59 שיאכלוהו טמאים ועוד כמה אופני מחשבות בדברים האסורים
 60 בקרבנות, אין הקרבן נפסל, ואף רבי יהודה מודה בזה. הגמרא
 61 מקשה, מדוע לא שייכת בזה סברתו של רבי יהודה: **וניפלוז נמי רבי**
 62 **יהודה בבבליהו** – ומדוע לא יחלוק רבי יהודה בכל הדברים המנויים
 63 במשנה, שהרי סברא היא שכל שחישוב לעשות דבר הפוסל את
 64 הקרבן, נפסל הקרבן במחשבה זו.

65 מתרצת הגמרא: **בהי נפלוז** – במה יחלוק, כלומר בכל אחד ואחד
 66 מהדברים המוזכרים במשנה, ישנה סיבה שממנה לא פסל רבי
 67 יהודה. והולכת הגמרא ומבארת: אם דעתך שראוי לרבי יהודה
 68 שיחלוק בשוברים עצמות הפסח ולאכול ממנו נא, ויבחה גופיה מי
 69 מיפסיל – וכי הזבח נפסל על ידי ששובר את עצמותיו או אוכל ממנו
 70 נא, הרי ודאי שאינו נפסל, ולפיכך אף המחשב לעשות כן אינו פוסלו
 71 במחשבה זו.

72 ואם בעל מנת שיאכלוהו טמאים את בשרו ושיקריבוהו טמאים את
 73 אימוריו, ויבחה גופיה מי מיפסיל, והרי כבר נזרק הדם כהלכתו
 74 ונתכפרו הבעלים בכך, ואין הקרבן נפסל למפרע מלרצות על ידי
 75 שעשו שלא כדינו בבשרו או באימוריו. וכיון שכן, גם המחשבה אינה
 76 פוסלת.

77 ואם בשיאכלוהו ערלים את בשרו ושיקריבוהו ערלים את אימוריו,
 78 גם בזה יבחה גופיה מי מיפסיל.

79 תירוצו נוסף: **לשנא אהרינא, כל כמיניה** – וכי בידו הדבר, הרי לא
 80 ישמעו לו כהנים טמאים וערלים להקריב למזבח בעבירה או לאכול
 81 קדשים בעבירה, לפיכך אין מחשבתו מחשבה בדבר התלוי באחרים.
 82 ואם תאמר שראוי שיחלוק רבי יהודה בלערב דמן בדם הפסולין,
 83 רבי יהודה לטעמיה, דאמר (למקום עת) **אין דם מבטל דם**, שמין במינו
 84 אינו בטל, ולכן אף אם נתערב מעט דם בשר בתוך כלי גדול של דם
 85 פסול, לא נתבטל, והרי תערובת זו כשרה לזריקה. וכיון שעירוב הדם
 86 אינו פוסל, אף מחשבת עירוב אינה פוסלת.

87 ואם תאמר שיחלוק בליתן את הדמים הניתנין למעלה למטה,
 88 ובניתנים למטה למעלה. רבי יהודה לטעמיה, דאמר לעיל (כו).
 89 **שלא למקומו נמי מקומו קרינא ביה** – זריקת הדם במזבח במקום
 90 שאינו ראוי נחשבת כזריקה במקומה הראוי, כיון שעל כל פנים הגיע
 91 הדם למזבח.

92 מקשה הגמרא: **וליפלוז** – ויחלוק רבי יהודה בניתנין בפנים שנתנין
 93 בחזן והניתנין בחזן שנתנין בפנים, שאף על פי שזריקה שלא
 94 במקומה כבמקומה היא, אך עדיין יש לפסול בדמים הניתנים בחזן
 95 שנתנם בפנים מטעם אחר, שהרי אם היה זה קרבן חטאת, והכניס את
 96 דמה להיכל, נפסל הקרבן, כמו שכתוב (ויקרא י כג) **וכל חטאת אשר**
 97 **יבא מדמה אל אהל מועד לכפר בקדש לא תאכל באש תשרף**.

98 מתרצת הגמרא: **קסבר רבי יהודה** שבענין מחשבת חוץ למקומו
 99 **בענין שהמקום שמחשב עליו שיהא ששחטה נדהג בו**, ואין בכלל זה
 100 **ובאמורין**, כלומר שתהיה מצות שלושתם נודהג בו, ואין בכלל זה
 101 אלא מקום של חוץ לעזרה, שבשעת היתר במות ראוי הוא לזריקת
 102 הדם לאכילת בשר ולהקטרת אימורים, אבל המחשב לזרוק את הדם
 103 או להקטיר אימורים בהיכל, אף שהוא חוץ למקומו, אין מחשבה זו
 104 פוסלת.

105 הגמרא מנסה לדחות את התירוצו: **ומי אית ליה** – וכי יש לו לרבי
 106 **יהודה האי סברא** שצריך מקום משולש ומשום כך המחשב להכניס
 107 דם חטאת להיכל אינו פוסל, והתניא בברייתא, **רבי יהודה אומר**
 108 נאמר (דברים יז א) **לא תזבח לה' אלהיך שור ושה אשר יהיה בו מום**
 109 **כל דבר רע**, והיא אזהרה שלא לשחוט בעלי מומים, ובמה שהוסיף
 110 הכתוב ואמר **דבר רע** ריבה כאן חטאת ששחטה בדרום שגם זה
 111 בכלל האזהרה, וכן ריבה חטאת שנזכר דמה לפנים, כלומר
 112 שחישוב בשעת שחיטתה להכניס את דמה לתוך ההיכל, לימד הכתוב
 113 שהיא פסולה.

114 הגמרא מקשה שדברי רבי יהודה בברייתא שהובאה נסתרים מדבריו
 115 במקום אחר: **ולית לרבי יהודה (שלישי) [האי סברא]** – וכי אין לו

גמ' תרי קראי כתיבי בנותר. חד בפסח וחד בתודה: חליפין. מפרש תודתו ואבדה והפריש אחרת תחתיה ונמצאת הראשונה היא שניה חליפי תודה וקריבה: וולדות תמורת. ולד תודה ותמורת תודה וכולן קריבין בדאמר' בבכורות (דף יד:) רק קרשין אלו התמורות אשר יהיה לך אלו הוללות בכולן אני קורא בהן תשא ובאת וגו': ת"ל

ובשר. דהוה ליה למכתב ותודתו בימיו יאכל

הוה ליה קרא יתירא לירשא: שלמי נזיר. איל

נזיר הטען לחם כמותה: ושלמי פסח. חגיגת

ארבעה עשר אבל שלמים בעלמא לא מצי

לרבויה דהא כתיב בהדיא בהו שני ימים ביום

זבחכם יאכל וממחרת: ד"ג א"כ לימא קרא

לא תותירו. כדכתיב בכל שאר הנותרים

לשון נותר: ועוד טעמא דר' יהודה ע"כ

סברא הוא. ולא מרוביו דקרא אלא סיל

דהואיל ומיפסיל בהוצאה ובהינח ומיפסיל

נמי במחשבת הוצאה והינח: שאם הניח

למחר שהוא פסול. דרם נפסל בשקיעת חמה:

ונפלוג נמי ר' יהודה בכלהו. הואיל וטעמא

מהאי סברא הוא נפלוג בכלהו הנך דמתני'

דקתני כשר ומשנינן ביה מניייהו נפלוג: מי

קא מיפסיל. אם היה שובר את העצמות או

אוכל נא: שיקריבוהו טמאים מי קמיפסיל.

והאי יקריבוהו באימורין קאמר דומיא

דיאכלהו בבשר וכן אם יאכלו טמאים או

ערלים זבח שנוק דמו כהלכתו מי פסיל

הקרן למפרע מלרצות: ד"ג לישנא אחרינא

כל כמנייהו. מי ישמע לו להקריבו בפסול

הכהנים טמאים לא ישמעו לו וכן הערלים

להקריב למזבח בעבירה או לאכול קדש

בעבירה הלכך אין מחשבתו מחשבה בדבר

התלוי באחרים: לערב דמן בדם בו. כולי

האי משיניא כלומר ואי אפילו בלערב דמה

כו' אין דם מבטל דם וכיון דעירוב לא פסיל

מחשבת עירוב ונמין לא פסיל: ליתן את

הניתנין בו. ליפלוג במחשבה שלא במקומו:

ר' יהודה לבעמיה. דאמר אפילו יהביה חוץ

למקומו לא מיפסיל זיבחה מלרצות דשלא

במקומו במקומו דמי בפ"ב (לעיל כו.)

דאוקימנא מתניתין חדיש בליתן את הניתנין

למטה למעלה כו' דס"ל לתנא דשלא במקומו

במקומו דמי דמסקנא מידי דהוה אמחשבת

הינח ואליבא דר' יהודה: ולפלוג בליתן את

הניתנין בפנים בחוץ. והניתנין בחוץ שחשב

ליתן בפנים קא מקשי דהתם ודאי אי הוה

ידיב חטאת החיצונה בפנים מיפסיל דכתיב

וכל חטאת אשר יזבא וגו' (ויקרא ו:) קסבר

רבי יהודה. מחשבה ליתן את הניתנין בחוץ

בפנים לא פסיל דגבי מחשבת חוץ לזמנו

כתוב שלישי ודרשינן שיהא אותו חוץ

משולש בדם ובשר ואימורין דהיינו חוץ

לעזרה ממש שבעת היתר הבמות נשתלש

בכל אלה הלכך גזירת הכתוב דפסול חוץ

למקומו אבל להכניסו לפנים לאו מחשבה

היא: דבר רע. לא תזבח לה' אלהיך שור ושה

אשר יהיה בו מום וגו' ריבה כאן אזהרה שלא

ישחוט חטאת בדרום: וחטאת שנכנס דמה

לפנים כו'. כלומר לא תזבחנו ע"מ להכניס

דמה לפנים ולא בהכנסה ממש קמזדור ליה

אלא במחשבת הכנסה דהא בזביחה קאי וקא

קרי ליה דבר רע אלמא מיפסיל: הכנים בשונג

על מזבח הפנימי הוא דקפסיל רבי יהודה ולא מיפסיל בהכנסה: והשתא ומה כו'. דאיכא למשמע מיניה דכל שכן דמחשבת הכנסה לא פסיל:

קרי ליה דבר רע אלמא מיפסיל: הכנים בשונג

על מזבח הפנימי הוא דקפסיל רבי יהודה ולא מיפסיל בהכנסה: והשתא ומה כו'. דאיכא למשמע מיניה דכל שכן דמחשבת הכנסה לא פסיל:

קרי ליה דבר רע אלמא מיפסיל: הכנים בשונג

על מזבח הפנימי הוא דקפסיל רבי יהודה ולא מיפסיל בהכנסה: והשתא ומה כו'. דאיכא למשמע מיניה דכל שכן דמחשבת הכנסה לא פסיל:

בפנים בחוץ, ואת הניתנין בחוץ בפנים, שייאכלהו

טמאים, שיקריבוהו טמאים, שייאכלהו ערלים,

ושיקריבוהו ערלים, לשבר עצמות הפסח, לאכול הימנו

נא, ולערב דמו בדם הפסולים, פשר, שאין מחשבה

פוסלת אלא בחוץ לימנו וחוץ למקומו, והפסח והחטאת

שלא לשמן: גמרא מאי טעמא דרבי יהודה, אמר רבי

אלעזר, תרי קראי כתיבי בנותר, כתוב אחד אומר לא

תותירו ממונו עד בקר, וכתוב אחד אומר לא יניח ממונו

עד בקר. אם אינו ענין להניח, תנחו לענין מחשבת

הינח. ורבי יהודה, האי קרא להכי הוא דאיתא, האי

מיבעי ליה לכדתניא ויבשר זבח תודת שלמים, למדנו

לתודה שצאכלת ליום ולילה. חליפין, וולדות, תמורות

מנין. תלמוד לומר ויבשר. חטאת ואשם, מנין. תלמוד

לומר וזבח. ומנין לרבות שלמי נזיר ושלמי פסח. תלמוד

לומר שלמים. להכי תודה וחלות וקריקים שבנזיר, מנין.

תלמוד לומר קרבנו, פולן קורא אני בהן לא יניח. אם

כן, לימא קרא לא תותירו, מאי לא יניח. אם אינו ענין

להניח, תנחו ענין למחשבת הינח. תתינה להניח,

להוציא מאי איפא למימר. ועוד, טעמא דרבי יהודה,

סברא הוא. דתניא, אמר להם רבי יהודה, אי אתם מודים

שאם הניחו למחר שהוא פסול, אף חישוב להניחו למחר,

פסול. אלא, טעמא דרבי יהודה, סברא הוא. וגיפלוג נמי

רבי יהודה, בכולהו. בהי גיפלוג, בשובר עצמות הפסח

ולאכול ממונו נא, זיבחה גופיה מי מיפסיל. על מנת

שיאכלהו טמאים ושיקריבוהו טמאים, זיבחה גופיה מי

מיפסיל. שייאכלהו ערלים ושיקריבוהו ערלים, זיבחה

גופיה מי מיפסיל. לישנא אחרינא, כל כמנייהו. לערב דמן

בדם הפסולין, רבי יהודה לטעמיה, דאמר אין דם מכיל

דם. ליתן את הניתנין למעלה למטה, למטה למעלה, רבי

יהודה לטעמיה, דאמר שלא למקומו נמי, מקומו קרינא

ביה. ולפלוג בניתנין בפנים שנתנן בחוץ, והניתנין בחוץ

שנתנן בפנים. קסבר רבי יהודה, בענין מקום שיהא

משולש בדם בבשר ובאימורין. וכו' אית ליה לרבי יהודה

האי סברא, והתניא, רבי יהודה אומר דבר רע, ריפה

כאן חטאת ששחטה בדרום, וחטאת שנכנס דמה לפנים,

פסולה. ולית [לית] לרבי יהודה (שלישי) [האי סברא],

והתנן אמר רבי יהודה, הכנים בשונג, פשר. הא כמזיד,

פסול, וקיימא לן בשכיפר. השתא, ומה התם עיילי עיילא,

אי פיפר אין, אי לא פיפר לא. הכא דחשיב חשיבי, לא

כל שכן. תרי תנאי, ואליבא דרבי יהודה. וסבר רבי

יהודה, חטאת ששחטה בדרום היא חייב, והתניא, רבי יהודה אומר, יכול חטאת ששחטה בדרום

שיאכלוהו

טמאים. לא דמי לאכילת כלבים דבטמאים מיפסיל קודם אכילה משעת נגיעה ואפי' תחב לו חבירו מימ' בהך (מחשבה אכילה) דבר אחר גורם לו שבלא אכילה יכול לפסולו בנגיעה: **בשר** פסח שלא הוצלה. דא דתניא בהקומץ רבה (מנחות דף כה:) דשאין נותר לטהורים אין חייבין עליו משום טומאה היינו בדבר שצריך היתר מזבח כגון בשר שנטמא לפני זריקה ולא דמי לבשר פסח שלא הוצלה ולחמי תודה שלא הורמו וצריך לדקדק דהבא דרשין אשר לה' לרבות אימורי קדשים קלים לטומאה והתם מוקמין ליה לרבות לן וירצא:

הדרן עלך כל הפסולין

מנין

לניתנין על מזבח החיצון שנתנן מתנה אחת כיפר בר'. לכאורה אתיא בבית שמאי דבית הלל כיון דמכשרי בחטאת לקמן וכפר אע"פ שלא נתן אלא אחד לא צריך קרא לשאר קרבנות וכן משמע בסוף שמעתין דקאמר וכל הך תנא דמפקי ליה להאי ודס ובחזק ישפך לדרשא אחרינא כל הניתנין על מזבח החיצון שנתנן במתנה אחת שכיפר מנא להו סברי לה בבית הלל דאמרי אף חטאת שנתנה במתנה אחת כיפר וילפי כולוהו מחטאת ונראה דאתיא אפי' כב"ה וקסבר האי תנא דלא ילפינן מחטאת משום דשתי מתנות שזן ארבע דשאר קרבנות ילפי' בפ' איזהו מקומן (לקמן דף נג:) מדכתיב סביב ודוה אמינא שתיים עשאו הכתוב במתנה אחת ולא כיפר אי נמי משום דטובא סביב כתיבי ושנה לעכב ולקמן נמי אמרי' וכפר וכפר וכפר מפני הדין בר' מה דמים האמורים למטה שנתנן מתנה אחת כיפר אף דמים שלמעלה כן

אף על גב דלאו בני אכילה נינהו, חייבין עליהן משום טומאה. ולא היא, התם אימורי קדשים קלים חזו לגבוה, לאפוקי בשר פסח שלא הוצלה, ולחמי תודה שלא הורמו, דלא חזו לא לגבוה ולא להדיוט, (לישנא אחרנא, הא אימורין לא חזו. ולא היא, הניד חזו למילתיהו, והני לא חזו כלהל):

הדרן עלך כל הפסולין

בית שמאי אומרים, כל הניתנין על מזבח החיצון שנתנן במתנה אחת, כיפר. ובחטאת שתי מתנות. ובית הלל אומרים, אף חטאת שנתנה מתנה אחת, כיפר. לפיכך, אם נתן את הראשונה בתיקנה ואת השנייה חזו לזמנה, כיפר. ואם נתן את הראשונה חזו לזמנה, ואת השנייה חזו למקומה, פיגול. וחייבין עליו פרת. כל הניתנין על המזבח הפנימי שאם חיסר אחת מן המתנות, באילו לא כיפר, לפיכך נתן פולו בתיקנו, ואחת שלא בתיקנה, פסולה ואין בו פרת: **גמרא** תנו רבנן, מנין לניתנין על מזבח החיצון, שנתנן במתנה אחת, שכיפר, תלמוד לומר 'ידם ובחיד יושפך'. והאי, להכי הוא דאמא. האי, מיבעי ליה לכדתניא,

מנין

יחא חייב. מלכות: דבר רע. מום בגלוי שהוא מוגנה קרי דבר רע בבכורות בפרק על אלו מומין (דף לו:). ומורה רבי יהודה. בחישה על מנת להניח שחור וקובעו לפיגול אם חזר וחישב בעבודה שניה על מנת לאכול חוץ לזמנו ולא אמרי' כבר נפסל במחשבת הינוח: **אמר רבא תדע**, דמחשבת הינוח לרבי יהודה לאו במחשבת חוץ למקומו ושלא לשמו היא לאפוקי מידי פיגול דהא פיגול דשושט על מנת לזרוק את דמו למחר לפני זריקה לאו כלום הוא ואין המחשבה מועלת עד שיוזק הדם היום דבעינן קרב כל מתיריו ומיהו מחשבה קמיתא מחשבת הינוח חזי ובי זריק ליה אתיא זריקה וקבי ליה ולא אמרי' הואיל ומעיקרא פיגול לא חייאל איפסיל ליה במחשבת הינוח ובי זריק ליה או בפיגול או בשתיקה לא ליחול פיגול: התם חד מחשבה. דלא שניה מחשבתו הראשונה והיא היתה לשם פיגול: תרי מחשבות. והאחד שם פסול לה ולא שם פיגול: **בשר**. כדאמרין במתני' לדברי הכל: למחר פסול. חישב ליתן למחר את הניתנין למטה ומעלן ואוקי בפרק שני משום מחשבת הינוח רבי יהודה ולא משום מחשבת נתינת מחור דא"כ פיגול מיבעיא ליה אלמא לא חזי פיגול דזריקה דלא כשר באכילה לא אתיא לידי פיגול וקתני חזר וחישב בו אלמא לא מיקבע תו פיגול: חישב שיאכלוהו טמאים למחר. פיגול ולא אמרין לאו מחשבה היא דאכילת טמאים לא חזיא והוי במחשב מחשבת פסול: **תדע**. דמחשבת אכילת פסול לא מפקא מידי פגול בר מחשבת חוץ למקומו (ולזמנו) דהא בשר לפני זריקה לא חזי לאכילה ובי מחשב ביה בשחיטה ע"מ לאוכלה למחר מפגיל דהשתא אכילה פסולה היא בלא שום פיגול: התם זריק ומיחוי. ואשתבח דלמחר אי לאו משום פיגול הוה חזיא לאכילה: שלא הורמה. ד' חלות הנתרמות לכוון מארבעה מינין שבה דכתיב והקריב ממנו אחד מכל קרבן תרומה וגו' (ויקרא ז') משום טומאה. אם אכלן בטומאת הגוף ואע"ג דק"ל שאין נותר לטהורים אין חייבין עליו משום טומאה האי כיון דאזרק דם נותר לטהורין קרינן ביה ואע"ג דאין פסח נאכל אלא עלי וחלות התורה עד שיורמה ד"ג אשר לה' לרבות אימורי קדשים קלים לטומאה. והנפש אשר תאכל מבשר זבח השלמים אשר לה: לטומאה. להתחייב כרת האוכלן בטומאת הגוף דאשר לה' יתירא הוא למידרש ביה דבר שהוא עולה לגבוה:

הדרן עלך כל הפסולין

בית שמאי אומרים. מתנה אחת. זריקה אחת כיפר אע"פ שרובן טעונים שתי מתנות שזן ארבע. ובחטאת שתי מתנות. מתנות אצבע ממש ובגמרא יליף טעמא: לפיכך. חטאת וכל הובחים לבית הלל ולבית שמאי שאר זבחים חוץ מחטאת: נתן את הראשונה בתקנה. בשתיקה ואת השניה במחשבת אכילה בשר חוץ לזמנו כיפר וכשר הקרבן שכבר נותר הקרבן ליקרב על ידי מתנה ראשונה ואין השניה מתרת את הבשר לפיכך אינה מפגלת: פיגול וחייבין עליו כרת. שאין מחשבת חוץ למקומו דשניה מוציאתו מידי פיגול שכבר הוקבע בראשונה שכבר קרבו כל מתיריו: שחיסר אחת מכל המתנות לא כיפר. כדילף בברייתא בגמרא: לפיכך. הואיל וכולן מתירות אין זו מתרת בלא זו ואין זו מפגלת בלא זו ואם נתן כולן בתקנה בשתיקה ואחת שלא בתקנה כגון שנתנה במחשבת חוץ למקומו או חוץ לזמנו פסול שלא נותר בראשונה ואין בו כרת שאין האחרונה מפגלתו דקסבר אין מפגלין בחצי מתיר: **גמ'** ישפך. שפיכה אחת משמע דלא כתיב סביב דילפינן מיניה שתי מתנות שזן ארבע בפרק איזהו מקומן:

מנין

זבחים דף לו עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום חמישי) קלה

כרת. ואין אומרים שכיון שטמאים אסורים באכילת קדשים נמצא
שמלבד מחשבת אכילה חוץ לזמנו היתה כאן מחשבת פסול נוספת,
ותוציא מחשבה זו מידי פיגול.
רבא מביא ראיה לדברי רב חסדא: **אמר רבא, תדע, דהרי כשר לפני**
זריקה לא חיו – אינו ראוי לאכילה, וכן **מחשב ביה** – ועם כל זה
כשמחשב בו בשחיטה על מנת לאוכלו למחר **מיפסיל** ונעשה פיגול.
הגמרא דוחה את הראיה: **ולא היא, שיש לחלק, דהתם זריק ומיחוי**
– ששם זורק את הדם ונעשה הבשר ראוי על ידי הזריקה, ונמצא
שכשחישב לאוכלו למחר חישב לאכול דבר הראוי, אבל הכא לא
מיחוי כלל – כאן בענין אכילה לטמאים, אין האכילה הזו ראויה
כלל.
הגמרא מביאה מימרא נוספת: **אמר רב חסדא, מרנלא בפומיה** –
סדור היה הדבר הזה בפיו **דרב דימי בר חיננא, כשר קרבן פסח**
שלא הוצלה ואינו ראוי עדיין למצותו, ולחמי תודה שלא הורמו –
שלא הפריש ארבע חלות הנתרמות לבדן מארבעה מינים שבלחמי
תודה, וגם הן אינן ראויות עדיין לאכילת בעלים, מכל מקום **תייבין**
עליהן משום טומאה, והיינו, שאם אכל מהם בטומאת הגוף חייב
כרת, ואף על פי שכלל הוא (מנחות כה) שאין חייבים משום טומאת
הגוף אלא על אכילת קדשים שכבר הותרו לאכילת טהורים, מכל
מקום, קרבן פסח ולחמי תודה, כיון שכבר נזרק הדם, נחשבים כהותרו
לטהורים, אף שאין פסח נאכל אלא צלי וחלות התודה עד שיורמו.
רבא מביא ראיה לדין האמור: **אמר רבא, תדע שכן הוא הדין,**
דהנניא בברייתא, נאמר בענין אכילת קדשים בטומאת הגוף והנפש
אשר תאכל בשר מזבח השלמים אשר לה' וטמאתו עליו ונכרתה
הנפש ההוא מעמיה' (ויקרא יב ט) והמילים '**אשר לה'**' מיותרות הן, ובאו
לרבות דבר שעולה לגבוה, והיינו לרבות אימורי קדשים קלים
לחייב טומאה, שאם אכל מהם בטומאת הגוף, חייב כרת. **אלמא אף**
על גב דאימורים לאו בני אכילה נינהו, שהרי דינם להיות מוקטרים,
מכל מקום **תייבין עליהן משום טומאה, הכא נמי, אף על גב דלאו**
בני אכילה נינהו – אף שפסח שלא הוצלה ולחמי תודה שלא הורמו
אינם ראויים לאכילה, **תייבין עליהן משום טומאה**.
לאחר זריקת הדם **חזו לנבזה** – ראויים להקטרה מזבח, ולכן חייבה
בהם התורה משום טומאת הגוף, **לאפוקי** – ויתכן שיש להוציא
מכלל זה **בשר פסח שלא הוצלה ולחמי תודה שלא הורמו, דלא**
חזו לא לנבזה ולא להדיוט, ואפשר שהאוכל מהם בטומאת הגוף
פטור מכרת (לישנא אחרינא הא אימורין לא חזו ולא היא הנך
חזו למיתיהו והני לא חזו כלל).

הדרן עלך כל הפסולין

פרק רביעי – בית שמאי

בפרק זה ממשיך התנא לבאר דיני פיגול. אם נעשית אחת מעבודות
הקרבן במחשבת חוץ למקומו, שבשעת העבודה חישב לאכול כזית
מן בשר הקרבן מחוץ למקום שקבע הכתוב, הקרבן פסול, והאוכל מן
הבשר עובר בלאו. ואם חישב בשעת העבודה לאכול כזית מן הבשר
לאחר הזמן שקבע הכתוב, הקרבן נעשה פיגול, והאוכל ממנו אפילו
בתוך זמנו חייב כרת. אמנם לא נקבע קרבן באיסור פיגול, אלא
כשלא נפסל מחמת דבר אחר, אבל אם נפסל הקרבן מחמת פסול
אחר, לא נעשה פיגול, והאוכל ממנו אינו חייב כרת.

משנה

רוב הקרבנות הקרבים על המזבח הוציצו טעונים דמן שתי זריקות על
המזבח, חוץ מקרבן חטאת שטענו ארבע מתנות על ארבע קרנות
המזבח. המשנה דנה באופן שלא נתן את כל המתנות, האם הקרבן
כשר, ובאיזה מתנה נפסל הקרבן אם נעשה במחשבה פסולה: **בית**
שמאי אומרים, כל הקרבנות הניתנין על מזבח הוציצו – שדמן
טעון זריקה על המזבח הוציצו, **שניתן במתנה אחת** – אם לא נתן

יהא חייב מלקות, והתניא בברייתא, רבי יהודה אומר, יבול חטאת
ששחטה בדרום יהא חייב מלקות, תלמוד לומר ושאין הדבר כן
לא תזבח לה' אלהיך שזר ושה וגו' אשר יהיה בו מום כל דבר רע'
(דברים יז א), **על דבר רע** – על מום גלוי אתה מחייבו אם שחט בעל
מום כזה, ואין אתה מחייבו על חטאת ששחטה בדרום.
מתרצת הגמרא: שתי הבריות הסותרות הן שיטות של תרי תנאי
אליבא דרבי יהודה, שנחלקו בדעתו האם השוחט חטאת בדרום
עובר על לאו.

כלל הוא שאין הקרבן נעשה פיגול אלא כשחישב מחשבת חוץ לזמנו
ולא עירב בסדר העבודה מחשבת פסול אחרת, אבל אם חישב
בעבודה הראשונה מחשבת חוץ למקום, ובעבודה השניה חישב
מחשבת חוץ לזמנו, אין זה פיגול. כלל זה מפורש (לעיל כט) לגבי
מחשבת חוץ למקומו וכן מחשבת שלא לשמו בפסח וחטאת ושם
קדמו מחשבות אלו למחשבת חוץ לזמן, אינו נעשה פיגול.

הגמרא דנה האם גם מחשבת הינוח מוציאה מידי פיגול: **אמר רבי**
אבא, ומודה רבי יהודה בחיוב להניח את הדם למחר שחזור
וקבעו (את הקרבן) **פיגול** אם חישב בעבודה שניה על מנת לאכול
מבשרו חוץ לזמנו, ולא אומרים שכבר נפסל הקרבן במחשבת הינוח
ולא תחול בו מחשבת פיגול. ובזה שונה מחשבת הינוח משאר
מחשבות פסול.

רבא מביא ראיה לדברי רבי אבא: **אמר רבא, תדע שהדבר כן, דהרי**
כל פיגול ששוחט על מנת לזרוק את דמו למחר, לפני זריקה לא
כלים הוא, כלומר אין מחשבת פיגול ושבשעת השחיטה עושה
רושם עד שיוזק הדם, שכן הוא הדין, שאינו נעשה פיגול עד שיקרבו
כל מתיריו (לעיל כה), ולפי זה לכאורה ישנה מחשבת פסול שקודמת
לפיגול, שהרי כשחישב לזרוק את דמו למחר, כלול במחשבתו שיניח
את כל דמו למחר, ומחשבת הינוח פוסלת, ונמצא שכבר נפסל
הקרבן עוד לפני שחל בו פיגול, ושוב כשיוזק את הדם לא יחול
הפיגול מאחר שהיה בו פסול אחר לפני כן, ועם כל זה אין אומרים
כן אלא אתאי – באה זריקה וקבעה לה **פיגול**, ומוכח שמחשבת
הינוח אינה כשאר מחשבות פסול.

הגמרא דוחה: **ולא היא** – אין זו ראיה, שיש לחלק, **התם הוא תדא**
מחשבה היא – שם בענין מחשבת פיגול מחשבה אחת היא, שחישב
לזרוק את דמו למחר, ואף שכלול בזה שיניח את דמו למחר אין זו
מחשבה נפרדת ונמצא שלא שינה ממחשבתו הראשונה, והיא היתה
לשם פיגול, אבל **הכא תרי מחשבות** – אבל כאן שבשחיטה חישב
להניח את דמו למחר ובקבלה חישב לאכול את בשרו למחר שתי
מחשבות הן, והראשונה היא מחשבת פסול ולא מחשבת פיגול, ויתכן
שלא תחול מחשבת פיגול שלאחריה.

רב הונא דוחה את דברי רבי אבא: **איתביה רב הונא לרבי אבא,**
שינוי בברייתא, חישב ליתן את הדמים הניתנין למעלה ומחוט
הסיקרא למטה, או את הניתנים למטה למעלה, אם חישב לעשות
כן **לאיתר** וכלומר, בו ביום, הקרבן **כשר, וכמו ששינוי במשנתו**
לדברי הכל, ואם אחר כך חזר וחישב בעבודה השניה לאכול את
בשרו חוץ למקומו, הקרבן פסול ואין בו כרת, ואם חישב בעבודה
השניה לאכול את בשרו חוץ לזמנו, הקרבן פיגול ותייבין עליו
כרת. ואם במחשבתו הראשונה חישב ליתן את הניתנים למעלה
למטה למטה, הקרבן **פסול, משום שחישב להניח את הדם למחר**
ומחשבת הינוח פוסלת, ובדעת רבי יהודה, ואם אחר כך חזר וחישב
בעבודה השניה לאכול את הבשר בין חוץ לזמנו בין חוץ למקומו,
הקרבן פסול ואין בו כרת, והטעם שאינו נעשה פיגול במחשבת
הזמן, משום שכבר נפסל הקרבן במחשבת הינוח שקדמה למחשבת
הזמן, ושוב לא חל הפיגול עליו. ומוכח שמחשבת הינוח, דינה כשאר
מחשבות פסול, שאם קדמה היא למחשבת הזמן, אין הקרבן נעשה
פיגול. מסיימת הגמרא: תיובתא דרבי אבא תיובתא.

הגמרא מביאה מימרא חדשה: **אמר רב חסדא אמר רבינא בר**
סילא, חישב בשעת עבודת הזבח שיאכלוהו טמאים למחר, מאחר
שחישב בו מחשבת חוץ לזמן הקרבן נעשה פיגול, והאוכל ממנו חייב

מבררת הברייא: מנין לכל הקדמים של כל הקרבנות ששפיענים מתן
 דם ליסוד – שצריך לשפוך את הדם הנשאר בכלי לאחר שזרק
 מתנותיו אל יסוד המזבח. משיבה הברייא, תלמוד לומר, 'ודם
 זבחיך ישפך', מכאן שיש לשפוך את כל דם הזבח. ומאחר שנצרך
 הכתוב ללמדנו דין זה, קשה, איך אפשר ללמוד את הדין שבמתנה
 אחת הקרבן כשר.

מתרצת הגמרא: דין זה שצריך לשפוך את שיירי הדם ליסוד, נפקא
 ליה מדרבי – למדה הברייא מדברי רבי, דתניא בברייא, רבי
 אומר, כתוב בתורה בדין חטאת העוף 'והזה מדם החטאת וגו'
 והנשאר בדם ימצה אל יסוד המזבח' וגו' (והקרא ה), שאין תלמוד
 לומר 'בדם' – לא היה צריך הכתוב לכתוב 'בדם' פעם שניה, שכבר
 הוזכר בתחילת הפסוק, ומה תלמוד לומר 'בדם' פעם נוספת,
 מבארת הברייא, לפי שלא למדנו מן הכתוב, אלא לניתנין מתן
 ארבע מתנות כגון חטאת, ששפיענים מתן דמים שיהיו נשפכים ליסוד
 המזבח, אולם שאר דמים של שאר הקרבנות, מנין שגם בהם צריכים
 לשפוך השיירים אל היסוד, תלמוד לומר, 'והנשאר בדם ימצה',
 שאין תלמוד לומר 'בדם', ומה תלמוד לומר 'בדם', למד הכתוב
 על כל הקדמים של כל הקרבנות ששפיענים מתן דמים ליסוד. ומאחר
 שלמדנו מתן דמים ליסוד מכתוב אחר, מיותר הכתוב 'ודם זבחיך
 ישפך' ללמד שאם נתן מתנה אחת הקרבן כשר.

מקשה הגמרא עוד: ואכתי להכי הוא דאיתא – עדיין יש לשאול,
 האם הכתוב 'ודם זבחיך ישפך' בא ללמדנו שאם נתן מתנה אחת
 הקרבן כשר, והלא מיבעי ליה לברתניא – פסוק זה נצרך ללמדנו
 הדין ששנינו בברייא, שכך שנינו, מנין לקרבנות שדמן ניתנין
 בזריקה, והיינו שעומד הכהן רחוק מן המזבח וזרק מן הכלי אל
 המזבח, שאם נתנין בשפיכה, דהיינו שעמד סמוך למזבח אצל היסוד,
 ושופך בנחת אל קיר המזבח, שיצא ידי חובתו והקרבן כשר. משיבה
 הברייא, תלמוד לומר 'ודם זבחיך ישפך', משמעו שכל הזבחים
 שנתן את דמן בשפיכה יצא. וקשה, מאחר שנצרך הכתוב ללמדנו דין
 זה, איך אפשר ללמוד את הדין שבמתנה אחת הקרבן כשר.

מתרצת הגמרא: התנא של הברייא שלומד מ'ודם זבחיך ישפך'
 שבמתנה אחת הקרבן כשר, לא נצרך לו פסוק זה ללמוד שכל
 הזבחים שנתן את דמן בשפיכה יצא, משום דכבר לה ברבי עקיבא,
 דאמר לא זריקה היא בכלל שפיכה, וקרבן שטעון זריקה, אם נתן
 את דמו בשפיכה לא יצא, ולא שפיכה היא בכלל זריקה, וקרבן
 שטעון שפיכה, אם נתן את דמו בזריקה לא יצא. ומאחר שלא נצרך
 לו 'ודם זבחיך ישפך' ללמוד שכל הזבחים שנתנן בשפיכה יצא, יתכן
 ללמוד הימנו שבמתנה אחת הקרבן כשר.

ומצינו שכך היא דעת רבי עקיבא שאין זריקה בכלל שפיכה, דתנין
 במשנה (פסחים קכא), בריך תתחילה על הקרבן פסח ברכת הפסח,
 פטר בברכה זו את הברכה על של זבל זבח, וכשכא לאכול הזבח, אין
 צריך לברך עליו ברכת הזבח, אבל אם בירך מקודם על של זבל זבח, לא
 פטר בברכה זו את הברכה שעל הפסח, וכשכא לאכול הפסח, צריך
 לברך עליו ברכת הפסח, דברי רבי ישמעאל. רבי עקיבא אומר, לא
 זו פוטרת זו, ולא זו פוטרת זו – אין ברכת הזבח פוטרת את ברכת
 הפסח, ואין ברכת הפסח פוטרת את ברכת הזבח. וסוברת הגמרא
 ששורש מחלוקתם הוא בדין זה, האם זריקה היא בכלל שפיכה או
 לא. רבי ישמעאל סובר שזריקה בכלל שפיכה היא, והניתנים בזריקה
 שנתנן בשפיכה יצא, ולכן בברכה שעל הפסח שהוא בשפיכה, פטור
 את הברכה שעל הזבח שהוא בזריקה, אבל שפיכה אינה בכלל
 זריקה, והניתנים בשפיכה שנתנן בזריקה לא יצא, ולכן בברכה שעל
 הזבח שהוא בזריקה, אינו נפטר מברכה שעל הפסח שהוא בשפיכה.
 ורבי עקיבא סובר ששפיכה אינה בכלל זריקה וזריקה אינה בכלל
 שפיכה, ולכן אין ברכת האחד פוטרת את השני, הרי שומעים אנו
 ממשנה זו, שסובר רבי עקיבא שאין זריקה בכלל שפיכה.

עוד מקשה הגמרא: אכתי להכי הוא דאיתא – עדיין יש לשאול,
 האם הכתוב 'ודם זבחיך ישפך' בא ללמדנו שבמתנה אחת הקרבן
 כשר, והלא מיבעי ליה לברתניא – פסוק זה נצרך ללמדנו את הדין
 ששנינו בברייא, רבי ישמעאל אומר, מתוך שצריך לשפוך את כל דם
 הזבח, ואחר שצריך להפסוק לכך, איך אפשר ללמוד את הדין
 שבמתנה אחת הקרבן כשר.

הנולד מבמהמה טהורה, 'אך בכור שור או בכור כשב או בכור עז
 וגו' את דמים תזרק על המזבח ואת חלבם תקטיר' וגו' (במדבר יח יז),
 למדנו מכאן לכבוד ששפיען מתן דמים ואימורים לגבי – על גבי
 המזבח, אולם מעשר בהמה, ופסח, מנין שגם הם צריכים מתן דמים
 והקטרת אימורים על המזבח, תלמוד לומר 'ודם זבחיך ישפך' כל
 הזבחים במשמע, מכאן שגם המעשר והפסח צריכים מתן דמים על
 המזבח. ומאחר שנצרך הפסוק לכך, איך אפשר ללמוד את הדין
 שבמתנה אחת הקרבן כשר.

מתרצת הגמרא: התנא שלומד מ'ודם זבחיך ישפך' שבמתנה אחת
 הקרבן כשר, לא נצרך לו פסוק זה ללמדנו מתן דמים למעשר
 ופסח, משום דכבר לה ברבי יוסי הגלילי שלומד דין מתן דמים
 למעשר ופסח מכתוב אחר, דתניא בברייא, רבי יוסי הגלילי
 אומר, כתוב בפסוק (שם), 'אך בכור שור וגו' את דמים תזרק על
 המזבח ואת חלבם תקטיר' וגו', דמו לא נאמר בלשון יחיד, אלא
 'דמים', בלשון רבים, וכן חלב לא נאמר בלשון יחיד, אלא
 'חלבם', בלשון רבים, ומאחר שהפסוק מדבר רק על בכור, היה
 צריך לכתוב בלשון יחיד, 'דמו וחלבו', וממה שכתוב בלשון רבים,
 משמע שבה לרבות קרבנות אחרים חוץ מבכור, ולימד על בכור,
 מעשר ופסח, ששפיען כל אחד מקרבנות הללו מתן דמים ואימורים
 לגבי מופת, ומאחר שלא נצרך לו 'ודם זבחיך ישפך' ללמד על מתן
 דמים ואימורים של מעשר ופסח, שוב יכול ללמוד הימנו שבמתנה
 אחת הקרבן כשר.

מקשה הגמרא: ורבי ישמעאל, האי קרא – פסוק זה של 'ודם זבחיך
 ישפך' מפי' ליה להכי ומפי' ליה להכי – האם הוא דורש אותו
 ללמוד ממנו שני דברים, האחד, שדם פסח דינו בשפיכה, ועוד שכל
 הדמים הניתנים בזריקה שנתנן בשפיכה יצא. שהרי הברייא
 שדורשת מ'ודם זבחיך ישפך' שכל הדמים שנתנן בשפיכה יצא, אי
 אפשר להעמידה כרבי עקיבא, שאם כן יוצא שדעת רבי עקיבא
 ששלמים בכלל פסח הם, שאף הן יוצאים ידי חובה בשפיכה כפסח,
 ומדוע הוא אומר שאין ברכת הפסח פטור את של זבח, ובהכרח
 שברייא זו הסוברת שכל שנתנן בשפיכה יצא, רבי ישמעאל היא,
 וקשה, כיצד רבי ישמעאל דורש שתי דרשות מכתוב אחד.

מתרצת הגמרא: תרי תנאי אליבא דרבי ישמעאל – שתי הברייא
 נשנו על ידי שני תנאים שונים, וכל אחד שונה כפי גרסתו בדעת רבי
 ישמעאל. התנא ששנה את הברייא שדורשת מ'ודם זבחיך ישפך'
 שדם פסח בשפיכה, אינו דורש שכל הדמים שנתנן בשפיכה יצא,
 ואינו סובר בדעת רבי ישמעאל שברכת הפסח פוטרת את הזבח,
 שכיון ששלמים בזריקה, ואינו יוצא ידי חובתו בשפיכה, אם כן אין
 זבח שלמים בכלל פסח, ומודה לרבי עקיבא שברכת הפסח אינה
 פוטרת את הזבח. והתנא של המשנה (פסחים קכא), שסובר שרבי
 ישמעאל חולק על רבי עקיבא, ואומר שברכת הפסח פוטרת את
 הזבח, אינו דורש מ'ודם זבחיך ישפך' שדם פסח דינו בשפיכה, אלא
 סובר כרבי יוסי הגלילי, שדם פסח דינו בזריקה כשלמים, ואת הפסוק
 'ודם זבחיך ישפך' דורש הוא רק לענין זה שהניתנים בזריקה שנתנן
 בשפיכה יצא.

מקשה הגמרא: בשלמא לפי רבי ישמעאל, דמוקים לה פוליה
 בכבוד – שמעמיד את הפסוק 'אך בכור שור או בכור כשב' וגו'
 שכולו מדבר רק בבכור, ומה שכתוב 'דמים וחלבם' בלשון רבים, הוא
 משום שהזכיר שלשה מיני בכורות, שור, וכשב ועז, היינו דבתיב
 בפסוק שלאחריו (שם יח) 'ובשרם יזהה לה' בלשון רבים, שכך הוא
 דינו של כל אחד מסוגי הבכור שבשרו ניתן לכהן, אלא לפי רבי יוסי
 הגלילי דמוקי ליה נמי – שמעמיד את הפסוק גם כמעשר בהמה
 ופסח, ולדבריו קשה, הרי מעשר ופסח, הפעלים של הקרבן הם
 אכילי ליה לבשר הקרבן, ואינם מתנה לכהן, ואם כן מאי – מה זה
 שכתבה התורה 'ובשרם יזהה לה' בלשון רבים, הרי מה שאמרה
 תורה 'ובשרם יזהה לה' שיש ליתן את הבשר לכהן, אינו מדבר אלא
 בבכור לבד, והיה לה לכתוב בלשון יחיד.

מתרצת הגמרא: מה שכתוב בלשון רבים, משום שמדובר בשני מיני
 בכורות, אחד בכור תם ואחד בכור בעל מום,

1 כן ולמטה מנא לן אם לא מודם ובחך ישפך אלמא דבית הלל נמי דרשי ליה ומיהו יש
2 לדחות ונראה לי (תוספת) דשאר זבחים ידע מולא שנה בהן לעכב אבל חטאת לא נכשיר
3 מטעמא דלא שנה אלא פשיטא ליה דגמר חטאת חיצון מחטאת פנימי לעכב אי לא אשכחן
4 בעלמא דמצין למיגר מיניה דמתנה אחת כיפר א"כ על כרחך לבי"ש בעי הכא מנן
5 דגמר מחטאת דבעי שתי מתנות אע"ג דחטאת
6 חמירא גילוי מילתא היא ללמוד סתום
7 המפורש דאי לבית הלל מאי בעי מנן חו"ל לא
8 שנה לעכב ומהאי טעמא לא מצי למיבעי יתא
9 כשורה בדיעבד בולא כלום דכפרה בכדי לא
10 אשכחן: כרח"ל ע"כ:

מתן דם ליסוד ת"ל ודם ובחך ישפך. אע"ג
1 דלא כתיב יסוד מצינו שירים שנשפכן
2 ליסוד דכתיב בחטאת ואת דמה ישפך אל יסוד
3 המזבח: **תרי** תנאי ואליאב דרבי ישמעאל.
4 דמאן דיליף ליה לפסח בשפיכה לית ליה פסח
5 פטר את הזבח ולא פליג ר' ישמעאל אדרבי
6 עקיבא דכיון דפסח בשפיכה מהאי קרא תו לית
7 לן למילף מיניה ניתנין בוריקה כשרין בשפיכה
8 ומאן דאית ליה פלוגתא לית ליה פסח בשפיכה
9 אלא בוריקה כשלמים ומיהו פסח עיקר וזבח
10 טפל לו הלכך אין זבח פטר לפסח אבל פסח
11 פטר זבח ובפסחים ירושלמי האי טעמא אמר
12 בה כך פ' בקונט' ויש תימה מסוגיא דסוף ע"פ
13 (פסחים קכא). גבי בירך ברכת הפסח פטר את
14 של זבח דקאמר עלה כשתמיצי לומר לדברי ר'
15 ישמעאל וזיקה בכלל שפיכה ואלא שפיכה בכלל
16 וזיקה ולדברי ר' עקיבא לא שפיכה בכלל וזיקה
17 ולא וזיקה בכלל שפיכה אלמא ר' ישמעאל אית
18 ליה תרתי דפסח בשפיכה וזיקה בכלל שפיכה
19 ועוד קשה לפירוש הקונטרס מסוגיא דשמעתין
20 דקאמר לעיל סבר לה כר' עקיבא ולא סבר לה
21 כותיה לגמרי דרבי עקיבא סבירא ליה דפסח
22 בשפיכה ותנא דברייא סבר בוריקה ואוועד
23 מאי האי דפריך סבר כר"ע דאמר פסח בשפיכה
24 הלא מאן דאמר פסח בשפיכה היינו מדם ובחך
25 ישפך דתניא ר' ישמעאל אומר כי אם כן לא
26 אייתר קרא למתנה אחת כיפר ע"כ ועוד קשה
27 דאמר בפסחים פרק דאשה (ף פה) גבי חמשה
28 שנתעברו עורות שחיתום ואת שלמים בוריקה
29 ופסח בשפיכה ומשני מאי נפקא מינה והתניא

30 מנן לניתנין בוריקה שנתן בשפיכה שיצא אלמא אית ליה תרתי דפסח בשפיכה וניתנין
31 בוריקה שנתן בשפיכה שיצא ועוד מדקתני בברייא מנן לניתנין בוריקה כי מכלל
32 דאיכא שפיכה ואי פסח בוריקה אם כן כולוה בוריקהו וניהו ועוד קשה דאמר' בספר
33 ר' יאשיה אומר קודש הם למה נאמר להביא את המעשר ואת הפסח שיתענו שפיכה אחת
34 שלא שמענו להם בכל התורה כולוה ורבי יצחק אומר אין צריך שהיה כבר נאמר ודם
35 ובחך ישפך להביא את המעשר ואת הפסח שיתענו שפיכה ומה תלמוד לומר קודש הם
36 להביא את המעשר שיתענו הקטר חלבים שלא מצינו בכל התורה כולה משמע דרבי
37 יאשיה שפיכה דרבי יצחק קאמר ואע"ג דדריש ליה מקרא דכתיב גבי בכור בוריקה דלמא
38 מדאיתו מריבויא ולא כתיבנהו בהדיא קדריש וכי פריך והתם אבא חנן למה נאמר ומה
39 שאר קדשים שלא הושוו במתן דמים היינו דאיתא למעוטי חטאת דבאצבע ונראה דרבי
40 ישמעאל (דפסחים) קסבר דפסח בשפיכה מקרא אחרינא ולא מדם ובחך וכי פריך הבהו
41 האי מיבעי ליה לכדתניא רבי ישמעאל אומר מנן הוה מצי למימר דקסבר בשפיכה
42 מקרא אחרינא ולא מדם ובחך אלא משום דאשכח ברייתא דרבי יוסי הגלילי נקטה ורבינו
43 שמואל בשם רבינו שלמה פ' בענין אחר האי דערבי פסחים (דף קכא). כשתמיצי לומר
44 לדברי רבי ישמעאל וזיקה בכלל שפיכה כלומר מתוך דברי רבי ישמעאל
45 תוכל

46 מנן לכל הדמים שטעונים מתן דם ליסוד, תלמוד לומר, **וְדָם וּבִחְךָ יִשְׁפָּךְ**. נִפְקָא לִיה **מִדְרַבִּי**, דִּתְנִינָא, **רַבִּי אוֹמֵר**,
47 **וְהַנֶּשֶׂאֶר בָּדָם יִמָּצֵה**, שְׁאִין תִּלְמוּד לֹאֹמֵר **בָּדָם**, וְמָה
48 תִּלְמוּד לֹאֹמֵר **בָּדָם**, לָפִי שְׁלֵא לְמַדְנוּ אֱלָא לְנִיתְנִין מִתֵּן
49 אֲרַבְעֵי, שְׁטַעֲוִין מִתֵּן דְּמִים לִיסוּד. שְׁאָר דְּמִים, מִנִּין.
50 תִּלְמוּד לֹאֹמֵר, וְהַנֶּשֶׂאֶר בָּדָם יִמָּצֵה, שְׁאִין תִּלְמוּד לֹאֹמֵר
51 **בָּדָם**, וְמָה תִּלְמוּד לֹאֹמֵר **בָּדָם**, לִימַד עַל כָּל הַדָּמִים
52 שְׁטַעֲוִין מִתֵּן דְּמִים לִיסוּד. וְאַפְתִּי, לְהִכִּי הוּא דָּאֵתָא.
53 מִיבִיעִי לִיה לְכַדְתִּינָא, מִנִּין לְנִיתְנִין בּוֹרִיקָה, שְׁנִיתְנִין
54 בְּשִׁפְכָהּ, יֵצֵא, תִּלְמוּד לֹאֹמֵר **וְדָם וּבִחְךָ יִשְׁפָּךְ**. סָבֵר לָהּ
55 פְּרִי עֲקִיבָא, דָּאֹמֵר לֹא זִיקָה בְּכָלִל שְׁפִיכָה, וְלֹא שְׁפִיכָה
56 בְּכָלִל זִיקָה. דִּתֵּנָן, בִּרְךְ בְּרַכַּת הַפֶּסַח, פָּטַר אֶת שֵׁל זֶבַח.
57 שֵׁל זֶבַח, לֹא פָטַר אֶת הַפֶּסַח, דְּכַרִּי רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל. רַבִּי
58 עֲקִיבָא אוֹמֵר, לֹא זֶה פּוֹמֶרֶת זֶה, וְלֹא זֶה פּוֹמֶרֶת זֶה. אֲפִתִּי,
59 לְהִכִּי הוּא דָּאֵתָא. מִיבִיעִי לִיה לְכַדְתִּינָא, רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל
60 אוֹמֵר, מִתּוֹךְ שְׁנֵאֲמַר אֵךְ כְּכֹר שׁוֹר אֵךְ כְּכֹר כֶּשֶׁב אֵךְ
61 כְּכֹר עֹז וְגו', לְמַדְנוּ לְכַכּוֹר שְׁטַעֲוִין מִתֵּן דְּמִים וְאיִמּוּרִים
62 לְגַבִּי מִזֶּבֶחַ. מַעֲשֵׂר וּפֶסַח, מִנִּין. תִּלְמוּד לֹאֹמֵר **וְדָם וּבִחְךָ**
63 **יִשְׁפָּךְ**, סָבֵר לָהּ פְּרִי יוֹסִי הַגִּלְלִי. דִּתְנִינָא, רַבִּי יוֹסִי
64 הַגִּלְלִי אוֹמֵר, דְּמִי לֹא נֶאֱמַר אֱלָא דְּמָם, 'חֲלָבִי' לֹא
65 נֶאֱמַר אֱלָא 'חֲלָבִים', לִימַד עַל כְּכֹר, מַעֲשֵׂר וּפֶסַח, שְׁטַעֲוִין
66 מִתֵּן דְּמִים וְאיִמּוּרִין לְגַבִּי מִזֶּבֶחַ. וְרַבִּי יִשְׁמַעְאֵל, הֵאֵי קָרָא
67 מִפִּיק לִיה לְהִכִּי, וּמִפִּיק לִיה לְהִכִּי. תְּרִי תִנְיָא, אֱלִיבָא דְּרַבִּי
68 יִשְׁמַעְאֵל. בִּשְׁלָמָא לְרַבִּי יִשְׁמַעְאֵל, דְּמוֹקִים לָהּ בּוֹלָיָה
69 בְּכָכֹר, הֵינֵי דְּכִתִּיב 'וּבִשְׂרָם יִתֵּהּ לָךְ'. אֱלָא לְרַבִּי יוֹסִי,
70 דְּמוֹקִי לִיה נְמוֹ מַעֲשֵׂר וּפֶסַח, מַעֲשֵׂר וּפֶסַח, בְּעֵלִים אֲכָלִי
71 לִיה, מֵאֵי 'וּבִשְׂרָם יִתֵּהּ לָךְ'. אֶחָד תָּם וְאֶחָד פָּעַל מוֹם,
72 לִימַד

1 מנן. שכל הדמים של כל הקרבנות שטעונים מתן דם ליסוד אם נשאר מן הדם בכלי
2 לאחר שזרק שתי מתנותיו שצריך לשופכו ליסוד ואע"פ שלא נאמר שפיכת שירים
3 אלא בחטאת: והנשאר בדם וגו'. בחטאת העוף כתיב והנשאר ימצה הוזה ליה
4 למכתב: ומה תלמוד לומר בדם כי' אלא על הניתנין מתן ארבע. היינו חטאת
5 שטעונה ארבע מתנות על ארבע קרנות
6 ובחטאת כתיב שירים לשפיכה: לימד על כל
7 הדמים. שנשאר בהן כלום לאחר עיקר
8 זריקתן שישפך הנשאר ליסוד: מנן לניתנין
9 בוריקה. כל הדמים שכתב בהן זריקה כגון
10 עולה ושלמים ואשם דכתיב בהו זורקו ובכור
11 דכתיב ביה ואת דמם תזרוק (במדבר יח) וכל
12 זריקה מרחוק משמע שזורק מן הכלי למזבח
13 למרחוק: שפיכה. עומד אצל היסוד ושופך:
14 ודם ובחך ישפך. כל זבחים במשמע: בירך
15 ברכת הפסח פטר את של זבח. חגיגה
16 ארבעה עשר שבאה עם הפסח כשהחבורה
17 מרובה ושנינו בתוספתא דפסחים על הפסח
18 הוא אומר ברוך אשר קדשנו במצותיו וצונו
19 לאכול הפסח ועל הזבח הוא אומר אשר
20 קדשנו במצותיו וצונו לאכול את הזבח ואם
21 בירך על הפסח פטר את הזבח: על הזבח לא
22 פטר את הפסח. וקס"ד ובפסחים נמי הכי
23 מפרש דקסבר רבי ישמעאל זריקה בכלל
24 שפיכה כדאמר לעיל מנן לניתנין בוריקה
25 הניתנין בשפיכה יצא הלכך מתן דם שלמים
26 שכתב בה זריקה בכלל מתן דם פסח שכתב
27 בה שפיכה כדאמרין לקמן וכי בירך על
28 הפסח פטר את הזבח שהזבח בכלל פסח אבל
29 בירך על הזבח לא פטר את הפסח שלא מצינו
30 לניתנין בשפיכה שכשרין בוריקה הלכך אין
31 פסח בכלל שלמים: ר' עקיבא אומר אין זו
32 פומרת את זו. דלית ליה לניתנין בוריקה
33 שנתן בשפיכה יצא דהא דפסח בשפיכה
34 מודם ובחך ישפך נפקא לן לקמן ותרתי לא
35 דרשת מיניה ולקמן פריך לרבי ישמעאל היכי
36 דרשת ליה להכי ולהכי ותנא דברייא
37 קמייתא סבר לה כרבי עקיבא בהא דאין
38 זריקה בכלל שפיכה אבל בפסח בשפיכה לא
39 סבירא ליה כותיה דאין לא מיתיר ליה קרא
40 דמיבעיא ליה לכל הניתנין במזבח החיצון

41 שנתן במתנה אחת כיפר והכי אמרין בשמעתין: סבר לה כרבי יוסי הגלילי. דאמר
42 פסח בוריקה ונפקא ליה מואת דמם דלא כתיב דמו דליקו אבכור לחודיה: ור'
43 ישמעאל האי קרא. דודם ובחך ישפך: מפיק ליה להכי ולהכי. בתמיה דריש ליה
44 לניתנין בוריקה שנתן בשפיכה דעל כרחך כר"ע לא אתיא דאם כן אמאי אין פסח
45 פטר את הזבח הואיל ושלמים בכלל פסח ואי נמי סבירא ליה לר' עקיבא פסח
46 בוריקה כר' יוסי הגלילי כל שכן דשניהם פוטרין זה את זה וקדריש להו תו לפסח
47 דבשפיכה: תרי תנאי אליבא דר' ישמעאל. דמאן דיליף ליה לפסח בשפיכה לית ליה
48 פסח פטר את הזבח ולא פליג רבי ישמעאל אדר' עקיבא בהאי כיון דפסח בשפיכה
49 מהאי קרא יליף תו לית לן למילף מינה ניתנין בוריקה כשרים בשפיכה ומאן דאית
50 ליה פלוגתא לית ליה פסח בשפיכה אלא בוריקה כשלמים ומיהו פסח עיקר וזבח טפל
51 לו הלכך אין זבח פטר לפסח אבל פסח פטר את הזבח ובפסחים ירושלמי האי
52 טעמא אמר בה: בשלמא רבי ישמעאל. דמפיק מתן פסח מדם ובחך ישפך ודאי לשון
53 רבים דדמם וחלבה כוליה בבכור מוקי לה ובשור וכשב ועז הוא דנקט לשון רבים
54 והאי נמי דקאי לשון רבים דבשרם וזיה לך דסמך ליה אבכור שור ובכור כשב ובכור
55 ע: אלא לרבי יוסי הגלילי. דאית ליה בכור לשון יחיד וקרא דנקט לשון רבים משום
56 מעשר ופסח נקט לה ומעשר ופסח פשיטא לן שאינה מתנה לכהן אלא בעלים אכלי
57 ליה: מנאי ובשרם. דקא"ל רחמנא לאהרן: ומשני אחד תם ואחד בעל מום. כלומר לעולם לשון רבים דנקט קרא קמא לאו אמנין דבכורות קאי דכולן בלשון חד בכור מפיק
58 להו ודמם וחלבה לרבות מעשר ופסח ולשון רבים דבשרם אבכור קאי ולא אשלת מניי בכור דקרא דתימא דחלבה ודמם נמי עלייהו קאי אלא אבכור דחד מינא נמי שייך
59 למימר ובשרם אתם ובעל מום:

1 תוכל לדרק דוריקה בכלל שפיכה דכין דקאמר דבירך על הפסח פטר את הזבח אם כן
2 סבירא ליה דמתנותיהם שוין ואף פסח בוריקה ודא דזבח לא פטר פסח משום דזבח טפל
3 לו וכיון דפסח בוריקה אם כן איירר ליה דם זבחיך ישפך ומצי למידרש מיניה לומר דוריקה
4 בכלל שפיכה ולא גריס ולא שפיכה בכלל זריקה דלהאי תנא דרבי ישמעאל כולוהו בוריקה
5 ולדברי ר"ע דלא זה פטר את זה אם כן אין

6 מתנותיהם שוות דפסח בשפיכה מקרא ודם
7 זבחיך ישפך ואם כן לא זריקה בכלל שפיכה ולא
8 שפיכה בכלל זריקה דהא ודם זבחיך איצטרך
9 ליה לדידיה לומר דפסח בשפיכה ולהאי פירושא
10 קשה מכל מקום מהיאי דהאשה (פסחים דף
11 פט.) ועוד מנא ליה לרבי ישמעאל דוריקה בכלל
12 שפיכה משום דמיתיר ודם זבחיך ישפך דלמא
13 אתא לכל הניתח על מזבח החיצון שנתח
14 במתנה אחת כיפר והיר חיים אומ"ר דבספריים
15 ישנים גריסין כשתימצי לומר לדברי רבי
16 ישמעאל זריקה בכלל שפיכה ושפיכה בכלל
17 זריקה דחבל אחד דכל הקרבנות בוריקה לרבי
18 ישמעאל ואין לחוש אם בוריקה אם בשפיכה
19 והיינו כשיטת רבינו שמואל וכל מה שהקשיתי
20 עליו קשה גם לפי זה והלכתי לישני קשה אי
21 פסח בשפיכה (לרבי עקיבא) אם כן דריש לקרא
22 דדמו כרבי ישמעאל ובשרם דהך (קאמר) כרבי
23 ישמעאל ואחד הם ואחד בעל מום נפקא ליה
24 מיהיה לך ולקמן בסוף איזהו מקומן (דף נו.) פליג
25 רבי עקיבא ארבי ישמעאל ומוקי לה לקרא
26 דובשרם אחד הם ואחד בעל מום כרבי יוסי
27 הגלילי דהכא:

28 **אחד** הם ואחד בעל מום. אע"ג דיהיו לך כחזה
29 התנופה ושוק התרומה מוקמינן ליה
30 בסוף איזהו מקומן (שם) ובבכורות (כו.) בבכור
31 הם ירשיה דקרא דבשרם לשון רבים נקט משום
32 בעל מום: **שלא** מצינו לו בכל התורה כולה.
33 פירש בקונט' שלא מצינו לו קרא אחד בכל
34 התורה כולה ונראה לפרש שלא מצינו בכל
35 התורה כענין זה דשאר פסולי המוקדשין אינו
36 מתנה לזבח אלא פודוה ומקריב אחר תחתיו וזה
37 מתנה לזבח ואוכלו במזבח כי האי גזנא בפ' שתי
38 מדות (מנחות צ"ג) מן העיקר גבי את הכבש זו
39 שיהא טפל תחתיו מן העיקר גבי את הכבש זו
40 עולת יולדת האחד זו אחד עשר של מעשה
41 **קודש** הם הם קריבין ואין תמורתן קריבה.
42 תימה דבפ"ק התמורה (דף ה') בין אביי ורבא
43 מוקמי הם לבכור ומעשר שנתערבו בכל העולין
44 שקריבין לגבי מזבח ואין תמורתן קריבה נפקא
45 להו מדכתיב לה' הוא קרב ואין תמורתן קריבה

46 ועוד קשה דאביי גופיה דריש ליה התם בפרק אלו קדשים (תמורה כא.) מקרא דהכא מדכתיב קודש הם: **שמעתי**
47 שנתמנא קודם שחיטה ידעה וכן תמורתו משום פסח עצמו דלא קרב לא קרבה תמורתו ועוד איכא למאן דאמר התם דנמצא קודם שחיטה והמיר בו אחר שחיטה תמורתו קריבה שלמים
48 אע"פ שהפסח רעה ואע"ג דדרשין הוא קרב ואין תמורתו קריבה הכי קאמר הוא קרב כלומר פסח קרב ואין תמורתו קריבה כשהוא מימר בפסח דחזי ללישנא קמא דרבה דבפרק מי
49 שהיה טמא (פסחים צו.) אפילו המיר בו לאחר שחיטה וללישנא בתרא היכא דהמיר קודם שחיטה והואו לישנא לא קאי דאיתותב התם וקצת קשה הא דדרשין קודש הם אבכור מעשר
50 ופסח הם קריבין ואין תמורתן קריבה דלא הוי מעין אחד דגבי פסח אם המיר בפסח עצמו שקרב לשם פסח תמורתו נמי קריבה דאם איתא דלא קרב אמאי איתותב התם לשון שני של
51 רבה לימא דברייתא בזכי מיירי ועוד דרשין התם אם כשב לרבות פסח שעברה בנותו שלמים הבאים מחמת פסח לכל מצות שלמים ופירש התם בקונט' שלמים הבאים מחמת פסח דחזי
52 תמורת הפסח עצמו ובענין אחר לא מיתוקם כדפרישית לעיל פ"ק (דף ט.) ובכל מקום שהפסח קרב או לשם פסח או לשם שלמים גם התמורה קריבה כיון דלא אתאי מנח קדושה דחזיה
53 וצ"ע אם יכול להקריב התמורה לשם פסח קודם שחיטה דשמא יש לדרוש הוא קרב לשם פסח ואין תמורתו קריבה לשם פסח אבל לשם שלמים קריבה כשקרב הוא לשם פסח: **הרי** כאן
54 שש. וא"ת בחמש סגי דלאחת לא איצטרך דכפרה בכדי לא אשכחן וי"ל דדילמא ב"ש לית ליה האי טעמא: **לטוטפות**. ואמר רבינו תם דבספריים מדויקים לא כתיב לטוטפות כלל
55 בר"י לבסוף אלא וי"ו דלטוטפת דריש ואפילו למאן דלא דריש וי"ו וי"ו למד' דריש כדאמר גבי והנותר פ' הערל (יבמות עב.) ויש מפרשים דלטוטפת דריש דכתיב לטוטפת מלא בר"י דר"י
56 דבין שני היתין דריש וקסבר גורעין ומוסיפין ודרשין באמצע התיבה אלא בתחלת התיבה או בסוף כדאשכחן בפרק הזבח (ב"מ דף
57 נד.) גבי וחמישיה וגבי דם מהפך יקבלו וגבי ונתתם את נחלתו לשארו ביש נחלין (ב"ב דף קיא:) **טט** בכתיפי שתיים. וא"ת א"כ ליבעי תרי סרי בתי וי"ל כיון דמנין הוא איך הוה ליה
58 בפרשה שנאמרה ונתנית ולא דמי לקרנות שאין המנין כתוב בפירוש והיר' יהודה מקריב"ל מפרש דוד טטפת לגופיה ואיך תרתי אתו למנן בתים בלשון כתיפי וכל' אמריק: **אלא** מעתה
59 בסכת כו'. במס' סוכה (דף ה') דדרשין לדפנות וכן בפ' המביא (ביצה ג') לא אין גטלים עצים מן הסוכה אסרינן נמי מן הדפנות מדכתיב חג הסוכות דכשם שחל שם שמים על החגיגה
60 כך חל על הסוכה ותימה דגבי אין מסכבין בדבר המקבל טומאה וגבי תעשה ולא מן העשוי לא דרשין לדפנות:

1 לימד על בכור בעל מום שניתן לזבח שלא מצינו לו מקום אחר בכל התורה כולה.
2 ודמן וחלבן ליכא לאוקומי בחד בכור דבעל מום לא קרב: **דסיפיה**. וכשוקו הימין לך
3 ידוהי: היינו דכתיב קדש הם כו' ותנן כו'. כלומר היינו דקדוש הם ממעט נמי תמורת
4 מעשר ופסח מהקריבה וניליף מינה טעמא דהך ב' משניות דתנן בהו דלא קרבי
5 (והלדן): **בבכור ומעשר**. דאין נפרדין במום
6 לחול קדושה על המעות ומיהו לא בבכור
7 ומעשר לקרב אלא יאכלו בעלים במום: ותנן
8 נמי. בפסחים דתמורת פסח לא קריבה: ואין לי
9 לפרש. הי קריבה והי לא קריבה וקיימא לן
10 דתמורה שהמיר בו אחר הפסח קריבה
11 דתמורת שלמים היא והשמייר בו קודם זמנו
12 לא קרבה דתמורת הפסח היא: **עברה עברה**.
13 כל אשר יעבור תחת השבט במעשר והעברת
14 כל פטר בבכור: **אם כשב**. בשלמים כתיב:
15 שקריבה שלמים. שהרי מותר נעשה שלמים
16 משעבר זמנו: הוא. זבח פסח הוא הוא קרב
17 ואין תמורתו קריבה: **אף חטאת כו'**. וילפינן
18 לה מקראי בשמעתין והדר ילפינן כולוהו
19 ובחים מחטאת: קרנת קרנת קרנות. שלש
20 פרשיות נאמרו בחטאות החיצונות בויקרא
21 אחת בשעיר נשיא וב' בחטאת יחיד אחת
22 בכשבה ואחת בשעירה בשתיים כתיב על
23 קרנת חסר והאחת מלא וב"ש אית להו יש
24 אם למקרא הרי כאן שש ואין במזבח אלא
25 ארבע והשתיים יחידות לא נאמרו אלא
26 ששנה עליה הכתוב לעכב ארבע נאמרו
27 למצוה שמצוה בארבע מתנות ושתיים נשנו
28 מהן לעכב: וב"ה. סביר יש אם למסורת הלכך
29 הרי ד' ג' מהן למצוה נאמרו שמצוה
30 לכתחילה ליתן אף עליהן והאחת מעכבת
31 כדמפרש ואיל: **ואימא** כולוהו למצוה. ואין
32 כאן אחת לעכב שהרי לא שנה באחת מהן:
33 בכדי. בלא מתן דמים: **אהני קרא**. דמשמע
34 שש: **ואהני** מסורת. דמשמע ארבע הלכך טפי
35 חזא אמסורת ובציר חזא ממקרא והוה להו
36 חמש נמצא ששנה באחת: **לטוטפת לטוטפת**
37 לטוטפות. דילפינן מינה ארבע בתים לתפילין
38 ואנן בכולוהו לטוטפות קרינן נמי אהני קרא
39 כו': סביר ב"ה כרבי עקיבא. ודילף לה מקרא
40 אחרניא: **כתיפי**. שם מקום:
התם

1 שתימנא קודם שחיטה ידעה וכן תמורתו משום פסח עצמו דלא קרב לא קרבה תמורתו ועוד איכא למאן דאמר התם דנמצא קודם שחיטה והמיר בו אחר שחיטה תמורתו קריבה שלמים
2 אע"פ שהפסח רעה ואע"ג דדרשין הוא קרב ואין תמורתו קריבה הכי קאמר הוא קרב כלומר פסח קרב ואין תמורתו קריבה כשהוא מימר בפסח דחזי ללישנא קמא דרבה דבפרק מי
3 שהיה טמא (פסחים צו.) אפילו המיר בו לאחר שחיטה וללישנא בתרא היכא דהמיר קודם שחיטה והואו לישנא לא קאי דאיתותב התם וקצת קשה הא דדרשין קודש הם אבכור מעשר
4 ופסח הם קריבין ואין תמורתן קריבה דלא הוי מעין אחד דגבי פסח אם המיר בפסח עצמו שקרב לשם פסח תמורתו נמי קריבה דאם איתא דלא קרב אמאי איתותב התם לשון שני של
5 רבה לימא דברייתא בזכי מיירי ועוד דרשין התם אם כשב לרבות פסח שעברה בנותו שלמים הבאים מחמת פסח לכל מצות שלמים ופירש התם בקונט' שלמים הבאים מחמת פסח דחזי
6 תמורת הפסח עצמו ובענין אחר לא מיתוקם כדפרישית לעיל פ"ק (דף ט.) ובכל מקום שהפסח קרב או לשם פסח או לשם שלמים גם התמורה קריבה כיון דלא אתאי מנח קדושה דחזיה
7 וצ"ע אם יכול להקריב התמורה לשם פסח קודם שחיטה דשמא יש לדרוש הוא קרב לשם פסח ואין תמורתו קריבה לשם פסח אבל לשם שלמים קריבה כשקרב הוא לשם פסח: **הרי** כאן
8 שש. וא"ת בחמש סגי דלאחת לא איצטרך דכפרה בכדי לא אשכחן וי"ל דדילמא ב"ש לית ליה האי טעמא: **לטוטפות**. ואמר רבינו תם דבספריים מדויקים לא כתיב לטוטפות כלל
9 בר"י לבסוף אלא וי"ו דלטוטפת דריש ואפילו למאן דלא דריש וי"ו וי"ו למד' דריש כדאמר גבי והנותר פ' הערל (יבמות עב.) ויש מפרשים דלטוטפת דריש דכתיב לטוטפת מלא בר"י דר"י
10 דבין שני היתין דריש וקסבר גורעין ומוסיפין ודרשין באמצע התיבה אלא בתחלת התיבה או בסוף כדאשכחן בפרק הזבח (ב"מ דף
11 נד.) גבי וחמישיה וגבי דם מהפך יקבלו וגבי ונתתם את נחלתו לשארו ביש נחלין (ב"ב דף קיא:) **טט** בכתיפי שתיים. וא"ת א"כ ליבעי תרי סרי בתי וי"ל כיון דמנין הוא איך הוה ליה
12 בפרשה שנאמרה ונתנית ולא דמי לקרנות שאין המנין כתוב בפירוש והיר' יהודה מקריב"ל מפרש דוד טטפת לגופיה ואיך תרתי אתו למנן בתים בלשון כתיפי וכל' אמריק: **אלא** מעתה
13 בסכת כו'. במס' סוכה (דף ה') דדרשין לדפנות וכן בפ' המביא (ביצה ג') לא אין גטלים עצים מן הסוכה אסרינן נמי מן הדפנות מדכתיב חג הסוכות דכשם שחל שם שמים על החגיגה
14 כך חל על הסוכה ותימה דגבי אין מסכבין בדבר המקבל טומאה וגבי תעשה ולא מן העשוי לא דרשין לדפנות:

זבחים דף לו עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שישי) קלט

שְׁלֵמִים. וְכֹל הַיְיָ לֹמֵר שֶׁאֵם הַמִּירָה לִפְנֵי הַפֶּסֶח יִהְיֶה הַדִּין
בֵּן, שֶׁתֵּהָא תַּמּוּרְתוֹ קְרִיבָה, תִּלְמִיד לֹמֵר 'זָבַח פֶּסֶח הוּא לֹה' (שְׁמוֹת יב
כז), דוּקָא 'הוּא' כְּלוּמַר הַפֶּסֶח עֲצָמו קָרַב, וְלֹא תַּמּוּרְתוֹ.
הַגְמָרָא חוֹזֶרֶת לְדוֹן בְּדַבְרֵי הַבְּרִייתָא שֶׁלִּמְדָה מִזֶּדֶם זְבַחִין יִשְׁפָּר
שְׁבַמְתָּנָה אַחַת הַקֶּרֶבֶן כֹּשֶׁר. שְׁוֹאֵלֶת הַגְמָרָא: וְכָל הַנֶּזֶק תִּנְאִי –
הַתִּנְאִים הַלָּלוּ דְּמִפְּקִי לִיהִי לֹהִי – שְׁדוּרִשִׁים אֶת הַפֶּסֶח 'דִּם זְבַחִין
'יִשְׁפָּר' לְדִרְשָׁא אֲחֵרִינָא, הִיא – דִּין זֶה, שֶׁכָּל הַקֶּרְבָּנוֹת תִּנְיָתִין עַל
מִזְבֵּחַ הַחֵיצוֹן שָׂאֵם נִתְּנָן בְּמִתְּנָה אַחַת שְׁכִיפָר, מְנָא לָהּ – מִדִּיבִין
הֵם לֹמְדִים זֹאת.
מְשִׁיבָה הַגְמָרָא: סְבָרִי לָהּ בְּבִית הַלֵּל, דְּאִמְרֵי אֵה חֲטָאת שְׁתֵּתָנָה
בְּמִתְּנָה אַחַת בִּיפָר, וְיִלְפִי בּוֹלָהּ – וְלֹמְדִים כָּל שָׂאֵר הַקֶּרְבָּנוֹת בְּמִה
מִצִּינוּ מִחֲטָאת.
יֵשׁ תִּיבּוֹת בְּתוֹרָה שֶׁנִּמְסְרוּ לְמִשְׁנֵי מִסִּנֵּי שִׁיחֵי נִכְתָּבִים בְּאוֹפֵן אַחֵר
מִמֶּה שִׁיחֵי נִקְרָאִים. ה'מִקְרָא' הוּא אִיךְ שֶׁהֵם נִקְרָאִים וְה'מְסוּרָה' הִיא
אִיךְ שֶׁנִּכְתָּב בִּסְפָר תוֹרָה. וּפַעְמִים שִׁישׁ סְתִירָה בֵּין מִשְׁמַעוֹת הַתִּיבָה
כִּפִּי שֶׁהִיא כְּתוּבָה, לְבִין מִשְׁמַעוֹת הַתִּיבָה כִּפִּי שֶׁהִיא נִקְרָאת, וְנַחֲלֵק
הַתִּנְאִים אִיזָה מִשְׁמַעוֹת אֲנִי דוֹרְשִׁים לַעֲיָקָר.
שִׁנִּינוּ בְּמִשְׁנָה: בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים וְכִי וְהִתְחַלְּתָא שְׁתֵּי מִתְּנּוֹת,
שְׁחָטָא אִינָה כְּשִׁירָה אֵלָּא אִם נָתַן לְכָל הַפְּחוֹת שְׁתֵּי מִתְּנּוֹת, וּבֵית
הַלֵּל סוֹבְרִים שֶׁגַּם חֲטָאת רַק מִתְּנָה אַחַת מֵעַכְבָּת בָּהּ.
מְבַרֶּרֶת הַגְמָרָא: אִמְרֵי רַב הוּנָא, מְנָא מְעַמָּא דְּבֵית שְׁמַאי. מְשִׁיבָה
הַגְמָרָא: מִנֵּין הַמִּתְּנּוֹת שֶׁל חֲטָאת אֲנִי לְמִדִּים מִמֶּה שֶׁנִּאֲמַר בְּחֻטָּאת
חֵיצוֹנָה 'קֶרְנוֹת', 'קֶרְנוֹת', 'קֶרְנוֹת' שֶׁלשׁ פַּעְמִים, וּבֵית שְׁמַאי סוֹבְרִים
שֶׁהַמִּקְרָא הוּא הַעֲיָקָר, וְכִיּוֹן שְׁקוּרָאִים 'קֶרְנוֹת' בִּלְשׁוֹן רִבִּים, יֵשׁ
לְלַמֵּד מִכָּל אֶחָד שְׁתֵּי מִתְּנּוֹת, הֲרִי בָּאֵן שֶׁשׁ מִתְּנּוֹת, וְכִיּוֹן שֶׁאִין
לְמִזְבֵּחַ אֵלָּא אַרְבַּע קֶרְנוֹת, יֵשׁ לְדִרוֹשׁ שֶׁאֵין אֶרְבַּע מִזְבֵּחַ בָּאֵן לְלַמֵּד
שֶׁלְּמִצְוָה צָרִיךְ לָתֵת עַל כָּל הָאֲרָבַע קֶרְנוֹת, וְשְׁתֵּים הֵיחָדִים שֶׁנִּשְׁנָה
בָּאוּ לְלַמֵּד עַל שְׁתֵּי מִתְּנּוֹת שֶׁהֵם לְעֵכָב.
וְעַתָּה שֶׁל בֵּית הַלֵּל שֶׁגַּם חֲטָאת שֶׁנִּתְּנָה בְּמִתְּנָה אַחַת הַקֶּרֶבֶן כֹּשֶׁר,
מְשׁוּם שֶׁסוֹבְרִים שֶׁהַמְסוּרָה הִיא הַעֲיָקָר, וּמֵאַחֵר שֶׁנִּכְתָּב בְּתוֹרָה שְׁתֵּי
פַּעְמִים 'קֶרְנוֹת' 'קֶרְנוֹת' בִּלִּי וְאִי שֶׁהוּא לְשׁוֹן יְחִיד, וּמְשַׁמֵּעַ מִתְּנָה
אַחַת, וּפַעַם אַחַת נִכְתָּב 'קֶרְנוֹת' עִם וְאִי שֶׁהוּא לְשׁוֹן רִבִּים, וּמְשַׁמֵּעַ
שְׁתֵּי מִתְּנּוֹת, הֲרִי בָּאֵן רַק אֶרְבַּע מִתְּנּוֹת, וְדוֹרְשִׁים שֶׁשֻׁלֵּשׁ מִזְבֵּחַ בָּאוּ
לְמִצְוָה לְכַתְּחִילָהּ, וְאַחַת לְעֵכָב.
הַגְמָרָא שְׁוֹאֵלֶת עַל הַבִּיאוֹר בְּדַעַת בֵּית הַלֵּל: וְאִימָא בּוֹלָהּ – וְנִאֲמַר
שֶׁכָּל הָאֲרָבַע מִתְּנּוֹת הַנּוֹכְרִים בִּפְסוּק בָּאוּ לְמִצְוָה לְכַתְּחִילָהּ, וְלֹא
לְעֵכָב, שֶׁהִרִי הַכְּתוּב לֹא שָׁנָה עַל שׁוּם אַחַת מִזֵּן, וְאִמּוֹר שְׁבִידֵעֵבֶד
אִפִּילוֹ אִם לֹא נָתַן שׁוּם מִתְּנָה הַקֶּרֶבֶן כֹּשֶׁר.
מִיִּישֵׁבֶת הַגְמָרָא: בְּפָרָה בְּכָרִי לֹא אֲשַׁכְּחֵן – לֹא מִצִּינוּ שְׁקֶרֶב יִכְפֹּר
בִּלִּי שׁוּם מִתֵּן דָּמִים, וּבִהֲכֹרֶח שֶׁמִּתְּנָה אַחַת מֵעַכְבָּת.
תִּירֹץ נֹסֵף בְּטַעַם בֵּית הַלֵּל: וְאִפְּעִית אִימָא – וְאִם תִּרְצֶה אִמּוֹר,
הֵינִי מְעַמָּא דְּבֵית הַלֵּל שֶׁמִּתְּנָה אַחַת מֵעַכְבָּת, מְשׁוּם וּכְשִׁישׁ סְתִירָה
בֵּין מִשְׁמַעוֹת הַמִּקְרָא לְמְסוּרָה, דוֹרְשִׁים אֶת שְׁתֵּיהֶם וְאוֹמְרִים, אֲהֵנִי
מִקְרָא וְאֲהֵנִי מְסוּרָה – מוֹעִילָה לָנוּ מִשְׁמַעוֹת אֹפֵן קְרִיאָתָן, וּמוֹעִילָה
לָנוּ גַּם מִשְׁמַעוֹת אֹפֵן כְּתִיבָתָן, אֲהֵנִי מִקְרָא לְמִפְּנֵי חֲדָא – מִשְׁמַעוֹת
אֹפֵן קְרִיאָתָן מוֹעִילָה לְהוֹסִיף אַחַד עַל מִשְׁמַעוֹת אֹפֵן כְּתִיבָתָן, וְאֲהֵנִי
מְסוּרָה לְבִצּוֹרֵי חֲדָא – וּמִשְׁמַעוֹת אֹפֵן כְּתִיבָתָן מוֹעִילָה לְפַחוֹת אַחַד
מִן מִשְׁמַעוֹת אֹפֵן קְרִיאָתָן, נִמְצָא שֶׁנִּרְמָזוּ כָּאֵן חֲמִשׁ מִתְּנּוֹת, וְאֲרַבַּע
מִהֶם נִכְתָּבוּ לְמִצְוָה, וּמִתְּנָה אַחַת שָׁנָה עֲלֶיהָ הַכְּתוּב לְעֵכָב.
מִקְשָׁה הַגְמָרָא עַל תִּירֹץ זֶה: אִלְלָא מְעַתָּה לְדַבְרִיךְ שֶׁכָּל שִׁישׁ סְתִירָה
בֵּין מִשְׁמַעוֹת הַמִּקְרָא וְהַמְסוּרָה דוֹרְשִׁים אֶת שְׁתֵּיהֶם, הִרִי אֵצֶל תְּפִלִּין
שֶׁל רֹאשׁ שְׁצִרִכִּים אַרְבַּע פְּרִשׁוֹת בְּאַרְבַּעַת בָּתִּים, וְלִמְדוּ כֵּן מִמֶּה
שֶׁנִּכְתָּב בְּתוֹרָה שֶׁלשׁ פַּעְמִים 'לְמִטְפֹּת' 'לְמִטְפֹּת', שֶׁתִּי
פַּעְמִים נִכְתָּב 'לְטוֹטֶפֶת' בִּלִּי וְאִי שֶׁהוּא לְשׁוֹן יְחִיד, וּמְשַׁמֵּעַ רַק בֵּית
אַחַד, וּפַעַם אַחַד נִכְתָּב 'לְטוֹטֶפֶת' עִם וְאִי שֶׁהוּא לְשׁוֹן רִבִּים, וּמְשַׁמֵּעַ
שְׁנֵי בָתִּים, הֲרִי בָּאֵן אֶרְבַּע בָּתִּים, אֲמִנָּם כִּיּוֹן שֶׁכּוֹלֵם נִקְרָאִים בִּלְשׁוֹן
רִבִּים, הִרִי שְׁלֹפִי הַמִּקְרָא נִרְמָזוּ כָּאֵן שֶׁשׁ בָּתִּים, וְאִם דוֹרְשִׁים אֶת
שְׁנֵיהֶם, אִמּוֹר דְּאֲהֵנִי קְרָא לְהוֹסִיף אַחַת עַל מִשְׁמַעוֹת כְּתִיבָתָן, וְאֲהֵנִי

לִימַד לָנוּ הַכְּתוּב כָּאֵן, עַל בְּכוֹר שֶׁהוּא עֲבַל מוֹם, שְׁנִיתָן לְבָהּ, שְׁלֹא
מִצִּינוּ לֹא פֶסֶח אַחֵר בְּכָל הַתּוֹרָה בּוֹלָה לְלַמֵּד מִמֶּנּוּ שִׁיתְּנָהוּ לְכַחוֹן.
מִבֵּאֶרֶת הַגְמָרָא: וְרַבִּי יִשְׁמַעְאֵל שֶׁמִּפְרֵשׁ אֶת הַנֶּאֱמָר בִּפְסוּק 'זְבַחֲשׁ
יִהְיֶה לָךְ' בִּלְשׁוֹן רִבִּים, עַל שְׁלֹשׁ מִינֵי בְּכוֹר, דִּין זֶה שֶׁבְּכוֹר עֲבַל מוֹם
נִתֵּן לְכַחוֹן, נִפְקָא לִיהִי – לֹמֵד מִ'לָּךְ יִהְיֶה' דְּסִיפָא – שֶׁבְּכוֹר הַפֶּסֶח,
שֶׁכְּתוּב 'זְבַחֲשׁ יִהְיֶה לָךְ וְגו' לָךְ יִהְיֶה' (בְּמִדְבָר יח יח), שְׁבֹא לְרִבּוֹת בְּכוֹר
עֲבַל מוֹם שְׁנִיתָן לְכַחוֹן.
נִאֲמַר בְּתוֹרָה אִיסוֹר 'תַּמּוּרָה' (ויקרא כז), שֶׁאִסוֹר הַחֲחִלִּיף בְּהִמַּת קִדְשִׁים
בְּהִמַּת חוֹלִין. וְאִם עֲבַר וְהִמִּיר בְּהִמַּת קִדְשִׁים בְּחוֹלִין, קִדּוּשַׁת הַקֶּרֶבֶן
חָלָה עַל הַתַּמּוּרָה, וְנִקְרִיבִים אוֹתָהּ לְשֵׁם אוֹתוֹ הַקֶּרֶבֶן. אֲמִנָּם אִם
עָשָׂה תַּמּוּרָה בְּבִהֲמַת בְּכוֹר, אֵף שֶׁקִּדּוּשַׁת הַבְּכוֹר חָלָה עַל הַתַּמּוּרָה,
אִינָה קְרִיבָה לְמִזְבֵּחַ, אֵלָּא רֹעִים אוֹתָהּ עַד שִׁפּוּל בַּהּ מוֹם וְנִאֲכַלֶּת
לְכַהֲנִים. וְלִמְדוּ כֵּן (תַּמּוּרָה כא). מִמֶּה שֶׁכְּתוּב אֵצֶל בְּכוֹר 'קוֹדֵשׁ הֵם'
(בְּמִדְבָר יח יח), שְׁבֹא לְמַעַט שֶׁרַק הֵם עֲצָמָם קְרִבִּים וְלֹא תַּמּוּרָתָן. וְכֵן הַדִּין
בְּתַמּוּרַת מַעֲשֵׂר בְּהִמָּה וְתַמּוּרַת פֶּסֶח, שֶׁאֵף שֶׁקִּדּוּשַׁת הַקֶּרֶבֶן חָלָה עַל
הַתַּמּוּרָה אִין הַתַּמּוּרָה קְרִיבָה. עֵתָה מְבַרֶּרֶת הַגְמָרָא מִדּוּ הַמִּקְוִי לְכָךְ
שֶׁתַּמּוּרַת מַעֲשֵׂר וּפֶסֶח אִינָה קְרִיבָה, וּמִתּוֹךְ כֵּךְ מִקְשָׁה עַל רַבִּי
יִשְׁמַעְאֵל.
שְׁוֹאֵלֶת הַגְמָרָא: בְּשִׁלְמָא לְפִי רַבִּי יוֹסִי הַגִּלְלִי, דְּמוֹכִי לִיהִי נָמִי
בְּמַעֲשֵׂר וּפֶסֶח – שְׁמַעְמִיד אֶת הַפֶּסֶח 'אֵף בְּכוֹר שׁוֹר וְגו' לֹא תִפְּדֶה
קֶדֶשׁ הֵם אֶת דָּמָם תִּזְרֹק וְגו' (בְּמִדְבָר יח יח), שְׁבֹא לְרִבּוֹת גַּם מַעֲשֵׂר וּפֶסֶח
מִמֶּה שֶׁאֲמַר הַכְּתוּב 'דָּמָם' וְחִלְבָם' בִּלְשׁוֹן רִבִּים, הֵינִי דְּקִתִּיב –
שֶׁלֹּכְךָ נִאֲמַר אֵצֶל בְּכוֹר (שם) 'לֹא תִפְּדֶה (בִּי) קֶדֶשׁ הֵם' שֶׁמִּמֶּנּוּ
לְמִדִּים אֵף עַל תַּמּוּרַת מַעֲשֵׂר וּפֶסֶח שֶׁאִינָם קְרִבִּין, שֶׁנִּאֲמַר 'קֶדֶשׁ הֵם'
וְדוֹרְשִׁים 'הֵם' – רַק הַקֶּרְבָּנוֹת עֲצָמָם שֶׁהוֹקְדָּשׁוּ קְרִיבִין, וְאִין תַּמּוּרָתָן
קְרִיבָה, שֶׁהִרִי הַפֶּסֶח מְדַבֵּר אֵף עַל מַעֲשֵׂר וּפֶסֶח, לְכָן גַּם הֵם נִתְמַעֲטוּ
תַּמּוּרָתָן מִהַקְרָבָה.
וְכֵן שִׁנִּינוּ שֶׁתַּמּוּרַת מַעֲשֵׂר אִינָה קְרִיבָה: דְּתִנֵּן בְּמִשְׁנָה (תַּמּוּרָה כא),
תַּמּוּרָה – בְּהִמָּה שֶׁהוֹחֲלָה תַּחַת בְּכוֹר וּמַעֲשֵׂר, הֵן – הַתַּמּוּרָה
עֲצָמָם, וְיִלְדָן וְיִלְדָן, וְכֵן הוֹלְדוֹת הַנּוֹלְדִים מֵאוֹתָן וְלִדּוֹת וְהִלָּה
עַד סוֹף כָּל הַעוֹלָם, הֲרִי הֵן בְּכָבוֹר וּמַעֲשֵׂר, שֶׁאִין פּוֹדִים אוֹתָם
כְּשֶׁנִּפְלָב בָּהֶם מוֹם, אֲמִנָּם אִין מִקְרִיבִים אוֹתָם כְּשֶׁהֵם תַּמִּימִים, אֵלָּא
מִתַּמִּינִים עַד שִׁיחָא בָּהֶם מוֹם וְיִאֲכָלוּ בְּמוֹמָן לְבַעֲלִים – וְהִבְעֵלִים
אוֹכֵלִים אוֹתָם כְּשִׁפּוּל בָּהֶם מוֹם, הִרִי שֶׁמְבּוֹאֵר בְּמִשְׁנָה שֶׁתַּמּוּרַת
מַעֲשֵׂר אִינָה קְרִיבָה.
וְאֵף לְגַבִּי פֶסֶח שִׁנִּינוּ שֶׁתַּמּוּרָתָהּ אִינָה קְרִיבָה: וְתִנֵּן בְּמִשְׁנָה (פֶּסְחִים צא),
אִמְרֵי רַבִּי יְהוֹשֻעַ, שְׁמַעְמִיד מִרְבּוּתִי, שִׁישׁ תַּמּוּרַת פֶּסֶח שֶׁהִיא עֲצָמָה
קְרִיבָה לְמִזְבֵּחַ, וְיֵשׁ תַּמּוּרַת פֶּסֶח שֶׁהִיא עֲצָמָה אִינָה קְרִיבָה, וְאִין לִי
לְפָרֶשׁ – וּשְׁכַחְתִּי עַל אִיזָה שְׁמַעְתִּי שְׁקִרִיבָה, וְעַל אִיזָה שְׁמַעְתִּי שֶׁאִינָה
קְרִיבָה. וְהַדִּין הוּא, שֶׁאִם הִמִּיר בַּהּ קוֹדֵם הַקֶּרֶבֶת הַפֶּסֶח שְׁעוּמִדָּת
לְשֵׁם פֶּסֶח, אִין תַּמּוּרָתָהּ קְרִיבָה, שֶׁתַּמּוּרַת פֶּסֶח הִיא, וְתַמּוּרַת הַפֶּסֶח
אִינָה קְרִיבָה, וְאִם הִמִּיר בַּהּ לְאַחַר הַקֶּרֶבֶת הַפֶּסֶח, תַּמּוּרָתָהּ קְרִיבָה,
שֶׁקֶרֶבֶן פֶּסֶח לְאַחַר שֶׁעֲבַר הַפֶּסֶח שְׁלֵמִים הוּא, וְאִינָה תַּמּוּרַת פֶּסֶח
אֵלָּא תַּמּוּרַת שְׁלֵמִים. מְבּוֹאֵר עַד כָּאֵן שֶׁמַּעֲשֵׂר וּפֶסֶח תַּמּוּרָתָן אִינָה
קְרִיבָה, וְאִכֵּן לְרַבִּי יוֹסִי הַגִּלְלִי מוֹבֵן הַדְּבַר, שֶׁכֵּן נִתְמַעֲטוּ מִן הַפֶּסֶח
'קוֹדֵשׁ הֵם'.
אֵלָּא לְרַבִּי יִשְׁמַעְאֵל, דְּמוֹכִי לִיהִי בּוֹלָה – שְׁמַעְמִיד אֶת כָּל הַפֶּסֶח
בְּכָבוֹר, וְלֹא בְּמַעֲשֵׂר וּפֶסֶח, אִם כֵּן מַעֲשֵׂר וּפֶסֶח דִּלָּא קְרִיבָה
תַּמּוּרָתָן, מְנָא לִיהִי – מִדִּיבִין הוּא לֹמֵד זֹאת.
מִיִּישֵׁבֶת הַגְמָרָא: מַעֲשֵׂר שֶׁאִין תַּמּוּרָתָהּ קְרִיבָה, נִמְרָ – לֹמֵד רַבִּי
יִשְׁמַעְאֵל בְּגוֹזִירָה שׁוֹה 'עֲבָרָה' 'עֲבָרָה' מְכָבוֹר, אֵצֶל בְּכוֹר נִאֲמַר
'וְהִעֲבַרְתָּ כָּל פֶּטֶר רִחֶם' וְגו' (שְׁמוֹת יג יב), וְאֵצֶל מַעֲשֵׂר נִאֲמַר 'כָּל אֲשֶׁר
יִעֲבֹר תַּחַת הַשֶּׁבֶט' (ויקרא כז לב), וְלִמְדִים, כִּשֶּׁם שֶׁבְּכוֹר אִין תַּמּוּרָתוֹ
קְרִיבָה, כֵּךְ מַעֲשֵׂר אִין תַּמּוּרָתוֹ קְרִיבָה.
וּפֶסֶח שֶׁאִין תַּמּוּרָתוֹ קְרִיבָה, בְּהִדְרָא – בְּפִירוֹשׁ קֶתֶב בִּיהִי לְמַעַט,
שֶׁנִּאֲמַר אֵצֶל שְׁלֵמִים (ויקרא יג א) 'אִם בִּשְׁבֹב הוּא מִקְרִיב' וְגו', וְהִיהָ דִּי
לְכַתּוֹב בִּשְׁבֹב בְּלֹא תִיבָת 'אִם', מִה תִּלְמִיד לֹמֵר 'אִם בִּשְׁבֹב', אֵלָּא
שְׁבֹא לְרִבּוֹת תַּמּוּרַת הַפֶּסֶח שֶׁהִמִּירָה לְאַחֵר הַפֶּסֶח, שֶׁתִּקְרַב

מתרצת הגמרא: הָתָם אצל סוכה, הָךְ קָרָא בּוֹלִיָּה לְגוֹפִיָּה – פסוק
אחד נצרך בשביל ללמדנו את עצם מצות סוכה, ואינו פנוי לדרשה,
וְהָךְ לְסִכְכָּה – ופסוק אחד נצרך בשביל הסכך, נשאר אף כן רק
שלשה פסוקים של 'בסכת' ומכאן למדים שלשה דפנות, אֶתְאִי
הַלְכָתָא – באה הלכה למשה מסיני וּנְרַעְתָּהּ – ומיעטה לשיעור
אורכה של הדופן השלישית וְאִזְכִּירְתָּהּ אֶתְפָּח – והעמידה אותה על
טפה, שאין צריך דופן שלישית שלימה אלא די ברוחב טפה, נשאר
אם כן שתי דפנות שלמות, ודופן שלישית של טפה.

עוד מקשה הגמרא: אֵלָּא מַעֲתָה לדברך שכשיש סתירה בין
משמעות המקרא והמסורה דורשים את שניהם, אם כן, אצל יולדת
נקבה, שכתוב 'וְאִם נִקְבָּה תֵּלַד וְטָמְאָה שְׁבֻעִים' (ויקרא יב ה), מאחר
שנכתב 'שְׁבֻעִים' בלי ו'א' בין ה'ב' וה'ע'י, הרי משמעות אופן
כתיבתו הוא 'שְׁבֻעִים', אמנם אופן קריאתו הוא 'שְׁבַעִים' כאילו היה
כתוב עם ו'א', אמור דִּאֲהֵנִי קָרָא – משמעות אופן קריאתו מועיל
לפחות ממשמעות אופן כתיבתו, וְאֵהֵנִי מְסוּרָה – ומשמעות אופן
כתיבתו מועיל להוסיף על משמעות אופן קריאתו, ותוסיף הממוצע
ביניהם שהוא עשרים ושמונה ימים, ואם כן אֶרְבָּעִים וְתֵרַיִם בְּעִיָּא
לְמִיתָב – תצטרך לשבת ולהמתין ארבעים ושנים ימי טומאה.
מתרצת הגמרא: שְׁאֵנִי הָתָם – שונה הדבר בטומאת יולדת, דְּכִתְבִּי
(שם) וְטָמְאָה שְׁבֻעִים בְּנִדְתָּהּ, ומחפסוק משמע, שבא לקרב ימי
טומאת יולדת לימי טומאת נדה, וכשאתה אומר 'שבועיים', קרובים
ימי טומאת יולדת לימי טומאת נדה, שהנדה שבוע אחד והיולדת שני
שבועות, אבל אם אתה אומר 'שְׁבַעִים', הרי רחוקים ימי טומאת
יולדת מימי טומאת נדה הרבה.

הגמרא מביאה מקור אחר לשיטת בית הלל שחטאת שנתנה במתנה
אחת כשירה: וְתָנָא של הברייתא דלהלן, מִיִּיתִי לָהּ מִהֶכָּא – מביא
ללמוד את המקור לדין של בית הלל מכאן, שבתורה נאמר אצל
הפרשיות של חטאות החיצוניות 'וְכִפֹּר' 'וְכִפֹּר' 'וְכִפֹּר', שלש פעמים,
ללמדנו שנתכפר לו מכל מקום, ואפילו אם לא נתן את הדם אלא על
אחת מהקרנות.

והסיבה שצריך לכך פסוק ללמדנו זאת, הוא מִפְּנֵי הָדִין – שהיה
מקום ללמוד שכל מתנותיה של החטאת מעכבות וכפי שיבואר.
שִׁיבֹל הייתי לומר, וְהָלֵא דִין הוּא שיש ללמוד שחטאת שנתנה
במתנה אחת כשירה, שהרי נִאֲמָרוּ מתן דמים לְמִטָּה מחוט הסיקרא,
אצל שאר הקרבנות שזורקים את דמן על המזבח החיצון, וְנִאֲמָרוּ
מתן דמים לְמִעֻלָּה מחוט הסיקרא, אצל חטאת שנותנים את דמה
למעלה על הקרנות, ויש ללמוד דמים שלמעלה מדמים שלמטה
בבנין אב, מֶה – כשם שמצינו אצל פֶּתֶן דָּמִים הָאֲמֹרִים לְמִטָּה,
שֶׁאִם נִתְּנָן בְּמִתְנָה אֶחָת בִּיפֶה, אֵף מִתֵּן דָּמִים הָאֲמֹרִים לְמִעֻלָּה,
דהיינו חטאת, הדין הוא שֶׁאִם נִתְּנָן בְּמִתְנָה אֶחָת שִׁבִּיפֶה.

דוחה הברייתא, או בְּלֶךְ – לך לִדְרֹךְ זו האחרת, ותלמד להיפר, שאם
חיסר אחת ממתנותיה פסולה, שהרי נִאֲמָרוּ מתן דמים בְּפָנִים –
בחטאות הפנימיות, וְנִאֲמָרוּ מתן דמים בַּחוּץ – בחטאת חיצונה, ויש
ללמוד חטאת חיצונה מחטאות הפנימיות במה מצינו, מֶה – כשם
שמצינו אצל דָּמִים הָאֲמֹרִים בְּפָנִים שאם חִסַּר אֶחָת מִן הַמִּתְנֹת לֹא
עֲשָׂה וְלֹא בָלֹם, והקרבת פסול, אֵף מִתֵּן דָּמִים הָאֲמֹרִין בַּחוּץ, דהיינו
חטאת חיצונה, אם חִסַּר אֶחָת מִן הַמִּתְנֹת לֹא עֲשָׂה וְלֹא בָלֹם.

מבררת הברייתא מאיזה דרך נראה יותר ללמוד. דנה הברייתא: נִרְאָה
לָמִי חטאת החיצונה דִּמְיָה יותר, שהנה מסתבר לומר, דִּינָן חוץ מַחוּץ
– ללמוד חטאת שנעשית על המזבח החיצון, משאר קרבנות שגם הם
נעשים על המזבח החיצון, וְאִין דִּינָן חוץ מִבְּפָנִים – ולא נלמד חטאת
שנעשית על המזבח החיצון, מקרבנות שנעשים על המזבח הפנימי.
ולדרך זו אם נתן מתנה אחת כשר הקרבן. או מצד שני מהסתבר יותר
לומר בְּלֶךְ לִדְרֹךְ זו, וללמוד חטאת החיצונה מחטאות הפנימיות, שכן
דִּינָן חטאת החיצונה שנקראת הַטָּמֵא, וְטַעֲנָה מתנות על אֲרֻבַּע
קָרְנוֹת המזבח, הַטָּמֵא הפנימיות, שגם הם הַטָּמֵא, וְטַעֲנוֹת ארבע
מתנות על אֲרֻבַּע קָרְנוֹת המזבח, וְאֵל וְיִכְתִּי חוץ – ולא נלמד חטאת
מקרבנות החיצוניות, כיון שאינם דומים לו, שֶׁאִין הקרבנות החיצוניות
קרויים הַטָּמֵא וְאִינֵם טַעֲנוֹת אֲרֻבַּע קָרְנוֹת. ואם נלמד בדרך זו הרי
שאם חיסר אחת מן המתנות הקרבן פסול.

הברייתא מסיקה: כיון שאין להוכיח לדין חטאת החיצונה, תִּלְמֹד

לִזְמַר – הוצרך הכתוב ללמדנו 'וְכִפֹּר' 'וְכִפֹּר' 'וְכִפֹּר', שלש פעמים,
שמשמע שנתכפר לו מכל מקום (מִפְּנֵי הָדִין) – כדי שלא נלמד שאינו
כן במה מצינו מחטאות הפנימיות), ומכאן למדים שאף אם לא נתן
את הדם אלא על אחת מהקרנות כיפר והקרבת כשר, וכך למדים, מה
שאמר הכתוב 'וְכִפֹּר' הראשון, בא ללמד, שֶׁאֵף עַל פִּי שְׁלֹא נִתְּנָן
אֵלָּא שְׁלֹשׁ מתנות הקרבן כשר, 'וְכִפֹּר' השני בא להוסיף, שֶׁאֵף עַל
פִּי שְׁלֹא נִתְּנָן אֵלָּא שְׁתֵּים, גם כן כשר, 'וְכִפֹּר' השלישי בא להוסיף
עוד, שֶׁאֵף עַל פִּי שְׁלֹא נִתְּנָן אֵלָּא מִתְנָה אֶחָת גם כן כשר, ומכאן
לומדים בית הלל שחטאת שנתנה במתנה אחת הקרבן כשר.

שואלת הגמרא: וְהָאִי מִיָּכֶיז לִיה לְגוֹפִיָּה – והלא נצרכת תיבת
'וכיפר' ללמדנו את עצם הדבר שנתכפר לו על ידי הקרבן, ואינו
מיותר לדרשה. משיבה הגמרא: אֲמַר רַבָּא בְּרַ אֲדָא, חכם בשם מְרִי
אֶסְפֵּרָה לִי טַעֲמוֹ שֶׁל דָּבָר זֶה, אֲמַר קָרָא 'וְכִפֹּר' עֲלֵיו הִכְהֵן מִחֲטָאתוֹ
וְנִסְלַח לוֹ (ויקרא יב כו), ולשון כפולה היא, שהלא זו היא בְּפִיָּה זו היא
סְלִיחָה, ששניהם ענין כפרה, ואם כן ה'וכפר' מיותר לדרשה.

שואלת הגמרא: מִנֵּין שֶׁה'וכיפר' מלמד שחטאת כשירה במתנה אחת
אף אם לא נתן את שאר המתנות כלל, אֲמַר – אמור, שהפסוק בא
ללמד רק על כך שאפילו אם נתן את המתנה למטה מחוט הסיקרא
ולא למעלה על הקרנות הקרבן כשר, וכך תלמד, 'וְכִפֹּר', אֵף עַל פִּי
שְׁלֹא נִתְּנָן אֵלָּא שְׁלֹשׁ מתנות לְמִעֻלָּה על הקרנות, ומתנה אֶחָת לְמִטָּה
הקרבן כשר, 'וְכִפֹּר', אֵף עַל פִּי שְׁלֹא נִתְּנָן אֵלָּא שְׁתֵּים לְמִטָּה וְשְׁתֵּים
לְמִעֻלָּה גם כן כשר, 'וְכִפֹּר', אֵף עַל פִּי שְׁלֹא נִתְּנָן שוֹם מִתְנָה לְמִעֻלָּה
אֵלָּא לְמִטָּה גם כן כשר, ועדיף יותר לדרוש כן, שבזה אין אנו עוקרים
את המתנה לגמרי, ומנין לדרוש שאפילו אם לא נתן המתנה כלל
הקרבן כשר. משיבה הגמרא: אֲמַר רַבָּא בְּרַ אֲדָא, חכם בשם מְרִי, חכם בשם מְרִי
בא ללמד שאף אם נתן את כל המתנות למטה מחוט הסיקרא כשר,
נמצא שביְּפִלְתָּ תוֹרַת אֲרֻבַּע קָרְנוֹת, שבתם נכתבו קרנות אצל
חטאת, שהרי גם אם נתן את כל המתנות למטה הקרבן כשר.

שואלת הגמרא: וְאִי רַחֲמֵינָא אֲמַר – ואם כך צויה ה', שגם אם נתן
את כל המתנות למטה הקרבן כשר, לִיְבַטְלוּ – יתבטלו הקרנות, ומה
בכך, ואמור שלא נכתבו הקרנות אלא למצוה לכתחילה, אבל
בדיעבד גם אם נתן את כל המתנות למטה הקרבן כשר, ומנין לעקור
המתנות לגמרי ולדרוש מ'וכיפר' שאף אם לא נתן המתנות כלל
הקרבן כשר. משיבה הגמרא: אֲמַר רַבָּא, לא יתכן לומר ש'וכיפר' בא
ללמד שאם נתן את כל המתנות למטה הקרבן כשר, שכן אִיזְוֵהוּ דְּכִרַּךְ
שִׁצְרִיךְ לכתוב מחמתו רק שְׁלֹשׁ פעמים 'וכיפר', הוּיִי אֲמַר שֶׁאֵלֹ
הַקָּרְנוֹת – למעט מנין הקרנות, שכל תיבת 'וכיפר' בא למעט קרן
אחת, ונשארה קרן אחת שהיא מעכבת, שאילו באו ללמד שאפילו
אם נתן את כל המתנות למטה הקרבן כשר, היה צריך לכתוב ארבע
פעמים 'וכיפר' כדי להכשיר את כל הארבע מתנות אם נתנם למטה.
שואלת הגמרא: אֲמַר – אמור ש'וכיפר' השלישי בא ללמד שֶׁאֵף עַל
פִּי שְׁלֹא נִתְּנָן אֵלָּא מִתְנָה אֶחָת לְמִעֻלָּה וְשְׁלֹשׁ מתנות לְמִטָּה הקרבן
כשר, ולכך בא כתבה התורה אלא שלש פעמים 'וכיפר', משום שאכן
מתנה אחת מעכבת שתינתן דווקא למעלה. ועדיין יקשה מנין לעקור
המתנה לגמרי, ולדרוש שאף אם לא נתן המתנה כלל שהקרבן כשר.

משיבה הגמרא: לֹא מַצִּינוּ דָּמִים שֶׁחֲצִינָן נִיתְּנִים לְמִעֻלָּה על הקרנות,
וְחֲצִינָן נִיתְּנִים לְמִטָּה מחוט הסיקרא, ואם כן בהכרח הפסוק בא
למעט את המתנות לגמרי, שאף אם נתן מתנה אחת הקרבן כשר.
מקשה הגמרא: וְלֹא – וכי לא מצינו דמים שחציים ניתנים למעלה
וחציים למטה, וְהִתְנֵן בַּמִּשְׁנָה (יטא נא), נכנס הכהן גדול לקדש
הקדשים עם דם הפר, וְהָזָה מִמֶּנּוּ – וזרק מן הדם וזריקה אֶחָת מִחֲצִי
עוביו של כפרות וְלְמִעֻלָּה, וְשִׁבְעָה וזריקות וזרק מִחֲצִי עוביו של כפרות
וְלְמִטָּה, הרי שמצינו דמים שחציים ניתנים למעלה וחציים למטה.
מתרצת הגמרא: לא היה זורק על הכפרות מלמעלה ומלמטה, אלא
היה בְּמִצְלִיָּה. מבארת הגמרא: מֵאִי בְּמִצְלִיָּה, מִחֵי – הראה רַב
יְהוֹדָה, בְּמִנְהַגָּא – כשליח בית דין המכה מלקות ברצועה, זו למטה
מזו, אחד סמוך לשני, וכן כאן היה נותן זו למטה מזו בסמוך, והכל
במקום אחד, והמתנה הראשונה היתה חלוקה משאר המתנות רק
לענין צידוד ידו, שכשמוזה למעלה מצדד את גב ידו למטה, וכשמוזה
למטה מצדד את גב ידו למעלה. עוד מקשה הגמרא: והרי שנינו
במשנה (שם), הָזָה עַל מִתְּהוֹ שֶׁל הַמִּזְבֵּחַ שְׁבַע פְּעָמִים,

התם חד קרא כוליה לגופיה. לא דמי לקרנות דדרשינן תחילות דקרנות משמע
מניינא אבל סוכות לא משמע מניין דפנות אלא משמע שתי סוכות הלכך אין
לנו לדרוש תחילות וצ"ע גבי אלהים (סנהדרין דף ג) דמשמע נמי מניין ולא דרשינן
תחילות:

ארבעין ותרתי. חצי שבעים וחצי ארבעה
עשר:

דבתיב כנרתה. פי כשיעור נרתה יש לך
לדוסיק אנקבה יותר מן הזכר ובפי
קמא דסנהדרין (דף ד.) לא מיייתי ליה להאי
כנרתה:

דנין חטאת וארבע קרנות. תימה דאפילו חוץ
מפנים בעי למילף משום חטאת וארבע
קרנות כל שכן פנים מבפנים ולקמן מצריך קרא
לכל הפנימים דמעבכי ולא ילפי מהדרי דרדש
לפר זה הפר כהן המשיח להקישו לפר העלם
דבר של ציבור לומר דמעבכי וביים הכפורים
צריך קרא: **וכפר** אע"פ שלא נתן למעלה אלא
למטה. תימה אמאי איפסיק מסדר שהתחיל
לדרוש דהוה ליה למימר וכפר אע"פ שלא נתן
למעלה אלא אחת ושלוש למטה וי"ל דלא
משמע ליה לדרוש שיעשה למטה אלא בהכשר
דמים הניתנין למטה ושתיים למעלה וב' למטה
דקאמר היינו שיעשה למטה אחת שהיא שתיים
וכן וכפר אע"פ שנתן כולן למטה היינו כדן שאר
דמים הניתנין למטה אבל אי אמרת אחת למעלה
ושלוש למטה הוי למטה אחת שהיא שתיים ואחת
שהיא אחת פוסל דהיינו תרי שינויי שרובה למטה
וגם האחת אינו כמשפט דמים של מטה אבל
שלוש למעלה ואחת למטה אע"פ שאותה אחת
אינו כמשפט אין קפידא כיון שהרוב למעלה ע"כ
ומשני רבא איזהו דבר שצריך שלש וכפר סוגי
אומר זה קרנות פירוש דלדידך בתרי וכפר סוגי
דכין דלא בעינן קרא לאחת למעלה ושלוש
למטה לפי שאינו כדן דמים הניתנין למטה אם
כן שלש למעלה ואחת למטה נמי אע"פ דרובן
למעלה לא ליבעי קרא דאין זה כדן הניתנין
למטה שכל הניתנין למטה ממתנות ארבע היא
אחת שהיא שתיים ופריך ואימא וכפר אע"פ שלא
נתן אלא אחת למעלה ושלוש למטה ולא כולן
למטה ולא אחוש בסבא זו דטוב להכשיר אחת
למעלה מכולן למטה: (הגה"ה תוספת ודברי
רש"י יש לפרש דסבירא ליה כיון דוכפר שלישי
אתי לשלוש למטה כיון דהרוב למטה כשר הוא
הדין כולן למטה ומשני איזהו דבר שצריך שלש
וכפר ב' ולדברייך ארבע וכפר ליה לו ליכתוב
והוא הדין שלך אינו טוב והדר פריך ודילמא

שלש למטה דוקא כשר ולא כולן מיהו לישינא דצריך שלש דמשמע ולדברייך אינו צריך
שלש משמע כפי' התוס'. ע"כ הגה"ה וצריך לדקדק אמאי לא דרשינן להניי וכפר אע"פ
שלא נתן לקרנות כלומר בחודה וכפר אע"פ שלא נתן באצבע וכפר אע"פ שלא נתן ארבע
מתנות אלא שתיים שהן ד' זה אין להקשות דהבא דרשינן וכפר לגמרי ואפילו בשר שרי
באכילה ולעיל בפרק שני (דף כו) דרשינן לכפרה נתתיו ולא לדבר אחר דיש לחלק בין
לכפר בין לזכור:

כמצליף. תימה ומאי ס"ד דמקשה הא בהדיא קתני הכי בסיפא ביומא פ' הוציאו לו
(דף גג) דנתן לא היה מתכוין להוות לא למעלה ולא למטה אלא כמצליף
וי"ל שבא לתרץ דהאי כמצליף כמנגנא והכל במקום אחד וכמו שמופרש בערוך כמנגנא
שמרים ידו ואינו מכה עד שיוריד ירושלמי מצליף כמטברר פי' בערוך שמשט ידו עד טיבורה
מאי לאו אפליגה דמובח. ואם כן מציעו דמים חציין למעלה וחציין למטה דמתחלה נתן
אקרנות ואחר כך לחצי המזבח. תוספות. ורש"י מפרש בע"א:

וליתנייה

התם דל חד לגופיה. פש להו ארבע. וחד לכפר. מאחר שהתחיל לפרש תבניתה פירש
סך עם דפנותיה פשו תלת: **אתאי הילכתא.** שנאמרה למשה מסיני וגרעתה
לשלישית כך נאמרה הלכה שהשלישית דייה בטפח היינו דתנן שתיים כהלכתן
שלישית אפי' טפח: **וטמאה שבועים שבעים.** כתיב נימא נמי אהני מסורת לטפויי פלגא

דרוסף' שבעים על שבועיים ואהני מקרא
לכצורי פלגא נמצאת מוסיף על שבועי' כ"ח
חצי של נ"ה בעי' למיתב. ימי טומאה וילדת
נקבה: **שאני התם דבתיב כנרתה.** משמע
שלא ירד הכתוב למנין ימים אלא למנין
שבועות שהנהיג שבוע אחת והוילדת שבועים
שאם אתה אומר שבעים הפלגת מתורת נדה
הרבה אבל כשאתה אומר שבועים קרבת'
לתורת נדה: **ותנא.** דמנתי' לא מיייתי להא
דב"ה כרב הונא אלא מהכא: **וכפר וכפר**
וכפר. בשעיר נשיא ושעירה וכשבה שכולן
על המזבח החיצון: **מפני הדין.** שחור חלילה
ומלמד על החטאת החיצונה שכל מתנותיה
מעכבות לכך נאמרו אלו להכשיר אם חיסר:
והלא דין הוא. להכשירה במתנה אחת וקרא
למה לא: **ונאמרו דמים למטה.** מחוט הסיקרא
כל הדמים חוץ מחטאת ונאמרו דמים למעלה
מחוט הסיקרא חטאת מה תחתונים כפר
במתנה אחת דבתיב דרם וזבויך ישפר ומיהו
חטאת מהאי קרא לא יליף דלא שייכי ביה
לשון שפיכה כי אם וזיקה שהיא כמתנת
אצבע אלא בבנין אב למד מן התחתונים דאף
הוא כפר במתנה אחת: **כפנים.** בחטאות
הפנימיות: **בחיון.** בחטאות החיצונות: **לא עשה**
ולא כלום. בפירוק ילפינן לה: **חוץ מחוץ.**
חטאת מעולה: **דינן חטאת.** החיצונה שהיא
חטאת וכתוב בה ארבע קרנות כמו שאמרנו
למעלה קרנת קרנות מחטאת הפנימית
שהיא חטאת ונאמרו בה ארבע קרנות
כדלקמן למעלה הוא אומר קרן קרנות בפר
כהן משיח הרי שתיים למטה הוא אומר בפר
העדה קרן קרנות ארבע: **ולא יוביח חוץ.**
דשאר דמים חוץ ולא נאמר כהן קרנות: **מיבעי**
ליה לגופיה. בכל חד וחד ללמוד כשפר על
החטא: **אימא** אלא כו'. אבל למיעקרינו
לגמרי לא: **א"ב.** דדרשינן כפר אע"פ שנתן
כולן למטה מן החוט: **בפלת תורת קרנות.**
הכתובים בחטאת ועל חנם כתיב בה קרנות
דהיינו למעלה: **ופרכינן ואי דרחמנא אמר.**
דליבטלון בדיעבד מוכשר ליבטלון וכי
כתבינאו למצוה כתבינאו: **איזהו דבר שצריך**
שלשה. וכפר הוי אומר אלו קרנות וכדאמרין

דכל חד וחד מיעט חדא קרן וקם ליה אקרן אחת לעכב דאי כדקאמרת לאשמועינן
דאי יזיב כולוה למטה כשר (למטה) ארבע וכפר הוה ליה למיכתב להכשיר ארבע
המתנות למטה: **ואימא וכפר אף ע"פ שלא נתן אלא אחת למעלה ושלוש למטה.**
ולהכי לא כתיבי ארבעה משום דחדא מיהא (לא) מעכבא בלמעלה ותלת איכתשירי
למטה אבל למיעקרינו לא: **הוה מפני.** מדם פר ירי הכפורים בסדר יומא: **אחת**
למעלה ושבע למטה. כדכתיב על פני הכפרת קדמה ולפני הכפרת יזה שבע פעמים
(ויקרא טז) וקא ס"ד אחת מחצי עביו של כפרת ולמעלה ושבע מחציה ולמטה: ומשני
הווא כמצליף. כדמפרש ואיל: **כמנגנא.** כאדם המכה מלקות ארבעים ברצועה זו
למטה מזו בסמוך ולא שכין אחת מחציו ולמעלה והשאר מחציו ולמטה והא דקתני
האחת חלוקה מהשבע לענין צידוד ידו קתני כדמפרש התם כשהוא מזה למעלה
מצדד ידו למטה וכשהוא מזה למטה מצדד ידו למעלה: **הוה על שחרו.** והותן התם
הוה על שחרו של מזבח הפנימי כדכתיב והוה עליו מן הדם וגו' (גם זה שהם)

מאי

רש"

תוספות

מאי לאן אפלייג דימוזאן.

היכא דחייב בחור לרב פפא נמי כיון דחייב בחור ב' מתנות שבוטאת הוא הדין דטען כיבוס דכיבוס וחובו חור חדא מילתא היא דפשיטא שעל זה לא הוצרך ראייה ופרקי אמר דשמעת ליה לר' נחמיה לענן העלאה כו' לענן כיבוס מי שמעת ליה ואם כן לא דייקתן הא מן הראוי ליסוד והוא הדין דלא תידוק הא מן הראוי לקרן ומשני אין הנהיגא כו' וכולא סוגיא לקומי סייעתא דרב פפא עד לבסוף דמשני אלא כי הניגא ההיא דרמס הפנימים דגדנדו דבריו (תוספות) ומידו כל זה אמר רב פפא לקיים דבריו בחטאות הפנימיות ולהכי מחשבה מועלת בהן ומיירי בשירים כדמשמע לישנא דברייא דנשפכים ליסוד ולא בשלש מתנות דכיון דאירי בפנימיות כן שיהו כמו מתנה ראשונה כיון דכל ארבע מעכבות לכולי עמלא ולא היה קר ליה נשפכי חור ובספא לא מצו לפלוגי דמסאיתא חטאות דרבי נחמיה ור' אליהו דחייב בשיריהם בחור ואם כן מצו למיתני תלתא סטרי:

הא

התניא

38 הראשונה ויש דברים שהן בתורת שירי הדם: חוץ, חורק אותן בחוץ ויבש שהרי ראויים
39 לפנים בתורת זריקה גמורה ואסור ליתן בלילה דנפסלו מלזרוק והא זריקה היא וור
40 חייב עליהן מיתה בפנים ושעונות כלי שרת ומתנה אצבע וכיבוש אם ניתן מדם
41 חטאת על הבגד לאחר שנתן במתנה אחת טעון כיבוש כדתיב ואשר יזה מדמה
42 וגו' כאלו ניתן קודם לכן אבל אם נתן כל מתנתו יאחז' ניתן מן השירים אף טעון
43 כיבוס כדמרין בשמעתין אשר יזה פרט לזה שכבר הוזה: שירים. חטאת שקיבל
44 דמה בארבע כוסות ונתן מתנה אחת מכל אחד כולן נעשו שירים לישפר ליסוד אף
45 הג' כוסות שירים שלחן כמו הראשונים: בתחלתו. כמתנה הראשונה: מיתה. באות
46 לאחר מיתה כדמר לעיל: לא שירי. בשר שכבר הותר: ולא מפניא. אם נתן
47 הראשונה בשתיקה והשלב במחשבה לא פיגל וכשר כדתנן במתני: ולא עיילא. אף
48 להם תורת פסול כניסת פנים אם נתן מתנה אחת בחוץ ודכניס השאר להיכלל לא
49 נפסל משום חטאת שוכנס דמה לפניו כדתיב לכפר קודש (ויקרא ו' בראר) לכפרה
50 הכתוב מדבר: כסוף. כשירים: מנא אמיתא. לה. דטעונה כיבוש: ניתן מן הצואר על
51 הבגד אין טעון כיבוש. כדמרין בפרק דם חטאת (לקמן דף צג.) אשר יזה בראר
52 להזאה יצא זה שלא תקבל בבלי: מן חקר. משנגע בקרן המזבח ניתן על הבגד: או
53 מן היסוד. משנשפכו שירים יסוד ניתן מן היסוד לבגד: אין טעון כיבוש. כדמרין
54 אשר יזה פרט לזה שכבר הוזה: לה מן הראוי לקרן. כל דהו ואפילו שלש מתנות
55 שבתחילת טעון כיבוש: לה מן הראוי ליסוד. גזון שירי הדם הראוי לישפר ליסוד:

דמים

זבחים דף לה עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שבת קודש) קמג

ומבארת הגמרא מה הפירוש 'על טהרו של מזבח', **מאי לוא** – האם
 אין פירושו, **אפליגיה דמזבח** – כנגד חצי גובהו של המזבח, ש'טהרו'
 פירושו חצי, **בדאמרי אנשי** – כשם שאנשים רגילים לומר **מחר**
מחר, וכוונתם לומר בזה 'צהר הצהריים', והיינו שעבר ובא חצי
דיומא – של היום, ומאחר שאי אפשר לצמצם שיהיו כל ההזאות
 באמצע ממש, נמצא שבהכרח יהיו לפעמים מקצתם למעלה
 ומקצתם למטה, הרי שמצינו דמים שחציין למעלה וחציין למטה.
 מתרצת הגמרא: **אמר רבא בר שילא, לא**, 'על טהרו' אין פירושו
 כנגד חצי גובה, אלא **אפליגיה** – על גילויו, דהיינו על גג של
 המזבח, ועל שם שהיה מגלה את גגו, בכך שמהירו מתחילה מן
 הדשן שעליו, נקרא הגג 'טהרו', **דבתיב וצראו את אלהי ישראל וגו'**
ובעצם השמים למזרח' (שמות כד ט), שהפסוק מתאר את מראה ה'
 שראו בני ישראל במתן תורה, שהיה ברור וצלול כמו השמים, הרי
 ש'טהרו' הוא לשון ברור וצלול. ומאחר שהיה נותן את הדם על גג
 המזבח, לא מצינו שום דמים שחציין למעלה וחציין למטה.
 עוד מקשה הגמרא: **והאיכא שירים** – והרי יש את שירי הדם
 שנשפכים למטה ליסוד המזבח, לאחר המתנות הניתנים למעלה, הרי
 מצינו דמים שחציין למעלה וחציין למטה. מתרצת הגמרא: שפיכת
השירים לא מעבדי את הכפרה של הקרבן, ומה שאמרנו שלא מצינו
 חציין למעלה וחציין למטה, היינו בדמים המעכבים את הכפרה.
 עוד מקשה הגמרא: **והאיכא שירים** יש דם החטאות **הפנימים** שהיו
 נשפכים למטה אל יסוד המזבח החיצון, **דאיכא דמאן דאמר להלן**
 (נב) **דמעבדי** את הכפרה, הרי שגם בדמים המעכבים את הכפרה,
 מצינו חציין למעלה וחציין למטה. מתרצת הגמרא: **בחד מקום**
קאמרינן – על מזבח אחד הוא שאמרנו שלא מצינו דמים שחציין
 למעלה וחציין למטה, וכאן אין הדמים ניתנים על מזבח אחד,
 שהדמים שמלמעלה, היו ניתנים על המזבח הפנימי, ושפיכת
 השירים שמלמטה היו נשפכים אל יסוד המזבח החיצון.
 הגמרא מביאה ברייתא שדנה במתנות המתירות ומפגלות את
 הקרבן: **תניא בברייתא, רבי אליעזר בן יעקב אומר, בית שמאי**
אומרים, שתי מתנות שפחמא, ואחת מן המתנות שפכל הוקחים,
מתירות את האימוריין להקטיר על המזבח, ואת הבשר באכילה,
ומתנות אלו מפגלות את הקרבן אם נתנם במחשבת פיגול. והטעם
שבחטאת רק אם נתן את שתי המתנות במחשבת פיגול נעשה הקרבן
פיגול, משום שאין קרבן נעשה פיגול כאשר מחשבת הפיגול נעשתה
רק בחצי ממתיירו, וכיון שחטאת אינה ניתרת אלא בשתי מתנות, אין
נקבע הקרבן לפיגול, עד שיפגל בשתי המתנות. בית הלל אומרים,
מתנה אחת שפיקרבן חטאת, ומתנה אחת שפכל הוקחים, מתרת
את האימוריין ואת הבשר, ופגולת את הקרבן, אם נתנה במחשבת
פיגול.
 מקשה הגמרא: **מתקיה לה רב אשיעיא, אם בן, ליתנייה** – היה לו
 לשנות מחלוקת זו במסכת עדיות (פד), **גבי קולי בית שמאי והומרי**
בית הלל – עם שאר המחלוקות שסידרם התנא שם שבית שמאי
 מקילים בהם ובית הלל מחמירים בהם, שהרי גם בזו בית שמאי
 מקילים ובית הלל מחמירים, שלבית שמאי לא נעשה הקרבן פיגול
 אלא אם חישב מחשבת פיגול בשתי מתנות, ולבית הלל נעשה
 הקרבן פיגול אפילו אם חישב במתנה אחת. מתרצת הגמרא: **אמר**
ליה רבא לרב אשיעיא, כי איתשיל – כאשר נשאלו על דין זה בבית
 המדרש, **להתירא איתשיל** – לענין היתר הבשר והאימוריין נשאלו,
 שעמד השואל ושאל, אם נתן מתנה אחת בחטאת ונשפך הדם, האם
 הותרו האימוריין והבשר או לא, עמדו בית שמאי ופסלו, ועמדו בית
 הלל והכשירו, **דהוין להו בית שמאי בפסק הלכה זו להומריא, ולכן**
לא שנו מחלוקת זו במסכת עדיות, אלא שמכל מקום מתוך דבריהם
אנו למדים גם קולא, שמאחר שמתנה אחת אינה מתרת לבדה, אנו
יודעים גם שמתנה אחת אינה מפגלת לבדה.
 הגמרא מבארת כמה דינים שנוהגים בשלש מתנות האחרונות של
 חטאת: **אמר רבי יוחנן, שלש מתנות האחרונות שפחמא, אינן**
באות – אין נותנים אותם על המזבח **בלילה**, ואף על פי שלאחר

שכבר נתן מתנה אחת אינם מעכבים את כפרת הקרבן, ואינה זריקה
 גמורה, מכל מקום הדם נפסל בשקיעת החמה, ולכתחילה אין מעלים
 פסולים על המזבח. **ובאות לאחר מיתה** של בעליהם, שאם מתו
 לאחר שנתן מתנה הראשונה, אין הדם נפסל משום חטאת שמתו
 בעליה, שמאחר שכבר כיפר על ידי מתנה הראשונה, שוב אין עליה
 עוד שם חטאת גמורה, שתיפסל משום חטאת שמתו בעליה. **והפעלה**
מהן לזרוק דמן פחוץ תיבי, שמאחר וראויים הם להזרק על גבי
המזבח בפנים, חייב עליה אם עשאה בחוץ.
 הגמרא דנה עוד בדין מתנות האחרונות של חטאת: **אמר רב פפא,**
שלש המתנות האחרונות של חטאת, יש מהן דברים שדין דמן
בתחלתו – בדין מתנה הראשונה, **ויש מהן דברים שדין דמן בסופו** –
 בדין השיריים הנשפכים אל היסוד.
 אלו הדברים שדין דמן בדין דם מתנה הראשונה: חוץ – הזורק אותן
 חוץ לעזרה חייב כרת. **ולילה** – אסור ליתנן על המזבח בלילה. **ודות**
 – זו חייב עליהן מיתה אם נתנם על המזבח. **וכלי שרת** – צריך לתת
 אותם על המזבח מתוך כלי שרת. **קרבן** – צריך לתת אותם על קרנות
 המזבח. **ואצבע** – צריך לתת אותם על המזבח באצבעו. **ביבוס** – אם
 ניתו מדם החטאת על הבגד לאחר שנתן מתנה הראשונה, הבגד טעון
 כיבוס. **ושירים** – חטאת שקיבל את דמה בארבע כוסות, ונתן מתנה
 אחת מכל כוס, אף לדם שבכל השלש כוסות של שלש מתנות
 האחרונות יש דין שיריים להשפך אל היסוד. באלו הדברים דין דם
 שלש מתנות האחרונות הוא **בתחלתו** – בדין דם מתנה הראשונה.
 ואלו הדברים שדין דמן בדין דם השיריים: באות לאחר מיתה. **לא**
שריא – אינן מתירות את הבשר לאכילה, שכבר הותר על ידי מתנה
 הראשונה. **ולא מפגלא** את הקרבן אם חישב בהן מחשבת פיגול. **ולא**
עילא לגואי – אין להן תורת פסול בכניסת פנים, שאם נתן את
 המתנה הראשונה על המזבח החיצון, ואת שאר הדם הכניס להיכל,
 לא נפסל משום חטאת שנכנס דמה לפנים. באלו הדברים דין דם
 שלש מתנות האחרונות הוא **בסופו** – בדין דם השיריים.
 רב פפא מביא הוכחה לדבריו: **אמר רב פפא, מנא אמינא לה** –
 מזהיבן למדתי דבר זה, שדם שלש מתנות האחרונות של חטאת טעון
 כיבוס, **דתנן במשנה (להלן צג), ניתנו דם מן הצואה של קרבן חטאת על**
הבגד, אינו טעון כיבוס, שנאמר וצאשר יזה מדמה על הבגד אשר
יזה עליה תכבס במקום קדוש' (ויקרא ו ט), וממה שכתוב 'אשר יזה',
 למדים (להלן צג) שבדם הראוי להזאה הכתוב מדבר, למעט דם הניתן
 מן הצואה, שאינו ראוי להזאה, ואינו טעון כיבוס. וכן אם ניתו על
 הבגד מן הדם שכבר ניתן על הקרבן, ומן הדם שנשפך אל היסוד, **אינו**
טעון כיבוס, שכן 'אשר יזה' משמע שבדם העומד להזאה בעתיד
הכתוב מדבר, פרט לדם שכבר הוזה, ומדברי המשנה שדם הניתן מן
הקרבן אינו טעון כיבוס, יש לדייק, דווקא שכבר ניתן על הקרבן, הא –
 אבל אם ניתו מן הדם **הראוי לקרבן** – העומד לניתן על הקרבן, ועדיין
 לא ניתן, כיון שעדיין לא נעשה מצוותו, **טעון הבגד כיבוס, ומשמע**
מאיזה קרבן שהוא, ואפילו משלש מתנות האחרונות. ומוכח מכאן
שדם מתנות האחרונות טעון כיבוס.
 תמחה הגמרא ודוחה את ההוכחה: **ולמעמיך** – ולשיטתך, האם
 תדייק כך גם מן הסיפא, שכך שנינו, ניתו מן הדם שכבר ניתן על
 היסוד, **אינו טעון כיבוס, ויש לדייק, דווקא דם שכבר ניתן על היסוד**
 אין טעון כיבוס, **הא** – אבל אם ניתו מן הדם **הראוי** ועומד להישפך
ליסוד, ועדיין לא נשפך, טעון הבגד כיבוס, והרי זה אינו כן, שהרי
אשר יזה כתב, כלומר, בדם העתיד להזות על המזבח הכתוב
מדבר, פירט לדם זה העומד להישפך אל היסוד, שפכר הוזה ממנו
מתנותיו, שאין דמו טעון כיבוס. ואם כן, בהכרח צריך לומר, הא מני
מי הוא התנא ששנה משנה זו הסובר שגם דם השיריים טעון כיבוס,
רבי נחמיה הוא, שמצינו להלן שסובר כן, אבל לרבנן שסוברים שדם
השיריים אין טעון כיבוס, יש לומר שהוא הדין דם מתנות האחרונות
אין טעון כיבוס, ולא כפי שהוכיח רב פפא.
 הגמרא מוכיחה שלרבי נחמיה גם דם השיריים טעון כיבוס: **דתנן**
 במשנה (להלן קט), **רבי נחמיה אומר, שירי הדם, ואפילו של חטאות**

הַמִּשְׁתַּלֵּחַ, כִּיּוֹן שֶׁנִּדְחָה, וְכֵן אִם מֵת הַשְּׁעִיר הַמִּשְׁתַּלֵּחַ, יִשְׁפֹּךְ דָּמָם
שֶׁל הַשְּׁעִיר לַה', שֶׁהָיָה נִדְחָה. וְשָׁמַעְנוּ לָהּ – וְשָׁמַעְנוּ אֶת רַבִּי יְהוּדָה
עֲצֻמוֹ דְּאָמַר, כָּל דָּבָר שֶׁבִּידּוֹ לִהְיוֹת שֶׁלֹּא הָיָה יָדוּי. דְּתַנִּינָא
בְּבֵרֵיתָא, רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, בְּעֶרֶב פֶּסַח שֶׁהָיוּ מְקַרְבִּים קֶרֶבֶן פֶּסַח,
וּמִפְּנֵי רִיבּוֹי הַקֶּרְבָּנוֹת וּבִהְיוֹתָם שֶׁל הַכֹּהֲנִים לִמְהֵרָה לְהַקְרִיבָם, הָיָה
נִשְׁפָּךְ מִדָּם הַקֶּרְבָּנוֹת עַל הָרֶצֶפָה, וְיֵשׁ לְחוּשׁ שֶׁמָּא הָיוּ קֶרְבָּנוֹת שֶׁלֹּא
נִזְרָק מִדָּם עַל הַמִּזְבֵּחַ כָּלל וּנִפְסְלוּ, וְלִכֵּן, כּוּם אֶחָד הָיָה נוֹטֵל אֶחָד
הַכֹּהֲנִים וּמִמֶּלֶא בּוֹ מִדָּם הַתִּמְעָרוֹכֶת – מִהֵדָם שֶׁנִּשְׁפָּךְ עַל הָרֶצֶפָה
וְהָיָה מְעוּרָב בּוֹ דָּם מִכָּל הַקֶּרְבָּנוֹת. וְזוֹרֵקֵין יִרְקָה אֶתֶת עַל הַמִּזְבֵּחַ
כְּגִנְדֵי הַיָּסוֹד – בְּמָקוֹם שֶׁהָיָה תַּחְתִּיּוֹ יִסוֹד כִּדִּין וְזִיקָתָהּ הַפֶּסַח (לֵהֲלֹן נ),
וּמִבּוֹאֵר שֶׁאֵף עַל פִּי שֶׁהָדָם נִשְׁפָּךְ עַל הָרֶצֶפָה אֵינוֹ נִדְחָה בִּכְךָ הוֹאִיל
וּבִידּוֹ לֹאֻסְפוֹ, וְאִם כֵּן שָׁמַע מִיָּדָה – יֵשׁ לְהוֹכִיחַ שֶׁכָּל שֶׁבִּידּוֹ לֹא הָיָה
דְּחוּי, שָׁמַע מִיָּדָה – אֲכַן יֵשׁ לְהוֹכִיחַ כֵּן.

הַגְּמָרָא עוֹבֵרֶת לְדוֹן דְּבַרְיָא רַבִּי יְהוּדָה: גּוֹפֵא, תַּנִּינָא, רַבִּי יְהוּדָה
אָמַר, כּוּם אֶחָד הָיָה הַכֹּהֵן מִמֶּלֶא מִדָּם הַתִּמְעָרוֹכֶת וְזוֹרֵקוֹ עַל
גְּבִי הַמִּזְבֵּחַ, שֶׁאִם יִשְׁפֹּךְ דָּמוֹ שֶׁל אֶחָד מֵהֶם – מִקֶּרְבָּנוֹת הַפֶּסַח
נִמְצָא שֶׁהוּא – הַכּוֹס שֶׁמִּלֵּא זֶרֶק מִכְּשִׁירוֹ. אָמְרוּ לוֹ חֲכָמִים
לְרַבִּי יְהוּדָה, וְהִלָּא הָדָם שֶׁנִּשְׁפָּךְ לֹא נִתְקַבֵּל בְּכָלִי אֲלֵא נִשְׁפָּךְ
מִצּוֹאֵר הַבְּהֵמָה עַל הָרֶצֶפָה וְדָם שֶׁנִּשְׁפָּךְ קוֹדֵם שֶׁהִתְקַבֵּל בְּכָלִי
נִפְסֵל מִלְּזוֹרֵקוֹ עַל הַמִּזְבֵּחַ (לְעֵיל בְּה), וְאִין נִכְשֵׁר הַקֶּרֶבֶן עַל יַד
זִיקָתָהּ דָּם זֶה.
קוֹדֵם תַּתְּבִיָּא הַגְּמָרָא אֶת תְּשׁוּבָתוֹ שֶׁל רַבִּי יְהוּדָה, מִבְּרִירַת הַגְּמָרָא
אֶת שְׁאֵלַת חֲכָמִים. שׁוֹאֵלֶת הַגְּמָרָא: מִנָּא יִדְעִי – מִנֵּין לַחֲכָמִים שֶׁהָדָם
שֶׁנִּשְׁפָּךְ לֹא הִתְקַבֵּל בְּכָלִי. מְשִׁיבָה הַגְּמָרָא: אֵלָּא קוֹשִׁית חֲכָמִים הִיא
שֶׁמָּא לֹא נִתְקַבֵּל בְּכָלִי, וְנִמְצָא זֶרֶק דָּם פֶּסוּל.
מְבִיָּא הַגְּמָרָא אֶת הַמִּשְׁךְ הַבְּרִייתָא: אָמַר לָהֶן רַבִּי יְהוּדָה לַחֲכָמִים,

המשך ביאור למס' זבחים ליום רביעי עמ' א

כֵּרַת. אֲבָל אִם פִּיגֹל בְּמוֹרָאָה, שְׁחִישָׁב לֹאֻכֹּלָה לְאַחַר הַזֶּמֶן, לֹא
נִתְפַּגֵּל הָעוֹף וּמִמִּילָא לֹא נִתְפַּגֵּל אֶלְלָ שְׁלֹ. וְהִטְעַם, מִשּׁוּם שֶׁמּוֹרָאָה
הוּא דָּבָר מֵאוֹס וְאֵינוֹ נֹאכֵל לְרוּב בְּנֵי אָדָם, וְלִכֵּן מִחֲשַׁבְתָּ אֲכִילָתוֹ
אֵינָה מִפְּגֵלָה, אִמְנָם אִם נִתְפַּגֵּל הָעוֹף בְּדָבָר אֲחֵר, כִּיּוֹן שִׁישׁ קֶצֶת
אֲנָשִׁים שֹׁאוּכִלִים מּוֹרָאָה, חַיִּיב עֲלֶיהָ כֵּרַת.
מִמְשִׁיךְ רַבִּי אֵלְעָזָר: שְׁחַט פְּרִים הַנִּשְׂרָפִים וּפִיגֹל בְּאִימוֹרֵין, שְׁחִישָׁב
לְהַקְטִירָם לְאַחַר הַזֶּמֶן, נִתְפַּגְלוּ פְּרִים וְהֹאֻכֵל מִבְּשָׂרָם חַיִּיב כֵּרַת,
אֲבָל אִם פִּיגֹל בְּפָרִים, שֶׁשְׁחַטָם עַל מִנֵּת לֹאֻכֵל מִבְּשָׂרָם לְאַחַר הַזֶּמֶן,
לֹא נִתְפַּגְלוּ אִימוֹרֵים, מִשּׁוּם שֶׁשְׁחִישָׁב לֹאֻכֵל דָּבָר שֶׁאֵין דְּרָכּוֹ
לֹאֻכֵל, שֶׁהָיָה בָּשָׂר הַפְּרִים דִּינוֹ לְהִשְׂרֹף בְּבֵית הַדֶּשֶׁן, וְאִין זֶה מִחֲשַׁבְתָּ
פִּיגֹל.
הַגְּמָרָא מְנַסָּה לְהִבִּיא רֵאיוֹה לְדַבְרֵי רַבִּי אֵלְעָזָר: לִימָא מְסִייעַ לָהּ
– לְכַאוּרָה יֵשׁ לֹמַר שֶׁיִּשְׁנָה בְּרִייתָא הַמְּסִיעֶת לְרַבִּי אֵלְעָזָר,
שֶׁבִּמְשִׁנָּה לְקַמֵּן (מג). שְׁנִינוּ שֶׁרַבֵּנן אֹמְרִים שְׂדִין פִּיגֹל נִדְחָה בְּפִרִּים

הַנִּשְׂרָפִים, וְרַבִּי שְׁמַעוֹן אָמַר שֶׁאֵין בָּהֶם פִּיגֹל מֵאַחַר שֶׁאֵין דָּמָם
נִזְרָק עַל הַמִּזְבֵּחַ הַחִיצוֹן, וְשִׁנִּינוּ בַּעֲנֵין זֶה בְּבֵרֵיתָא, וְשִׁנִּינוּ שֶׁאִם
חִישָׁב בְּאַחַת מִעֲבֻדוֹת הָדָם בְּאִכִּילַת פְּרִים – לֹאֻכֵל אֶת בָּשָׂרָם
לְמַחַר וּבְשִׁרְיָתָן – אוֹ לְשׁוֹרְפָם לְמַחַר בְּבֵית הַדֶּשֶׁן כִּהְלַכְתָּם, לֹא
עָשָׂה וְלֹא בָּלוּם, שֶׁמִּחֲשַׁבְתָּ אֲכִילָה אֵינָה פֹּסֶלֶת בָּהֶם מֵאַחַר
שֶׁהוּא דָּבָר שֶׁאֵין דְּרָכּוֹ לֹאֻכֵל, וּמִחֲשַׁבְתָּ שְׂרִיפָה גַם כֵּן אֵינָה
פֹּסֶלֶת, מִשּׁוּם שֶׁרָק לִגְבִי הַקְּטֹרֶת בְּמִזְבֵּחַ נִאֻמַּר בְּתוֹרָה שֶׁמִּחֲשַׁבְתָּ
חוּץ לְזִמְנָה מִפְּגֵלָה, אֲבָל לֹא לִגְבִי שְׂרִיפָה בְּבֵית הַדֶּשֶׁן. מִדִּיִּיקָתָהּ
הַגְּמָרָא: מָאִי לָא – וְכִי אֵין הָדָר כֵּן, שְׂדוּקָא אִם חִישָׁב בְּבָשָׂר
הַפְּרִים אֵינוֹ מִפְּגֵל וְאֵף לְדַעַת רַבֵּנן, הָאֵא אִם חִישָׁב בְּאִימוֹרִים
לְהַקְטִירָם לְמַחַר, נִתְפַּגְלוּ פְּרִים (לְדַעַת רַבֵּנן) וְהֹאֻכֵל מִבְּשָׂרָם חַיִּיב
כֵּרַת. וְהוּא כְּדַבְרֵי רַבִּי אֵלְעָזָר, שִׁישׁ מִתְפַּגֵּל אֵף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ
מִפְּגֵל.
הַגְּמָרָא דּוֹחָה: לָא,

המשך ביאור למס' זבחים ליום חמישי עמ' א

לְרַבִּי יְהוּדָה סְבָרָא זֶה שֶׁמִּחֲשַׁבְתָּ לְהַכְנִיס דָּם חֲטָאֵת לְהִיכָל אֵינוֹ פֹּסֵל
אֶת הַקֶּרֶבֶן, וְהָתֵנָּן בְּמִשְׁנָה לְקַמֵּן (פג). אָמַר רַבִּי יְהוּדָה הַכְּנִיס דָּם
הַחֲטָאֵת לְהִיכָל בְּשׁוֹנֵן, הַקֶּרֶבֶן בְּשָׂר, וּמִשְׁמַע, הָאֵא הַכְּנִיס בְּמוֹדֵי,
הַקֶּרֶבֶן פֶּסוּל, וְכִיִּימָא לָן (לְקַמֵּן פג) שֶׁאֵף בְּמוֹדֵי אֵינוֹ נִפְסֵל לְרַבִּי יְהוּדָה
אֲלֵא בְּשִׁבְיָא – שֶׁזֶרֶק אֶת הָדָם עַל הַמִּזְבֵּחַ הַפְּנִימִי, אֲבָל בְּהַכְּנָסָה
בְּלִבָּד אֵין הַקֶּרֶבֶן נִפְסֵל. וּמִכָּאֵן מִדִּיִּיקָתָהּ הַגְּמָרָא: הַשְׁתָּא וְכָהּ הָתָם
עֵיִלִּי עֵיִלָּא – וְכָהּ שֶׁם שֶׁמִּכְנִיס אֶת הָדָם מִמֶּשׁ, אִי בִּיפֶר אֵין – אִם
זֶרֶק אֶת הָדָם נִפְסֵל הַקֶּרֶבֶן אִי לֹא בִּיפֶר לָא – אֲבָל אִם לֹא זֶרֶק לֹא
נִפְסֵל, הָכָא דְּחִישָׁב חֲשׁוּבִי – כָּאֵן שֶׁאֵינוֹ מְכַנִּיס מִמֶּשׁ אֲלֵא מִחֲשַׁב
לְהַכְנִיס (וְלֹא לְזוֹרֵק), וְכִי לֹא כָּל שֶׁבֵן שֶׁאֵינוֹ נִפְסֵל.

מִתְרַצָּת הַגְּמָרָא: אֲכַן אֵין דְּבָרֵי רַבִּי יְהוּדָה בְּמִשְׁנָה וּבְבֵרֵיתָא עוֹלִים
בְּקֵנָה אֲחֵר, וְהָרִי תַנִּינָא וְאֵלִיפָא דְּרַבִּי יְהוּדָה – וְהֵם דְּבָרֵי שְׁנֵי תַנָּאִים
שׁוֹנִים שֶׁנִּחְלָקוּ בְּדַעַת רַבִּי יְהוּדָה. וּמַעֲתָה אֵין לְהַקְשׁוֹת מִדְּבָרֵי
הַבְּרִייתָא (עַל הַתִּירוֹץ שֶׁנִּאֻמַּר בַּגְּמָרָא לְעֵיל לִישָׁב אֶת שִׁטַּת רַבִּי
יְהוּדָה בְּמִשְׁנָתוֹ), שִׁשִּׁית מִשְׁנָתוֹ בְּדַעַת רַבִּי יְהוּדָה הִיא כְּשִׁטַּת
הַמִּשְׁנָה לְקַמֵּן (פג) וְאֵינָה כְּשִׁטַּת הַבְּרִייתָא.
בְּבֵרֵיתָא שֶׁהוּבָאָה לְעֵיל הוֹחֵר בֵּין הָשָׂאָר, שֶׁלְּדַעַת רַבִּי יְהוּדָה,
הַשּׁוֹחֵט חֲטָאֵת בְּדֶרוֹם עוֹבֵר עַל 'לֹא', הַגְּמָרָא מַקְשָׁה עַל כֵּךְ: וְכָכָר –
וְכִי כֵךְ סֵבֵר רַבִּי יְהוּדָה שֶׁחֲטָאֵת שֶׁשְׁחָטָהּ בְּדֶרוֹם

המשך ביאור למס' זבחים ליום שבת קודש עמ' ב

הַחִיצוֹנוֹת שֶׁאֵינָם מְעַכְבִּים אֶת הַכֹּפֶרָה, שֶׁהִקְרִיבֵן בַּחוּץ לְעֹזָרָה, חַיִּיב
עֲלֵיהֶן כֵּרַת, וּמֵאַחַר שֶׁרַבִּי נַחֲמִיָּה מַחֲיִיב עֲלֵיהֶן מִשּׁוּם הַקֶּרֶבֶת בַּחוּץ,
הָרִי מִחֲשַׁבּוֹ לְדָם גָּמוֹר, וְאִם כֵּן, הוּא הָדִין שֶׁטַעוֹן כִּיבוֹס.
דּוֹחָה הַגְּמָרָא: אָמַר דְּשִׁמְעָתָ לָהּ לְרַבִּי נַחֲמִיָּה – אִפְשָׁר לֹמַר שֶׁמָּה
שֶׁשְׁמַעְנוּ מִדְּבָרֵי רַבִּי נַחֲמִיָּה שֶׁדָם הַשִּׁירִיִּים דָּם גָּמוֹר הוּא, אֵינוֹ אֲלֵא
לְעֵנֵין אִיסוּר הַעֲלָאָה בַּחוּץ, שֶׁאֵינוֹ תְּלוּי בָּדָם, אֲלֵא כָּל דָּבָר הָרָאוּי
לְהַקְרִיבוֹ בִּפְנִים חַיִּיב עֲלָיו כְּשֶׁמְקַרְבִּיבו בַּחוּץ, מִיָּדִי דְּתָוִי – וְכִמּוֹ

שֶׁמִּצִּינוּ אֵאִיכָרִים וּפְדִירִים – וְחִלְבִּים, שֶׁאֵינָם נִחְשָׁבִים דָּמִים, וּבְכָל
זֹאת מִקְטִיר אוֹתָם בַּחוּץ חַיִּיב, אֲבָל לְעֵנֵין כִּיבוֹס מִי שֶׁמַּעַת לָהּ –
הָאֵם שֶׁשְׁמַעְנוּ שְׂדַעַת רַבִּי נַחֲמִיָּה אֵף לְהַצְרִיךְ כִּיבוֹס בְּדָם הַשִּׁירִיִּים, הָרִי
דִּין כִּיבוֹס לֹא נִאֻמַּר אֲלֵא בְּדָם שְׁעוּמֵד לְהוֹזֵת, וְלֹא עַל דָּם הַשִּׁירִיִּים.
מְשִׁיבָה הַגְּמָרָא: אֵין – כֵּן, אֲכַן מִצִּינוּ שֶׁגַם לְעֵנֵין כִּיבוֹס דַּעַת רַבִּי
נַחֲמִיָּה שֶׁדָם הַשִּׁירִיִּים דִּינוֹ כְּדָם גָּמוֹר,

כדינן, שלא חישב בהן מחשבה הפוסלת את הקרבן, וְאֶחָת מִן
המתנות, ואפילו אם רק את המתנה האחרונה נתן שְׁלֹא בְּתִיקְנָהּ,
כגון במחשבת חוץ למקומה, או במחשבת חוץ לזמנה, פְּסוּלָה –
הקרבן פסול, כיון שלא נותר הקרבן אלא על ידי כל המתנות, אם כן
מחשבה פוסלת בכל אחת מהן, וְאִם שֶׁהֵקְרַב נִפְסַל בִּכְךָ שֶׁנִּתְּן אֶחָת
מִן המתנות במחשבת חוץ לזמנה, מכל מקום אֵין בּוֹ בְּרָת באכילתו,
מפני שלא נעשה הקרבן 'פיגול' על ידיה, והטעם, משום שאין מפגלין
בחצי מתיר, כלומר, אין קרבן נעשה פיגול כאשר מחשבת הפיגול
נעשתה רק בחצי ממתיריו, וכיון שאין הקרבן נותר על ידי מתנה זו
בלבד, אלא על ידי כולו, אין מחשבת הפסול שחישב בה קובע את
הקרבן להיות פיגול.

גמרא

הגמרא מבררת מהיכן למדים שאף אם לא נתן אלא מתנה אחת
הקרבן כשר: תָּנוּ רַבֵּנּוּ בְּבֵרִיתָא, מִנֵּין לְקִרְבָּנוֹת שֶׁדָּמָן נִתְּנִין עַל
מִזְבֵּחַ הַחֵיצוֹן, שְׁאִם נִתְּנָן בְּמִתְנָה אֶחָת, שְׂכִיפָר וְהֵקְרַבן כֹּשֶׁר,
תַּלְמוּד לִדְמֵי לִדְמֵי וְשִׁפְרָא (דברים יב כז), שֶׁמִּשְׁמַע שֶׁפִּיכָה אֶחָת,
ולמדים מכאן, שבדיעבד אם נתן רק מתנה אחת הקרבן כשר.
מקשה הגמרא: וְהָאִי לְהֵכִי הוּא דְאֵתָא – וכי האם הכתוב של 'ודם'
זבחיך ישפר' בא ללמדנו את דין זה, שאם נתן מתנה אחת הקרבן
כשר, והלא הָאִי מִיִּפְעֵי לִיָּה לְבִדְתָּנִיא – כתוב זה נצרך ללמדנו את
הדין ששנינו בברייתא דלהלן,

אלא זריקה אחת, הקרבן כשר וּכְפִיפָר על הבעלים. וְכִתְּמִיתָא,
שֶׁלֹּא תַחֲחִילָה טְעוּנָה אַרְבַּע מִתְנּוֹת, אִם נִתְּן שְׁתֵּי מִתְנּוֹת הֵקְרַבן כֹּשֶׁר,
אך אם נתן רק מתנה אחת מבין ארבעת המתנות, הקרבן פסול. וְכִתְּ
הֵלֵל אוֹמְרִים, אִם חָפְצָא שְׁנֵיתָנָה מִתְנָה אֶחָת, הֵקְרַבן כֹּשֶׁר וּכְפִיפָר
על הבעלים.

לְפִיכָךְ – מאחר שבמתנה אחת הקרבן כשר, לפי בית הלל בין בחטאת
ובין בשאר זבחים, ולפי בית שמאי רק בשאר זבחים, אִם נִתְּן אֶת
המתנה הָרִאשׁוֹנָה בְּתִיקְנָה – כדינה, דהיינו שלא חשב בשעת
נתינתה מחשבה הפוסלת, וְאֵת הַשְּׁנִיָּה נִתְּן בִּמְחֻשְׁבָּת חוּץ
לְזִמְנָה, הֵקְרַבן כֹּשֶׁר וּכְפִיפָר על הבעלים, שמאחר שאין צריך למתנה
השנייה בכדי להתיר את הבשר, אין מחשבת פסול שחושב במתנה זו
פוסלת את הקרבן.

וְאִם נִתְּן אֶת המתנה הָרִאשׁוֹנָה בִּמְחֻשְׁבָּת חוּץ לְזִמְנָה, וְאֵת המתנה
הַשְּׁנִיָּה נִתְּן בִּמְחֻשְׁבָּת חוּץ לְמִקְוָה, נִעֲשֶׂה הֵקְרַבן פִּיגוּל, וְחֵיִיבִין
עָלָיו בְּרָת על אכילתו, ואף שמלבד מחשבת הפיגול יש בו פסול נוסף
בכך שחשב גם לאכול חוץ למקומו, מכל מקום מאחר שכבר נגמרו
כל העבודות המתירות את הקרבן על ידי מתנה הראשונה, כבר
הוקבע הקרבן באיסור פיגול, ואין מחשבת חוץ למקומו שחשב
בשעת מתנה השניה מוציאה מידי פיגול.

כָּל הַקִּרְבָּנוֹת הַנִּתְּנִין עַל הַמִּזְבֵּחַ הַפְּנִימִי – שנותנים מודמן על
המזבח הפנימי, הדין הוא, שְׁאִם חִיפָר אֶחָת מִן הַמִּתְנּוֹת, כְּאִילוּ לֹא
כִּיפָר וְהֵקְרַבן פִּסוּל, לְפִיכָךְ – מאחר שאין הקרבן כשר אלא על ידי
כל המתנות, לכן, אפילו אם נִתְּן בְּזֶלֶן – את כל המתנות בְּתִיקְנָן –

המשך ביאור למס' זבחים ליום שישי עמ' ב

לסוכה, שנלמדות ממה שנכתב בתורה שלש פעמים 'בְּסֻכּוֹת' 'בְּסֻכּוֹת' 'בְּסֻכּוֹת'
'בְּסֻכּוֹת', שתי פעמים נכתב 'בסוכה' בלי ו'א, לשון יחיד, ומשמע
רק סוכה (דופן) אחת, ופעם אחת נכתב 'בסוכות' עם ו'א, לשון רבים,
ומשמע שתיים, הרי שלפי כתיבתן נרמזו כאן ארבע דפנות, אמנם כיון
שכולם נקראים בלשון רבים, הרי שלפי קריאתן נרמזו כאן שש
דפנות, ואם דורשים את שניהם, אמור דִּאֲהֵי מִקְרָא להוסיף אחת
על משמעות כתיבתן, וְאֵהֵי מִסְפָּר לַפְּחוֹת אחת מן משמעות
קריאתן, ואמור דִּהְמִשָּׂא דִּפְנֵתָא כְּעִי לְמִיעָבַד – שצריך לעשות
לסוכה חמש דפנות.

מִסְפָּר לַפְּחוֹת אחת מן משמעות קריאתן, ואם כן הִמְשָׁשׁ כְּתִי כְּעִי
לְמִיעָבַד – צריך לעשות חמשה בתים בתפילין.
מתרצת הגמרא: בית הלל אינם למדים את מנין הבתים ממשמעות
המקרא והמסורה, אלא סָבַר לָהּ – בית הלל סוברים כְּרַבִּי עֲקִיבָא,
דְאֵמַר שֶׁמֶנִּין הַבָּתִּים בתפילין של ראש אנו למדים מעצם מה
שנקראים 'טוטפות', שכן פירושה של תיבת 'טט' בְּכַתְּפִי ו–שם
מקום, הוּא שְׁתֵּי, ופירוש תיבת 'פֶּת' בְּאַפְרִיקָי ו–שם מקום, הוּא
שְׁתֵּי, ועל שם ארבע פרשיותיהם נקראים 'טוטפות'.
עוד מקשה הגמרא: אֵלָּא מַעֲתָה לְדַבְרִיךְ שֶׁכֵּשִׁישׁ סְתִירָה בֵּין הַמִּקְרָא
וְהַמְסוּרָה דורשים את שניהם, אם כן, לגבי מנין הדפנות הנצרכות

אגרות קודש

ב"ה, ט' טבת, תשי"ז

ברוקלין.

הו"ח אי"א נו"נ כו' מו"ה יצחק יהודא שי

שלום וברכה!

נעם לי לקבל מכתביו (כ' מ"ח. ג' כסלו) בהם כותב אודות התחדשות השיעורים בעין כרם, ובודאי
לא יסתפקו בהתחדשות לבד אלא ישתדלו בהוספה בערך להעבר וכציווי תורתנו מעלין בקדש, ובפרט ע"פ
המבואר בתורת החסידות אשר האדם צ"ל מהלך דוקא וכמ"ש ונתתי לך מהלכים, וזוהי תכלית ירידת
הנשמה מאגרא רמה לבירא עמיקתא, כי קודם לזה היתה הנשמה בבחי' עומד וכמ"ש חי ה' אשר עמדתי
לפניו וכמבואר הענין בחסידות בכ"מ, ובפרט שמוזכר שישנם מבין העולים כאלו שהיו בד' אמות של
חב"ד במרוקה שבטח יסייעו בידם, והרי ידועה ההבטחה אדם מקדש עצמו מלמטה מקדשין אותו הרבה
מלמעלה, והרי גם נקודה הנ"ל היא הוראת ימי חנוכה דאזלינן מני' שהולך ומוסיף מיום ליום באור הבא
משמן טהור ועל פתח ביתו מבחוץ משתשקע החמה.

א.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורנא שניאור זלמן - אדמו"ר הזקן - בעל התניא והשו"ע

שולחן ערוך - הלכות שבת

- 1 יג. ואם אינו יכול להוליכה פחות פחות מד' אמות מפני שמתיירא מלסטים שלא יגלוהו ממנו וכן אפילו אם יש
- 2 עמו חמור ומתיירא להניחו עליו מפני הלסטים שאם יניחנו עליו ויפלונו בכל עת שיעמוד כמו שנתבאר⁴⁷
- 3 יראהו מלסטים ויגלוהו ממנו יכול לרוץ עם פיו עד שיגיע לביתו שאין כאן איסור של תורה אף אם היא רשות
- 4 הרבים גמורה אם התחיל לרוץ קודם שקודש עליו היום שלא היתה העקירה בשבת¹⁰² וכל זמן שהוא רץ אין כאן
- 5 עקירה והנחה עד שיגיע סמוך לבית ואז קודם שיעמוד לפני פתח ביתו ותעשה הנחה צריך הוא לזרוק פיו
- 6 לתוך ביתו בלאחר יד¹⁰³ כדי שלא יכניס מרשות הרבים לרשות היחיד.
- 7 ובזמן הזה שאין לנו רשות הרבים אלא פרמלית⁵⁰ יש להתיר אף אם מתחיל לרוץ משחשבה רק קודם שיעמוד
- 8 לפני פתח ביתו וירקנו בלאחר יד שנמצא שאין כאן אלא עקירה בלא הנחה¹⁰²:

חלק ב סימן רטו, דין מי שהחשיך לו בדרך, סעיף יג

הלכתא רבא

- לז] העקירה בשבת - הולכה פחות פחות מד' אמות עדיפה רק כשאנו עושה לא עקירה ולא הנחה, וברשות הרבים מריצה - אפילו התחיל לרוץ קודם השבת⁴⁸.
 לח] בלאחר יד - כגון מכתפיו ולאחריו⁴⁹.
 לט] עקירה בלא הנחה - ברשות הרבים דאורייתא התיירו

צינונים והוספות

- (47) סעיף ג. כלאחר יד (בנוסף לכך שלא עושה 'הנחה' לעקירתו מבעוד יום).
 (48) שלא התיירו אלא במקום סכנה, אמנם במקום שאי אפשר לעמוד כל ד' אמות כגון שיש לו חבילה על הכתף שקשה לעמוד איתה זמן רב ולא כיס בלבד - משמע שמותר לכתחילה להשתמש בהיתר זה, שהרי להלן סט"ו בו נזכר היתר הריצה לגבי חבילה - לא נזכר שהוא במקום שמפחד שיגזול חבילתו.
 (49) כנ"ל סעיף יב, ונתבאר שם שכיון שגם בזה שזורק בעודו מהלך - אינו כדרך המכניסים מרה"ר לרה"י ונחשב כמכניס

מועלת לחברם ולצרפם אפי' לברכת המוציא עצמה כמ"ש בסי' קס"ז כ"ש לברכת המזון.

והם נכנסו זה אחר זה אפי' שהשנייה נכנסה על דעת להצטרף עם הראשונה אם הראשונה לא היה בדעתה כלל בשעת כניסתה על השנייה להצטרף עמה אלא נכנסה סתם אינן מצטרפות לפיכך בסעודות גדולות במקומות שנכנסים בזה אחר זה יזמנו כל חבורה לעצמה:

ג. אכלו מקצתן בבית ומקצתן חוץ לבית אם המברך יושב על המפתח הוא מצרפן לפי שהוא יכול לראותו אלו ואלו בהפיכת פניו לכאן ולכאן והרי זה כמקצתן רואים אלו את אלו שהוא נחשב מאלו ומאלו שהרי מוציא את כולם ידי חובתם:
 ד. כל מקום שמצטרפות ב' חבורות צריך שישמעו שתיהן כל ברכת המזון בביאור מפי המברך ולפחות ברכת הזן כמ"ש בסי' קפ"ג וקצ"ג.

ומי שלא שמע ברכת הזימון שהוא נכרך שאכלנו משלו בביאור אינו יכול לענות עמהם ברוך שאכלנו אלא עונה אחריהם אמן

שולחן ערוך - הלכות ברכת המזון

א. ב' חבורות שאוכלות בבית אחד או בב' בתים שאין דרך הרבים מפסקת ביניהם אם מקצתן רואים אלו את אלו מצטרפות לזימון ואם לאו אינן מצטרפות אלא אלו מזמנין לעצמן ואלו מזמנין לעצמן ואם יש שמש אחד לשתיהן הוא מצרפן אפי' שלא אכל עמהם:

ב. וכל זה כשנכנסו מתחילה לשם על דעת להצטרף אבל בסתם אינן מצטרפות אפי' רואים אלו את אלו והם בבית אחד ושמש אחד לשתיהן שהרי אינן מצטרפות לזימון אלא א"כ קבעו בשלחן אחד לאכול יחד שאז נחשבים כגוף אחד וברכה אחת לכולם וכאן כל חבורה היא לעצמה משא"כ כשנכנסו ונחלקו לב' חבורות על דעת להצטרף לברכה אחת ה"ז כאלו נכנסו ונתחברו בחבורה אחת שעיקר החיבור והצירוף הוא הכוונה להתחבר.

אבל אם נכנסו ונחלקו סתם שלא על דעת להצטרף אפי' שבשעת ברכת המוציא היה בדעתם להצטרף שוב אין כוונתם

1 לדברי האומר כן בברכו שבבית הכנסת כמ"ש בסי' נ"ז וכבר
2 נתבאר שם שאין דבריו עיקר:

חלק א סימן קצח, חבורות שאוכלים בהרבה מקומות מה דינם וכו' ד'
טעמים

3 א מי שאכל דבר איסור אע"פ שאינו אסור אלא מדברי סופרים
4 אין מזמנין עליו.

5 ויש אומרים שה"ה שאין מברך אחריו ברכת המזון אפי' אכל
6 בשוגג שאין עבירה מצוה ואם יודע שהוא אסור ובא לאכול
7 אינו מברך עליו בתחלה שאין זה מברך אלא מנאץ כמ"ש ובוצע
8 ברוך נאץ ה'.

9 ויש אומרים שלא אמרו כן אלא במצוה הבאה בעבירה שאין
10 ראוי להזכיר עליה שם שמים ואין מברכין עליה ברכת המצות
11 שאין עבירה מצוה אבל ברכת הנהנין צריך לברך אפי' האוכל
12 איסורי תורה במזיד כי מי שאוכל שום וריחו נודף יחזור ויאכל
13 שום אחר שיהא ריחו נודף ביותר ויהנה ג"כ מהעולם הזה בלא
14 ברכה ולא מנעו אלא לזמן עליו לפי שאין חביריו רשאים
15 להתחבר עמו בחבורה ובני חבורה שכולן אכלו מדברים
16 האסורים גם הם אין להם קבע שאין קבע וחיבור לדברים
17 האסורים והרי זה כעין אכילת פירות שאין להם קבע לזימון

18 אבל ברכה תחלה וסוף למה לא יברך הואיל ונהנה.
19 ולענין הלכה יש להכריע שאם אכל איסור בשוגג יברך אחריו
20 אבל המזיד לא יברך לא בתחילה ולא בסוף שאין זה מברך אלא
21 מנאץ:

22 ב אם גזל או גנב לחם אפוי אע"פ שכבר נתיימשו הבעלים
23 אינו מברך עליו בתחלה לפי שאם היו הבעלים באים לתבעו
24 ממנו היה חייב להחזירו להם ולא היה יכול לפטור את עצמו
25 בדמים נמצא שאכילתו היא בעבירה וברכתו ניאון אבל מברך
26 אחריו ברכת המזון שכשכבר אכלו הוא שלו ודמים הוא חייב
27 לו ואף שאכל באיסור כיון שאחר האכילה יכול לפטור את
28 עצמו בדמים שיהא מה שאכל שלו אין ברכתו אז ניאון:

29 ג אם גזל חטים או קמח ואפה פת מברך גם בתחלה שכבר
30 קנאו בשינוי ונעשה שלו שאם באו הבעלים יכול לפטור את
31 עצמו בדמים ואין אכילתו עבירה ואע"פ שכיוצא בזה במצוה
32 אינו מברך עליה הואיל ומכל מקום ע"י עבירה באה לידו כמ"ש
33 בסי' י"א אין לדמות ברכת הנהנין לברכת המצות מטעם
34 שנתבאר בסברא האחרונה שבסעיף א' ואף לסברא הראשונה
35 אינן דומות אלא כשנהנה בעבירה ולא כשבאו ע"י עבירה ויש
36 חולקין בזה (וספק ברכות להקל):

חלק א סימן קצו, מי שאכל דבר איסור אם מצטרף לזימון טעמים א"

לקוטי תורה

1 הצד השווה של הקרבת קרבן על גבי המזבח ועבודת
2 התפלה

3 כי תצא למלחמה על אויבך ונתנו ה' אלהיך בידך
4 ושבת שבינו וגו'.

5 [במאמר זה מבאר רבינו כתוב זה לפי תוכנו הפנימי,
6 שמלחמה זו היא מלחמת היצר (שהוא ה"אויב" של
7 האדם) ויבאר שבלשונות הכתוב נרמז כיצד על האדם
8 לערוך מלחמה רוחנית זו כדי לנצח את היצר מכל וכל].

9 הנה איתא בוחר שעת צלותא שעת קרבא [שעת
10 התפלה היא שעת מלחמה].

11 לפי דברי הזהר ענינה של התפלה הוא – מלחמה.

12 ובתיב אשר לקחתי מיד האמורי בחרבי ובקשתי,
13 ותרנם אונקלוס בצלותי ובבעותי [בתפלותי
14 ובבקשתי].

15 כן מוכח גם לפי התרגום, שפירש שהתפלה היא
16 ה"חרב" וה"קשת", היינו כלי המלחמה, שעל ידם
17 כבש יעקב אבינו את העיר שכם.

18 ולהבין מה ענין המלחמה בתפלה.

19 וצריך להבין: מה ענין התפלה למלחמה, היינו

20 מהי המלחמה שעל האדם לנהל בעת התפלה, והרי
21 ענין התפלה לפי פשוטו הוא בקשת צרכיו, ואינו מובן
22 איזו "מלחמה" ישנה כשאדם עומד לפני הקב"ה
23 ומבקש את צרכיו?

24 ואין לומר שזהו לפי שיצרו של אדם מתגבר עליו
25 בעת תפלתו לבלבלו מכוונת התפלה, וצריך להלחם
26 כנגדו – כי מלבד שדבר זה אינו מיוחד לתפלה, שהרי
27 בכל ענין של עבודת השם (לימוד תורה, קיום מצוות
28 וכו') קיימת מלחמת היצר, הרי בנוסף לכך – מלחמה
29 זו היא פרט צדדי, לבטל את המניעות והעיכובים, אבל
30 אינה מעצם ענין התפלה, ולא שייך לומר שבגלל זה
31 גדר ענין התפלה הוא מלחמה.

32 ואם כן, צריך להבין מהי משמעות הדברים
33 שהתפלה ענינה מלחמה?

וגם, למה מתפללים בכל יום.

34 עוד צריך להבין: מדוע צריכים להתפלל בכל יום,
35 והרי לפי פשוטו שכל ענין התפלה הוא בקשת צרכים,
36 לכאורה חיוב התפלה הוא רק כאשר האדם מרגיש
37 צורך לבקש על דבר מסוים (גשמי או רוחני) שחסר
38 לו, שאז מוטל עליו להתפלל ולבקש את הדבר מאת

1 הקב"ה, אבל מהו ענין התפלה בקביעות, בכל יום
2 ויום?

3 [כדי ליישב שאלות אלו אודות ענין התפלה, יש
4 להקדים:]

5 הנה אמרו רז"ל תפלות כנגד תמידין תקנום.
6 ממאמר רז"ל "תפלות כנגד תמידין תקנום" מובן
7 שתוכן ענין התפלה שווה לתוכן של עבודת הקרבנות
8 במקדש [ולכן מצינו כמה הלכות באופן התפלה
9 שיסודן בכך שהמתפלל לפני השי"ת הוא בדוגמת אדם
10 המקריב קרבן במקדש].

11 ולכאורה אינו מובן: איזה דמיון יש בין הקרבת
12 קרבן לה' ובקשת צרכיו מאתו ית'?

13 אלא על כרחך צריך לומר שיש (עוד) כוונה
14 פנימית בענין התפלה, שיש בה תוכן שווה להקרבת
15 קרבן לה'.

16 [ויקדים לבאר את התוכן הפנימי של עבודת הקרבנות
17 – שלוקחים בהמה גשמית ומקריבים אותה על גבי
18 המזבח:]

19 והענין, כדכתיב את קרבני לחמי לאשי, שהיו
20 מקריבין הקרבן בזמן בית המקדש לעולה על גבי
21 המזבח ממין הבחמה, כדי שתדאש מן השמים
22 ותאכל את העולה.

23 נאמר בכתוב שהתמידים הם "לחמי לאשי",
24 כלומר שנאכלים ("לחמי") על ידי אש הבאה מלמעלה
25 ("אשי"), כמאמר רז"ל שאש היתה יורדת מן השמים
26 ועל ידה היו הקרבנות נשרפים, כמ"ש "ותצא אש
27 מלפני ה' ותאכל גו' את העולה".

28 ויש להבין: מהו התוכן הפנימי של עבודה זו,
29 לקחת בהמה דוקא ולהקריבה על גבי המזבח, ולשרוף
30 אותה על ידי אש הבאה מלמעלה?

31 [אך הענין:]

32 כי חיות נפש הבחמית [נפש של בהמה] היא יסודה
33 מיסוד האש.

34 כי ד' בחינות דומם צומח חי מדבר הם כנגד ד'
35 בחינות אש רוח מים עפר. ובחינת אש הוא בחינת
36 נפש החי, ובחינת רוח הוא בחינת מדבר, כדכתיב
37 ויהי האדם לנפש חיה ותרגם אונקלוס לרוח
38 ממלא.

39 יש בעולם הזה ד' סוגי נבראים – דומם, צומח,

40 חי ומדבר, וכן יש ד' "יסודות" שמהם מורכב כל נברא
41 ונברא – אש, רוח, מים ועפר.

42 ומבואר בספרי הקבלה שד' הסוגים דומם צומח
43 חי מדבר הם כנגד ד' היסודות אש רוח מים עפר.
44 כלומר, אע"פ שכל נברא מורכב מכל ד' היסודות
45 (כנ"ל), מכל מקום, עיקר מהותו של כל סוג מד' סוגים
46 אלו הוא מיסוד אחד מד' יסודות הנ"ל:

47 הדומם עיקרו מיסוד העפר; הצומח עיקרו מיסוד
48 המים, כי המים מצמיחים; הנפש והחיות של בעלי
49 חיים היא מבחינת יסוד ה"אש" (וזהו המקור לטבע
50 הגבורה והרתיחה שבהם); ונפשות בני אדם, סוג
51 המדבר, הן מבחינת יסוד ה"רוח", כלשון התרגום על
52 הפסוק "ויהי האדם לנפש חי" – "לרוח ממלא" (רוח מדברת).

53 [וזהו התוכן הפנימי של שריפת הקרבן באש המזבח:
54 החיות של הבהמה הגשמית היא מ"יסוד האש", ומטרת
55 הקרבן היא שה"אש" של הבהמה תהא נכללת באש
56 האלקית שעל גבי המזבח – וכפי שהולך ומבאר:]

57 וכשהיה יורד אש מן השמים היה נכלל אש שלמטה
58 באש שלמעלה.

59 – כידוע, מקורם ושרשם של כל הכוחות וכל
60 הנפשות של הברואים בעולם הזה הוא בעולמות
61 העליונים, ומשם הם "משתלשלים" ויורדים עד העולם
62 הזה. וכך גם בענין ד' היסודות אש רוח מים עפר,
63 ששורש היסודות הגשמיים הללו הוא מאש רוח מים
64 ועפר רוחניים כפי שהם בעולמות העליונים, ומשם הם
65 "משתלשלים" ויורדים עד שמתהווים מהם היסודות
66 הגשמיים שלפנינו.

67 וזהו ענין האש שירדה על גבי המזבח מן
68 השמים, היינו אש אלקית שהיא השורש של כל מיני
69 כוחות ה"אש" שבכל הברואים בעולם הזה (כולל
70 בהמות וחיות, שגם הם מיסוד האש כנ"ל) – אלא
71 שאש אלקית זו ירדה ונתלכשה באש גשמית.

72 ומטעם זה היתה הבהמה נשרפת באש הבאה
73 מלמעלה דוקא, להורות על "התכללות" האש שלמטה
74 (הבהמה) בשרשה, היא האש שלמעלה, היינו
75 "העלאת" הבהמה הגשמית (שמיסוד האש) לשרשה
76 ומקורה באלקות, בחינת "אש שלמעלה".

77 ובחינת אש שלמעלה גם כן הוא בחינת בחמה וחיה,
78 ושרשן במרכבה העליונה פני אריה פני שור כו'.

1 כשם שלמטה בעולם הזה יש בהמות וחיות
2 גשמיים, כך קיימות בעולמות עליונים "בהמות"
3 ו"חיות" ברוחניות, והם המלאכים הנקראים בשם
4 "בהמות" ו"חיות", ועד למקורם ושרשם במלאכים
5 היותר עליונים שבמרכבה העליונה (שגם הם נקראים
6 בשם "בהמות" ו"חיות"), כמ"ש בנבואת יחזקאל
7 שראה במרכבה העליונה ארבעה מלאכים ("חיות"),
8 ו"דמות פניהם פני אדם ופני אר" ... ופני שור... ופני
9 נשר".

10 וכשם שנפשות בעלי חיים הגשמיים הן מיסוד
11 האש (כנ"ל), כך גם המלאכים הנקראים "בהמות"
12 ו"חיות" הם בבחינת אש רוחנית [כי משרתיו אש
13 לוהט... וכתוב ומראיהם כגחלי אש בוערות כמראה
14 הלפידים];

15 ובחינת אש רוחנית זו (של המלאכים) היא היא
16 בחינת האש שלמעלה שירדה על גבי המזבח, שמקורה
17 ושרשה מפני שור ופני אר" שבמרכבה העליונה (שהם
18 גם כן בבחינת אש).

19 וזהו אריה דאכיל קרבנין בו'.

20 ובזה יובן הטעם למאמר רז"ל שהאש הבאה
21 מלמעלה (שאכלה את הקרבנות) היתה בדמות אר"י,
22 כמאמר הזהר "אר"י דאכיל קורבנין", כי שרשה
23 ומקורה של האש היא "מפני אר"י" שבמרכבה
24 העליונה.

25 [ועל פי ביאור זה בענין שריפת הקרבנות והתכללותם
26 באש שלמעלה – ימשיך לבאר ענין התפלה שכנגד קרבנות
27 תקנוה:]

28 ומשחרב בית המקדש תקנו אנשי כנסת הגדולה
29 התפלה, שיקריב כל אחד נפשו הבהמית להעלותה
30 ולקשרה בשרשה, שהיא גם כן מיסוד האש.
31 – בכל אדם מישראל יש שתי נפשות: הנפש
32 האלקית (הנשמה הקדושה) שהיא "חלק אלקה
33 ממצעל", והנפש הבהמית (המחי" את הגוף). והנה,
34 תכונתה וגדרה של הנפש הבהמית שבאדם היא מעין
35 נפש הבהמה (שלכן נקראת "נפש בהמית"), וגם היא
36 מיסוד האש, כמו נפשות הבהמות והחיות ממש.

37 וכשם שצריכים להעלות בהמה גשמית על גבי
38 המזבח כדי שתיכלל בשרשה ומקורה, כך צריך האדם
39 להעלות את נפשו הבהמית לשרשה.

40 אלא שבזמן שבית המקדש הי' קיים הדבר נפעל

41 על ידי הקרבת הקרבנות – כי הקרבת קרבן פעלה
42 שינוי רוחני באדם המביא את הקרבן, ועל ידי הקרבת
43 הבהמה הגשמית על גבי המזבח, גם הנפש הבהמית
44 של האדם המביא את הקרבן עלתה ונכללה בשרשה.
45 ואולם משחרב בית המקדש ובטלו הקרבנות, תקנו
46 אנשי כנסת הגדולה את התפלה במקום הקרבנות, כי
47 גם על ידי עבודת התפלה יכול האדם להעלות את
48 נפשו הבהמית ולגלות בה את הקשר שלה לשרשה
49 ומקורה.

50 [והולך ומבאר את ענין העלאת נפש הבהמית לשרשה
51 בפרטיות יותר:]

52 ומקור חוצבה ויסודתה בהררי קדש מרכבה
53 העליונה פני אריה פני שור בו'.

54 מקורה של הנפש הבהמית שבאדם (כמו נפשות
55 כל מין החי) הוא בעולם הקדושה ("הררי קודש"),
56 ושרשה הראשון הוא מ"פני שור" שבמרכבה העליונה,
57 כי ה"שור" הוא המלך שבבהמות, ולכן "פני שור"
58 שבמרכבה הוא השורש הראשון לכל הנפשות של מיני
59 הבהמות, כולל גם הנפש הבהמית שבאדם (וכן "פני
60 אר"י" – המלך שבחיות – הוא השורש לכל הנפשות
61 של החיות).

62 [והנה, המרכבה העליונה מורכבת ממלאכים עליונים
63 ש"כולם קדושים וכולם עושים באימה וביראה רצון
64 קונם", ואילו הנפש הבהמית שבאדם היא כח המתאווה
65 ונמשך אחרי תענוגי עולם הזה. ואם כן, נשאלת השאלה:
66 איך ניתן לומר שהנפש הבהמית מקורה ממרכבה
67 העליונה?]

68 על זה ממשך ומבאר:]

69 אלא שלאחר ירידת והשתלשלות והתלבשות בע'
70 שרים, שמרי האופנים, נמשך תענוגי העולם הזה
71 והכח המתאווה.

72 בחינת ה"אש" האלקית (שבשרשה היא "אש" של
73 מלאכים עליונים) יורדת ומשתלשלת ממקורה למטה
74 מטה עד לבחינת "שמרי האופנים".

75 [פירוש: אופנים הם המדריגה התחתונה
76 שבמלאכים, ו"שמרי האופנים" הם ה"פסולת" של
77 מדריגת האופנים].

78 ומשם יורדת ומתמצצמת למטה יותר, עד
79 שמתלבשת בע' שרים (הרוחניים), שהם הממונים על
80 שבעים אומות העולם, ובהתלבשות זאת מתעלם אור

1 הקדושה לגמרי, וכתוצאה מזה הנה מבחינת "אש"
2 דקדושה נעשית "אש" דלעומת-זה – הם תענוגי עולם
3 הזה וכן הכח המתאווה של הנפש הבהמית המתאווה
4 לתענוגים אלה.

5 **שהוא גם כן בחינת המימות האש.**

6 הכח המתאווה של הנפש הבהמית הוא בחינת
7 "אש", שהרי ענינו הוא החמימות לתענוגים גשמיים
8 ותאוות עולם הזה.

9 **וגם היצר הרע הוא אש זר דולק.**

10 ה"כח המתאווה" של הנפש הבהמית אינו רע בעצם
11 מהותו, שהרי "יכול להיות כח המתאווה לטוב כמו
12 שהוא עכשיו מתאווה לרע" ומטעם זה אפשר להפוך
13 את הנפש הבהמית לטוב, עד שתבא לידי אהבת ה',
14 כי במהותה אינה רע.

15 אך בנוסף לעצם "כח המתאווה" של הנפש
16 הבהמית יש בה גם "יצר הרע", והוא ה"משיכה"
17 וה"נטי" לדברים רעים, והוא ה"צורה הרעה" שה"כח
18 המתאווה מתלבש" בה (ואת היצר הרע חייבים להעביר
19 מן העולם).

20 – וגם היצר הרע הוא בחינת אש, "אש זרה"
21 דקליפה, שבווער כתנור בהתלהבות לדברים רעים.

22 **וצריך להעלות נפש הבהמית לשרשה, בחינת אש**
23 **שלמעלה, ולהתכלל בבחינת מרכבה העליונה,**
24 **בחינת אש אוכלת אש, לבלות ולשרוף כח**
25 **המתאווה והאש שלמטה בתענוגות בני אדם בעולם**
26 **הזה, שלא ילך בהם אלא בקרירות.**

27 וזוהי המטרה של עבודת התפלה – "להעלות" את
28 הנפש הבהמית לשרשה ומקורה ב"מרכבה העליונה"
29 (על דרך הקרבנות שמעלים בהמה גשמית לשרשה),
30 על ידי שמגלה את מהותה האמיתית של הנפש
31 הבהמית כפי שהיא בשרשה, ששם היא בבחינת "אש"
32 דקדושה" ורצונה לידבק בה' ברשפי אש אהבה, וכך

33 תגיע הנפש הבהמית לידי אהבת ה' מעין אהבת ה' של
34 המלאכים.

35 וזוהי בחינת "אש שלמעלה" בנפש האדם – שהיא
36 רשפי אש האהבה לה' (משורש הנפש הבהמית)
37 המתעוררת באדם בשעת התפלה ושורפת ומבטלת את
38 האש הזרה דקליפה, באופן של "אש אוכלת אש",
39 שלא לילך אחר תענוגי עולם הזה בחמימות של אש.

40 ואע"פ שכל זמן היות הנשמה בגוף מוכרח האדם
41 לעסוק בצרכי הגוף, מכל מקום, התעסקות זו צריכה
42 להיות בקרירות, היינו בלי תאוה וללא חמימות
43 והתלהבות, "כי אפשר לעולם שיתקיים עשיית דברים
44 המותרים בלא לב גם כן", וזהו מה שכתוב "יגיע כפך
45 כי תאכל, כלומר ש[רק] הכפיים יגיעו, או הרגליים
46 ושאר אברים החיצונים, בלא לב".

47 **ולחפך מהיפך להיפך, להיות כח המתאווה ברשפי**
48 **אש שלהבת לדבקה באלהים חיים.**

49 לא די לאדם לבלות ולבטל את האש זרה של נפשו
50 הבהמית לתענוגי עולם הזה – אלא עליו להפוך את
51 ה"אש" של הכח המתאווה שלו לאש דקדושה, היינו
52 שתמורת החמימות לעניני עולם הזה, תתלהט נפשו
53 הבהמית ב"רשפי אש שלהבת לדבקה באלקים חיים",
54 וכך יהי' כח האש שבה מוקדש רק לעניני קדושה
55 ועבודת השם.

56 [לפי האמור מובן כיצד ענין זה ששעת התפלה היא
57 שעת מלחמה, עולה בקנה אחד עם מאמר רז"ל תפלות
58 כנגד קרבנות תקנום – כי כל תקנת התפלה ותכליתה
59 ומטרתה היא המלחמה עם הנפש הבהמית להכניעה
60 ולבטל את התאוות שלה לעולם הזה ולהעלותה (כקרבן)
61 למקורה באש שלמעלה. ובמלים פשוטות, שבעת התפלה
62 יתעורר האדם ברשפי אש אהבה להקב"ה ה"שורפת" את
63 האש הזרה דנפש הבהמית].

ד"ה כי תצא פרק א

ב.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא דובער – אדמו"ר האמצעי

שערי אורה

5 ונקרא חיצוניות העולמות ונשמות שרשם בפנימיות
6 העולמות שהוא בסוכ"ע בכלל והוא בשם הוי' דאצי' שנק'
7 נר הוי' שזהו ג"כ ענין הפרש הנ"ל בב' מיני מס"נ ביח"ע
8 ויח"ת כל א' למקור חוצבו שביטול והתכללות נר ה'

1 (יז) והנה מ"ש משובח ומפואר בלשון חסידי ועבדיו הן
2 נשמות שנקרא' חסידי ומלאכים שנק' עבדיו
3 ושרש ענין ההפרש ביניהם ידוע שהמלאכים שרש' בדבור
4 העליון כמ"ש וברוח פיו כל צבאם והוא בבחי' ממלא כ"ע

שיעור ומספר מטעם זה עצמו וד"ל אך הנה כ"ז בעליות
העולמות בפנימית וחיצוניות שהן הילוך הנשמות בעילוי
ועליות המלאכים בשירה כמו שרפים ואופנים דבי"ע
שאומרים קדוש ובורך עד צבא השמים דגלגלי' דעשיה
שכולם משתחווים באימה ומקבלים עליהם עמ"ש כו' אבל
למטה יותר והוא באחורי המסך המבדיל שבין כל עולם
שנק' נגה ששם האור האלקי יורד בסתר המדריגות
בתכלית הצמצום והפירוד כו' שמשם מקור חוצב הנפש
החומריות שמלא תאות רעות כו' איך יוכל להיות בו
ביטול לאין האלקי כמו ביטול והתכללות אמיתית דנשמות
ומלאכים כנ"ל מאחר שהנפש הזאת היא חומרי' ובאה
בבחי' הפירוד הרי החשך מחומר הגסות שבה יסתיר אור
האלקי לגמרי לבלתי תעלה אלא תרד למטה כבהמה
וכמ"ש רוח בני האדם העולה היא כו' ורוח הבהמה כו'
(ובאמת לולי המסך המבדיל שנקרא בלשון הגמרא אחורי
הפרגוד היה כח אור האלקי מאיר גם בגסות דק"נ כמו
שלפרקים יאיר בע' שרים ומתבטלים כמו הבו לה' כו'
ייראו מה' כל הארץ וכמו באדם בעתים שונים יפול גם
בלבו החומרי הרהור תשובה ונשבר ונכנע באמת לאמיתו
כו'):

שער החנוכה

דנשמה הולך ועולה עד מהו"ע ממש וע"כ נק' הנשמה
מהלך וכמ"ש ונתתי לך מהלכים בין העומדים כו'
שמהלכת בעילוי אחר עילוי מג"ע לג"ע עד עצמות התענוג
שבמהו"ע ממש לאישתאבא בגופא דמלכא ממש אבל
המלאכים אינם עולים בביטולם רק למקורם במל' דבי"ע
שהוא רוח פיו ית' שנק' חיצוניות ולא יעלו בפנימי' דשם
הויה כלל ולכך נק' עומדים לפי ערך מדריגתם בשרש
מקור חוצבם לא ילכו למדריגה עליונה משרשם כי מ"ש
היש מספר לגודויו היינו בסדר עליות המלאכים מעולם
לעולם כמ"ש ומלאכי אלקים עולים כו' אבל הכל הוא רק
בבחי' ממלא כו' אבל באמת גם בעליות המלאכים אין קץ
ושיעור כלל כמו בהילוך דנשמות שאע"פ שנק' עומדים
מצד שרשם באותיות הדבור העליון כנ"ל אבל גם בדבור
ה' שמחיה כל העולמות יש בזה ג"כ בחי' א"ס ממש שכמו
שאין לו שיעור למעלה כך אין סוף להתפשטותו למטה
כו' וז"ש בס"י צא וחשוב כו' וראיה מחידוש מע"ב בכל
יום בלי הפסק כלל וזהו שאמר משובח ומפואר בלשון
חסידיו שהן הנשמות בעילוי אחר עילוי בעצמות כנ"ל
שהוא בפנימית דסובב כנ"ל וגם בעבדיו שהן המלאכים
דבי"ע בחיצוניות העולמות ג"כ משובח ומפואר בלי

ג.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא מנחם מענדל – אדמו"ר הצמח צדק

דרך מצותיך

מלכי קדם, ולכן הם חייבים להאמין בבורא ית' (היא
המצוה כ"ה שנת"ל) אבל השפע הבא להם הוא מבחי'
האחוריים שהוא נשמת הממונים שלהם ולהיות שמשם
יוצאות נשמתם לכן מותרים להכנע להם עכ"ל, וענין
כניעתם להם הוא הנק' שיתוף והוא היפוך מצות האחדות
וכמ"ש הרמב"ם בפ"א מה' ע"ז (הובא במצות מילה
יעו"ש) שזה הי' טעות אנוש ודורו שבימיו הוחל לקרוא
בשם ע"ז ר"ל ענין השיתוף שמאמינים בבורא ית' אלא
שאומרים שראוי לחלוק כבוד ג"כ למשמשיו כשמש וכירח
וכוכבים וכיוצא ומה נמשכים אח"כ לעבוד ע"ז גמורה
ולשכוח על ה' ח"ו כמ"ש כחשו בה' כו' (ירמי' ה' י"ב)
אבל אנחנו בית ישראל עליהם הכתוב אומר כי חלק ה'
עמו (דברים ל"ב ט') ומצווים במצות היחוד לידע האמת
כי הוא אחד וזולתו אין עוד וכל הנמצאים ממנו כמלאכים
וכוכבים וגלגלים ויסודות כולם ממונים על פעולותיהם אין
להם שלטון בעצמם ח"ו: ולהבין זה, הנה נקדים מאמר
הזהר המובא במצות האמנת אלהות רפ"א והוא בוארא
דכ"ה ע"א כיון דידעו פקודא דא בארע כלל (ר"ל מצות
האמנת אלהות שנת') כו' כדין אוליף לון בארע פרט כו'

מצות אחדות השם: שנאמר שמע ישראל ה' אלקינו ה'
אחד (דברים ו' ד'). וז"ל הרמב"ם בס' המצות,
מצוה ב' היא הציווי שצונו בהאמנת היחוד והוא שנאמין
שפועל המציאות וסבתו הראשונה אחד והוא אמרו יתעלה
שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד וברוב המדרשות תמצאם
אומרים על מנת ליחד את שמי על מנת ליחדני ורבים
כאלה, רוצים בזה המאמר אנחנו אמנם הוציאנו מעבדות
ועשה עמנו מה שעשה מן החסדים והטובות על תנאי
האמנת היחוד כי אנחנו מחוייבים בזה, והרבה מה שיאמרו
מצות יחוד ויקראו ג"כ זאת המצוה מלכות שמים כי הם
אומרים כדי לקבל עליו מלכות שמים ר"ל ההודאה ביחוד
והאמנתו עכ"ל. והמובן מדבריו שמצוה זו מיוחדת אלינו
דוקא משא"כ בני נח אינן מוזהרים על השיתוף וכ"כ
הרמ"א בא"ח סי' קנ"ו וכבר הקשה הרמ"ז פ' האזינו
בפסוק אשר חלק ה' כו' לכל העמים (דברים ד' י"ט) למה
לא מנעם ה' מזה ותי' במש"ש הזהר דאתיהבו לרברבן
הם הע' שרים שהרי כל הסט"א עיקרה בעולם העשי', וכל
נפשות העכו"ם מושפעות משם ומושרשות שם ואין שם
אלא ההוא נהירו דקיק מאור הקדושה שניתן שם מימי

1 כי הוי' הוא האלקים דא בארץ פרט במלה דא כמה רזין
 2 וסתרינ אית בי' (הוא מצות היחוד) ודא וההוא דקדמיתא
 3 כולא מלה חדא כו' ורזא דא אני ראשון ואני אחרון (ישעי'
 4 מ"ד ו') אני ראשון בכלל ואני אחרון בפרט, וכדברים
 5 האלה כתוב עוד בפי' תרומה (קס"א) במאמר שהובא ג"כ
 6 במצוה הנ"ל פי"א כד נפקו ישראל ממצרים לא הוו ידעי
 7 ברזא דמהימנותא כלום וכד אתא משה אוליף לון דאית
 8 אלהא עילאה בעלמא, לבתר אמר להו כי ה' הוא האלקים
 9 אי תימא מלה זעירא היא למנדע הא כתיב וידעת היום
 10 והשבות אל לבבך כי ה' הוא האלקים בשמים ממעל ועל
 11 הארץ מתחת אין עוד (דברים ד' ל"ט) הכא תליא כל רזא
 12 דמהימנותא, למנדע רזא דכל רזין מגו דא למנדע סתימו
 13 רזא דכל סתימין הוי' אלקים שם מלא וכולא חד וכו' ומאן
 14 איהו ה' אחד ושמו אחד, ה' אחד שמע ישראל ה' אלקינו
 15 ה' אחד דא איהו יחודא חד, ושמו אחד בשכמל"ו דא איהו
 16 יחודא אחרא למהוי שמי' חד, ורזא דא ה' הוא האלקים דא
 17 כתי' כד אינון ביחודא חדא, ואי תימא כו' עד כולא חד
 18 יעו"ש כי קצרנו, וכ"כ עוד בהקדמת זהר בראשית די"ב
 19 ע"א הובא ג"כ במצוה הנ"ל רפ"א פקודא תליתאה למנדע
 20 דאית אלהא ברברא ושלטיא בעלמא (היא מצות האמנת
 21 אלהות שנת') פקודא רביעאה למנדע דה' הוא האלקים
 22 כד"א וידעת היום וכו' ולאתכללא שמא דאלקים בשמא
 23 דה' למנדע דאינון חד ולית בהון פקודא עכ"ל. והמובן
 24 ממאמרי הזהר אלו שמצות היחוד היא לידע ששם הוי' הוא
 25 א' עם שם אלהים וכידוע ג"כ בספרי המקובלים ענין
 26 שילוב הוי' באד' או אד' בהוי' שהם קרוב לענין זה כי שם
 27 אד' הוא במדרגה א' עם שם אלקים, והענין כי המובן
 28 לכאורה מל' הרמב"ם בביאור מצוה זו שהיא האמונה
 29 שהוא ית' אחד ואינו מורכב משום כחניות ח"ו וכ"מ ממ"ש
 30 בחיבורו הגדול פ"א מהלכות יסודי התורה הלכה ד' אלוה
 31 זה אחד הוא וכו' ולא אחד כגוף שהוא נחלק למחלקות
 32 ולקצוות אלא ייחוד שאין ייחוד אחר כמותו בעולם עכ"ל,
 33 ובאמת זה נכלל במצוה האמנת אלהות לפי מה שביארנו
 34 וכמ"ש ברא"מ שגם הרמב"ם כוונתו כן ר"ל כי להאומרים
 35 שמצות האמנת אלהות היא על שאלוה ית' נמצא לבד א"כ
 36 יתכן שמצוה זו דיחוד הוא שה' ית' אחד בעצמותו ואינו
 37 כשאר כל הנמצאים שהם מורכבים מחומר וצורה עכ"פ
 38 אבל לפי משנ"ת שעל מציאות האל לא יתכן ל' אמונה כי
 39 נראה בעליל א"כ ציווי ההאמנה שבמצוה הנ"ל היא על
 40 היות מציאותו ית' מרום ונשגב למעלה מעלה מההשגה
 41 והחכמה כמ"ש באריכות וא"כ בכלל זה שהוא ית' פשוט
 42 בתכלית הפשיטות אחר שאינו בערך כל הכחות השכליים
 43 שיתכן לומר הרכבה או בלתי הרכבה כי אינו מערך זה
 44 וכמשנ"ת שם פ"ג בביאור עיקר הב' יעו"ש וא"כ לא יתכן
 45 לומר מצות היחוד ע"ז כי כבר נכלל ענין זה במצות
 46 האמונה הנ"ל ולזאת כוונת הזהר"ק שמצות היחוד היא

47 יחוד הוי' ואלקים והנה הבנת ענין זה ומה שכיוונו בזה
 48 עמוק עמוק הוא ויש בו כמה פנים ופנים לפנים וכל חד
 49 מבין לפום שיעורא דילי' ואנחנו נבאר זה ע"פ הפנים
 50 העמוקים שלימדנו מיסוד הבעש"ט והה"מ נ"ע אשר אליו
 51 נגלו האלהים כידוע, רק שמתחלה צריך לבאר הפנים
 52 הנגלים בזה והוא שכוונת הזהר ע"פ פשוט וכ"ה כוונת
 53 הרמב"ם שהגם שכבר ידענו שה' ית' אחד בעצמותו פשוט
 54 בתכלית הפשיטות ממצוה שנת' בהאמנת אלהות, באה
 55 מצות היחוד לידע שאין עוד אלוה ח"ו ואין לשום א'
 56 מהנמצאים שום שלטון ח"ו וזולתו כי כולם פועלים ברצונו
 57 ובמצותו ובכח שהוא ית' מאיר ושופע להם נמצא שהוא
 58 אלוה אחד ואין עוד, [לאפוקי ממ"ש המין מפלגך ולעילא
 59 דהורמיז כו' סנהדרין דל"ט ע"א כמ"ש בלק"ת בד"ה
 60 ששים המה מלכות כו' ולהוציא מזה באה המצוה הזו],
 61 ואמנם הזהר ביארו זה בענין עמוק יותר והוא יחוד שני
 62 השמות הוי' אלקים ר"ל כי שם אלקים בגימ' הטבע והוא
 63 ההארה המאירה בבחי' העלם להחיות עולמות הנפרדים
 64 שהיא מיוחדת ממש עם שם הוי' הוא ש' העצם שלמעלה
 65 מעלה מהטבע וז"ס אני ראשון ואני אחרון, וביאור הענין
 66 הוא ענין מ"ש בזהר דקודב"ה איהו סובב כולא עלמין
 67 וממלא כל עלמין, ופי' בלק"א ח"א פרק מ"ח שאין פי'
 68 שסובב מלמעלה כעניגול כי אינו בגדר מקום ח"ו אלא ר"ל
 69 שמאיר בבחי' העלם ואינו בבחי' גילוי ובחי' ממלא הוא
 70 החיות שהוא ית' מאיר בבחי' גילוי וכמו שבחי' שכל
 71 שבמדבר הוא בבחי' העלם ומקיף בחי' והחיות בו בגילוי
 72 וע"ז אומר אני ראשון בחי' סוכ"ע ואני אחרון בחי' ממכ"ע
 73 ר"ל שגם החיות המאיר ממנו ית' בבחי' גילוי ע"י
 74 צמצומים הנק' ממכ"ע עכ"ז אינה בבחי' נפרד בפ"ע ח"ו
 75 אלא הוא אלקות והסובב הוא הממלא, והנה מתחלה יש
 76 להקדים ענין הסובב מהו כי אע"פ שהוא בבחי' העלם
 77 ומקיף באמת הוא המחי' את הנמצאי' ע"י הקפה זאת
 78 ביותר מבחי' החיות שמגיע אליהם מן ההארה הנק' או"פ
 79 וממכ"ע, כי ענין הסובב היינו העניגול הגדול שלמעלה מן
 80 החלל והקו וחוט שבתוכו והוא בחי' א"ס ממש ונעלה
 81 מעלה מעלה מהרשימו שבתוך החלל והקו וחוט שבו הנק'
 82 ממכ"ע, וביאור ענין א"ס היינו ע"ד שנת' במצות האמנת
 83 האלהות פ"ג שאינו ממהות חכמה כלל וכ"ש שמובדל
 84 בערך ממהות שאר הספירות ובאמת שהי' יכול להוות
 85 ריבוא רבבות ספי' שונות זמ"ז ולא י' אלו בלבד והי'
 86 מהותים אחרים שלא מעין חכמה וחסד וכו' ומה שנתהוו
 87 ממנו י' בלבד זהו לפי שהחיות המגיע להספירות מעצמות
 88 אורו ית' הבע"ג אינו בדרך גילוי והתלבשות שתהי'
 89 הארתו ית' נתפסת בתוכיותם בגילוי כשפע העילה
 90 שמושגת להעלול, כי אילו הי' כן באמת לא היו הספי' כלל
 91 מוגדרים ומיוחדים בדבר כמו שאתה אומר ספי' החכמה
 92 שאתה נותן לה גדר שהוא מהות שכל ונבדל ממהות חסד

בשוה כי אע"פ שבהתהוותם נתהוו על הסדר תחלה אצי' ואח"כ בריאה ואח"כ יצי' ועשי' וכמי שאמר שמים נבראו תחלה (חגיגה י"ב א') אבל בעלות הרצון והמחשבה הקדומה הנ"ל הרי כולם עלו במחשבה כא' מבלי קדימה ואיחור זל"ז וכמי שאמר קורא אני אליהם יעמדו יחדיו (ישעי' מ"ח י"ג) כי המחשבה תופסת דברים הרבה כא' משא"כ ביציאתם אל הגילוי ע"י הדיבור שהוא בחי' ממכ"ע יוצאים כסדר המדריגות זא"ז כי בדיבור שמדבר איזו ענין שיש בו חלקים שונים בהכרח שיהי' לזה קדימה ע"ז כפי מעלתו, ועוד יש בפי' בשוה והוא העיקר, שאין לשום נמצא תוספת או מגרעת על חבירו גם בכמות ואיכות הארת הסובב עליו אלא לכולם בשוה ממש, ומה שהנמצאים חלוקים זה מזה וגבוהים זע"ז לאין שיעור כיתרון האצי' על הדומם הגשמי אשר רבו מלספר ולמנות המרחק זהו מחמת שינויי קבלתם מן ההארה דממכ"ע, אבל אור הסובב הוא בשוה לכולן לאצי' ועשי' כאחד ממש כי בעבור היותו מקיף ואינו נתפס ומושג למקבל כנ"ל בענין הרצון שאילו הי' מאיר בגילוי גם האצי' לא יגבילונו וכיון שמאיר ומחי' ע"י הקפה א"כ גם לעשי' יכול להאיר כן והוא ענין הרצון שרוצה בהתהוותם שרצון והארה זו הוא בשוה לכולן ומקיפתן כאחד, וז"ש דהע"ה למה יאמרו הגוים איה נא אלהיהם (תלים קט"ו ב') שהוא בבחי' איה שאינו מושג לנו כי על השמים כבודו של מקום ובאמת הרי כל אשר חפץ ה' עשה שהרצון הפשוט מאיר בעשי' ממש כבאצילות וכ"כ ה' מלך גאות לבש כו' אף תכון תבל בל תמוט (תלים צ"ג א') כי בחי' רצון הנ"ל סיבתו הוא מדת המלוכה וההתנשאות אנה אמלוך להיות ביטול היש שמחמת זה רצה בהתהוות העולם להיות תבל בל תמוט שיהי' התהוות העשי' גשמיות מן הרצון שרוצה ית' בו:

מצות אחדות ה'

ואין אל הש"י גדר כלל כי הוא סובל הכל להיותו הוי' פשוטה, אלא סיבת התהוותם בגדר מיוחד זהו לפי שהארת החיות המגיע להם מעצמיות אורו אינה מתגלית בהם כ"א מקיף עליהם ממעל, ור"ל שהאור והחיות הוא א"ס והוי' פשוטה ואעפ"כ הם חיים ממנו חיי הגבול (ר"ל לגבי אורו הפשוט נק' גבול ע"ש הגבלתם בגדר מיוחד) וזה נק' מקיף, והוא שענין החיות הזה המקיף נק' רצון העליון ופי' רצון הכללי הנק' בזה רעוא דרעוין ונק' ג"כ מחשבה הקדומה דהיינו מה שעלה במחשבה לפניו לברוא כל הנמצאים דאבי"ע והסכים לזה, שמחשבה והסכמה זו הם נק' רצון שרוצה בהתהוותם ומזה גופא הם מתהווים כי הרי הוא ית' כל יכול ורצונו שרוצה בהתהוות איה דבר יש בו היכולת הזה להיות ממנו התהוות הדבר וכמ"ש כי לא מחשבותי מחשבותיכם וגו' (ישעי' נ"ה ח') (עמש"ש פי"א בשם הרמ"ק) וז"ש ג"כ כל אשר חפץ ה' עשה (תלים קל"ה ו') חפץ דייקא מיד נעשה כן, אמנם אעפ"כ מובן שהרצון שבעה"ר ית' רוצה בקיום הנמצאים אינו ענין גילוי בפנימיותם שיהיו משיגים מהות הרצון רק שהוא המשכה להיות רצויים לפניו ולפיכך אף שזה שהם רצויים לפניו הוא מספיק להתהוותם ממש מאין ליש, אבל עכ"ז אינן בערך עצם הרצון שאע"פ שהוא א"ס ממש כי ז"ס רצון הפשוט אעפ"כ יוכלו הם להיות מוגבלים במציאותם שהרי הרצון בהרצוי אינו גילוי בפנימיותו כענין עילה ועלול, וזהו הנק' מקיף שהוא מחי' ממש אלא שאינו מתגלה כנ"ל ולפיכך קרא בלק"א (פנ"א) לענין זה בשם הארה כי משל הארת השמש מכוונת לזה שמאירה את הזכוכית עד"מ אעפ"כ אינה מתגלית בתוכיותה להיות מהות הזכוכית כמהות הארת השמש כו' ונגד הארה זו נאמר השוה ומשוה קטן וגדול וכמ"ש בע"ח שמקיף לכל הארבע עולמות

ד.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שמואל – אדמו"ר מוהר"ש

תורת שמואל – תרל"ב

אמות ומ"מ הגביהו להיות המקוה ק"ג אמה, אלא מוכרחים אנו לאמר שבלתי אפשר להגביה את המי' למעלה מגובה מקור מוצאם מן הארץ, וה"ז משל להבין שבחוק הנבראי' הוא שהנברא א"י לעלות ע"י עבודתו יותר ממקור חוצבו כו', ונמצא כי עבודת האבות אם כי עשו קיום המצות בהכנתם במס"ע הרי הגיעו לשורש נשמתם לבד. והגם כי האבות היו נשמות דאצי' אמנם נת' בסש"ב באג"ה סי' ק' שגם נשמות דאצי' הרי הם נפרדי' מהקן. אמנם ע"י מ"ת שניתנו התומ"צ שרומזי' לבחי' אדם שהם רמ"ח איברי' ושס"ה גידי', שהתורה בכלל נק' בש' אדם כמ"ש זאת

אך הנה נודע שעבודת הנברא הגם שהיא בהכנה רבה במס"ע עצומה מ"מ אינה יכולה להגיע למעלה משורש מדריגתו מצ"ע ממקור חוצבו. והמופת לזה הוא ממה שארז"ל ש"מ מעיין עין עיטם גבוה מקרקע העזרה ק"ג אמה ושליש שהרי המקוה של כה"ג הי' ע"ג הפתח, שהפתח הי' גבוה ק' אמה, ושיעור גובה המקוה היא ג' אמות, ונמצא צ"ל שמעיין עין עיטם הי' גבוה מקרקע העזרה ק"ג אמה, ואם נא' שיכולי' להגביה המעיין גבוה יותר מגובה מקור חוצבו מהו הראי' שמעיין עין עיטם הי' גבוה כו' כ"ג אמה, הי' יכול להיות שלא הי' גבוה רק עשר

1 התורה אדם והמצות רמ"ח מ"ע הם בחי' רמ"ח איברין
2 דמלכא ושס"ה ל"ת הם שס"ה גידי', וע"ז ארז"ל ע"פ
3 ועשיתם אותם מעלה אני עליכם כאילו עשאוני, שע"י
4 עשיית הכלי' דרמ"ח איברי' נמשך האור בהם, ובמ"א נת'
5 שהתורה היא האור, ובמ"א נת' על התורה שהיא בחי'
6 הילוך הדם שבכל הגידי' והאיברי', והע"ס הם דבוקי' אל
7 הקו, ונמצא כי ע"י מ"ת נמשך בחי' היותר גבוה ונעלה
8 ממה שקיימו האבות התורה כו'. וזהו שארז"ל במד"ר
9 שה"ש כל המצות שעשו האבות ריחות היו אבל אנו שמן
10 תורק שמך פי' ריחות שהריח אינו עצם הדבר שהרי
11 כשמריחי' הרבה מכלי א' מליאה ריח טוב לא יחסר כלל מן
12 המשקה המוציא הריח, ואם הריח הי' עצם הדבר הי' נחסר
13 מעט מעט ע"י שמריחי' בו, ומאחר שלא נחסר ה"ז הוראה
14 שאין בריח מעצם הדבר כלל כ"א הארה מועטת אשר יוצא
15 מעצם הדבר עד שאינו נחסר כלל, וזהו המשל שכל המצות
16 שעשו לפניך האבות ריחות היו פי' ריח שאינו עצם הדבר
17 כ"א ריח הוא בחי' הארה לבד והיינו שהגיעו ע"ז לשורש
18 נשמתם, אם כי זהו מאצי' אבל הוא רק הארה להיות כי
19 נפרדו מהקו, אבל אנו שמן תורק שמך דבר שמריקי' מכלי
20 אל כלי, והיינו עצם הדבר כמו שהוא ולא הארתו לבד.
21 וא"כ לפ"ז צ"ל מהו השבח שאמר במד"ר אם עשיתם

22 כך הרי אתם בנים של אברהם שנמשל לאפר מאחר שע"י
23 התורה הרי זכינו לבחי' היותר גבוה ונעלה כו' וכשאומר
24 הרי אתם בנים של אברהם ה"ז ירידה ממעלת ישראל ע"י
25 קבלת התורה. אך הענין הוא דהנה מבואר במ"א שורש
26 ההפרש בין מלמעלמ"ט למלמטלמ"ע, שמלמטלמ"ע כתי'
27 מי יעלה בהר ה' נקי כפים ובר לבב כו' שחשיב שם הרבה
28 דברי' עד כי יוכל לבוא לעלות בבחי' הר ה', אבל
29 מלמעלמ"ט לא יש מונע כלל, וכמשל שני' שעומדי' זה
30 בגובה ההר וזה בעמק שיש שני אופנים באופן יחודם כו'
31 כמ"ש במ"א באורך שירידת העליון הוא בנקל יותר הרבה
32 כו', ולכן במ"ת כתי' וירד ה' על הר סיני הגם כי העולם
33 לא נזדכך עדיין כלל, ונמצא כי יש מעלה בקיום תומ"צ
34 שקיימו האבות על קיום המצות שלנו שהרי הם פעלו זה
35 ע"י אתעדל"ת שלהם בהכנה במס"נ, משא"כ קיום המצות
36 שאנו מקיימי' הנה מקיימי' המצות גם ע"פ כוונה
37 הפשוטה, עד"מ בהנחת תפילין צריך לכוין לשעבד הלב
38 והמוח, אבל אם מניח תפילין רק שידוע שצריך להניח
39 טלית ותפילין ולהתפלל בהם, ועצם ענין התפלה היא
40 כמ"ש ויפתוהו בפיהם ובלשונם יזכו לו ולבם לא נכון
41 עמו (תילים ע"ח ל"ו ל"ז), וכן קיום המצות הוא כמ"ש
42 ותהי יראתם אותי מצות אנשי' מלומדה.

ד"ה זכור את אשר עשה לך עמלק

ש"פ ויקרא פ' זכור, תרל"ב

ה.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שלום דובער - אדמו"ר מוהרש"ב

קונטרס החלצו

18 שלמטה. ולמעלה יש עוד ריבוי יותר, כמו במלאכים
19 עליונים שהן בחינת ריבוי עד אין שיעור כו' וחלוקים זה
20 מזה במעלת ומדריגת הרוחניות שלהם. דבמלאכים בלתי
21 החילוק במדריגתן אינו שייך בהם התחלקות כו'. דבנבראים
22 שלמטה הגוף שלהם שנתפס בגדר מקום הוא המחלקם,
23 אבל במלאכים שהגוף שלהם אינו בגדר מקום ממש, ואם
24 כן מי הוא המחלקם להיות שנים כו'. אלא שההתחלקות
25 במדריגות הרוחניות שלהם זהו המחלקם כו'. (ויש לומר
26 דבחינת מקום יש גם בעולמות עליונים הרוחניים וכידוע
27 דשרש ומקור המקום הוא בחינת מלכות דאצילות, ואם כן
28 יש בחינת מקום בעולמות ביי"ע. וכשם שהמקום דלמטה
29 נתפס בגדר הגבול לפי אופן הגבול דעשיה הגשמיות שהוא
30 גבול ממש, כמו כן המקום שלמעלה כמו בעולם היצירה
31 נתפס גם כן בגדר גבול לפי אופן הגבול דיצירה כו'. ואם כן
32 גופות המלאכים הגם שהם מיסודות הדקים שהן אש ורוח,
33 ומה גם בחינת אש ורוח דיצירה מכל מקום הרי הוא נתפס
34 בגדר מקום דשם כו'. (כי גם אש ורוח נתפס למטה בגדר

1 **ולהבין** ביאור הדברים הנ"ל איך שקליפת מדין הוא
2 ההיפך והמנגד לשם ה', צריך להבין תחלה ענין
3 האחדות דשם הוי'. דהנה ידוע ההפרש בין שם הוי' לשם
4 אלקים. דשם אלקים הוא מקור ההתחלקות ולכן נאמר בשם
5 אלקים לשון רבים כמו אלקים קדושים הוא אשר נגלו אליו
6 האלקים, ולכאורה מה שייך באלקות רבים ח"ו. אך הענין
7 הוא דאלקים הוא בחינת הכח והחיות אלקי שנמשך
8 בנבראים להוותם ולהחיותם כו', ויש ריבוי כחות אלקיים
9 המהווה ומחיה ריבוי הנבראים כו'. וכמו שאנו רואים למטה
10 בנבראים שיש בהם ריבוי ההתחלקות מאד וכמו שנאמר מה
11 רבו מעשיך הוי' שיש ריבוי מיני נבראים. ובדרך כלל נחלק
12 לד' מינים דומם צומח חי מדבר ובדרך פרט יש בכל אחד
13 ריבוי פרטים, שיש כמה מיני דומם מן אבנים פשוטים עד
14 אבנים טובים המאירים, וכן יש ריבוי מיני צומח עשבים
15 ודשאים ותבואות ופירות וריבוי מינים במין הבעל-חי, וכן
16 במין המדבר יש ריבוי פרטים מאד שכל אחד ואחד חלוק
17 זה מזה וכמאמר אין דיעותיהן שוות כו', וכל זה בנבראים

18 בחינת עולם הדיבור ולכן נקרא עיר אלוקינו כו', כידוע
19 ומבואר במקום אחר. וריבוי הצירופים דאיות הדיבור
20 דשם אלקים הם המה ריבוי הכחות האלקים המהווים
21 ומחיים ריבוי הנבראים שהם מחולקים זה מזה מצד
22 התחלקות החיות שהם הצירופים שכל אחד מהווה
23 מצירוף וחיות מיוחד כו'. והנה כל זה בשם אלקים, אבל
24 בשם הוי' כתיב הוי' אחד, שלמעלה מבחינת התחלקות.
25 דדוקא בשם אלקים שהוא המקור המהווה את הנבראים
26 בפועל וכמו שנאמר בראשית ברא אלקים שהוא בחינת כח
27 הפועל בנפעל שייך שם בחינת התחלקות הצירופים להוות
28 ולהחיות כו'. אבל שם הוי' שאינו בגדר מקור לעולמות,
29 וכידוע דמשם הוי' לא היה אפשר להיות התהוות הנבראים
30 בפועל כי אם על ידי שם אלקים דוקא, ולזאת שם הוי' הוא
31 למעלה מבחינת התחלקות והוא בחינת הוי' אחד כו'.
32 קיצור. בנבראים דלמטה וכל שכן דלמעלה ריבוי
33 ההתחלקות, מצד מקומם ומצד מדרגתם, נמשך
34 משם אלקים. שם הוי' למעלה מהתחלקות.

שמחת תורה ופרשת נח רנ"ט

1 מקום, כי הרוח יש לו שטח. וכמו כן האש נתפס במקום,
2 וכמו הברק שנראה האש בשטח מקום כו', וכן גם האש
3 היסודי היינו גלגל האש הוא בגדר מקום כו') ואם כן יש
4 לומר דגופם מחלקם כו' ומכל מקום זאת ודאי שהם
5 מחולקים מצד מעלת ומדרגת רוחניותם כו'). וכמו כן
6 בנבראים שלמטה דלבד זאת שהן מחולקים בגופים
7 מחולקים הרי הם מחולקים מצד החיות שבהם שכל אחד
8 ואחד יש חיות מיוחד מזולתו. וזהו ענין חילוקי הקריאות
9 שמות שיש לכל אחד ואחד שם מיוחד. (וגם בבעלי חיים
10 אף גם במין אחד בפרטי הנמצאים שבו כמו במין האריה או
11 השור כו', ודאי יש לכל אחד ואחד צירוף מיוחד המחיה
12 אותו כו'). וידוע דהשם הוא החיות, והיינו שהצירופי
13 אותיות השם הם המחיים את הנברא ההוא כו'. ומשום זה
14 ידע אדם הראשון לקרוא שמות לכל הבהמה והחי כו', שזהו
15 מפני שידע שרש ומקור חיותם שהם הצירופי אותיות
16 המחיים אותו כו' וכמו שכתוב במקום אחר. והצירופים
17 האלה הם הנמשכים משם אלקים, וכידוע דאלקים הוא

ו.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא יוסף יצחק – אדמו"ר מוהריי"צ

ספר המאמרים ה'תש"א

1 שאלה: איך ה"אין" יכול לחבר, בהיותו אין ואפס? תשובה: יש ב"אין" ב' דרגות, א' של יש
2 האמיתי, כי הוא גילוי מיש האמיתי, ואינו תופס מקום כי הוא הארה מצומצמת, ואינו פועל
3 שום שינוי באו"ס

21 המחבר נחלק לשנים, והינו אין של ה'ש האמיתי ואין של
22 ה'ש הנברא, וזעם היות דשניהם המה נקראים בשם "אין",
23 בכל זה הרי אין פרושם שוה, שאינו דומה פרוש ענין אין
24 כמו שהוא לגבי ה'ש האמיתי, דהינו יש המשפיע, לכמו
25 שהוא פרוש וענין אין לגבי יש הנברא שהוא יש המקבל.
26 והנה במשל תמונת אות א' או תמונת אות י', הרי ה'י"ו
27 שהוא הקו המחבר השתי יו"ד ה'ש רמז דשתי בחינות
28 יש, או נקדחת ה'י"ו המחבר שני הקוצין, אם נחלקם
29 לשנים, הרי חצי קו ה'י"ו או חצי נקדחת ה'י"ו השניכים
30 ל'י"ו הראשון וקוץ העליון הרי מקומו מתחת ה'י"ו
31 והקוץ העליון, וחצי קו הפחתון של ה'י"ו או חצי נקדחת
32 ה'י"ו השניכים ל'י"ו וקוץ הפחתון הנה מקומו קדם ה'י"ו
33 וקוץ הפחתון, הינו דהאין של ה'ש האמיתי הנה האין הוא
34 גילוי שבא מן ה'ש האמיתי, והאין של ה'ש הנברא הוא
35 העושה ומהנה את ה'ש. וזהו [ש]ההפך בין שתי בחינות
36 אין, הוא במהותם וענינם העצמי, דלגבי יש האמיתי נקרא
37 "אין" על שם העדר התפיסה שאינו תופס מקום וכלא

4 ג) אָמְנָם צריך לומר דאינו דומה משל תמונת אות א'
5 בשתי ה'י"ו דין ואות ו' שבו, או משל תמונת
6 אות י' בשני הקוצין והנקדה שבו, לשתי בחינות ה'ש, יש
7 האמיתי ויש הנברא והאין המחבר; דבתמונת האותיות,
8 הלא המחבר הוא מציאות דבר-מה, וכמו בתמונת אות א',
9 הלא ה'י"ו שהוא הקו המחבר שתי ה'י"ו דין הוא גשם
10 ממשי שנופל עליו לומר שמחבר שתי ה'י"ו, ונקרא בשם
11 קו, שמונה על איזה תפיסת מקום בארץ ושטח, ואף גם
12 בתמונת אות י' שמחבר השני קוצין אינו קו הנתפס בשטח
13 דאריכות, בכל זה הרי גם היא נקדה ממש התופסת מקום
14 ומציאות שנופל בו ענין פעל דבר לחבר שני מיני מציאות.
15 אָמְנָם בהנמשל, הרי האין הוא אפס, דפרושו שלא יש
16 מציאות דבר מה, ואם כן איך אפס מחבר שני דברים, כי
17 בהיותו אין ואפס מי הוא המחבר ובמה הוא משתנה
18 מהמדרגה העליונה. ואם הוא מציאות מחבר, במה משתנה
19 מהמדרגה הפחתונה. אף הענין הוא, דהנה האין המחבר
20 שתי בחינות יש, יש האמיתי ויש הנברא, הנה "אין" זה

1 חֲשִׁיבִי, דַּעֲצָמוֹת אֹרֶן אֵין סוֹף בְּרוּךְ הוּא בְּלִתִּי בַעַל גָּבוֹל
2 וְאֵיךְ אֶפְשָׁר שְׂיִתְהוּוּ מִמֶּנּוּ עוֹלָמוֹת בַּעַלִּי גָבוֹל וּמִדָּה, דִּהְיָ לֹא
3 אֶפְלוּ עוֹלָם הָאֲצִילוֹת הוּא עוֹלָם, וְהַסְפִּירוֹת דַּעֲוָלָם
4 הָאֲצִילוֹת הֵם בְּמִסְפָּר דְּיוֹקָא, כְּמֵאמַר "עֶשֶׂר סְפִירוֹת בְּלִי מָה
5 מִדָּתָן עֶשֶׂר וְלֹא תִשָּׁע, [עֶשֶׂר] וְלֹא אֶחָד עֶשֶׂר", וְאֵיךְ יִתְהוּוּ
6 כֹּל זֶה מֵאֹרֶן אֵין סוֹף שְׂאִינוּ בְּגִדָּר גָּבוֹל וּמִסְפָּר, אֲלֵא שְׂכַל
7 זֶה הוּא עַל יְדֵי הַצְמָצוֹם, דְּסִלֵּק בְּכִיכּוֹל אוֹרוֹ הַגָּדוֹל עַל
8 הַצֵּד וְנִשְׁאַר חָלָל וּמִקּוֹם פָּנוּי, וְאַחֵר כֶּן נִמְשָׁךְ הֶקְוָה שֶׁהוּא
9 הָאֶרֶץ מְצַמֶּמֶת לְהִיּוֹת בַּעֲרָךְ הָעוֹלָמוֹת. וּמוֹבֵן דִּהְיָ אֶרֶץ זֶה

10 אֵינָהּ בַּעֲרָךְ כָּלֵל לְגַבִּי עֲצָמוֹת אֹרֶן אֵין סוֹף, וְלִכֵּן עֲנִין
11 הַתְּהוּוֹת הָעוֹלָמוֹת אֵינוּ פּוֹעֵל שׁוֹם שְׁנוּי חֹס וְשְׁלוֹם בְּאֹרֶן
12 אֵין סוֹף, וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב "אֵנִי הֵנִי" לֹא שְׁנִיתִי, שְׁלֹא יֵשׁ שׁוֹם
13 שְׁנוּי כָּלֵל בֵּין קֶדֶם הַבְּרִיאָה וְאַחֵר הַבְּרִיאָה, דְּאִתָּהּ הוּא קֶדֶם
14 שְׁנִבְרָא הָעוֹלָם וְאִתָּהּ הוּא לְאַחֵר שְׁנִבְרָא הָעוֹלָם בְּהִשְׁוָא
15 גְּמוּרָה, דְּלִהִיּוֹת שְׂכַל זֶה הוּא רַק מִהְיָרָה בַּעֲלָמָא שְׂאִינָהּ
16 בַּעֲרָךְ הָעֲצָמוֹת אֵינוּ פּוֹעֵל שׁוֹם שְׁנוּי חֹס וְשְׁלוֹם בְּהִעֲצָמוֹת,
17 וְכֵן הוּא בְּכִלּוֹת עֲנִין הָאֹרֶן שְׂאִינוּ בַּעֲרָךְ הָעֲצָם וְאֵינוּ תּוֹפֵס
18 מְקוֹם לְגַבִּי הָעֲצָם דְּכֹלֵא חֲשִׁיבִי, וְלִכֵּן הִנֵּה נִקְרָא אֵין.

שבת פרשת ויגש, תש"א.

ח. וחשוב כ"לא" (כלום).

לקוטי דיבורים

1 בש"ק היה הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק מתפלל
2 באריכות גדולה, אז היה מתפלל בחול ובש"ק בבית
3 הכנסת, והיה בא בש"ק בשעה חצי העשירית בערך, לעת
4 התחלת התפלה, ואחרי אשר המנין סיים תפלתו בערך
5 חצי השתים עשרה, היה הוא מתחיל ברוך שאמר, והיה
6 מסיים בשעה השלישית ופעמים בשעה הרביעית.
7 כפי הסדר הרגיל הנה חצי שעה או לכל היותר שעה
8 אחר סיום תפלת הציבור, כבר היו גם מאריכי התפלה
9 מסיימים את תפלתם, זולת החסיד ר' חנוך הענדל ז"ל
10 אשר הוא היה מאריך בתפלה, אבל היה מתפלל בחדר
11 שני, ובמנין הגדול לא היה איש זולתו.
12 אנכי אחרי התפללתי עם הציבור הייתי הולך הביתה,
13 ומשם אוהב הייתי ללכת אל כבוד אמי זקנתי הרבנית
14 הצדקנית זצ"ל לראות איך כי כל בני המנין מקדשים,
15 מדברים, מספרים מעשיות, והיה נמשך כחצי שעה,
16 ולפעמים עוד איזה רגעים.
17 ואחרי כן הייתי שב לבית הכנסת לשמוע אל הרנה
18 ואל התפלה של הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק.
19 בית המדרש, הנקרא "זאל הקטן", הוא אולם שמונה
20 עשר אמות ארכו ממזרח למערב ורחבו מדרום לצפון
21 חמש עשרה אמות, גובה חמש אמות ורבע, פתחו במערב
22 סמוך לקרן צפון נכנס מדביר קטן ארבעה אורך על
23 ארבעה רוחב, שלשה חלונות גבוהים ורחבים בדרום
24 ובקרן צפונית מערבית בביאה כיור מים, ושלשה חלונות
25 גבוהים ורחבים בצפון.
26 ארון הקודש באמצע בית הכנסת ומימינו בקרן
27 מזרחית דרומית, מקומו של הוד כ"ק אאמו"ר, השני לו
28 מקום פנוי, השלישי לו מקומו של דודי חתן כ"ק
29 אאמו"ר, ר' משה ארי' ליב, הרביעי מקומו של דודי
30 רז"א, החמישי מקומו של הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק,

31 הששי מקומו של דודי ר' מנחם מענדל, והשביעי פנוי
32 הוא מוכן ומחכה על החתן של דודתי חי' מושקא תי'.
33 ומעבר השני המקום הראשון הוא מקומו התמידי של
34 הוד כ"ק אאמו"ר, פתח המוביל להחדר של "יחידות",
35 ושם התפלל הוד כ"ק אאמו"ר ורק כאשר יוצא לבית
36 הכנסת הנה במקום הזה יושב לשמוע קריאת התורה.
37 באמצע בית הכנסת שולחן הקריאה.
38 בכותל המערבי ובו שני תנורים גדולים, וביניהם פתח
39 אל החדר שני אשר מדרום לצפון אחד עשר על רוחב
40 ממזרח למערב ארבעה, ובו ארון קודש ושולחן קריאה
41 ואיזה ספסלים.
42 זה כשתי שנים ויותר אשר הנני בא בכל שבת לשמוע
43 את התפלה היוצאת מלבו, לב אדם עליון זה הוד כ"ק
44 אאמו"ר הרה"ק, והגם כי גם בחול היה מתפלל בבית
45 הכנסת ובאריכות אבל אז לא יכולתי לבוא כי הנני יושב
46 בחדר.
47 הסדר המסודר בשבילי הוא לקום בשעה השמינית,
48 וחצי התשיעית להתפלל בבית הכנסת בציבור, וחצי
49 העשירית פת שחרית ושעה עשירית התחלת הלימוד עד
50 שעה השניה, משניה עד השלישית סעודת צהרים,
51 משלישית עד רביעית זמן כתיבה, מרביעית עד שמינית
52 לימוד, ואחר כך זמני לעצמי בחדר המיוחד אשר לי.

* * *

53 ואז נזכרתי אשר בהיותי ילד קטן עוד אצל המלמד
54 ר' יקותיאל ז"ל הייתי גם כן רץ לבית הכנסת לשמוע
55 תפלת אבא, וכך היה כבד עלי לבי מדוע אבא אינו
56 מתפלל במהירות כמו כל הציבור המתפללים כמו דודי,
57 פעם שאלתי מדוע הוא כן, והשיב לי דודי רז"א כי אבא
58 אינו יכול להגיד האותיות במהירות, והצטערתי מאד על
59 דבר זה.

* * *

1 משנת תרמ"ז עד תרמ"ט לא ראיתי את הוריי, כי
2 נסעו לחוץ לארץ למעיינות שונים, והתעכבו שם כל משך
3 זמן זה מסיבות שונות, מצד הבריאות, וביותר מסיבות
4 ביטיות, ורק לפעמים באו על ימים אחדים, ותנאי חיי
5 במשך שתי השנים השביתו מלבי זכרון אבא מקדם.
6 אמנם הקירוב הגדול אשר קרבני אבא מקיץ תרמ"ט
7 והלאה עקרו מלבי כל כתמי היסורים אשר נהיו לרגלי
8 נדודי ורוע חיי בשנות תרמ"ז-מ"ט, ושוב נזכרתי על כל
9 אשר ראיתי ושמעתי עד תרמ"ז.
10 פעם באתי לבית הכנסת, והנה אין איש, רק אבא
11 עומד פניו אל הכותל ומתפלל, מתחנן הוא אל האלקים,
12 מבקש רחמים הוא, אך בשום אופן לא יכולתי להבין
13 מפני מה הוא מתחנן יותר מכל שאר המתפללים ומדוע
14 הוא צריך לרחמים יותר משאר בני האדם.
15 פתאום התחיל אבא לבכות בכי רב, לבי נפל בקרבי,
16 אבא בוכה, איש אין בבית אלקים ואבא בוכה, ואטה
17 אזניי ואשמע כי אומר הוא שמע ישראל ובוכה, ד'
18 אלקינו ובוכה, ונשתתק ואחרי כן שוב קול גדול יוצא
19 מעומק לב, ד' אחד, בבכיה גדולה ובקול מאויים.
20 הפעם לא יכולתי להתאפק ואלך אל כבוד אמי מורתי
21 תי' לאוי"ט, ואבכה מדוע אבא מאריך בתפלתו יותר מכל
22 המתפללים, דודי רז"א אומר כי אבא אינו יכול להגיד
23 האותיות במהירות, ומדוע אינו יכול אבא להגיד עברי
24 במהירות כראוי, והיום ראיתי ושמעתי אשר אבא בוכה,
25 בואי עמי אמי ואראך כי אבא בוכה.
26 מה אוכל לעשות - עונה אמי מורתי הרבנית תי'
27 לאוי"ט - האם אנכי יכולה לתת אותו ללמוד, לך אל אמך
28 זקנתך ושאל אותה, אפשר תוכל לתקן מה בזה.
29 אנכי, מהרתי לקיים עצת אמא, והלכתי לכבוד אמי
30 זקנתי הרבנית הצדקנית ז"ל ואשאל אותה בשאלת תם,
31 כבוד אמי זקנתי אמרה לי, אביך חסיד גדול וצדיק, וכל
32 מלה ותיבה שהוא מוציא מפיו חושב תחלה פירושה של
33 התיבה מה שהוא מדבר.
34 זוכר הנני אשר בה בשעה הרגיעה את רוחי, ומני אז
35 נשתנה יחוסי אל אבא כי ידעתי אשר אבא מופלא הוא
36 משאר אנשים, ועל כל צעד וצעד ראיתי כי אבא, אבא
37 הוא, אבא עומד בבקר ולובש תפילין וקורא שמע ואחרי
38 כן הולך הוא להגיש כוס חמין לאמו, גם אנכי חפצתי
39 לעשות כן, אבל מונעים אותי באמרם עלי כי אנזק במים
40 הרותחים.
41 אבא נוטל ידיו לסעודה לא כמו שאר האנשים, כל
42 האנשים נוטלים ידיהם רק שתי פעמים, ואבא לוקח הכד
43 בידו הימנית ונותנו בידו השמאלית ושופך ג' פעמים
44 רצופות על ידו הימנית, ואחרי כן לוקח עוד כד מים ועל

45 ידי האלונטית לוקחו בידו הימנית ושופך ג' פעמים על
46 ידו השמאלית.
47 אבא הולך בכל יום קודם תפלת מנחה להגיש כוס
48 חמין - תה - לאמו ויושב שם כשעה, הכל מדברים,
49 ומדברים ברתיעה, ואבא על הרוב שותק, ולפעמים
50 מדבר, מדבר בלחישא.
51 פעם ישבה כבוד אמי זקנתי, דודי רז"א, דודי רמ"מ,
52 דודתי דבורה לאה, דודתי - אחות אמי זקנתי - גיטיל,
53 ובן אחות אמי זקנתי, זלמן פראדקין, ומחכים על תה,
54 הכוסות והנופת ערוכים והמיחם טרם הוגש.
55 אנכי שחקתי אז עם בן דודתי אהרן יוסף, בקרן
56 הזוית המערבית אצל מגדל האוכל - מזנון - אשר זה לא
57 כבר הביאו אותו מעיר גדולה, לא אזכור אם מויטבסק
58 או אפשר גם ממוסקבה, צעצועיו החטובים מיניה וביה
59 היו מעניינים אותנו, ופתאום שמענו כי כל הכסאות
60 השמיעו קול, ואראה כי אבא נכנס, וכולם עמדו
61 ממקומם לכבודו.
62 אביך בא - אומר לי בן דודתי - הזהר שלא ייסרך,
63 אני אמסור עליך אשר אכלת בלא ברכה את הנופת אשר
64 נתנה לך אמי.
65 הלא אנכי ברכתי - עניתי לו - אתה לא ברכת, אנכי
66 ברכתי, גם יוסף מרדכי שמע - הוא משרת זקן בבית
67 כבוד אמי זקנתי - וענה אמן, ואתה לא חפצת לברך, ואם
68 תמסור עלי לפני אבא תהיה מסור ושקרן.
69 - אבל כשאספר לדודי אשר לא ברכת יאמין לי וייסר
70 אותך, וגם אשבע לו על יהדותי אשר אכלת בלא ברכה,
71 ויאמין לי.
72 כרגע לא ידעתי מה לעשות, יראתי מאבא, הצטערתי
73 מעלבוננו של אבא, אשר בנו יחידו אוכל בלא ברכה.
74 אבא - הנני אומר לו - הוא חסיד, אבא הוא צדיק,
75 אבא יודע את האמת אשר ברכתי, ועוד טרם כליתי
76 לדבר ברחתי להתלונן בסתרו של יוסף מרדכי, להיוודע
77 אצלו אם זוכר הוא אשר ענה אמן על ברכתי.
78 מה מאושר הייתי בשמעי מפורש יוצא מפיו יוסף
79 מרדכי הזקן אשר ברכתי שהכל וענה אמן.
80 האמת אתי - הנני רץ לבשר את בן דודתי אהרן יוסף
81 - האמת אתי, יוסף מרדכי ענה אמן על ברכתי, עתה
82 אינני ירא אותך, אבא חסיד, אבא צדיק, וגם צדיק הנני,
83 צדיק בן צדיק, ואתה מה, הלא אתה גדול ממני בשתי
84 שנים, אתה לא ברכת ואכלת כגוי, ואנכי ברכתי, ברכתי
85 בקול, וגם יוסף מרדכי ענה אמן.

* * *

86 בקיץ תרמ"ט בחדש אחד נהייתי לילד אחר, אבא
87 קרבני בקירוב גדול כזה אשר הרגשתי כל חומו של אבא,
88 כל אהבתו של אב רחמן, הנני הולך לישון במחשבה: גם

1 לי יש אב ואם למי להגיד לילה טבא, ובמשך שתי השנים
2 הללו כבר שכחתי תנאי החיים המרים הקודמים.
3 במשך שתי השנים הללו כבר עמדתי על דוגמא של
4 הבנה, כבר הנני מבין ההבדל הגדול בין אבא לאחיו,
5 כלומר בין שאיפתו של אבא לשאיפותיהם של דודי, זה
6 שנה ויותר אשר הנני שומע חסידות, זה שנה שהנני עומד
7 מאחורי אבא בשעה שהוא אומר חסידות, אבא אומר
8 חסידות ואנכי שומע.
9 בשתי השנים הללו היו השבתים והמועדים, שבתים

10 קדושים ומועדים לעבודה ושמחה, בכל שבת קדש הייתי
11 שומע קריאת התורה מתוך החומש, ובמשך השבת הנני
12 לומד גם פרש"י. ראש השנה תר"ן היה ראש השנה
13 הראשון אשר עשיתי הכל כגדול. בערב ראש השנה
14 הייתי במקוה והייתי באהל הוד כ"ק אאזמור"ר, ובערב
15 שמעתי תפלת אבא, בבקר הלכתי להתפלל, והתפללתי
16 כל התפלה במתינות, הגדתי המחזור, שמעתי תקיעות,
17 אמרתי תהלים, שמעתי חסידות, התפללתי ערבית, וכן
18 ביום השני ומאז והלאה לגדול נהייתי.

רשימה לחג הגאולה יבייג תמוז

ספר הזכרונות מכ"ק אדמו"ר מוהריי"צ נ"ע מליובאוויטש

פרק קי"ט – מקום בגן עדן

1 על סבו ר' משה, ראש קהלת פוזנא לשעבר, שמע ברוך, אביו של רבי שניאור זלמן מייסד חסידות
2 חב"ד, הרבה מאד מפי ידידו ר' יצחק שאול, הנפח הלמדן. אך הוא לא ציפה כלל כי תוך כדי שהייתי
3 בדוברומיסל כעוזרו של ר' יצחק שאול בנפחיה ישמע גם על גיסו ר' יוסף יצחק, בעלה של דבורה
4 לאה אחותו, מי שנודע כעילוי משריי, שלאחר נישואיו התמנה לראש ישיבה בויטבסק. ברוך הופתע,
5 איפוא, מאד לשמוע סיפור על גיסו, ובמיוחד בנסיבות שבהן סופר הסיפור.

6 לאמתו של דבר היה ברוך עד, תוך כדי עבודתו בנפחיה, לויכוח בקשר לגיסו שבויטבסק. בהתאם
7 לדרכו המיוחדת שמע ברוך את הסיפור מבלי להודיע כי העילוי משריי, שעליו מוסב הדיבור, הוא
8 גיסו. מעולם לא דיבר ברוך על יחוס משפחתו. כל ענינו היה לשמוע וללמוד מפי כל מי שניתן ללמוד
9 ממנו, אך נמנע מלרמוז על עצמו, על למדנותו או למדנות בני משפחתו.

10 עם זאת שמח ברוך בלבו על כך שעד לדוברומיסל, העיירה הקטנה, הגיע שמעו של גיסו, ובמיוחד
11 על כך שהסיפור ששמע עליו הוכיח לו כי גיסו אינו רק למדן סתם, שחכמתו מרובה ממעשיו, אלא
12 שהוא בעל מדות ומעשים טובים, וכפי ששיער על-פי הסיפור נמנה על חסידי הבעל-שם-טוב.

13 וכך היה המעשה: בראשית האביב, כאשר הנפחיה פתוחה שעות רבות משום שרבו אז האכרים
14 שהיו מגיעים כדי לתקן את מחרשותיהם, לפרזל את סוסייהם ולהתקין את מרכבותיהם, היו מתאספים
15 גם יהודים, הולכי בטל למחצה ולשליש ולרביע, כדי להחליף מלים עם בעל-הנפחיה ועובדיה. מפעם
16 לפעם היו מצטרפים גם יהודים למדנים, וביניהם אחד בשם ר' ירוחם פישל.

17 ר' ירוחם פישל היה ספוג התנגדות לדרך החסידות החדשה, אך לא ידע כי ר' יצחק שאול עצמו,
18 אותו העריץ בגלל למדנותו, הוא חסיד. ר' יצחק שאול מצדו הבין כי לא יצליח להשפיע על ר' ירוחם
19 פישל ולכן הגביל את נושאי שיחותיו אתו בפלפולי דאורייתא. כך גם נהג ברוך הצעיר.

20 הנפחיה מצאה חן בעיני ר' ירוחם פישל, משום שבעליה, אליעזר ראובן, למרות היותו יהודי פשוט,
21 השיא את שלושת בנותיו ללמדנים, ואת בנו היחיד, שמואל נחום, שלח לישיבה, הנפחיה היתה "בית
22 ועד לחכמים".

23 שמואל נחום נסע ללמוד ב"זמן" החדש, לאחר חג הפסח, באחת מישיבות העיר וויטבסק. הסיע
24 אותו זבולון בנימין, פושט הנבלות, שהיה בעבר עם-הארץ גדול ורק הודות לקירובו של אליעזר ראובן
25 הנפח נעשה ליודע ספר במדה מסויימת (ראה חלק א', פרקים ט"ז-ט"ז, וכן פרק מ"ט והלאה).

- 1 עתה חזר זבולון בנימין מוויטבסק וסיפר בנפחיה כי מכל ישיבות וויטבסק בחר שמואל נחום
- 2 בישיבתו של רבי יוסף יצחק, העילוי משריי. כך צף שמו של גיסו של ברוך מבלי שברוך ירמוז כי
- 3 מדובר בגיסו.
- 4 ואז התפתחה שיחה על רבי יוסף יצחק. זבולון בנימין, היהודי הפשוט, החל לשבח את הגאון
- 5 הצעיר. "לדידי ראוי למדן כזה לדרגתו" - אמר זבולון בנימין - "שכן אפילו אדם פשוט כמוני מסוגל
- 6 להבין את דברי התורה שלו".
- 7 הוא סיפר כי רבי יוסף יצחק נהג להשמיע את שיעור-הפתיחה שלו, בראשית כל "זמן", לפני צבור
- 8 רחב, שכן יהודים רבים מאד היו משתתפים בשיעור זה, ובכללם יהודים פשוטים. הסיבה לכך היתה
- 9 כיוון שנהג לשלב בשיעורים אלה דברי מוסר מאגדות חז"ל באופן שיהיו מובנים גם לאנשים פשוטים.
- 10 זבולון בנימין סיפר, איפוא, בהתלהבות רבה על כך שבהביאו את שמואל נחום אל הישיבה נשאר
- 11 לשמוע את שיעור הפתיחה.
- 12 "היה זה פשוט תענוג, מעמד מחיה נפשות" - אמר - "תארו לעצמכם: אני מוצא עצמי יושב בין
- 13 בני ישיבה ויהודים למדנים, מאזין לדבריו של הגאון, ומבין כל מלה. לא האמנתי לעצמי כי אני אכן
- 14 מבין אותו. אספר לכם סיפור ששמעתי ותיווכחו לדעת כי קלטתי אותו".
- 15 וכך סיפר זבולון בנימין בשמו של העילוי משריי:
- 16 חכם גדול הגיע לעיר ופגש באליהו הנביא. שאל החכם את אליהו מי מתושבי המקום מובטח
- 17 בחלקן לעולם הבא, וזאת כדי לדעת מי ראוי להיות חברו.
- 18 אמר לו אליהו הנביא: אדרבה, צא העירה וראה מעשי בני-אדם ואמור לי מי מהם לפי הבנתך
- 19 הוא בן-העולם-הבא.
- 20 בכך התכוון אליהו לבחון את כוחו של החכם להכיר בטיבם של בני אדם.
- 21 יצא האורח לחפש את בני העולם הבא. ראשית דרכו היתה, כמובן, לבתי המדרש שבעיר.
- 22 בבואו לבית-המדרש ראה יהודים יושבים ועוסקים בתורה בהתמדה. חשב החכם האורח בלבו:
- 23 ודאי כאן מצוי זה שהוא מובטח לשבת בגן-עדן.
- 24 בעודו עומד ותוהה מי מבין האנשים שלפניו הוא בן העולם הבא ניגש אליו אליהו ואמר לו: ודאי
- 25 שיהודים אלה זכאים לשכר טוב בגלל לימוד תורתם, אך בוא ואראה לך את הראויים להיות חבריך
- 26 בגן-עדן ומובטחים בחלקם בעולם הבא.
- 27 הלך אליהו, ואחריו החכם, אל השוק, והצביע לו על שני יהודים עניים, שפניהם מצומקות
- 28 ומסוגפות, והם חגורים בחבלים על מתניהם. הם לא שונים בשום דבר מבני ההמון שהתהלכו בשוק.
- 29 שני היהודים אספו סביבם אנשים, מבוגרים וצעירים, שהיו מדוכאים מעוני וסבל, והתחילו לדבר
- 30 לפניהם. הם סיפרו להם סיפורים שונים ודברים מבדחים. מיד החלו היהודים הללו, העצורים והדואגים,
- 31 לחייך, ונהרה התפשטה על פניהם.
- 32 "רואה אתה שני יהודים אלה?" - אמר אליהו הנביא לאורח - "שני יהודים אלה הם בני העולם
- 33 הבא. מקומם מובטח להם בגן-עדן והם זכאים להיות חבריך. אין להם כסף כדי להחיות בהם עניים,
- 34 אך עזרתם לנדכאים ומרי נפש גדולה מכל עזרה אחרת. הם משמחים שבורי לב, ובזכותם שוכחים
- 35 העניים את עניים והסובלים מסיחים דעתם מסבלם. זכותם גדולה ואשרי חלקם!"

- 1 זבולון בנימין סיפר את הסיפור בלשונו וכפי קליטתו והבנתו, בהסיקו מכאן כי כל יהודי מסוגל
2 לזכות לחיי עולם הבא על-ידי מעשים טובים. עיניו נוצצו מחדוה ומסיפוק על הדרך שנשללה לפניו
3 בחיים להגיע לגן-עדן בכוח מעשים טובים.
- 4 ר' יצחק שאול האזין בקורת רוח לסיפורו של זבולון בנימין, שתאם את השקפותיו והלך רוחו.
5 גם שמחתו של ברוך היתה גדולה, שכן גם מסלול מחשבותיו היה זהה לתוכן הסיפור, ובמיוחד שמח
6 על כך שגיבור הסיפור הוא גיסו. מסיפורו של זבולון בנימין הבין ברוך כי גיסו רבי יוסף יצחק אינו
7 רק למדן גדול, כי אם מצא לו את דרכו המיוחדת בעבודת ה'.
- 8 כשסיפר זבולון בנימין את סיפורו, נכח בנפחיה גם ר' ירוחם פישל הלמדן. ר' ירוחם פישל הכיר
9 את זבולון בנימין זה שנים רבות והחשיב אותו לבור דאורייתא. סיפורו של זבולון בנימין חרה לו מאד,
10 וקצפו גדל על העזתו של זה "לתת ציונים" ללמדנים, בהביעו את הערכתו לסוג זה של למדנים כרבי
11 יוסף יצחק. כשסיים זבולון בנימין את סיפורו התפרץ לעברו ר' ירוחם פישל בדברי גנאי ונזיפה על
12 כך שהוא מעיז למדוד ולהעריך את גדלותו של הגאון משריי, ולמסור בשמו איזה סיפור אגדה "פשוט"
13 המדבר על הבנתם של עמי-הארץ. "רק בור ואדם נקלה יכול להעריך את גדלותו של גאון בקנה-מדה
14 של סיפור פשוט" - טען בלהט, בהוסיפו דברי זלזול וגנאי על חשבון "מבינותו" של פושט נבילות
15 בעיני למדנים וגאונים.
- 16 שטף החירופים שהתפרץ מפיו של ר' ירוחם פישל בזעם ובקצף הדהים את כל הנוכחים בנפחיה,
17 ובמיוחד את ר' יצחק שאול וברוך. בתדהמה גוברת והולכת ראו את ר' ירוחם פישל הלמדן יוצא מכליו
18 כשתוך כדי כך הוא מוציא מפיו מלים שאינן רגילות גם אצל אדם פשוט.
- 19 ר' יצחק שאול וברוך ניסו לאחר מכן לנחם את זבולון בנימין ולעודדו. כשלעצמם סיכמו להם את
20 המאורע כהוכחה נוספת על החסרון שבדרכם של הלמדנים הרחוקים מתורת הבעש"ט ודרכו.
21 אך לברוך נועדו בדוברומיסל ידיעות נוספות על בעלי יחס מבני משפחתו.

אגרות קודש

[אמצע טבת תרפ"ב]

ומזונא רויחא.

13

- 14 כהונת משרת הרב המשפיע במחנכם העמסתי על תלמידינו
15 הנכבד ווי"ח אי"א מו"ה אברהם ברוך שי, ואתם ידידינו
16 אנ"ש שי השתדלו בדרכי נועם, כפי הכוונה האמיתית,
17 להתחזק באור האמת, ואין אמת אלא תורה ותפלה, והנותן
18 תורה לעמו ישראל הוא ית' יפתח לכם אוצרי ברכה, בהשפעה
19 מרובה, בזכות התורה, אשר תוכלו לעבוד את ה' בתורה
20 ועבודה האלקית במנוחת הדעת והלב. ועיני תחזינה בטוב בית
21 ישראל והצלחתם בגו"ר, וימלא פני תבל תנובה.
- 22 ויקבלו החוה"ש והברכה מאדוה"ש כאו"נ ונפש ידידם עוז
23 דו"ש טובתם ואשרם ברו"ג מקרב ולב עמוק, המסור ונתון
24 ללומדי תורה ומחבבי לומדי מברכס בכט"ס בגו"ר, בן מו"ר,
25 יי"ש.

- 1 שלום וברכה.
- 2 שליחותא דמרנא ורבנא, הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק
3 זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע העומד לפני הוי' קא עבידנא, אשר
4 יפקוד עלי להשתדל בטובת ידידינו אנ"ש שי בכל מקום שהם
5 בהרצת תורה, בעתים קבועים בחול ובש"ק, בכל אתר ואתר
6 כפי יכולתו, ובהתעודות ידידינו אנ"ש שי בש"ק ובמועד
7 באהבת וחבת רעים לדבר בדברי נועם ההנהגה, ואז יתן את
8 ברכתו הקדושה, כי אלקי השמים והארץ אדון הגשם והרוח,
9 ישלח עזרתו מקדש לכל הסרים למשמעתו, באמת ובאמונה,
10 לחבב את התורה ולומדי' ולחזקם בתום לבב, כי ישפיע להם
11 השי"ת שפעת חיים ברכה הצלחה אושר ועושר, וימלא
12 משאלות כ"א ואחד להתענג מרב כל בכל אשר לו בבני חייה

פרשת ויחי

מז ויחי יעקב בארץ מצרים שבע עשרה שנה ויהי ימי יעקב שני חייו שבע שנים וארבעים ומאת שנה: ^א ויקברו ימיי ישראל למות ויקרא ^ב לבנו ליוסף ויאמר לו אם-נא מצאתי חן בעיניך שים-נא ידך תחת רגלי ועשית עמדי חסד ואמת אל-נא תקברני במצרים: ^ג ושכבתי עם-אבתי ונשאתני ממצרים וקברתני בקברתם ויאמר אנכי אעשה כדברך: ^ד ויאמר השבעה לי וישבע לו וישתחו ישראל על-ראש המטה: ^ה פ ⁽¹⁵⁾ מח ^ו ויהי אחרי הדברים האלה ויאמר ליוסף הנה אביך חלה ויקח את-שני בניו עמו את-מנשה ואת-אפרים: ^ז ויגד ליעקב ויאמר הנה בנגד יוסף בא אליך ויתחזק ישראל וישב על-המטה: ^ח ויאמר יעקב אלי-יוסף אל שדי נראה-אלי בלזו בארץ בנען ויברך אתי: ^ט (ישראל) ^י ויאמר אלי הנני מפרך והרביתך ונתתיך לקהל עמים ונתתי את-הארץ הזאת לזרעך אחריך אחזת עולם: ^{יא} ועתה שני בניך הנולדים לך בארץ מצרים עד-באי אליך מצרימה ליהם אפרים ומנשה בראובן ושמעון יהויהו' ^{יב} ומוולדתך אשר-הולדת אחריהם לך יהיו על שם אחיהם יקראו בנחלתם: ^{יג} ואני ^{יד} בבאי מפרן מתה עלי רחל בארץ בנען בדרך בעוד כברת-ארץ לבא אפרתה ואקברה שם בדרך אפרת הוא בית לחם: ^{טו} וירא ישראל את-בני יוסף ויאמר מי-אלה: ^{טז} ויאמר יוסף אל-אביו בני הם אשר-נתת לי אלהים בזה ויאמר קחם-נא אלי ואברכם:

~ נקודות משיחות קודש ~ (270 לקוטי שיחות כה עמ' 270)

ויאמר השבעה לי וישבע לו (מז, לא) הקשו המפרשים, מדוע לא הסתפק יעקב בהבטחה ודרש שבועה. ויש לומר, שיעקב חשש שיוסף ישאיר את ארוננו במצרים וידחה את קיום הבטחתו, וזאת - כדי שישאר עם בני ישראל במצרים, וזכותו תגן עליהם במשך שנות הגלות. וקרי מטעם זה לא בקש יוסף עצמו מאחיו להעלות את ארוננו לארץ ישראל מיד, אלא רק עם בוא הגאולה. לכן דרש ממנו שבועה, שהיא למעלה מטעם ודעת ולמעלה מחשבונות וסקולים.

שני ויעני ישראל כבדו מזקן לא ויכל לראות ויגש אתם אליו וישק להם ויחבק להם: ^א ויאמר ישראל אלי-יוסף ראה פניך לא פללתי והנה הראה אתי אלהים גם את-זרעך: ^ב ויצא יוסף אתם מעם ברביו וישתחו לאפיו ארצה: ^ג ויקח יוסף את-שניהם את-אפרים בימינו משמאל וישראל ואת-מנשה בשמאלו מימין ויגש אליו: ^ד וישלח ישראל את-ימינו וישת על-ראש אפרים והוא הצעיר ואת-שמאלו על-ראש מנשה שכל את-ידיו כי מנשה הבכור: ^ה ויברך את-יוסף ויאמר האלהים אשר התהלכו אבתי לפניו אברהם ויצחק האלהים הרעה אתי מעורדי עד-היום הזה: ^ו המלאך הגאל אתי מפלדע יברך את-הנערים ויקרא בהם שמי ושם אבתי אברהם ויצחק וידגו לרב בקרב הארץ:

~ נקודות משיחות קודש ~ (270 לקוטי שיחות כה עמ' 11)

וידגו לרב בקרב הארץ (מח, טז) מה דגים שבים מים מכסין עליהם ואין עין הרע שולטת בהם, אף זרעו של יוסף אין עין הרע שולטת בהם (ברכות כ, א) דגים בטלים למקור חיותם, שהרי הם עצמם אינם נראים, ורואים רק את המים. וכתוצאה מכך, הם פלים ראויים לברכת ה' ברבוי גדול. שכן, כל עוד הנבא מרגיש את ה'אני' שלו, המגביל, הוא יכול לקבל רק השפעה מגבלת בלבד; ואלו בטול ה'אני' מכשירו לקבל השפעה באופן שלמעלה ממדידה והגבלה.

שלישי וירא יוסף כי-ישית אביו ידימינו על-ראש אפרים וירע בעיניו ויתמך יד-אביו להסיר אתה מעל ראש-אפרים על-ראש מנשה: ^א ויאמר יוסף אל-אביו לא-כן אבי פירזה הבכר שים ימינך על-ראשו: ^ב וימאן אביו ויאמר ידעתי בני ידעתי גם-הוא יהיה-לעם וגם-הוא יגדל ואולם אחיו הקטן יגדל ממנו וזרעו יהיה מלא-הגוים: ^ג ויברכם ביום ההוא לאמור בך יברך ישראל לאמר ישמך אלהים באפרים וכמנשה וישם את-אפרים לפני מנשה: ^ד ויאמר ישראל אלי-יוסף הנה אנכי מת והיה אלהים עמכם והשיב אתכם אל-ארץ אבותיכם: ^ה ואני נתתי לך שכרם אחד על-אחיד אשר לקחתני מיד האמרי בחרבי ובקשתי: ^ו פ

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות 10 עמ' 432)

וַיֵּשֶׁם אֶת אֶפְרַיִם לִפְנֵי מִנְשָׁה (מח, כ) מִנְשָׁה – על שם "כי נשני", מורה שיהודי צריך להזהר מפני הגלות, המשיכה את העבדה שמקומו האמתי הוא ב'בית אבי'. אפרים – על שם "כי הפרני", מורה שעליו להאיר את הגלות על ידי הוספת אור וקנשה, ובכך להוסיף גם בדרגת הקדשה שלו עצמו. יוסף סבר שמנשה קודם לאפרים, משום שזהו סדר העבודה; ויעקב הקדים את אפרים, המסמל את משרת העבודה (העלילה שבאה באמצעות הירידה, 'הפרני').

רביעי מט * וַיִּקְרָא יַעֲקֹב אֶל-בָּנָיו וַיֹּאמֶר הֲאִסְפוּ וְאָנִידָה לָכֶם אֶת אֲשֶׁר-יִקְרָא אֶתְכֶם בְּאַחֲרִית הַיָּמִים: * הַקְבִּצוּ וְשִׁמְעוּ בְּנֵי יַעֲקֹב וְשִׁמְעוּ אֶל-יִשְׂרָאֵל אֲבִיכֶם: * רְאוּבֵן בְּכֹרִי אֲתָהּ כָּחִי וְרֵאשִׁית אוֹנִי יֵתֶר שְׂאֵת וַיֵּתֶר עָזִי: * פָּחַז בְּמַיִם אֶל-תּוֹתֵר כִּי עָלִית מִשְׁכַּבִּי אֲבִיךָ אֲזִי חָלַלְתָּ יְצוּעֵי עֲלָה: * פ * שִׁמְעוּן וְלוֹי אֲחִים כָּלִי חָמֵם מִבְּרִיתֵיהֶם: * בְּסֹדֶם אֶל-תֵּבָא נִפְשִׁי בַקְהֵלֶם אֶל-תֵּחַד כְּבֹדִי כִּי בִאֲפֶם הָרְגוּ אִישׁ וּבְרָצָנָם עָקְרוּ-שׁוֹר: * וְאָרוּר אֲפֶם כִּי עָזִי וְעִבְרָתָם כִּי קִשְׁתָּהּ אֲחִלְקֶם בְּיַעֲקֹב וְאֶפְיָצָם בְּיִשְׂרָאֵל: * פ * יְהוּדָה אֲתָהּ יוֹדוּךָ אֲחִיךָ יְדֹךָ בְּעֶרְףְּ אֲבִיךָ יִשְׁתַּחֲוּוּ לָךְ בְּנֵי אֲבִיךָ: * גֹּדֵר אַרְיֵה יְהוּדָה מִטֶּרֶף בְּנֵי עָלִית פָּרַע רִבֵּץ בְּאַרְיֵה וּכְלָבִיא מִי יִקְיָמוּ: * לֹא-יִסּוּר שִׁבְטִי מִיְהוּדָה וּמִחֶקֶק מִבֵּין רִגְלָיו עַד כִּי-יָבֹא שִׁילָה וְלוֹ יִקְהַת עַמִּים: * א אֲסִרִּי לִגְפֹן כְּתִיב עִירָה קִרִּי עִירוֹ וְלִשְׂרָקָה בְּנֵי אֲתָנֹו כַּבֵּם בִּיָּין לְכֹשׁוּ וּבְדָם-עֲנָבִים כְּתִיב סוּתָה קִרִּי סוּתֹו: * ב חֲבִלָּלִי עֵינַיִם מִיָּין וּלְבָן-שִׁנַּיִם מִחֶלֶב: * פ * זְבוּלֹן לְחוּף יַמִּים יִשְׁפֹן וְהוּא לְחוּף אֲנִית וַיִּרְכָּתוּ עַל-צִידֹו: * פ * וַיִּשְׁשֶׁר חֲמֹר גֶּרֶם רִבֵּץ בֵּין חֲמוּשָׁפְתִים: * ו וַיֵּרָא מִנְחָה כִּי טוֹב וְאֶת-הָאָרֶץ כִּי נַעֲמָה וַיֵּט שִׁכְמוֹ לְסַלֵּל וַיְהִי לְמַסְעָד: * ס * דִּן יָדִין עַמּוֹ בְּאֶחָד שְׁבָטֵי יִשְׂרָאֵל: * ז * יְהִידֵן נָחַשׁ עַל-יָדֶךָ שְׂפִיפֹן עַל-יֶאֱרֹחַ הַנֶּשֶׁף עֲקֵב־סוּם וַיִּפֹּל רַכְבּוֹ אַחֲוֹר: * ח * לִישׁוּעָתֶךָ קוֹנִיתִי יְהוָה: * ס

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות יא עמ' 8)

עד כי יבא שילה (מט, י) יבא שילה בגימטריא משיח. שילה בגימטריא משה (פעל הטורים) יבא שילה – היינו ביאת המשיח

בפעל. שילה – היינו הנתינת כח על ביאתו, שהרי "שילה" קדם עוד לפני ה"יבא". במתן תורה, שהיה על ידי משה, נתן לבני ישראל הכח להביא את הגאולה, היינו לבני ולזכר את העולם ולעשות ממנו דירה לו יתברך.

חמישי יגד גִּדּוֹד יְגוֹדְנִי וְהוּא יִגְד עֲקֹב: * ס * מֵאֲשֶׁר שִׁמְנָה לְחֶמְוֹ וְהוּא יִתֵּן מַעֲדָנֵי-מֶלֶךְ: * ס * נִפְתָּלִי אֵילָה שְׁלַחָה הַנָּתַן אֲמִיר־שֹׁפֶר: * ס * בֶּן פָּרֵת יוֹסֵף בֶּן פָּרֵת עַל-יָעִין בָּנוֹת צַעֲדָה עַל-יִשׁוּר: * ו וַיִּמְרְרוּ וְרָבוּ וַיִּשְׁטַמְּהוּ בְּעַלֵּי חֲצִים: * ז * וַתֵּשֶׁב בְּאִיתָן קִשְׁתּוֹ וַיִּפּוּזוּ זֵרְעֵי יָדָיו מִיָּדִי אֲבִיר יַעֲקֹב מִשֵּׁם רָעָה אֲבִן יִשְׂרָאֵל: * ח * מֵאֵל אֲבִיךָ וַיַּעֲזוֹדֶךָ וְאֵת שְׂדֵי וַיִּבְרַכְךָ בְּרֶכֶת שְׁמַיִם מַעַל בְּרֶכֶת תְּהוֹם רִבְצַת תַּחַת בְּרֶכֶת שָׁדִים וְרַחֵם: * ט * בְּרֶכֶת אֲבִיךָ גִּבְרוּ עַל-בְּרֶכֶת הוֹרֵי עַד-תָּאוֹת גִּבְעַת עוֹלָם תְּהִיֵּין לְרֹאשׁ יוֹסֵף וְלִקְדָּךְ נוֹר אַחֲוִי: * פ

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כה עמ' 452)

גידר אחיו (מט, כו) זהיר ביקרא דאחיו (תרגום יונתן בן ציאל) לא זו בלבד שיוסף לא השיב לאחיו בגמולם, ולא זו בלבד שלא פגע בכבודם, אלא היה זהיר בכבודם! וגם לומר, שהיה "זהיר טפי" בהנהגה זו והיא היתה ה'שער' לכל שאר עניני עבודתו. ומכאן למדים הוראה נפלאה, עד כמה צריך אדם להתנהג באהבה ישראל אפילו כלפי יהודי שהרע לו. ובמשך ספר התנ"ך: שלא לשלם לו בפעולו ח"ו, אלא, אדרבה, לגמל לחיבים טובות, כמו שכתוב בזהר ללמד מיוסף עם אחיו.

ששי כ בנימין ואב יטרף בפקד יאכל עד ולערב יחלק שלל: * כ כל-אלה שבטי ישראל שנים עשר וְאֵת אֲשֶׁר-דָּבַר לָהֶם אֲבִיהֶם וַיִּבְרַךְ אוֹתָם אִישׁ אִשֶּׁר בְּבִרְכָּתוֹ בְּרוּךְ אֲתָם: * כ וַיָּצִו אוֹתָם וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם אֲנִי נֹאסֶף אֶל-עַמִּי קָבְרוּ אֹתִי אֶל-אֲבֹתִי אֶל-הַמַּעֲרָה אֲשֶׁר בַּשָּׂדֶה עֶפְרוֹן הַחֲתִי: * ז בַּמַּעֲרָה אֲשֶׁר בַּשָּׂדֶה הַמְּכֻפָּלָה אֲשֶׁר-עַל-פְּנֵי מִמְּרָא בְּאֶרֶץ בְּנֵעַן אֲשֶׁר קָנָה אֲבֹרָהִם אֶת-הַשָּׂדֶה מֵאֵת עֶפְרוֹן הַחֲתִי לְאַחֲוֵת-קָבֶר: * ח שְׁמָה קָבְרוּ אֶת-אֲבֹרָהִם וְאֵת שָׂרָה אִשְׁתּוֹ שְׁמָה קָבְרוּ אֶת-יִצְחָק וְאֵת רַבֵּקָה אִשְׁתּוֹ וְשְׁמָה קָבְרָתִי אֶת-לֵאָה: * ט מִקְנֵה הַשָּׂדֶה וְהַמַּעֲרָה אֲשֶׁר-רָבוּ מֵאֵת בְּנֵי-חֵת: * י וַיִּכַּל יַעֲקֹב לְצוֹת אֶת-בָּנָיו וַיֹּאסֶף רִגְלָיו אֶל-הַמַּטָּה

לְעֵבְרִים: ^א וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יוֹסֵף אֶל־תִּירָאוּ כִּי
הַתַּחַת אֱלֹהִים אֲנִי: ^ב וְאַתֶּם חֲשַׁבְתֶּם עָלַי רָעָה
אֱלֹהִים חֲשָׁבָה לְטֹבָה לְמַעַן עֲשֶׂה בַּיּוֹם הַזֶּה
לְהַחֲיִית עַם־כָּבֶד:

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות טו עמ' 193)

וַיִּשְׂאוּ אוֹתוֹ בְּנֵי אֶרְצָה כְּנָעַן וַיִּקְבְּרוּ אוֹתוֹ בְּמִעְרַת שְׂדֵה
הַמִּכְכָּלָה (ג. יג) בְּתַרְגוּם יוֹנָתָן בֶּן עֲזִיאל מְבָאָר, שֶׁעָשׂוּ עִבְבָּ אֶת
הַקְּבֻרָה, וְחוֹשִׁים בֶּן דָּן הִתִּיז אֶת רֹאשׁוֹ, וְהָרָאשׁ הִתְגַּלְגַּל לְתוֹךְ
הַמִּעְרָה וְנָח בְּחִיקוֹ שֶׁל יִצְחָק. וְקָשָׁה, הִרִיז אִין קוֹבְרִין רָשָׁע אֲצֵל
צָדִיק. וְיֵשׁ לְבָאָר, שֶׁעָשׂוּ הוּא רָשָׁע רַק מִצַּד 'גּוֹפּוּ', הֵינִינוּ כְּפִי
שֶׁהוּא בְּעוֹלָם הַזֶּה; אֲכָל מִצַּד 'רֹאשׁוֹ', הֵינִינוּ שָׂרְשׁוֹ הַרוֹחֲנִי, יֵשׁ
בּוֹ נִצְּצוֹת קִדְשָׁה גְבוּהִים, שֶׁלֹּכֵן יֵצְאוּ מִמֶּנּוּ נְשָׁמוֹת גְּבוּהוֹת,
כְּרִבִי מֵאִיר וְאוֹנֵקלוֹס. וְאֵת רֹאשׁוֹ שֶׁל עָשׂוּ, כְּפִי שֶׁהוּא נִפְרָד
מִגּוֹפּוֹ, נָתַן לְקָבֶר אֲצֵל יִצְחָק.

שְׂבִיעִי כֹּא וְעַתָּה אֶל־תִּירָאוּ אֲנֹכִי אֲכַלְכֵּל אֶתְכֶם
וְאֶת־טַפְכֶּם וַיִּנָּחֶם אוֹתָם וַיִּדְבֹּר עַל־לִבָּם: ^ב וַיֵּשֶׁב
יוֹסֵף בְּמִצְרַיִם הוּא וּבֵית אָבִיו וַיְחִי יוֹסֵף מֵאָה
וְעֶשְׂרִי שָׁנִים: ^ג מִפְּטִיר ^ד וַיֵּרָא יוֹסֵף לְאַפְרַיִם בְּנֵי
שְׁלֹשִׁים גַּם בְּנֵי מְכִיר בֶּן־מְנַשֶּׁה יָלְדוּ עַל־בְּרָכִי
יוֹסֵף: ^ה וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל־אֲחִיו אֲנֹכִי מֵת וְאֱלֹהִים
פָּקֹד יִפְקֹד אֶתְכֶם וְהָעֵלָה אֶתְכֶם מִן־הָאָרֶץ הַזֹּאת
אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיַעֲקֹב:
^ו וַיִּשְׁבַּע יוֹסֵף אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר פָּקֹד יִפְקֹד
אֱלֹהִים אֶתְכֶם וְהָעֵלָתֶם אֶת־עַצְמוֹתַי מִזֶּה: ^ז וַיָּמָת
יוֹסֵף בֶּן־מֵאָה וְעֶשְׂרִי שָׁנִים וַיַּחְנֹטוּ אוֹתוֹ וַיִּישֶׂם
בָּאָרוֹן בְּמִצְרַיִם:

חֹזֶק חֹזֶק וְנִתְחַזֵּק

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כה עמ' 252)

אֲנֹכִי אֲכַלְכֵּל אֶתְכֶם וְאֶת טַפְכֶּם (ג. כא) וְעַל שֵׁם זֶה נִקְרָאִים כָּל
יִשְׂרָאֵל עַל שֵׁם יוֹסֵף (תהלים פב. ב). וְקָשָׁה, וְכִי מִפְּנֵי שֶׁכָּלְכֵּם
בְּמִשְׁךְ תְּקוּפָה קִצְרָה נִקְרָאִים עַל שְׁמוֹ לְעוֹלָם. וְיֵשׁ לְבָאָר, דְּהִנֵּה
יוֹסֵף עֶסֶק בְּעִנְיַי הָעוֹלָם, וְכָל עִנְיַי הַמְּדִינָה הַפְּקֻדִי בְּיָדִיו, וְכָל
זֹאת נִשְׂאָר דְּבוּק בַּה' בְּתַכְלִית (וְאֵלּוּ הַשְּׂבָכִים בְּחִירוֹת לְהִיּוֹת רוּעִי
צֵאן, פְּרוֹשִׁים מִהָעוֹלָם, כְּדִי שִׁיכְלוּ לַעֲבֹד אֶת ה' בְּלִי הַפְּרָעוֹת).
לְכֹן נִקְרָאִים כָּל יִשְׂרָאֵל עַל שְׁמוֹ, כִּי הוּא מְפָרֵס אוֹתָם תְּמִיד
בְּ'מִזְוִן' רוֹחֲנִי וּמַעֲנִיק לָהֶם אֶת הַכֹּחַ לְהִיּוֹת דְּבוּקִים בַּה' גַּם
בְּהִיּוֹתָם תַּחַת שֶׁלְטוֹן זָר, בְּזִמְנֵי הַגְּלוּת.

חֹזֶק פ"ה פסוקים פ"ה אל פה סימן

וַיִּגָּע וַיֹּאסֶף אֶל־עַמּוּי: ^א וַיִּפֹּל יוֹסֵף עַל־פָּנָיו
אָבִיו וַיִּבְכֶּה עָלָיו וַיִּשְׁקֻלוּ: ^ב וַיֵּצֵא יוֹסֵף אֶת־עַבְדָּיו
אֶת־הַרְפָּאִים לְחַנֹּט אֶת־אָבִיו וַיַּחְנֹטוּ הַרְפָּאִים
אֶת־יִשְׂרָאֵל: ^ג וַיִּמְלְאוּ־לוֹ אֲרָבָעִים יוֹם כִּי כֵּן יִמְלְאוּ
יָמֵי הַחַיִּים וַיִּבְכּוּ אוֹתוֹ מִצְרַיִם שְׁבָעִים יוֹם:
^ד וַיַּעֲבְרוּ יָמֵי בְכִיתוֹ וַיִּדְבֹּר יוֹסֵף אֶל־בֵּית פְּרָעָה
לֵאמֹר אִם־נָא מִצָּאתִי חַן בְּעֵינֵיכֶם דְּבַרְוִנָּא בְּאֲזִנִּי
פְּרָעָה לֵאמֹר: ^ה אֲבִי הִשְׁבִּיעַנִי לֵאמֹר הִנֵּה אֲנֹכִי מֵת
בְּקִבְרִי אֲשֶׁר כָּרִיתִי לִי בָאָרֶץ כְּנָעַן שָׁמָּה תִקְבְּרֵנִי
וְעַתָּה אֵעֵלֶה־נָּא וְאֶקְבְּרָה אֶת־אָבִי וְאֶשׁוּבָה:
^ו וַיֹּאמֶר פְּרָעָה עֲלֶה וְקָבֵר אֶת־אָבִיךָ בָּאֲשֶׁר
הִשְׁבִּיעַנִי: ^ז וַיַּעַל יוֹסֵף לְקָבֵר אֶת־אָבִיו וַיַּעַל אוֹתוֹ
כָּל־עַבְדָּיו פְּרָעָה זָקֵן וְכָל זָקֵן אֶרֶץ־מִצְרַיִם:
^ח וְכָל בֵּית יוֹסֵף וְאֲחָיו וּבֵית אָבִיו רַק טַפָּם וְצִאֲנָם
וּבְקָרָם עָזְבוּ בָאָרֶץ גִּשְׁוֹן: ^ט וַיַּעַל עִמּוֹ גַּם־רִכְבּ
גַּם־פָּרָשִׁים וַיְחִי הַמַּחֲנֶה כְּבֹד מְאֹד: ^י וַיָּבֹאוּ עַד־גֶּרֶן
הָאֹטֶד אֲשֶׁר בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן וַיִּסְפְּדוּ־שָׁם מִסְפַּד גָּדוֹל
וְכָבֵד מְאֹד וַיַּעַשׂ לְאָבִיו אָבֵל שְׁבַעַת יָמִים: ^{יא} וַיֵּרָא
יוֹשֵׁב הָאָרֶץ הַכְּנַעֲנִי אֶת־הָאֵבֶל בְּגֶרֶן הָאֹטֶד וַיֹּאמְרוּ
אֲבֵל־כְּבֹד זֶה לְמִצְרַיִם עַל־כֵּן קָרָא שְׁמָהּ אָבֵל
מִצְרַיִם אֲשֶׁר בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן: ^{יב} וַיַּעַשׂוּ בְנָיו לוֹ כֵּן
כָּאֲשֶׁר צִוָּם: ^{יג} וַיִּשְׂאוּ אוֹתוֹ בְּנֵי אֶרְצָה כְּנָעַן וַיִּקְבְּרוּ
אוֹתוֹ בְּמִעְרַת שְׂדֵה הַמִּכְכָּלָה אֲשֶׁר קָנָה אֲבִרָהָם
אֶת־הַשְּׂדֵה לְאַחֲזֹת־קָבֶר מֵאֵת עֶפְרָן הַחֲתִי עַל־פָּנָיו
מִמָּרָא: ^{יד} וַיָּשֶׁב יוֹסֵף מִצְרֵימָה הוּא וְאֲחָיו וְכָל־
הָעָלִים אוֹתוֹ לְקָבֵר אֶת־אָבִיו אַחֲרֵי קָבְרוֹ אֶת־אָבִיו:
^{טו} וַיֵּרָאוּ אֲחֵי־יוֹסֵף כִּי־מָת אֲבִיהֶם וַיֹּאמְרוּ לוֹ
יִשְׁמְנוּ יוֹסֵף וְהַשֵּׁב יֵשִׁיב לָנוּ אֶת כָּל־הָרָעָה אֲשֶׁר
גָּמַלְנוּ אוֹתוֹ: ^{טז} וַיֵּצֵאוּ אֶל־יוֹסֵף לֵאמֹר אָבִיךָ צִוָּה לִפְנֵי
מוֹתוֹ לֵאמֹר: ^{יז} כִּהֵּי־תָאמְרוּ לְיוֹסֵף אֲנָא שָׂא נָא פְּשַׁע
אֲחִיךָ וְחַטָּאתָם כִּי־רָעָה גָּמַלְוֶךָ וְעַתָּה שָׂא נָא
לְפָשַׁע עַבְדִּי אֱלֹהֵי אָבִיךָ וַיִּבְכֶּה יוֹסֵף בְּדַבָּרָם אֵלָיו:
^{יח} וַיִּלְכּוּ גַם־אֲחָיו וַיִּפְּלוּ לִפְנָיו וַיֹּאמְרוּ הִנֵּנוּ לְךָ

בעת הגבהת הספר תורה ואמירת וזאת התורה – אין מנהגנו להראות באצבע. * מנהגנו: מגביה הספר תורה ולאחרי שמראה אותה לקהל חוזר ומניחה על הבימה וגוללה בעצמו. ואז יושב על הספסל ואחר כורך המפה (= חוגר באבנט ועוטף במעיל). * כשמגביהין הספר תורה להראות הכתב לעם, כל אדם ישתדל לקרב עצמו לבימה כדי שיוכל לקרא מה שכתוב בספר תורה בעת הגבהת הספר תורה, ויאמר:

וְזֹאת הַתּוֹרָה, אֲשֶׁר־שָׂם מֹשֶׁה לְפָנָי בְּנִי יִשְׂרָאֵל:

עֲזָרְיָהּ הָיָא לְמַחְזִיקִים בָּהּ, וְתַמְכִּיהָ מֵאֲשֶׁר. דְּרַכִּיהָ דְּרַכִּינַעַם, וְכָל־נְתִיבֶיהָ שְׁלוֹם. אַרְבֵּי יָמִים בִּימִינָהּ, בְּשִׂמְלָהּ עֶשֶׂר וּכְבוֹד. יְיָ חָפֵץ לְמַעַן צִדְקוֹ, וְגָדִיל תּוֹרָה וְיֹאדִיר:

מדייקים לגלול הספר תורה נגד התפר, שמקום התפר יהיה באמצע הספר תורה מבחוץ. * האבנט חוגרים בתחילת שליש התחתון של הספר תורה.

לא יתחיל המפטיר להפטיר עד שיגמור הגולל לגלול הספר תורה, כדי שגם הגולל יוכל להבין ולשמוע ממנו, שחובה היא על הכל לשמוע ההפטרה כמו הפרשה שבספר תורה.

ברכת ההפטרה לפני

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר פָּחַד בְּנִבְיָאִים טוֹבִים וְרָצָה בְּדַבְרֵיהֶם הַנֶּאֱמָרִים בְּאוֹתָהּ בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַבוֹחֵר בַּתּוֹרָה וּבְמֹשֶׁה עַבְדּוֹ וּבִישְׂרָאֵל עַמּוֹ וּבְנִבְיָאֵי הָאֱמֶת וְצִדֵּק:

חובה הוא על הכל לשמוע ההפטרה כמו הפרשה שבספר תורה. לפיכך, לא יקראו שנים ההפטרה כאחד בקול רם ששני קולות אין נשמעים, ויש נוהגים מטעם הידוע להם, שלא לסמוך על שמיעה בלבדה, אלא הם בעצמם קורין ההפטרה ושומעין הברכות מפי המפטיר. ומכל מקום, צריכים לזהר שלא יקראו בקול רם אלא בנחת (מלה במלה עם המפטיר).

שולחן ערוך אדמו"ר הזקן, חלק ב סימן רפד סעיף יא

הפטרה לפרשת ויחי במלכים א פרק ב

ב אֲוִיִּקְרָבוּ יִמִּידוֹד לָמוֹת וַיֵּצֵאוּ אֶת־שְׁלֹמֹה בְּנוֹ לֵאמֹר: בְּאֹנִי הֵלֵךְ בְּדֶרֶךְ כָּל־הָאָרֶץ וְחֻזְקָתָ וְהִיָּיתָ לְאִישׁ: ג וְשִׁמְרָתָ אֶת־מִשְׁמֶרֶת | יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְלַבֵּת בְּדַרְכּוֹ לְשֹׁמֵר חֻקָּיו מִצּוֹתָיו וּמִשְׁפָּטָיו וְעֲדוֹתָיו בִּפְתּוֹב בְּתוֹרַת מֹשֶׁה לְמַעַן תִּשְׁכִּיל אֶת כָּל־אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה וְאֵת כָּל־אֲשֶׁר תִּפְנֶה שָׁם: ד לְמַעַן יָקִים יְהוָה אֶת־דְּבָרֹוֹ אֲשֶׁר דִּבֶּר עָלֶיךָ לֵאמֹר אִם־יִשְׁמְרוּ בְּנֶיךָ אֶת־דְּרָכָם לְלַבֵּת לְפָנָי בְּאֱמֶת בְּכָל־לֵבָבָם וּבְכָל־נַפְשָׁם לֵאמֹר לֹא־יִפְרָת לָךְ אִישׁ מֵעַל כִּפְּסֵי יִשְׂרָאֵל: ה וְגַם אַתָּה יִדְעַת אֵת אֲשֶׁר־עָשָׂה לִי יוֹאָב בֶּן־צִרוּיָה אֲשֶׁר עָשָׂה לְשֹׁנֵי־שָׂרֵי צְבָאוֹת יִשְׂרָאֵל לְאַבְנֵר בֶּן־נֵר וְלַעֲמָשָׂא בֶן־יִתְרֵל וַיַּהֲרֹג וַיִּשְׁם דְּמֵי־מִלְחָמָה בְּשָׁלֹם וַיִּתֵּן דְּמֵי מִלְחָמָה בַּחֲגֻרְתּוֹ אֲשֶׁר בְּמַתָּנוֹ וּבְנַעְלוֹ אֲשֶׁר בְּרַגְלָיו: ו וַעֲשִׂיתָ כַּחֲכֻמָּתְךָ וְלֹא־תוֹרַד שִׁיבְתוּ בְּשָׁלֹם שְׂאֵל: ז וְלִבִּי בְּרוּלִי הַגִּלְעָדִי תַעֲשֶׂה־חֶסֶד וְהָיוּ בְּאֹכְלֵי שְׁלֹחַנְךָ כִּי־כֵן קָרְבוּ אֵלַי בְּבִרְחֵי מִפְּנֵי אֲבִשְׁלוֹם אַחִיךָ: ח וְהִנֵּה עִמָּךְ שְׁמַעִי בֶן־גֵּרָא בֶן־הַיְמִינִי מִבְּחָרִים וְהוּא קָלְלָנִי קָלְלָה נְמֻרָצָת בַּיּוֹם לְכַתִּי מַחֲנִים וְהוּא־יִרַד לְקִרְאָתִי הִירְדֵן וְאַשְׁבַּע לוֹ בַּיהוָה לֵאמֹר אִם־אֶמְיתָךְ בַּחֲרֹב: ט וַעֲתָה אֶל־תִּנְקְהוּ כִּי אִישׁ חָכָם אַתָּה וַיִּדְעָתָ אֵת אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה־לוֹ

קסה

וְהוֹרִדְתָּ אֶת־שִׁיבְתּוֹ בְּדָם שְׂאוֹל: וַיִּשְׁכַּב דָּוִד עִם־אֲבֹתָיו וַיִּקְבֹּר בְּעִיר דָּוִד: יֵא וְהַיָּמִים
אֲשֶׁר מָלַךְ דָּוִד עַל־יִשְׂרָאֵל אַרְבָּעִים שָׁנָה בְּחֶבְרוֹן מָלַךְ שְׁבַע שָׁנִים וּבִירוּשָׁלַיִם מָלַךְ
שְׁלֹשִׁים וְשָׁלֹשׁ שָׁנִים: יֵב וְשָׁלֵמָה יָשָׁב עַל־כִּסֵּא דָוִד אָבִיו וַתִּפֶּן מַלְכָּתוֹ מֵאֹד:

לאחר שמסיים ההפטרה יאמר המפטיר ברכות אלו

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ, אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, צוּר כָּל הָעוֹלָמִים, צַדִּיק בְּכָל הַדּוֹרוֹת, הָאֵל
הַנָּאֵמָן הָאוֹמֵר וְעוֹשֶׂה, הַמְדַּבֵּר וּמְקַיֵּם, שְׁכֵל דְּבָרָיו אֱמֶת וְצֶדֶק: נֶאֱמָן, אַתָּה
הוּא יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְנֶאֱמָנִים דְּבָרֶיךָ, וְדָבָר אֶחָד מִדְּבָרֶיךָ אַחֲזֹר לֹא יֵשׁוּב רִיקָם, כִּי אֵל
מֶלֶךְ נֶאֱמָן וְרַחֲמָן אַתָּה. בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ, הָאֵל הַנָּאֵמָן בְּכָל דְּבָרָיו:
רַחֵם, עַל צִיּוֹן כִּי הִיא בֵּית חַיֵּינוּ, וְלַעֲלוּבַת נַפֶּשׁ תּוֹשִׁיעַ וּתְשַׁמַּח בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ.
בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ. מְשַׁמַּח צִיּוֹן בְּבִנְיָה:

שְׁמַחְנוּ, יְיָ אֱלֹהֵינוּ, בְּאַלְיָהוּ הַנְּבִיא עֲבָדְךָ, וּבְמַלְכוּת בֵּית דָּוִד מְשִׁיחְךָ, בְּמַהֲרָה
יָבוֹא וַיַּגֵּל לִפְנֵינוּ, עַל כִּסְאוֹ לֹא יֵשֵׁב זֶר, וְלֹא יִנָּחְלוּ עוֹד אַחֲרִים אֶת כְּבוֹדוֹ.
כִּי בָשָׂם קִדְשְׁךָ נִשְׁבַּעְתָּ לוֹ, שְׁלֹא יִכָּבֵה נֵרוֹ לְעוֹלָם וָעֶד: בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ, מֶגֶן דָּוִד:
עַל הַתּוֹרָה, וְעַל הָעֲבוֹדָה וְעַל הַנְּבִיאִים וְעַל יוֹם הַשַּׁבָּת הַזֶּה, שְׁנַתָּת לָנוּ יְיָ
אֱלֹהֵינוּ לְקִדְשָׁה וּלְמִנוּחָה, לְכָבוֹד וּלְתִפְאָרֶת. עַל הַכֹּל, יְיָ אֱלֹהֵינוּ אֲנַחְנוּ
מוֹדִים לָךְ, וּמְבָרְכִים אוֹתְךָ. יִתְבָּרַךְ שְׁמֹךְ בְּכִי כָּל חַי תָּמִיד לְעוֹלָם וָעֶד: בְּרוּךְ
אַתָּה יְיָ, מְקַדֵּשׁ הַשַּׁבָּת:

אגרות קודש

ב"ה, י' טבת, תשי"ז

ברוקלין.

שלום וברכה!

זי"ע הגיעתני הידיעה ע"ד הנתוח ואשר הוטב מצבו, ויהי רצון שילך הלוך וטוב והרי זוהי גי"כ
הוראת ימי חנוכה דאזלינן מני" שצריך להיות מוסיף והולך בעניני טהרה וקדושה, וגוף הישראלי הרי הוא
כלשון רז"ל נכסיו של הקב"ה וקדוש הוא, ובגוף החומרי בחר בורא עולם מכל עם ולשון וקרבו ובחמלה
גדולה ויתירה כמו שהאריך רבנו הזקן בספר תניא קדישא סוף פרק מ"ט, עיי"ש, ויהי רצון שיבשר טוב
בהאמור וכן מהוספה בשיעורי תורה ומהם בשלשת השיעורים הידועים בחומש תהלים ותניא השוים לכל
נפש מתקנת כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע.

בברכה לרפואה ולבשוי"ט.

לוח זמנים לשבוע פרשת ויחי בערים שונות בעולם

זמני יום ראשון ויום שבת

(ח) = שעון חורף (ק) = שעון קיץ

מדינה ועיר	זריחה		סוף זמן קריאת שמע				סוף זמן תפילה		שקיעה הנראית		צאת הכוכבים		כניסת שבת	יציאת שבת
			מג"א		אדמוה"ז									
	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א		
באר שבע (ח)	6:26	6:30	8:26	8:30	8:58	9:02	9:50	9:54	16:42	16:44	17:08	17:10	16:24	17:20
חיפה (ח)	6:29	6:33	8:27	8:31	8:59	9:03	9:51	9:54	16:38	16:40	17:04	17:06	16:09	17:17
ירושלים (ח)	6:24	6:28	8:25	8:29	8:56	9:00	9:48	9:52	16:41	16:43	17:07	17:09	16:03	17:18
תל אביב (ח)	6:29	6:33	8:27	8:31	9:00	9:03	9:51	9:55	16:40	16:42	17:06	17:08	16:21	17:19
אוסטריה וינה (ח)	7:31	7:36	9:06	9:10	9:38	9:41	10:21	10:25	16:05	16:06	16:39	16:40	15:48	16:55
אוסטרליה מלבורן (ק)	5:48	5:49	8:57	8:59	9:29	9:31	10:44	10:46	20:39	20:44	21:09	21:13	20:26	21:27
אוקראינה אודסה (ח)	7:28	7:33	9:05	9:09	9:37	9:41	10:22	10:25	16:13	16:14	16:45	16:47	15:56	16:51
אוק. דנייפרופטרובסק (ח)	7:19	7:23	8:52	8:56	9:24	9:28	10:07	10:11	15:48	15:49	16:22	16:23	15:31	16:27
אוק. ז'יטומיר (ח)	7:53	7:58	9:21	9:25	9:54	9:58	10:35	10:39	16:05	16:06	16:40	16:41	15:47	16:45
אוקראינה קייב (ח)	7:45	7:50	9:14	9:18	9:46	9:50	10:28	10:32	15:58	15:58	16:33	16:34	15:40	16:38
אוקראינה דונייצק (ח)	7:05	7:10	8:40	8:44	9:12	9:15	9:55	9:59	15:39	15:41	16:13	16:14	15:22	16:18
איטליה מילאנו (ח)	7:50	7:55	9:30	9:33	10:01	10:05	10:47	10:50	16:43	16:45	17:15	17:17	16:26	17:31
אקוואדור קיטו (ח)	5:56	5:58	8:30	8:33	9:00	9:02	10:02	10:05	18:20	18:23	18:42	18:45	18:04	18:49
ארגנטינה ב. איירס (ח)	5:32	5:33	8:35	8:37	9:07	9:10	10:21	10:23	20:03	20:07	20:31	20:35	19:48	20:49
ארגנטינה ברילוצ'ה (ח)	5:59	6:01	9:17	9:19	9:47	9:49	11:04	11:07	21:18	21:22	21:50	21:54	21:04	21:58
ארה"ב בולטימור (ח)	7:14	7:18	9:03	9:06	9:35	9:39	10:23	10:27	16:46	16:48	17:15	17:17	16:29	17:21
ארה"ב ברוקלין נ.י. (ח)	7:06	7:11	8:54	8:58	9:26	9:30	10:14	10:17	16:33	16:34	17:02	17:04	16:16	17:16
ארה"ב ג'רסי (ח)	7:08	7:12	8:55	8:58	9:27	9:30	10:14	10:18	16:32	16:34	17:01	17:03	16:15	17:16
ארה"ב דטרויט (ח)	7:48	7:52	9:33	9:37	10:05	10:08	10:52	10:55	17:04	17:06	17:34	17:36	16:47	17:49
ארה"ב היוסטן (ח)	7:04	7:08	9:05	9:09	9:38	9:41	10:30	10:33	17:26	17:28	17:52	17:54	17:10	18:04
ארה"ב לוס אנג'לס (ח)	6:45	6:49	8:42	8:46	9:14	9:17	10:05	10:08	16:48	16:50	17:15	17:17	16:32	17:27
ארה"ב מיאמי (ח)	6:55	6:59	9:00	9:04	9:33	9:36	10:27	10:30	17:34	17:36	17:58	18:01	17:17	18:11
ארה"ב ניו הייבן (ח)	7:06	7:10	8:51	8:55	9:24	9:27	10:11	10:14	16:25	16:26	16:54	16:56	16:08	17:10
ארה"ב שיקאגו (ח)	7:04	7:08	8:51	8:54	9:22	9:25	10:09	10:13	16:25	16:26	16:55	16:56	16:08	17:08
בוליביה לה פאס (ח)	5:43	5:46	8:34	8:37	9:03	9:05	10:11	10:13	19:09	19:13	19:33	19:36	18:54	19:40
בלגיה אנטוורפן (ח)	8:34	8:39	10:01	10:05	10:33	10:37	11:14	11:18	16:37	16:38	17:14	17:15	16:20	17:34
בלגיה בריסל (ח)	8:32	8:36	10:00	10:04	10:32	10:36	11:13	11:17	16:40	16:41	17:17	17:18	16:23	17:35
בלרוס ליובאוויטש (ח)	8:06	8:11	9:24	9:29	9:56	10:00	10:34	10:37	15:33	15:33	16:13	16:14	15:15	16:18
ברזיל ס.פאולו (ק)	6:08	6:10	9:01	9:03	9:32	9:35	10:42	10:44	19:52	19:56	20:17	20:21	19:37	20:29
ברזיל ריו דה ז'נירו (ק)	5:55	5:58	8:48	8:50	9:19	9:22	10:28	10:31	19:37	19:41	20:02	20:06	19:22	20:13
בריטניה לונדון (ח)	7:52	7:57	9:20	9:24	9:51	9:55	10:32	10:36	15:56	15:56	16:32	16:33	15:38	16:51
בריטניה מנצ'סטר (ח)	8:11	8:17	9:33	9:38	10:05	10:09	10:44	10:48	15:53	15:54	16:32	16:33	15:36	16:53
גרמניה ברלין (ח)	8:04	8:09	9:28	9:32	10:00	10:04	10:40	10:44	15:56	15:56	16:33	16:34	15:38	16:38
גרמניה פרנקפורט (ח)	8:10	8:15	9:41	9:45	10:12	10:16	10:54	10:58	16:28	16:29	17:03	17:04	16:10	17:08
דרום אפריקה יוהנסבורג (ח)	5:01	5:03	7:59	8:02	8:29	8:32	9:40	9:43	19:02	19:05	19:27	19:31	18:47	19:35
הודו בומביי (ח)	7:00	7:03	9:11	9:14	9:44	9:47	10:40	10:43	18:05	18:07	18:28	18:31	17:49	18:35
הודו פונה (ח)	6:53	6:56	9:07	9:10	9:39	9:42	10:35	10:38	18:03	18:06	18:27	18:29	17:47	18:33
הונגריה בודפשט (ח)	7:19	7:23	8:54	8:58	9:26	9:30	10:10	10:13	15:56	15:57	16:29	16:30	15:39	16:34
טורקיה איסטנבול (ח)	7:16	7:21	9:03	9:06	9:35	9:39	10:23	10:26	16:39	16:40	17:08	17:10	16:22	17:14
יוון אתונה (ח)	7:28	7:32	9:19	9:23	9:51	9:55	10:40	10:44	17:09	17:11	17:37	17:39	16:52	17:43

לוח זמנים לשבוע פרשת ויחי בערים שונות בעולם

זמני יום ראשון ויום שבת

(ח) = שעון חורף (ק) = שעון קיץ

מדינה ועיר	זריחה		סוף זמן קריאת שמע				סוף זמן תפילה		שקיעה הנראית		צאת הכוכבים		כניסת שבת	יציאת שבת
			מג"א		אדמוה"ז									
			ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א		
מולדובה קישינב (ח)	7:39	7:43	9:14	9:18	9:46	9:50	10:30	10:34	16:17	16:19	16:51	16:52	16:00	16:56
מקסיקו מ. סיטי (ח)	6:53	6:56	9:10	9:13	9:40	9:43	10:36	10:40	18:08	18:10	18:31	18:34	17:52	18:38
ניו זילנד קרייסטצ'רץ' (ח)	4:40	4:41	7:57	7:59	8:30	8:32	9:48	9:50	20:07	20:11	20:40	20:44	19:52	20:48
נפאל קטמנדו (ח)	6:38	6:42	8:45	8:48	9:16	9:19	10:10	10:13	17:16	17:18	17:41	17:43	17:00	17:47
סינגפור סינגפור (ח)	6:54	6:57	9:22	9:24	9:54	9:57	10:55	10:58	19:02	19:05	19:25	19:27	18:47	19:31
פולין ורשא (ח)	7:31	7:36	8:57	9:01	9:28	9:32	10:09	10:12	15:28	15:29	16:05	16:06	15:10	16:10
פרו לימה (ח)	5:35	5:37	8:14	8:16	8:46	8:49	9:52	9:54	18:29	18:32	18:52	18:55	18:14	18:59
צרפת ליאון (ח)	8:08	8:12	9:47	9:51	10:19	10:23	11:04	11:07	17:00	17:02	17:32	17:34	16:43	17:48
צרפת פריז (ח)	8:30	8:35	10:04	10:08	10:35	10:39	11:18	11:22	16:58	16:59	17:32	17:34	16:41	17:49
קולומביה בוגוטה (ח)	5:46	5:48	8:16	8:19	8:46	8:49	9:47	9:50	17:55	17:57	18:17	18:20	17:39	18:24
קנדה טורונטו (ח)	7:37	7:42	9:21	9:24	9:52	9:56	10:39	10:42	16:45	16:46	17:16	17:17	16:28	17:30
קנדה מונטריאול (ח)	7:21	7:26	9:01	9:04	9:32	9:36	10:18	10:21	16:14	16:16	16:46	16:48	15:58	17:02
קפריסין לרנקה (ח)	6:42	6:46	8:35	8:39	9:09	9:12	9:59	10:02	16:35	16:37	17:03	17:04	16:19	17:08
רוסיה מוסקבה (ח)	8:43	8:49	10:01	10:05	10:31	10:35	11:08	11:12	16:03	16:03	16:44	16:45	15:45	17:04
רוסיה רוסטוב נא דונו (ח)	7:55	8:00	9:31	9:35	10:03	10:07	10:47	10:50	16:34	16:35	17:07	17:08	16:17	17:12
שווייץ ציריך (ח)	7:58	8:03	9:36	9:40	10:07	10:11	10:51	10:54	16:40	16:42	17:14	17:15	16:23	17:29
תאילנד בנגקוק (ח)	6:29	6:32	8:46	8:49	9:18	9:21	10:16	10:19	17:54	17:56	18:17	18:19	17:38	18:23

בלוח זה, הזמנים חושבו על פי "סדר הכנסת שבת" ופסקי אדמוה"ז בסידורו. (פרט לסוף זמן קריאת שמע לשיטת המג"א).

תחילת זמן קידוש לבנה באה"ק: יום שני ו' טבת

סדר מצות הדלקת נרות לשבת קודש

מצוה זו שייכת גם לבנות ישראל, ועד לילדה קטנה ... אפילו אם היא בת שנה וכבר מתחילה לדבר ויכולה להדליק ולברך ... ביחד עם אחיותי, ועל אחת כמה וכמה אמה שמדליקה לאחריהן, כדי שתוכל לעזור להן בהדלקת הנר.

תורת מנחם תשמ"ט חלק ד' עמ' 378

זמן הדלקת הנרות הוא כפי המתפרסם בכל מקום ומקום על ידי הגורמים המוסמכים - אסור בשום אופן להדליק לאחר זמן זה.

מנהגן הטוב של בנות ישראל ... להפריש לצדקה לפני הדלקת הנרות – כמובן כאשר הדלקת הנרות היא ביום חול. אסור לטלטל ח"ו את קופת הצדקה לאחר ההדלקה ולכן צריכים להניחה לכתחילה [= לפני כניסת השבת ולפני ההדלקה] במקום שתישאר שם עד לאחר הבדלה.

מדליקים את הנרות ואחרי כן מברכים:

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהַדְלִיק נֵר שֶׁל שַׁבָּת קָדֵשׁ:

תפלת הדרך

צריך לאומרה כשהחזיק בדרך חוץ לעיר ביום ראשון כשנוסע מביתו, וטוב לומר מעומד אם אפשר בקל. ובשאר הימים שמתעכב בדרך עד שובו לביתו יאמר אותה בכל בוקר אפילו במלון ויחתום ברוך אתה שומע תפלה בלי הזכרת שם:

יהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו, שתוליכנו לשלום ותציעדנו לשלום ותדריכנו לשלום ותסמכנו לשלום, ותגיענו למחוז חפצנו לחיים ולשמחה ולשלום, (ואם דעתו לחזור מיד אומר ותחזירנו לשלום), ותצילנו מן כל-אויב ואורב ולסטים וחיות רעות בדרך ומכל-פורעניות המתרגשות ובאות לעולם. ותשלח ברכה בכל-מעשה ידינו, ותתנני לחן ולחסד ולרחמים בעיניך ובעיני כל-רואינו, ותגמלנו חסדים טובים ותשמע קול תפלתנו כי אתה שומע תפלת כל-פה: ברוך אתה יי, שומע תפלה:

לזכות

לוי שי' הלוי בן חנה

וזוגתו **שרח (אולגה)** בת תמר

ויוצאי חלציהם

צבי' ובעלה דוד הלוי אליעזרוב

שלום יצחק הלוי וזוגתו אורלי

רות ובעלה אפרים הלוי יליזרוב

זבולון הלוי וזוגתו רות

חגית ובעלה גבריאל סופייב

שמעי' הלוי, אילת, יהושע הלוי ואור אבנר הלוי שיחיו

לבייב

ניתן להשיג שיחות קודש ומאמרי דא"ח אל

פקס: 9606108 3 (972)

חיש הפצת המעיינות - פקס: 9606761 3 (972)

ת.ד. 2 כפר חב"ד 60840 ישראל - P.O.B 2 Kfar Chabad 60840 Israel

E-mail: Chish@DvarMalchus.Org USA@DvarMalchus.Org

Internet: **www.DvarMalchus.Org**

www.otzar770.com * www.lahak.org

❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖

הערות ותיקונים ניתן לשלוח ל:

E-mail: chazak@zahav.net.il 08-8502772 פקס: www.chazak.co.il